

مختصر

صحیح مسلم

ابو امام زکی الدین عبد العظیم عبد القیوم المنذری
المتوفى ٦٥٦ هـ

به کوردی کردن و یونکرده‌وی
نوری فارس همه خان

شهر پهلوانی چاپ
۴۴ لا مه محمودی که لا لایی

دارالمعرفة

بیروت - لبنان

منتدى اقرأ الثقافي

www.iqra.ahlamontada.com

مُخْتَصَر

صَحَاحُ مُسْلِمٍ

لِلإِمَامِ زَكِيَّ الدِّينِ عَبْدِ الْعَظِيمِ بْنِ عَبْدِ الْقَوِيمِ الْمُنْذَرِيِّ
المتوفى ٦٥٦ هـ

به کوردی کردن و رونکردنه وهی

نوری فارس همه خان

سه رپه رشتی چاپ

مه لا مه حموودی گه لا لهیی

(به رگی پینجه م)

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

📖 ناوی کتیب ﴿ مختصر صحیح مسلم ﴾

📖 وەرگیڕانی: نوری فارس همه‌خان.

📖 تیراژ: (۳۰۰۰) دانه.

📖 ژماره‌ی سپاردن: ژماره (۱۶۲۷) ی سالی (۲۰۱۱) ی وەزارەتی رۆشنیری پێدراوه.

📖 سالی چاپ: ۲۰۱۱ ز - ۱۴۳۲ ک.

📖 تایپ: (نیان حسین)

📖 له‌سه‌ر ئه‌ركی كتیبخانه‌ی ئارام له چاپ دراوه و مافی چاپ‌کردنه‌وه‌ی

پاریزراوه بۆ کتیبخانه‌ی ناوبراو.

۵۲- نامه‌ی کرده‌وهی چاکه و به‌سه‌رکردنه‌وهی خرمو

که‌سوکارو باشبوون بۆیان:

کتاب البر والصلة

{بروانه: تاج/۵، زنجیره: ۱ هه‌تا زنجیره: ۱۰، له‌ژماره: ۴۶۵۰ هه‌تا ۴۷۲۵} + {ریاضی صالحین/۱، زنجیره: ۴۰، ژماره: ۳۱۲} + {ته‌جریدی بوخاری/۵، زنجیره: ۸۱، ژماره: ۱۹۱۴ هه‌تا ۱۹۲۷ = ۶۰۱۳}.

۱۳۳۵) باسی باشبوونو چاکه‌کردن له‌گه‌ل باوک و دایک، وه‌کامیان له‌پیشتره‌و زیاتر

شایانی نه‌وه‌یه که‌زۆر به‌جوانی هاوړیتی بکړیت. (۶۴۴۷ - ۶۴۵۴)

باب: فِي بَرِّ الْوَالِدَيْنِ وَأَيُّهُمَا أَحَقُّ بِحُسْنِ الصُّبْحَةِ

۱۷۵۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: مَنْ أَحَقُّ النَّاسِ بِحُسْنِ صَحَابَتِي؟ قَالَ: «أُمُّكَ». قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ أُمُّكَ». قَالَ: ثُمَّ مَنْ؟ قَالَ: «ثُمَّ أَبُوكَ». {الحديث: ۶۴۴۷ = ۶۴۶۰ فم. ته‌جریدی بوخاری/۵، رقم: ۱۹۱۴ = ۵۹۷۱ فتح الباری. تحفة الأشراف: ۱۴۹۰۵}.

ئه‌بو هورهیره (رمزای خودای ئی بئ) فه‌رمووی: پیاوئ هات بۆ خزمه‌تی خوشه‌ویست

(دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) عه‌رزى کرد: ئه‌ی پيغه‌مبه‌رى خودا! کى ره‌واترين که‌سه که

به‌جوانی هاوړیتی بکه‌م؟ فه‌رمووی: (دایکت). گوته‌ی: ئه‌وجا کيى تر؟ فه‌رمووی:

(ديسان هه‌ر دایکت). گوته‌ی: ئه‌وجا کيى تر؟ فه‌رمووی: (ديسان‌ه‌وه هه‌ر دایکت).

گوته‌یه‌وه: ئه‌وسا کيى تر؟ فه‌رمووی: (ئه‌وجا باوکت!). {ریاض/۱، زنجیره: ۴۰، ژماره:

{۳۱۶ له‌ گیرانه‌وه‌یه‌کی ریاضدا: (ئه‌وجا خرمو که‌سوکاره‌ت به‌پيى دوورو نزيکیان

ليته‌وه!) + {تاج/۵، زنجیره: ۲، ژماره: ۴۶۵۱ ج/۴}. گه‌وره‌ترین چاکه چاکه‌کردنه

له‌گه‌ل باب و داك.

۱۳۳۶) باشبوونو چاکه کردن له گهل باونو دایکدا له په رستشو عبادده تی

سوننه ت باستره. (۶۴۵۵ - ۶۴۵۹)

باب: تَقْدِيمُ بِرِ الْوَالِدَيْنِ عَلَى الْعِبَادَةِ

۱۷۵۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:

«لَمْ يَتَكَلَّمْ فِي الْمَهْدِ إِلَّا ثَلَاثَةً: عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ، وَصَاحِبُ جُرَيْجٍ، وَكَانَ جُرَيْجٌ رَجُلًا عَابِدًا فَاتَّخَذَ صَوْمَعَةً فَكَانَ فِيهَا، فَأَتَتْهُ أُمُّهُ وَهُوَ يُصَلِّي فَقَالَتْ: يَا جُرَيْجُ، فَقَالَ: يَا رَبُّ! أُمِّي وَصَلَاتِي، فَأَقْبَلَ عَلَى صَلَاتِهِ، فَأَنْصَرَفَتْ، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ أَتَتْهُ وَهُوَ يُصَلِّي، فَقَالَتْ: يَا جُرَيْجُ! فَقَالَ: يَا رَبُّ أُمِّي وَصَلَاتِي، فَأَقْبَلَ عَلَى صَلَاتِهِ، فَأَنْصَرَفَتْ، فَلَمَّا كَانَ مِنَ الْغَدِ أَتَتْهُ وَهُوَ يُصَلِّي، فَقَالَتْ: يَا جُرَيْجُ! فَقَالَ: أَيُّ رَبِّ أُمِّي وَصَلَاتِي، فَأَقْبَلَ عَلَى صَلَاتِهِ، فَقَالَتْ: اللَّهُمَّ لَا تَمِتْهُ حَتَّى يَنْظُرَ إِلَى وَجْهِ الْمَوْمِسَاتِ! فَتَذَاكَرَ بَنُو إِسْرَائِيلَ جُرَيْجًا وَعِبَادَتَهُ، وَكَانَتْ امْرَأَةٌ بَغْيٌ يَتِمَّمُلُ بِحُسْنِهَا، فَقَالَتْ: إِنْ شِئْتُمْ لِأَقْتِنَنَّهُ لَكُمْ، قَالَ: فَتَعَرَّضْتُ لَهُ فَلَمْ يَلْتَفِتْ إِلَيْهَا، فَأَتَتْ رَاعِيًا كَانَ يَأْوِي إِلَى صَوْمَعَتِهِ فَأَمَكَّتَتْهُ مِنْ نَفْسِهَا، فَوَقَعَ عَلَيْهَا، فَحَمَلَتْ، فَلَمَّا وَلَدَتْ قَالَتْ: هُوَ مِنْ جُرَيْجٍ! فَأَتَوْهُ، فَاسْتَنْزَلُوهُ، وَهَدَمُوا صَوْمَعَتَهُ، وَجَعَلُوا يَضْرِبُونَهُ، فَقَالَ: مَا شَأْنُكُمْ؟! قَالُوا: زَنَيْتَ بِهَذِهِ الْبَغْيِ فَوَلَدَتْ مِنْكَ! فَقَالَ: أَيْنَ الصَّبِيِّ؟ فَجَاءُوا بِهِ، فَقَالَ: دَعُونِي حَتَّى أَصَلِّيَ، فَصَلَّى، فَلَمَّا انْصَرَفَ أَتَى الصَّبِيَّ فَطَعَنَ فِي بَطْنِهِ وَقَالَ: يَا غُلَامُ مَنْ أَبُوكَ؟ قَالَ: فَلَانُ الرَّاعِي. قَالَ: فَأَقْبَلُوا عَلَى جُرَيْجٍ يَقْبَلُونَهُ وَيَتَمَسَّحُونَ بِهِ، وَقَالُوا: نَبِيٌّ لَكَ صَوْمَعَتَكَ مِنْ ذَهَبٍ وَفِضَّةٍ، قَالَ: لَا، أَعِيدُوهَا مِنْ طِينٍ كَمَا كَانَتْ. فَفَعَلُوا. وَبَيْنَا صَبِيٌّ يَرْضَعُ مِنْ أُمِّهِ، فَمَرَّ رَجُلٌ رَاكِبٌ عَلَى دَابَّةٍ فَارِهَةٍ، وَشَارَةً حَسَنَةً، فَقَالَتْ أُمُّهُ: اللَّهُمَّ اجْعَلْ ابْنِي مِثْلَ هَذَا، فَتَرَكَ الشَّدْيَ وَأَقْبَلَ إِلَيْهِ، فَنَظَرَ إِلَيْهِ، فَقَالَ: اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْنِي مِثْلَهُ، ثُمَّ أَقْبَلَ عَلَى ثَدْيِهِ، فَجَعَلَ يَرْضَعُ. قَالَ: فَكَأَنِّي أَنْظُرُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ يَحْكِي ارْتِضَاعَهُ بِإِصْبَعِهِ السَّبَابَةِ فِي فَمِهِ، فَجَعَلَ يَمُصُهَا. قَالَ: وَمَرُّوا بِجَارِيَةٍ وَهُمْ يَضْرِبُونَهَا، وَيَقُولُونَ: زَنَيْتَ سَرَقْتَ، وَهِيَ تَقُولُ: حَسْبِيَ اللَّهُ وَنِعَمَ الْوَكِيلُ، فَقَالَتْ أُمُّهُ: اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْ ابْنِي مِثْلَهَا، فَتَرَكَ الرِّضَاعَ وَنَظَرَ إِلَيْهَا فَقَالَ: اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِثْلَهَا، فَهَنَّاكَ تَرَاجَعَا الْحَدِيثَ. فَقَالَتْ: حَلَقَى! مَرَّ رَجُلٌ حَسَنُ الْهَيْئَةِ فَقُلْتُ: اللَّهُمَّ اجْعَلْ ابْنِي مِثْلَهُ، فَقُلْتُ: اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلْنِي مِثْلَهُ! وَمَرُّوا بِهَذِهِ

الْأَمَّةَ وَهُمْ يَضْرِبُونَهَا وَيَقُولُونَ: زَيْنَتٌ سَرَقَتْ، فَقُلْتُ: اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلَ ابْنِي مِثْلَهَا، فَقُلْتُ: اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِثْلَهَا! قَالَ: إِنَّ ذَاكَ الرَّجُلَ كَانَ جَبَّارًا، فَقُلْتُ: اللَّهُمَّ لَا تَجْعَلَنِي مِثْلَهُ وَإِنَّ هَذِهِ يَقُولُونَ لَهَا: زَيْنَتِ، وَلَمْ تَزْنِ، وَسَرَقَتْ، وَلَمْ تَسْرِقْ، فَقُلْتُ: اللَّهُمَّ اجْعَلْنِي مِثْلَهَا). {الحديث: ٦٤٥٦ = ٦٤٦٩ فم. تجريد البخاري بالكوردی/٤، رقم: ١٣٦٨ = ٣٤٣٦، ١٢٠٦، ٢٤٨٢، ٣٤٦٦. تحفة الأشراف: ١٤٤٥٨}:

ئەبو ھورەیرە (رەزى خۇدای ئىبنى) ڤەر مووی: خۆشەو یست (دروودی خودای لەسەر بئی) ڤەر مووی: (ئەم سى کەسە نەبى کەسى تر، بەساوایی، لە بێشکەدا قسەى نەکردووە: یەکەم: عیسای کوری مەریمە.

دووهم: ھاوړیکەى جورەيج، پیاوۆ دەبى لهنه‌وه‌ى ئیسرائیل ناوى جورەيج دەبى، سۆڤیلکەو خواناسیكى باش دەبى، خەلۆه‌ خانەيى بۆ خۆى دروست دەکاو له‌ناویا خواناسیى دەکا، جارێ نوێژدەکا، لەوکاتەدا دایکى دى بۆلای و بانگى دەکا: ئەى جورەيج!

ئەویش لەدلى خۆیدا دمڤەر موۆ: خودایە! نازانم وەلامى دایکەم بدەمەوه، یا نوێژدەکەم تەواوبکەم، لەپاشا وا بەباش دەزانى کە نوێژدەکەى تەواو بکاو وەلامى دایکى نەداتەوه، جا دایکى دەگەرپێتەوه، بۆ سبەينى کە دایکى دیتەوه بۆلای، دیسان جورەيج خەریكى نوێژکردن دەبى، بانگى دەکا و دەلێ: ئەى جورەيج! جورەيجیش دمڤەر موۆ: خودایە! نازانم وەلامى دایکەم بدەمەوه، یا نوێژدەکەم تەواوبکەم، لەپاشا وا بەباش دەزانى کە وەلامى دایکى نەداتەوه‌و نوێژدەکەى تەواوبکا، جا دایکى دەگەرپێتەوه بۆ سبەينى کە دیتەوه بۆلای، دیسان جورەيج نوێژدەکا، بانگى دەکا: ئەى جورەيج! جورەيجیش دەلێ: خودایە! نازانم وەلامى دایکەم بدەمەوه، یا نوێژدەکەم تەواوبکەم، لەپاشا وا بەباش دەزانى کە وەلامى دایکى نەداتەوه‌و نوێژدەکەى تەواوبکا.

دایکیشى دەلێ: خودایە! نەیمیرینى هەتا رووى داوینپیسانى پى نیشان دەدەیت. لەولاشەوه نەوه‌ى ئیسرائیل لەناو خۆيانا باسى خواناسیى جورەيج دەکەن، کەچۆن بۆ خودا لى براوه. ژنیكى سۆزانى دەبى، بۆ جوانى بى وینە دەبى، دەلێ: ئەگەر

حەزەدەكەن مەن دەچم لەخستەى دەبەم و تووشى فەرتەنەى دەكەم. جا ژنەكە دەچى بۆلەى جورەيج، گەلى خەرىكى دەبى و دى بەلەيهووە كە ئەو ئىشەى لەگەلدا بكا، بەلام جورەيج مەل نادا و ئاوپرى لى ناداتەووە. جا ژنەكە دەچى بۆلەى شوانى، كە لەشەودا لە خەلوە خانەكەى جورەيجا دەحەوايهووە، ئەو شوانە دەنى لەخۆى و سكى لى پردەبى و كورپكى دەبى، دەلى: ئەم مەللە لەجورەيجە!

ئەوانىش دەچن بۆ گيانى جورەيج و لە خەلوە خانەكەى دەرى دەهين و خەلوەخانەكەى دەرووخين و، خۆشى تىرو پەر فەلاقە دەكەن و دەيدەنە بەرجمىن. ئەویش دەفەرموى: ئەووە چىتەنە؟ بۆ وادەكەن، مەن گوناھەم چىيە؟ دەلىن: چونكە ئىشى بى شەرعىت لەگەل ئەم قەحەبەيدا كەردوووە و ئەو مەتەنى لەتۆ ئەم زۆلەى بوووە! دەفەرموى: كوا مەللەكە لەكوى يە؟ ئەوانىش دەهين بۆى. دەفەرموى: تۆزى پشوو مەدەن، با نوپزى بكەم. جا دەستەنويز دەگرى و نوپزەكا، كە نوپزەكە تەواو دەكا دەروا بۆلەى كورە ساواكە و دەژەنى بەسكىا و دەفەرموى: ئەى كۆرپەى ساوا! كى باوكى تۆيە؟ كورەكەيش دىتە زمان و دەلى: باوكى مە فەيسارە شوانە!!

جا ئەوسا خەلكەكە لە راستى رووداوەكە تى دەگەن و داواى لى بووردن لە جورەيج دەكەن و پەلامارى دەدەن و دەست دەكەن بەماچكردنى و خۆيانى تى هەلەسوون بۆ پىرۆزى و مووفەرك، وە دەلىن: خەلوە خانەكەت لەزىرو زىو بۆ دروست دەكەينهووە؟ دەفەرموى: نە، بەلام لە قور وەك جارانى خۆى بۆم دروست بكەنەو، ئەوانىش بۆيان دروست كەردووە.

سەيەم مەللە كە لەلانكا قسەى كەردوووە: جارى ژنى مەمكى دەدا بە كورە كۆرپەكەى، كە لەنەووى ئىسرائىل بوو، لەو كاتەدا سوارىكى قۆزى بەناوبانگ بەلەيانا رادەبوورى، بەسوارى و لاخىكى كەشخە، پاىە و پلەو نىشانىكى زۆرى پتووە دەبى. ژنەكە دەلى: خودايە! ئەم كورەى مەيش بكەى بەسوار چاكىكى ئاوا قۆزو بەناوبانگ!

جا كورەكەى مەمكەكەى بەردەدا و روودەكاتە سوارەكە و تەماشايەكى دەكا و

دەلى:

خودايه! وەك ئەم سوارەم ئى نەكەى و نەمكەى بە پياويكى وا، ئىنجا ديسان مەمكەكەى دەگىرتەوودە دەست دەكاتەو بەمىنى!

ئەبو ھورەيرە (رمى خودى ئى بى) دەيفەرموو: دەلىئى وا لەبەرچاوم كەچۆن چۆنى، پىغەمبەر (دروودى خودى لەسەر بى) پەنجەى دۇشاو مژەى خۆى دەمژى و لاسكايى حالى مەمكخواردنى منداڵەكەى دەكرەوودە.

خۆشەويست (دروودى خودى لەسەر بى) فەرمووى: لەپاشدا كەنيزەكىيان ھىنا، ھىنابوويانە گىروگازو لىيان دەداو دەيانگوت: حيزى و دزىت كردوودە، ئەوئىش ھەر دەيگوت: {حَسْبِيَ اللَّهُ وَنِعْمَ الْوَكِيلُ} من ھەر خودام ھەيە كە كەسم بى و بەسم بى! بەراستى خودا ھاناو پشتىوانى چاكە. جا دايكى مناڵەكە دەلى: خودايە! ئەم كورەى من وەك ئەم كچە بەم دەردە نەبەى، ديسان كورەكەى مەمكەكەى دايكى بەردەداو تەماشايەكى كچەكە دەكاو دەلى: خودايە! وەك ئەم كچەم ئى بكەى!

جا لىرانەدا مناڵەكەو دايكى دەكەونە گەتوگۆو رازو گلەيى، دايكى پى دەلى: دەمم بشكى! ئەمە بۆ وايە؟ ئەو پياو ھىو ھوانە، رەت بوو، من گوتەم: خودايە! كورەكەم پياويكى وەك ئەمەى ئى دەرچى، كەچى تۆ گوتەم: خودايە! نەمكەى بە پياويكى ئاوا، لەپاشدا ئەم كەنيزەكەيان بەلىدان و تىھەلدان ھىناو پى دەلىن: حيزى و دزىت كردوودە، منئىش گوتەم: خودايە! كورەكەم بەدەردى ئەم كەنيزەكە نەبەى، كەچى تۆ گوتەم: خودايە! وەك ئەم كچەم ئى بكەى، ئەمە لەبەرچى؟

ساواكە گوتى لەو ھەلامى دايكى: چونكە سوارەكە زۆردارىكە لە ستەمكارە زەمبەدارەكانو، ملھورپكە لە ملھورەكان، لەبەرئەو گوتەم: خودايە! نەمكەى بە پياويكى ئاوا ستەمكار!

بەلام ئەم كەنيزەكەى كە پى دەلىن: دزى و حيزى كردوودە، بى تاوان و پاك و بى گەردەو ستەمبارە، نەدزى كردوودە نەحيزى، لەبەرئەو گوتەم: خودايە! وەك ئەم كچە ستەمبارەم ئى بكەى. {تاج/۵، زنجيرە: ۲۳، ژمارە: ۵۲۴۱ چاپى چوارەم}. ئەو منداڵانەى كە لەناو بىشكەدا قەسيان كردوودە.

روونکردنهوه:

لهم فهرموودهپه دا کۆمه لئ سوودو بههره ی زۆر ههیه وهك:

- ١ - چاكه كردن له گه ل بابو داك، به تايبه تی چاكه له گه ل داك.
- ٢ - نژای باوك و داك له منالئ خویان ئه گه ر له سه ر هه ق بئ گیرایه.
- ٣ - ئه گه ر چه ند کارێکی چاكه به را به ر وه ستان، کامیان با شتره ئه وه یان پێش بخرئ و به وه یان ده ستیان پێ بکرئ، وهك وه لامی داك پێش بخرئ له سه ر کردنی نوێژی سووننه ت.
- ٤ - زۆرینه ی کات خودای گه وره به پیرۆزیی نزاو ده ست نوێژو خێرو چاكه وه، ده رووی ره حمه ت له به نده باشه کانی خوی ده کاته وه، له کاتی مهینه ت و لیقه و مان و ئیش و ئازاردا.
- ٥ - زۆر جار ان پیاو چاکان تووشی گیر و گرفت و ئیش و ئازار و مهینه ت و ئه زموون ده بن، تا زیاتر سوور بن له سه ر حاله کانیان و ده روون و گیانیان زاخا و بدرئ و ساف و بئ گه رد ببئ و ببن به پێشه نگ و سه ر مه شقی جوان بۆ په یره وان و کهسانی تر.
- ٦ - له کاتی نزاو پارانه وه دا ده ست نوێژ زۆر سووننه ته، هه روا کردنی نوێژی سووننه ت.
- ٧ - ده ست نوێژ له نه ته وه پێشینه کانی شا بووه، وهك جووله که.
- ٨ - کهراماتی ئه ولیاو بههره ی پیاو چاکان هه قه و راسته.
- ٩ - به لگه یه له سه ر ئه وه کهراماتی ئه ولیا جووری زۆره و له نه ته وه پێشینه کانی شا کهرامه ت بووه.
- ١٠ - جار و بار نژای خراپ دئ به سه ر ده می مرۆفدا، به بئ مه به ست، شتی وا زیانی نییه، وهك (حلقی: ده مم بشکئ).
- ١١ - ده بوو جو ره یج نوێژه که ی بېریایه و وه لامی داکی بدایه ته وه، چونکه نوێژه که سووننه ته، وه لامی داك فه رزو بئویسته.
- ١٢ - تاکه تاکه له نه ته وه، ئی بېر ئن بۆ خوا و له خه ئوه خانه دا طاعه ت بکه ن کارئ په سه نده.

۱۳۲۷) نه چوون بو غهزا له بهر چا كه كردن له گهڵ باوك و دايك. (۶۴۴۷ - ۶۴۵۴)

باب: تَرَكَ الْجِهَادَ لِبَرِّ الْوَالِدَيْنِ وَصَحْبَتَهُمَا

۱۷۵۶- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: أَقْبَلَ رَجُلٌ إِلَى نَبِيِّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، فَقَالَ: أَبَايُكَ عَلَى الْهِجْرَةِ وَالْجِهَادِ، أَبْتَغِي الْأَجْرَ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. قَالَ: «فَهَلْ مِنْ وَالِدِكَ أَحَدٌ حَيٌّ؟» قَالَ: نَعَمْ، بَلْ كِلَاهُمَا. قَالَ: «فَتَبْتَغِي الْأَجْرَ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ؟» قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: «فَارْجِعْ إِلَى وَالِدَيْكَ فَأَحْسِنْ صُحْبَتَهُمَا». {الحديث: ۶۴۵۴ = ۶۴۶۷ فم. تجريد البخاري/ ۳، رقم: ۱۲۲۹ = ۳۰۰۴، ۵۹۷۲. أبو داود. جهاد: ۲۵۲۹. ترمذی. جهاد: ۱۶۷۱. نسائی. جهاد: ۳۱۰۳. تحفة الأشراف: ۸۶۳۴}:

عهبدو لاى كورى عه مری كورى عاص (رمزای خودایان لی بی) فهرمووی: پیاوی له یه مهنه وه هات بو خزمه تی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سهر بی) عه رزیکرد: ئه ی پیغه مبه ری خودا! دهمه وی پهیمانت پی بدهم له سه ره نه وه كه كوچ بكه م بو خزمه ت بو مه دینه و ئه و جا خه بات و تیكو شان و غهزا ئه نجام ددهم، مه به ستیشم له م كوچ و خه باتگێرانه ته نیا رهزای خودایه، به ته مای پاداشی باشی لای خودای گه و ره و سه ره و ر.

پیی فهرموو: (ئایا دایك و باوكت كه سیان له ژیا نا ماون؟) گو تی: به ئی هه ردو وکیان ماون. فهرموو: (مه به ستیش ت پاداشی باشی لای خودای گه و ره و سه ره و ره؟). گو تی: به ئی. فهرموو: (ده بر پوره بو لای باوك و دایكت، له جیا تی چوون بو غهزا به جوانی هاو پریتی ئه وان بكه و دلایان را گره و باش به بو یان!). {تاج/ ۴، زنجیره: ۲۰، ژماره: ۴۳۶۴} + {ریاضی صالحین/ ۱، زنجیره: ۴۰، ژماره: ۲۲۱ ج/ ۲}.

۱۳۲۸) فهرمایشی خوشه ویست (دروودی خودای له سه ر بی): (خودا دل

ره نجان دنی دایکانی هه را مکردو وه). (۴۴۵۶ - ۴۴۶۱)

باب: قَوْلُهُ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): {إِنَّ اللَّهَ حَرَّمَ عُقُوقَ الْأُمَّهَاتِ}

۱۷۵۷- عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ حَرَّمَ عَلَيْكُمْ عُقُوقَ الْأُمَّهَاتِ، وَوَأْدَ الْبَنَاتِ وَمَنْعًا وَهَاتِ،

وَكَرِهَ لَكُمْ ثَلَاثًا: قِيلَ وَقَالَ، وَكَثْرَةُ السُّؤَالِ، وَإِضَاعَةُ الْمَالِ». {الحديث: ٤٤٥٨ =
تجريد البخارى/٣، رقم: ١٠٥٠ = ٢٤٠٨، ١٤٧٧، ٥٧٧٥ فتح البارى. تحفة الأشراف:
: {١١٥٣٨

موغیرهى كوپى شوعبه (رمزى خودای ئى بى) فهرمووى: پیغه مبهه (دروودى خودای لهسهر بى)
فهرمووى: (خودای گه وره و سه روه، قه دهغه ی کردوه لیتان: دلرهنجاندنی باوکان و
دایکان، وهزینده به چالکردنی کچان، وه نه دانی مافی سه رتان، وه زه وتکردنی مافی
خه لکان، وه هه زیش ناکا له م سى رهمتارانه بۆتان: له وتی وتی، له پرسى یارى زۆر
له شتى که کاتى نه هاتوووه له سوالکردنی زۆر، وه له زایه کردنی مال به خوږایى).
{تاج/٢، زنجیره: ١٦٤، ژماره: ١٨٨٥. چاپى چوارهم} + {ریاضى الصالحین/١، زنجیره:
٤١، ژماره: ٣٤٠}.

روونکردنه وه:

نه وه وى (رهحمتهى خودای ئى بى) له روونکردنه وه و رافه ی ئهم فهرموودمیه دا ده فهرموئ:
١- دلرهنجاندن و نازاردانی باوک و دایک له که بائیره و له تاوانه هه ره گه وره کانه، هى
دایک زۆر تر.

٢- زینده به چالکردنی منال و کوشتنی له بهر هه ر بیانووویه ک بى، چ کچ بى و چ کوپ
له تاوانه هه ره گه وره کانه، بویه باسى زینده به چالکردنی کچ کراوه و هى کوپ
نه کراوه، چونکه له ناو عه ره به کانا زینده به چالکردنی کچ باوتر بووه،
له سه رده مى نه فامیدا.

٣- شه ن و که وکردنی هه واله کان و دم ژهنده دهنگوباسى خه لکی به بى پئویست،
کارى ناره و او ناشیرین و ناپه سه نده.

٤- منیش ده لیم: گوڤگرتن له میدیای ئه مپۆو به شداری له و شه ره ده مى و قسه و
قسه لۆکانه دا، که ئهم که نا لانی هه والانه په خشی ده که نه وه، جوړیکى زۆر خراپه
له م وتی وتیه ناره وایه، واباشه مروڤى موسولمان خو ی ئى بهاریزی و له جیاتى
ئه وه گو ی له قسه ی خیر بگرئ و به شداری له په خشی قسه ی خیر دا بکا.

بەراستی ئەم چینی نوێیە، کە کۆمەڵی موراھیق و چەنە بازو درۆزن و مروی بێ ئایین و بێ ڕەوشت و لەزەت پەرست، مامۆستای دەکەن و ئاراستەى بوارەکانی ژيانى دەکەن، بەراستی ئەم چینه دوورترین چین دەبێ لە: ۱- دین. ۲- رەوشتى بەرز. ۳- نیشتمان پەرەمەری. ۴- کردەمەوى باش. چینی دەبێ لەگەڵ ئازە لا هیچ جیاوازی نابێ، هەزار خۆزگەى بە ئازەلی کۆی!!

۱۳۳۹) لووتى ئەو کەسە بەقورداچى، کە دایک و باوکى، هەردووکیان یا یەکیکیان لەکاتى پیریدا دەکەونە لای و بەهەشت بۆ خۆى مسۆگەر ناکا. (۶۴۵۵ - ۶۴۵۹)

باب: رَغَمِ أَنْفٍ مَنْ أَدْرَكَ أَبَوَيْهِ أَوْ أَحَدَهُمَا عِنْدَ الْكِبَرِ فَلَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ

۱۷۵۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «رَغِمَ أَنْفُهُ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفُهُ، ثُمَّ رَغِمَ أَنْفُهُ». قِيلَ: مَنْ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «مَنْ أَدْرَكَ وَالِدَيْهِ عِنْدَهُ الْكِبَرِ أَحَدَهُمَا أَوْ كِلَيْهِمَا ثُمَّ لَمْ يَدْخُلِ الْجَنَّةَ». {الحديث: ۶۴۵۷ = ۶۴۷۰ فم}:

ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای ئ بێ) دەفەر موو: خوشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ)

دەفەر موو: (ئەى لووتى بەقورداچى و دووبارە سى بارە لووتى بەقورداچى و لووتى بەتەوسیتەوه!

گوترا: کى ئەى پێغەمبەرى خودا! فەر موو: ئەو کەسەى کە لەکاتى پیرى باوک و دایکیدا، خۆى دەمىنێ، کەچى بەبێ بەهانه یەکی رەوا، ئەوەندە خزمەتیان ناکا، کە چوونە بەهەشتى خۆى مسۆگەر بکا، ئیتر خۆى بەکاتى پیرى یەکیکیان بگا، یا بەهێ هەردوکیان بگا جیاوازی نییە). {تاج/۵، زنجیرە: ۲، ژمارە: ۴۶۵۳ ج/۴ + ریاض الصالحین/۱، زنجیرە: ۴۰، ژمارە: ۳۱۷}.

روونکردنەوه:

زیکرى صالحین رەحمەتى واپى: حاجى کاکە حەمەم گوتى: جارى باوکم نەخۆش بوو، بردم بۆلای دوکتۆر رێگە کە کۆلانیکی تەنگەبەر بوو، باوکیشم لەبەر پیرى و نەخۆشى نەیدەتوانى برپا، کردمە کۆل و بردم، کاکەم فەر موو: لەرێ

چەند جارئ سەر سەم دەدا، باوکیشم بە چەپۆك دیمایلی بەسەرماو پئی دەگوتم: ئەووە کویری؟ نازانی من بەرگە ی ئەم لەترانە ی تۆ ناگرم، منیش هیچ دەنگم نەکرد، کاکە حەمەم فەرمووی: جا چەندین جار بەو شیوەیە باوکم دەبرد بۆلای دوکتۆرو بە قادرمەو شتی وادا بە باوش و بەکۆل سەرم دەخست. فەرمووی: روژی هینامەووە لەسەر جیگەکە ی خۆی پالم خست و عەرزیم کرد: باوە ئەووە بۆ لەبەرچاوی ئەو هەموو خەلکە جەینم پئ دەدەیت و دەمدەیتە بەر چەپۆك، من بۆ تۆمە بۆ خۆم نییە، با خەلک نەلین: حاجی فارس خەلەفاو.

کاکە حەمەم فەرمووی: باوکم لەناخی دڵەووە چەند جارئ فەرمووی: (حەمە تاماوی نانی کەم نەخۆی، من چەندە لیت رازیم، خودایش ئەووەندە لیت رازی بی!). کاکە حەمەم هەموو جارئ دەیفەرموو: سویندم بەخودا ئیتەر لەوهدوا نانی کەم نەخواردو بەلککو بەهۆی ئەو نزایە ی باوکمەووە دووجار چووم بۆ حەج و زۆر خزمەتی مزگەوت و هەزارم دەکرد، کە ئومیدە ئەویش هۆی رەزامەندی خودا بی لیم). {بەروانە: ژمارە: ۱۸۹۵ لەزنجیرە: ۱۴۴۸ دا لەدواو دەیت}.

۱۳۴۰) چاکەکردن لەگەڵ دۆست و خزم و کەسوکاری باوک و دایک. (۶۴۶۰ - ۶۴۶۲)

بَابُ: مِنْ أَبْرِ الْبِرِّ صَلََةُ الرَّجُلِ أَهْلٍ وَدِ آبِيهِ

۱۷۵۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا): أَنَّهُ كَانَ إِذَا خَرَجَ إِلَى مَكَّةَ كَانَ لَهُ حِمَارٌ يَتَرَوَّحُ عَلَيْهِ إِذَا مَلَ رُكُوبَ الرَّاحِلَةِ، وَعِمَامَةٌ يَشُدُّ بِهَا رَأْسَهُ. فَبَيْنَا هُوَ يَوْمًا عَلَى ذَلِكَ الْحِمَارِ، إِذْ مَرَّ بِهِ أَعْرَابِيٌّ فَقَالَ: أَلَسْتَ ابْنُ فُلَانٍ بِنِ فُلَانٍ؟ قَالَ: بَلَى. فَأَعْطَاهُ الْحِمَارَ وَقَالَ: ارْكَبْ هَذَا، وَالْعِمَامَةَ قَالَ: اشْدُدْ بِهَا رَأْسَكَ، فَقَالَ لَهُ بَعْضُ أَصْحَابِهِ: غَفَرَ اللَّهُ لَكَ، أَعْطَيْتَ هَذَا الْأَعْرَابِيَّ حِمَارًا كُنْتَ تَرَوَّحُ عَلَيْهِ، وَعِمَامَةً كُنْتَ تَشُدُّ بِهَا رَأْسَكَ؟ فَقَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «إِنَّ مِنْ أَبْرِ الْبِرِّ صَلََةُ الرَّجُلِ أَهْلٍ وَدِ آبِيهِ بَعْدَ أَنْ يُؤَلَّى». وَإِنَّ أَبَاهُ كَانَ صَدِيقًا لِعُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ). {الحديث: ۶۴۶۲ = ۶۴۷۵ فم:}

عەبدوللای کورپی عومەری کورپی خەتاب (رەزای خودایان لی بی) دەستووری وابوو کەدەچوو بۆ مەککە، گوئی درێژیکى یەدەکی لەگەڵ خۆی دەبرد، کاتی لەسواری و شتر بێزار دەبوو، بۆ وچان سواری پشەتی ئەو گوئی درێژە دەبوو، وە میژرەریکیشی دەبەست بەسەر یەو، جا روژیکیان سواری ئەو گوئی درێژە بوو بوو، لەوکاتەدا عەرەبیکی دەشتەکی تووشی بوو، پێی فەرموو: ئەرئ تۆ فیساری کورپی فیسارە کەس نیت؟ کابرا گوتی: بەئێ ئەوم، ئیبنو عومەر چاکو چۆنی لەگەڵ دەکاو گوئی درێژەکەى ژێر خۆی دەداتى و پێی دەفەرموئ: بۆ خۆت سواری ئەمەبە، وە میژرەرەکەى خۆشى پێدەدا و پێی دەفەرموئ: ئەمەیش بەستە بەسەر تەو.

بازئ لە هاوێلانێ، کە ئیبنو دیناری برادەرى بوو، پێی دەفەرموئ: خودا لیت خوش بێ، ئەمانە دەشتەکین، بەکەمیش قایل دەبن، ئیتەر بۆچی و لاخى ژێر خۆت و میژرەرى سەرى خۆتى پێ دەبەخشی؟

فەرمووی: بۆ خۆم لە خوشەوێستم ژنەوت، دەیفەرموو (دروودی خودای لەسەر بێ): (لە چاکترینى چاکە ئەو یە: کە مەرفە کەسوکاری ئاشناو دۆست و برادەرى باوکی خۆی بەسەر بکاتەو وە مافیان بەجێ بهێنێ، ئیتەر باوکی لەژایان بێ، یا مردبێ!).

ئەوجا ئیبنو عومەر فەرمووی: دەى باوکی ئەم پیاو، کاتی خۆی دۆست و برادەرى عومەرى باوکم بوو، کەواتە: جیگەى خۆى بوو کەناوا خەلاتى بکەم و بەسەرى بکەمەو). {ریاض/۱، زنجیرە: ۴۲، ژمارە: ۳۴۲}.

(۱۳۴۱) چاکەکردن لەگەڵ کچاندا. (۶۶۳۶ - ۶۶۳۸)

بَابُ فِي الْإِحْسَانِ إِلَى الْبَنَاتِ

۱۷۶۰- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَتْ: جَاءَنِي امْرَأَةٌ وَمَعَهَا ابْنَتَانِ لَهَا، فَسَأَلَتْنِي فَلَمْ تَجِدْ عِنْدِي شَيْئًا، غَيْرَ تَمْرَةٍ وَاحِدَةٍ، فَأَعْطَيْتُهَا إِيَّاهَا، فَأَخَذَتْهَا فَقَسَمَتْهَا بَيْنَ ابْنَتَيْهَا، وَلَمْ تَأْكُلْ مِنْهَا شَيْئًا، ثُمَّ قَامَتْ فَخَرَجَتْ وَابْنَتَاهَا، فَدَخَلَ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، فَحَدَّثَتْهُ حَدِيثَهَا، فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «مَنْ ابْتُلِيَ مِنَ الْبَنَاتِ بِشَيْءٍ فَأَحْسَنَ إِلَيْهِنَّ كُنَّ لَهُ سِتْرًا مِنَ النَّارِ».

{الحديث: ۶۶۳۶ = ۶۶۵۳ فم. تجريد البخارى بالكوردی/۲، رقم: ۶۷۹ = ۱۴۱۸، ۵۹۹۵}:

عائیشهی هاوسه‌ری پیغه‌مبهر (دروودی خودا له پیغه‌مبهر و رمزای خودا له‌وبی) فهرمووی: ژنی دووکچی خوئی پی بوو، هاته لام سوالی لی کردم، منیش تافه دهنکی خورمام هه‌بوو دام پی، نه‌ویش له‌تی کرد بو هه‌ردوو کچه‌که‌ی خوئی لی نه‌خوارد، ئینجا هه‌ئسا له‌گه‌ل دوو کچوله‌که‌یدا رویشان، که پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سمر بی) هاته‌وه ئه‌مه‌م بۆیگی‌پرایه‌وه، فهرمووی: (که‌سی دوو‌جاری ده‌ستی کج بی و خودا بیه‌وی به‌هوی کچه‌وه تاقی بکاته‌وه، وه باشبی بۆیان، ئیتر یه‌ک بن یا زیاتر، خودا له‌روژی دوا روژدا له‌بهر خاتری ئه‌و کچانه رزگاری ده‌کا له‌ ناگری دۆزه‌خ!). {تاج/۵، زنجیره: ۳، ژماره: ۴۶۶۸ ج/۴ + ریاضی الصالحین/۱، زنجیره: ۳۳، ژماره: ۲۶۹ ج/۲}.

۱۷۶۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «مَنْ عَالَ جَارَتَيْنِ حَتَّى تَبْلُغَا، جَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ أَنَا وَهُوَ». وَضَمَّ أَصَابِعَهُ. {الحديث: ۶۶۳۸ = ۶۶۵۴ فم}:

ئه‌نه‌سی کوری مالیک (رمزای خودای لی بی) فهرمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سمر بی) فهرمووی: (هه‌رکه‌سی دوو کج به‌خووبکا هه‌تا له‌خه‌م ده‌ره‌خسین، من و ئه‌و، وه‌ک ئه‌م دوو په‌نجه‌یه ئاوا جووت پی‌که‌وه ده‌چینه به‌هه‌شت!). {ریاضی الصالحین/۱، زنجیره: ۳۳، ژماره: ۲۶۷} + {تاج/۵، زنجیره: ۳، ژماره: ۴۶۶۹ ج/۴ = چاپی چواره‌م}.

۱۳۴۲) به‌سه‌رکردنه‌وه‌ی که‌سوکارو خزم ته‌مه‌ن دريژ ده‌کات. (۶۴۶۵ - ۶۴۷۲)

باب: صَلََةُ الرَّحْمِ تَزِيدُ فِي الْعُمْرِ

۱۷۶۲- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «مَنْ سَرَّهُ أَنْ يُبْسَطَ عَلَيْهِ رِزْقُهُ أَوْ يُنْسَأَ فِي أَثَرِهِ فَلْيَصِلْ رَحِمَهُ». {الحديث: ۶۴۷۱ = ۶۴۸۴ فم. تجريد البخارى/۳، رقم: ۹۴۰ = ۲۰۶۷، ۵۹۸۶. تحفة الأشراف: ۱۵۱۶}:

ئەنەسى كۆرى مالىك (رمزى خودى ئى بى) فەرمووى: لە خوشەويستەم بىست دەيفەرموو (دروودى خودى لەسەر بى): (ئەو كەسەى كە حەزەدەكا رزقو رۆزى زۆربى و تەمەنى درىژبى، باخزم دۆست بى، سىلەى رەحمى خۆى بەجى بهينى). {رياض/۱، زنجيره: ۴۰، ژماره: ۳۱۹ ج/۲}.

۱۳۴۲) پاراستنى پەيوەندىي خزمایەنى، با لایەنەكەى تریش بیچرینى.

(۶۴۶۵ - ۶۴۷۲)

بَابُ: صَلَۃُ الرَّحْمِ وَإِنْ قَطَعُوا

۱۷۶۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ لِي قَرَابَةً أَصْلَهُمْ وَيَقْطَعُونِي وَأُحْسِنُ إِلَيْهِمْ وَيَسِيئُونَ إِلَيَّ، وَأَحْلُمُ عَنْهُمْ وَيَجْهَلُونَ عَلَيَّ. فَقَالَ: «لَئِنْ كُنْتُ كَمَا قُلْتَ فَكَأَنَّمَا تُسْفَهُمُ الْمَلَّ، وَلَا يَزَالُ مَعَكَ مِنَ اللَّهِ ظَهِيرٌ عَلَيْهِمْ، مَا دُمْتَ عَلَى ذَلِكَ». {الحديث: ۶۴۷۲ = ۶۴۸۵ فم}:

ئەبو ھورەيرە (رمزى خودى ئى بى) فەرمووى: پياوئى گوتى: ئەى پيغەمبەرى خودا! ھەندى خزم ھەن، مەن دلى ئەوان راگىر دەكەم، بەلام ئەوان بە پيچەوانەو دەلى مەن دەرنجىن، وەمەن چاگەيان لەگەل دەكەم كەچى ئەوان خراپەم لەگەل دەكەن، وەمەن چاوپۆشيان لى دەكەم كەچى ئەوان نا پياویم لەگەل دەكەن، مەن چەند باشم بۆ ئەوان، ئەوان ئەوئەندە خراپەن بۆ مەن!

فەرمووى (دروودى خودى لەسەر بى): (ئەگەر وەك خۆت دەلئیت وابى، ئەو تۆ بە پاداشى باشى خۆت دەگەیت بەلام بۆ ئەوان وەك تۆ ژیلەمووى گەرمیان دەرخوارد بەدەیت وایە، چونكە لەسەرئەو كە تۆلەى چاكەى تۆ بە خراپە دەدەنەو، خودا ئازاریان دەدا، وەھەتا تۆیش ئەمە رەفتارت بى و وابى لەگەلئانا، خودا ھەر پشتيوانى تۆیەو سەرت دەخات بەسەریاندا). {رياضى صالحین/۱، زنجيره: ۴۰، ژماره: ۳۱۸ ج/۲ + تاج/۵، زنجيره: ۴، ژماره: ۴۶۸۰ ج/۴}.

١٣٤٤) باسی پابه‌ندبوون به پیوه‌ندیی خزمایه‌تییه‌وهو پچراندنی نه‌و پیوه‌ندییه.
(٦٤٦٥ - ٦٤٧٢)

بَابُ: فِي صَلَاةِ الرَّحْمِ وَقَطْعِهَا

١٧٦٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ خَلَقَ الْخَلْقَ حَتَّى إِذَا فَرَعَ مِنْهُمْ قَامَتِ الرَّحِمُ فَقَالَتْ: هَذَا مَقَامُ الْغَائِذِ مِنَ الْقَطِيعَةِ، قَالَ: نَعَمْ، أَمَا تَرْضَيْنَ أَنْ أَصِلَ مَنْ وَصَلَكَ، وَأَقْطَعَ مَنْ قَطَعَكَ؟ قَالَتْ: بَلَى، قَالَ: فَذَلِكَ لَكَ». ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «اقْرَءُوا إِنْ شِئْتُمْ: (فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ، أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَارَهُمْ، أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا)». {الحديث: ٦٤٦٥ = ٦٤٧٨ فم. تجريد البخارى بالكوردى/٤، رقم: ١٦٩٦ = ٤٨٣٠، ٤٨٣١، ٤٨٣٢، ٥٩٨٧، ٧٥٠٢. تحفة الأشراف: ١٣٣٨٢}:

ئه‌بو هورمه‌يره (ره‌زای خودای لی بی) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سهر بی) ئه‌فه‌رمووی:
(ئه‌و کاته‌ی خودای گه‌وره‌و سه‌رومر ئه‌م بو‌ونه‌وه‌ره‌ی دروست کرد، کاتی لی بو‌ویه‌وه لیی، خزمایه‌تی (ره‌حم) هه‌لسا، که‌مه‌ری خودای میهره‌بانی گرت و گوتی: ده‌ستم دامینت! خودا فه‌رمووی پیی: وامه‌که، بو‌ واده‌که‌ی، داوات چیه‌ی لیم بیلئ؟ خزمایه‌تی گوتی: بو‌ ئه‌وه هه‌لساوم تا له‌م شوینده‌ا که‌مه‌رت ده‌گرم، په‌نام بو‌ هی‌ناو‌یت و سکا‌لا ده‌که‌م له‌ده‌ستی ئه‌و که‌سانه‌ی که‌ مافی من به‌جئ ناهین و رشته‌ی په‌یوه‌ندیی خزمایه‌تی ده‌برن. خودای گه‌وره‌یش ده‌فه‌رمووی: به‌ئئ، باشه، داواکه‌ت و مرگیرا، ئایا تو‌ رازی ده‌بی به‌وه‌ی که‌ هه‌رکه‌سی پی له‌تو نه‌برئ و خزم دو‌ست بی و مافی تو‌ به‌جئ به‌یینئ، به‌را به‌ر به‌وه منیش پی له‌ئه‌و نه‌برم و مافی ئه‌و به‌جئ به‌یینم و بو‌ی باشیم، وه ئه‌و که‌سه‌شی پی له‌تو برئ و په‌یوه‌ندی نه‌بی له‌گه‌لتاو مافی تو‌ به‌جئ نه‌هینئ، منیش به‌را به‌ر به‌وه پی له‌و برم و په‌یوه‌ندیم نه‌بی له‌گه‌ئئ و مافی ئه‌و به‌جئ نه‌هینم، ئایا ئه‌ی خزمایه‌تی! تو‌ به‌م به‌ئینه رازی ده‌بی؟ خزمایه‌تی: ده‌ئئ، به‌ئئ، ئه‌ی په‌روهر دگارم! من به‌مه رازیم. فه‌رمووی: (ده‌ی ئه‌مه په‌یمان بی له‌نیوانی من و تودا).

ئەوجا خۆشەويست (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (ئەگەر ئارەزوو دەکەن، بۆ پشتیوانی ئەم فەرموودەیه، ئەم ئایەتانه بخوین، کە ئەم مەبەستە دووپات دەکاتەوه:

{ فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتُقَطِّعُوا أَرْحَامَكُمْ. أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَارَهُمْ. أَفَلَا يَتَذَكَّرُونَ الْقُرْآنَ أَمْ عَلَى قُلُوبٍ أَقْفَالُهَا - محمد - ٤٧ / ٢٢ - ٢٤ }:

واتە: چی چاوەڕوان دەکړی له کاربەدەستانی بەدو له سەرکردانی ناموسولمان، جگەلەوه: کاتێ ببن بە بەرپرسانی ولات، دەس بکەن بە خراپەکاری و پشیوی نانهوه له ولاتداو رشتهی پەيوەندی خزمايه‌تی بپچرن و مافی خزم و کەسوکار پيشيل بکەن. ئەوانە خودا نەفرین و نەحله‌تی ئی کردوون و گوپی بیستنی هەقی کەر کردوون و چاوی دلی کویر کردوون. ئەوه بۆ بەدل سەرنجی ئەو قورئانە پیرۆزە نادەن، یا دلیان مۆرکراوه و بە کلیل کلیل دراوه. {تاج/٤، زنجیره: ٣٠، ژماره: ٤٠٩٩}.

١٧٦٥- عَنْ جُبَيْرِ بْنِ مُطْعِمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «لَا يَدْخُلُ الْجَنَّةَ قَاطِعٌ». قَالَ ابْنُ أَبِي عُمَرَ: قَالَ سُفْيَانُ: يَعْنِي قَاطِعَ رَحِمٍ. {الحديث: ٦٤٦٧ = ٦٤٨٠ فم. تجريد البخاري بالكوردی/٥، رقم: ١٩١٦ = ٥٩٨٤ فتح الباری. أبو داود. زکاة: ١٦٩٦. ترمذی. بروصلة: ١٩٠٩. تحفة الأشراف: ٣١٩٠}:

جوبەیری کوری موطعیم (رهزای خودای ئی بێ) فەرمووی: خۆشەويست (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (ئەوهی رشتهی خزمايه‌تی بپسینئ و سیلهی رهحم ببری، دوو پیی ناچیتە ناو بەههشت). {ریاض/١، زنجیره: ٤١، ژماره: ٣٣٩ + تاج/٥، زنجیره: ٤٠، ژماره: ٤٦٨٢ ج/٤ = چاپی چوارهم}.

(۱۳۴۵) پایهی دالدهی ههتیو له بهههشتا. (۷۳۹۳ - ۷۳۹۴)

باب: فِي كَافِلِ الْيَتِيمِ

۱۷۶۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «كَافِلُ الْيَتِيمِ لَهُ أَوْ لِغَيْرِهِ، أَنَا وَهُوَ كَهَاتَيْنِ فِي الْجَنَّةِ». وَأَشَارَ مَالِكٌ بِالسَّبَّابَةِ وَالنُّوسْطَى. {الحديث: ۷۳۹۴ = ۷۴۲۹ فم}:

ئەبو ھورەیرە (رەزای خودای ئی بێ) ھەرمووی: ھۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ) ھەرمووی: (من و سەرپەرشت (کافل = دالده) ی ھەتیو، لە بەهەشتا وەک ئەم دوو پەنجەیه ئاوا لەیەکەوێ نزیکن، ئیتر گریمان ئەو ھەتیو ھە خۆی بێ و خۆی ھەقداری بێ، وەک ھەتیو ھە بۆی، یا ھە خەزم و کەسوکاری خۆی بێ، یا ھە بیگانی ھە بێ جیاوازی نییە).

مالیک کە مامۆستای ئیسخاق، کە ئیسخاق مامۆستای زوھەیرە، کە زوھەیر مامۆستای ئیمامی موسلیمە، لەم ھەرموودەیدا، ئاماژە کرد: کە پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بە پەنجە دۆشاو مژەو ھەلەمەقووتە ئاماژە کردو ھەرمووی: (من و سەرپەرشت... تاد). {تاج/۵، زنجیرە: ۶، ژمارە: ۶۶۹، ۶۶۹/۴ = چاپی چوارەم}.

(۱۳۴۶) تیکۆشان لە پیناوی بیتۆژن و ھەژاردا. (۷۳۹۳ - ۷۳۹۴)

باب: فِي ثَوَابِ السَّاعَى عَلَى الْأَرْمَلَةِ وَالْمَسْكِينِ

۱۷۶۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «السَّاعَى عَلَى الْأَرْمَلَةِ وَالْمَسْكِينِ كَالْمُجَاهِدِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ» وَأَحْسِبُهُ قَالَ: «وَالْقَائِمُ لَا يَفْتُرُ، وَالصَّائِمُ لَا يَفْطُرُ». {الحديث: ۷۳۹۳ = ۷۴۲۸ فم. تجريد البخاري بالكوردی/۵، رقم: ۱۷۹۸ = ۵۳۵۳، ۶۰۰۶، ۶۰۰۷. ترمذی. بروصلة: ۱۹۶۹. نسائی. زكاة: ۲۵۷۶}:

ئەبو ھورەیرە (رەزای خودای ئی بێ) ھەرمووی: ھۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ) دەھەرمووی: (کەسێ تیکۆشی لە پیناوی ژنی بێ میرد و مۆقی ھەژارداو، ساخ بۆ رەزای خودای گەورە بە خێویان بکاو، خەمەتیان بکاو، مەسەرەفیان بکێشی، ئەو بەقەد ئەو

خەباتگىرە كە لەپىگەى خودادا خەبات دەگىرئى و غەزا دەكا، خىرو پاداشى بۆ ھەيە).

گىرەرەوھە (راوى) كە عەبدوللای كورى موسلىمە دەفەرەموى: وادەزانم كە خۆشەويست (دروودى خودای لەسەر بى) فەرەموشى: (وھ ھەرودھا بەقەد ئەو كەسەيش خىرو پاداشى باشى بۆ ھەيە، كە بەشەو ھەر شەونويژ بكاو سەرگەرمى شەونويژ بى و لىى سارد نەبىتەوھە، بەرۆژيش ھەمىشە بەرۆژووبى و سالى دوانزە مانگە بەرۆژووبى و يەك رۆژى ئى نەشكىنى!). {تاج/۵، زنجيرە: ۶، ژمارە: ۴۷۰۱. ۴/ج}.

۱۳۴۷) كەسانى لەبەر رەزاي خودا يەكتريان خۆش دەوى. (۶۴۹۴ - ۶۴۹۵)

بَابُ فِي الْمُتَحَابِّينَ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

۱۷۶۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَقُولُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ: أَيْنَ الْمُتَحَابِّونَ بِجَلَالِي؟ الْيَوْمَ أَظْلَهُمْ فِي ظِلِّي يَوْمَ لَا ظِلَّ إِلَّا ظِلِّي». {الحديث: ۶۴۹۴ = ۶۵۰۸ نم: }

ئەبو ھورەيرە (رەزاي خودای ئى بى) فەرەموشى: خۆشەويست (دروودى خودای لەسەر بى) فەرەموشى: (لە رۆژى ژينەوھەدا خودای گەورەو سەرورە دەفەرەموشى: ئەو كەسانەى كە لەبەر خاترى شكۆمەندى من و ساخ لەبەر رەزاي من يەكتريان خۆش دەويست كوان لەكوين؟ بابىن ئەمرو پاداش و چاكەيان دەدەمەوھە، لەسەبەرى خۆما دايان دەنيەم، ئەمرو ئەو رۆژيە كە بىجگە لە سەبەرى رەحمەتى من ھىچ سەبەرىكى تر نىيە، كە كەسە پەناى بۆبەرئى!). {تاج/۵، زنجيرە: ۵۶، ژمارە: ۴۹۲۵. ۴/ج}.

لە رياضدا ئەم فەرەموشەى ئەوا وەرگىرپراوھە: پىغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) فەرەموشى: (لە رۆژى قىيامەتدا خودای گەورە دەفەرەموشى: ئەو كەسانەى كە لەجىھاندا، لەبەر خاترى رەزاي من يەكتريان خۆش دەويست لەكوين بابىن، ئەمرو رۆژى ئەوانە، ئەمرو دەستى قەدر و ريزيان ئى دەنيەم و لە سەبەرى خۆمدا پەنايان دەدەم، ئەمرو ئەو رۆژيە كە جگە لە سەبەرى من سەبەرى تر نىيە). {رياض/۱، زنجيرە: ۴۶، ژمارە: ۳۷۷}.

۱۷۶۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «أَنَّ رَجُلًا زَارَ أَخًا لَهُ فِي قَرْيَةٍ أُخْرَى، فَأَرَصَدَ اللَّهُ لَهُ عَلَى مَدْرَجَتِهِ مَلَكًا، فَلَمَّا أَتَى عَلَيْهِ قَالَ: أَيْنَ تُرِيدُ؟ قَالَ: أُرِيدُ أَخًا لِي فِي هَذِهِ الْقَرْيَةِ، قَالَ: هَلْ لَكَ عَلَيْهِ مِنْ نِعْمَةٍ تَرِبُهَا؟ قَالَ: لَا، غَيْرَ أَنِّي أَحْبَبْتُهُ فِي اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، قَالَ: فَاتَى رَسُولُ اللَّهِ إِلَيْكَ، بِأَنَّ اللَّهَ قَدْ أَحَبَّكَ كَمَا أَحَبَّبْتُهُ فِيهِ». {الحديث: ۶۴۹۵ = ۶۵۰۹ فم:}

نهبو هورمیره (رمزای خودای بی) فهرمووی: پیغهمبر (دروودی خودای لهسهر بی) دهفهرمووی: (پیاوئ دهچئ بو گوندی، بو دیدهنی برادهریکی خوئی، خودا فریشتهیی دهنیریته سهر ریگهکهی، که دهگاته لای پیی دهفهرمووی: بو کوئی دهچی؟ دهلی: دهچم بولای برادهریکم لهم گونده. فریشتهکه دهفهرمووی: ئایا هیج نیازیکت پیی ههیه؟ دهلی: نهخهیر، تهنیا نهوه نهبی، کهساخ لهبهر خاتری رمزای خودای گهوره نهوم خوئ دهوی. دهفهرمووی: (دهبزانه کهمن فروستادهی خودام، منی ناردوووه بولای تو کهپیئت بلییم: که خودایش توئی خوئ دهوی، چونکه تو نهوت لهبهر خودا خوئ دهوی!). {تاج/۵، زنجیره: ۵۵، ژماره: ۴۹۳۳}.

۱۳۴۸) مَرُوفٌ لَه قِيَامُهُ تَدَا لَه كَهْلٌ خَوْشَه وَيَسْتِي خَوِي دَه بِيْت. (۶۶۵۲ - ۶۶۶۲)

بَابُ: الْحَرْءُ مَعَ مَنْ أَحَبَّ

۱۷۷۰- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ مَتَى السَّاعَةُ؟ قَالَ: «وَمَا أَعْدَدْتَ لِلْسَّاعَةِ؟» قَالَ: حُبُّ اللَّهِ وَرَسُولِهِ، قَالَ: «فَإِنَّكَ مَعَ مَنْ أَحَبَّبْتُ». قَالَ أَنَسٌ: فَمَا فَرَحْنَا بَعْدَ الْإِسْلَامِ فَرَحًا أَشَدَّ مِنْ قَوْلِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «فَإِنَّكَ مَعَ مَنْ أَحَبَّبْتُ». قَالَ أَنَسٌ: فَأَنَا أُحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ، وَأَبَا بَكْرٍ وَعُمَرَ، فَأَرْجُو أَنْ أَكُونَ مَعَهُمْ وَإِنْ لَمْ أَعْمَلْ بِأَعْمَالِهِمْ. {الحديث: ۶۶۵۵ = ۶۶۷۲ فم. تجريد البخاری بالكوردی/۴، رقم: ۱۴۵۹ = ۳۶۸۸، ۶۱۶۷، ۶۱۷۱، ۷۱۵۳ فتح الباری. تحفة الأشراف: ۲۹۹}:

ئیمامی نه نهسی کوپی مالیک (رمزای خودای بی) فهرمووی: عاره بیکی دهشته کی هاته خزمه تی خوئ هویست (دروودی خودای لهسهر بی) لیی پرسی: نهی پیغهمبری خودا! کهی

قيامه ته؟ فهرمووی: (باشه چیت بوی ئاماده کردووه؟). گوتی: هیج، به لام دهستمایه دهستم نهوویه که خودا و پیغمبهری خودام خوش دهوی! تهنیا ئومیدم بهوه قهوییه. فهرمووی: (دهی موژدمت لی بی: که تو لهوپیستگا و مهلبه ندهکانی قیامه تدا، له گهل ئه وکه سانه ده بیت که ئیستا له جیهانا خوشت دهوین!). ئهنهس فهرمووی: به هیچی تر وهك ئه وه شادمان نه بووین، وهك به و فهرمووده یه پیغمبهر (درووی خودای لهسر بین) شادمان بووین، که فهرمووی: (دهی موژدمت لی بی که تو له قیامه تدا، له گهل خوشه ویستی خوتا ده بیت!).

ئهنهس دهیفرموو: له خودا به زیادی که من پیغمبهر و ئه بو به کړو عومهرم خوش دهوی، وه ئومید ده کهم که له و جیهاندا، له خزمهت ئه وانا بم، به هووی ئه و خوشه ویستییه که من هه مه بویان، که رچی به کرده وهی باش به وانا ناگه م!). {تاج/۵، زنجیره: ۵۴، ژماره: ۴۹۲۶ ج/۴}.

۱۳۴۹) کاتی خودا به نده یه کی خوشویست له لای به ندهکانی خوی خوشه ویستی دهکات. (۶۶۴۲ - ۶۶۴۷)

باب: إِذَا أَحَبَّ اللَّهُ عَبًا حَبَبَهُ إِلَى عِبَادِهِ

۱۷۷۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ إِذَا أَحَبَّ عَبْدًا دَعَا جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَقَالَ: إِنِّي أَحِبُّ فُلَانًا فَأَحِبَّهُ، قَالَ: فَيُحِبُّهُ جِبْرِيلُ، ثُمَّ يُنَادِي فِي السَّمَاءِ فَيَقُولُ: إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُحِبُّ فُلَانًا فَأَحِبُّوهُ، فَيُحِبُّهُ أَهْلُ السَّمَاءِ، قَالَ: ثُمَّ يُوضَعُ لَهُ الْقَبُولُ فِي الْأَرْضِ، وَإِذَا أَبْغَضَ عَبْدًا دَعَا جِبْرِيلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، فَيَقُولُ: إِنِّي أَبْغَضُ فُلَانًا، فَأَبْغَضُهُ، قَالَ: فَيُبْغِضُهُ جِبْرِيلُ، ثُمَّ يُنَادِي فِي أَهْلِ السَّمَاءِ: إِنَّ اللَّهَ يُبْغِضُ فُلَانًا فَأَبْغِضُوهُ، فَيُبْغِضُونَهُ، ثُمَّ تُوضَعُ لَهُ الْبُغْضَاءُ فِي الْأَرْضِ». {الحديث: ۶۶۴۷ = ۶۶۶۴ فم. بخاری. أدب: ۶۰۴۰، ۷۴۸۵. ترمذی. تفسیر: ۳۱۶۱. تحفة الأشراف: ۱۲۶۲۰}:

ئهبو هورهیره (رمزای خودای لی بین) فهرمووی: خوشه ویست (درووی خودای لهسر بین) فهرمووی: (کاتی که خودای گه وره و سه روره به نده یه کی خوشویست، بانگی جو برائیل دهکا و

دەفەر مۆی: ئەى جوبرائیل! من فیسارە کەسم خۆش دەوێت، دەى تۆیش خۆشت بوو). فەر مۆی: (جا جوبرەئیلیش ئەو بەندەى خۆش دەوێ، ئەوجا جوبرائیل بەناو دانىشتوانى ئاسماندا جار دەداو بانگەواز هەل دەداو دەفەر مۆی: خودای گەورەو سەرورە، فیسارە بەندەى خۆش دەوێ، ئیوەیش ئەو بەندەیان خۆش بوو، ئیتەر خەلکى ئاسمانیش هەموو خۆشیان دەوێ). فەر مۆی: (ئیتەر خۆشەویستى ئەو بەندەیانە قورس دەبەستى، لەدلى دانىشتوانى سەر زەویداو رەزای سووک و شیرین دەبى لەبەر چاویان و پەسەند دەکرى).

فەر مۆی (دروودی خودای لەسەر بى): (وەکاتى خودا رق لەبەندەیان بگرى، جوبرائیل بانگ دەکاو پێى دەفەر مۆی: من رقم لەفیسارە کەسە، تۆیش رقت لێى بى). فەر مۆی: (جاجوبرائیل (دروودی خودای لەسەر بى) رقى لى دەگرى، ئەوجا بەناو خەلکى ئاسماندا بانگەواز هەل دەدا: خودای گەورە رقى لە فیسارە کەسە ئیوەیش رقى لى بگرن، ئەوانیش رقى لى دەگرن، ئیتەر لە زەویشا رەزای تال دەبى و لەبەر چاوى خەلکى زەوى ئیسکى قورس دەبى و هەرکەسى لەلای خۆیەو، لەسەر رووى زەوى، رقى لەو نەگبەتە دەبێتەو). {ریاضى صالحین/۱، زنجیرە: ۴۷، ژمارە: ۳۸۷ + تاج/۴، زنجیرە: ۱، ژمارە: ۳۹۹۰ + تاج/۵، زنجیرە: ۵۳، ژمارە: ۴۹۲۳ = چاپى چوارەم}.

(۱۳۵۰) گىانەکان سەربازى مەشق دیدەن. (۶۶۵۰ - ۶۶۵۱)

باب: الْأَرْوَاحُ جُنُودٌ مُجَنَّدَةٌ

۱۷۷۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَرْفَعُهُ قَالَ: «الْأَرْوَاحُ جُنُودٌ مُجَنَّدَةٌ، وَالْأَرْوَاحُ جُنُودٌ مُجَنَّدَةٌ، فَمَا تَعَارَفَ مِنْهَا ائْتَلَفَ، وَمَا تَنَافَرَ مِنْهَا اخْتَلَفَ». {الحدیث: ۶۶۵۱ = ۶۶۶۸ فم}:

ئەبو ھورەیرە (رەزای خودای لى بى) فەر مۆی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بى) فەر مۆی: (ئەو خەلکە لەبەندەیانە، وەك كان و كانزای زیوو زیروان ... لە پێشەو لە ژمارە: ۱۷۴۴) دا رابورد. لێرەدا لەکۆتاو ئەواپە:

(گیانگه‌لیش له ئەزەلدا، ھەر لەسەرەتاو، لەپیش دروستکردنی لەشەکانیاندا، لەناو خۆیاندا، وەك چەند كۆمەڵە سەربازیكى قالدوو وان، كە ھەر كۆمەڵەى جوړه مەشقیكى تاییبەتیان کردبى، خودا کردوونى بەچەند چەشنى جیا جیاو، جوړه مەشقیكى تاییبەتى له جیهانى رۆحدا پى کردوون، جا بویه ئیستایش له ژيانى جیهاندا، دەق نموونەیه‌كن له عاله‌مى ئەزەلیان، ئەوانەیان كە ھاو تەحرو ھاو لفى یەكترین ھۆگرى یەكترى دەبنو پێكەو دەسازین و دۆستایەتى لەگەڵ یەكتر دەبەستن، ئەوانەشیان كە لەسەرەتاو له عاله‌مى ئەرواحدا، لەیهك جودا بوون و مەشقى جیا جیایان کردوو، ئەمڕۆكەیش نامۆیى له یەكتر دەكەن و دژى یەكتر دەووستن و لەگەڵ یەكتر ناسازین و لەناو خۆیاندا نەسازن نەك بساز).

(۱۳۵۱) موسولمان قەلایە بۆ موسولمان. (۶۵۲۸ - ۶۵۳۳)

باب: الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ

۱۷۷۳- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «الْمُؤْمِنُ لِلْمُؤْمِنِ كَالْبُنْيَانِ يَشُدُّ بَعْضُهُ بَعْضًا». {الحديث: ۶۵۲۸ = ۶۵۴۵ فم. تجريد البخارى بالكوردى/ ۵، رقم: ۱۹۳۳ = ۶۰۲۷ = ۶۸۷ تجريد = ۱۴۳۲ فتح البارى. ترمذى. بروصلة: ۱۹۲۸. نسائى. زكاة: ۲۵۵۹}:

ئەبو موسای ئەشعەرى (رمزى خودای ئى بى) فەرمووی: خۆشەویست (دروودى خودای لەسەر بى) دەفەرموی: (موسولمان قەلایە بۆ موسولمان، دەبى وەك چینی دیوار چنگ بدەنە یەك). {ریاض/ ۱، زنجیرە: ۲۷، ژمارە: ۲۲۲ + تەجرید/ ۲، ژمارە: ۶۸۷ = ۱۴۳۲ فتح البارى} + {تاج/ ۵، زنجیرە: ۸، ژمارە: ۴۷۲۰، ۴۷۱۹}.

(۱۳۵۲) موسولمانان لەناو خۆیاندا دەبى وەك برا یەك دل و ھاوسۆزین.

(۶۵۲۸ - ۶۵۳۳)

باب: الْمُؤْمِنُونَ كَرَجُلٍ وَاحِدٍ فِي التَّوَّاحِمِ وَالتَّعَاطِفِ

۱۷۷۴- عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا)، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «مَثَلُ الْمُؤْمِنِينَ فِي تَوَادُّهِمْ وَتَرَاحُمِهِمْ وَتَعَاطُفِهِمْ، مَثَلُ الْجَسَدِ إِذَا اشْتَكَى

مِنْهُ عُضُو تَدَاعَى لَهُ سَائِرُ الْجَسَدِ بِالسَّهْرِ وَالْحُمَى». {الحديث: ۶۵۲۹ = ۶۵۴۶ فم. تجريد البخاری بالكوردی/۵، رقم: ۱۹۲۵ = ۶۰۱۱ فتح الباری}:

نوعمانی کوری به شیر (رهزای خودای لی بن) دهفه رموی: خوشه ویست (دروودی خودای له سر بن)
 دهفه رموی: (دهبی موسولمانان له ناو خوینا، وهک برا ته باو دوستو دلسوزی
 یه کتری بنو، له گهل یه کتری به رحمو میهره بان بن، نموونه ی بالو و سر
 مه شقیکی جوان بن بو به ته نگه وه بوونی یه کتری، وهک چوئن نه گهر جهسته یهک
 نه ندامیکی هاته ژان، به وینه چاوی ژان بکا، ئیتر هه موو گیانی وهک یهک دینه
 ژان و، هه موو نه ندامه کانی تری، شهو نخوونی له گهل ده کیشن و، له تاوی نازاری نهو
 نه وانیش تایان لی دی! دهبی موسولمانانیش له گهل یه کتریدا ئاوا هاوسوزو هاوباری
 یه کتری بن!). {ریاض/۱، زنجیره: ۲۷، ژماره: ۲۲۴ چاپی دووهم} + {تاج/۵، زنجیره:
 ۸، ژماره: ۴۷۱۸ چاپی چوارهم}.

۱۲۵۲) موسولمان برای موسولمانه، نابی زوړو نامه قی لی بکا. (۶۴۸۷ - ۶۴۸۹)
باب: الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يَخْذُلُهُ

۱۷۷۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «لَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَنَاجَشُوا، وَلَا تَبَاغُضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَلَا يَبْعَ بَعْضُكُمْ عَلَى بَعْضٍ، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا. الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ، لَا يَظْلِمُهُ، وَلَا يَخْذُلُهُ، وَلَا يَحْقِرُهُ، التَّقْوَى هَا هُنَا». وَيُشِيرُ إِلَى صَدْرِهِ ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، «بِحَسْبِ امْرِئٍ مِنَ الشَّرِّ أَنْ يَحْقِرَ أَخَاهُ الْمُسْلِمَ، كُلُّ الْمُسْلِمٍ عَلَى الْمُسْلِمِ حَرَامٌ، دَمُهُ وَمَالُهُ وَعِرْضُهُ». {الحديث: ۶۴۸۷ = ۶۵۰۱ فم}:

ئهبو هوردهیره (رهزای خودای لی بن) فهرمووی: خوشه ویست (دروودی خودای له سر بن) فهرمووی:
 (حه سوودی و به خیلی به یه کتری مه بن و کوسته کوسته له یه کتری مه کهن و زهمی
 درو له سر یه کتری مه کهن و، کینه و دهغه ز له یه کتری مه کیشن و، پشت له یه کتری
 مه کهن و پشتی یه کتری به رمه دهن و، له یه کتری لووته لا مه بن و، کریار یا فروشیار
 له یه کتری هه لمه گیرنه وه، وهک نه وه پیی بلیی: وهره من به هه زانتر نهو شته ت

ددهمى. وه وهك برا بهندهى خودا بنو، لهناو خۆتانا ريك و سازو تهبابن و ببين بهبرای يهكترى، موسولمان برأى موسولمانه، نابى زۆرو ستهم و ناههقى ئى بكا، نابى بهچاوى سووك تهماشای بكا، نابى پشتى لهزهوى بداو دهستهشكىنى بكا، بهپي تهوانا دهبن لهسهرى بكاتهوه).

خۆشهويست (دروودى خودای لهسهر بى) سى جار دهستى نايه سهردى و فهرمووى: (تهقواو ترسى خودا، وا ليړدهدا: لهناو دلدا، ئهوهنده بهسه بو خراپيى موسولمان: كه بهچاوى سووك تهماشای برأى موسولمانى خوى بكا! ههموو شتيكى موسولمان به موسولمانىكى تر حهرامه: خوينى و سامان و مالى و شهرفو نامووس و ئابرووى).
{رياضى صالحين/۱، زنجيره: ۲۷، ژماره: ۲۳۵، ۲۳۴، ۲۳۳ + تاج/۵، زنجيره: ۲۲، ژماره: ۴۸۰۱. چاپى جوارهم}.

روونكر دندهوه:

ئهو بريارانهى لهم فهرموودانه ودردهگيرين، بو رهگهزى نيرو بو رهگهزى مى چوون يهكن، ناوهيئنانى برا بو تهغليب، دهنه زۆرو ستهم و ناههقى لهبرأى موسولمان و لهخوشكى موسولمان، وهك يهك نارهوايه و چوون يهك تاوانه، ههروا چۆن خودا فهرمانمان پى دهكا كه بو برأى موسولمان باش بين، بو خوشكى موسولمانيش ههروهها.

۱۷۷۶ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُورِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ».

{الحديث: ۶۴۸۹ = ۶۵۰۳ فم}:

ئهبو هورهيره (رمزى خودای ئى بى) فهرمووى: خۆشهويست (دروودى خودای لهسهر بى) فهرمووى: (خودای گهوره سهيرو تهماشای شكل و شيوه و مال و سامانتان ناكا، بهلام سهيرو تهماشای دل و دهر وون و كردهوهكانتان دهكا، كردهوهى باش كه بهنيازى پاك بكري، لهلاى خودا پهسهنده و جيگهى تهماشاكردنيهتى بهچاوى رهمهت). {تاج/۱، زنجيره: ۱۲، ژماره: ۸۸ ج/۴}.

(۱۳۵۴) پەردەى خودا لەسەر بەندەى خۆى. (۶۵۳۷ - ۶۵۳۸)

بَابُ فِي السُّتْرِ عَلَى الْعَبْدِ

۱۷۷۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ قَالَ: «لَا يَسْتُرُ اللَّهُ عَلَى عَبْدٍ فِي الدُّنْيَا إِلَّا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». {الحديث: ۶۵۳۷ = ۶۵۵۴ فم}:

ئەبو ھورەيرە (رمزى خودای ئى بن) فەرمووی: خۆشەويست (درودى خودای لەسەر بى) فەرمووی: ھەربەندەى لە جىھاندا خودا بە پەردەى رەحمەتى خۆى تاوانەكەى بۆ بپۆشى، مسۆگەر لە قىامەتیشدا لەھەموو مەلەبەندو وىستگاکاندا خودا بە پەردەى رەحمەتى خۆى بۆى دەپۆشى.

۱۷۷۷م- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «لَا يَسْتُرُ عَبْدًا فِي الدُّنْيَا إِلَّا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». {الحديث: ۶۵۳۸ = ۶۵۵۵ فم}:

ئەبو ھورەيرە (رمزى خودای ئى بن) فەرمووی: خۆشەويست (درودى خودای لەسەر بى) دەفەرمووی: ھەركەسى لەم جىھانەدا عەيبو نەنگى يەكى لەبەندەكانى خودا بپۆشى، يا لەشى بە پۆشاكى بپۆشى، ئەو خودا ئەو كەسە لەھەردوو جىھانا بە بەرگى رەحمەتى خۆى دادەپۆشى. {رياض/۱، زنجيرە: ۲۸، ژمارە: ۲۴۰ چاپى دووھم}.

(۱۳۵۵) تەكای ھاوشىنان. (۶۶۳۴)

بَابُ فِي شَفَاعَةِ الْجُلَسَاءِ

۱۷۷۸- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أَتَاهُ طَالِبُ حَاجَةٍ، أَقْبَلَ عَلَى جُلَسَائِهِ فَقَالَ: «اشْفَعُوا فَلْتَوْجَرُوا، وَلْيَقْضِ اللَّهُ عَلَى لِسَانِ نَبِيِّهِ مَا أَحَبَّ». {الحديث: ۶۶۳۴ = ۶۶۵۰. تجريد البخارى بالكوردى/۲، رقم: ۶۸۷ = ۱۴۳۲، ۶۰۲۷، ۶۰۲۸، ۷۴۷۶، ۴۸۱. تحفة الأشراف: ۱۴۰۰۲}:

ئەبو موسای ئەشعەرى (رمزى خودای ئى بن) فەرمووی: جاران كە خۆشەويست (درودى خودای لەسەر بى) نيازەندى دەھاتە خزمەتى، بۆ كاریكى خۆى، رووى دەكرده دانىشتوانى خزمەتى و دەیفەرموو پىيان: (تەكای باش بكەن بۆ داماووان و نيازەندان، ھەتا مزو

کری و پاداشتی باشی له سهر و در بگرن، هه رچیش نیازی خودای گه وره ی له سهر بی
بو تکا بوکراو، خودای گه وره نه وه له سهر زمانی پیغه مبهری خو ی جی به جی دهکا،
باهیوای تکا بوکراویش نهیه ته دی، به لام پاداشی باش بو تکا کار دهنووسری!).
{ریاض/۱، زنجیره: ۲۰، ژماره: ۲۴۶ چ/۲} + {تاج/۵، زنجیره: ۲۱، ژماره: ۴۸۵۵ چ/۴}.

(۱۳۵۶) نموونه ی هاو نیشینی باش. (۶۶۲۵)

باب: مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ

۱۷۷۹- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ)، عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:
«إِنَّمَا مَثَلُ الْجَلِيسِ الصَّالِحِ، وَالْجَلِيسِ السَّوِّءِ، كَحَامِلِ الْمَسْكِ، وَنَافِخِ الْكِيرِ، فَحَامِلُ
الْمَسْكِ إِمَّا أَنْ يُحْذِيكَ وَإِمَّا أَنْ تَبْتَاعَ مِنْهُ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ مِنْهُ رِيحًا طَيِّبَةً، وَنَافِخُ الْكِيرِ إِمَّا
أَنْ يُحْرِقَ ثِيَابَكَ، وَإِمَّا أَنْ تَجِدَ رِيحًا خَبِيثَةً». {الحديث: ۶۶۳۵ = ۶۶۵۱ فم. تجريد
البخاری بالكوردی/۵، رقم: ۱۸۳۶ = ۵۵۳۴، ۳۱۰۱. تحفة الأشراف: ۹۰۵۹}:

ئه بو مووسای نه شعهری (رمزای خودای لی بن) فه رمووی: خوشه ویست (دروودی خودای له سهر بی)

فه رمووی: (نموونه ی هاوړی و هاو نیشینی باش، وهک میسک فروش وایه، وینه ی
هاوړی و هاوده می خراپیش وهک مووشه دهمه چی وایه، میسک فروش یاخوت لی ی
دهکړی، یا خو ی بهشت ددها، یا هه رهیج نه بی بونه خوشه که ی ده چی ت به سه رتا،
به لام مووشه دهمه چی (واته: ئاسنگه ر) یا پریشکی ئاگری کووره که ی جله کانت
ده سووتینی، یا هه ر هیج نه بی بو چرووکیکی پیسی مووشه دهمه که دیت
به سه رتا). {تاج/۵، زنجیره: ۵۵، ژماره: ۴۹۲۲ + ریاضی صالحین/۱، زنجیره: ۴۵، ژماره:
۲۶۳ چ/۲}.

(۱۳۵۷) مافی دراوسی و راسپیری باش ده رباره ی. (۶۶۲۸ - ۶۶۳۲)

باب: فِي الْوَصِيَّةِ بِالْجَارِ

۱۷۸۰- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «مَا زَالَ جَبْرِيلُ يُوصِينِي بِالْجَارِ، حَتَّى ظَنَنْتُ أَنَّهُ لِيُورَثَنِي». {الحديث:

۶۶۳۰ = ۶۶۴۴ فم. تجرید البخاری بالكوردی/۵، رقم: ۱۹۲۸ = ۶۰۱۴. تحفة الأشراف: {۷۴۲۱}:

عائیشه (رمزای خودای لی بین) فهرمووی: بیستم له خوشه ویست (دروودی خودای له سر بی) دمیفه رموو: (همه میشه، به رده وام جوبرائیل (سلاوی خودای لی بین) ناموزگاری خیری ده کردم دبراره ی مافی دراوسی له سر دراوسی، ته نانه ت وامزانی که هاوسی میراتو که له پور له هاوسی خوی ده گری!). {ریاضی صالحین/۱، زنجیره: ۳۹، ژماره: ۳۰۳ + تاج/۵، زنجیره: ۷، ژماره: ۴۷۰۲ چ/۴}.

۱۳۵۸) به سر کرده ووی هاوسی به خیر کردن له که لیدا. (۶۶۲۸ - ۶۶۳۲)

باب: فِي تَعَاهُدِ الْجِيرَانِ بِالْبِرِّ

۱۷۸۱- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّ خَلِيلِي (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَوْصَانِي: «إِذَا طَبَخْتَ مَرَقًا فَأَكْثِرْ مَاءَهُ، ثُمَّ انْظُرْ أَهْلَ بَيْتٍ مِنْ جِيرَانِكَ فَأَصِْبْهُمْ مِنْهَا بِمَعْرُوفٍ». {الحديث: ۶۶۳۲ = ۶۶۴۸ فم. بخاری. أدب: ۶۰۱۵. تحفة الأشراف: {۷۴۲۱}:

ئهبو زهری غه فاری (رمزای خودای لی بین) فهرمووی: خوشه ویسته که م پیغه مبه ری خودا (دروودی خودای له سر بی) راسپی ری کردم: ئه ی ئهبو زهر! کاتئ مهرگو و شتی وات لینا، هه ندئ ئاوه که ی زورتر بکه، ئه و جا سهرنجی دراوسی کانت بده، به پیی ته وانا، به شیوه یه کی شایان، به شی دراوسی کانت، له و مهرگه یه بده). {ریاضی صالحین/۱، زنجیره: ۳۹، ژماره: ۳۰۴ چ/۲ = چاپی دووهم} + {تاج/۵، زنجیره: ۷، ژماره: ۴۷۰۵ چ/۴}.

۱۷۸۲- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ لِي النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «لَا تَحْقِرَنَّ مِنَ الْمَعْرُوفِ شَيْئًا وَلَوْ أَنْ تَلْقَى أَخَاكَ بِوَجْهِ طَلْقٍ». {الحديث: ۶۶۳۳ = ۶۶۴۹ فم}:

ئهبو زهر (رمزای خودای لی بین) فهرمووی: خوشه ویست (دروودی خودای له سر بی) فهرمووی پیم: (ئه ی ئهبو زهر! ئه ووی پیی بگوترئ چاکه به که می مه زانه و به سووک مه یگره، با ئه و هیش بی که به پرووی خوش و رووی گه شه و به که ی به برادره ی خوت، یا به برای نایینی خوت!). {ریاضی صالحین/۱، زنجیره: ۱۳، ژماره: ۱۲۱ چاپی دووهم}.

(۱۳۵۹) باسی شینهیی و نهرمو نیانی. (۶۵۴۱ - ۶۵۴۶)

باب: فی الرِّقِّ

۱۷۸۳- عَنْ جَرِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «مَنْ يُعْرَمَ الرِّقُّ يُعْرَمَ الْخَيْرَ». {الحديث: ۶۵۴۲ = ۶۵۵۸ فم}:

جه ریری کوری عه بدوللای بوجه لی (رمزای خودای لی بی) فه رمووی: ژنه وتم له خوشه ویست (دروودی خودای له سر بی) دهیغه رموو: (هه رکه سی له به شه نهرمو نیانی خوئی بی بهش بووی، نه وه له به شه خیری خوئی بی بهش بووه).
روونکردنه وه:

نهم فه رموودمییه له تاجا ئاوییه: نه بو ددرءاء (رمزای خودای لی بی) فه رمووی: خوشه ویست (دروودی خودای له سر بی) دهیغه رموی: (هه رکه سی به شه نهرمو نیانی خوئی پی درابی، نه وه به شه خیری خوئی ده سکه وتوو، وه هه رکه سی له به شه نهرمو نیانی خوئی بی بهش بووی، نه وه له به شه خیری خوئی بی بهش بووه). {تاج/۵، زنجیره: ۳۷، ژماره: ۴۸۶۶ ج/۴ = چاپی جوارمه}.

۱۷۸۴- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِنَّ الرِّقَّ لَا يَكُونُ فِي شَيْءٍ إِلَّا زَانَهُ، وَلَا يُنْزَعُ مِنْ شَيْءٍ إِلَّا شَانُهُ». {الحديث: ۶۵۴۵ = ۶۵۶۲}:

عه مره کی عه بدوره حمان (ره حمتی خودای لی بی) له بابتهت چوون بو سهران و دمرچوون بو هه وار له دهشت و دمر، به نیازی و مرزش و هه وا گۆرین، له عایشه ی هاوسه ری پیغه مبه ری پرسی (دروودی خودا له پیغه مبه رو رمزای خودا له هاوسه رانی بی) فه رمووی: (جاران پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بی) بو سهران و هه وار هه لدان، جاروبار دمرپویشته سر نهم به رزایی و سهرچاوه به رزانه، که وه تافگه وان. جاری خوشه ویست (دروودی خودای له سر بی) ویستی بجی بو سهران، و شتریکی توری نه گیرای بو من نارد، له و شتری زهکات، که له وه و پش سوارای پی نه کرابوو، له وه گه شتی سهرانه دا سوارای بووم، خوشه ویست (دروودی خودای له سر بی) پیی فه رمووم: (نه ی عایشه! به نهرمی بجوو لیره وه له گه لیا، چونکه نهرمی و نه زاکهت له هه ر شتیکا هه بی جوانی ده کاو ده پرازی نیته وه، وه نهرمی و نه زاکهت له هه ر شتیکا نه بی

ناشیرینی دەکا۱). {تاج/۵، زنجیرە: ۳۷، ژمارە: ۴۸۶۵ ج/۴} + {ریاض/۲، زنجیرە: ۷۴، ژمارە: ۶۳۵}.

روونکردنەوه:

له تاجول ئوصولدا، لەشەرحی غایەتولەئموولا، دانەر (رحمەتی خودای ئی) دەفەر موی:

(واباشە کە مەرؤف ناو بەناو، لە شارەکان دەر بچێ و بچێ بۆ دەورووبەری شارەکان و بۆ سەیرانگاگان و بۆ ناو باخ و بۆ لاخ و سەوزایی و شینایی و سەرچاوەی ئاوەکان و تاقگە و بەرزاییەکان، بە مەبەستی وەرزش و پشوودان و حەوانەوێ میشتک و بۆ سەیرکردنی دیمەنە سروشتیەکان و تەماشای شینایی و گۆل و گۆلزارو جوانیی و نازداریی بەهار، چونکە شتی وا زاخاوی میشتک دەدا، لەش ساخ لەم دەکات، چونکە بۆ ئەم مەبەستانە لە عایشەیان پرسی، عایشە بەم فەرموودەیە عەمرە وەلامی دانەوه). {بەروانە: تاجول ئوصول، بەرگی چوارەم، زنجیرە: ۲۳، لاپەرە: ۶۸۱، ژمارە: ۴۳۷۹ تەرجمە کوردییە کە = المجلد الرابع ص ۳۴۶، هامش رقم: ۵، (فائدة) من شرح غاية المأمول على التاج الجامع للأصول}.

(۱۳۶۰) خودای گەورە نەرموونیانی پێخۆشە. (۶۵۴۱ - ۶۵۴۶)

بَاب: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الرَّفْقَ

۱۷۸۵ - عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «يَا عَائِشَةُ إِنَّ اللَّهَ رَفِيقٌ يُحِبُّ الرَّفْقَ وَيُعْطِي عَلَى الرَّفْقِ مَا لَا يُعْطِي عَلَى الْعُنْفِ، وَمَا لَا يُعْطِي عَلَى مَا سِوَاهُ». {الحديث: ۶۵۴۴ - ۶۵۶۱ فم}:

عایشە (رمزای خودای ئی) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (ئەو عایشە! خودا بۆ خۆی نەرمو نیانە و لەهەموو شتێکا نەرمو نیانیی پێ خۆشە و رمزای لەسەریەتی، ئەو پاداش و خەڵات و بەخششە کە خودا دەیدا بە بەندهی خۆی لەپاداشی نەرموونیانیدا، لەپاداشی هیچی تردا، پاداشی واچاک و باشی پێ نادا،

نه له پاداشی توندو تیژیداو نه له پاداشی هیچی تردا). {تاج/۵، زنجیره: ۳۷، ژماره: ۴۸۶۴ + ریاض/۲، زنجیره: ۷۴، ژماره: ۶۳۴ ج/۲}.

(۱۳۶۱) سه بارهت به سزای خو به زلزان. (۶۶۲۳)

باب: فِي عَذَابِ الْمُتَكَبِّرِ

۱۷۸۶- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَأَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَا: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «الْعِزُّ إِزَارُهُ، وَالْكَبْرِيَاءُ رِدَاؤُهُ، فَمَنْ يُنَازِعُنِي عَذَّبْتُهُ». {الحديث: ۶۶۲۳ = ۶۶۳۹ فم:}

ئەبو سەعیدی خودری و ئەبو ھورەیرە (رمزای خودایان لێ بێ) ڤەرموویان: خوښەوێست (دروودی خودای لەسەر بێ) ڤەرمووی: (خودای بالا دەست و شکۆمەند ڤەرموئ: گەورەیی و شکۆمەندی عاباو کەوای خوښ و مافی کەسی تریان پێو نییە، ئەوێ کە لەسەر یەکێ لێ دوانە گەرو تەشەقە لێم پێ بکاو خوێ بەگەورەو زل بزانی، توو پێ دەدەمە ناو ئاگری دۆزەخەو!). {ریاض/۲، زنجیره: ۷۲، ژماره: ۶۱۸ + تاج/۵، زنجیره: ۱۸، ژماره: ۴۷۷۳}.

روونکردنەو:

لە ئەصلە کەدا ڤەرموئ: ریداو ئیراز، واتە: کراس و دەرپێ، یاخود پۆشاک و لەشپۆش، بەلام ئەم دەرپێنە (تەعبیر) کە بلیین: خودای گەورە ڤەرموئ: گەورەیی و مەزنای کراس و دەرپێ من، لە کوردیدا زۆر لەبارنییە، چونکە کراس و دەرپێ هەموو کەس لەبەر یان دەکا، بەلام عاباو کەوا هەر بۆ گەورە پیاوانە.

لەهەمان کاتا دەبێ هەموومان ئەو بزانی کە بەکارهێنانی ئەم جوړە وشەو دەرپێنە، لەسەر رووی راستینەیی (حەقیقەت) نییە، بەلکوو مەبەست لێیان روونکردنەوێ مەبەستە کە یە، کەواتە وەرگیرانی پیت بەپیت لێم شوێنانەدا، زیان بە مەبەست دەگەیەنێ و لەسوودو کەلک و بایەخی کەم دەکاتەو.

ئەلەم روانگەيەووە کە رەچاو دەکری: زۆرینەي وەرگێرانە کوردییەکان بۆ نایەتەکانی قورئان و فەرموودەکانی پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) وەك میوەیەکی خوشی باش وایە کە هەم کاکل و هەم توێکلی هەبێ، ئەوێلە عەرەبیەکی وەك کاکلەکی وایە و وەرگەرپاوە کوردییەکی رێک وەك توێکڵەکی وایە، رێک وەك ئاسمان و رێسمان وان.

بەلام بەهیچ شیوەی مەبەستم ئەو نەیه کە لەنرخێ ئەرك و هەولێ خەمخۆرانی زمانی شیرینی کوردی کەم بکەمەو و دلیان لەبەرەمی خامەي کۆششیان ساردبکەمەو، بە پێچەوانەو: کورد گوتەنی: لەپڕی نابی بە کورێ، گرنگ رەخنەي باشە، بۆئەوێ خەلکە کە و نەزانن مەیدان چۆلە و کەس بەهەلەیان نازانی، تاپێر هەول بەدن و زیاتر کۆشش بکەن بۆ بەپێزی و بەهیزی و باشی و نایابی بەرەمەکانیان، هەتا کل بن بۆ چاوی کەلتووری کوردی، نەك چقل بن بۆ دلی!

۱۷۸۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «ثَلَاثَةٌ لَا يُكَلِّمُهُمُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَلَا يُزَكِّيهِمْ، (قَالَ أَبُو مُعَاوِيَةَ: وَلَا يَنْظُرُ إِلَيْهِمْ) وَلَهُمْ عَذَابٌ أَلِيمٌ: شَيْخٌ زَانٍ، وَمَلِكٌ كَذَّابٌ، وَعَائِلٌ مُسْتَكْبِرٌ». {الحديث: ۲۹۲ = }:

ئەبو هورەیرە (رەزای خودای ئێ بێ) فەرمووی: خوشەوێست (دروودی خودای لەسەر بێ) دەفەرموێ: (ئەم سێ کەسە، لە رۆژی دوا رۆژدا، خودا نە قسەیان لەگەڵ دەکاو، نە وەسپی جوانیان دەکاو، نە بەچاوی سۆزو میهرەبانی تەماشایان دەکا، سەرەرای ئەوەی سزایەکی بەسوێ و نازاریکی پێ ئێشیان بۆ دەپێتەو:

یەکەم: پیری شەروال پیس.

دووهم: پاشای درۆزن.

سێیەم: هەژاری لووتبەرزی خۆبەزلزان!). {ریاض/۲، زنجیرە: ۷۲، ژمارە: ۶۱۷ +

تاج/۳، زنجیرە: ۸۶/۱۰۶، ژمارە: ۲۴۴ + تاج/۵، زنجیرە: ۸، ژمارە: ۴۷۷}.

۱۳۶۲) سزای که سی به ناهق سویند به سهر خودا بخوات. (۶۶۲۴)

باب: فِي الْمَتَائِي عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

۱۷۸۸- عَنْ جُنْدَبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَدَّثَ: «أَنَّ رَجُلًا قَالَ: وَاللَّهِ لَا يَغْفِرُ اللَّهُ لِفُلَانٍ، وَإِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ: مَنْ ذَا الَّذِي يَتَأَلَّى عَلَى أَنْ لَا أَغْفِرَ لِفُلَانٍ، فَإِنِّي قَدْ غَفَرْتُ لِفُلَانٍ، وَأَحْبَبْتُ عَمَلَكَ». أَوْ كَمَا قَالَ. {الحديث: ۶۶۲۴ = ۶۶۴۰ م}:

جوندوب (رمزای خودای لی بین) فهرمووی: پیغهمبه ر (دروودی خودای له سهر بین) له فهرموودهیه کا، فهرمووی: (پیاوی ده لی: به خودا، خودا له فیساره کهس خوش نابی، خودای گهورمیش ده فهرمووی: نه وه کییه که سویندم لی ده خوا: که نابی له فیساره کهس خوش ببه، دسا وا له وکسه که تو ده لی من لی خوش نابم، خوش بووم و کرده وی توشم، نه ی سویند خور! پووج کرده وه) ز {تاج: ۵، زنجیر: ۹۳، ژماره: ۵۱۵۴ م}.

۱۳۶۳) باسی خوسازی و خوگونجان له گهل خه لک، به تایبه تی له ترسی زمانی

به دیان. (۶۵۳۹ - ۶۵۴۰)

باب: فِي الْمُدَارَةِ وَمَنْ يُتَّقَى فَحْشَهُ

۱۷۸۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): أَنَّ رَجُلًا اسْتَأْذَنَ عَلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، فَقَالَ: «اِئْذَنُوا لَهُ، فَيَسَّ ابْنُ الْعَشِيرَةِ، أَوْ يَسَّ رَجُلُ الْعَشِيرَةِ». فَلَمَّا دَخَلَ عَلَيْهِ أَلَانَ لَهُ الْقَوْلَ، قَالَتْ عَائِشَةُ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ قُلْتُ لَهُ الَّذِي قُلْتُ ثُمَّ أَلَنْتَ لَهُ الْقَوْلَ، قَالَ: «يَا عَائِشَةُ: إِنَّ شَرَّ النَّاسِ مَنْزِلَةً عِنْدَ اللَّهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مَنْ وَدَّعَهُ أَوْ تَرَكَهُ النَّاسُ اتِّقَاءَ فَحْشِهِ». {الحديث: ۶۵۳۹ = ۶۵۵۶ م. بخاری. أدب: ۶۰۵۴، ۳۱۳۲. أبو داود. أدب: ۴۷۹۱. ترمذی. بروصلة: ۱۹۹۶}:

عائشه (رمزای خودای لی بین) فهرمووی: پیاوی داوی ریگادانی کرد، که بی بو خزمه تی پیغهمبه ر (دروودی خودای له سهر بین) چه زره ت (دروودی خودای له سهر بین) فهرمووی: (ریگهی پی بدن بابی، به راستی کابرایه کی زور به ده!) یا فهرمووی: (کابرایه کی زور خراپه!).

به لّام کاتى کابرا هاته خزمه تی، پیغهمبه ر رووی خوش بوو له گه لیا، به نه رمی دمدوا له گه لی، عائیشه فهرمووی: منیش گوتم: ئەى پیغهمبه رى خودا! تو له پيشدا قسه يه کى ئاوات فهرموو، که چى له پاشدا قسه ت نه رمبوو له گه لید!

فهرمووی: (ئەى عائیشه! له راستیدا به دترین پایه له لای خودا، له روژی دوا روژدا، پایه ی ئەو که سه يه که خه لک له ترسى به د گوئی و به د زمانى و زمان پیسى، خوینانى ئى لاده دهن). یا فهرمووی: (له به ر به د گوئی خوینانى ئى ده پاریزن). {تاج/۵، زنجیره: ۱۴، ژماره: ۴۷۵۹}.

۱۳۶۴) باسى چاو پۆشى و لیبووردن. (۶۵۳۵)

باب: فِي الْعَفْوِ

۱۷۹۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ)، عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «مَا نَقَصَتْ صَدَقَةٌ مِنْ مَالٍ، وَمَا زَادَ اللَّهُ عَبْدًا بِعَفْوٍ إِلَّا عِزًّا، وَمَا تَوَاضَعَ أَحَدٌ لِلَّهِ إِلَّا رَفَعَهُ اللَّهُ». {الحديث: ۶۵۳۵ = ۶۵۵۲ فم: {

ئەبو هورەیره (رمزای خودای ئى بن) فهرمووی: خوشه ويست (دروودى خودای له سهر بىن) فهرمووی: (نه مال به به خشین و خیر لیکردن کهم دهکا، نه بهنده ی خودایش به چاوپۆشی و لیبووردن کهم دهکا، به لکوو زیاتر خودا پله و پایه ی به رزه وه دهکا، هه رکه سیکیش ساخ له به ر رمزای خودا خاکی و بى هه وابی و خوی به کهم بگرئ، مسۆگه ر که خودای گه و ره زیاتر پایه به رزی دهکا). {تاج/۵، زنجیره: ۳۰، ژماره: ۴۸۴۴ ج/۴}.

۱۳۶۵) خوگرتن له کاتى تووره بووندا. (۶۵۸۴ - ۶۵۹۱)

باب: فِي الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ

۱۷۹۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «مَا تَعْدُونَ الرُّقُوبَ فِيكُمْ؟» قَالَ: قُلْنَا: الَّذِي لَا يُؤْلَدُ لَهُ. قَالَ: «لَيْسَ ذَاكَ بِالرُّقُوبِ، وَلَكِنَّهُ الرَّجُلُ الَّذِي لَمْ يُقَدِّمْ مِنْ وَلَدِهِ شَيْئًا». قَالَ: «فَمَا تَعْدُونَ الصَّرْعَةَ فِيكُمْ؟» قَالَ: قُلْنَا: الَّذِي لَا يَصْرَعُهُ الرَّجَالُ. قَالَ: «لَيْسَ بِذَلِكَ، وَلَكِنَّهُ الَّذِي يَمْلِكُ نَفْسَهُ عِنْدَ الْغَضَبِ». {الحديث: ۶۵۸۴ = ۶۶۰۱ فم: {

عبداللّای کوری مهسعود (رمزای خودای لّ بن) فهرمووی: خوشهویست (دروودی خودای لهسر بن) فهرمووی: (نیوه لهناو خوتانا کی بهوهجاخ کویر دادهنین؟). گوتمان: نهوهی که منالی نهبی، فهرمووی (دروودی خودای لهسر بن): (نهوه وهجاخ کویر نییه، بهلام نهو پیاوه وهجاخ کویره که کس له مندالهکانی لهپیش خویدا نامرن). فهرمووشی: (ئهی باشه نیوه کی به پالهوان و نازاو زورانباو دادهنین؟). عهرزیمان کرد: نهو کهسهی کهس نهیدا بهزهویداو دهرهقهتی نهیی!

فهرمووی: (نهمیش نهوه نییه، بهلام پالهوان نهو کهسهیه که لهکاتی رق ههستان و تووره بووندا، خوی پی رادهگیری و دهروونی خوی پی زهوت دهکری و رقی خوی دهخواتهوه). {تاج/۵، زنجیره: ۲۹، ژماره: ۴۸۳۴ ج/۴}.

(۱۳۶۶) بهناگرتن بهخودا لهکاتی توورهییدا. (۶۵۸۴ - ۶۵۹۱)

بابُ التَّعَوُّذِ عِنْدَ الْغَضَبِ

۱۷۹۲ - عَنْ سُلَيْمَانَ بْنِ صُرَدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: اسْتَبَّ رَجُلَانِ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، فَجَعَلَ أَحَدُهُمَا يَغْضَبُ وَيَحْمَرُّ وَجْهُهُ، فَنَظَرَ إِلَيْهِ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: «إِنِّي لَأَعْلَمُ كَلِمَةً لَوْ قَالَهَا لَذَهَبَ ذَا عَنْهُ: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»، فَقَامَ إِلَى الرَّجُلِ رَجُلٌ مِمَّنْ سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: أَتَدْرِي مَا قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) آفَافًا؟ قَالَ: «إِنِّي لَأَعْلَمُ كَلِمَةً لَوْ قَالَهَا لَذَهَبَ ذَا عَنْهُ: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ»، فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ: أَمَجْنُونًا تَرَانِي؟ {الحديث: ۶۵۹۰ = ۶۶۰۷ فم. تجريد البخاري بالكوردی/۳، رقم: ۱۳۲۵ = ۳۲۸۲، ۶۰۴۸، ۶۱۱۵}:

سولهیمانی کوری صورهد (رمزای خودای لّ بن) فهرمووی: لهخرمهتی پیغهمبهردا (دروودی خودای لهسر بن) دانیشتبووم دوو پیاو لهلامانا، بوو بهشهپه جنیویان، یهکیکیان بهدهم تووره بوونهوه، روخساری سوور ههلگهراو چاوی سوور بوو رهگی لاملی ههلسا، پیغهمبهریش تهماشای کابرای کردو که حالهکهیی بینی فهرمووی: (من وشهیه دهمانم نهگهر نه کابرایه بیلی، رقهکهی دهنیشیتتهوه، نهو وشهیه نهمهیه، بلی:

أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ: پەنا دەگرم بەخودا، لەشەرى شەیتانی دوور لە
 رەحمەتى خودا).

جا پیاوئ ھەلساو چوو بۆلای ئەو کابرایەو پێی گوت: ئایا دەزانى کە ئیستا
 خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ) چى فەرموو؟ فەرموو: (من وشەيەك دەزانم ئەگەر
 ئەم کابرایە بێ، رەقەکەى دەنیشیتەو، ئەو وشەيە ئەمەيە، بێ: (أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ
 الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ: پەنا دەگرم بەخودا، لەشەرى شەیتانی دوور لەرەحمەتى خودا).

کەچى پیاوئە کە پێی گوت: بۆچى لەتۆ وایە من شیت بووم و شەیتان دەستى لى
 وەشاندوو؟ ھەتا پەنا بگرم بەخودا لەشەیتان؟. {تاج/۵، زنجیرە: ۳۱، ژمارە:
 ۴۸۴۵م}.

روونکردنەو:

سولەيمانى کورپى صورەدى کورپى ئەلجەون، ھاوئەلئىكى ناودارى پێغەمبەرە،
 پیاوئىكى پیاوانەى خێرۆمەند بوو، ئاییندارو خواپەرستىكى جوان بوو، لەسەردەمى
 نەزانیدا ناوى یەسار بوو، پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) ناوئەکەى گۆرپى و ناوى نا
 سولەيمان، کە کووفە دروست کرا لەوئ خانوویەکى بۆ خۆى دروست کردو لەوئ
 بوو بەنیشتەجێ ئەوئ و مائى چوو ئەوئ، پیاوئى خانەدانى بەتەمەن بوو،
 خاوەنى ریزو قەدرىكى تايبەتى بوو، لەناو ھۆزەکەیدا قسەى دەرۆیى و دەم سپیان
 بوو.

لەگەل سوپای عەلیدا ئامادەى شەرى صفین بوو، لەدژى لەشکرى حەزەرەتى
 عائیشە، لە صفین لە موبارەزەيەکا، لە شەرىكى دوو بەدوویدا، چوو مەیدان، بۆ
 ھەوشەبى ذو ظەلیم و ھەوشەبى کوش. لەگەل خەلکى کووفەدا، نامەيەکیان
 نووسى بۆ حوسەينى کورپى عەلى، کەبچى بۆ ناویان، ئەوان پشتگیری دەکەن و
 دەپاریزن، بەلام کاتى حوسەين چوو، ئەوان پاشگەز بوونەووە و پشتگیریان نەکرد،
 جا کاتى حوسەين شەھید بوو، ئەوان زۆر پەشیمان بوونەووە، ئیتر لەناو خۆيانا
 گوتیان: تەوبە و پەشیمانان قەبوول نییە، مەگەر لەسەر ئیمامى حوسەين خۆمان

بدهین به‌کۆشت، جا له‌سه‌ر ئه‌م بناغه‌یه له‌سه‌ره‌تای مانگی ره‌بیعی دووه‌ما، سائی شه‌ست و پینجی کۆچی، له‌شکریان کرد، سوله‌یمان بوو به‌سه‌رۆکی ئه‌و له‌شکره، که ژماره‌یان چوار هه‌زار پیاو بوو، له‌شکره‌که کردیان به‌فه‌رمانه‌وه‌ی خۆیان و ناویان نا: فه‌رمانه‌وه‌ی ته‌وبه‌کاران (أمیر التوابین).

ئه‌وجا خۆی و موسه‌ییبی کۆری نه‌جیبه، له‌گه‌ڵ له‌شکره‌که‌دا، که چوار هه‌زار که‌س بوون له‌ ته‌وبه‌کاران که‌وته‌ه‌رێ له‌ شوینی به‌ناوی (عین الوردة) به‌ره‌نگاری سوپای عوبه‌یدوللای کۆری زیاد بوون، له‌ نه‌به‌ردیکی فره‌ قورسو خویناویدا، له‌سه‌ر بازگه‌ی مه‌روان، سوله‌یمان و موسه‌ییبو هه‌موو سوپاکه‌یان کۆژران!

ئه‌و دهمه‌ی سوله‌یمان شه‌هید بوو ته‌مه‌نی نه‌وه‌دو سئ ساڵ بوو، ئه‌وه‌ی کۆشتی ناوی یه‌زیدی کۆری حوصه‌ینی کۆری به‌ه‌زبوو تیریکی پیوه‌ ناو به‌و تیره‌ مرد، جا عوبه‌یدوللای کۆری زیاد، سه‌ری سوله‌یمان و سه‌ری موسه‌ییبی بریو، به‌دیاری بردی بۆ مه‌روانی کۆری هه‌که‌می ئاغای. سوله‌یمان له‌ بوخاریدا دوو فه‌رمووده‌ی هه‌یه. بۆ زانیاری زیاتر ب‌روانه: ته‌ج‌ریدی بوخاری به‌کوردی، به‌رگی سییه‌م، لاپه‌ره: 454، چاپی یه‌که‌م، ژماره: (1325 = 2282 فتح الباری + به‌رگی چواره‌م، ژماره: 1551 = 4109 فه‌تحو‌لباری + به‌رگی سییه‌م، ژماره: 1015 = 2307 فه‌تحو‌لباری، ژياننامه‌ی مه‌روانی کۆری ئه‌له‌که‌م).

(1367) م‌ر‌و‌ف‌ به‌س‌ر‌و‌و‌ش‌ت‌ و‌ا‌ در‌و‌س‌ت‌ ک‌را‌وه‌ که‌ خ‌و‌ی‌ پ‌ی‌ ر‌انه‌گ‌یری. (6592 - 6593)

باب: خَلِقَ الْإِنْسَانَ خَلْقًا لَا يَتَمَالَكُ

1793- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «لَمَّا صَوَّرَ اللَّهُ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي الْجَنَّةِ، تَرَكُهُ مَا شَاءَ اللَّهُ أَنْ يَتْرُكُهُ، فَجَعَلَ إِبْلِيسُ يُطِيفُ بِهِ، يَنْظُرُ مَا هُوَ، فَلَمَّا رَأَاهُ أَجُوفَ عَرَفَ أَنَّهُ خَلَقَ خَلْقًا لَا يَتَمَالَكُ». {الحديث: 6592 = 6608 فم:}

ئه‌نه‌س (رمزای خودای ئی بی) فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) فه‌رمووی: (کاتی خودا له‌به‌هه‌شتا وینه‌ی ئاده‌می کیشا (سلاوی خودای ئی بی)، چه‌نده‌ ئاره‌زوو

خواستی خودای لهسەر بوو، ئهوهنده ئه وشهگله، كه لهسەر شیوهی پهیکهري ئادهم بوو هیشتیوه، جا شهیتان (واته: ئیبلیسی نهحلهتی) دهستی کرد بهچهرخه کردن و گر خواردن بهدهوری ئه و پهیکهردا و ههر سهرنجی دهدا، ههتا تهماشای کرد كه هلوله و ناوسکی چوله، ئیتر زانی كه بوش و کلوره و هها دروست کراوه كه خوی پی راناگیرئ و به ئاسانی لهپئ دردهکری). {تاج/۵، زنجیره: ۲۹، ژماره: ۴۸۳۵ ۴/ج}.

روونکردنهوه:

له فهتحولولهیمدا دهفهرموی: (ئهگهر جهستهی مروقی بکری بهشتی كه بوشایی تیانهبی و تهنیا بمینیتهوه مادهه رووتهکهی و بهبی بوشایی ههمووی کوبکریتهوه لهجیگهی یهك خالدا کۆدهبیتهوه، باقی مهندهی لهش ههمووی چۆلی و بوشاییه!). منیش عهرزتان دهکهم: بهئ ئیستا ههندي کس له رۆزاوا، ههول ددهن كه لهشهکهیان لهپاش مردن بهکارها بسووتینرئ و مادهه رووتهکهی كه دهمینیتهوه دهکهنه کهبسوولیکهوهو لهشویینکا بۆ یادگار دایدهنین، یا لهناو مانگی دهسکرده، دهینیرن بۆ بوشایی ئاسمان!

(۱۳۶۸) چاکه و تاوان. (۶۴۶۳ - ۶۴۶۴)

بَابُ فِي الْبِرِّ وَالْإِثْمِ

۱۷۹۴- عَنْ النَّوَاسِ بْنِ سِمْعَانَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَقَمْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِالْمَدِينَةِ سَنَةً، مَا يَمْنَعُنِي مِنَ الْهَجْرَةِ إِلَّا الْمَسْأَلَةُ، كَانَ أَحَدُنَا إِذَا هَاجَرَ لَمْ يَسْأَلْ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنْ شَيْءٍ، قَالَ: فَسَأَلْتُهُ عَنِ الْبِرِّ وَالْإِثْمِ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «الْبِرُّ حُسْنُ الْخُلُقِ، وَالْإِثْمُ مَا حَاكَ فِي نَفْسِكَ، وَكَرِهْتَ أَنْ يُطْلَعَ عَلَيْهِ النَّاسُ». {الحديث: ۶۴۶۴ = ۶۴۷۶ ف.م. ترمذی. زهد: ۲۳۸۹، ۲۳۸۹ م. تحفة الأشراف: ۱۱۷۱۲}.

نهوواسی کوری سهمعان (رمزای خودای ئی بی) فهرمووی: سالیکی تهواو لهمهدينه لهخزمهت پیغهمبهردا (دروودی خودای لهسەر بی) مامهوه، لهبهرنهوه لهو ماوهیهدا کۆچم

نه کرد بۆ مه دینه، ههتا ریگهی پرسیارکردنم له پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهه بێ) ئی نهگیرئ، چونکه ریگه دههرا به ریبهوارو دینیکارو مروی لاوهکی پرسیار له پیغه مبهه بکهن، بهلام ریگهی نهنصارو کوچکاران زۆر زۆر بهکه می دههرا، نهوهی لهئیمه کوچی بکردایه له ولاتی خۆیهوه بۆلای پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهه بێ) ئیتر پرسیاری هیچی ئی نهدهکرد.

نهوواس فهرمووی: لهبارهی چاکه و خراپهوه پرسیم له پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهه بێ) فهرمووی: (چاکه بریتیه لهخووی شیرین و رهفتاری بهرزو رهوشتی جوان، خراپهیش بریتیه لهوه کهلیی دوودل بیت و دل ئاوی پی نهخواتهوه و لهههمان کاتیشدا ههز نهکهیت کهکهس بزانیئت). {تاج/ ۵، زنجیره: ۱، ژماره: ۴۶۵۰ چاپی چوارهم}.

روونکردنهوه:

نهوواسی کورپی سهمعانی الکلابی، خۆی و باوکی هاوهلی پیغه مبهه نهوواس له نهفرادی موسلیمه له بوخاریدا فهرمووده نییه. که یهکهه جار هاته خزمهتی پیغه مبهه، پیغه مبهه نزای باشی بویکرد، نهویش پیلآوهکانی خۆی بهخشی به پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهه بێ) پیغه مبهه لیی قهبول کرد.

۱۳۶۹) لایردنی نازاری سههههه: وهك بهردو دارو شتی تری وا. (۶۶۱۲ - ۶۶۱۷)

باب: فِيمَنْ رَفَعَ الْأَذَى عَنِ الطَّرِيقِ

۱۷۹۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «مَرَّ رَجُلٌ بِغُصْنٍ شَجَرَةٍ عَلَى ظَهْرِ طَرِيقٍ، فَقَالَ: وَاللَّهِ لَأُنَحِّينَ هَذَا عَنِ الْمُسْلِمِينَ لَا يُؤْذِيهِمْ، فَأَدْخَلَ الْجَنَّةَ». {الحديث: ۶۶۱۲ = ۶۶۲۹. فم. تجريد البخاری بالكوردی/ ۱، رقم: ۳۷۱ = ۲۴۷۲}:

ئهبو هورهیره (رهزای خودای ئی بێ) فهرمووی: خوشههویست (دروودی خودای لهسهه بێ) فهرمووی: (دارئ لهسههه ریگهیهکا بوو، لقیکی سهههه ریگهی گرتبوو، بیاوئ لهوئیه رهتبوو، گوئی: بهخوا دهبی ئهم لقه بېرم، نههیلئم ئیتر نازاری موسولمانان بدا، جا لقه

دارهكهی بری، خودا له پاداشی ئه وهدا بر دیه ناو بهههشت). {ریاضی صالحین/۱، زنجیره: ۱۳، ژماره: ۱۲۷ ج/۲ = چاپی دووهم}.

۱۷۹۶- عَنْ أَبِي بَرْزَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قُلْتُ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ، عَلَّمَنِي شَيْئًا أَنْتَفَعُ بِهِ، قَالَ: «اعْزِلِ الْأَذَى عَنْ طَرِيقِ الْمُسْلِمِينَ». {الحديث: ۶۶۱۶ = ۶۶۳۲ فم}:

ئه بو بهرزه (رهزای خودای ئی بێ) فهرمووی: عهرزی خۆشهویستم کرد: قوربان! ئه ی پیغه مبهری خودا! شتیکم فیربکه که کاتی ئه نجامی بدهم که لکی هه بی بۆم؟ فهرمووی: (ئهوهندی بۆت دهکری ئازار له سه ره ری موسولمانان دوور بخه روه!).

۱۲۷۰) هه رچی ئازاری تووشی موسولمان ده بی له درکیکه وه بیگره، هه تا

قۆرتیکی که وه ره. (۶۵۰۲ - ۶۵۱۶)

باب: مَا يُصِيبُ الْمُؤْمِنَ مِنَ الشُّوْكَ وَالْمَصِيبَةِ

۱۷۹۷- عَنْ الْأَسْوَدِ، قَالَ: دَخَلَ شَبَابٌ مِنْ قُرَيْشٍ عَلَى عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا)، وَهِيَ بِمَنْى وَهُمْ يَضْحَكُونَ، فَقَالَتْ: مَا يَضْحَكُكُمْ؟ قَالُوا: فُلَانٌ خَرَّ عَلَى طَنْبٍ فُسْطَاطٍ، فَكَادَتْ عُنُقُهُ أَوْ عَيْنُهُ أَنْ تَذْهَبَ! قَالَتْ: لَا تَضْحَكُوا، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «مَا مِنْ مُسْلِمٍ يُشَاكُ شَوْكَةً فَمَا فَوْقَهَا إِلَّا كُتِبَتْ لَهُ بِهَا دَرَجَةٌ، وَمُحِيتَ عَنْهُ بِهَا خَطِيئَةٌ». {الحديث: ۶۵۰۶ = ۶۵۲۱ فم}:

ئه سه وه (رهزای خودای ئی بێ) فهرمووی: چه ند لاویکی قورمیشی به ده م پیکه نینه وه له مینا چوون بۆلای عایشه (رهزای خودای ئی بێ) فهرمووی پێیان: ئه وه چیتانه بۆچی بیده که نن؟ گوتیان: فیساره که سمان قاچی له گوریسی چادری هه لکه وه ت، خه ریکبوو ئه ستۆی بشکی، یا وه خت بوو چاوی کویربی!

عایشه فهرمووی: به شتی وا پیمه که نن، چونکه من بۆ خۆم له پیغه مبهرم ژنه وتوو (دروودی خودای له سه ره بێ) ده یفه رموو: (هه ر موسولمانی تووشی هه رچی ئازاری ببی و هه ر ناخۆشییه ک بپته ریگهی، له تیغه له چه قینی درکیکه وه بیگره هه تا زیاتر، خودا به هو ی ئه وه وه پایه یه کی به رزی پی دها و گونا هێکیشی ئی هه ل ده وه ری ئی). {تاج/۳، زنجیره: ۵۲، ژماره: ۲۹۳۶ ج/۴}.

(۱۳۷۱) هه‌رجی تووشی موسولمان ده‌بی له خه‌مو په‌زاره‌و کفتی و شه‌که‌تی.

(۶۵۰۲ - ۶۵۱۶)

باب: مَا يُصِيبُ الْمُؤْمِنَ مِنَ الْوَصْبِ وَالْحَزَنِ

۱۷۹۸- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَأَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُمَا سَمِعَا رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «مَا يُصِيبُ الْمُؤْمِنَ مِنْ وَصْبٍ وَلَا نَصَبٍ، وَلَا سَقَمٍ، وَلَا حَزَنٍ حَتَّىٰ أَلْهَمَ يَهُمُّهُ إِلَّا كُفِّرَ بِهِ مِنْ سَيِّئَاتِهِ». {الحديث: ۶۵۰۳ = ۶۵۲۸ فم. تجريد البخاری بالكوردی/ ۵، رقم: ۱۸۵۷ = ۵۶۴۱، ۵۶۴۲ فتح الباری}:

ئه‌بو سه‌عیدی خودری و ئه‌بو هورهیره (رمزای خوداییان ئی بئ) فه‌رموویان: له پیغه‌مبه‌رمان بیست، ده‌یفه‌رموو (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ): (هه‌رجی تووشی ئیماندار ده‌بی له شه‌که‌تی و کفتی و نه‌خووشی و خه‌مو په‌زاره‌و خه‌فه‌ت و ئیش و ئازار، ته‌نانه‌ت په‌زاره‌یه‌گیش که زوری بو دینی، ئه‌مانه‌ه‌موو خودای گه‌وره‌ده‌یانکات به‌سه‌رپووش و په‌رده‌و که‌فارمت بو گونا‌هو خراپه‌کانی!). {تاج/ ۳، زنجیره: ۵۲، ژماره: ۲۹۳۵}.

۱۷۹۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ: (مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ)، بَلَغَتْ مِنَ الْمُسْلِمِينَ مَبْلَغًا شَدِيدًا، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «قَارِبُوا وَسَدِّدُوا، فَفِي كُلِّ مَا يُصَابُ بِهِ الْمُسْلِمُ كَفَّارَةٌ حَتَّىٰ النَّكْبَةِ يُنْكَبُهَا أَوْ الشَّوْكَةَ يُشَاكُهَا». {الحديث: ۶۵۱۴ = ۶۵۲۹ فم}:

ئه‌بو هورهیره (رمزای خودای ئی بئ) فه‌رمووی: کاتی ئه‌م ئایه‌ته‌دابه‌زی: {مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا يُجْزَ بِهِ - النساء - ۴/ ۱۲۳}:

واته: هه‌ر که‌سه‌ی هه‌ر خراپه‌یی بکا توله‌ی نه‌وه‌ی ئی ده‌ستی‌نری).

کاتی ئه‌م ئایه‌ته‌دابه‌زی که ئه‌م هه‌ره‌شه‌گه‌وره‌یه‌ی واتیادا، کاریکی سه‌ختی له موسولمانان کردو دلی خسته‌نه‌ره‌زه، خو‌شه‌و‌یستیش له‌م لایه‌نه‌وه‌، بو دلدا‌نه‌وه‌دیان فه‌رمووی: (میان‌ه‌ره‌وو کار دروست بن و به‌رده‌وام مشت له‌کاری باش بگرن، بشاران که هه‌رجی ئیش و ئازار و ناخو‌شیه‌ک تووشی موسولمان ده‌بی، گه‌وره‌و بچووکی، هه‌مووی ده‌بی به‌په‌رده‌و که‌فارمت بو‌ی، ته‌نانه‌ت هه‌ر مه‌ینه‌تی بی‌ته‌ری، یا

درکێکی تێهه‌لچه‌قی، بۆی ده‌بی به‌ په‌رده‌و بریتی و که‌فاره‌تی گونا‌هو به‌ر خراپه‌کانی ده‌که‌وئ و به‌ره‌به‌ره‌ کاره‌ خراپه‌کانی ده‌سپێته‌وه‌و له‌مه‌ترسی هه‌ره‌شی ئه‌م ئایه‌ته‌ که‌م ده‌کاته‌وه‌!.

(١٢٧٢) پێشگیری له‌ به‌خیلی بردن و، له‌ رقه‌به‌ری و پشت‌کردنه‌یه‌کتری.

(٦٤٧٣ - ٦٤٧٧)

باب: النَّهْيُ عَنِ التَّحَاسُدِ وَالتَّبَاغُضِ وَالتَّذَابُرِ

١٨٠٠- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «لَا تَبَاغُضُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَذَابُرُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا، وَلَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ». {الحديث: ٦٤٧٣ = ٦٤٨٦ فم. تجريد البخاري بالكوردی/٥، رقم: ١٩٤١ = ٦٠٦٥، ٦٠٧٦. أبو داود. أدب: ٤٩١٠. تحفة الأشراف: ١٥٣٠}:

ئهنه‌سی کوری مالیک (همزای خودای ئی بئ) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) فه‌رمووی: (رق و کینه‌و ده‌غمز له‌یه‌کتری مه‌کێشن و پشت مه‌که‌نه‌یه‌کتری و له‌یه‌کتری لوه‌ته‌لا مه‌بن، وه‌ک برا باش و ته‌باو به‌نده‌ی باشی خودا بن، دروست نییه‌ بۆ موسو‌لمان که‌ زیاتر له‌سی رۆژ قسه‌ له‌برای ئایینی خۆی داب‌رئ). {ریاضی صالحین/٤، زنجیره‌: ٢٧١، ژماره‌: ١٥٧٠ ج/٢ = چاپی دووهم}.

(١٢٧٢) باشت‌رینیان نه‌وه‌یانه‌ که‌ له‌پێشدا سلا‌و ده‌کا. (٦٤٧٨ - ٦٤٨١)

باب: خَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ

١٨٠١- عَنْ أَبِي أَيُّوبَ الْأَنْصَارِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «لَا يَحِلُّ لِمُسْلِمٍ أَنْ يَهْجُرَ أَخَاهُ فَوْقَ ثَلَاثٍ لَيَالٍ، يَلْتَقِيَانِ، فَيُعْرِضُ هَذَا، وَيُعْرِضُ هَذَا، وَخَيْرُهُمَا الَّذِي يَبْدَأُ بِالسَّلَامِ». {الحديث: ٦٤٧٨ = ٦٤٩٢ فم. تجريد البخاري بالكوردی/٥، رقم: ١٩٤٥ = ٦٠٧٧، ٦٢٣٧}:

ئهبو ئه‌ییوبی ئه‌نصاری (همزای خودای ئی بئ) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) فه‌رمووی: (دروست نییه‌ بۆ موسو‌لمان، چ پیا‌وبی چ ژن، که‌ زیاتر له‌سی شه‌و قسه‌ داب‌رئ، له‌برای موسو‌لمانی، یا له‌ خوشکی موسو‌لمانی و قسه‌ی له‌گه‌ل نه‌کا، گریمان

ئەگەر لەشۈيىنى تووشى يەكترى بوون، ئەمىيان بەم لادا و ئەويان بەولادا روو وەرگىرئ؟

باشترىنى ئەم دوو موسولمانە لەيەك تۆراوانە، كە قسەيان بەيەكەوہ نىيە، ئەوہيانە كە لەپىشدا ئاشت دەپىتەوہو روژ باشى و سلاو لەوى تريان دەكا).
{رياض/٤، زنجيرە: ٢٨٠، ژمارە: ١٥٩٢}.

(١٢٧٤) باسى قىنەبەرى وقسە لەيەك دابراڤ. (٦٤٩٠ - ٦٤٩٣)

باب: فِي الشَّخْنَاءِ وَالتَّهَاجُرِ

١٨٠٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «تُفْتَحُ أَبْوَابُ الْجَنَّةِ يَوْمَ الْاِثْنَيْنِ وَيَوْمَ الْخَمِيسِ، فَيُغْفَرُ لِكُلِّ عَبْدٍ لَا يُشْرِكُ بِاللَّهِ شَيْئًا، إِلَّا رَجُلًا كَانَتْ بَيْنَهُ وَبَيْنَ أَخِيهِ شَحْنَاءٌ، فَيُقَالُ: أَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا، أَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا، أَنْظِرُوا هَذَيْنِ حَتَّى يَصْطَلِحَا». {الحديث: ٦٤٩٠ = ٦٥٠٤ فم: {

ئەبو ھورەيرە (رەزى خۇداى ئى بىن) ھەرمووى: خۆشەويست (دروودى خۇداى لەسەر بىن) ھەرمووى: (ھەموو روژى دوو شەممە و پىنج شەممەيى دەرگاكانى بەھەشت دەكرىنەوہ، خودا لەھەموو بەندەيى خۆش دەبى، بەمەرجى ھاوہلى بو خودا دانەنابى، تەنھا خودا لەو دوو كەسە خۆش نابى، كە رقو قىنيان لە يەكترى گرتووەو لەناو خۇيانا ناكۆكن و قىنيان لە يەكترىيە، خودا بە فريشتەكان دەفەرموى: گوناھەكانى ئەم دوو كەسە مەكوژىننەوہ، با بىيىن تا لەناو خۇياندا ئاشت دەبنەوہ، ئەوسا گوناھەكانيان بكوژىننەوہ). {رياضى صالحين/٤، زنجيرە: ٢٦٩، ژمارە: ١٥٦٨}.

(١٢٧٥) پيشگيرىي لە سيخورى و بەر بەرەكانى و گومانى بەد. (٦٤٨٢ - ٦٤٨٦)

باب: النَّهْيُ عَنِ التَّجَسُّسِ وَالتَّنَافُسِ وَالظَّنِّ

١٨٠٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِيَّاكُمْ وَالظَّنَّ، فَإِنَّ الظَّنَّ أَكْذَبُ الْحَدِيثِ، وَلَا تَحَسَّسُوا وَلَا تَجَسَّسُوا، وَلَا تَنَافَسُوا، وَلَا تَحَاسَدُوا، وَلَا تَبَاغَضُوا، وَلَا تَدَابَرُوا، وَكُونُوا عِبَادَ اللَّهِ إِخْوَانًا». {الحديث: ٦٤٨٢ = ٦٤٩٦ فم: تجريد البخارى بالكوردى/٥، رقم: ١٩٤١ = ٦٠٦٥، ٦٠٧٦ فتح البارى: {

ئەبو ھورەيرە (رەزاي خۇداي ئى بىن) فەرمووى: خۇشەويست (دروودى خۇداي لەسەر بىن) فەرمووى: (دووربن لەگومانى خراپ، چونكە گومانى خراپ رىك وەك قسەى درؤ وایەو وەك درؤى خراپ تاوانىكى گەورەيە، ھەستىش ھەلمەگرن بەنيازى خراپو، بەشويىن نەنگو عەيبو كەموكوورى خەلكدا مەگەرپىن، سيخوړى و جاسووسى مەكەن، بەربەرەكانى و قينەبەرى مەكەن، بەخىلى بەيەكترى مەبەن، كينەو دەغەز لە يەكترى مەكيشن، پشت مەكەنە يەكترى، وە وەك برا تەبابن و پشتى يەكترى بگرن و بەندەى باشى خودابن!!). {تاج/۵، زنجيرە: ۱۶، ژمارە: ۴۷۶۴ چ/۴} + {رياض/۴، زنجيرە: ۲۶۹، ژمارە: ۱۵۶۷}.

روونكر دندەو:

لە فەتحوولولھيما راگويز لە فەتحولبارى ئىمامى عەسقەلانىيەو دەكا، دمفەرموئ: (جاسووسى دوو جوړى ھەيە، بەھەق، بەناھەق) پوختەى ئەم فەرمایشتهى عەسقەلانىيە ئەمەيە:

۱- بەشيۆەى گشتى جاسووسى و سيخوړى كارئ خراپەو تاوانىكى گەورەيەو لە قورئان و سوننەتدا، نەھى و پيشگيرى ئى كراوہو مروؤفى باش و موسوئمانى ساخ دەبى خويى ئى بپاريژى.

۲- بەلام جاروبار، كەدەبى بەھوئى پاراستنى خوئينى كەسئ، يا بەھوئى رزگار كردنى كەسئ، چ ھى گيانى، چ ھى سامانى، چ ھى نامووسى، يا دەبى بەھوئى پاراستنى ئاشتى و ئارامى و لاتو سەرکەوتنى سوپاي ئىسلام و زياندان لە دوشمنى ئايين، ئالەم جوړە بارو دۇخانەدا، ھەست ھەلگرتن و سيخوړى و جاسووسى دروستەو نادروست نىيە.

۳- كورت و پوخت: (ھەست ھەلگرتنى ناپەواو سيخوړى نادروست ئەوہيە كەبو ئابرو بردنى خەلك بئ و تەنيا بوئەوہ بئ كە بەناپەوا پەردەى خودا لەسەر بەندەكانى ھەلبدریتەوہ، بەلام ئەگەر لەبەر مەبەستىكى كۆمەلايەتى باشبى، بەر جاسووسى ناپەوا ناكەوئ).

٤- بۆ تیگەشتنی تەواو لەم بابەتە بڕوانە:

أ- تاجول ئوصول، بەرگی چوارەم، لاپەرە: ٤٠١ بە عەرەبی، چاپی چوارەم، دارولفیکر بیروت هەتا لاپەرە: ٤٠٢ بە تایبەتی ئەم سێ سەرپاسە (الرُّسْلُ لَا تَقْتُلُ) و (الجاسوس یقتل) و (بَغْتُ الْعُیُونِ مَطْلُوبُ).

ب- تاجول ئوصول، بەرگی چوارەم بە کوردی، چاپی چوارەم، زنجیرە: (٧٨ - نوینەر ناکوژری) و (٧٩ - سیخوڕو خەفی دەکوژری) و (٨٠ - خەفی ناردن پەسەندە). واتە لە ژمارە: (٤٥٦٠) و هەتا ژمارە: (٤٥٦٤) + {تاج/٣، زنجیرە: ١٠، لاپەرە: ٦٠١، ج/٤، ژمارە: ٣٣١٣} + {تاج/٣، زنجیرە: ١١٧، لاپەرە: ٥١٩، ج/٤، ژمارە: ٣٣١٣} + {ژمارە: ١٧٢٠ که لە پێشەوه رابورد}.

(١٣٧٦) هەولەدانی شەیتان بۆ تیکبەردانی نوێژکەرەن. (٧٠٣٤ - ٧٠٤١)

باب: فِي تَحْرِيشِ الشَّيْطَانِ بَيْنَ الْمُصَلِّينَ

١٨٠٤- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «إِنَّ الشَّيْطَانَ قَدْ أَيْسَ أَنْ يَعْبُدَهُ الْمُصَلُّونَ فِي جَزِيرَةِ الْعَرَبِ، وَلَكِنْ فِي التَّحْرِيشِ بَيْنَهُمْ». {الحديث: ٧٠٣٤ = ٧٠٥٩ فم}:

جابیری کۆری عەبدوڵلا (ڕەزای خودای ئی) ھەرمووی: بە گۆیی خۆم لە زاری پیروۆزی پیغەمبەرم بیست دەیفەرموو (دروودی خودای لەسەر بێ): (شەیتان لەو نائومیڤ بوو، کە جاریکی تر لەناو دانیشتوانی دوورگەی عەرەبدا، نوێژکەرەن بێپەرستەن و بەندەیی بۆ بکەن، وەك لەسەردەمی نەفامی پیش هاتنی ئایینی پیروۆزی ئیسلامدا شتی وا رووی دەداو، بە ھەرمانی شەیتان خەڵکە کە لە دوورگەی عەرەبدا، بت و دارو بەردیان دەپەرست، بەلام شەیتان ھەول دەدا کە موسوڵمانان لەناو خۆیاندا، تێکیان بەرداو دووبەرەکی و دوژمنایەتییان لەنیوانا بەرپا بکا). {تاج/٥، زنجیرە: ٢٤، ژمارە: ٥٢٥٢}.

(١٣٧٧) هه موو ناده میزادی شهیتانیکی لهگه‌لدایه. (٧٠٣٤ - ٧٠٤١)

باب: مَعَ كُلِّ إِنْسَانٍ شَيْطَانٌ

١٨٠٥- عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): حَدَّثْتُهُ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَرَجَ مِنْ عِنْدِهَا لَيْلًا. قَالَتْ: فَعَرْتُ عَلَيْهِ، فَبَاءَ فَرَأَى مَا أَصْنَعُ، فَقَالَ: «مَا لَكَ يَا عَائِشَةُ أَغْرَتِ؟». فَقُلْتُ: وَمَا لِي لَا يَغَارُ مِثْلِي عَلَى مِثْلِكَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «أَقْدَ جَاءَكَ شَيْطَانُكَ؟» قَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَوْمَعِيَ شَيْطَانٌ؟ قَالَ: «نَعَمْ». وَقُلْتُ: مَعَ كُلِّ إِنْسَانٍ؟ قَالَ: «نَعَمْ». قُلْتُ: وَمَعَكَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «نَعَمْ، وَلَكِنْ رَبِّي أَعَانَنِي عَلَيْهِ حَتَّى أَسْلَمَ». {الحديث: ٧٠٤١ = ٧٠٦٤ فم:}

عائیشه‌ی هاوسه‌ری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌رو ره‌زای خودا له‌هه‌موو هاوسه‌رو هاوه‌له‌ نازدارو به‌پ‌یزه‌کانی بئ) فه‌رمووی: (شه‌وی نۆره‌ شه‌وی خوّم بوو، چه‌زهرت (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) له‌لای من بوو، له‌ شه‌ودا دهر‌چووه‌ دهر‌دوه‌ منیش ئه‌وه‌م له‌به‌ر گران بوو، جا که‌هاته‌وه‌و زانی من دهر‌چوونه‌که‌ی ئه‌وم له‌به‌ر گرانه‌. فه‌رمووی: (ئه‌ی عائیشه‌! ئه‌وه‌ چیه‌؟ ئه‌وه‌ ژار له‌ هه‌وی‌کانت ده‌ک‌یشیت؟).
گوتم: جا بۆچی ئه‌گه‌ر له‌سه‌ر تو ژاریشیان لی بک‌یشم هه‌قی خوّم نییه‌؟! فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ): (ئه‌وه‌ چیه‌؟ شه‌یتانه‌که‌ت سه‌ری لی داویت؟). گوتم: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! بۆچی من شه‌یتانم له‌گه‌لدایه‌؟ فه‌رمووی: (به‌ئ).
گوتم: دیاره‌ هه‌موو که‌س شه‌یتانیکی هه‌یه‌؟ فه‌رمووی: (به‌ئ وایه‌). گوتم: هه‌تا تویش شه‌یتانت له‌گه‌لدایه‌؟ فه‌رمووی: (به‌ئ، منیش شه‌یتانیکم هه‌بوو، به‌لام من خودا زالی کردووم به‌سه‌ریداو شه‌یتانه‌که‌م موسوّل‌مان بووه‌و رزگارم بووه‌ له‌زیانی).

(١٣٧٨) پ‌یش‌گیریی له‌ پاشمله‌ گۆیی. (٦٥٣٦)

باب: النّهي عَنِ الْغَيْبَةِ

١٨٠٦- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «أَتَدْرُونَ مَا الْغَيْبَةُ؟». قَالُوا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: «ذِكْرُكَ أَخَاكَ بِمَا يَكْرَهُ». قِيلَ:

أَفَرَأَيْتَ إِنْ كَانَ فِي أَخِي مَا أَقُولُ؟ قَالَ: «إِنْ كَانَ فِيهِ مَا تَقُولُ فَقَدْ اغْتَبْتَهُ، وَإِنْ لَمْ يَكُنْ فِيهِ فَقَدْ بَهْتُهُ». {الحديث: ٦٥٣٦ = ٦٥٥٣ فم = ف.م = فتح الملهم}:

ئەبو ھورەيرە (رەزاي خوداي ئى بىن) ھەرمووی: خوشەوېست (دروودی خودای لەسەر بىن) ھەرمووی: (ئەرئ ئیوھ دەزانن کە غەیبەت و پاشملە گۆی چییە؟). گوتیان: خوداو پېغەمبەری خودا باشی دەزانن، ھەرمووی: (ئەوھمە کە باسی برای ئایینیت بەجۆریکی وابکەى کە خۆی باسکردنی بەو شیوەیەى پى ناخۆش بى).

عەرزى کرا: ئەى ئەگەر ئەو قسەىەى کەمەن دەیکەم، لە براکەما ھەبوو ئەوھ چۆنە؟ ئەوھیش ھەر غەیبەت و پاشملە گۆی نادروستە؟ ھەرمووی: (غەیبەت ئەوھمە کە ئەو نەنگەى تۆ دەپلئیت لە پاشملە تبادابى، دەنا ئەگەر تبادا نەبى، ئەوھ ریک بوختانى بۆ دەکەى). {تاج: ٥، زنجیرە: ١٣، ژمارە: ٤٧٥٣ ج/٤}.

١٣٧٩) نەییکردن لەدوو زمانى. (٦٥٧٩)

باب: فِي النَّمِيمَةِ

١٨٠٧- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: إِنَّ مُحَمَّدًا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «أَلَا أُتَبِّكُم مَّا الْعِضَةُ؟ هِيَ النَّمِيمَةُ الْقَالَةُ بَيْنَ النَّاسِ»، وَإِنَّ مُحَمَّدًا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِنَّ الرَّجُلَ يَصْدُقُ حَتَّى يُكْتَبَ صَدِيقًا وَيَكْذِبُ حَتَّى يُكْتَبَ كَذَّابًا». {الحديث: ٦٥٧٩ = ٦٥٩٦ فم}:

عەبدووللاى كورى مەسعوود (رەزاي خوداي ئى بىن) ھەرمووی: ھەزەرتى موھەممەدى خوشەوېست و نازدار (دروودی خودای لەسەر بىن) دەفەرموئ: (با پیتان بلیم کە ھەلات و بوختیانى زۆر گەورەى نارەواى و، کە بوونی خوینی ئى دى کامەمە؟) ھەرمووی: (بریتیە لەدوو زمانى و بەد گۆی و وتى وتى زۆر و زۆر بلییى کەدەبى بەھەوینی تیکدانى نیوانى مەردوم و سەر دەکیشى بۆ خوینرپی).

وھ ھەروھە ھەرمووی: ھەزەرتى موھەممەد (دروودی خودای لەسەر بىن) دەفەرموئ: (لەراستى پەحمەت دەبارئ، راستى بکەن بە پێشە، چونکە راستى ئادەمیزاد دەخاتە سەر رێگەى چاکە، کردەوھى چاکەیش ئادەمیزاد دەخاتە سەر رێگەى بەھەشت!)

هه‌ممای کورپی حاریث (ده‌حه‌تی خودای ئی بێ) فه‌رمووی: جاری له‌لای حوزه‌یفه له مزگه‌وت دانیشه‌تووین، پیاوی له‌ولاوه هاتو ئه‌ویش له‌گه‌ڵمانا دانیشه‌ت، عه‌رزێ حوزه‌یفه کرا: که ئه‌م پیاوه قسه‌و باس ده‌باته‌وه بۆ ده‌سته‌ڵانداری ولات، که ئیمای عه‌ثمانه (ده‌زای خودای ئی بێ). حوزه‌یفه‌یش (ده‌زای خودای ئی بێ) فه‌رمووی به‌گابرا: بیستم له‌ پیغه‌مبه‌ر (ده‌روندی خودای له‌سه‌ر بێ) ده‌یفه‌رموو: (مرووی دوو زمان دوو پیی ناچیته‌ ناو به‌هه‌شتا). {تاج/ ۵، زنجیره: ۱۲، ژماره: ۴۷۴۸. ریاض/ ۴، زنجیره: ۲۵۷، ژماره: ۱۵۳۶ چاپی دووهم}.

١٣٨١) باسی دوو روو - باب: في ذي الوجهين

پروانه: فهرمووده‌ی ژماره: (١٧٤٤) که له‌زنجیره: ١٣٢٦ دا رابورد، له‌پیشه‌وه له‌م په‌راوه پیرۆزه‌دا.

١٣٨٢) باسی راستی و درۆ، که یه‌که‌م چه‌ند جوانه‌و دووهم چه‌ند ناشیرینه.

(٦٥٨٣ - ٦٥٨٠)

باب: في الصدق والكذب

١٨٠٩- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «عَلَيْكُمْ بِالصِّدْقِ فَإِنَّ الصِّدْقَ يَهْدِي إِلَى الْبِرِّ وَإِنَّ الْبِرَّ يَهْدِي إِلَى الْجَنَّةِ، وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَصْدُقُ، وَيَتَحَرَّى الصِّدْقَ حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ صِدِّيقًا. وَإِيَّاكُمْ وَالْكَذِبَ، فَإِنَّ الْكَذِبَ يَهْدِي إِلَى الْفُجُورِ، وَإِنَّ الْفُجُورَ يَهْدِي إِلَى النَّارِ، وَمَا يَزَالُ الرَّجُلُ يَكْذِبُ وَيَتَحَرَّى الْكَذِبَ، حَتَّى يُكْتَبَ عِنْدَ اللَّهِ كَذَّابًا». {الحديث: ٦٥٨١ = ٦٥٩٧ فم: {

ئهم فهرمووده‌یه به‌ته‌واوی، وهرگه‌پراوه کوردیی‌ه‌که‌ی له‌ ژماره: (١٨٠٧) دا رابورد.

١٣٨٣) درۆی ره‌وا. (٦٥٧٦ - ٦٥٧٨)

باب: مَا يَجُوزُ فِيهِ الْكَذِبُ

١٨١٠- عَنْ أُمِّ كُلْثُومٍ بِنْتِ عُقْبَةَ بْنِ أَبِي مُعَيْطٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) وَكَانَتْ مِنَ الْمُهَاجِرَاتِ الْأُولَى اللَّاتِي بَايَعَنَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، أَنَّهَا سَمِعَتْ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ يَقُولُ: «لَيْسَ الْكَذَّابُ الَّذِي يُصْلَحُ بَيْنَ النَّاسِ وَيَقُولُ خَيْرًا وَيَنْمِي خَيْرًا». قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: وَلَمْ أَسْمَعْ يُرَخَّصُ فِي شَيْءٍ مِمَّا يَقُولُ النَّاسُ كَذِبًا إِلَّا فِي ثَلَاثٍ: الْحَرْبِ، وَالْإِصْلَاحِ بَيْنَ النَّاسِ، وَحَدِيثِ الرَّجُلِ امْرَأَتَهُ، وَحَدِيثِ الْمَرْأَةِ زَوْجَهَا. وَفِي رَوَايَةٍ قَالَتْ: وَلَمْ أَسْمَعْ يُرَخَّصُ فِي شَيْءٍ مِمَّا يَقُولُ النَّاسُ إِلَّا فِي ثَلَاثٍ. {الحديث: ٦٥٧٦ = ٦٥٩٣ فم: تجريد البخاري بالكوردي/٣، رقم: ١١٢٦ = ٢٦٩٢. أبو داود. أدب: ٤٩٢٠. ترمذی. بروصلة: ١٩٣٨. تحفة الأشراف: ١٨٣٥٣}:

نوم کولثومی کچی عوقبهی کوری ئه‌بو موعه‌یط (رمزای خودای ئی بئ) که یه‌کئی بوو له‌ژنه‌ کۆچکاره‌ پێشینه‌کان، که په‌یمانیاں دابوو به‌ پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) {بروانه‌: ژماره‌: ۴۲۸ له‌پێشه‌وه‌}.

فه‌رمووی: به‌گویی خۆم له‌زاری پیرۆزی چه‌رزهمت بیست، ده‌یفه‌رموو (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ): (به‌و که‌سه‌ ناگوتری درۆزن، که میانه‌ی خه‌لک رێک ده‌خاو، قسه‌ی باش له‌نیوانیا‌ندا ده‌هێنێ و ده‌با، به‌نیازی نیوان رێکخستنیان و نیوان خۆش بوونیان و به‌ مه‌به‌ستی ناشتکردنه‌وه‌یان، با ئه‌و قسانه‌یش که له‌و به‌ینه‌دا ده‌یانکات، خۆی دروستیان بکات).

ئیبنو شه‌هاب - واته‌: ئیمامی زوهری - ده‌فه‌رموی: نه‌م بیستوو له‌که‌س، که مه‌ردوم رێگه‌ی درۆکردنیاں پێ بدری، مه‌گه‌ر له‌م سێ شته‌دا:

۱- بۆ جه‌نگ.

۲- رێکخستنی نیوانی خه‌لک.

۳- قسه‌ی خۆشی ژن و پیاو، که له‌نیوانی خۆیا‌نا دوو به‌دوو ده‌یکه‌ن، بۆ رابواردن و نیوان خۆشکردن.

له‌ گێڕانه‌وه‌ی ژماره‌ (۶۵۷۷)دا: نوم کولثوم فه‌رمووی: نه‌م بیستوو له‌ پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) که مۆله‌تی درۆکردن به‌که‌س بدا مه‌گه‌ر بۆ ئه‌م سێ مه‌به‌سته‌: جه‌نگ و نیوان رێکخستن و قسه‌ی خۆشی نیوانی ژن و می‌رد بۆ یه‌گتری). {ریاضی صالحین/۱، زنجیره‌: ۳۱، ژماره‌: ۲۴۹ + ریاضی صالحین/۴، زنجیره‌: ۶۱، ژماره‌: ۱، ۲، ۳، + تاج/۳، زنجیره‌: ۱۲۲، ژماره‌: ۲۴۹۶} + {تاج/۵، زنجیره‌: ۲۵، ژماره‌: ۴۸۲۳ ج/۴}.

روونکردنه‌وه‌:

نوم کلثوم له‌ موسوڵمانه‌ هه‌ره‌ پێشینه‌کانه‌، په‌یمانی به‌ست له‌گه‌ڵ پێغه‌مبه‌ردا، له‌سالی حوده‌یبیه‌دا له‌ مه‌که‌که‌وه‌ به‌پێ، کۆچی کرد بۆلای پێغه‌مبه‌ر له‌مه‌دینه‌، که‌هات می‌ردی نه‌بوو، زه‌یدی کوری حاریشه‌ ماره‌یکرد، که زه‌ید شه‌هید بوو زوبه‌یری کوری عه‌وام ماره‌یکرد، کچیکی له‌ زوبه‌یر بوو ناوی زه‌ینه‌ب بوو، له‌پاش

زوبەير شوويکرد بە عەبدووڕەحمانى كورپى عەووف، لەویش كورپىكى بوو ناوى ئيراهيم بوو، كە ئەوڕەحمان مرد، شوويکرد بە عەمرى كورپى عاص، يەك مانگ لەلای ما ئيتەر ئوم كلثوم عەمرى خودای كرد.

١٢٨٤) پيشگيرىيى لە بانگەوازي سەردەمى نەفامى. (٦٥٢٧ - ٦٥٢٥)

بَابُ: النَّهْيُ عَنْ دَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ

١٨١١- عَنْ جَابِرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي غَزَاةٍ فَكَسَعَ رَجُلٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ، فَقَالَ الْأَنْصَارِيُّ: يَا لِلْأَنْصَارِ، وَقَالَ الْمُهَاجِرِيُّ: يَا لِلْمُهَاجِرِينَ. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «مَا بَالُ دَعْوَى الْجَاهِلِيَّةِ؟! قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَسَعَ رَجُلٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ. فَقَالَ: «دَعُوهَا فَإِنَّهَا مُنْتَنَةٌ». فَسَمِعَهَا عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أُبَيٍّ، فَقَالَ: قَدْ فَعَلُوهَا؟! وَاللَّهِ: لَسْنَا رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لِيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ. قَالَ عُمَرُ: دَعْنِي أَضْرِبَ عَنْقَ هَذَا الْمُنَافِقِ، فَقَالَ: «دَعُهُ لَا يَتَحَدَّثُ النَّاسُ أَنَّ مُحَمَّدًا يَقْتُلُ أَصْحَابَهُ». {الحديث: ٦٥٢٦ = ٦٥٤٣ فم. بخارى تفسير: ٤٩٠٥، ٤٩٠٧ فتح البارى. ترمذى. تفسير القرآن/ ٣٣١٥. تحفة الأشراف: {٢٥٢٥:

جابرى كورپى عەبدووللا (رهزای خودای ن بئ) فەرمووی: لە غەزای تەبووکا لەخزمەتی حەزەرەندا بووین (دروودی خودای لەسەر بئ) پیاوی لە کۆچکاران، شەقیکی هەلدا لە پیاویکی ئەنصارى، ئەنصارىیەكەیش وەك کاتى سەردەمى نەفامى (جاهییلیەت) هاوارى كرد: ئەى كۆمەلەى ئەنصار! هاوار، فريام كەون!!

كۆچكارەكەیش هاوارىكرد: هاوار! ئەى كۆمەلەى كۆچكاران! فريام كەون!!

پێغەمبەرىش (دروودی خودای لەسەر بئ) كە لەكارەكە ئاگادار بوو، فەرمووی: (ئەم بانگەوازو هاتو هاوارى خووى سەردەمى نەفامى و نەزانییە چییە زیندووى دەكەنەوه!!؟).

عەرزىانكرد: قوربان! مەسەلەكە ئاوايە: ئەم پیاوێ كۆچكارە شەقیكى هەلدا لەو پیاوێ ئەنصارىیەو ئيتەر بوو بەم هاتو هاوارە. فەرمووی: (ئەم جوۆرە بانگەوازە، كە

له رهفتاری بهدی سهردهمی نه قامییه وازی ئی بهیئن، چونکه بهراستی کاری چه پهل و بوگه نه).

جا عهبدوئلای کورپی ئوبهیی کورپی سه لولول، که سهروکی ناپاکان بوو، ئه مهی بهرگویی که وتو بهههلی زانی و گوتی: ئاوی ئی هات، کوچکاران ئه مهشیان کرد! دهسا بهو خودایه، کاتی گه پراینه وه بو شاری مه دینه، کیمان ئازاو به دهسهلات بی، له ئیمه و له کوچکارانی شاری مه دینه، به کونی و بی دهسهلاته کانمان چؤل دهکهین!

کاتی ئه م باسو و خواس و قسه ژه هراوییه گه یشته وه به پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) حه زره تی عومه ر (رهزای خودای ئی بی) هه ئسایه سه ری، فه رمووی: ئه ی پیغه مبه ری خودا! لیم گه ری بابه م له گه ردنی ئه م دوو رووی ناپاکه. فه رمووی (دروودی خودای له سه ر بی): (وازی ئی بهیئه، با خه لک نه ئین: موحه ممه د، وه فای بو که س نییه، ئه وه تانی هاوه ل و هاوړیکانی خو ی ده کوژی!). {تاج/۴، زنجیره: ۴۶، ژماره: ۴۱۷۰} + {ژماره: ۱۸۳۲ که له دواوه دی له زنجیره: ۱۳۹۷}.

(۱۳۸۵) نه ییکردن له شه ره جینیوو جمیندان به یه کتری. (۶۵۳۴)

باب: النہی عن السباب

۱۸۱۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «الْمُسْتَبَانِ مَا قَالَا، فَعَلَى الْبَادِي مَا لَمْ يَعْتَدِ الْمَظْلُومُ». {الحديث: ۶۵۳۴ = ۶۵۵۱ نم:}

ئهبو هورهیره (رهزای خودای ئی بی) فه رمووی: خو شه ویست (دروودی خودای له سه ر بی) فه رمووی: گوناھی شه ره جمین، که له نیوانی دوو که سدا روده دا، هه رچی ده ئین، گونا هه که ی به ملی ئه وه یانه که له پیشه وه جمی نه که ده ست پی ده کا، به مه رچی نا هه قی لی کرا وه که پی ئی له هه ل نه بری و پتر له مافی خو ی جمی نی پی نه دا). {ریاض/۴، زنجیره: ۲۶۶، ژماره: ۱۵۶۱}.

(۱۳۸۶) نەيىكىردن لە جىنئودان بە رۇژگار. (۵۸۲۳ - ۵۸۷)

باب: النّھى عن سبّ الدّھر

۱۸۱۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: يُؤْذِنُنِي ابْنُ آدَمَ يَقُولُ: يَا حَبِيبَةَ الدَّهْرِ، فَلَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ: يَا حَبِيبَةَ الدَّهْرِ، فَإِنِّي أَنَا الدَّهْرُ، أَقْلَبُ لَيْلَهُ وَنَهَارَهُ، فَإِذَا شِئْتُ قَبَضْتُهُمَا». {الحديث: ۵۸۲۵ = ۵۸۱۸ ف.م. تجريد البخارى بالكوردى/ ۴، رقم: ۱۶۹۴ = ۴۸۲۶، ۶۱۸۱، ۷۴۹۱}:

ئەبو ھورەيرە (رەزاي خوداي ئى بن) دەفەر موى: پېغەمبەر (دروودى خوداي لەسەر بى) فەر موى: (خوداي گەورەو سەرورە دەفەر موى: ئادەمىزاد ئازارى من دەدات، كاتى جنىو بە چەرخو گەردوون دەدات، وەك كاتى ھەست بە ئىش و ئازارى دەكا، لەداخى دلى خوى نا سوپاسى دەكاو دەلى: داخ لەدەست زەمانە، ئەى فەلەك واوات لى بى، ئەى گەردوونى چەپگەرد! ئەى رۇژگارى ناھەموار ئائومىد خوت!

دەى باكەستان ئەم جۆرە قسانە نەكاو نەلى: ئەى فەلەك! كۆستت كەوى، بەشت ئائومىدى بى، چونكە گەردوون، يا فەلەك، يا چەرخ، يا رۇژگار، ھىچى بەدەست نىيە، ئەوەى كە ئىو دەيدەنە پال گەردوون و رۇژگار و دەلىن: گوايە ھەموو كاروبارى، چەرخو گەردوون ھەلى دەسوورپىنى ئەو وانىيە، بەلكو من خۆم ھەموو شت ھەل دەسوورپىنم، گەردوون وەك ھەموو شتېكى تر من دروستم كردووە، ئەو جى بەدەستە، ھەموو كارى بەدەستى خۆمە، خۆم ئەم شەو و رۇژەم دروست كردووە، خۆم تاوتووويان دەكەم و بەردەوام، بە شىو دەيەكى رىك و پىك، بەشوينى يەكا دەيانھىنم و دەيانبەم! وە ھەركاتى ئارەزوو بكەم دەيان پىچمەووە و نايانھىلم). {تاج: ۴، زنجيرە: ۲۸، ژمارە: ۴۰۹۱ ج/ ۴}.

روونكردنەوہ:

وشەى رۇژگار و چەرخو گەردوون و فەلەك، ھەر يەكەيان بەپى دانانى زمان و زمانەوانى، واتاي تايبەتى خوى ھەيە، لەسەر رووى راستينە، بەلام لەھەمان كاتا، بە مەجازيش بەزۆر واتاي تر دەگوترىن و ھەر لەكۆنەو گەيى و سەر زەنشت و

سەرکۆنە لە چەرخ و گەردوون و زەمانە و رۆژگاری رەش و چەرخی چەپگەرد
کراوە و دەکری. وە لەم لایەنەو زانایان دەفەرموون:

۱- بێرو باوەرو رەفتاری سەردەمی نەفامی، بەشیوەیهکی سەرەکی دەبن بەدوو
بەشەو:

بەشی یەكەم: هەڵەى رووتەو ئیسلام قەدەغەو نادروستی کردوووە بەهیچ
شیوەیێ دروست نییە، کاری پێ بکری، وەك: فرە خوایی و کاریگەری بورج و
ئەستێرە و فالچیتى و پەرستنى بت و دارو بەردو خۆرو مانگ یا وەك: مارەکردنى
خوشك و باوەژن و مەحرەم و ژنەینانى بى سنوور، یا وەك: خواردنى سوودو قومارو
ئارەقو خوین و مردارو زیندە بەچالکردن!

بەشى دووهم: فرە واتایە، واتای جیا جیا هەل دەگری، ئەمانەیش وەك
جینیودان بە زەمانەو بە رۆژگارو بەگەردوون، یا وەك: حەج و عەمرەو ژنەینان و ژن
تەلاقدان و ظیهارو ریزی مانگەکان.

ئەم بەشەیان بەواتای سەردەمی نەفامی، لە ئیسلاما نادروستو تاوانو
نارەوان، وەك: كەسێ باوەژنى خۆى مارەبكا بۆ خۆى، یا كار بە ئەزلام بكا، یا هاموو
شۆى فالچى و كۆلەنانى و فالگەرەو بكاو باومرشى پێ بكا، یا بەبى شمار ژنى خۆى
تەلاق بداو دواى بیگىرپیتەو بۆ ژیر ركیفى خۆى، یا ژن بەژن بكا لەسەر شیوازی
نەفامى. بەلام ئەم بەشەیان هەیانە بە شیوازیكى تر، ئیسلام چەسپاندووویەتى،
وەك حەج و عەمرەو تەوافى مالى خواو مارەو تەلاق و كەلەپوور گرتن و خواردنى
گۆشتو ئاژەل سەربەپن لەسەر شیوازی ئایینی پیرۆزى ئیسلام، نەك لەسەر
شیوازی كۆنى كاتى نەفامى!

كەواتە: ئەم بەشەیان بە واتە كۆنەكەو لەسەر شیوازه نەفامییهكە نارەواو
نادروستە، بەلام لەسەر شیوازه نوێ ئیسلامییهكە، دروستە، بگرە زۆر جار پێویستو
واجبە، وەك حەج و عەمرە، یا سوننەتە وەك: ژنەینان و خەڵوێ كێشان و خزمەتى
مال و میوان، گەلێ جارىش رەوايە، نە پێویستە، نە سوننەتە، وەك مەبەست لە

زەمانەو گەردوون و روژگارو چەرخ! چەپالەى رهشى ستهمكاربى و هانه بردنه بهر خودابى، كه خودا ههقت لهناههقيكار بستينى.

مهحوى لهم روانگهوهو لهم بوارهدا دمفهرموى:

زەمانەى سـوفـلە پـەرـوەر، وا رهواجى سـوفـلەى داوه
كه دائيم نهو دهمه سويره لهگهڵ نان و نمەك دەدوا

يا دمفهرموى:

مومەببیز چەرخى كه چەروپى، نهكهى (مهحوى) كه مائت خەرج
زوبانى تيفى نهو دەرجهق به خەرفى من له حەك دەدوى!

منيش له سكالای حالاً دەلیم:

ئەى كوردى بێكەس! ئای بێكەسى تۆ
بووم بوهوتە خەمى كۆن و نو
بووى بەگۆى مەيدان روژگارى نامەرد
يێت دەكا شەقین، بەدارشەقى بەرد
روژى ئینگلیـز و روژى ئـمـەریـكا
روژى كوردى خۆت یاریـت پـى دەـكا
گەر دەستم دەروى بەسەر روژگارا
روژى هەزارجار دەمكـرد بەدارا!
واقى ورم اووم بۆجى زەمانە
هەمیشە پـیشـەى دزى ویزدانە
خوایە! بـىـبـرى ئـمـەم گوزەرانە
دەلـىـى رزقـمـان بەدەست شەیتانە

١٨١٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:
«لَا تَسْبُوا الدَّهْرَ، فَإِنَّ اللَّهَ هُوَ الدَّهْرُ». {الحديث: ٥٨٢٧ = ٥٨٢٠ فم: }

ئەبو هورەیره (رمزای خودای ئی بن) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بێن) دمفهرموى:
(جمین بهروژگار مەدن، چونکه خودا خۆی روژگارە!).
روونکردنەوه:

نەوهوی لەشیکردنەوهی ئەم فەرموودەیەدا، دمفهرموى: (واتە: جمین بەبکەری
کارەساتەکان مەدن، چونکه ئەگەر جمین بە بکەری کارەساتەکان بەدن،
جمینەکەتان دەچیتەوه بۆ خودا، چونکه خودا بکەری کارەساتەکانە).

۱۲۸۷) نه ییکردن له رووکردنی چهك له برای موسولمان. (۶۶۰۹ - ۶۶۱۱)

بَابُ: النَّهْيُ أَنْ يُشِيرَ الرَّجُلُ إِلَى أَخِيهِ بِالسَّلَاحِ

۱۸۱۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «لَا يُشِيرُ أَحَدُكُمْ إِلَى أَخِيهِ بِالسَّلَاحِ، فَإِنَّهُ لَا يَدْرِي أَحَدُكُمْ لَعَلَّ الشَّيْطَانَ يَنْزِعُ فِي يَدِهِ فَيَقَعُ فِي حُفْرَةٍ مِنَ النَّارِ». {الحديث: ۶۶۱۱ = ۶۶۲۷ فم. تجريد البخاري بالكوردي/ ۵، لاپهړه: ۳۵۶، رقم: ۲۰۹۶ = ۷۰۷۳ فتح الباري}:

نه بو هورديره (رمزای خودای ئی بڼ) فهرمووی: خوښه ویست (دروودی خودای له سر بڼ) دهغه رموی:

(نه ی موسولمانینه! نه به پراستو نه به درو، که ستان رووی چهك مه که نه برای ثابینی خوټان، چونکه دوور نییه و ری تیده چی که شهیتان هه له یه کی پی بکاو، له دهستی دهر بچی و براهی بیکی و، به هو ی نه وه وه ره هه نه ی ناو ټاگردانی دوزخه ببی!). {ریاضی صالحین/ ۴، لاپهړه: ۱۶۵، زنجیره: ۲۵۷، ژماره: ۱۷۸۳} + {تاج/ ۵، زنجیره: ۱۰، ژماره: ۴۷۳۷ ج/ ۴} + {ریاضی صالحین/ ۴، زنجیره: ۲۵۷، ژماره: ۲۴۸}.

۱۲۸۸) دهست گرتن به نووکی تیره وه له ناو مزگه وټا. (۶۶۰۸ - ۶۶۰۹)

بَابُ: فِي إِمْسَاكِ السِّهَامِ بِنِصَالِهَا فِي الْمَسْجِدِ

۱۸۱۶- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَنَّهُ أَمَرَ رَجُلًا كَانَ يَتَصَدَّقُ بِالنَّبْلِ فِي الْمَسْجِدِ أَنْ لَا يَمُرَّ بِهَا إِلَّا وَهُوَ آخِذٌ بِنُصُولِهَا. {الحديث: ۶۶۰۶ = ۶۶۲۲}:

جابری کوری عه بدوللا (رمزای خودای ئی بڼ) فهرمووی: جاری پیاو، له ناو مزگه وټا

دهمه تیری دده خشیه وه، پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بڼ) فهرمانی پیی کرد: که له کاتی

وټا بادهست بگری به نووکه گانیه وه. {تاج/ ۱، زنجیره: ۱۱۸، ژماره: ۷۲۴ ج/ ۴}.

۱۸۱۷- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

قَالَ: «إِذَا مَرَّ أَحَدُكُمْ فِي مَجْلِسٍ أَوْ سَوْقٍ وَبِيَدِهِ نَبْلٌ فَلْيَأْخُذْ بِنِصَالِهَا، ثُمَّ لْيَأْخُذْ بِنِصَالِهَا، ثُمَّ لْيَأْخُذْ بِنِصَالِهَا». قَالَ: فَقَالَ أَبُو مُوسَى: وَاللَّهِ مَا مُتْنَا حَتَّى سَدَدْنَاهَا بَعْضُنَا فِي وَجْهِ بَعْضٍ. {الحديث: ۶۶۰۷ = ۶۶۲۳ فم}:

ئەبو موسسا (رەزىيەللاھۇ ئەلەيھى) فەرموۋى: خۇشەۋىست (دروودى خوداى لەسەر بىن) دەفەرموۋى: (ئەگەر كەسىكتان چەك و تىرو شىرو نىزەو شتى تىرى وەھاي پى بوو، وە رۇيشت بۇ كۆرۈ دانىشتىگانان، يا چوو بۇ بازار، بادهستى بگرى بەنووكەكەيەو). سى جار خۇشەۋىست (دروودى خوداى لەسەر بىن) رستەى (بادهستى بگرى بە نووكەكەيەو) دووبارە كردهو، فەرموۋى: ئەوجا ئەبو موسسا فەرموۋى: خۇ دەبىنن كە پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) چەندە دەر بەستى ئەو بوو، كە ئىمە بە ھەلەپش خويىنى يەكتى نەپىزىن و لەم جۆرە كاتانەدا بەچەك ئازارى يەكتى نەدەين، كەچى بەداخەو، ئەوئا نەمردىن، ھەتا لەم شەرى ناوخۇيەدا، لەپاش شەھىدبوونى عوثمان، رووى چەكمان كرده يەكتى و چەكەكانمان ئاراستەى سىنگى خۇمان كرد).

روونكر دنەو:

لە تەجرىدى بوخارىدا، وەرگەراۋە كوردىيەكەى دەفەرموۋى:

(دىارە كە چەكى نوپش، وەك تەھنگ و دەمانجەو شەستىرو گشت جۆرە چەك و تەقەمەنىيەكى تىرش، ھەمان بىرپارى بۇ ھەيە، مەبەست لەدەست گرتن بەنووكى شىرو تىرو نىزەو، نموونە ھىنانەو، بۇ پاراستنى خەلك لەزىانى ئەم جۆرە چەكانە، دەنا مەبەست قەيد نىيە، چونكە ئەگەر قەيد بى، بەغەپرى دەست پىوگرتن چارى نىيە، كەواتە: پاراستنى ئادەمىزاد لە زىانى چەك، وەك: دەمانجەو تەھنگ و مەين و نارنجۇك و شتى وا، بەو دەبى كە زامەكەى دابخەى، يا خالى بکەيتەو لە تەقەمەنى).

۱۳۸۹) نەيىكردى لە لىدانى دەمو چاو. (۶۵۹۴ - ۶۵۹۹)

باب: التَّمْنَىٰ عَنْ ضَرْبِ الْوَجْهِ

۱۸۱۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «إِذَا قَاتَلَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلَا يَلْطِمَنَّ الْوَجْهَ». {الحديث: ۶۵۹۶ = ۶۶۱۰ فم. تجريد البخارى بالكوردى/۳، رقم: ۱۰۹۳ = ۲۵۵۹ فم. تحفة الأشراف: ۱۲۷۹۶} :

ئەبو ھورەيرە (رەزىي خۇداي ئى بىن) ڧەرەمووى: خۇشەويست (دروودى خۇداي لەسەر بىن) ڧەرەمووى: (لەكاتى شەپرو شۆپرو ناڭۇكى و تەمىي كىردن و شتى وادا، كە گەل جارى لەنىوانى ئىپو وە براى ئايىنى خۇتانا روودەدا، خۇتان بپارىزن لە لىدانى روخسارى لىدراوەكە، بەتايىبەتى ئەگەر بۇ تەمىي و تەسكىنى و شتى وا، لە نۇكەرو منال و خوار دەستى خۇتاندا). {تاج/۳، زنجىرە: ۹۸، ژمارە: ۲۳۸۳}.

۱۸۱۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «إِذَا قَاتَلَ أَحَدُكُمْ أَخَاهُ فَلْيَجْتَنِبِ الرُّجَّةَ، فَإِنَّ اللَّهَ خَلَقَ آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ». {الحديث: ۶۵۹۸ = ۶۶۱۴ فم:}

ئەبو ھورەيرە (رەزىي خۇداي ئى بىن) ڧەرەمووى: خۇشەويست (دروودى خۇداي لەسەر بىن) ڧەرەمووى: (ئەگەر شەپتان بوو لەگەل براى ئايىنى خۇتانا، لەرووى مەدەن، چونكە خۇداي گەورە ئادەمى دروست كىردووە لەسەر شىۋەى خۇى!).

روونكىردنەو:

ھەندى وشەو رستە ھەن، كە ھەم بۇ خۇداو، ھەم بۇ ئادەمىزادو ھەم بۇ شتى تر بەكار دەھىيىن، وەك: دەستو پىو روخسارو چاوو نەفسو روحو ئەندامى تر. كورتو بوخت، بەكوردى پەتى: ئىمە بىرومان بەم زاراوانە ھەيە، بەپىي مەبەستى خۇداي گەورە لىيان، وە خۇمان بەم جۆرە شتانەو زۆر خەرىك ناكەين، چونكە پىش ھەموو شتى ئىمە بىرو باوەرمان واىە كە ھىچ شتى لەوینەو لەشىۋەى خۇدا نىيە!

۱۳۹۰) ھەرەشە كىردن لە نەفرىن و نەھلەتكىردن لە ئازەل. (۶۵۴۷ - ۶۵۵۶)

باب: فِي لَعْنِ الْبَهَائِمِ وَالتَّغْلِيظِ فِيهِ

۱۸۲۰- عَنْ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي بَعْضِ أَصْفَارِهِ وَأَمْرَأَةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ عَلَى نَاقَةٍ، فَضَجَرَتْ، فَلَعَنَتْهَا، فَسَمِعَ ذَلِكَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، فَقَالَ: «خُذُوا مَا عَلَيْهَا، وَدَعُوهَا فَإِنَّهَا مَلْعُونَةٌ».

قَالَ عِمْرَانُ: فَكَأَنِّي أَرَاهَا الْآنَ تَمْشِي فِي النَّاسِ مَا يَعْرِضُ لَهَا أَحَدٌ. {الحديث: ٦٥٤٧ = ٦٥٦٤ فم}:

عیمرانی کو پی حوصهین (رمزای خودایان لی بن) فهرمووی: له سهفهریکا، له خزمهتی
حه زرهتدا بووین، ژنیکی ئه نصاری سوار و شتره مینگه یی بوو، به ده سته وه وه پړس
بوو، ئه وهنده لاساری ده کرد، له بهرته وه ژنه که له عنه تی له و شتره که کرد.

خوشه ویست (دروودی خودای له سهر بن) فهرمووی: (گورتان و جل و باره که ی لی بکه نه وه و
به ره لای بکه و وازی لی بهینن، چونکه ئه و شتره له عنه تی لیکراوه!).

عیمران دهیغه رموو: ئیستایش ههر ده لئی ئه و و شتره له بهر چاوه که به نا و
عه شاماته که دا ده سو و پرایه وه، که سیش لاقه ی نه ده کرد هه قی نه بوو به سه ری ه وه!
{ریاضی صالحین/٤، زنجیره: ٢٦٤، ژماره: ١٥٥٧، ١٥٥٨ + تاج/٤، زنجیره: ٢٨، ژماره:
٤٤٠٣ ج/٤ = چاپی چواره م}.

(١٢٩١) فره ناباشه که پیاو نه فرینکه ربی. (٦٥٤٧ - ٦٥٥٦)

باب: الْكَرَاهِيَةُ لِلرَّجُلِ أَنْ يَكُونَ لَعَنًا

١٨٢١- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «إِنَّ
اللَّعَانَيْنِ لَا يَكُونُونَ شُهَدَاءَ وَلَا شُفَعَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». {الحديث: ٦٥٥٣ = ٦٥٧٠ فم}:

ئه بو دهر داء (رمزای خودای لی بن) فهرمووی: حه زرهت (دروودی خودای له سهر بن) فهرمووی:
(نه فرینکه رهان له پوژی دوا روژدا، نه پایه ی شه هیدان و نه پایه ی تکا کارانیان پی
نادری). {ریاض/٤، زنجیره: ٢٦٤، ژماره: ١٥٥٤ ج/٢ = چاپی دووهم}.

١٨٢٢- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ ادْعُ عَلَى
الْمُشْرِكِينَ. قَالَ: «إِنِّي لَمْ أُبْعَثْ لَعَنًا وَإِنَّمَا بُعِثْتُ رَحْمَةً». {الحديث: ٦٥٥٦ = ٦٥٧٣ فم}:

ئه بو هورهیره (رمزای خودای لی بن) فهرمووی: عه ززی خوشه ویست (دروودی خودای له سهر بن)
کرا: قوربان! نزای شه پکه له موشریک و هاوهل پهیدا که رهکان بو خودا. فهرمووی:
(له راستیدا شتی وا له رهوشتی منه وه دووره، نه فره تکردن له خه لک له من
ناوه شیته وه، من خودا بو شتی وا رهوانه ی نه کردووم، به لکوو بو ئه وه کردوومی به

پيځه مېهرو رهوانه‌ی کردووم بؤسهر ئیوه هه‌تا بېم به‌مایه‌ی سۆزو رحمه‌تو میهره‌بانیی بۆتان). {تاج/۵، زنجیره: ۲۱، ژماره: ۴۷۹۶}.

(۱۳۹۲) باسی که‌سی به‌ناره‌وا تانه‌ی خرابوون له‌ خه‌لک بدا. (۶۶۲۶ - ۶۶۲۷)

باب: فِي الَّذِي يَقُولُ هَلْكَ النَّاسُ

۱۸۲۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِذَا قَالَ الْعَبْدُ: هَلْكَ النَّاسُ فَهُوَ أَهْلُكُهُمْ»، قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ: (وهو ابن محمد بن سفيان) لَا أَذْرِي «أَهْلُكُهُمْ» بِالنَّصْبِ أَوْ «أَهْلُكُهُمْ» بِالرَّفْعِ. {الحديث: ۶۶۲۶ = ۶۶۴۲ فم: {

ئهبو هوره‌یره (رمزای خودای ئی بېن) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سهر بېن) فه‌رمووی: (ئهو که‌سه‌یه‌ی که‌ههر له‌خۆیه‌وه به‌ ناره‌وا چه‌زی له‌شکاندن‌ی خه‌لکه‌و ده‌لئ: خه‌لک خراپ بوون، خه‌لک به‌ فه‌تارمه‌ت چوون، ئه‌وه خۆی له‌هه‌موویان خراپ‌تره‌ سهر‌تیاجووتره‌). {تاج/۵، زنجیره: ۲۰، ژماره: ۴۷۹۰ ج/۴}.

(۱۳۹۲) نه‌وانه‌ی شت زۆر قوول ده‌که‌نه‌وه‌ تیاده‌چن. (۶۷۱۷ - ۶۷۲۵)

باب: هَلْكَ الْمُتَنَطِعُونَ

۱۸۲۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «هَلْكَ الْمُتَنَطِعُونَ». قَالَهَا ثَلَاثًا. {الحديث: ۶۷۲۵ = ۶۷۴۰ فم: {

عه‌بدوئلای کور‌ی مه‌سه‌وود (رمزای خودای ئی بېن) فه‌رمووی: چه‌زرمه‌ت (دروودی خودای له‌سهر بېن) سئ‌جار له‌سهر یه‌ک فه‌رمووی: (ئه‌وانه‌ی شت زۆر قوول ده‌که‌نه‌وه‌و له‌ گوتارو کردارا سنوور ده‌به‌زیتن، سه‌ریان تیاده‌چی!). {تاج/۵، زنجیره: ۳۹، ژماره: ۴۸۷۷}.

(۱۳۹۴) نزاو دووعای شه‌ری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) له‌ نیمانداران، ده‌بیته‌ مایه‌ی پاکه‌وه‌بوون و سوژو میهره‌بانی بویان. (۶۵۵۷ - ۶۵۷۲)

باب: فِي جَعَلَ دُعَاءَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى الْمُؤْمِنِينَ زَكَاةً وَرَحْمَةً

۱۸۲۵- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: دَخَلَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلَانِ، فَكَلَّمَاهُ بِشَيْءٍ لَا أَدْرِي مَا هُوَ؟ فَأَغْضَبَاهُ، فَلَعَنَهُمَا وَسَبَّهُمَا، فَلَمَّا خَرَجَا، قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! مَنْ أَصَابَ مِنَ الْخَيْرِ شَيْئًا، مَا أَصَابَهُ هَذَانِ. قَالَ: «وَمَا ذَاكَ؟» قَالَتْ: قُلْتُ: لَعَنْتُهُمَا وَسَبَبْتُهُمَا! فَقَالَ: «أَوْ مَا عَلِمْتُ مَا شَارَطْتُ عَلَيْهِ رَبِّي؟ قُلْتُ: اللَّهُمَّ إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ، فَأَيُّ الْمُسْلِمِينَ لَعَنْتُهُ أَوْ سَبَبْتُهُ فَاجْعَلْ لَهُ زَكَاةً وَأَجْرًا». {الحديث: ۶۵۵۷ = ۶۵۷۴ فم. تجريد البخارى بالكوردى/ ۵، رقم: ۱۹۸۷ = ۶۳۶۱ فتح البارى}:

عائیشه (رمزای خودای لی بی) فه‌رمووی: دوو پیاو هاتن بو مائه‌وه بو خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) سه‌بارمت به‌شتی که نازانم چی بوو، قسه‌یان له‌گه‌لدا کرد، پیغه‌مبه‌ریان تووره‌ کرد، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) نه‌فرین و نه‌حله‌تی له‌هه‌ردووکیان کردو جمینی پیاندا، که دوو پیاوه‌که له‌ خزمه‌تی ده‌رچوون، عه‌رزی هه‌زرمتم کرد: قوربان! هه‌موو که‌سی له‌خزمه‌تی تو‌دا، نه‌گه‌ر له‌ خیر بیبه‌ش نه‌بووی، هه‌رکه‌سی بووی، به‌لام نه‌م دوانه له‌ خزمه‌تی تو‌دا نه‌وه‌ی خیری ده‌ستیان نه‌که‌وت، به‌لکوو به‌ر نه‌فرین و جمینی تو‌که‌وتن!

فه‌رمووی (دروودی خودای له‌سه‌ر بی): (بوچی له‌به‌رچی؟) عه‌رزیم کرد: له‌به‌رئه‌وه که نه‌فرینت له‌م دوانه کردو جمینت پیاندا. فه‌رمووی: (ئه‌دی نازانی که‌من مه‌رجم کردووه له‌گه‌ل خودای خو‌ماو به‌لینم لی و مرگرتووه؟ عه‌رزی په‌روهردگاری خو‌مم کردووه: په‌روهردگاری نازدارم! به‌لین بی له‌توی و مرده‌گرم، تو‌قته‌ له‌ به‌لینی خو‌ت به‌شیمان نابيته‌وه، په‌روهردگارا! تو‌ خو‌ت باش ده‌زانیت: که‌منیش هه‌ر مرؤ‌فو ئاده‌میزادم، گه‌ل جار تووره‌ دمبوو له‌سه‌ر تووره‌یی نزاو خراپ له‌یه‌کی له‌گه‌لی موسولمانی خو‌م ده‌که‌م، یا نازاریکی ده‌ده‌م، جا داوات لی ده‌که‌م که به‌لینم پی بدیت: که هه‌ر موسولمانی، له‌به‌ر هه‌ر هو‌یی نه‌فرمت و نه‌حله‌تم لی‌کرد، یا جمینیکم داپی، یا جه‌لده‌م لییدا، یا هه‌ر جو‌ره‌ نازاریکی ترمدا، وه نه‌و موسولمانه

شايسىتى ئىۋە نەبۋو، ئەۋا ئەۋ ئازاردان و جىمىن و قىسەيەى منەى، بۆيكە بە ماىەى پاكەۋە بوون لە تاۋان و، بە نوپژو زەكات و پاكەۋەكەرى گوناھو، بىكە بەھۆى نىزىكبوونەۋەى ئەۋكەسە لە سۆزو مېھرەبانى و رەھمەتى خۆتەۋەو، بىكە بەھۆى پاداشى باشى گەۋرە بۆى لەرۋژى قىامەتدا، پەرۋەردگارى گەۋرەم ئەم بەئىنەى داپىم). {تاج/۵، زنجىرە: ۶۵، ژمارە: ۵۰۳۹}.

روونكر دىنەۋە:

۱- لە بەكوردى كردنى ئەم فەرموودەيەدا، بەھرە لەھەموو گىرپانەۋەو شەرحە گەۋرەكان وەرگىراۋە، سوپاس بۆ خودا.

۲- بەپىي ئەم فەرموودەيە، ۋەك لە فەتحولولھىمدا ئاماژەى بۆ دەكا، دەبى موسولمان خۆشەويست (درودى خوداى لەسەر بى) بكا بەپىشەۋاۋ سەر مەشقو، ۋەك ئەۋ، لەكاتى پارنەۋەدا، عەرزى پەرۋەردگارى خۆى بكا: (خودايە! ھەر نزاىەكى شەر لەخۆم، يا لەمال و منالەم، يا لە دۆست و برادەرم، يا لەدەرۋ دراوسىم، يا لەھەر موسولمانىكى تر دەكەم، يا لە ۋلات و گەل و نىشتان و نەتەۋەى خۆم دەكەم، يا نەفرىن و نەحلەتى لى دەكەم، گىراى نەكەيت و بەلكوۋ بۆى بكەى بەمايە و ھۆى پاداشى باشى لاى خۆت لەھەردوو جىھانا). ئامىن. خودايە. {۲۱/ رەمەزانى/ ۱۴۳۲ كۆچى. بەرابەر بە ۲۰۱۰/۸/۳۱ زايىنى}.

۱۸۲۶- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَتْ عِنْدَ أُمِّ سُلَيْمٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) يَتِيمَةٌ، وَهِيَ أُمُّ أَنَسٍ، فَرَأَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْيَتِيمَةَ، فَقَالَ: «أَنْتِ هِيَ؟ لَقَدْ كَبُرْتَ لَا كِبَرَ سِنَّكَ». فَرَجَعَتِ الْيَتِيمَةُ إِلَى أُمِّ سُلَيْمٍ تَبْكِي، فَقَالَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ: مَا لَكَ يَا بَنِيَّةُ؟ قَالَتِ الْجَارِيَّةُ: دَعَا عَلَى نَبِيِّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ لَا يَكْبَرَ سَنِّي، فَإِلَّا لَا يَكْبُرُ سَنِّي، أَوْ قَالَتْ: قَرْنِي، فَخَرَجَتْ أُمُّ سُلَيْمٍ مُسْتَعْجِلَةً تَلُوثُ خِمَارَهَا حَتَّى لَقِيَتْ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «مَا لَكَ يَا أُمُّ سُلَيْمٍ؟» فَقَالَتْ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ أَدْعُوتُ عَلَى يَتِيمَتِي؟ قَالَ: «وَمَا ذَاكَ يَا أُمُّ سُلَيْمٍ؟». فَقَالَتْ: زَعَمْتَ أَنَّكَ دَعَوْتَ أَنْ لَا يَكْبَرَ سَنُّهَا، وَلَا يَكْبَرَ قَرْنُهَا. قَالَتْ: فَضَحِكَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ قَالَ: «يَا أُمُّ سُلَيْمٍ أَمَا تَعْلَمِينَ أَنَّ

شَرَطِي عَلَى رَبِّي؟ أَنِّي اشْتَرَطْتُ عَلَى رَبِّي فَقُلْتُ: إِنَّمَا أَنَا بَشَرٌ أَرْضَى كَمَا يَرْضَى الْبَشَرُ، وَأَعْضَبُ كَمَا يَعْضَبُ الْبَشَرُ، فَأَيُّمَا أَحَدٍ دَعَوْتُ عَلَيْهِ مِنْ أُمَّتِي بِدَعْوَةٍ لَيْسَ لَهَا بِأَهْلٍ أَنْ تَجْعَلَهَا لَهُ طَهْرًا وَزَكَاةً وَقُرْبَةً يُقَرِّبُهَا مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». وَقَالَ أَبُو مَعْنٍ: (يُتِمِّمَةُ) بِالْتَّصْغِيرِ فِي الْمَوَاضِعِ الثَّلَاثَةِ. {الحديث: ٦٥٧٠ = ٦٥٨٧ فم}:

ئەنەسى كۆرى مالىك (رمزى خودای ئى بى) فەرمووی: كچۆلەیهكى هەتیو، لەلای دایکم بوو، كە ناسراوه بە ئوم سولهیم، پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بى) بە كچۆلەیی دەیبینی، لەپاش ماوهیی كە دەیبینیتهوه، خەریكەبى نەیناسیتهوه، وا كچۆلەكه درێژ بووهو هەلچووه، لەبەرئەوه دەفەرموی: (ئەوه تۆ ئەویت، بەراستی گەوره بوویت، ئەى پى نەگەیت!).

جا كچۆلەكه بەگریانەوه دەگەرپێتهوه بۆلای ئوم سولهیمی دایکم، دایکم پێی دەلێ: كچم چیتە، بۆچی دەگریت؟ كچۆلەكه دەلێ: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بى) نزاى تەمەن كورتى ئى كردم، كەواتە قەت تەمەن درێژ نابم و تەمەن كورت دەبم، بۆئەوه دەگریم.

ئوم سولهیم بەپەله خۆی پێچایەوهو چارشێوی گرتەوهو لەچكەكهى ئالان بەسەریهوه، روشت بو خزمەتى پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بى) جا پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بى) هەستى كرد كە ئوم سولهیم ئاسایی نییه و كەمى شەلەژاوه، لەبەرئەوه پێی فەرموو: (ئەوه چیتە ئەى ئوم سولهیم! بۆوا مات و پەشوكاوى؟).

ئوم سولهیم گوتى: ئەى پێغەمبەرى خودا! ئایا نزاى تەمەن كورتیت لەو كچۆلە هەتیوهى من كردووه؟ پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بى) فەرمووی: نزاى تەمەن كورتى چى، بۆ شتى وابوو، ئەى ئوم سولهیم! دایکم عەرزی دەكا: بەقسەى خۆی بى گوايه تۆ نزات ئى كردووه كە تەمەن درێژ نەبیت و فەرمووتە پێی: ئەى پى نەگەیت، بەكویدا وا گەورهبوویت؟

ئوم سولهیم فەرمووی: جا پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بى) پێكەنى لەپاشا فەرمووی: (ئەى ئوم سولهیم! ئەدى نازانى كەمن لەم كات و هەل و مەرجانەدا، مەرجم كردووه لەگەڵ خودای خۆما؟ دەى با ئەو مەرجەت پى بلییم و بۆتى روون

بکه مه وه: من مهرجم کردوه له گهل په روهر دگارماو عهزیم کردوه: خودایه! خوت دهرانی که منیش ناده میزاد، ملکه چم بو ئه و بارودوخه سروشتیانه ی که ئه وان ملکه چن بووی، وهک چون هه موو ناده میزادی، له هه ندی شت رازی ده بی، له هه ندی شت تووره ده بی، منیش هه روها له هه ندی شت رازی ده بی، له هه ندی شت تووره ده بی، ریک وهک ئه وان، دهی خودایه هه رکه سی له گهل موسولمانی خو، نزیاه کی خراپم ئی کرد، که له راستیدا شایانی ئه و نزا ی شه ری منه نه بی، دهی خودایه! تو له لای خو ته وه ئه و نزا شه ری منه ی بو بکه به مایه ی خاوینی و پاکی و پیروزی و بیکه به طاعات و عبادت بو ی و له روژی قیامه تا، پایه و پله ی ئه وی له خو ته وه پی نزیک بکه ره وه!.

١٨٢٧- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كُنْتُ أَلْعَبُ مَعَ الصَّبِيَّانِ، فَجَاءَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، فَتَوَارَيْتُ خَلْفَ بَابٍ، قَالَ: فَجَاءَ فَحَطَّانِي حَطَاءً، وَقَالَ: «اذْهَبْ، وَادْعُ لِي مُعَاوِيَةَ». قَالَ: فَجِئْتُ فَقُلْتُ: هُوَ يَأْكُلُ. قَالَ: ثُمَّ قَالَ لِي: «اذْهَبْ وَادْعُ لِي مُعَاوِيَةَ». قَالَ: فَجِئْتُ فَقُلْتُ: هُوَ يَأْكُلُ، فَقَالَ: «لَا أَشْبِعَ اللَّهَ بَطْنَهُ». قَالَ ابْنُ الْمُثَنَّى: قُلْتُ لَأُمِّيَّةَ: مَا (حَطَّانِي)؟ قَالَ: قَفَدَنِي قَفْدَةً. {الحديث: ٦٥٧١ = ٦٥٨٨ فم}:

ئیبینو عه بیاس (رهزای خودایان ئی بین) فه رمووی: جارئ له ناو منالانا وازییم ده کرد، کۆمه ئی منال بووین یاریمان ده کرد، پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بین) ته شریفی هات، منیش شه رمم لی کرد، له پستی دهرگایه که وه خو م ئی شاردوه، به لام پیغه مبه ر پی زانیم، هات له پیکی مائی به ناو شانما و فه رمووی: (برو موعاوییه م بو بانگ بکه)، فه رمووی: چووم بو لای موعاوییه و فه رمانه که ی پیغه مبه رم پی راگه یاندو هاتمه وه بو خزمه تی و عهزیم کرد: موعاوییه نان ده خوا. پاش که می پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بین) فه رموویه وه پی م: (برو موعاوییه م بو بانگ بکه). منیش چوومه وه و هاتمه وه و دیسان عهزیم کردوه: که موعاوییه خه ریکی نانخواردنه! ئه مجاره یان هه زه رت (دروودی خودای له سه ر بین) فه رمووی: (دهی خودا ورگی تیر نه کا!).

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۵۳- نامه‌ی زُور و سته‌م

کتاب الظلم

{بروانه: ریاضی صالحین/۱، زنجیره: ۲۶، له ژماره: ۲۰۳ و ههتا ژماره: ۲۲۱ +
ته‌جریدی بوخاری به کوردی/۳، ژماره: ۱۰۵۷ ههتا ۱۰۷۴ + تاج/۵، زنجیره: ۱۰
له ژماره: ۴۷۲۶}.

(۱۳۹۵) باسی ناره‌وایی زُور و سته‌م و فه‌رمان‌کردن به پارانه‌وه‌و تۆبه کردن.

(۶۵۱۷ - ۶۵۲۴) باب: فِي تَحْرِيمِ الظُّلْمِ وَالْأَمْرِ بِالْإِسْتِغْفَارِ وَالتَّوْبَةِ

۱۸۲۸- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِيمَا رَوَى
عَنِ اللَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَنَّهُ قَالَ: «يَا عِبَادِي إِنِّي حَرَّمْتُ الظُّلْمَ عَلَى نَفْسِي، وَجَعَلْتُهُ بَيْنَكُمْ
مُحَرَّمًا فَلَا تَظَالَمُوا، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ ضَالٌّ إِلَّا مَنْ هَدَيْتُهُ، فَاسْتَهْدُونِي أَهْدِكُمْ، يَا عِبَادِي
كُلُّكُمْ جَائِعٌ إِلَّا مَنْ أَطْعَمْتُهُ، فَاسْتَطْعِمُونِي أَطْعِمَكُمْ، يَا عِبَادِي كُلُّكُمْ عَارٍ إِلَّا مَنْ كَسَوْتُهُ،
فَاسْتَكْسُونِي أَكْسِكُمْ، يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ تُخْطِئُونَ بِاللَّيْلِ وَالنَّهَارِ، وَأَنَا أَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا،
فَاسْتَغْفِرُونِي أَغْفِرْ لَكُمْ، يَا عِبَادِي إِنَّكُمْ لَنْ تَبْلُغُوا ضَرِّي فَتَضُرُّونِي، وَلَنْ تَبْلُغُوا نَفْعِي
فَتَنْفَعُونِي، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتْكُمْ، كَانُوا عَلَى أَتَقَى قَلْبِ رَجُلٍ
وَاحِدٍ مِنْكُمْ، مَا زَادَ ذَلِكَ فِي مُلْكِي شَيْئًا، يَا عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ
وَجَنَّتْكُمْ، كَانُوا عَلَى أَفْجَرِ قَلْبِ رَجُلٍ وَاحِدٍ مِنْكُمْ، مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِنْ مُلْكِي شَيْئًا، يَا
عِبَادِي لَوْ أَنَّ أَوْلَكُمْ وَآخِرَكُمْ، وَإِنْسَكُمْ وَجَنَّتْكُمْ، قَامُوا فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ، فَسَأَلُونِي، فَأَعْطَيْتُ
كُلَّ إِنْسَانٍ مَسْأَلَتَهُ، مَا نَقَصَ ذَلِكَ مِمَّا عِنْدِي إِلَّا كَمَا يَنْقُصُ الْمَخِيطُ إِذَا أُدْخِلَ الْبَحْرَ، يَا
عِبَادِي إِنَّمَا هِيَ أَعْمَالُكُمْ، أَحْصِيهَا لَكُمْ ثُمَّ أَوْفِيكُمْ بِهَا، فَمَنْ وَجَدَ خَيْرًا فَلْيَحْمَدِ اللَّهَ
عَزَّ وَجَلَّ، وَمَنْ وَجَدَ غَيْرَ ذَلِكَ فَلَا يُلُومَنَّ إِلَّا نَفْسَهُ». قَالَ سَعِيدٌ: كَانَ أَبُو إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيُّ
إِذَا حَدَّثَ بِهَذَا الْحَدِيثِ جَثَا عَلَى رُكْبَتَيْهِ. {الحديث: ۶۵۱۷ = ۶۵۳۲ فم}:

ئه‌بو زه‌ر (ده‌زای خودای ئی بن) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بن) فه‌رمووی له
فه‌رمووده‌یه‌کی پی‌رۆزدا: خودای پی‌رۆزو گه‌وره ده‌فه‌رمووی: ئه‌ی عه‌به‌ده‌کانه‌! من

زولم و زۆر ستمم لىسەر خۇم حەرام كىرەدۇ، لىناو ئۆمەشە حەرام كىرەدۇ، كەواتە ئۆمە زۆر ستمم لىسەر كەم، ئەم بەندەكانە! ئۆمە ھەمەوتان سەرلىشىۋاۋ گومپان، مەگەر ئەوانەتان كەم خۇم بىخەمە سەر رىگەم راستو رىم ھەقى پى نىشان بىدەم، كەوايە داۋام رىنمەۋىم رىنمەۋىم ھەر لىخۇم بىكەن، ھەتا رىنمەۋىم بىكەم، ئەم بەندەكانە! ھەمەوتان رەش و روت و برىن، ئەوانەتان نەم كە خۇم نان و ئاۋ و بەرگ و پۇشەم پى بىدەم، كەواتە داۋام ئەم شتەن ھەر لىخۇم بىكەن ھەتا پىتان بىدەم، ئەم بەندەكانە! ئۆمە بەشەۋ و بەرۋز گوناۋ دىكەن، ۋەلىال مە لىدەستەم دى كە لىسەر مەم گوناۋ خۇش بىم، كەۋابوۋ داۋام لىخۇشبوۋ ھەر لىخۇم بىكەن، ئەم بەندەكانە! ئۆمە ناگەنە ئەم رادەۋە رادەتە، كە بىتەن زىانى، يا سوۋى، بەم بەگەنەن، كەواتە مەبەست لىم پەندە تەمەم و ئامۇزە، سوۋ، يا زىانى ئۆمە، نەۋەك سوۋ زىانى مە، ئەم بەندەكانە! ئەگەر ئۆمە لىسەر كەم كەستەنەۋە بىگەر، ھەتا دۈكەستان، بە ئادەمىزادە پەرىتەنەۋە، بە خاس و خاپتەنەۋە، يەك بەگەتەن پىۋام باش و لىخاتەرس بىن، ۋەك لىخودا ترستەن كەسى ئىستەن، بەۋە ھىچ لىسامان و مۆك و گەۋرەم مە زىادە ناكات، ھەرۋە ھەگەر لىسەر كەم كەستەنەۋە بىگەر ھەتا دۈكەمەن كەستان، بە ئادەمىزادە پەرى و جىۋكەتەنەۋە، بە خاس و خاپتەنەۋە، يەك بەگەتەن، پىۋام خاپ بىن ۋەك: لىخودا دۈۋرتەنە كەسى ئىستەن، بەۋە ھىچ لىسامان و مۆك و گەۋرەم مە كەم نەبىتەۋە، ۋاتە: بوۋ و نەۋەۋىم ئۆمە بۇ خەۋەتە مە يەكسانەۋە چۈن يەكەۋ جىۋاۋىم نىيە بۇ مە!

ئەم بەندەكانە! ئەگەر بىتە لىسەر كەم كەستەنەۋە ھەتا دۈكەمەن كەستان، بە ئادەمىزادە جىۋكەۋ پەرىتەنەۋە، لىسەر دىكە رابەستەن و لىسەر كات، لىسەر دەم و چەك ساتا، ھەر كەستەنە داۋام شىكەم لى بىك، ۋە لىسەر ھەناسەدا، ھەر كەستەنە دىخەۋام خەۋىم پى بىدەم بەۋە ھىچ لىسەر گەنەنە مە كەم نەبىتەۋە، چۈن دەرزىيەك بۇرەنە بە ئام دەرەيەك، ھىچ كەم ناك ئاۋ!!!

ئەى بەندەكانە! ھەرچى دىتەوھ رىتان كردهوھى خۇتانە، من زۆر بەوردى،
سەر ژمىريان دەكەم و ژمارەو چەندى و چۆنىيان رادەگرم و دواىى بەتەواوى پىتانی
دەدەمەوھ!

جا ھەرچى ھاتەوھ رىتان كردهوھى خۇتانە، ئەگەر باش بوو، ئەوا سوپاسى
خوداى لەسەر بکەن، خۇئەگەر بە جۆرىكى تر بوو، ئەوا سەرزەنشتى خۇتان
بکەن و بەس، كە ئەوکارە بەدەتان لەوھپىش لەكاتى خۇیدا كردهوھ.

سەعیدى كۆرى عەبدولعەزىز، كە ئەم فەرموودەيە دەگىرپتەوھ، لە رەبیعی
كۆرى یەزیدەوھ، لەئەبو ئیدرىسى خەولانییەوھ، لە ئەبو زەرەوھ لە پىغەمبەرەوھ،
ئەم سەعیدە دەیفەرموو: ھەموو جارێ كە ئەبو ئیدرىسى خەولانى، ئەم
فەرموودەيە دەگىرپتەوھ، دەھات بەچۆكاو لەوكاتەدا زۆر بەرپزەوھ لەسەر چۆك
دادەنىشتو دەگىرپتەوھ بۆ شاگردەكانى!}. {ریاضى صالحین/١، زنجیرە: ١١، ژمارە:

١١١ ج/٢ + تاج/٥، زنجیرە: ٨٩، ژمارە: ٥١٣٤ م. چاپى چوارەم}.

١٨٢٩- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) قَالَ: «اتَّقُوا الظُّلْمَ، فَإِنَّ الظُّلْمَ ظُلُمَاتٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، وَاتَّقُوا الشُّحَّ فَإِنَّ الشُّحَّ أَهْلَكَ
مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ، حَمَلَهُمْ عَلَى أَنْ سَفَكُوا دِمَاءَهُمْ وَاسْتَحْلَوْا مَحَارِمَهُمْ». {الحديث: ٦٥١٩
= ٦٥٣٦ فم}:

جابرى كۆرى عەبدوللا (رەزای خودایان ن بێ) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ)

فەرمووی: (خۇتان لەزۆرو ستەم بپارێزن، بەراستی زۆرو ستەم، تەم و مژو تاریكى
زۆرن لە رۆزى قیامەتاو، زۆردارەكە دەكەوێتە ناویان و، وەك كۆپى مزمەعیل
بەهیج لایەكا سەر دەرناكا، ھەروەھا خۇشتان لە پیسكەیی و چرووكی و رژدی
بپارێزن، چونكە چرووكی و پیسكەیی بوون بەھۆی لەناوچوونی نەتەوھ و
میلەتەكانى پىش ئیو، بەرە بەرە وای لىكردن، كە لەسەر مالى دنیاو سامانى
جیهان، خوینی یەكترى برپێژنو ھەلال و ھەرام نەزانن و ناپەروا بەرپەوا دابنن).
{ریاضى صالحین/١، زنجیرە: ٢٦، ژمارە: ٢٠٣ ج/٢} + {تاج/٥، زنجیرە: ١٠، ژمارە:
٤٧٣٠ ج/٤}.

۱۸۳۰- عَنْ أَبِي عَمْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «الْمُسْلِمُ أَخُو الْمُسْلِمِ لَا يَظْلِمُهُ وَلَا يُسْلِمُهُ، مَنْ كَانَ فِي حَاجَةِ أَخِيهِ، كَانَ اللَّهُ فِي حَاجَتِهِ، وَمَنْ فَرَّجَ عَنْ مُسْلِمٍ كُرْبَةً، فَرَّجَ اللَّهُ عَنْهُ بِهَا كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». {الحديث: ۶۵۲۱ = ۶۵۳۸ فم. تجريد البخاری ۳/، رقم: ۱۰۵۹ = ۲۴۴۲، ۶۹۵۱. أبو داود. أدب: ۴۸۹۳. ترمذی. حدود: ۱۴۲۶. تحفة الأشراف: ۶۸۷۷}:

نیبنو عومہر (رہزای خودایان لی بن) فہرمووی: خوۛشہویست (مروودی خودای لہسہر بن) دہفہرموی:
(موسولمان برای موسولمانہ، نابی زورو ستمی لی بکا، یا بیدات بہدہست ناحہزو
دوژمنی خوۛیہوہ، یا پشتی لہزہوی بدات، ہہرکہسی مشووری کاری برایہکی نایینی
خوی بخواتو بجی بہ دہنگیہوہ، بہپی توانای خوی، بو جی بہ جی بوونی ئہوکارہ،
یاریدہی بدات، خودایش مشووری کاری ئہو دہخواتو، لہکاتی پیویستدا، دہچیت
بہدہنگیہوہ، ہہرکہسی موسولمانی لہ تہنگانہیی رزگار بکا، خودایش ئہو
لہتہنگانہیہک لہ تہنگانہکانی روژی ژینہوہو زیندوو بوونہوہ رزگار دہکات، وہ
ہہرکہسی موسولمانی پوشتہ بکاتہوہ بہجلو بہرگ لہشی بیوشی، خوایش لہروژی
قیامہتدا ئہو پوشتہو پہرداخ دہکاتہوہ، یا بو رہزای خودا نہنگو نہینی
موسولمانی بیوشی، خودایش لہ تولہی باشی ئہوہدا لہ قیامہتدا، نہنگو نہینی
ئہو دادہپوشی!!). {ریاضی صالحین/۱، زنجیرہ: ۲۷، ج/۲ + تاج/۱، زنجیرہ: ۱۴، ژمارہ:
۱۰۰ ج/۴ = چاپی چوارہم + تاج/۵، زنجیرہ: ۱۰، ژمارہ: ۴۷۲۹}.

(۱۳۹۶) مؤلہتدانی پیای زوردارو ستہمکار. (۶۵۱۷ - ۶۵۲۴)

باب: فِي الْإِمْلَاءِ لِلظَّالِمِ

۱۸۳۱- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُمْلِي لِلظَّالِمِ، فَإِذَا أَخَذَهُ لَمْ يُفْلِتْهُ»، ثُمَّ قَرَأَ: (وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَى وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخَذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ). {الحديث: ۶۵۲۴ = ۶۵۴۱ فم. تجريد

البخارى بالكوردى/٤، رقم: ١٦٦٧ = ٤٦٨٦ فتح البارى. ترمذى. تفسير: ٣١١٠، ٣١١٠ م. تحفة الأشراف: ٩٠٣٧}:

ئەبۇ مووسى ئەشعەرى (رەزىي خۇداي ئى بى) فەرمووى: خۇشەويست (دروودى خۇداي لەسەر بى) فەرمووى: (لە راستىدا خۇداي گەورەو سەرورە، مۆلەتى پياوى زۆردارو ستەمكار دەداتو، تا ماوەيى جەلەوى بۆ شل دەكات، ھەتا بزائى پەشيمان دەبىتەو ھەيانا، لەوانەكانى رۆژگار پەندو ئامۆزگارى وەردەگرئ يانا، بەلام كە كاسە پرېبو، ئەوسا قورتمى دەگرئ، ئىتر قوتارى نابى لەچنگى و تۆلەى بەرو دواى ئى دەستىنى!).

ئەنجا ھەزەمت (دروودى خۇداي لەسەر بى) بۆ پىشتىوانى ئەم فەرمايشتەى ئەم ئايەتەى خويندەو:

{وَكَذَلِكَ أَخْذُ رَبِّكَ إِذَا أَخَذَ الْقُرَىٰ وَهِيَ ظَالِمَةٌ إِنَّ أَخْذَهُ أَلِيمٌ شَدِيدٌ - هود - ١١/١٠٢}:

واتە: ئاوەھا پاش مۆلەتو ماوە پىدان، خۇداى تۆ ئەى خۇشەويست! ئەى موخەممەد! ئەى پىغەمبەرى من! سزای سەخت دەنیرئو، قارو خەشمو غەزەب دەگرئ، لە دانىشتوانو خەلکى ئەو ولاتو دىھاتانە، كە زۆرو ستەم پەرە دەستىنى لەناویاناو، ناھەقى و بىدادى و ناپەرەوايى لەناویاندا دەبى بەباو، دەبن بەزۆردارو ستەمكارو، دەلئى گوندو شارەكان سەرچەم بوون بەلانەو خانەى زۆردارىو ستەمكارى!

وہلئ لەمەگرى خودا ئەمین مەبن، چونکە بەراستى کاتئ خۇداى تۆ قورتمى زالم دەگرئ، ئىشى پى دەگەيەنئو برسى دەپرئ!). {رياض/١، زنجیرە: ٢٦، ژمارە: ٢٠٦ ج/٢} + {تاج/٤، زنجیرە: ١٢، ژمارە: ٢٩٢٢ چاپى چوارەم}.

١٣٩٧) باپياو بە ھەقو بە ناھەق يارىدەى براى خوى بدا. (٦٥٢٥ - ٦٥٢٧)

باب: لِيَنْصُرَ الرَّجُلُ أَخَاهُ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا

١٨٣٢- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: اقْتَتَلَ غُلَامَانِ غُلَامٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ وَغُلَامٌ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَنَادَى الْمُهَاجِرُ أَوْ الْمُهَاجِرُونَ: يَا لَلْمُهَاجِرِينَ. وَنَادَى الْأَنْصَارِيُّ: يَا لَلْأَنْصَارِ.

فَخَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: «مَا هَذَا دَعَوَى أَهْلِ الْجَاهِلِيَّةِ؟! قَالُوا: لَا يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِلَّا أَنْ غُلَامَيْنِ افْتَتَلَا، فَكَسَعَ أَحَدُهُمَا الْآخَرَ. فَقَالَ: «لَا بَأْسَ، وَلَيَنْصُرَ الرَّجُلُ أَخَاهُ ظَالِمًا أَوْ مَظْلُومًا، إِنْ كَانَ ظَالِمًا فَلْيَنْتَهْ فَإِنَّهُ لَهُ نَصْرٌ، وَإِنْ كَانَ مَظْلُومًا فَلْيَنْصُرْ»». {الحديث: ٦٥٢٥ = ٦٥٤٢ فم. بخاری. مناقب: ٣٥١٨، ٤٩٠٥}:

جابیری کوپی عہدوئلا (رمزای خودایان ئی بئ) فہرمووی: دوو لاوی موسولمان، لاوی له کوچکاران و لاوی له یاریدہدہران (ئەنصار) بوو بەشەر و ھەرایان، جا کوچکارەگە، یا کوچکارەکان بانگەوازی کرد: ھاوار ئەی کوچکارینە فریام کەون! ئەنصارییەکەیش ھاواری له کۆمەلەئە خۆی کردو بانگەوازی کرد: ھاوار ئەی کۆمەلەئە یاریدەدەران (ئەنصار)! فریام کەون!

پێغەمبەریش (دروودی خودای لەسەر بئ) دەرچوو، فەرمووی: (ئەو ھە چییە ئەمە بانگەوازی سەردەمی نەفامییە، بۆچی زیندووی دەکەنەو؟).

عەرزیان کرد: ھیچ نەبوو، ئەی پێغەمبەری خودا! شتی وا رووی نەداوە، ئاژاوای گەورەئە بکەوێتەو، بەس ئەوەندە بوو: دوو گەنج بوو بەشەرپیان، یەکیکیان شەپالێکی لەوێ تریان داوە، پێغەمبەریش (دروودی خودای لەسەر بئ) فەرمووی: (ئەگەر ھەرئەو ھەقەیدی نییە، با مەرووف یاریدەئە بۆ خۆی بێ، براکەئە لەسەر ھەق بێ، یا لەسەر ناھەق بێ ھەر یاریدەئە بدات، لەسەر ئەم شیوەیە: ئەگەر براکەئە لەسەر ناھەق بوو، نەھیلت ئێو ناھەقییە بکا، ئەو بەشترین یارمەتیە بۆی! خۆ ئەگەر براکەئە زۆر لێکراو بوو، ئەو بەیاریارمەتی بدات نەھیلت زۆر و ستەمی ئی بکری!}. {ریاض/١، زنجیرە: ٢٧، ژمارە: ٢٣٧} + {بەروانە: ژمارە: ١٨١ کە لەپێشەو ھەرابورد لە زنجیرە: ١٣٨٤}.

١٣٩٨) سزای نەوانە کە ئازاری خەلک دەدەن لەجیھان. (٦٦٠٠ - ٦٦٠٣)

بَابُ فِي الَّذِينَ يُعَذِّبُونَ النَّاسَ

١٨٣٣- عَنْ عُرْوَةَ بْنِ الزُّبَيْرِ عَنْ هِشَامِ بْنِ حَكِيمٍ بْنِ حِزَامٍ قَالَ: مَرَّ بِالشَّامِ عَلَى أَنَسٍ وَقَدْ أُقِيمُوا فِي الشَّمْسِ، وَصَبَّ عَلَى رُءُوسِهِمُ الزَّيْتُ، فَقَالَ: مَا هَذَا؟ قِيلَ: يُعَذِّبُونَ فِي

الْخَرَجَ. فَقَالَ: أَمَا إِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «إِنَّ اللَّهَ يُعَذِّبُ الَّذِينَ يُعَذِّبُونَ فِي الدُّنْيَا». {الحديث: ٦٦٠٠ = ٦٦١٦ فم}:

عوروہی کوپری زوبہیر فہرمووی: ہیشامی کوپری حہکیم (رمزای خودای لی بین) لہشام،
لہلای چہن وەرزیریکەوہ رەت دەبی، دەروانی پۆنی داخ کراوہ بەسەر سەریاناو
لەبەر ھەتاوی سوور راگیر کراوون!

ہیشام فہرمووی: ئەمە چییە؟ ئەمانە بۆچی وایان لی دەکری، لەسەرچی ئەم
ئەشکەنجەییە دەدرین؟

دەلین: ئەوہ لەسەر باجو سەرانە ئەم ئازارو ئەشکەنجەییە دەدرین؟ ہیشامیش
دەفہرموی: ئەدی من بەگوپی خۆم لەدەمی پیغەمبەرەم بیست، دەیفہرموو (دروودی
خودای لەسەر بین): (خودا سزاو ئازاری ئەوانە دەدا، کە بەناھەق لە جیھاندا سزاو ئازارو
ئەشکەنجەیی خەلکی بی تاوان دەدەن!).

روونکردنەوہ:

ہیشامی کوپری حہکیمی کوپری حیزامی کوپری خووەیلید، برازاوای حەزەرەتی
خەدیجەیی ھاوسەری پیغەمبەرە، چونکە حیزامی باپیرەیی برای دایکە خەدیجەییە.
لەرۆژی ئازادکردنی مەککەدا ئیسلام بوو، خووی و باوکی لەسەحابە ناودارو
ناسراوہکانی پیغەمبەر بوون، چیرۆکەکەیی ئەوو حەزەرەتی عومەر بوو بەھۆی
دابەزینی حەوت قیرائەتەکە. {بروانە: تاج/٤، زنجیرە: ٩٣، ژمارە: ٣٦٨١ ج/٤} +
{تجرید/٤، ژمارە: ١٧٢٤ = ٤٩٩٢ فتح الباری} + {صحیح مسلم: صلاة المسافرين:
فضائل القرآن وما يتعلق بها: ١٨٩٦ - ١٨٩٧} + {مختصر صحیح مسلم للحافظ
النذری. ژمارە: ٢١١٥ = ١٨٩٦ صحیح مسلم. شیخا}.

ہیشام ھەمیشە سەرگەرمی فەرمانکردن بەچاکەو نہییکردن لەخرابە بوو،
عومەری کوپری خەطاب، کاتی کاریکی ناشایستەیی بەرگوئی بکەوتایە دەیگوت:
بەمەرچی من و ہیشامی کوپری حہکیم مابین شتی وا روونادات!).

له ئیستیعیابا، ئیبنو عهبدولبهړ دهئ: هیښام وهك سهیاح و گهړیده دهگهړا، مال و منال و ژنی نه‌بوو، له‌پیش باوکیدا، به‌شه‌هیدی، له جهنگی نه‌جنادیندا دهمرئ و شه‌هید دهی.

بروانه: ژیاننامه‌ی حه‌کیمی کورۍ حیزام، ته‌جریدی بوخاری به‌کوردي، به‌رگی دووهم، ژماره: ۶۸۵ = ۱۴۲۷ هـ تحولباری. هه‌روا بروانه: ژماره: ۷۰ پوخته‌ی صه‌حیحی مسلم = ۳۱۹ صه‌حیحی موسلیم، که له‌پیشه‌وه له‌به‌رگی یه‌کی نه‌م کتیه‌دا رابورد.

۱۳۹۹) مه‌رڼه ناو ولات و نیښته مه‌ن و جیگه‌ی زوړو سته‌م له‌خوکه‌رانه‌وه، مه‌گه‌ر به‌گریانه‌وه. (۷۳۸۹ - ۷۳۹۲)

باب: لَا تَدْخُلُوا مَسَاكِنَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ إِلَّا أَنْ تَكُونُوا بَاكِينَ

۱۸۳۴- عَنْ ابْنِ شَهَابٍ، وَهُوَ يَذْكُرُ الْحِجْرَ مَسَاكِينَ ثُمُودَ، قَالَ سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: إِنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: مَرَرْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى الْحِجْرِ، فَقَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «لَا تَدْخُلُوا مَسَاكِنَ الَّذِينَ ظَلَمُوا أَنْفُسَهُمْ إِلَّا أَنْ تَكُونُوا بَاكِينَ حَذَرًا أَنْ يُصِيبَكُمْ مِثْلُ مَا أَصَابَهُمْ». ثُمَّ زَجَرَ فَأَسْرَعَ حَتَّى خَلَفَهَا. {الحديث: ۷۳۹۰ = ۷۴۲۵ فم. تجريد البخاري بالكوردي / ۴، رقم: ۱۳۵۷ = ۳۳۸۰ فتح الباري}:

ئیبنو شه‌هاب، که ناسراوه به‌زوه‌ری، باسی ولاتی حیجری ده‌کرد، که حیجر ولاتی هوژی شه‌مووده، فه‌رمووی: سالی کورۍ عه‌بدوللای کورۍ عومه‌ری کورۍ خه‌طاب (ره‌زای خودایان لی بن) فه‌رمووی: باوگم فه‌رمووی: له‌غه‌زای ته‌بووکا، کاتی له‌خزمه‌ت پی‌غه‌مبه‌ردا، گه‌یشینه‌ی خاکی حیجر، به‌ئی‌مه‌ی فه‌رموو: (مه‌رڼه‌ ناو شوینه‌وارو شوین و هه‌واری نه‌م گه‌له‌ دواپراوه‌وه، که زوړو سته‌میان له‌خودی خو‌یان کردوو، مه‌گه‌ر به‌گریانه‌وه، مه‌بادا نه‌وه‌ی که تووشی نه‌وان بووه، تووشی ئیوه‌یش بی و به‌سه‌ره‌اته ناخو‌ش و پر ناسوره‌که‌ی نه‌وان له‌ئیوه‌یش رووبدات).

نه‌وجا هه‌زرت (دروودی خودای لسه‌ر بن) ده‌یی له‌ وشته‌که‌ی ژیری کردو تی‌ی خو‌ړی و به‌په‌له‌ تی‌په‌ری هه‌تا خاکی حیجری به‌جی هیشت. {بروانه: تاج/۴، زنجیره: ۱۶، ژماره: ۳۹۴۱ چ/۴}.

(۱۴۰۰) ناو هه لگۆستن له بیری سزادراوان. (۷۳۸۹ - ۷۳۹۲)

باب: فی الاستسقاء من آبار المعدین

۱۸۳۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا): أَخْبَرَهُ أَنَّ النَّاسَ نَزَلُوا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى الْحَجْرِ أَرْضِ ثُمُودَ، فَاسْتَقَوْا مِنْ آبَارِهَا، وَعَجَنُوا بِهِ الْعَجِينَ، فَأَمَرَهُمْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ يُهْرِيقُوا مَا اسْتَقَوْا وَيَعْلِفُوا الْإِبِلَ الْعَجِينَ، وَأَمَرَهُمْ أَنْ يَسْتَقُوا مِنَ الْبُئْرِ الَّتِي كَانَتْ تَرُدُّهَا النَّاقَةُ. {الحديث: ۷۳۹۱ = ۷۴۲۶ فم}:

عهبدو لای کوری عومهر (رمزای خودایان لی بئ) فهرمووی: لهغه زای ته بوو کدا، کاتی پیغه مبهرو هاوولانی، گه یشتنه خاکی حیجر، که ولاتی هوژی شه مووده، لهوی دابه زین و لایاندا، لهوی هاوولان ناویان له بیردکانی هه لگۆزی و هه ویریان پیکرد، پیغه مبهرو (دروودی خودای له سهرو بئ) فهرمووی: (نه له ناوی بیردکانی بخونه وه و نه ناویان لی بگرن).

عه زیانکرد: ساخو هه ویری شمان پی شیلاوه و ناویشمان لیان هه لگرتوو! پیغه مبه ریش (دروودی خودای له سهرو بئ) فهرمانی پی کردن: که ناوه که برپژن و هه ویره که یش له باتی نالیک فریده نه بهرو شتره کان).

خۆشه ویست (دروودی خودای له سهرو بئ) فهرمانی پێیانکرد: که لهو بیره ناو بگرن، که وشتره که دهچوو هه سهری ناوی لی دهخواردوه!). {تاج/ ۴، زنجیره: ۱۶، ژماره: ۳۹۴۲ ج/ ۴}. سوورده تی حیجر.

(۱۴۰۱) تۆله سه ندنه وه و دانه وهی مافه کان له روژی دوا پیدا. (۶۵۱۷ - ۶۵۲۴)

باب: القصاص وأداء الحقوق يوم القيامة

۱۸۳۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «اتَدْرُونَ مَا الْمُفْلِسُ؟» قَالُوا: الْمُفْلِسُ فِينَا مَنْ لَا دِرْهَمَ لَهُ وَلَا مَتَاعَ. فَقَالَ: «إِنَّ الْمُفْلِسَ مِنْ أُمَّتِي يَأْتِي يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِصَلَاةٍ وَصِيَامٍ وَزَكَاةٍ، وَيَأْتِي قَدْ شَتَمَ هَذَا، وَقَذَفَ هَذَا، وَأَكَلَ مَالَ هَذَا، وَسَفَكَ دَمَ هَذَا، وَضَرَبَ هَذَا، فَيُعْطَى هَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، وَهَذَا مِنْ حَسَنَاتِهِ، فَإِنْ

فَنِيَتْ حَسَنَاتُهُ، قَبْلَ أَنْ يُقْضَى مَا عَلَيْهِ أَخَذَ مِنْ خَطَايَاهُمْ، فَطُرِحَتْ عَلَيْهِ، ثُمَّ طُرِحَ فِي النَّارِ». {الحديث: ۶۵۲۲ = ۶۵۳۹ فم:}

ئەبو ھورەيرە (رەزىي خۇداي ئى بىن) ڧەرەمۇۋى: يېغەمبەر (سەرۋ مال ۋە مەنل ۋە رۇخ ۋە گىيان ۋە ھەست ۋە نەست ھەمۇۋى بەقۇربانى گەردى سەر گۆزى پىرۋزى بى ۋە سەلات ۋە سەلام ۋە دروود ۋە رەحمەتى خۇداي گەورە ۋە مەزنى لەسەربى) ڧەرەمۇۋى: (ئەرى ئىۋە دەزانن كە نابووت كىيە؟) . گوتيان: لەناو ئىمەدا نابووت ئەو كەسەيە، كە پارە ۋە پوول ۋە مالى نەبى؟

ڧەرەمۇۋى (دروودى خۇداي لەسەربى): (بەلام نابووتى ئۆمەتى من ئەو كەسەيە، كە لەرۋزى قىيامەتدا، دى بۇ دىۋانى خۇدا بۇ لىپرسىنەۋە، لەلايەكەۋە نويزى كردوۋە ۋە رۇزۋى گرتوۋە ۋە زەكاتى داۋە، بەشى خۇى چاكەى ھەيە، لەلايەكى تىشەۋە جىنۋى بەم ۋە بە داۋە، يا بوختانى بۇ كەسى كردوۋە، يا مالى ئەم ئەۋى بەناۋە خواردوۋە، يا خۋىنى خەلكى بەناھەق رشتوۋە، يا لەخەلكى داۋە، يا خراپەى تىرى كردوۋە، جا لەبەرئەۋە، ئەم چاكەيەى دەدرى بەم ئەۋ چاكەيەى تىرى دەدرى بەۋى تر، لەجىياتى ھەقى خۇيان، جا ئەگەر چاكەكانى ھەموو تەۋاۋ بوون ۋە بەشى دانەۋەى ئەۋ ھەقەنەيان نەكرد، كەۋان لەسەرى، ئەۋا ئەۋجا لە گوناھو تاۋانەكانى ئەۋ خاۋەن ھەقەنە، دەھىنن ۋە ڧرەيان دەدەنە سەر ئەم، ئەۋسا كلكى دەگرن ۋە بەبى نرخی ۋە تىۋى، توۋرى دەدەنە ناۋ دۆزەخ!). {تاج: ۵، زنجىرە: ۱۰، ژمارە: ۴۷۳۱ چ/۴} . جۆرەكانى كەدەۋى خراپە، خراپەتىن زۆرۋ ستەمە.

۱۸۳۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «لَتُؤَدَّنَ الْحَقُوقُ إِلَى أَهْلِهَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ حَتَّى يُقَادَ لِلشَّاةِ الْجَلْحَاءِ مِنَ الشَّاةِ الْقَرْنَاءِ».

{الحديث: ۶۵۲۳ = ۶۵۴۰ فم:}

ئەبو ھورەيرە (رەزىي خۇداي ئى بىن) ڧەرەمۇۋى: خۇشەۋىست (دروودى خۇداي لەسەربى) ڧەرەمۇۋى: (لەرۋزى قىيامەتدا، ھەموو خاۋەن مافى، مافى خۇى ۋەردەگىرىۋ، مافى كەس لەسەر كەس نامىنى، تەنانەت تۆلەى بزنى كۆل لەبزنى شاخدار دەسەنرى بۇى!). {تاج: ۵، زنجىرە: ۱۰، ژمارە: ۴۷۳۲ چاپى جۋارەم} .

۵۴- نامه‌ی خواکردو چاره‌نووس (قه‌زاو قه‌دهر)

کتاب القدر

{بروانه: تاجول ئوصول، به‌کوردی، به‌رگی پی‌نجه‌م، زنجیره: ۵، ۶، ژماره: ۵۱۵۷ هه‌تا ۵۱۹۹ + تاج/۱، زنجیره: ۶، له ژماره: (۳۷) وه هه‌تا ژماره (۵۴) + ته‌جریدی بوخاری، به‌رگی پی‌نجه‌م، زنجیره: ۸۵ - نامه‌ی چاره‌نووس. له ژماره: ۲۰۴۳ وه هه‌تا ژماره: ۲۰۴۷ = ژماره: ۶۵۹۶ هه‌تا ۶۶۱۷ فه‌تحو‌لباری شهرحی صه‌حیحی بوخاری}.

۱۴۰۲) فه‌رمایشتی خودای گه‌وره: {إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ}. (۶۶۹۳ - ۶۶۹۴)

باب: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: {إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ}

۱۸۳۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ مُشْرِكُو قُرَيْشٍ يُخَاصِمُونَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الْقَدَرِ. فَتَزَلَّتْ: (يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ إِنَّا، كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ) {الحديث: ۶۶۹۴ = ۶۷۰۸ فم}:

ئه‌بو هورهیره (ره‌زای خودای ئی بئ) فه‌رمووی: بته‌رسته‌کانی هۆزی قوره‌یش، که هۆزی پی‌غه‌مبه‌رن، ده‌هاتن له‌گه‌ل پی‌غه‌مبه‌ردا، له‌بابه‌ت چاره‌نووس و سه‌رنویشه‌وه مله ملئ و به‌ربه‌ره‌کانییان له‌گه‌ل ده‌کرد، ده‌یانگوت: چاره‌نووس و سه‌رنقیشت و قه‌زاو قه‌دهر، ئه‌صلی نییه و شت هه‌تا روونه‌دا خودا ئاگای لئی نییه و نایزانی. جا بو به‌رچی ئه‌م بو‌چوونه بو‌چه‌یان ئه‌م ئایه‌ته له‌قورئانی پیرۆزدا، هاته‌ خواره‌وه، که ده‌فه‌رموئ:

{يَوْمَ يُسْحَبُونَ فِي النَّارِ عَلَى وُجُوهِهِمْ ذُوقُوا مَسَّ سَقَرَ. إِنَّا كُلَّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ -

القمر - ۴۵/۴۸ - ۴۹}:

واته: له‌و روژده‌دا، که له‌ناو ئاگری دۆزه‌خدا، له‌په‌وروو به‌سه‌ر ده‌مو چاودا، راده‌کیشرین و به‌ناو ئه‌و ئاگره‌ سوورده‌دا، له‌سه‌ر ئه‌م دۆخی داماوپییه، به‌کی‌ش ده‌کرین، به‌ته‌وسه‌وه پی‌یان ده‌لین: بجیژن پی‌اچزانی ئاگری سوور، بی‌گومان ئی‌مه

هموو شتی کمان به پیی سهرنقیشت و چاره نووسی خودایی و قهزاو قهدهر دروست کردوو، نایا نیستایش هر باوهرتان به چاره نووس نییه؟).

(۱۴۰۳) هموو شتی به پیی نه خشی چاره نووسه. (۶۶۹۳ - ۶۶۹۴)

باب: کُلْ شَیْءٍ بِقَدْرِ حَتَّى الْعَجْزِ وَالْکِیْسِ

۱۸۳۹- عَنْ طَاوُسٍ أَنَّهُ قَالَ: أَدْرَكْتُ نَاسًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُونَ: كُلُّ شَيْءٍ بِقَدْرٍ. قَالَ: وَسَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «كُلُّ شَيْءٍ بِقَدْرِ حَتَّى الْعَجْزُ وَالْکِیْسُ أَوْ الْکِیْسُ وَالْعَجْزُ». {الحديث: ۶۶۹۳ = ۶۷۰۸ فم} :

طاووس (رهزاو رحمه تی خودای لی بی) فهرمووی: به خزمهت چهند که سی له یارانن پیغه مبهری خودا، گهیش تووم، دهیانفه رموو: هموو شتی به پیی نه خشی چاره نووسه. ههروا تاووس دهیغه رموو: به تایبه تی له عهبدوللای کوری عومه رم بیست (رهزای خودایان لی بی) دهیغه رموو: پیغه مبهری خودا (دروودی خودای له سهر بی) دهیغه رموو: (هموو شتی به پیی سهرنقیشت و خواکردو چاره نووسه، ته نانهت گیلی و ژیریش). یا فهرمووی: (ژیری و گیلش). {تاج: ۱، زنجیره: ۶، ژماره: ۴۱ ج/۴}. باسی: باوهر به چاره نووس.

(۱۴۰۴) فهرمان به نه وانایی و ازهیئان له ته مبهلی. (۶۷۱۶)

باب: فِي الْأَمْرِ بِالْقُوَّةِ وَتَرْكِ الْعَجْزِ

۱۸۴۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «الْمُؤْمِنُ الْقَوِيُّ خَيْرٌ وَأَحَبُّ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ الْمُؤْمِنِ الضَّعِيفِ، وَفِي كُلِّ خَيْرٍ، أَحْرَصُ عَلَى مَا يَنْفَعُكَ، وَأَسْتَعِينُ بِاللَّهِ وَلَا تَعْجِزُ، وَإِنْ أَصَابَكَ شَيْءٌ فَلَا تَقُلْ: لَوْ أَنِّي فَعَلْتُ كَانَ كَذَا وَكَذَا، وَلَكِنْ قُلْ: قَدَّرَ اللَّهُ وَمَا شَاءَ فَعَلَ، فَإِنَّ (لَوْ) تَفْتَحُ عَمَلَ الشَّيْطَانِ». {الحديث: ۶۷۱۶ = ۶۷۳۰ فم} :

ئەبو ھورەیرە (رەزای خودای ئی) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (موسوڵمانی تواناو بەهیز لە موسوڵمانی ناتەواناو بێ هیز باشترە، ھەردوو لاییش مادەم موسوڵمانن و ئەھلی ئیمان زۆر باشن، ھەرچی سوودی رەوای ھەردوو جیھانی ھەیە بۆت، سوورو مەجیزبە لەسەری و تیکۆشە بۆی، ھەمیشە یارمەتی لە خودای گەورە داواکەو، بە پستی خودا دەست بەدرە کاری خێرو تەمبەل و تەوھەل مەبەو، خاوە خاوو سستە سستی تیامەکە، خودا دەتگەییەن بە ئاوات، چونکە خۆی بەلینی ئەوێ داووە دەفەرموی: {وَمَنْ يَتَوَكَّلْ عَلَى اللَّهِ فَهُوَ حَسْبُهُ}: ئەوێ بەراستی پشت بەخودای خۆی بیەستی، خودای بەسەو، کاری بەکەسی تر نییە).

فەرمووی (دروودی خودای لەسەر بێ): (ئەگەر تووشی شتیکیش بووی مەلێ: ئەگەر وام بکرایە واوا دەبوو، ئەم کارەساتەم تووش نەدەبوو، یا ئەو شتە باشەم بۆ دەبوو! بەلام بلی: ئەمە چارەنووسی خودا بوو، چارەنووسی خودایش رەتبوونەوێ بۆ نییە و خودا خواست و ویستی لەسەر ھەرشتی بێ دەیکاو روو دەداو دەبی بی، چونکە ئەگەر بلیت ئەگەر وام بکرایە وادەبوو ئەم جۆرە (ئەگەر) دەرگا بۆ کاری شەیتان دەکاتەووە سەردەکیشت بۆ خراپەگرتن لە چارەنووسی خوایی و قەزاو قەدەر. کەواتە: خۆت بەدە دەست ئەمری خودا و لەدوای چوووە مەچۆ!). {تاج/۴، زنجیرە: ۵۹، ژمارە: ۴۱۹۸ چاپی چوارەم}. سوورەتی: {ھل آتی}.

۱۴۰۵) لەپیش دروستبوونی بوونەوێردا چارەنووسی ھەموو شتی نووسراوە و سەرنوشتی دیاریکراوە براوەتەو. (۶۶۸۱ - ۶۶۹۱)

باب: کتب المقادیر قبل الخلق

۱۸۴۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «كَتَبَ اللَّهُ مَقَادِيرَ الْخَلَائِقِ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَ السَّمَوَاتِ وَالْأَرْضَ بِخَمْسِينَ أَلْفَ سَنَةٍ، قَالَ: وَعَرَّشَهُ عَلَى الْمَاءِ». {الحديث: ۶۶۹۰ = ۶۷۰۴ فم}:

عەبدوللای كۆرى عەمرى كۆرى عاص (رەزى خۇدايان ئى بىن) فەرموۋى: خۇشەويست (دروودى خۇداى لەسەر بىن) فەرموۋى: (خۇداى گەورە بە پەنجا ھەزار سال، لەپىش دروستکردنى ئاسمانەكان و زەويدا، چارەنووس و سەرنوشتى ھەموو شتىكى نووسيوە).

خۇشەويست (دروودى خۇداى لەسەر بىن) فەرموۋى: (لەوھپىش تەختو بارەگا (عەرش)ى خۇدا لەسەر ئاو بوو!).

۱۴۰۶) چەسپانى چارەنووس و دەمە قالئىي ئادەم و مووسا (دروودى خۇدايان لەسەر بىن). (۶۶۸۴ - ۶۶۹۱)

باب: فِي إِبْطَاتِ الْقَدَرِ وَتَحَاجِ آدَمَ وَمُوسَى (عَلَيْهِمَا السَّلَامُ)

۱۸۴۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «اِحْتَجَّ آدَمُ وَمُوسَى عَلَيْهِمَا السَّلَامُ عِنْدَ رَبِّهِمَا، فَحَجَّ آدَمُ مُوسَى. قَالَ مُوسَى: أَنْتَ آدَمُ الَّذِي خَلَقَكَ اللَّهُ بِيَدِهِ، وَنَفَخَ فِيكَ مِنْ رُوحِهِ، وَأَسَجَدَ لَكَ مَلَائِكَتُهُ، وَأَسْكَنْكَ فِي جَنَّتِهِ، ثُمَّ أَهْبَطْتَ النَّاسَ بِخَطِيئَتِكَ إِلَى الْأَرْضِ، قَالَ آدَمُ: أَنْتَ مُوسَى الَّذِي اصْطَفَاكَ اللَّهُ بِرِسَالَتِهِ، وَبِكَلَامِهِ، وَأَعْطَاكَ الْأُلُوحَ فِيهَا تَبْيَانُ كُلِّ شَيْءٍ وَقَرَّبَكَ نَجِيًّا، فَبِكُمْ وَجَدْتَ اللَّهَ كَتَبَ التَّوْرَةَ قَبْلَ أَنْ أُخْلَقَ؟ قَالَ مُوسَى: بِأَرْبَعِينَ عَامًا. قَالَ آدَمُ: فَهَلْ وَجَدْتَ فِيهَا: (وَعَصَى آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَى)؟ قَالَ: نَعَمْ. قَالَ: أَفَتَلُومُنِي عَلَى أَنْ عَمِلْتُ عَمَلًا كَتَبَهُ اللَّهُ عَلَى أَنْ أَعْمَلَهُ قَبْلَ أَنْ يَخْلُقَنِي بِأَرْبَعِينَ سَنَةً»، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «فَحَجَّ آدَمُ مُوسَى». {الحديث: ۶۶۸۴ = ۶۷۰۰. بخارى. قدر: ۶۶۱۴. أبو داود. السنة: ۴۷۰۱}.

ئەبو ھورەيرە (رەزى خۇداى ئى بىن) فەرموۋى: خۇشەويست (دروودى خۇداى لەسەر بىن) فەرموۋى: (ئادەم و مووسا (دروودى خۇدايان لەسەر بىن) لەخزمەتى پەرورەدگار ياندا بوو بە دەمەقاليان، لە ئەنجامدا ئادەم مووساى بۆردا، مووسا فەرموۋى: تۆ ئەو ئادەمەى كە خۇداى گەورە بەدەستى خۇى دروستى كردى و لەگيان و رەحمەتى خۇى گيانى كرد بە بەرتاو، بە فريشتهكانى خۇى فەرموۋ كورنووشيان بۆ بردى و، لە بەھەشتى

خویدا داینای، که چی به تاقه گوناھن ئه م خه لگه ت له به ههشت دهر کردو، داتپه راندن بو سهر زهوی!).

ئاده میش فهرمووی: تویش ئه مو مووسایه ی که خودا په سهندی کردی و هه لیباردی و کردیتی به پیغه مبهرو قسه ی له گه لدا کردی و له چه ند ته خته له وحیکا ته وراتی بو ناردی، که باسو و خواسی هه موو شتیکیان تیدا بوو، سه ره پای ئه مانه میش نزیکه کردی ته وه له خو یه وه و رازو گو فتو گو ی له گه ل کردی.

ئاده م فهرمووی: باشه، ئه دی وه ک له ته وراتا دیوته به چه ند سال له پیش دروستکردنی مندا خودا ته وراتی نووسیوه؟ مووسا فهرمووی: به چل سال. ئاده م فهرمووی: باشه ئه م نایه ته ت له ته وراتا دیوه که ده فهرمو ی: {وَعَصَى آدَمُ رَبَّهُ فَغَوَى - طه - ۱۲۱/۲۰}. واته: ئاده م له فهرمانی خودا دهرچوو، وه ئه و ئاواته جوانه، که بریتی بوو له مانه وه ی ئیجگاری له به هه شتا، له دهستی دهرچوو، فهرمووی: به ئی. فهرمووی: ده ئیتر چون سه رزه نشتم ده که ی له سه رکردنی کارئ که خودا بهر له وه که من دروست بکا، به چل سال له سه ری نووسیوم که ئه وکاره بکه م؟).

پیغه مبه ر (درو دی خودای له سه ر بن) فهرمووی: (جا ئاوا ئاده م مووسای به زاندو بو ید). {تاج/۱، زنجیره: ۶، ژماره: ۳۹، ج/۴}. باسی: باوه ر به چاره نووس.

۱۴۰۷ ده ستی شکه ری چاره نووس و باسی فهرمایشتی خودای گه وره: {وَنَفْسٍ

وَمَا سَوَاءٌ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا}. {۶۶۵ - ۶۶۸}

باب: فی سبق المقادیر وقوله تعالی: {وَنَفْسٍ وَمَا سَوَاءٌ فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا}

۱۸۴۳- عَنْ أَبِي الْأَسْوَدِ الدَّيْلِيِّ قَالَ: قَالَ لِي عِمْرَانُ بْنُ الْحُصَيْنِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا): أَرَأَيْتَ مَا يَعْمَلُ النَّاسُ الْيَوْمَ وَيَكْذِبُونَ فِيهِ، أَمَّا قُضِيَ عَلَيْهِمْ وَمَضَى عَلَيْهِمْ مِنْ قَدَرِ مَا سَبَقَ، أَوْ فِيمَا يُسْتَقْبَلُونَ بِهِ مِمَّا قَدْ أَتَاهُمْ بِهِ نَبِيُّهُمْ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَتَبَتِ الْحُجَّةُ عَلَيْهِمْ؟ فَقُلْتُ: بَلْ شَيْءٌ قُضِيَ عَلَيْهِمْ وَمَضَى عَلَيْهِمْ، قَالَ: فَقَالَ: أَفَلَا يَكُونُ ظُلْمًا؟ قَالَ: فَفَرَعْتُ مِنْ ذَلِكَ فَرَعًا شَدِيدًا وَقُلْتُ: كُلُّ شَيْءٍ خَلَقَ اللَّهُ وَمَلَكَ يَدَهُ فَلَا يُسْأَلُ عَمَّا يَفْعَلُ وَهُمْ يُسْأَلُونَ. فَقَالَ لِي: يَرْحَمُكَ اللَّهُ إِنِّي لَمْ أَرِدْ بِمَا سَأَلْتُكَ إِلَّا لِأَحْزُرَ عَقْلَكَ، إِنَّ

رَجُلَيْنِ مِنْ مُزَيْنَةَ أَتَى رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ مَا يَعْمَلُ النَّاسُ الْيَوْمَ وَيَكْذِبُونَ فِيهِ أَشْيَاءَ قُضِيَ عَلَيْهِمْ وَمَضَى فِيهِمْ مِنْ قَدَرٍ قَدْ سَبَقَ، أَوْ فِيمَا يُسْتَقْبَلُونَ بِهِ مِمَّا أَتَاهُمْ بِهِ نَبِيُّهُمْ وَثَبَّتِ الْحُجَّةُ عَلَيْهِمْ؟ فَقَالَ: «لَا، بَلْ شَيْءٌ قُضِيَ عَلَيْهِمْ، وَمَضَى فِيهِمْ، وَتَصْدِيقُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: (وَنَفْسٍ وَمَا سَوَّاهَا، فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا)». {الحديث: ٦٦٨١ = ٦٦٩٥ فم. تجريد البخارى بالكوردى/٥، رقم: ٢٠٤٣ = ٦٥٩٦، ٧٥٥١ فتح البارى. تحفة الأشراف: ١٠٨٧٠}:

ئەبۆلئەسودى دوئەلى (رهحمەتى خوداى لى بىن) فەرمووى: عيمرانى كورى حوصەين (رمزى خودايان لى بىن) فەرمووى پيىم: ئەرى پيىم ناليت، ئەمەى كە ئەمرو ئەو خەلكە دەيكەن و ئەنجامى دەدەن، لە ئيش و كارى ھەردوو جيهان، لە چاك و لە خراپ و خويانى بو ماندوو دەكەن و ھەول و رەنجى بو دەدەن، ئايا ئەمە شتيكە كە لە ئەزەلا، لە لەوحو لەحفووظا لەسەريان نووسراو و بەپيى نەخشەى ئەو چارەنووسە كوون و پيشينە، ئەمان ئيستا بەبى زيادوكەم بەناچارى ئەنجامى دەدەن، يا چارەنووس و سەرنويشت نيبە و ئەو كە ئەم خەلكە ئەمرو دەيكەن و ئەنجامى دەدەن، لەكارى چاكە و خراپە، لەو دەپيش لەسەريان نە نووسراو و كاروبار تا روونەدا كەس پيى نازانى، تەنانەت بە عيلم و زانستى خوداشا تى نەپەرپو و ئەو كە ئەمرو ئەو خەلكە دەيكەن و ئەنجامى دەدەن، بەپيى نەخشەى لەو دەپيش نيبە، بەلكو بەپيى پيشەتەكانە لە ئاييندەدا، خەلكەكە خويان دروستى دەكەن و نەخشە و پلانى بو دادەريژن، ئەمەيش لەسەر ئەو بئەرەت و بئەمايە، كە پيغەمبەرى خودا ئەو پييان راگەياندوو و بوو بە بەلگە و بورھانى رۆشن لەسەريان؟

منيش ئاوا وەلامى ئەم پرسيارەى عيمرانە دايەو: نەخەير! بەپيى نەخشەى نوئ نيبە، بەلكو بەپيى نەخشەى چارەنووسيانە و شتيكە لەو دەپيش لەسەريان نووسراو. ئەبۆلئەسود فەرمووى: عيمران فەرمووى: دەى ئەگەر وابى ئەو دانانرى بەناھەقى و زۆرو ستم؟ ئەبۆلئەسود فەرمووى: منيش لەم قسەى عيمرانە توقيم و راچەنيم و زۆر ديژوار بوو بەلامەو و گوتم: ھەموو شتى مۆلك و

دروستکراوی خودا خۆیه‌تی و به‌دهستی توانایی خۆی دروستی کردووه، خودا ههرچی بکا، کهس مافی نییه لئی بپرسیته‌وه، به‌لکوو ئەو خه‌لکه له‌به‌رده‌می دادگای خودا به‌پر‌سیارن.

نێتر عیمران پێی فهرمووم: به‌ر ره‌حمه‌ت و سۆزو میهره‌بانی خودای گه‌وره بکه‌ویت، من مه‌به‌ستم له‌م پر‌سیاره که‌لیم کردیت، ئەوه‌بوو که ژیری و ئەقل‌ت تافی بکه‌مه‌وه، چونکه دوو پیاو له‌هۆزی موزه‌ینه، هاتنه‌ خزمه‌تی پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای ل‌مس‌ر ب‌ن) عه‌رزیا‌نکرد: قوربان! ئەو پێغه‌مبه‌ری خودا! ئایا ئەمه‌ی که ئەم‌رۆ ئەو خه‌لکه ده‌یکه‌ن و به‌هه‌ول و تیکۆشان، له‌کاری چاکه و خراپه، ئەنجامی ده‌دن، کاریکه له‌سه‌ره‌تاوه، له‌پێش دروستکردنی بوونه‌وه‌ردا، له‌سه‌ریان نووسراوه، یا ئەمه‌ی که ئەم‌رۆ ئەو خه‌لکه ئەنجامی ده‌دن، به‌پێی چاره‌نووسی دێرین و نه‌خشه و پلانی پێشین نییه، به‌لکوو به‌پێی پێش‌هاته‌کانه له‌ ئایینه‌دا و خه‌لکه‌که خۆیان سه‌ربه‌خۆ نه‌خشه و پلانی بۆ داده‌پێژن و به‌پێی ئەو نه‌خشه و پلانه نوێیه ئەنجامی ده‌دن؟ ئەمه‌یش له‌سه‌ر ئەو بنه‌رته: که پێغه‌مبه‌ری خودا ئەوه‌ی پێیان راگه‌یاندووه‌و بووه به‌ بورهان و قه‌واله و به‌لگه‌ی رۆشن له‌سه‌ریان؟

خۆشه‌ویست (دروودی خودای ل‌مس‌ر ب‌ن) له وه‌لامی ئەم پر‌سیاره‌ی ئەم دوو پیاوه‌دا فهرمووی: (نه‌خه‌یر! به‌پێی نه‌خشه‌ی نوێ نییه، به‌لکوو به‌پێی پلان و نه‌خشه‌ی چاره‌نووسی پێشینه، که له‌پێش دروستکردنی بوونه‌وه‌ردا، ره‌نگی رێژراوه‌و ئیستا ئەوان هه‌نگاو به‌هه‌نگاو و قۆناغ به‌قۆناغ، زۆر به‌وردی، به‌بێ زیادوکه‌م پیاده‌ی ده‌که‌ن). ئەوجا خۆشه‌ویست (دروودی خودای ل‌مس‌ر ب‌ن) بۆ پشتیوانی و پشت‌گیریی فهرمووده‌که‌ی خۆی فهرمووی: (پێوه‌ری راستی و دروستی ئەوه، که‌کار ئیستا به‌پێی نه‌خشه‌ی چاره‌نووسی پێشینه، ئەم فهرمایشته‌ی قورئانی نامه‌ی خودایه که ده‌فه‌رموی: {وَتَنفِسٍ مِّمَّا سَوَّاهَا فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا-الشمس- ۹۱- ۸/۷} . واته: سویندم به‌گیان و به‌وه‌ی که رێکی خستوو، ئەوجا یا خستوو به‌تیه سه‌ر رێگه‌ی به‌دکاری و خراپه، یا خستوو به‌تیه سه‌ر رێگه‌ی چاکه و له‌خوا ترسی). {تاج/ ۵، زنجیره: ۶، لاپه‌ره: ۲۵۱، ژماره: ۵۱۶۱ ج/ ۴}. باسی: خواکردو چاره‌نووس.

(۱۴۰۸) باسی چاره نووس و چاره ره شی و به خته وه ری. (۶۶۶۵ - ۶۶۸۳)

بَابُ فِي الْقَدَرِ وَالشَّقَاوَةِ وَالسَّعَادَةِ

۱۸۴۴ - عَنْ عَلِيٍّ كَرَّمَ اللَّهُ وَجْهَهُ قَالَ: كُنَّا فِي جَنَازَةٍ فِي بَقِيعِ الْغَرْقَدِ، فَأَتَانَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَعَدَ وَقَعَدْنَا حَوْلَهُ وَمَعَهُ مِخْصَرَةٌ فَنَكَّسَ، فَجَعَلَ يَنْكُتُ بِمِخْصَرَتِهِ، ثُمَّ قَالَ: «مَا مِنْكُمْ مِنْ أَحَدٍ مَا مِنْ نَفْسٍ مَنفُوسَةٍ إِلَّا وَقَدْ كَتَبَ اللَّهُ مَكَانَهَا مِنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، وَإِلَّا وَقَدْ كُتِبَتْ شَقِيَّةٌ أَوْ سَعِيدَةٌ». قَالَ: فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَفَلَا نَمُكُّثُ عَلَى كِتَابِنَا وَنَدْعُ الْعَمَلَ؟ فَقَالَ: «مَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ السَّعَادَةِ فَسَيَصِيرُ إِلَى عَمَلِ أَهْلِ السَّعَادَةِ، وَمَنْ كَانَ مِنْ أَهْلِ الشَّقَاوَةِ فَسَيَصِيرُ إِلَى عَمَلِ أَهْلِ الشَّقَاوَةِ، فَقَالَ: «اعْمَلُوا فَكُلُّ مَيْسَرٍ، أَمَّا أَهْلُ السَّعَادَةِ فَيُيسِّرُونَ لِعَمَلِ أَهْلِ السَّعَادَةِ، وَأَمَّا أَهْلُ الشَّقَاوَةِ فَيُيسِّرُونَ لِعَمَلِ أَهْلِ الشَّقَاوَةِ». ثُمَّ قَرَأَ: (فَأَمَّا مَنْ أَعْطَى وَاتَّقَى، وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى، فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى، وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى، وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى، فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى). {الحديث: ۶۶۷۳ = ۶۶۸۷. فم. تجريد البخاري بالكوردي / ۲، رقم: ۶۴۶ = ۱۳۶۲، ۴۹۴۵، ۴۹۴۶، ۴۹۴۷، ۴۹۴۸، ۴۹۴۹، ۶۲۱۷، ۶۶۰۵، ۷۵۵۲ فتح الباري} :

پیشوا علی کوری ئه بو طالب (رهزای خودای لی بین) فهرمووی: له گهل تهرمی کابووین، له گورستانی به قیغولغهرقه د، له مه دینه، به پیمان ده کرد، پیغهمبه ر (دروودی خودای له سره بین) ته شریفی هات له لمان دانیشت، ئیمه یش له ده وری دانیشتین، پیغهمبه ر (دروودی خودای له سره بین) داردهستیکی به دهسته وه بوو، سه ری دانه واندو مات بوو، خوش خوش داردهسته که ی ده خشانده له زهوییه که، وه ک که سی په روشی شتی بی ویری لی بکاته وه ئاوا، ئه و جا فهرمووی: (یه که به یه کتان، یه که به یه کی گیانه دروستکراوه کان، له سه ره تاوه، واته: له نه زه لدا، خودا جیگه ی ئه وی هم له به هه شتاو، هم له دوزه خدا نووسیوه، هه روا نووسراوه که به دبه خته یا به خته وه ره).

فهرمووی: پیاوی له یارانی عهرزیکرد: ئه ی پیغهمبه ری خودا! جا که وایه بو به و نووسراوه مان پشت نه به ستین و ئیتر پشتی لی نه دینه وه واز له کارو کرده وری

چاکه بهینین، نیمه چی بکهین و چی نهکهین، بی سووده، چونکه جیگه مان له بهه شتا، یا له دوزخدا له پیښدا، له بیسه رتا (نه زل) دوه دیاریکراوه؟

فهرمووی (دروودی خودای له سره بڼ): (ئیوه له کاری چاکه سارد مهبه نووه و کارو کرده وی خوتان بکهن، قه دهر (چاره نووس) سرپکی خوداییه، چاره نووس رازیکی خوداییه، هوش و نه قلی ئیوه نیستا دهرکی حکمه ت و دانایی نه و نهینیه ناکات، ههرکه سی له نه زلدا، له زانستی خودادا بو کوی دروستکرای ریگه ی نه و شوینه دهگری جا له سر نه م بنیا ته به ختیار ریگه ی چاکه دهگری و به دکار ریگه ی خراپه دهگری، به م پییه کاری باش نیشانه ی بهه شته و کاری خراپ نیشانه ی دوزخه!).

ئینجا خوشه ویست (دروودی خودای له سره بڼ) بو پشتیوانی نه م بابه ته، نه م نایه ته ی خوینده وه که ده فهرمو ی: {فَأَمَّا مَنْ أُعْطِيَ وَاتَّقَى. وَصَدَّقَ بِالْحُسْنَى. فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْيُسْرَى. وَأَمَّا مَنْ بَخِلَ وَاسْتَغْنَى. وَكَذَّبَ بِالْحُسْنَى. فَسَنُيَسِّرُهُ لِلْعُسْرَى - الليل - ۹۲/۵ - ۱۰}.

واته: جا ههرکه سی مالی خوی له ریگه ی خودادا بداو، زهکات و سه رفتره و به شی به شدارانی لی بداو، له خودا بترسی و، کو له گونا هو تاوان بکاته وه، په لاماری سه رو نامووس و مالی خه لکی نه دا، وه له هه مان کاتا باوه ری وایی که چاکه چاکه یه و خراپه خراپه یه و هه لال و هه رام بزانی، نه وه نیمه یش که خودای بهه قی ئیوه ین، نه و که سه ده خه ینه سه ریگه ی چاکه و ناماده ی ده که ین بو گه یشتن به پله ی باش، که شادبوونه به دیداری خودای گه و ره و سه و ره و چوونه ناو بهه شتی به رینه. به لام که سی که رزو و چرووک بی و خوی به داراو دوه له مهند بزانی و پیی وایی که پیویستی به کهس نییه و بی نیازه له خوداو له بهنده کانی خوداو، له هه مان کاتا باوه ری به چاکه و خراپه نه بی و جیاوازی له نیوانی هه لال و هه رام نه کا، نه وه نیمه یش ده خه ینه سه ریگه ی خراپه و ناماده ی ده که ین بو سزای سه خت و قورس و گران). {تاج/۴، زنجیره: ۷۵، ژماره: ۴۲۱۵ چ/۴}. سوورته ی له یل.

(۱۴۰۹) کرده‌وه به‌پیی سهره‌نجامیه‌تی. (۶۶۶۵ - ۶۶۸۳)

بَابُ فِي خَوَاتِيمِ الْأَعْمَالِ

۱۸۴۵ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ الزَّمَنَ الطَّوِيلَ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، ثُمَّ يُخْتَمُ لَهُ عَمَلُهُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ، وَإِنَّ الرَّجُلَ لَيَعْمَلُ الزَّمَنَ الطَّوِيلَ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ، ثُمَّ يُخْتَمُ لَهُ عَمَلُهُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ». {الحديث: ۶۶۸۲ = ۶۶۹۶ فم:}

ئەبو ھورەیرە (رەزای خودای ئی بن) ڤەرمووی: خوښەویست (دروودی خودای لەسەر بښ) ڤەرمووی: (پیاوی واهیه روژگاریکی دوورو دريژ، کرده‌وهی به‌هه‌شتیه‌کان ده‌کاو به‌دیمه‌ن به‌پیی کرده‌وه‌که‌ی بښ به‌هه‌شتیه، به‌لام له‌زانستی خوادا به‌دۆزه‌خی له‌ڤه‌له‌م دراوه، له‌به‌رئه‌وه له‌ئه‌نجاما، ده‌ست ده‌کا به‌و جوړه کرده‌وه خراپانه که دۆزه‌خی بو مسوگهر ده‌که‌ن و ده‌بښ به‌دۆزه‌خی، پیاوی وایش هه‌یه، به‌ پیچه‌وانه‌وه روژگاریکی دوورو دريژ، به‌دیمه‌ن کرده‌وهی دۆزه‌خیه‌کان ده‌کا، به‌لام چونکه له‌لای خودا به‌به‌هشتی له‌ڤه‌له‌م دراوه، سهره‌نجام ده‌ست ده‌کا به‌و جوړه کرده‌وه باشانه که به‌هه‌شتی بو مسوگهر ده‌که‌ن و ده‌بښ به‌به‌هشتی). {تاج: ۵، زنجیره: ۱۲، ژماره: ۵۱۷۹}. کرده‌وه به‌پیی سهره‌نجامیه‌تی.

(۱۴۱۰) ناکام و رزق و روژی هه‌ر له‌سهره‌تاوه دیاریکراو و سنووریان بو دانراو.

(۶۷۱۲ - ۶۷۱۵)

بَابُ فِي ضَرْبِ الْأَجَالِ وَقِسْمِ الْأَرْزَاقِ

۱۸۴۶ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: قَالَتْ أُمُّ حَبِيبَةَ: اللَّهُمَّ مَتَّعْنِي بِزَوْجِي رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَبِأَبِي أَبِي سُفْيَانَ، وَبِأَخِي مُعَاوِيَةَ. قَالَ: فَقَالَ لَهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «إِنَّكَ سَأَلْتِ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ لِأَجَالٍ مَضْرُوبَةٍ، وَأَثَارٍ مَوْطُوءَةٍ، وَأَرْزَاقٍ مَقْسُومَةٍ، لَا يُعْجَلُ شَيْئًا مِنْهَا قَبْلَ حُلِّهِ، وَلَا يُؤَخَّرُ مِنْهَا شَيْئًا بَعْدَ حُلِّهِ، وَلَوْ سَأَلْتِ اللَّهَ أَنْ يُعَافِيكَ مِنْ عَذَابِ فِي النَّارِ، وَعَذَابِ فِي الْقَبْرِ لَكَانَ خَيْرًا لَكَ». قَالَ: فَقَالَ رَجُلٌ: يَا رَسُولَ اللَّهِ: الْقِرْدَةُ وَالْحَنَازِيرُ هِيَ مِمَّا مُسَخَّ؟ فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «إِنَّ

اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَمْ يُهْلِكْ قَوْمًا أَوْ يُعَذِّبْ قَوْمًا فَيَجْعَلَ لَهُمْ نَسْلًا، وَإِنَّ الْقِرْدَةَ وَالْخَنَازِيرَ كَانُوا قَبْلَ ذَلِكَ». {الحديث: ۶۷۱۴ = ۶۷۲۶ فم:}

عەبدوللاى كۆرى مەسعوود (رەزاي خوداي ئى بىن) فەرمووى: ئوم حەبىبەى كچى ئەبو سوفيان، كە خوشكى موعاويىيە بوو، كە ھاوسەرى پىغەمبەر بوو، ئوم حەبىبە (رەزاي خوداي ئى بىن) فەرمووى: (خودايە! ھەتاسەر ئەم سى كەسەم پى رەوا ببىنە: يەكەم: پىغەمبەرى ھاوسەرم. دووھم: ئەبو سوفيانى باوكم. سىيەم: موعاويىيەى برام.

پىغەمبەر (دروودى خوداي لەسەر بىن) پىيى فەرموو: (ئەمانەى كەتۆ ئەى ئوم حەبىبە! لەخودا داوايان دەكەى، ھەموو ئاكامو ماوەيان بۆ دايارى كراوەو رۆژو كاتيان بۆ دانراوە: لە مېژەو رېگەو شوپىنيان بۆ نىشانە كراوەو، رزقو رۆژييان، بەپىي چارەنووسى خودايى بۆ براوتەووەو، تۆ بلىيت و نەلىيت ھەتا كاتى ھاتنى خۇيان نەيىت، خودا ھىچيان پىش ناخات، كاتى كاتى ھاتنى خۇشيان ھات خودا ھىچيان دوا ناخات، كەواتە: داواى ئەو لەخودا بكە، كە لەسزاي ئاگرو لەسزاي گۆر بىتارىزى، ئەمەيان بۆ تۆ زۆر باشترە!).

پىاويكىش گوتى: قوربان! ئەى پىغەمبەرى خودا! ئەم مەيموون و بەرازانەى كە ئىستا ھەن ئايا ئەمانە لەوہچەى ئەو ئادەمىزادانەن، كە خودا لەكاتى خۇيدا كىدوونى بە جانەوہرو كىدوويانى بە مەيموون و بەراز يانا؟

فەرمووى (دروودى خوداي لەسەر بىن): (خوداي گەورەو سەرورە ھەر ھۆزىكى فەوتاندبى) يا فەرمووى: (ھەر ھۆزىكى سزا دابى بنەبرى كىدوون و وەچەى ئى نەخستوونەتەوہ، سەرەراى ئەوہش، مەيموون و بەراز لەوہپىشيش ھەربوون). {تاج/۵، زنجيرە: ۸، لاپەرە: ۳۶۰، ژمارە: ۵۱۶۸}. ئاكامو رزقو رۆژى، ھەر لەسەرەتاوہ ديارىكراون.

۱۴۱۱) چوڻيتي دروستکردني ناده ميزادو باسي بهدبه ختي و بهخته وهري.

(۶۶۶۵ - ۶۶۸۳)

بَابُ: فِي الْخَلْقِ يَخْلُقُ وَالشَّقَاوَةِ وَالسَّعَادَةِ

۱۸۴۷- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ الصَّادِقُ الْمَصْدُوقُ: «إِنَّ أَحَدَكُمْ يُجْمَعُ خَلْقُهُ فِي بَطْنِ أُمِّهِ أَرْبَعِينَ يَوْمًا، ثُمَّ يَكُونُ فِي ذَلِكَ عِلَقَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يَكُونُ فِي ذَلِكَ مُضْغَةً مِثْلَ ذَلِكَ، ثُمَّ يُرْسَلُ الْمَلَكُ، فَيَنْفُخُ فِيهِ الرُّوحَ وَيُؤَمِّرُ بَارِئًا كَلِمَاتٍ بِكُتُبِ رِزْقِهِ، وَأَجَلِهِ، وَعَمَلِهِ، وَشَقِيٍّ أَوْ سَعِيدٍ، فَوَالَّذِي لَا إِلَهَ غَيْرُهُ إِنْ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ، حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ، فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ فَيَدْخُلُهَا، وَإِنْ أَحَدَكُمْ لَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ النَّارِ، حَتَّى مَا يَكُونُ بَيْنَهُ وَبَيْنَهَا إِلَّا ذِرَاعٌ، فَيَسْبِقُ عَلَيْهِ الْكِتَابُ، فَيَعْمَلُ بِعَمَلِ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيَدْخُلُهَا». {الحديث: ۶۶۶۵ = ۶۶۸۰ فم. تجريد البخاري بالكوردي/ ۳، رقم: ۱۲۹۴ = ۳۲۰۸، ۳۳۳۲، ۶۵۹۴، ۷۴۵۴ فتح الباري}:

عبداللہ کوری مہسعوود (رہزای خودای لی بن) فہرمووی: پیغہمبہری راستگو کہ باوہرپیگراوہو فہرمایشتی جیگہی باوہرہ، دہفہرموی (دروودی خودای لہسمر بن): (ہہریہکی لہئیوہ کہ خودای گہورہ دروستی دہکا، چل روژ بہ توہمی (نوطفہی) لہسکی دایکیا کوڈہکریتہوہو دہمینیتہوہ، ئینجا بہچل روژی تریش دہبی بہ پارچہ خوینیکی مہییو (واتہ: دہبی بہ عہلہقہ)، ئینجا بہچل روژی تریش دہبی بہ پارچہ گوشتی بہقہد پارووی، (واتہ: دہبی بہ موزغہ، کہ پارچہ گوشتیکہ لہدہما دہجووئی). ئینجا گیانی بہبہردا دہکری.

جا خودای گہورہ فہرمان بہو فریشتہیہ دہکا، کہ گیان دہکا بہبہریدا ئہم چوار وشہیہ بنووسی:

یہکہم: رزقو روژی ئہم منالہ چییہو چی نییہ.

دووہم: ئہجہلو ٹاکامی کہیہو کہی نییہ.

سییہم: کارو کردہوی، چی ئہکاو چی ناکا.

چوارہم: بہدبہختو بہدکار دہبی، یا کامہرانو بہختیار دہبی.

دهسا بهو تاقه خودايه، كه هه رخۆي خودايه، كه سي واهيه كه كردارو رهفتاري وهك كردارو رهفتاري بههشتي وايه، بهلام نامهي چاره نووسي دهست پيشكهری لي دهكاو، دهست دهكا بهكردني كاري خه لگي دۆزهخو دهچيته ناو دۆزهخه وه، كه سي وههاشتان ههيه بهكردارو رهفتاري لي دۆزهخي دهچي، له خه لك وايه كه جهه ننه ميه، بهلام نامهي چاره نووسي پيش دهستي لي دهكاو، خاتيمه ي بهخير دهگه پري و دهست دهكا بهكردني كارو كرده وي باش و دهچيته ناو بههشتي بهريني جاويداني نه پراوه و دهبي به بههشتي!). {تاج/۱، زنجيره: ۶ باسي باوهر به چاره نووس، ژماره: ۴۰ چ/۴}.

۱۸۴۸- عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ أَسِيدٍ يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «يَدْخُلُ الْمَلِكُ عَلَى النُّطْفَةِ بَعْدَ مَا تَسْتَقِرُّ فِي الرَّحِمِ بِأَرْبَعِينَ أَوْ خَمْسَةٍ وَأَرْبَعِينَ لَيْلَةً فَيَقُولُ: يَا رَبِّ أَشَقِي أَوْ سَعِيدٌ؟ فَيَكْتَبَانِ، فَيَقُولُ: أَيُّ رَبِّ أَذْكَرٌ أَوْ أَثْنَى؟ فَيَكْتَبَانِ، وَيُكْتَبُ عَمَلُهُ، وَأَثَرُهُ، وَأَجَلُهُ، وَرِزْقُهُ، ثُمَّ تَطْوَى الصُّحُفُ، فَلَا يَزَادُ فِيهَا وَلَا يُنْقَصُ». {الحديث: ۶۶۶۷=۶۶۸۲ فم}:

خوده يفه ي كوري نه سيد (رهزاي خوداي لي بي) دهفه رموي: پيغه مبه ر (دروودي خوداي له سه ر بي) دهفه رموي: (له پاش جيگير بووني تۆمه، له ناو سكي دايكا، له ناو منالدا، به چل روژ) يا فه رموي: (به چل و پينج روژ، فريشته كه دهچيته ژووره وه بۆلاي و له خوداي گه وه ده پرسى و ده لي: ئه ي په روه ردگارم! ئه م مناله كه له م تۆمه يي پيداده بي، ئايا به دبخت و به دكاره، يان كامه ران و به ختياره، كاميانه هه تا بينووسه؟

جا نه گه ر له زانستي خودادا به به دكارو به دبخت و چاره رهش نووسرابوو، ئه وا فه رمان دهكا به فريشته كه كه بنووسى: (ئه م منداله به دبخته) بهلام نه گه ر له زانستي خودادا به به خته وهرو كامه ران نووسرابوو، ئه وا فه رمان دهكا به فريشته كه كه بنووسى ئه م منداله به خته وهرو كامه رانه).

ئه و جا فريشته كه عه رزي په روه ردگار دهكا: ئه ي په روه ردگارم! ئايا نيرينه يه يان مييينه يه؟

جا نه گهر له زانستی خودادا به نیړینه نووسرابی، فریشته کهش به فهرمانی خودا دهنووسی: (نیړینه یه) به لām نه گهر له نه زلدا، له زانستی خودادا، له له و حوله محفوظدا به میینه نووسرابوو، نهوا فریشته کهش به فهرمانی خودا دهنووسی (میینه یه).

ههروا کردهوی چی نه بی و چی نابی دهنووسری، ههروا شوینه واری، ههروا ناکامی، ههروا رزق و روژیی نه مانه گشتیان دهنووسرین و له سکی دایکیدا دیاری ده کرین، نه و جا تو ماره کهی که نه م ژیان نامه ی منالهی تیادا نووسراوه، ده پیچرپته وه و مؤر ده کری، نه لیی زیاد ده کری و نه لیی کهم ده کری، چون نووسراوه ناوا روودهدات وهك خوئی!). {تاج/۵، زنجیره: ۶، ژماره: ۵۱۵۸}.

روونکردنه وه:

حوزه یفه ی کوری نه سید، که سناوه کهی نه بو سه ریجه یه و به وه ناسراوه، هاوه لیکي ناوداری پیغه مبه ره، له موسولمانه پیشینه کانه، ناماده ی ریکه وتتنامه ی حوده بیبییه بووه، یه کیکه له وانه ی که له ژیر دره ختی شه جهره تول روضوانا، په یمانی دا به پیغه مبه رو ناماده ی په یمانی خوشنودی بووه، له کووفه جینشین بوو، موسلیم و نه صحابی سونهن فهرمووده ی نه ویان دره ییناوه، له کووفه مردووه، له چل و دووی کوچیدا، زهیدی کوری نه رقه م نویژی له سهر تهرمه کهی کرد.

۱۸۴۹- عَنْ عَامِرِ بْنِ وَائِلَةَ حَدَّثَهُ أَنَّهُ سَمِعَ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) يَقُولُ: الشَّقِيُّ مَنْ شَقِيَ فِي بَطْنِ أُمِّهِ، وَالسَّعِيدُ مَنْ وَعِظَ بِغَيْرِهِ، فَأَتَى رَجُلًا مِنْ أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُقَالُ لَهُ حُذِيفَةُ بْنُ أَسِيدٍ الْغِفَارِيُّ فَحَدَّثَهُ بِذَلِكَ مِنْ قَوْلِ ابْنِ مَسْعُودٍ، فَقَالَ: وَكَيْفَ يَشَقُّ رَجُلٌ بِغَيْرِ عَمَلٍ؟ فَقَالَ لَهُ الرَّجُلُ: أَتَعْجَبُ مِنْ ذَلِكَ؟ فَأِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «إِذَا مَرَّ بِالنُّطْفَةِ ثِنْتَانِ وَأَرْبَعُونَ لَيْلَةً، بَعَثَ اللَّهُ إِلَيْهَا مَلَكًا، فَصَوَّرَهَا وَخَلَقَ سَمْعَهَا وَبَصَرَهَا وَجِلْدَهَا وَلَحْمَهَا وَعِظَامَهَا، ثُمَّ قَالَ: يَا رَبِّ أَذْكَرُ أَمْ أُنْثَى؟ فَيَقْضِي رَبُّكَ مَا شَاءَ وَيَكْتُبُ الْمَلِكُ، ثُمَّ يَقُولُ: يَا رَبِّ أَجَلُهُ؟ فَيَقُولُ رَبُّكَ مَا شَاءَ وَيَكْتُبُ الْمَلِكُ، ثُمَّ يَقُولُ: يَا رَبِّ رِزْقُهُ؟ فَيَقْضِي رَبُّكَ مَا شَاءَ وَيَكْتُبُ الْمَلِكُ،

ثُمَّ يَخْرُجُ الْمَلِكُ بِالصَّحِيفَةِ فِي يَدِهِ فَلَا يَزِيدُ عَلَى مَا أَمَرَ وَلَا يَنْقُصُ». وَزَادَ فِي رِوَايَةٍ: «أَسْرِي أَوْ غَيْرَ سَرِي؟ فَيَجْعَلُهُ اللَّهُ سَرِيًّا أَوْ غَيْرَ سَرِيٍّ». {الحديث: ٦٦٦٨ - ٦٦٨٣ فم}:

عامیری کوری واثیلہ فہرمووی: لہ عہدوللای کوری مہسعوودم بیست (رمزای خودای لای بن) دہیفہرموو: بہدبہخت ہەر لہسکی دایکیدا بہ بہدبہخت دہنوووسری، بہختہومریش ئہو کہسہیہ کہ لہیہکیکی ترہوہ تہمی ودریگری).

عامیر دہلی: چووم بۆلای پیاوی لہ ہاوہلانی پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بن) ناوی حوزہیفہی کوری ئہسیدی ئہلغیفاری بوو، گوتهکہی ئیبنو مہسعوودم بۆی گیراپہوہ، وہ گوتم پی: پیم نالئی کہسی کہ ہیشتا ہیج کاریکی خراپی نہکردبی، چۆن چۆنی دہبی بہ بہدبہخت؟!

پیاوہکہ کہ حوزہیفہی کوری ئہسید بوو، پی گوتم: بۆ ئہوہت لہ لا سہیرہ؟! سہیرت لہمہ نہیہت، دہسا من بۆ خۆم بہلگہی راستی و دروستی ئہم قسہیہی ئیبنو مہسعوودم لہدہمی پیغہمبہر خۆی (دروودی خودای لہسہر بن) بیستووہ، دہیفہرموو (دروودی خودای لہسہر بن): (کاتی چلو دوو شہو بہسہر تۆمہدا تی دہپہری، خودا فریشتہیی دہنیری بۆسہری، وینہی دہکیشی و گوئی و چاوو پیست و گوشت و ئیسکہکانی بۆ دروست دہکا. ئہوجا فریشتہکہ دہلی: ئہی پەرورہدگار! نیرہ یا میہ؟ ا خودا لہزانستی خۆیدا، لہ بیسہرہتا (ئہزل)دا چی بریار دابوو، بہ فریشتہکہی دہفہرموی، وہ ئہویش دہینووسی نیرہ، یا دہینووسی میہ.

ئہوجا دہفہرموی: ئہی پەرورہدگار! تہمہنی چہندہ؟ دیسان خودا چی بفہرموی، گورج فریشتہکہ دہینووسی. لہپاشا دہفہرموی: ئہی پەرورہدگار! رزقو رۆژی چییہو چی نییہ؟! دیسانہوہ خودا چی بریاردابیی بہ فریشتہکہی دہفہرموی، ئہویش دہینووسی، ئہوجا فریشتہکہ لہ رحم (منالان) دیتہ دەرہوہ، ئہو دہفتہرہی کہ ئہو باسو خواسہی لی نووسراوہ ہەرہوہا لہدہستیدا کہ دیتہ دەرہوہ! وہ پەرہدی نہینی لہسہر لادہبری و حالہکہ بۆ کہسی خۆی ئاشکرا دہبی،

نەلىيى زىياد دەكاو نەكەم). {تاج/۵، زنجىرە: ۶، لاپەرە: ۲۴۸، ژمارە: ۵۱۵۷. باسى
خوئاكر دو چارەنووس - قەزاو قەدەر}.

لەگىرانهوئە ژمارە: (۶۶۷۰) لە صەحىحى موسلىما، لە تەرقىمى مامۇستا
خەلىل مەئموون شىجادا، ئەمەي پترە: فرىشتەكە دەفەر موئ: ئەي پەرورەدگارم!
ئايى ساخو سەلىم بئ، يا نەخۇش و ناتەواو؟!

جا خودا بىر يار دەدا كە ساخو تەندروست بئ، يا ناساخو ناتەواو).

۱۴۱۲) ھەموو ئادەمىزادى بەشى خۆي داوینىپىسى لە چارەي نووسراوھ.

(۶۶۹۵ - ۶۶۹۶)

بَابُ: كُتِبَ عَلَى ابْنِ آدَمَ نَصِيْبُهُ مِنَ الزَّانَا

۱۸۵۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:
«كُتِبَ عَلَى ابْنِ آدَمَ نَصِيْبُهُ مِنَ الزَّانَا مُدْرِكُ ذَلِكَ لَا مَحَالَةَ، فَالْعَيْنَانِ زَانَاهُمَا النَّظَرُ،
وَالْأُذُنَانِ زَانَاهُمَا الْإِسْتِمَاعُ، وَاللِّسَانُ زَانَاهُ الْكَلَامُ، وَالْيَدُ زَانَاهَا الْبَطْشُ، وَالرَّجُلُ زَانَاهَا الْخُطَا،
وَالْقَلْبُ يَهْوَى وَيَتَمَنَّى، وَيُصَدِّقُ ذَلِكَ الْفَرْجُ وَيُكَذِّبُهُ». {الحديث: ۶۶۹۶ = ۶۷۱۰ فم. تجريد
البخارى بالكوردى/۵، رقم: ۱۹۶۷ = ۶۲۴۳، ۶۶۱۲ فتح البارى}:

ئەبو ھورەيرە (رەزاي خوداي ئى بئ) فەرەمووى: خۇشەويست (دروودى خوداي لەسەر بئ) فەرەمووى:

(ھەموو ئادەمىزادى خودا بەشى خۆي داوینىپىسى لە چارەي نووسراوھ، خواھ ناخواھ
دەش تەووشى ئەوھ بىئ، داوینىپىسى چاۋ بىرئىتيە لە روانىنى ناپەرەوا، وھ داوینىپىسى
گوئى بىرئىتيە لە گوئىگرتن لەشتى نادروست، وھ داوینىپىسى زمان بىرئىتيە لە گوته و
قەسەکردنى نادروست، وھ داوینىپىسى دەست بىرئىتيە لە دەست وەشاندن و شت
بەناھەق بىردن، وھ داوینىپىسى پئ بىرئىتيە لە رۆيشتن بۆ ئىشى ناپەرەوا، وھ
داوینىپىسى دەم بىرئىتيە لە ماچ و مۆچ، وھ دل ئارەزووى ئەو بئ شەرعیە دەكاو،
دەروون و نەفسىش ئاۋاتى ئەوھ دەخۋازى. جا ئىنجا دامەن (فەرەج - عەورەت -
شەرمگا) یش ئەمە بەدى دەھىنئ، بە کردەوھ، يا رەفرى دەكا). {رياض/۴، زنجىرە:
۲۹۰، ژمارە: ۱۶۲۲ - تەماشاکردنى ناپەرەوا}.

۱۴۱۳) جلّه‌وی دلّ واهدهستی خودادا، چۆن ئاره‌زوو ده‌کا هه‌لی ده‌سوورینئى.
(۶۶۹۲) باب: تَصْرِيفُ اللَّهِ الْقُلُوبَ كَيْفَ يَشَاءُ

۱۸۵۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) يَقُولُ: أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «إِنَّ قُلُوبَ بَنِي آدَمَ كُلَّهَا بَيْنَ إِصْبَعَيْنِ مِنْ أَصَابِعِ الرَّحْمَنِ كَقَلْبٍ وَاحِدٍ، يُصَرِّفُهُ حَيْثُ يَشَاءُ». ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «اللَّهُمَّ مُصَرِّفَ الْقُلُوبِ! صَرِّفْ قُلُوبَنَا عَلَى طَاعَتِكَ». {الحديث: ۶۶۹۲ = ۶۷۰۶ فم: {

عه‌بدووللای کوری عه‌مری کوری عاص (ره‌زای خودا له‌خوی و له‌باوکی بئ) فه‌رمووی: بیستم له‌پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) ده‌یفه‌رموو: (بیگومان دلّی هه‌موو ئاده‌میزاده‌کان وان له‌نیوانی دوو په‌نجه له‌په‌نجه‌کانی خودای میه‌ره‌باند، وه‌ک یه‌ک دلّ، خوی چۆن ئاره‌زوو ده‌کا ئاوا هه‌لی ده‌سوورینئى!).

ئه‌ه‌وجا خۆشه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) ده‌یفه‌رموو: (ئه‌ی خودایه‌! ئه‌ی هه‌ئسوورپینه‌ری دلّان! دلّمان به‌ره‌و تاعه‌تی خۆت وهرچه‌رخینه‌!). {تاج/۵، زنجیره‌: ۷۰ = جوامع الکلم. ژماره‌: ۵۰۵۱ + تاج/۵، زنجیره‌: ۹ = جلّه‌وی دلّ واهدهستی خودادایه‌. ژماره‌: ۵۱۷۰}.

۱۴۱۴) هه‌موو مندالّی، کاتئ له‌دایک ده‌بی، به‌سروش، به‌خودا کرد، ئاماده‌یه

بۆ خواناسین. (۶۶۹۷ - ۶۷۱۱ فم) باب: كُلُّ مَوْلُودٍ يُوَلَّدُ عَلَى الْفِطْرَةِ

۱۸۵۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «مَا مِنْ مَوْلُودٍ إِلَّا يُولَدُ عَلَى الْفِطْرَةِ، فَأَبَوَاهُ يَهُودِيًّا وَيُنَصْرَانِيًّا، وَيُمَجْسَانِيًّا، كَمَا تُنْتَجُ الْبَهِيمَةُ بِهَيْمَةٍ جَمْعَاءَ هَلْ تَحْسُونُ فِيهَا مِنْ جَدْعَاءَ؟» ثُمَّ يَقُولُ أَبُو هُرَيْرَةَ: «وَاقْرَءُوا إِن شِئْتُمْ: (فِطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ) الْآيَةَ. {الحديث: ۶۶۹۷ = ۶۷۱۱ فم. تجريد البخارى بالكوردی/ ۲، رقم: ۶۴۴ = ۱۳۵۹، ۱۳۵۸، ۱۳۸۵، ۴۷۷۵، ۶۵۹۹. تحفة الأشراف: ۱۳۲۵۸}:

ئه‌بو هوره‌یره (ره‌زای خودای لی بئ) فه‌رمووی: خۆشه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) فه‌رمووی: (هه‌موو مندالّی کاتئ له‌دایک ده‌بی، به‌سروش، به‌خودا کرد، ئاماده‌یه بۆ

قہوولی ٹایینی پاک، ٹامادہیہ بو خواناسین، ٹہگہر وازی لی بھینریٰ بہر دہوام دہبیٰ
لہسہر خواناسی، بہ لّام لہو دہوا باوک و دایکی و نہریت و دہستوورو باوی ناو
کۆمہل و دہوروبہر دہیگۆرن و لہرئی دہری دہکەن، جا ہہیہ باوک و دایک، یا
دہوروبہر دہیکەن بہ جوولہکە، یا دہیکەن بہ گاور، یا دہیکەن بہ ئاگر پەرست، یا
دہیکەن بہشتی تر.

بہ لّی ہہموو مندالیٰ لہ سہر دہتاوہ، بہ خودا کرد، لہسہر ٹایینی راست و دروست و
پاک و پوخت لہ دایک دہبیٰ و ٹامادہی تہواوی تیایہ بو وەرگرتنی یہ کتاپہرستی،
ہہروہک چۆن بہ چکە ی ئازہل و مالّات لہسہر دہتاوہ، بہ شیوہی گشتی، بہ تہواوی و
بہبی کەم و کووری لہ دایک دہبن، ٹہو دتانی نابین کە بہ چکەیی لہو بہ چکانہ،
لہکاتی لہ دایکبووندا، لووتی برابی، یا گوئی قرتابی، یا کەمی و کورتی و
ناتہواویہ کی ہہبی، بہ لّام پاش لہ دایکبوون لیان کۆل دہکری، یا لووت و گوئی و
دہست و قاج و شاخی ہہندیکیان دہکری، یا دہقرتی).

ئینجا ٹہبو ہورہیرہ (ہمزای خودای لی بی) فہرمووی: ٹہگہر حەزیش دہکەن بو
پشتیوانی ٹہم باسہ، کەوا لہم فہرموودہیہدا ٹہم نایہتہ بخویننہوہ:
{فَطْرَةَ اللَّهِ الَّتِي فَطَرَ النَّاسَ عَلَيْهَا لَا تَبْدِيلَ لِخَلْقِ اللَّهِ ذَلِكَ الدِّينُ الْقَيِّمُ} - الروم -
: {۳۰/۳۰}

واتہ: ٹہو رەوشت و سروسٹہ پاکہ خودا کردہ بگرن، کە خودای گہورہ ہہر
لہسہر دہتاوہ، بہرہی ئادہمیزادی لہسہر دروست کردوہ، ٹہوہ ٹایینی راست و
دروستی دہستکردی خودا خوہتہی، بوہکا ہہرگیزاو ہہرگیز گۆرینی بو نییہ
لہلایہنی خوداوہ. {تاج/۱، زنجیرہ: ۶، ژمارہ: ۲۸. باوہر بہ چارہنووس (قہدەر): }:

۱۴۱۵) چی لہبارہی منالانی بیباوہران و بتہہرستانہوہ ہاتوہ. (۶۶۹۷ - ۶۷۱۱)

باب: مَا ذَكَرَ فِي أَوْلَادِ الْمُشْرِكِينَ

۱۸۵۳- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: سُنِّلَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) عَنْ أَطْفَالِ الْمُشْرِكِينَ؟ قَالَ: «اللَّهُ أَعْلَمُ بِمَا كَانُوا عَامِلِينَ إِذْ خَلَقَهُمْ». {الحديث:

روونکردنمهوه:

۵- له دۆزەخدا تاقي دەرینه وهو نه وهی له نه زمونه که دا دەرچوو به هه شتییه، نه وهی که دهرنه چوو دۆزه خییه.

تاقی کردنه وه کهیش ئاوايه: (پارچهیی له ئاگری دۆزهخ جیاده کریته وه، له قیامهتدا، فه رمان دهگری بهم چوار جوړه کهسه: به مندالی نابالقی و به شیت و به نه هلی فته رت (که ئه وانهن له سه رده می نه مانی پیغه مبه رایه تیدا ژیاون) و به پیری خه له فاو، پییان دهگوتری: ئاده ی برپونه ناو ئهم ئاگره سووره وه، خودا خوئی ئهم فه رمانه یان پی دهکا، جا ئه وانهی که له م چوار جوړه کهسه به دبه خت و چاره ره شبن، ناچنه ناوی و دهمه دهمی له گهل په رومردگارا دهکهن و دهلین: ئهی خودایه! چون دهمانخه یته ناو ئهم ئاگره وه ئیمه لیی دهرسین و ناچینه ناوی. خودایش پییان دهفه رموی: ئیوه ئیستا فه رمانی خوّم دهشکینن و به گوئی خوّم ناکهن، دیاره له دنیا دا زیاتر بیگوئی پیغه مبه رانی منتان دهکرد. جا ئه مانه دۆزهخین. به لام ئه وانهی که له م چوار جوړه کهسه به خته وهربن به گوئی خودا دهکهن و به بی سی و دوو، زوو به زوو فه رمانه کهی خودا به جی دهینن و خو یان هه ل دهده نه ناو ئاگره که وه! ئیتر خودا لییان رازی ده بی و له تاقیکردنه وه که دا سه رده که ون و به هه شتی به رینی نه براوه مسوگر دهکهن بو خو یان هه تا هه تایه).

ب- چهند برپاریکی جیا جیایش سه بارهت به مندالانی موسولمانان، که به مندالی مردوون و به نا بالقی ته مه نیان ته واو بووه:

۱- به گوئی دهنگی ئه وانهی که له زانایانی موسولمانان، بایه خ و نرخ بو راکانیان هه یه، منالانی موسولمانان، که به مندالی، پیش ره سیده بوون دهمرن به هه شتین، له زور له مه لبه نده کانی دوا روژا فریای باوک و دایکیان دهکهن.

۲- هه ندی له م پرسه دا ئیست دهکهن و دهلین: منداله کهی هه زره تی خدری زینده کوشتی، خوئی کافرو بی باوه ر بوو، دۆزهخی بوو، به لام باوک و دایکی موسولمان بوون و به هه شتی بوون چهند رایئ تریش هه یه، پیویست به نووسینیان ناکا، له بهر زور لاوازیان.

۱۴۱۶) باسی نهو میترد مندالهی که هزرهتی خدری زینده کوشتی، وده که سوورهتی که هفا باسکراوه. (۶۶۹۷ - ۶۷۱۱)

باب: فِي الْغَلَامِ الَّذِي قَتَلَهُ الْخَضِرُ

۱۸۵۴- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «إِنَّ الْغَلَامَ الَّذِي قَتَلَهُ الْخَضِرُ طَبِعَ كَافِرًا، وَلَوْ عَاشَ لَأَرْهَقَ أَبُوَيْهِ طُغْيَانًا وَكُفْرًا». {الحديث: ۶۷۰۸ = ۶۷۲۲ فم. رواه الترمذی وصححه ورواه أبو داود في القدر - هامش الحديث الرقم: ۳۹۷۵ تسلسل: ۱، تاج/ ۵ - سورة الكهف}:

نوبه ییهی کوری که عب (رمزای خودای لی بن) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای لهسه ر بن) فهرمووی: (نهو کورهی که خدری زینده کوشتی و سه ری هه لپچرکان، نهو روژدهی که خودا دروستی کردو مؤری پیادانا، به کافری دروستی کردو مؤری کافری پیادانا، گریمان نهو منداله بمایه، دایک و باوکی خوئی له خسته هبردو له ریگه ده ری دهکردن و نهوانیشی وده خوئی بهدکیش و بهد نه ندیش و بیباوهرو کافر دهکرد!). {تاج/ ۴، زنجیره: ۱، ژماره: ۳۹۷۵ = سوورهتی که هف}.

۱۴۱۷) که سانیک هه ره پشته باوکیانا بو به هشت دروست کراون. که سانیکش هه ره پشته باوکیانا بو دۆزه دروستکراون. (۶۶۹۷ - ۶۷۱۱)

باب: فِي ذِكْرِ مَنْ مَاتَ مِنَ الصَّبِيَّانِ وَخُلِقَ أَهْلُ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ وَهُمْ فِي أَصْلَابِ آبَائِهِمْ ۱۸۵۵- عَنْ عَائِشَةَ أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: دُعِيَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَى جَنَازَةِ صَبِيٍّ مِنَ الْأَنْصَارِ، فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ طُوبَى لِهَذَا، عُصْفُورٌ مِنْ عَصَافِيرِ الْجَنَّةِ لَمْ يَعْمَلِ السَّوَّ وَلَمْ يُدْرِكْهُ، قَالَ: «أَوْغَيْرَ ذَلِكَ يَا عَائِشَةُ؟ إِنَّ اللَّهَ خَلَقَ لِلْجَنَّةِ أَهْلًا، خَلَقَهُمْ لَهَا وَهُمْ فِي أَصْلَابِ آبَائِهِمْ، وَخَلَقَ لِلنَّارِ أَهْلًا خَلَقَهُمْ لَهَا وَهُمْ فِي أَصْلَابِ آبَائِهِمْ». {الحديث: ۶۷۱۰ = ۶۷۲۴ فم. أبو داود. سنة: ۴۷۱۳. نسائي. جناز: ۱۹۴۷. تحفة الأشراف: ۱۷۸۷۳}:

عائیشهی دایکی باوهرداران (رمزای خودای لی بن) فهرمووی: جاری پیغه مبهریان بانگگرد بۆسه ره رمی منالی له یاریده ده ران که ناسراون به نه نصار، منیش عهرزیم کرد:

قوربان! ئەي پېغەمبەرى خۇدا! ئەم مەندالە خۇشى لەخۇى چۆلەكەى بەھەشتە، چونكە بى گوناھە و فرىاي كردنى خراپە نەكەوتوو، كەچى خۇشەويست (دروودى خۇداى لەسەر بى) فەرمووى: (ئەى بۆ بەبارىكى تردا نەبى و چۆلەكەى بەھەشت نەبى و دىارى دۆزەخ بى؟ ئەى عائىشە! چونكە خۇدا كەسانىكى دروست كردوو بۆ بەھەشت، ھەر لەپشتى باوكياندا بۆ ئەويى دروست كردوون، وە كەسانىكى ترى دروست كردوو بۆ ئاگرى دۆزەخ، ھەر لەپشتى باوكياندا بۆ ئەويى دروست كردوون!). {تاج/۵، زنجیرە: ۱۰، ژمارە: ۵۱۷۴ — لەبارەى مەندالى ناموسولمانەكانەو لە ئايىندا روونكر اوەتەو.}

روونكر دنەو:

بەبۆنەى ئەم بابەتى چارەنووس و قەزاو قەدەرەو، ئەم چەند شیعەرتان عەرزەدەكەم، كە ئاويىنەى بالانمان، بۆ ئەم باسە پىر تەلىسم و رازو نەينى و ئالۆزە:

پەپوولە پايىزەى دەمى رەشەبا
مەرخوا بزانى با بۆ كوئىت دەبا
رووكەرە ژيان بەرووى خۇشەو
تادوا خۇشەكەى بىكە كۆشەو
خۆت بى ئاگاگەو خەمى پاش و پيش
مەخۆ ساويلكە بىزى وەك دەرويش
وادانى تىرى لەكەوان دەرچووى
ئاورى بەرودوا مەدە، گەر تياچووى
چارەنووس دەرياي بى پەيە، قوربان!
پەيى پى نابا زانا وەك نەزان!
زاناي سروشەت و كوچەك و دارو بەرد
پەيى پى نابا، دەكوتى ئاسنى سەرد
لە لەو حولە حەووز نووسى بەپىنووس
خاوەندى مەزن: باسى چارەنووس
بەحرى بى كەنار: ئەم دەليا پانە
بۆ ھەموو لايى جىسى سەر سورمانە

به ئىگە قىياسى خاۋەن ھۆش و گۆش
 جىۋاۋزى نىيە ئەگەل ھى بى ھۆش!
 ھىچ كەس نايزانى، بىجگە ئەيەزدان
 نەفرىشتەۋ پەرى، نە پىغەمبەرەن!
 ئەباسى قەدەر، ئىكەنلەۋەي زۆر
 دەتكا بەماسى گىراۋى ناۋ تۆر
 بىر! چىت داۋە! لىم دانەۋ داۋە
 بۆ خۆت دەخەيتە كايەي دۆراۋە!
 بىكە بەۋىردى شەۋو رۆزى خۆت
 ئەم شىعرە جوانەي ۋادەيخوئىنم بۆت!
 ھەمىشە ھەۋلى مەردانەم داۋە
 ۋەرم بە قەۋمان قەت نەۋوۋاۋە
 دۋايش ھەرچى ھات لەلەي خۇداۋە:
 خەلاتى خۋايە، جىچگەي سەرچاۋە
 تەۋقىفە باسى قەدەر سەراسەر
 كۆلتەۋە لىلى، لىت دەدا زەرەر!
 تەسلىمى قەزاۋ قەدەرى خۋايە
 بۆ رىگەي چاكە چەشنى چىراۋە
 لىكە كارى خىراپ دۋورو كلابە
 بۆ چاكەكاران چەشنى بىراۋە!
 كاتى داترنى كفى لىش لەگىان!
 ئەۋساتى دەگەي ئەم باسە جوان جوان!
 سەرچەم بوۋنەۋەر مۈلكى خۋايە
 ھەرچى لى دەكە، ھەق ۋەۋايە
 رەخنە لىكە كارى زۆر نابەجايە
 پىشەي مۈۋقىسى زۆر بىى بىروايە
 بەدەيان زانە، بەسەدان دانە
 بۆ ئەم بابەتە كىيىيان دانە

کیشە ی چارەنووس حەل نەبوو بۆیان
 پرسە کان مائۆ، لەجیگە ی خۆیان!
 بایین و نەئیین حەل نابێ بۆمان
 واباشە دەرگای داخەین لەخۆمان!
 بەلام برالە! گویت لەبرات بێ
 هەست و هۆش و دڵ تەواو لەلات بێ:
 قسەیی دەکەم بەینی خۆمان بێ
 نەزان نەیبیستی، رەخنە ی ئیمان بێ:
 بەرزەووەندمان خەودای میهرەبمان
 چاتر دەیزانی، باشتر لەخۆمان
 هاتن و چوونت بەدەست خۆت نییە
 بایێ دەیگۆرم، هەرگیز بۆت نییە
 تۆ گۆی مەیدان و قەدەر شەقینکەر
 دەتباو دتەینێ، ئەم سەر و ئەو سەر
 ئی چوونکە ئەمە خواستی خواپە
 بەرزەووەندی تۆی بیگومان تیاپە!!
 گەر دەئێی: کاکە! لەمە حائی نیم
 پێت دەئێم: منیش لەم را قائی نیم!
 بەلام پێم نائی من و تۆی هەزار
 ئایا حائی بووین: یەکێ لەهەزار!
 دەیبکا هەشتەش لەبانی نۆبێ
 پرسسی بێ وەلام لەلامان کۆبێ
 دەرچی و دەرئەچی لە ئەزموون، ئەنجام
 هەریەکە، ئیتر باقی (والسلام)

٥٥- نامه‌ی زانی

کتاب العلم

{ بپروانه: تاجول ئوصول به‌کوردی، به‌رگی یه‌که‌م، زنجیره: ١٤، لاپه‌ره: ٦٩، ژماره: ٩٨ هه‌تا ژماره: ١٣٧ له‌زنجیره: ١٤ وه هه‌تا زنجیره: ١٩ + ریاضی صالحین/٣، زنجیره: ٢٤١، له ژماره: ١٣٧٦ وه هه‌تا ژماره: ١٣٩٢ + ته‌جریدی بوخاری به‌کوردی، به‌رگی: ١/، له ژماره: ٥٢ وه هه‌تا ژماره: ١٠٨ }.

١٤١٨) له‌ناخر زه‌مانا زانست لاده‌بری و نامیتنی، نه‌زانی باوی ده‌بی.

(٦٧٢٦ - ٦٧٤٠)

باب: في رفع العلم وظهور الجهل

١٨٥٦- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَلَا أُحَدِّثُكُمْ حَدِيثًا سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَا يُحَدِّثُكُمْ أَحَدٌ بَعْدِي سَمِعَهُ مِنْهُ: «إِنَّ مِنْ أَشْرَاطِ السَّاعَةِ أَنْ يُرْفَعَ الْعِلْمُ وَيَظْهَرَ الْجَهْلُ، وَيَفْشُو الزُّنَا، وَيَشْرَبَ الْخَمْرُ، وَيَذْهَبَ الرَّجَالُ، وَتَبْقَى النِّسَاءُ، حَتَّى يَكُونَ لِحَمْسِينَ امْرَأَةً قِيمٌ وَاحِدٌ». {الحديث: ٦٧٢٧ = ٦٧٤٢ فم}:

ئه‌نه‌سی کوری مالیک (ره‌زای خودای ئی بی) فه‌رمووی: به‌خودا فه‌رمووده‌یی ده‌گی‌رمه‌وه بو‌تان، که له‌پاش من که‌س نه‌یگی‌ری‌ته‌وه بو‌تان، خو‌م له پی‌غه‌مبه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو (دروودی خودای له‌سه‌ر بی): (یه‌کی‌که له نیشانه‌کانی نزیکبونه‌وه‌ی قیامه‌ت: که به‌ره به‌ره زانی‌نی ئایینی و عیلمی دی‌ینی هه‌ل‌ده‌گی‌ری و نامی‌نی و، جه‌هل و نه‌زانی به‌کار و باری ئایینی په‌ره ده‌ستی‌نی و بلا‌وده‌بی‌ته‌وه و (قانونی وه‌ضعی جی‌گه‌ی شه‌ریعه‌تی خودا ده‌گی‌ری‌ته‌وه) و ئاره‌ق به‌زوری و به‌ئاشکرا ده‌خور‌ی‌ته‌وه و شه‌روال پی‌سی و داوینی‌سی ده‌بی به‌باو و ئاشکرا ده‌بی، وه به‌هوی شه‌رو شو‌رو ئاشووبه‌وه پیاو که‌م ده‌بی و ژن زو‌ر ده‌بی، هه‌تا وای ئی دی که په‌نجا ژن تاکه یه‌ک پیاو ده‌بی به‌سه‌ره‌شتیان!). {تاج/٣، زنجیره: ٩٢، ژماره: ٢٣٥١. با‌سی تو‌له‌ی شه‌روال‌پی‌سی}.

(۱۴۱۹) باسی وه رگرتنه وهی زانین. (۶۷۴۶ - ۶۷۴۰)

بَابُ: فِي قَبْضِ الْعِلْمِ

۱۸۵۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «يَتَقَارَبُ الزَّمَانُ، وَيُقْبَضُ الْعِلْمُ، وَتَظْهَرُ الْفِتْنُ، وَيُلْقَى الشُّحُّ، وَيَكْثُرُ الْهَرْجُ». قَالُوا: وَمَا الْهَرْجُ؟ قَالَ: «الْقَتْلُ». {الحديث: ۶۷۳۳ = ۶۷۴۸ فم. تجريد البخاري بالكوردي/ ۱، رقم: ۷۴ = ۸۵، ۱۰۳۸، ۱۴۱۲، ۳۸۰۸، ۳۶۰۹، ۳۶۴۳، ۴۶۳۵، ۶۰۳۷، ۶۵۰۶، ۶۹۳۵، ۷۰۶۱، ۷۱۱۵، ۷۱۲۱ فتح الباري. أبو داود. فتن: ۴۲۵۵ تحفة الأشراف: ۱۲۲۸۲}:

نهبو هورهيره (رمزای خودای لی بن) فهرمووی: خوْشه ویست (دروودی خودای لهسهر بن) دمفه رموی: (روژگار تنگ دهبیته وهو بهری روژگار تنگه بهر دهبیته و خه لک له بهر سه رقالی و سهر جه نجالی و هه ول و ته فه لا و خه م و خه فه ت و په روْشی، هه ست به تیپه ربوونی ناکهن، بهره بهره زانستو عیلمی ئایینی هه لده گیری و نامینئ و جه هل و نه زانی به کاروباری ئایینی بهره دهستیئ و بلا و دهبیته وه، فه رته نه و ئاژاوه بهره دهستیئن، رژدی و چرووکی له دلا رهگو ریشه دانه کوتئ و مهردوم رژدو رهزیل و چرووک دهن، راوو رووت و تالانی و برؤ زورده بن، دنیا ده بی به ئاخوران و بخوران، عه رزیانکرد: قوربان! ئاخوران و بخوران چییه؟ فهرمووی: (کوشت و بره). {تاج/ ۱، زنجیره: ۱۷، ژماره: ۱۲۶. دهستوو رو ئادابی زانین + ریاضی صالحین/ ۳/ ۲۶۵، زنجیره: ۲۴۱، ژماره: ۱۳۹۲ - نامه ی زانین}.

(۱۴۲۰) نه مانی زانین به هوئی نه مانی زانایانه وه. (۶۷۴۶ - ۶۷۴۰)

بَابُ: فِي قَبْضِ الْعِلْمِ بِقَبْضِ الْعُلَمَاءِ

۱۸۵۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «إِنَّ اللَّهَ لَا يَقْبِضُ الْعِلْمَ انْتِزَاعًا يَنْتَزِعُهُ مِنَ النَّاسِ، وَلَكِنْ يَقْبِضُ الْعِلْمَ بِقَبْضِ الْعُلَمَاءِ، حَتَّى إِذَا لَمْ يَتْرُكْ عَالِمًا، اتَّخَذَ النَّاسُ رُءُوسًا جُهَلَاءَ، فَسُئِلُوا، فَأَقْتُوا بِغَيْرِ عِلْمٍ، فَضَلُّوا وَأَضَلُّوا». {الحديث: ۶۷۳۷ = ۶۷۵۲ فم. تجريد

البخاری بالكوردی/ ۱، رقم: ۸۵ = ۱۰۰، ۷۳۰۷. ترمذی. علم: ۲۶۵۲. ابن ماجة. مقدمة: ۵۲. تحفة الأشراف: ۸۸۸۳} :

عہدوئلای کورپی عہمری کورپی عاص (رہزای خودا لہخوی و باوکی بی) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودای لہسمر بی) فہرمووی: (تہوہ نہبی کہ خودا لہپر، عیلم و زانین لہ بہندہکانی خوی، لہو خہلکہ بگریتہوہ، وەك چۆن جلی گورج لہبہر داکہنری، ئاوا لہناکاوا بہسرپین بیسرپیتہوہ لہسینگیان، بہلام خودا بہرہ بہرہ، بہرودوا زاناکان دہباتہوہ بولای خوی، تا وای لی دئی عیلم و زانین نامینئی و ہہل دہگیری، جا کاتی نہزانین ماو نہزانا ما، تہوجا رەشە خەلکەکە سەرۆکی نہزان و نہدان بۆ خۆیان دادەنێن و دەست دہکەن بہ پرسیارکردن لییان، جا تہوانیش بہ نہزانی و نادانی خۆیان فہتوایان بۆ دہدەن، ئیتەر ہەم خۆیان لہرپی دہردەچن و ہەم خەلکی تریش لہرپی دہردەکەن!). {تاج/ ۱، زنجیرہ: ۱۷، ژمارہ: ۱۲۶. دہستوورو ئادابی زانین + ریاضی صالحین/ ۳، زنجیرہ: ۲۴۱، ژمارہ: ۱۳۹۲. نامہی زانین} .

(۱۴۲۱) کہسی لہسہردہمی نیسلا ما رەوشت و یاسایہکی جوان. یا ناشیرین

دابہینئی. (۶۷۴۱ - ۶۷۴۵)

باب: مَن سَنَ سُنَّةَ حَسَنَةٍ أَوْ سَيِّئَةٍ فِي الْإِسْلَامِ

۱۸۵۹- عَنْ جَرِيرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: جَاءَ نَاسٌ مِنَ الْأَعْرَابِ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَيْهِمُ الصُّوفُ، فَرَأَى سُوءَ حَالِهِمْ قَدْ أَصَابَتْهُمْ حَاجَةٌ، فَحَثَّ النَّاسَ عَلَى الصَّدَقَةِ، فَأَبْطَنُوا عَنْهُ حَتَّى رَأَى ذَلِكَ فِي وَجْهِهِ، قَالَ: ثُمَّ إِنَّ رَجُلًا مِنَ الْأَنْصَارِ جَاءَ بِصُرَّةٍ مِنْ رِيقٍ، ثُمَّ جَاءَ آخَرُ، ثُمَّ تَتَابَعُوا حَتَّى عُرِفَ السُّرُورُ فِي وَجْهِهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «مَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً حَسَنَةً، فَعَمِلَ بِهَا بَعْدَهُ كُتِبَ لَهُ مِثْلُ أَجْرِ مَنْ عَمِلَ بِهَا وَلَا يَنْقُصُ مِنْ أَجُورِهِمْ شَيْءٌ، وَمَنْ سَنَّ فِي الْإِسْلَامِ سُنَّةً سَيِّئَةً، فَعَمِلَ بِهَا بَعْدَهُ كُتِبَ عَلَيْهِ مِثْلُ وَزْرِ مَنْ عَمِلَ بِهَا، وَلَا يَنْقُصُ مِنْ أَوْزَارِهِمْ شَيْءٌ».

{الحديث: ۶۷۴۱ = ۶۷۵۶ فم: }

جهریری کوری عہدوللہ (رمزای خودای لی بن) فہرمووی: کۆمہلئ خہلک لہ عارہبی سارانشین هاتن بۆ خزمہتی حەزرەتی پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بئ) جلی خوریان لەبەردا بوو، پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بئ) روانی حالیان زۆر شپە، بەراستی نەداراو ئاتاجن، جا پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بئ) گالی خەلکەکەیدا، لەسەر خیرکردن و بەخشین، بەلام خەلکەکە بەسستی هاتن بەدەنگیەو، تەنانت لەرووی دیاربوو کە خەلکەکە لەم روووە سستن، تا لەپاشا پیاوی لە یاریدەدەران (لە ئەنصار) یەک پریاسکە ی پر لەدرەمی زیوینی هیئا، پاش ئەو پیاوی تر هەروا، ئەو جا خەلکەکە بەشوین ئەوانا بەگەرمی دەستیانکرد بەخیرکردن، هەتا رووی پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بئ) لە خوشییانا گەشایەو، جا پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بئ) فہرمووی: (هەرکەسێ لەسەردەمی ئیسلاما، رەوشت و یاسایەکی جوان داہیئنی، وەخەلک چاوی لی بکەن و رەفتاری پی بکەن، چ لەژینیا، چ لەپاش مەرگی، ئەو لەپاداشی ئەو دەدا، کەبوو بە پیشەواو سەر مەشقی جوان بۆکەسانی تر، بەقەد پاداشی ئەو کەسانە کەبەو یاسایە کاردەکەن خیر و پاداشیش بۆ ئەو کەسە داہیئەرە دەنووسری، بەبی ئەو کەھیچ لەخیری ئەوان کەم بکاتەو، وە هەرکەسێ لە ئیسلاما یاسایەکی ناشیرین، یا رەفتاریکی بەد، داہیئنی و خەلکی تر چاوی لی بکەن و رەفتاری پی بکەن، چ لەژانی خوئا، چ لەپاش خوئی، ئەو بەقەد گوناھی ئەوانە ی کاری پی دەکەن، گوناھیش بۆ ئەو کەسە دەنووسری، بەبی ئەو کەھیچ لە گوناھی ئەوان کەم بکاتەو).

١٤٢٢) کەسێ رێگە ی راست نیشانی خەلک بدات یا رێگە ی خراب. (٦٧٤١ - ٦٧٤٥)

مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى أَوْ ضَلَالَةٍ

١٨٦٠- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «مَنْ دَعَا إِلَى هُدًى كَانَ لَهُ مِنَ الْأَجْرِ مِثْلُ أُجُورِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ أُجُورِهِمْ شَيْئًا، وَمَنْ دَعَا إِلَى ضَلَالَةٍ، كَانَ عَلَيْهِ مِنَ الْإِثْمِ مِثْلُ آثَامِ مَنْ تَبِعَهُ لَا يَنْقُصُ ذَلِكَ مِنْ آثَامِهِمْ شَيْئًا». {الحديث: ٦٧٤٥ = ٦٧٦٠ فم:}

ئەبو ھوردىرە (رەزاي خوداي ئى بى) فەرموۋى: خۆشەويست (دروودى خوداي لەسەر بى) فەرموۋى:
(ھەركەسى رىگەي راست نىشانى خەلک بداو بىي بە مامۆستاي چاكە بۆيان،
خۆشى بەقەد ئەو كەسانەي كە بەگوۋى دەكەن و شوۋىنى دەكەن خىرى دەگا، بەبى
ئەو كەھىچ لەخىرى ئەوانەي پەپرەوى دەكەن و چاۋى ئى دەكەن كەم بىكاتەو، وە
ھەركەسى رىگەي خراب پىشانى خەلک بداو بىي بە نىشانەرو داهىنەرى خراپە و
گومپايى، خۆشى بەقەد ئەو كەسانە كە بەگوۋى دەكەن و چاۋى ئى دەكەن، گوناھو
تاوانى دەگا، بەبى ئەو كەھىچ لە گوناھى ئەوان كەم بىكاتەو!). {رياضى
صالحين/۱، زنجيرە: ۲۰، ژمارە: ۱۷۴ - رىگەي خىر نىشانان بە خەلک + تاج/۱،
زنجيرە: ۱۹، ژمارە: ۱۳۷ - شوۋىنەوارى عىلم و زانست ھەتا ھەتايە دەمىنى}.

روونکردنەو:

بەويۋنە: زۆر شت لە قورئان و سوننەتدا، وەسپى جوانى گراو، بەلام بەشيۋەي
گشتى، نەو ك بەشيۋەي تايبەت. وەك پەخشى زانست و رۆشنىرى و خەلک فيرى
زانست و زانين و ھونەرى باشى جوان، كارى رەواو پەسەندە لە ياسانامەي خوادا،
كەسى لەم روانگەو، چاپخانەي بىكاتەو و بىي بەناوەندىكى پەخشى زانستى
بەسوود و رۆشنىرى باش، لە ولاتدا ئەو خاۋەنى ئەو چاپخانەيە ھەتا رۆزى
قيامەت خىرى ئەو داهىنانە باشى دەگات، ھەروا بە پىچەوانەيشەو، ئەوانەي كە
بوون و، يا لە ئايىندەدا دەبن بەداهىنەرى خراپە و گەندەلى رەوشتى و دەبن
بەسەرمەشقى بەد بۆكارى خراپە و خەلک فيرى بەرەلایى و گۆرانى پيس و سەما و
ھەلپەركى دەكەن مەردوم پۆل پۆل لە ئايىن دەردەكەن و فيرى نامەردى و
داۋىنپىسى و دزى و حىزىيان دەكەن و لەژىر ناۋى گەورە گەورە و جۈاندا، ئەم
زەھرى ھەلايەلەي خۇيان دەريژن، وەك: ھونەرمەند و مۇسقىارو... تاد، ئەمانە و
ويۋنە ئەمانە (أَنَّمَا الضَّالَّةُ) و لەدنيا و قيامەتا روورەش و روو زەردى لای خودا و
لاى ملەتن!

لەپراستىدا زۆرىنەى كەنالەكانى راگەياندن، لە ولاتە ئىسلامىيەكانا، بە جۆرى نووسراو و بيسراو و بينراوياڭنەو، بلوڧىرو زورنای شەيتان و بەر مەنطوق و مەفھوو مى ئەم فەرموودە پىرۆزانە دەكەون، خۆزگەم بەوھى كە بەسەدان فرسەخ لىيانەو دەوورە، بەشدارىكردن و كاركردن لەو دەسگايانەدا، كەبوون بەسەرچاوەى گەندەلى و بەر بەرەلایى، ھۆى مسۆگەر كردنى خەشم و قارو رقو قىنى خودايە!
لەھەمووى سەيرتر كارمەند و بەرپۆەبەرانى ئەم دەسگا راگەيەنپرانە، بەتايبەتى لە ولاتە موسولمانەكاندا، كۆمەلى موراھىق و لەزەت پەرست و ئارەقخۆرو چلكاو خۆرى شەيتان و ناشقى لۆتى بازى و چەقەنە سازى و سات و سەمتوورو سەمان!!

١٤٢٢) باسى نووسەرانى قورئان و ھەرەشەكردن لە درۆكردن بەدەم پىغەمبەرەو (دروودى خودای لەسەر بى). (٧٤٣٤ - ٧٤٣٥)

باب: فِي كِتَابَةِ الْقُرْآنِ وَالتَّحْذِيرِ مِنَ الْكُذْبِ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
١٨٦١- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «لَا تَكْتُبُوا عَنِّي، وَمَنْ كَتَبَ عَنِّي غَيْرَ الْقُرْآنِ فَلْيَمْحُهِ، وَحَدِّثُوا عَنِّي وَلَا حَرَجَ، وَمَنْ كَذَبَ عَلَيَّ (قَالَ هَمَامٌ: أَحْسِبُهُ، قَالَ: مُتَعَمِّدًا) فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ النَّارِ».
{الحديث: ٧٤٣٥ = ٧٤٧٠ فم:}

ئەبو سەعیدى خودرى (رەزای خودای ئى بى) فەرمووی: خۆشەويست (دروودى خودای لەسەر بى) لەسەرەتاو بە ھاوەلانى خۆى دەفەرموو: (ھەرچى دەبىستن لەمن مەینووسن بىجگە لە قورئان، ئەگەر بىجگە لە قورئان شتى تەرتان لەمن بىست و نووسیتانەو بىكوژیننەو، باشتى تر، لە رىگەى ھەلەو نەشارەزايیەو تىكەلى قورئان نەبى!

ئەمەيش واتای وانىيە كە فەرموودەكانى من پشتگوئى بڭەن و بايەخيەن پى مەدەن و مەيانگىرنەو بە ىەكترى، بەلكوو بە پىچەوانەو فەرموودەكانى من لەبەرېكەن و بۆيەكترى بگىرنەو، شتى وا زۆر باشەو قەيدى نىيە. لەھەمان كاتدا ئەوھىشتان لەبەرچاوبى ھەركەسىكىش بەدەم مەو دەروڭكا، باجىگەى خۆى

له دۆزه خا خوش بکا). {ریاض/۳، زنجیره: ۲۴۱، ژماره: ۱۳۸۰ - نامه‌ی زانین} +
{تاج/۱، زنجیره: ۱۷، ژماره: ۱۲۵ - دهستوورو ئادابی زانین}.

هه ممام که مامۆستای مامۆستا (شیخی شیخ) هکه‌ی ئیمامی موسلیمه،
له‌گێڕانه‌وه‌ی ئهم فهرموده‌یه‌دا، ده‌فه‌رموئ: واده‌زانم فه‌رمووی: (هه‌رکه‌سی‌کیش
به‌ده‌م منه‌وه به‌فه‌ستی، واته: به ئاره‌زوو، درۆبکا و قسه‌یی به‌درۆ بداته پال من،
که‌من ئهو قسه‌یه‌م نه‌کردبێ باجی‌گه‌ی خو‌ی له ئاگری دۆزه‌خا خوش بکا).

۱۸۶۲- وَعَنْ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
يَقُولُ: «إِنَّ كَذِبًا عَلَى لَيْسَ كَذِبٍ عَلَى أَحَدٍ، فَمَنْ كَذَبَ عَلَى مُتَعَمِّدًا فَلْيَتَّبِعُوا مَقْعَدَهُ مِنَ
النَّارِ». {الحديث: ۵ = ۶ فم. تجريد البخاری بالكوردی/۲، رقم: ۶۲۰ = ۱۲۹۱ فتح
الباری. ترمذی. جنائز: ۱۰۰۰. تحفة الأشراف: ۱۱۵۲۰}.

موغیره‌ی کورپی شوعبه (رمزای خودای ئی بی) فه‌رمووی: به‌گو‌یی خو‌م له‌زاری پیروزی
پی‌غه‌مبه‌ری خوشه‌ویست و ئازیزو نازدارم بیست ده‌یفه‌رموو: (درۆکردن به‌ده‌م
منه‌وه، وه‌ک درۆکردن به‌ده‌م که‌سی تروه‌ه نییه، هه‌رکه‌سی به‌فه‌ستی به ئاره‌زوو
به‌ده‌م منه‌وه درۆ هه‌لبه‌ستی و بی‌کا، باجی‌گه‌ قنگی خو‌ی له‌ناو ئاگری دۆزه‌خدا
خوش بکات!). {تاج/۱، زنجیره: ۱۷، ژماره: ۱۲۴ - دهستوورو ئادابی زانین}.

۱۸۶۳- عَنْ سَمُرَةَ بْنِ جُنْدَبٍ وَعَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَا: قَالَ
رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «مَنْ حَدَّثَ عَنِّي بِحَدِيثٍ يُرَى أَنَّهُ كَذِبٌ فَهُوَ أَحَدُ
الْكَاذِبِينَ». {الحديث المقدمة قبل الحديث ذي الرقم الواحد}:

سه‌مووره‌ی کورپی جوندوب و موغیره‌ی کورپی شوعبه (رمزای خودایان ئی بی) فه‌رموو‌یان:
خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) فه‌رمووی: (هه‌رکه‌سی فه‌رمووده‌یی به‌ده‌م منه‌وه
بگێڕێته‌وه‌و سوور بزانی که ئه‌وه درۆیه‌و به‌ده‌م منه‌وه هه‌لبه‌ستراوه، ئه‌وه خوشی
یه‌کی‌که له‌و درۆ‌زانانه که‌ئهو درۆیه‌یان هه‌لبه‌ستوووه و ده‌ماو ده‌م ده‌ی‌گێڕنه‌وه‌و
بلا‌وی ده‌که‌نه‌وه!).

۵۶- نامه‌ی نزاو پارانه‌وه

کتاب الدعاء

{بروانه: تاجول ئوصول به‌کوردی، به‌رگی پینجه‌م، زنجیره: ۵۸ هه‌تا زنجیره: ۹۴، له ژماره: ۴۹۳۹ وه هه‌تا ژماره: ۵۱۵۶ م + ریاضی صالحین/ ۳ به‌کوردی له زنجیره: ۲۴۴ وه هه‌تا زنجیره: ۲۵۴، له ژماره: ۱۴۰۸ وه هه‌تا ژماره: ۱۵۱۰ + ته‌جرید بوخاری به‌کوردی/ ۵، زنجیره: ۸۳، له ژماره: ۱۹۷۵ وه هه‌تا ژماره: ۱۹۹۳}.

(۱۴۲۴) ناوه پیروژه‌کانی خوداو که‌سی سه‌رژمی‌ریان بکا. (۶۷۵۰ - ۶۷۵۱)

باب: فِي أَسْمَاءِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَفِي مَنَ أَخْصَاها

۱۸۶۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِنَّ لِلَّهِ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ اسْمًا مَن حَفِظَهَا دَخَلَ الْجَنَّةَ وَإِنَّ اللَّهَ وَتَرَّ يُحِبُّ الْوَتَرَ». {الحديث: ۶۷۵۰ = ۶۷۶۵ فم. بخاری. دعوات: ۶۴۱۰، ۷۳۹۲. ترمذی. دعوات: ۳۵۰۸. تحفة الأشراف: ۱۳۶۷۴}:

ئه‌بو هوره‌یره (ره‌زای خودای ئی بن) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بین) فه‌رمووی: خودای گه‌وره نه‌وه‌دو نو‌ ناوی هه‌یه، له‌سه‌د یه‌ک که‌م، هه‌رکه‌سی له‌به‌ریان بکاو کار به واتاو مه‌به‌ستیان بکا، ده‌چیته به‌هه‌شت! خودا خو‌ی تاقه‌و هه‌ز له تاق ده‌کا). {تاج/ ۵، زنجیره: ۵۹، ژماره: ۴۹۵۸ — ناوه جوانه‌کانی خودا}.

روونکردنه‌وه:

خودا خو‌ی تا‌ک و ته‌نهایه، نه‌هاوه‌لی هه‌یه، نه‌هاو جووت و نه باوک و دایک و کو‌پ و کچ و نه‌که‌س، به‌لام دروستکراو جووتن، وه‌ک ژن و می‌ردو باوک و کو‌پ و دایک و کچ. ئه‌و شتانه‌یشی که تا‌کن و خودا هه‌زی لی‌یانه، وه‌ک: پینج نو‌یژه، طه‌واف و سه‌عی هه‌وتن، ره‌جمی شه‌یتان هه‌وت به‌رده، خو‌ پاک کردنه‌وه به‌سی به‌رده، ئاسمانه‌کان و زه‌مینه‌کان هه‌وتن، هه‌فته هه‌وت رو‌ژه و شتانی تری تا‌کی له‌م بابه‌ته.

(۱۴۲۵) نزاو پارانه‌وهی پیڅه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی). (۶۸۳۳ - ۶۸۵۰)

باب: دُعَاءُ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

۱۸۶۵- عَنْ فِرْوَةَ بْنِ ثَوْبَلٍ الْأَشْجَعِيِّ قَالَ: سَأَلْتُ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) عَمَّا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَدْعُو بِهِ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ؟ قَالَتْ: كَانَ يَقُولُ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ». {الحديث: ۶۸۳۳ = ۶۸۵۱ فم}:

فه‌روهی کورې نه‌وفه‌لی ته‌شج‌ه‌عی (ره‌حمه‌تی خودای لی بی) فه‌رمووی: بو خوم له عایشه‌ی هاوسه‌ری پیڅه‌مبه‌رم پرسې: ته‌ی دایکی باوه‌رداران! پیڅه‌مبه‌ر (دروودی خودای

له‌سه‌ر بی) چوڼ چوڼی ده‌پارایه‌وه له‌خوداو له‌کاتی نزاو پارانه‌وه‌ا چی ده‌فه‌رموو؟

فه‌رمووی: زور جارن ده‌یفه‌رموو: اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ مَا عَمِلْتُ وَمِنْ شَرِّ مَا لَمْ أَعْمَلْ: خودایه! په‌ناده‌گرم به‌تو له‌شه‌ری هه‌موو کرده‌وه‌یه‌کی خومو، له شه‌ری کرده‌وه‌ی که‌سیکی تریش). {تاج: ۵، زنجیره: ۷۱، ژماره: ۵۰۶۷ - نه‌و گوته‌ه‌دیس‌ییانه‌ی که به‌کارده‌هیئرین بو په‌ناگرتن به‌خودا} + {ریاض: ۳، زنجیره: ۲۵۰، ژماره: ۱۴۷۷}.

روونکر دنه‌وه:

له غایه‌توله‌نموولی شه‌رحی تاجول ئوصولا ده‌فه‌رموئ: (به‌که‌می گوږانه‌وه):

۱- نه‌وه‌ی که پیڅه‌مبه‌ر کردوویه‌تی ته‌گه‌ر کارئ خراب بووبی، نه‌وه په‌نا به‌خودا گرتن لیی کارئ ناشکرایه. وه‌ک چیرۆکه‌که‌ی پیڅه‌مبه‌رو عه‌بدوللای کورې مالیک، ناسراو به‌ئیبنو ئوم مه‌کتووم و هاتنی سه‌ره‌تای سووره‌تی (عَبَسَ وَتَوَلَّى أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى). {بروانه: تاج/۴، زنجیره: ۶۲، لاپه‌ره: ۵۵۶، ژماره: ۴۲۰۳ - سووره‌تی عه‌به‌سه}.

وه‌ک چیرۆکی نه‌ییکردنی پیڅه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) له موتوربه‌کردنی خورماو پووجه‌ئبوونی به‌ره‌که‌ی. {بروانه: تاج/۳، لاپه‌ره: ۴۷۱، زنجیره: ۱۰۳، ژماره: ۳۱۶۹ - رای پیڅه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) بو ئیش و کاری دنیا‌یی}.

۲- نه‌وه‌ی که پیڅه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) کردوویه‌تی، ته‌گه‌ر فه‌مانبه‌ری و کاری باش و تاعه‌ت بووبی، نه‌وه په‌ناگرتن به‌خودا له شه‌ری ته‌م جوړه کاره‌باشه، له‌و

رووھوھىيە كەدەبىي بەھۇي لەخۇبىيى بوون و بەھۇي بەخۇۋە نازىن و رىبابازى و شتى تىرى ناپەسەندى لەم بابەتە.

۳- لەشەرى ئەوھىشى كە نەيىكردوۋە، مەبەست ئەوھىيە كە خۇدا لە ئايىندەدا بىپارىزى لە تووشبوۋنى كىردنى ئەو كارە خراپە. يا لەشەرى ئەوھى كەخۇي نەيىكردوۋە كەسىكى تر كىردوۋىيەتى يا دەيكا، بەلام لەوانەيە كە پىرىشكى ئەوھىش بگىرىتەوۋە، وەك خۇداي گەورە دەفەرمۇي: {وَاتَّقُوا فِتْنَةً لَا تُصِيبَنَّ الَّذِينَ ظَلَمُوا مِنْكُمْ خَاصَّةً - أَنْفَال - ۸/۲۵}.

واتە: ئەي موسۇلمانىنە! خۇتان بپارىزىن لەوچۇرە كارو كىردارو رەفتارانەي كەسەر دەكىش بۇ ئازاۋو كە تاۋانبارو بى تاۋان دەگىرنەوۋە زەرەرو زىيانىان تەنىيا بۇ تاۋانكاران و ستمەكاران نىيە و بەس، بەلكو تەپرو وشك پىكەوۋە دەسوۋتىنن).

۱۸۶۶- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا): أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَقُولُ: «اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أُنَبِّتُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَنْ تُضِلَّنِي، أَنْتَ الْحَيُّ الَّذِي لَا يَمُوتُ، وَالْجَنُّ وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ». {الحدیث: ۶۸۳۷ = ۶۸۵۵ فم. تجرید البخاری بالكوردی/ ۵، رقم: ۲۱۲۷ = ۷۳۸۴، ۱۶۹۷ = ۱۶۹۷ تەجرید = ۴۸۴۸ فتح الباری. تحفة الأشراف: ۶۵۵۰}.

ئىبنو عەبباس (رەزى خۇدايان ئى بن) فەرمۇي: دەستوۋرى پىغەمبەر (دروۋى خۇداي لەسەر بى) وابوۋ دەيفەرمۇۋ:

«اللَّهُمَّ لَكَ أَسْلَمْتُ، وَبِكَ آمَنْتُ، وَعَلَيْكَ تَوَكَّلْتُ، وَإِلَيْكَ أُنَبِّتُ، وَبِكَ خَاصَمْتُ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِعِزَّتِكَ، لَا إِلَهَ إِلَّا أَنْتَ أَنْ تُضِلَّنِي، أَنْتَ الْحَيُّ الَّذِي لَا يَمُوتُ، وَالْجَنُّ وَالْإِنْسُ يَمُوتُونَ»:

ئەي خۇدايە! خۇم سپارد بەتۇۋ باۋەرم ھەيە بەتۇ، پشتو پەنام ھەر تۇي و پشتم بەست بەتۇ، دالەم ھىناۋەتەوۋ بەرتۇ، بە پشتى تۇ دەچم بەگىزى ناحەزى خۇما، ئەي خۇدايە! مە ھەمىشە پەنا دەگرم بە گەورمىي و سەرۋەرىي تۇ، خۇداي تر نىيە تۇنەبى، پەنا دەگرم بە گەورمىي تۇ لەۋەي كە سەرم ئى بشىۋىنى و

سەرگەردانم بکەیت، تۆ ئەو زیندوووە نەمرەیت کە ھەرگیز نامریت، ھەموو زیندووین بێجگە لەتۆ، بەجنۆکە و پەری و فریشتە و مرقیشەو، ھەموو دەمرن و کۆتایی بە ژانیان دای و تەنھا ھەر خۆت دەمینی و بەس!). {تاج/٥، زنجیرە: ٧٠، ژمارە: ٥٠٤٧ - نزایی کە خێرو خووشی ھەردوو جیھانی تیابن + تاج/١، زنجیرە: ١٨٤، ژمارە: ٩٨٦ - خویندنی قورئان و نزاو پارانەووە لەشەودا} + {ریاض/٣، زنجیرە: ٢٥٠، ژمارە: ١٤٨٠ - نامەى نزاو پارانەووە}.

١٨٦٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا كَانَ فِي سَفَرٍ وَأَسْحَرَ يَقُولُ: «سَمِعَ سَامِعٌ بِحَمْدِ اللَّهِ وَحُسْنِ بَلَاءِهِ عَلَيْنَا، رَبَّنَا صَاحِبِنَا، وَأَفْضَلِ عَلَيْنَا، عَائِدًا بِاللَّهِ مِنَ النَّارِ». {الحديث: ٦٨٣٨ = ٦٨٥٨ فم}:

ئەبو ھورەیرە (رەزای خودای ئی بێ) فەرمووی: جاران پیغەمبەر (درودی خودای لەسەر بێ) لەسەفەردا، لەکاتی دەمی بەیانیدا دەیفەرموو: (با ئەوێ کە گوێی لەم وشانەى منە، لەبارەى ھەمدو سوپاس و نزاو پارانەووە، با رایبگەيەنن بە موسولمانانى تریش، ھەتا ئەوانیش لەم بەرە بەیانەدا، سەرگەرمی یادی خودابن و لەخودا بپارێنەو، ئەى پەروردگارمان! خۆت لەم سەفەرەماندا ھاوڕێمانبەو بەچاوی سۆزو میھرەبانى ئاگاداریمان بفرموو، بەھەر و نازو بەخششی خۆت برێژە بەسەرمانا، لەھەمان کاتا کە ئەمەت عەرزەدەکەم، پەناش دەگرم بەتۆ ئەى خودایە! لە ئاگرى دۆزەخ).

١٨٦٨- عَنْ أَبِي مُوسَى الْأَشْعَرِيِّ: عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَنَّهُ كَانَ يَدْعُو بِهَذَا الدُّعَاءِ: «اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي، وَجَهْلِي، وَإِسْرَافِي فِي أَمْرِي، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي جِدِّي وَهَزْلِي، وَخَطْئِي وَعَمْدِي، وَكُلَّ ذَلِكَ عِنْدِي، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، أَنْتَ الْمَقْدُمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخَّرُ، وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ». {الحديث: ٦٨٣٩ = ٦٨٥٧ فم. تجريد البخارى = مختصر صحيح البخارى بالكوردى/٥، رقم: ١٩٩١ = ٦٣٩٨ فتح البارى = ١٦٤١ تجريد = ٤٥٢٢ فتح البارى}:

ئەبو موسای ئەشعەری (رەزای خودای ئی) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ)

جاران ئەم نزایە دەکردو دەیفەرموو:

«اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي خَطِيئَتِي، وَجَهْلِي، وَأَسْرَافِي فِي أَمْرِي، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي جِدِّي وَهَزْلِي، وَخَطَنِي وَعَمْدِي، وَكُلُّ ذَلِكَ عِنْدِي، اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي مَا قَدَّمْتُ وَمَا أَخَّرْتُ، وَمَا أَسْرَرْتُ وَمَا أَعْلَنْتُ، وَمَا أَنْتَ أَعْلَمُ بِهِ مِنِّي، أَنْتَ الْمُقَدِّمُ وَأَنْتَ الْمُؤَخِّرُ، وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»:

واتە: ئەی خودایە! ئەی پەرورەدگاری گەورەم! لێم خۆشە، خۆشە لە تاوانم، لە نادانی و نەفامیم، لە زیادە رەویم و پێلێهەلپینم لە هەموو کاریکما، لەوەی کەتۆ باشتی دەزانی لەمن، خودایە! تاوانەکانم هەموو بپۆشە، چ هی بەراستیم بێ، چ هی بەگالته مەوێ بێ، چ هی هەلەو نەزانیم بێ، چ هی ئەنقەس بێ، وە ئەم جوۆرە تاوانەیشم هەموو هەن! ئەی خودایە! تاوانی کۆن و نوێم هەموو بپۆشە وە تاوانی نەینێ و ئاشکرام بپۆشە، ئەو تاوانانەیشم بپۆشە کەتۆ خۆت باشتی لێی دەزانیت، پێشخستن و پاشخستن هەر بەدەستی خۆتە، پێشخەرو پاشخەر هەر تۆی، وە هەموو شتێ بۆ تۆ ئاسانە، تۆ دەستەلاتی هەموو شتیکت هەیە و هیچ شتێ لەچنگی تۆ قوتار نابێ و هیچ شتێ لەدەستی تۆ دەرنایێ. {تاج/۵، زنجیرە: ۷۰، ژمارە: ۵۰۴۲ - نزایی کە خێرو خۆشی جیهانی تیا دا بێ} + {ریاض/۳، زنجیرە: ۲۴۴، ژمارە: ۱۴۲۴}.

۱۸۶۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي، وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي، وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي فِيهَا مَعَادِي، وَاجْعَلِ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ، وَاجْعَلِ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ». {الحديث: ۶۸۴۱ = ۶۸۵۹ فم}:

ئەبو ھورەیرە (رەزای خودای ئی) دەفەرمووی: جاران خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ)

ئەم نزایە دەخویند، دەیفەرموو:

«اللَّهُمَّ أَصْلِحْ لِي دِينِي الَّذِي هُوَ عِصْمَةُ أَمْرِي، وَأَصْلِحْ لِي دُنْيَايَ الَّتِي فِيهَا مَعَاشِي وَأَصْلِحْ لِي آخِرَتِي الَّتِي فِيهَا مَعَادِي، وَاجْعَلِ الْحَيَاةَ زِيَادَةً لِي فِي كُلِّ خَيْرٍ وَاجْعَلِ الْمَوْتَ رَاحَةً لِي مِنْ كُلِّ شَرٍّ»:

واته: ئەى خودای من! دینه‌که‌م، که مایه‌ی خو‌شیی و باشیی هه‌موو کاروباریکمه، رێک و پێکی ب‌خه بۆم، وه دنیا‌که‌م که‌تیا ده‌ژیم و گوزهرانی تیا‌ده‌که‌م، سازى بکه بۆم، وه دوا‌و‌ژم، که تیا‌زیندوو دهبه‌وه، باشی بکه بۆم، خودایه! ئەم ژيانه‌ی ئەم دنیا‌یه‌م بۆ‌بکه به‌هۆی هه‌موو زیاده‌خێری، وه مردنیشم بۆ بکه به‌دهستمایه‌ی سه‌رفرازی و سه‌سانه‌وه له‌ده‌ستی هه‌موو شه‌پ‌ری!}. {ریاضی صالحین/۳، زنجیره: ۲۵۰. نامه‌ی نزاو پارانه‌وه، ژماره: ۱۴۷۲ + تاج/۵، زنجیره: ۷۰، ژماره: ۵۰۴۴ - نزایی که خێرو خو‌شی هه‌ردوو جیهانی تیا‌بی}.

۱۸۷۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): أَنَّهُ كَانَ يَقُولُ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى، وَالتَّقَى، وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى». {الحديث: ۶۸۴۲ = ۶۸۶۰ فم}:

عه‌بدو‌ل‌لای کوری مه‌سه‌وود (ره‌زای خودای ئی) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر ئی) گه‌لێ جار ده‌یفه‌رموو: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْهُدَى، وَالتَّقَى، وَالْعَفَافَ وَالْغِنَى»: واته: ئەى خودای من! داخوازی ئەم خه‌لاتانه‌ت ئی ده‌که‌م: رێگه‌ی راستم پێ نیشان بده، له‌خودا ترسیی و ته‌قوام پێ نیشان بده، روو سووریم پێ خه‌لاتکه، دارایی و ده‌وله‌مه‌ندیی د‌ل و ده‌روون و مال‌م پێ خه‌لات بکه. {تاج/۵، زنجیره: ۷۰، ژماره: ۵۰۴۳}.

۱۸۷۱- عَنْ زِيَادِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ: لَا أَقُولُ لَكُمْ إِلَّا كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ، قَالَ: كَانَ يَقُولُ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْجُبْنِ، وَالْبُخْلِ، وَالْهَرَمِ، وَعَذَابِ الْقَبْرِ، اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا، وَزَكَّاهَا أَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا، أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلَاهَا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ، وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ، وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ، وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا». {الحديث: ۶۸۴۴ = ۶۸۶۲ فم}:

زه‌یدی کوری ئه‌ره‌قه‌م (ره‌زای خودای ئی) فه‌رمووی: جاران پێغه‌مبه‌ر خو‌ی (دروودی خودای له‌سه‌ر ئی) چۆن ئەم نزا‌یه‌ی ده‌خویند، منیش ئاو‌ه‌ها بو‌تانی ده‌خوینم، ده‌یفه‌رموو

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْجُبْنِ، وَالْبُخْلِ، وَالْهَرَمِ، وَعَذَابِ الْقَبْرِ، اللَّهُمَّ آتِ نَفْسِي تَقْوَاهَا، وَزَكَّاهَا، أَنْتَ خَيْرُ مَنْ زَكَّاهَا، أَنْتَ وَلِيُّهَا وَمَوْلَاهَا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ عِلْمٍ لَا يَنْفَعُ وَمِنْ قَلْبٍ لَا يَخْشَعُ وَمِنْ نَفْسٍ لَا تَشْبَعُ وَمِنْ دَعْوَةٍ لَا يُسْتَجَابُ لَهَا».

واته:

خودايه! پهنا دهگرم له بیکارهی و ته وه زه لی و ترسنوکی و رژدی و چرووکی و نیفتادهی و نازاری گوړ، خودايه! ترسی خوت بخه ره ناو دلمه وه و دهر و ونم کهیل که له ته قواو پاک و ته میز رایبگره، چونکه تو خوت له هه موو که سیکی تر، باشر پاک و خاوینی ده که یته وه، له راستیدا تو هه ر خوت که وره و سه رو ورو خاوهنی خودی منیت. خودايه! پهنا دهگرم به تو له زانستی بی که لک و بی سوودو، له دلی بی ناگای بی ترسو، له دهر و ونی چاو برسی و، له دو و عاو نزاو پارانه وهی که گیرانه بی!). {تاج: ۵، زنجیره: ۷۱، ژماره: ۵۰۶۶ - نهو گوته حه دیسیانه ی که به کار دهی نرین بو په ناگرتن به خودا}.

۱۴۲۶) نزاو پارانه وهی ... خودايه! لیم ببووره و ره حمم پی بکه و ناسووده یم پی بیه خسه و رزو و روژی باشم بده ری. (۶۷۸۳ - ۶۷۹۲)

باب: الدُّعَاءُ ... اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَعَافِنِي وَارْزُقْنِي

۱۸۷۲- عَنْ أَبِي مَالِكٍ الْأَشْجَعِيِّ عَنْ أَبِيهِ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَتَاهُ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ أَقُولُ حِينَ أَسْأَلُ رَبِّي عَزَّ وَجَلَّ؟ قَالَ: «قُلِ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي، وَعَافِنِي وَارْزُقْنِي، وَيَجْمَعُ أَصَابِعُهُ إِلَّا الْإِبْهَامَ، فَإِنَّ هَؤُلَاءِ تَجْمَعُ لَكَ دُنْيَاكَ وَآخِرَتَكَ». {الحديث: ۶۷۹۱ = ۶۸۰۷ فم}:

نه بو مالیکی نه شجعه ی (رحمتهی خودای لی بن) فهرمووی: باوکم فهرمووی: گویم لی بوو پیاوئ هات له پیغه مبه ری پرسی، گوئی: نهی پیغه مبه ری خودا! کاتی له په روه ردگارم ده پاریمه وه و داوای لی ده که م چی بلیم و چوَن بلیم؟ فهرمووی (دروودی خودای له سر بی): بلی: «قُلِ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي، وَعَافِنِي وَارْزُقْنِي»: واته: نهی خودايه! خوشبه لیم و له گونا هه کانم ببووره و به زه ویت بیته وه پیامو و رحمم

پېښکه و (رېگه‌ی راستم پې نیشان بدهو) بېوه‌ی و سهر ناسوودهم که و رزق و روژیه‌کی حه‌لائی سهر و بهرم پې بده). هه‌موو جارئ که پېغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بې) یه‌کئ له‌م چوار وشه‌یه‌ی ده‌فه‌رموو، په‌نجه‌یه‌کی خوئی ده‌نووقان، به‌س په‌نجه که‌له‌ی مایه‌وه که نه‌ینوو قان‌دبوو، چوار وشه‌که ئه‌مانه‌ن:

۱- اغفر لی. ۲- وارحمی. ۳- وعافنی. ۴- وارزقنی.

ئه‌وجا خو‌شه‌و یست (دروودی خودای له‌سهر بې) به‌ پیاوه‌که‌ی فه‌رموو: (نزاو پارانه‌وه به‌م وشانه، خېرو خو‌شی هه‌ردوو جیهانت بو کۆده‌کاته‌وه!). {ریاض/۳، زنجیره: ۲۵۰، ژماره: ۱۴۶۹ - نامه‌ی نزاو پارانه‌وه}.

روونکر دنه‌وه:

ئه‌بو مالیکی ئه‌شجعه‌ی، ناوی سه‌عدی کورپی طاریقی کورپی ئه‌شیه‌مه، خوئی تابیعیه، متمانه‌یه، طاریقی باوکی سه‌حابه‌یه، ئیمامی موسلیم ده‌فه‌رموئ: یه‌ک راوی هه‌یه که ئه‌بو مالیکی کورپی خو‌یه‌تی، دوو فه‌رمووده‌ی له‌ موسلیمدا هه‌یه. له‌ ئیصابه‌دا ده‌فه‌رموئ: ئه‌بو مالیکی ئه‌شجعه‌ی ده‌فه‌رموئ: گوتم به‌ باوکم: بابه! تو خۆت له‌پشتی پېغه‌مبه‌ره‌وه نوێژی به‌یانیت کردووه، هه‌روه‌ها له‌ پشتی عومه‌رو ئه‌بویه‌کرو عوتمان‌ه‌وه، هه‌رکه‌سه‌یان له‌کاتی جینشینی خو‌یاندا، له‌پشت عه‌لیشه‌وه له‌ کووفه، نزیکه‌ی پېنج سال نوێژی به‌یانیت کردووه، جا ئایا ئه‌م زاتانه، له‌ جه‌ماعه‌تی نوێژی به‌یانیدا قونووتیان ده‌خویند، یان نا؟ باوکم له‌وه‌لامی ئه‌م پرسیاره‌مدا فه‌رموو: (شتی وا نه‌بووه، قونوت خویندن له‌ نوێژی به‌یانیدا، له‌دوا ئه‌وان داهینراوه!).

عه‌سقه‌لانی ده‌فه‌رموئ: ته‌رمه‌زی ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌ی به‌ سه‌حیح داناوه. له‌ ته‌هذیب و ته‌هذیبا ده‌فه‌رموئ: ئه‌بو مالیک هه‌تا ده‌ورو به‌رو سنووری سالی سه‌دو چلی کۆچی ژیاوه، ئیبنو عه‌بدولبه‌ر ده‌فه‌رموئ: که‌سئ له‌ زانایانی فه‌رمووده گومان نابهم که به‌متمانه‌و زانای دانه‌ن!

۱۴۲۷) نزاو پارانهوهی ... خودایه! لههردوو جیهانا باشمان بۆیکه و لهسزای دۆزهخ بمانپاریزه. (۶۷۸۱ - ۶۷۸۲)

باب: الدُّعَاءُ ... اللَّهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ
۱۸۷۳- عَنْ عَبْدِ الْعَزِيزِ - وَهُوَ ابْنُ صُهَيْبٍ - قَالَ: سَأَلَ قَتَادَةُ أَنَسًا: أَيُّ دَعْوَةٍ كَانَ يَدْعُو بِهَا النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَكْثَرَ؟ قَالَ: كَانَ أَكْثَرُ دَعْوَةٍ يَدْعُو بِهَا يَقُولُ: «اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً، وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ». قَالَ: وَكَانَ أَنَسٌ إِذَا أَرَادَ أَنْ يَدْعُوَ بِدَعْوَةٍ دَعَا بِهَا فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَدْعُوَ بِدُعَاءٍ دَعَا بِهَا فِيهِ. {الحديث: ۶۷۸۱ = ۶۷۹۶ فم. تجريد البخارى بالكوردى/ ۵، رقم: ۱۹۹۰ = ۶۳۸۹، ۴۵۲۲ فتح البارى}:

عهدولعهزیزى كورپى صوههیب فهرمووی: قهتاده له ئهههسى كورپى مالیکى
پرسى: زۆرتىر پيغهمبهر (دروودى خودای لهسهر بى) بهكام نزايه نزاى دهکرد؟ فهرمووی:
زۆرتىرىنى كات پيغهمبهر (دروودى خودای لهسهر بى) بهم نزايه نزاى دهکردو دهيفهرموو:
{اللَّهُمَّ - رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً، وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ - البقرة - ۲۰۱/۲}.

واته: خودایه! ئهى پهروهردگارى ئيمه! ههم لهجیهاناو ههم لهروژى پاشه روژا،
بهشى باشمان پى بدهو، لههردوو جیهاندا چاکمان بۆیکه، وه بمانپاریزه له سزای
دۆزهخ). {تاج/ ۴، زنجیره: ۳، ژماره: ۳۷۲۸ - ئهوهى لهبارهى سوورتهى بهقهروهه
هاتووه}.

فهرمووی: ههرکاتى ئهههس بیویستايه، که نزايهكى كورتو پوخت بکا، بهم
نزايه دهیکردو دهيفهرموو: {رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ
النَّارِ} بهلام کاتى که دهیویست زۆر بپاریتهوهو نزاى دوورو دريژبکا، لهناو ئهه
پارانهوهو نزا دريژدها، ئهم نزايهشى تيا دهخويندو ئهم نايهتهيشى دهکرد به بهشى
له نزاو پارانهوه دريژدهکى.

(۱۴۲۸) نزا بۆرینمایى و شاره زایی. (۶۸۳۳ - ۶۸۵۰)

باب: الدُّعَاُ بِالْهُدَايَةِ وَالسَّدَادِ

۱۸۷۴- عَنْ عَلِيٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «قُلِ: اللَّهُمَّ اهْدِنِي، وَسَدِّدْنِي، وَادْكُرْ بِالْهُدَى هِدَايَتَكَ الطَّرِيقَ، وَالسَّدَادِ سَدَادَ السَّهْمِ». {الحديث: ۶۸۴۹ = ۶۸۶۷ فم}:

ئىمامى عەلى (رەزاي خوداي لى بىن) فەرمووى: پىغەمبەرى نازدارو خۆشەويست (دروودى خوداي لەسەر بىن) فەرمووى پيىم: (بلى: اللَّهُمَّ اهْدِنِي وَسَدِّدْنِي: خودايە! ريگەى راستم لە ئايىنى خۆندا پى نىشان بەدەو ئاراستەى ھەموو کارىكى باشم بھەرموو).

خۆشەويست (دروودى خوداي لەسەر بىن) فەرمووى: (ئەى نزا خوين بەم دوو وشە پىرۆزە! گرنگى بە نزاكەت بەدە، بەم رەنگە كاتى دەلييت: (اهدىنى) ئەو بەيئەره بەرچاوى خۆت، كەچۆن ئەگەر لە ريگەى راست و رەوا شارهزاو قال ببیت، ئيتى ريگەكە ھەلە ناكەيت و ليت تيك ناچى، ئاوەهايش خوداي گەورە لەريگەى راست و دروستى ژيان و ئايىندا شارهزات بكا، ھەتا قەت بەھەلەدا نەجيت.

ھەروەھا ئەى نزا خوين! كاتى دەلييت: (سددنى) لەدلى خۆتدا، بىرلەو بەكەرەو بەباشى ئەو بەيئەره بەرچاوى خۆت كەچۆن ئەگەر تىر بەباشى ئاراستەى نىشان بكرى، بەباشى دەپيىكى و ھەلە ناكە، ئاوەهايش خودا لەھەموو بواريكى باشى ژيانا، بەرەو چاكە و خىر ئاراستەت بكا، ھەتا لە ھەلەبوون و نەپىكان بەدوور بىت!).

(۱۴۲۹) كردنى كارى چاكە لەكاتى نزاو پارانەویدا. بەدەست كەلاو بەھوى

گىرابوونى. (۶۸۸۴ - ۶۸۸۶)

باب: الدُّعَاُ بِمَا عَمِلَ مِنَ الْأَعْمَالِ الصَّالِحَةِ

۱۸۷۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ قَالَ: «بَيْنَمَا ثَلَاثَةٌ نَفَرٍ يَتَمَشُّونَ أَخَذَهُمُ الْمَطَرُ، فَأَوْوَأَ إِلَى غَارٍ فِي جَبَلٍ، فَانْحَطَّتْ عَلَى فَمِ غَارِهِمْ صَخْرَةٌ مِنَ الْجَبَلِ، فَانْطَبَقَتْ عَلَيْهِمْ، فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: انْظُرُوا أَعْمَالًا عَمِلْتُمُوهَا صَالِحَةً لِلَّهِ فَادْعُوا اللَّهَ تَعَالَى بِهَا لَعَلَّ اللَّهَ يَفْرُجُهَا عَنْكُمْ، فَقَالَ

أَحَدُهُمُ: اللَّهُمَّ إِنَّهُ كَانَ لِي وَالِدَانِ شَيْخَانِ كَبِيرَانِ وَأَمْرَاتِي، وَلِي صَبِيَّةٌ صِغَارٌ أُرْعَى عَلَيْهِمْ، فَإِذَا أَرَحْتُ عَلَيْهِمْ، حَلَبْتُ فَبَدَأْتُ بِوَالِدَيَّ فَسَقَيْتُهُمَا قَبْلَ بَنِيَّ، وَأَنَّهُ نَأَى بِي ذَاتَ يَوْمٍ الشَّجَرُ، فَلَمْ آتِ حَتَّى أَمْسَيْتُ، فَوَجَدْتُهُمَا قَدْ نَامَا، فَحَلَبْتُ كَمَا كُنْتُ أَحْلُبُ، فَجِئْتُ بِالْحِلَابِ فَقُمْتُ عِنْدَ رُءُوسِهِمَا، أَكْرَهُ أَنْ أُرْقِظَهُمَا مِنْ نَوْمِهِمَا، وَأَكْرَهُ أَنْ أَسْقِيَ الصَّبِيَّةَ قَبْلَهُمَا، وَالصَّبِيَّةُ يَتَضَاعُونَ عِنْدَ قَدَمَيَّ، فَلَمْ يَزَلْ ذَلِكَ دَائِي وَدَأْبُهُمْ حَتَّى طَلَعَ الْفَجْرُ، فَإِنْ كُنْتُ تَعْلَمُ أَنِّي فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءً وَجْهِكَ، فَافْرُجْ لَنَا مِنْهَا فُرْجَةً نَرَى مِنْهَا السَّمَاءَ، فَفَرَجَ اللَّهُ مِنْهَا فُرْجَةً فَرَأَوْا مِنْهَا السَّمَاءَ. وَقَالَ الْآخَرُ: اللَّهُمَّ إِنَّهُ كَانَتْ لِي ابْنَةٌ عَمَّ أَحَبَبْتُهَا كَأَشَدَّ مَا يُحِبُّ الرِّجَالُ النِّسَاءَ، وَطَلَبْتُ إِلَيْهَا نَفْسَهَا، فَأَبَتْ حَتَّى آتَيْهَا بِمِائَةِ دِينَارٍ، فَتَعَبْتُ حَتَّى جَمَعْتُ مِائَةَ دِينَارٍ، فَجِئْتُهَا بِهَا، فَلَمَّا وَقَعْتُ بَيْنَ رَجُلَيْهَا، قَالَتْ: يَا عَبْدَ اللَّهِ، اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تَفْتَحِ الْخَاتَمَ إِلَّا بِحَقِّهِ، فَقُمْتُ عَنْهَا، فَإِنْ كُنْتُ تَعْلَمُ أَنِّي فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءً وَجْهِكَ، فَافْرُجْ لَنَا مِنْهَا فُرْجَةً، فَفَرَجَ لَهُمْ. وَقَالَ الْآخَرُ: اللَّهُمَّ إِنِّي كُنْتُ اسْتَأْجَرْتُ أَجِيرًا يَفْرُقُ أَرْزًا، فَلَمَّا قَضَى عَمَلَهُ قَالَ: أَعْطِنِي حَقِّي، فَعَرَضْتُ عَلَيْهِ فَرَقَهُ، فَرَغِبَ عَنْهُ، فَلَمْ أَزَلْ أَرْزِعُهُ حَتَّى جَمَعْتُ مِنْهُ بَقْرًا وَرِعَاءَهَا، فَجَاءَنِي فَقَالَ: اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تَظْلِمْنِي حَقِّي. قُلْتُ: أَذْهَبُ إِلَى تِلْكَ الْبَقَرِ وَرِعَائِهَا فَخُذْهَا، فَقَالَ: اتَّقِ اللَّهَ وَلَا تَسْتَهْزِئْ بِي، فَقُلْتُ: إِنِّي لَا أَسْتَهْزِئُ بِكَ، خُذْ ذَلِكَ الْبَقَرِ وَرِعَاءَهَا، فَأَخَذَهُ فَذَهَبَ بِهِ، فَإِنْ كُنْتُ تَعْلَمُ أَنِّي فَعَلْتُ ذَلِكَ ابْتِغَاءً وَجْهِكَ، فَافْرُجْ لَنَا مَا بَقِيَ، فَفَرَجَ اللَّهُ مَا بَقِيَ). {الحديث: ٦٨٨٤ = ٦٩٠٤ فم. تجريد البخارى بالكوردى ٣/، رقم: ١٠٠٥ = ٢٢٧٢ فتح البارى}

عبداللای کوری عومهر (رهزای خودایان لی بن) فهرمووی: خوْشه ویست (دروودی خودای لسهمر بن)

فهرمووی: (جاری سن کەس بە ڕێگایەکا دەروێشتن، لەنەتەوێ پێشینهکان بوون، باران دایگرتن، جا شهوی پەنایان برده ناو ئەشکەوتی لەکیوی، تاویری له کیوهکهوه بهربۆوهو دەرگای ئەشکەوتەکهی قەپاتکرد، جا لەناو خوێاندا گوتیان: ئادهی سهیربکهن بزانی چی کردهوهیهکی باشتان کردووێ بۆ خودا، بهو کردهوانه لهخودا بپارێنوه، سا بهشکوو خودا بههوی ئەو کردهوه باشانهوه دهرووتان لی بکاتهوهو لهم گابهرده رزگارتان بکا.

يەككىيان گوتى: خۇدايە! خۇت ئاگات لىيەو ئاگادارىت كە من باوك و دايكىكى
 پىرو ئىختىيارم ھەبوون و لەگەل ژنىك و چەند منالىكى ورددا، شوانىم بۇيان دەکردو
 بەشوانى بەخىوم دەکردن، ھەموو جارى كە دەگەرپامەو ھە بۇ مالىەو، رانەكەم
 دەکردە پەچەو ھە شىرم دەدۇشى و لەپىشدا دەرخواردى دايك و باوكم دەدا، ئەو جا
 بەشى منالىەكانى خۇشم لە شىرەكە دەدا، تا رۇژى بەشويىن لەو ھەرى باشا
 دوورگەوتەو ھە درەنگم بەسەرھات و كە ھاتمەو ھە شەو بوو، روانىم كەوا باوك و
 دايكم نووستوون، منىش وەك جارەن شىرم دۇشى و بۇيانم بردو بەدىار سەريانەو
 راوہستام ھەتا كەى خەبەريان بۇو ھە شىرەكەيان بخۇنەو، بەلام ھەزم نەکرد كە
 خەبەريان بىكەمەو ھە پىشم ناخۇش بوو كە بەرلەوان شىر بىدەم بە ژن و منالىەكانەم،
 منالىەكانىش لەو ماو ھەدا لەبەرپىما لەبىرساندا ھەر دەرزوكانەو، ھەتا شەبەقىدا
 ئەمە ھالمان بوو، جا ئەى خۇدايە! تۇ خۇت دەزانى ئەگەر ئەمەم لەبەر
 رەزامەندىي تۇ كەردو، ئەوا دەرزو ھەكمان لى بىكەرەو ھە كەلەبەرپىكمان بۇ بىكەرەو،
 كە ئاسمانى لىو ھە بىينىن.

جا خۇدا كەلەبەرپىكى بۇ كەردنەو ھە ئاسمانىان لىو ھە بىنى و تاویرەكە تۇژى
 خزا بەلام نەيانتوانى لىو ھە دەرچىن.

يەككىكى تریان گوتى: خۇدايە! خۇت ئاگادارى كە كچىكى ئامۇزام ھەبوو،
 چەندە پىاو ھەز لە ئافرەت دەكا ئەو ھەندە ھەزم لىى بوو، كە داواى ئىشى خراپەم
 لىكرد خۇى نەدا بەدەستەو، ھەتا سالىكىيان دووچارى گرانى و قات و قىرى بوو، وە
 بەناچارى خۇى ھات بۇلام، دىسان خۇى نەدا بەدەستەو تاسەد دىنارى زىپرى پى
 نەدەم، منىش تىكۇشام و خۇم ماندوو كەرد تا ئەو پارەيەم كۆكردەو ھە بۇم بردو دام
 پىي لەباتى ئەو ھە كە خۇيم بدا بەدەستەو، ئەو پىش واپىكرد، جا كاتى دەستم لىي
 گىر بوو، وە لەناو كۇشيا دانىشتەم و وىستم بەدەستى بىگرم، كچەكە گوتى: ئامۇزا!
 ئەى عەبدەللا! ئەى بەندەى خۇدا! لەخۇدا بىرسەو ئەم مۇرە بەنارەوا مەشكىنە!

ئىتر منىش ھەلسام وازم لى ھىناو پارەكەشىم داپىي بەخۇپايى بۇ خۇى، وە
 لەو كاتەيشدا لەھەموو كاتى زىاتر ھەزم لىى بوو، جا ئەى خۇدايە! تۇ دەزانى

ئەگەر ئەمەم لەبەر رەزامەندیی تو کردوو، ئەوا دەروویە کمان لی بکەرەو دەو لەم
سەخڵەتییه رزگارمان بفرموو، ئیتر خودا دەروویەکی تری لیکردنەو دەو تا دوو
بەش لەسی بەشی تاویرەکه خزاو لەسەر دەرگا که لاچوو، بەلام کە لەبەرەکه و دەها
گەرە نەبوو که بتوانن لیوێی بچنە دەرەو!

سییه میان گوتی: ئەی خودایه! تو خۆت ئاگات لییه، که من جارێ بەقزناخی
برنج کریکارێکم بەکری گرت، که ئیشه کهی تهواو کرد، گوتی: کریکه مەم پێ بدە،
منیش گوتم: کریکهت ئەوەتانی، که چی بەدلی نەبوو، وەری نەگرت، منیش کەئەو
رۆیی پارەو کریی کریکارەکانی ترم هەموودا، وە چەلتوو که کهی ئەویشم هەموو
وەرزێ دەچاندو بەرەمەم دەهینا، تاوا زۆر بوو گاگەلیک و وشتر و مەرو چەند
بەندەیهکی شوانم پێی کری، تا رۆژی کریکارەکه هاتەو بۆلام، گوتی: لەخودا
بترسە کریکه مەم پێ بدە. منیش گوتم پێی: برۆ ئەو رانە وشتر و گاگەل و رانە مەرو
شوانەکانیان ببە بۆ خۆت، هەمووی هی کریکهتە، گوتی: ئەی عەبدی خودا! لەخودا
بترسە گالتەم پێ مەکه. منیش گوتم: بەراستمە، گالتەت پێ ناکەم، هەمووی هی
خۆتە برۆ ببە بۆ خۆت. ئیتر ئەویش هەمووی برد بۆ خۆی و رویشت. جا ئەی
خودایه! تو خۆت دەزانی ئەگەر ئەمەم لەبەر خاتری تو کردوو، ئەوا دەرگای
ئەشکەوتە که مان بەتەواوی بۆ بکەرەو، جا خودای گەرە بەهۆی ئەم کردەو
باشانەیانەو بەهۆی نیازی پاکیانەو دەرگای ئەشکەوتە کهی بە تەواوی بۆیان
کردەو تاویرەکه تەواو خزاو هاتنە دەرەو بە ریگەیی خۆیان رویشتن!.

{ریاضی صالحین/۱، زنجیره: ۱، ژماره: ۱۲ - باسی نیازو نیازپاکی + تاج/۱، زنجیره:
۱۱، ژماره: ۸۵ - نیازو نیازپاکی}.

(۱۴۳۰) نرای کاتی مەینەتی و سەخڵەتی. (۶۸۵۸ - ۶۸۶۱)

باب: الدُّعَاءُ عِنْدَ الْكَرْبِ

۱۸۷۶- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا): أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
كَانَ يَقُولُ عِنْدَ الْكَرْبِ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ

الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ، وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ». {الحديث: ۶۸۵۸ = ۶۸۷۷ فم. تجرید البخاری بالكوردی = مختصر صحیح البخاری/ ۶، رقم: ۱۹۸۵ = ۶۳۴۵، ۶۳۴۶، ۷۴۲۶، ۷۴۳۱ فتح الباری. ترمذی. دعوات: ۳۴۳۵}:

نَیْبَنُو عَهْبَاس (رمزای خودایان بی) فہرمووی: دہستووری پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بی) وابوو، لہکاتی سہخلہتی و دلتنہنگی و مہینہتو و لیقہ وماندا، کہخہم دایدہگرت دہیفہرموو:

«لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ الْعَظِيمُ الْحَلِيمُ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ رَبُّ السَّمَوَاتِ وَرَبُّ الْأَرْضِ، وَرَبُّ الْعَرْشِ الْكَرِيمِ». واتہ:

خودای راست و دروست و بہہق ہمر یہزدانی پاکہ و بہس، خودای تر نییہ بیجگہ لہخوی، کہ خودایہکی گہورہو ہیمن و خاوہنی حیلہم و حہوسہلہیہ، خودای بہہق ہمر یہزدانی پاکہ، کہ خاوہنی عہرشی مہزنہ، کہ تہخت و بارہگای حوکمپرائی خویہتی، خودای بہہق بہس یہزدانی پاکہ، کہ خاوہنی یہک بہیہکی گشت ناسمانہکان و زہمینہ، کہ خاوہنی عہرش و بارہگای نازداری خودای گہورہو سہرورہہ!). {تاج: ۵/، زنجیرہ: ۷۲، ژمارہ: ۵۰۷۸ - نزاکانی مہینہتبار}.

(۱۴۳۱) نَزَايْ بَہْ نَہْدَہ گِیرادہبی بَہ مَہ رَجِی بَہ لَہ نَہ کَا. (۶۸۶۹ - ۶۸۷۱)

بَابُ: يُسْتَجَابُ لِلْعَبْدِ مَا لَمْ يَعْجَلْ

۱۸۷۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ قَالَ: «لَا يَزَالُ يُسْتَجَابُ لِلْعَبْدِ مَا لَمْ يَدْعُ بِإِثْمٍ أَوْ قَطِيعَةٍ رَحِمَ مَا لَمْ يَسْتَعْجَلْ». قِيلَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ: مَا الْإِسْتِعْجَالُ؟ قَالَ: «يَقُولُ: قَدْ دَعَوْتُ وَقَدْ دَعَوْتُ فَلَمْ أَرِ يَسْتَجَابْ لِي، فَيَسْتَحْسِرُ عِنْدَ ذَلِكَ وَيَدْعُ الدُّعَاءَ». {الحديث: ۶۸۷۱ = ۶۸۹۱ فم. تجرید البخاری بالكوردی/ ۵، رقم: ۱۹۸۴ = ۶۳۴۰ فتح الباری}:

نہبو ہورہیرہ (رمزای خودای بی) فہرمووی: پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بی) دہیفہرموو: (ہمیشہ نزاو پارانہوہی بہندہ قہبوول دہبی و خودای گہورہ گیرای دہکا،

بەمەرچی دووعای ناهەق نەبێ، وەك ئەو نزا بۆ برینی رشتەى خزمایەتى بکا، بەلام بەمەرچی ئەوەش كە پەلەنەكا).

عەرزی خۆشەویست كرا: قوربان! ئەى پێغەمبەرى خودا! پەلە پەل وەكوو چى؟ فەرمووى: (وەك نزا خوان بلى: من هەر دووعا و نزا دەكەم و هەرگىرا نەبوو، ئیتر بەرە بەرە ناوێمید دەبى و كۆل دەدا واز لە نزاكردن دەهینى و نزاكەى گىرا نابى!).

روونکردنەو:

واتە: بەردەوام بوون لەسەر پارانەو، ورك گرتن لە خودای گەورە و میهرەبان كە بىت بەهاواریتەو و كۆل نەدان لە نزا و دووعا، نیشانەى گىرابوونىتە!

(۱۴۳۲) بەجەخت نزاكردن و نەلى: ئەگەر جەزەدەكەیت. (۶۷۵۴ - ۶۷۵۲)

بَابُ الْعَزْمِ فِي الدُّعَاءِ وَلَا يَقُلْ إِنْ شِئْتَ

۱۸۷۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «لَا يَقُولَنَّ أَحَدُكُمْ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي إِنْ شِئْتَ، اللَّهُمَّ ارْحَمْنِي إِنْ شِئْتَ، لِيَعَزِمَ فِي الدُّعَاءِ، فَإِنَّ اللَّهَ صَانِعَ مَا شَاءَ، لَا مَكْرَهَ لَهُ». {الحديث: ۶۷۵۴ = ۶۷۶۹ فم. تجريد البخارى بالكوردى/ ۵، رقم: ۱۹۸۳ = ۶۳۳۹، ۷۴۷۷ فتح البارى}:

ئەبو هورەیره (رەزای خودای ئی بن) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بى) فەرمووی: (کەستان مەلێن لەکاتى نزا و پارانەو: خودایە! ئەگەر خۆت ئارەزوو دەکەى لىم خۆشە، خودایە! ئەگەر خۆت ئارەزوو دەکەى رەحەم پى بکە، داواکەتان یەك لایى بکەنەو و سووربىن لەسەرى و بەجەخت داوا لەخودا بکەن و ئەگەر و مەگەر لە نزا و پارانەو دا مەکەن، بەلکوو بەبى مەرج و بەستەنەو بەشتیکەو، رىک و راست داواى شت لەخودا بکەن، وەك ئەو بلىن بەبى قەید: خودایە! لە گوناھمان خۆشە، زیندوویمان سەلامەتکە، لە مردوویمان خۆشە، شىفای نەخۆشمان بدە، دل و مال و ولاتمان ئاوەدان بفرموو، چونکە کەس زۆرى لەسەر خودا نییە، تۆ بلىیت و نەلێیت خودا ئەگەر مەیلی لەسەر شتى نەبى نایکا). {تاج/ ۵، زنجیره: ۶۷، ژمارە: ۵۰۱۹}.

(۱۴۳۳) هه موو شهوی کاژیریکی تایبه تی واتبادا نزاى تیا گیرایه. (۱۷۱۴ - ۱۷۷۵)

بَابُ فِي اللَّيْلِ سَاعَةِ يُسْتَجَابُ فِيهَا

۱۸۷۹- عَنْ جَابِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «إِنَّ فِي اللَّيْلِ سَاعَةً، لَا يُؤَافِقُهَا رَجُلٌ مُسْلِمٌ يَسْأَلُ اللَّهَ خَيْرًا مِنْ أَمْرِ الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ إِلَّا أَعْطَاهُ إِيَّاهُ، وَذَلِكَ كُلُّ لَيْلَةٍ». {الحديث: ۱۷۶۷ = {

جاییری کوری عهبدوللا (رمزای خودای ئی بئ) فهرمووی: بیستم له پیغه مبهه ر (دروودی خودای

له سه ر بئ) دهیغه رموو: (له شهودا کاژیری ههیه، هه ر پیاویکی موسولمان، نهو کاژیره ی بهنسیب ببئ، داوای هه ر خیری له کاروباری جیهان، یا له کاروباری دواروژ له خودا بکات مسوگه ر خودا پیی ددها، نهو کاژیره له هه موو شهویکا ههیه!). {تاج/۵، زنجیره: ۶۷، ژماره: ۵۰۲۲ + تاج/۱، زنجیره: ۱۵۰، ژماره: ۸۷۶، ۸۷۷، ۷۷۸، ۸۷۹ + تاج/۱، زنجیره: ۱۳۹، ژماره: ۸۱۹ - خیرو گه ورهیی روژی ههینی}.

(۱۴۳۴) هاندان له سه ر نزاو یادی خودا له کو تایی شهودا و گیرا بوونی نزا تیایدا.

(۱۷۱۴ - ۱۷۷۵)

بَابُ: التَّوْبَةُ فِي الدُّعَاءِ وَالذِّكْرِ فِي آخِرِ اللَّيْلِ وَالْإِجَابَةُ فِيهِ

۱۸۸۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «يَنْزِلُ رَبُّنَا تَبَارَكَ وَتَعَالَى فِي كُلِّ لَيْلَةٍ إِلَى السَّمَاءِ الدُّنْيَا حِينَ يَبْقَى ثُلُثُ اللَّيْلِ الْآخِرِ، فَيَقُولُ: مَنْ يَدْعُونِي فَأَسْتَجِيبَ لَهُ، وَمَنْ يَسْأَلُنِي فَأُعْطِيَهُ، وَمَنْ يَسْتَغْفِرُنِي فَأَغْفِرَ لَهُ». {الحديث: ۱۷۶۹ = تجريد البخاري بالكوردی/۱، رقم: ۵۷۲ = ۱۱۴۵، ۶۳۲۱، ۷۴۹۴ فتح الباری. أبو داود. صلاة: ۱۳۱۵. ترمذی. دعوات: ۳۴۹۸. تحفة الأشراف: ۱۳۴۶۳}.

ئه بو هورمهیره (رمزای خودای ئی بئ) فهرمووی: خو شه ویست (دروودی خودای له سه ر بئ) فهرمووی:

(له سییه کی دواپی شهودا، هه موو شهوی، ساڻ دوا زده مانگه، خودای په روه ردگاری پیروژو گه وره مان، دیته خواره وه بو ئاسمانی خواروو، ده فه رموی: کئ له م دمه ده لیم ده پارێته وه تابجم به هاوارییه وه، کئ له م دمه ده داوای شتم ئی ده کا تا به شی باشی پی بده م و بی به شی نه که م، کئ داوای لی خوشبوونم ئی ده کا تا لی خوشم به!).

روونکردنه وه:

شیخی عهسقه لانی (رحمتهی خودای لی بین) له پراڤه و روونکردنه وهی ئەم فەرموودەیه دا، زۆر زانیانه و مه لایانه، له هاتنه خواره وهی خودا بۆ ئاسمانی خواروو دده وێ، وه پراو بۆچوونی زاناو لایه ن و کۆمه له مه زه هه بییه کان باس ده کا. یه کێ له و زاتانه ئیبنو عه ره بییه، که ده فەرموێ: (من رام له سه ر ته ئویلی ئەم جوړه فەرموودانه یه، که بۆنی جیهه ته و لاو جیگه و شوینیان لی دی).

(۱۴۳۵) نزا له کاتی خویندنی که له بابدا. (۶۸۵۷)

باب: الدُّعَاءُ عِنْدَ صِيَاكِ الدِّيَكَةِ

۱۸۸۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِذَا سَمِعْتُمْ صِيَاكِ الدِّيَكَةِ، فَاسْأَلُوا اللَّهَ تَعَالَى مِنْ فَضْلِهِ فَإِنَّهَا رَأَتْ مَلَكًا، وَإِذَا سَمِعْتُمْ نَهِيْقَ الْحِمَارِ فَتَعَوَّذُوا بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ، فَإِنَّهَا رَأَتْ شَيْطَانًا». {الحديث: ۶۸۵۷ = ۶۸۷۶م. تجريد البخارى بالكوردی ۳/، رقم: ۱۳۳۲ = ۳۳۰۳ فتح الباری. أبو داود. أدب: ۵۶۰۲. ترمذی. دعوات: ۳۴۵۹. تحفة: ۱۳۶۲۹}:

ئەبو هورەیره (رهزای خودای لی بین) فەرمووی: خو شه ویست (دروودی خودای له سه ر بین) فەرمووی: کاتی گویتان له قوو قه ی که له شیر بوو، داوای به هره و به خشش له خودای گه وه ره بکه ن، چونکه ئەوه بویه ده خوینێ چونکه فریشته ی دیوه، کاتی گویتان له زه پره ی که ریش بوو، په نابگرن به خودا له شه پری شهیتان، وه ک ئەوه بلین: أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنَ الشَّيْطَانِ الرَّجِيمِ: په ناده گرم به رهحه تهی خودا له شه پری شهیتانی بیبهش له رهحه تهی خودا) چونکه که ره که ده زه پرنی شهیتان ده بینێ، یا شهیتان دیته به رچاوی!). {تاج/۵، زنجیره: ۷۷، ژماره: ۵۰۹۶ - گوته ی کاتی خویندنی که له باب}.

(۱۴۳۶) خیرو باشی نزا یی که له پروو نه بی.

باب: الدُّعَاءُ لِلْمُسْلِمِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ

۱۸۸۲- عَنْ صَفْوَانَ - وَهُوَ ابْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ صَفْوَانَ - وَكَانَتْ تَحْتَهُ أُمُّ الدَّرْدَاءِ، قَالَ: قَدِمْتُ الشَّامَ فَأَتَيْتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ، فِي مَنْزِلِهِ، فَلَمْ أَجِدْهُ، وَوَجَدْتُ أُمَّ الدَّرْدَاءِ، فَقَالَتْ: أَتُرِيدُ

الْحَجَّ الْعَامَ؟ فَقُلْتُ: نَعَمْ. قَالَتْ: فَادْعُ اللَّهَ لَنَا بِخَيْرٍ، فَإِنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَقُولُ: «دَعْوَةُ الْمَرْءِ الْمُسْلِمِ لِأَخِيهِ بِظَهْرِ الْغَيْبِ مُسْتَجَابَةٌ، عِنْدَ رَأْسِهِ مَلَكٌ مُوَكَّلٌ، كُلَّمَا دَعَا لِأَخِيهِ بِخَيْرٍ قَالَ الْمَلَكُ الْمُوَكَّلُ بِهِ: آمِينَ وَلَكَ بِمِثْلٍ». قَالَ: فَخَرَجْتُ إِلَى السُّوقِ، فَلَقِيتُ أَبَا الدَّرْدَاءِ، فَقَالَ لِي مِثْلَ ذَلِكَ، يَرْوِيهِ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). {الحديث: ۶۸۶۶ = ۶۸۸۵ فم:}

صهفوانی کوپی عهبدوئلائی کوپی صهفوان، که می‌ردی دهردائی کچی نه‌بو دهرداء بوو، دده‌فرموی: چووم بو شام، له‌وی چووم بو مائی نه‌بو دهردائی خه‌زوورم، خوئی له‌مال نه‌بوو، خه‌سووم ئوم دهرداء له‌مال بوو، خه‌سووم گوتی: نه‌مسال ده‌جیت بو حه‌ج؟ گوتم: به‌ئی. فهرمووی: (دهی له‌لای خودای گه‌وره نرای باشمان بوبکه، چونکه پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) دده‌فرموی: (نزاو دو‌عای موسولمان بو خوشک و برای ئایینی خوئی، که له‌روونه‌بی و له‌پاشه‌مله بی، دو‌عای وا گیرایه له‌لای خوا، له‌راسه‌ریه‌وه فریشته‌یی هه‌یه، نه‌وه‌ی پی راسپی‌راوه، گشت جاری که نه‌و نرایه‌کی باش، له‌نادیار و پاشه‌مله بو برای ئایینی خوئی بکا، چ پیاوبی، چ ژن، فریشته‌که‌یش دده‌فرموی: ئامین، یا‌خوا نزا‌که‌ت گیرابی، وه نه‌وه‌نده‌ی نه‌وه‌یش بو توبی!).

صهفوان فهرمووی: جاجووم بو بازار، له‌وی تووشی نه‌بو دهردای خه‌زوورم بووم، نه‌ویش هه‌مان شتی پی‌م فهرموو، که پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) وایفه‌رموو. {ریاض/۳، زنجیره: ۲۵۱. ژماره: ۱۴۹۴، ۱۴۹۵ — خیری نزایی له‌روو نه‌بی} + {تاج/۵، زنجیره: ۶۸، ژماره: ۵۰۳۲ — نرای گیراو نرای په‌سه‌ند}.

(۱۴۳۷) ناباشی نرای پیتخشتنی تۆله له جیهاندا. (۶۷۷۶ - ۶۷۷۹)

باب: كَرَاهِيَةُ الدُّعَاءِ بِتَعْجِيلِ الْعُقُوبَةِ فِي الدُّنْيَا

۱۸۸۳- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَادَ رَجُلًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ قَدْ خَفَتَ فَصَارَ مِثْلَ الْفَرْخِ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «هَلْ كُنْتَ تَدْعُو بِشَيْءٍ أَوْ تَسْأَلُهُ إِيَّاهُ؟» قَالَ: نَعَمْ، كُنْتُ أَقُولُ: اللَّهُمَّ مَا كُنْتُ مُعَاقِبِي بِهِ

فِي الْآخِرَةِ، فَعَجَّلَهُ لِي فِي الدُّنْيَا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «سُبْحَانَ اللَّهِ لَا تَطِيقُهُ أَوْ لَا تَسْتَطِيعُهُ، أَفَلَا قُلْتَ: اللَّهُمَّ آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ». قَالَ: فَدَعَا اللَّهُ لَهُ فَشَفَّاهُ. {الحديث: ۶۷۷۶ = ۶۷۹۱ فم. ترمذی. دعوات: ۳۴۸۷. تحفة الأشراف: ۳۹۳}.

ئەنەسى كۆرۈ مالىك (رەزاي خوداي ئى بن) فەرموۋى: جارى پىغەمبەر (دروودى خوداي لەسەر بىن) تەشرىفى برد بۇ ھەوالپرسى پياۋىكى موسولمان، كە نەخۆش بوو، ۋەك بەچكەى مەل ئاۋەرۋوت بكرى ئاۋا دامالاً بوو، دەنگوت چىلكەى رەقو تەقە، ھەزرمەت (دروودى خوداي لەسەر بىن) پىي فەرموو: (ئايە ھىچ نزاىەك دەكەى، ياخود داۋاي شتېكت لەخودا دەگرد لەمە وپېش؟).

پياۋە نەخۆشەكە گوتى: بەئى، قوربان! ھەر دەمگوت: خودايە! تۆلەى ئەو جىھانىشم لەم جىھانەدا ئى بىستېنە!

ھەزرمەت (دروودى خوداي لەسەر بىن) فەرموۋى: (سوبجانەللاً لەم كارە سەيرە! بەرگەى ئەو ھە ناگرى). يا فەرموۋى: (تواناي ئەو ھەت نىيە، دەبوو بتگوتبايە: اللَّهُمَّ رَبَّنَا آتِنَا فِي الدُّنْيَا حَسَنَةً وَفِي الْآخِرَةِ حَسَنَةً وَقِنَا عَذَابَ النَّارِ: خودايە! ئەى پەرۋەردگارى ئىمە! لەھەردوو جىھاندا، بەشى باشمان پى خەلات بىفەرموو، ۋە لەسزاي دۆزدەخ بمانپايرە!).

فەرموۋى: جا پىغەمبەر (دروودى خوداي لەسەر بىن) بۆى پارايەۋەو خودا چاكى كەردەۋە). {تاج/۵، زنجيرە: ۷۰، ژمارە: ۵۰۴۱ - نزاىى كە خىرو خۆشى ھەردوو جىھانى تىبابى} + {تاج/۴، زنجيرە: ۳، ژمارە: ۳۷۲۸ - سوورەتى بەقەرە}.

۱۴۲۸) خۆزگە خواستن بۇ مەرگ لەكاتى ناخۆشيدا ناباشە، بەلكوو لەھەموو

دۆخىكا نزاى باش باشە. (۶۷۵۵ - ۶۷۶۰)

فِي كَرَاهِيَةِ تَمْنِي الْمَوْتِ لِضُرِّ يَنْزِلُ بِهِ وَالِدَعَاءِ بِالْخَيْرِ

۱۸۸۴ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «لَا يَتَمَنَّيَنَّ أَحَدُكُمْ الْمَوْتَ لِضُرِّ نَزَلَ بِهِ، فَإِنْ كَانَ لَا بُدَّ مُتَمَنِّيًّا فَلْيَقُلْ: اللَّهُمَّ أَحْيِنِي مَا كَانَتْ

الْحَيَاةُ خَيْرًا لِي، وَتَوَفَّنِي إِذَا كَانَتِ الْوَفَاةُ خَيْرًا لِي». {الحديث: ۶۷۵۵ = ۶۷۷۰ فم. تجريد البخارى بالكوردى/ ۵، رقم: ۱۸۶۶ = ۵۶۷۱، ۶۳۵۱، ۷۲۳۳. فتح البارى. أبو داود. جنائز: ۳۱۰۸. ترمذى. جنائز: ۹۷۱. نسائى. جنائز: ۱۸۲۰. ابن ماجه. زهد: ۴۳۱۹. تحفة الأشراف: ۹۹۱}:

ئەنەس (رەزىي خۇداي ئى بىن) فەرموۋى: خۇشەويست (دروودى خوداي لەسەر بىن) دەفەر موۋى: (ئەگەر يەككىكتان دووچارى زىيانى بوو، يا تووشى ناخۇش يەك بوو، خۇزگە بوۋ مردن نەخوازى و مەرگ بەئاۋات نەخوازى، ئەگەر ھەر ناچار بوون، شتى وابكەن بلىن: خودايە! ھەتا ژيانم بوۋ باشترە بىم ژينە، كەيىش مردنم باشتر بوو بوۋ بىم مريئە!).

۱۸۸۵ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «لَا يَتَمَنَّ أَحَدُكُمُ الْمَوْتَ، وَلَا يَدْعُ بِهِ مِنْ قَبْلِ أَنْ يَأْتِيَهُ، إِنَّهُ إِذَا مَاتَ أَحَدُكُمْ انْقَطَعَ عَمَلُهُ، وَإِنَّهُ لَا يَزِيدُ الْمُؤْمِنَ عُمُرُهُ إِلَّا خَيْرًا». {الحديث: ۶۷۶۰ = ۶۷۷۵ فم}:

ئەبو ھورەيرە (رەزىي خۇداي ئى بىن) فەرموۋى: خۇشەويست (دروودى خوداي لەسەر بىن) دەفەر موۋى: (مەرگ بەئاۋات مەخوازن، ۋە مەلئىن ئەى خودا مەرگ! پيش ئەۋەى كە مەرگ خۇى بگاتە سەرتان، چونكە كاتى كەسى لەئىۋە دەمرى، ھەموو كەردەۋەيەكى كۇتايى ديت، بىگومان مروۋى موسولمان تازياتر تەمەنى، دىرژبى، زياتر خىرى بوۋ مسۆگەر دەبى!).

روونكر دنەۋە:

۱/ گرنگرتىنى دەستوورەكانى نزاۋ پارانەۋە دووعاكردن:

۱. لەكاتى پارانەۋە نزاكردندا، بەپىى بوارى گونجاۋ، ئەگەر دەستى دەدا بوۋى، لەشى پاك بى، جەكانى پاك بى، دەستى بە دەستنوئىژبى، نزاۋ پارانەۋە زۆر زۆر بكات.

۲. رووى لەروۋگەبى و بەرەۋ قىبلە دابنىشى، يا بەپىۋە رابوۋەستى، يا بەپىزەۋە رابكشى، بەپىى ھال.

۳. بو ژن و بو پياۋ بەرگى شەرى پاكى ھەلاى لەبەردابى.

۴. ھەردوو دەستی ھەتا ئاستى ھەردوو سەرشانى لەسەرھتای نزاو پارانەو ھەگەو ھەتا کۆتايى، ھەردوو دەستى ھەلپرى، بە پاکی، ھیکمەتى ئەو دەست بەرزکردنەو ھیش ئەو ھە نزا خوین بەدل و بەکول پەنا دەباتە بەر خودا، وەك کەسێکی غەرقبوو لەناو دەریادا، دەست بەرز دەکاتەو ھەتا کەسێ دەستی بگریو لەخنکان رزگاری بکا.
۵. کە نزاکە تەواو بوو، بەرى ھەردوو دەستی بەینى بە دەمو جاویدا.
۶. بەپێى حال زیکرو دوعاو نزاو پارانەو ھەگە بەنھینى و بە شینەیی و بە کول و بەدل بى و ورکی تیابى لەخوا کە ئیشەگەى بۆ بکا.
۷. ئەگەر پێشەوای کەسانى تربوو، ئەو ھە واباشە کە بەپێى شوین دەنگ ھەلپرى، ھەتا نزاخوینەکانى تریش شوین ئەو بەکەون و بەرەوانى نزاکە بخوینن و ھەلەى تیا دا نەکەن، وەك کاتى قونووت لەناو نوپىزى بەیانى و لە نوپىزى وەترى رەمەزاند. ھەركاتى خوێان فیربوون با بەدەنگى نزم نزاکە بخوینن و ئەوانى تریش خوێان بەدەنگى نزم نزاکە بخوینن.
۸. لەسەرھتای دەستپیکردنەو، سوپاس و ستایشى خودا بکا و بیسمیلا بکا، باشتەین شت، زیکرى باقیات الصالحاتە، کە ئەمە دەقەگەپەتە: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَالْحَمْدُ لِلَّهِ وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ).
۹. ھەروا لەسەرھتاو، لەپاش ناوھینان و سوپاس و ستایشى خودای گەورە دروود بنپیری بۆ گیانى پیرۆزى پیغەمبەر و سەلاواتى لەدیاربەدات، وەك ئەو ھە بلى: (اللَّهُمَّ صَلِّ عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَعَلَى آلِ سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ، كَمَا صَلَّيْتَ وَسَلَّمْتَ وَبَارَكْتَ عَلَى سَيِّدِنَا إِبْرَاهِيمَ وَآلِ سَيِّدِنَا إِبْرَاهِيمَ فِي الْعَالَمِينَ. إِنَّكَ حَمِيدٌ مَجِيدٌ).
- يا بەگوردی بلى: (دروودو سلاو بۆ گیانى پیرۆزى پیغەمبەر و خۆشەویست و کەسوکار و ھاوەلانی).
۱۰. لەکۆتاو ھەمدو سوپاسە کە دووبارە بکاتەو، وەك ئەو بەتیگەش تەنەو، لەناخی دڵەو ھە بلى: (وَأَخِرُ دَعْوَانَا أَنْ الْحَمْدُ لِلَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ).
۱۱. ھەروا لەکۆتاو دروودو سەلاواتو سەلامە کە دووبارە بکاتەو.

۱۲. لهکاتیکا که هیشتا دهستهکانی بهرزوه کردووه بهری ههردوو لهپی ههر لهئاسمانه، که رووگه و قیبله‌ی نیازمه‌ندان و نزاکارانه، به کول و بهدل، لهناخی دلهوه بلئ: (ئامین) ئه‌گهر چه‌ند جاریکیش دووباره‌ی بکاتهوه قهیدی نییه. ئامین واته: خودایه! ئه‌م نزایه‌مان گیرابفه‌رموو، قبوولی بکه لی‌مان، به عه‌ره‌بیش یا به‌کوردیش ده‌بی که مروف بلئ: (اللهم تَقَبَّلْ مِنَّا = خودایه! و‌مری بگره لی‌مان).

۱۳. به دلئیکی به‌ئاگای پر له‌ئومیدی گیرابوونه‌وه نزاکه بکری، جه‌ختی تیابکا، وړک له‌خودا بگری، که‌دلی ئه‌م به‌نده زه‌بوونه‌ی خو‌ی نه‌شکینئ و به‌جوره‌ها شیوه باسی زه‌بوونی و داماوی و ئاتاجی خو‌ی بکا و به‌خوشوع و خوضوعه‌وه بی.

۱۴. وه‌ک گوتمان له‌کاتی نزا‌کردنه‌که‌دا ده‌ست هه‌لپړئ و به‌به‌ری ده‌ست داوی به‌خشش و خه‌لات و نازو به‌هره له‌خودا بکا، به‌لام ئه‌گهر ویستی خودا به‌لایه‌کی له‌کول بخت، یا په‌نابگری به‌خودا له ئیش و ئازارو د‌مردو به‌لا، با له‌م کاتانه‌دا، پشتی ده‌ستی بکاته ئاسمان، وه‌ک که‌سئ پال به به‌لایه‌که‌وه بنئ و ئیش و ئازاری له‌خو‌ی دوور بخته‌وه ئاوا، به‌لام ئه‌گهر پشتی ده‌ستی نه‌کاته ئاسمان قهیدی نییه.

۱۵. له‌خو‌یه‌وه ده‌ست پی بکا، چه‌زهرتی پیغه‌مبه‌ر ئی‌براهیم (درو‌دی خودای له‌سه‌ر بی) بکا به‌سه‌ر مه‌شق بو خو‌ی که ده‌فه‌رموئ: {رَبَّنَا اغْفِرْ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِلْمُؤْمِنِينَ يَوْمَ يَقُومُ الْحِسَابُ - ۱۴/۴۱}.

واته: ئه‌ی په‌رو‌م‌ردگاری گه‌وره‌مان! خو‌شبه له‌خو‌م و له باوک و دای‌کم و له‌هه‌موو ئی‌مانداران له‌رو‌ژی لی‌پرسینه‌وه‌دا، که‌هه‌موو که‌سئ دادگایی ده‌کری و له‌دیوانی خوادا راده‌وستئ بو دادگایی و لی‌پرسینه‌وه‌دا.

۱۶. نزاو پارانه‌وه تا سئ‌جار دووباره بکریته‌وه.

۱۷. هه‌ندی نزاو پارانه‌وه تایبه‌تن به‌کات و به‌شوین و به‌بو‌نه‌ی تایبه‌ته‌وه، وه‌ک نزای قنوو‌ت، یا نزای طه‌وافی به‌یت و طه‌وافی سه‌فا و مه‌رو‌ه نزای کاتی ژنه‌یان و شوو‌کردن و مندالبوون و کاتی سه‌فه‌رو هاتنه‌وه له سه‌فه‌رو رو‌ژی

ههینی و رۆژی جهژن و کاتی سواربوون و دابه‌زین و کاتی سهردانی نه‌خۆش و ناشتنی دارو درده‌خت و ده‌ستکردن به‌خویندن و به‌ده‌رس و زۆر شتی تر، له‌گه‌ڵ دووباره‌بوونه‌وه‌ی بۆنه‌کانا، نزاگه‌ش دووباره‌ده‌ییته‌وه، ده‌نانا.

۱۸. متمانه و باوه‌ری ته‌واوی وابی که‌خودا نزاکه‌ی گیرا ده‌کا و نائومی‌دی ناکا، جا یاخودا خودی داوا و مه‌به‌سته‌که‌یی بۆ جی‌به‌جی ده‌کا، یا به‌شتی تر هه‌قی بۆ ده‌کاته‌وه، جا له‌م جیهاندا بێ خودا هه‌قی بۆ ده‌کاته‌وه.

۱۹. واباشه‌ دووعای مه‌ئشور، که‌ئه‌و جوژه‌ نزا و پارانه‌وه‌و داخوازیانه‌ن که‌ له‌ قورئان و فهرمووده‌ی پیغه‌مبه‌رو فهرمایشتی هاوه‌لانی پیغه‌مبه‌ردا هاتوون، به‌هه‌مان شیوه‌و له‌فظو شه‌کل و شیوه‌ی خۆیان که‌ له‌قورئان و سوننه‌دا هاتوون ئاوا دووباره‌بکرینه‌وه، به‌بێ که‌م و زیاد. به‌لام دروسته‌ به‌ وەرگه‌راوو ته‌رجه‌مه‌که‌شیان نزا‌بکری، گرنگ ئه‌وه‌یه‌ که‌دلی له‌لای نزاکه‌بی.

ب/ گرنگترینی مه‌رجه‌کانی گیرابوونی نزا و پارانه‌وه:

۱. داوا و مه‌به‌ست (مطلوب) ده‌که، ره‌وا و شه‌ری بنو، گونا‌هو تاوان و ناهه‌قی نه‌بن.

۲. نزا خوین حه‌لل‌خۆربێ و خۆی له‌هه‌موو حه‌رام و بێ شه‌ری و گونا‌هی بپاریزی، ته‌نانه‌ت نابێ نزا‌ی باش بۆکه‌سی بکا که‌ شایان و شایسته‌ی ئه‌و نزا‌یه‌ نه‌بی!!

۳. ئه‌رکه‌ ئایینییه‌کان به‌جی به‌ینی، وه‌ک: نوێژ و رووژ و حه‌ج و زه‌کات و پابه‌ندبوون به‌ شه‌ریعه‌تی خوداوه.

۴. پاکی و خاوینی ناشکرا و نه‌ینی، وه‌ک: دلی و ده‌روون و جه‌سته‌ و جل و به‌رگ و شوین و نیازێ پاک.

ج/ گرنگترینی کاته‌کانی نزا‌کردن به‌شیوه‌ی گشتی:

۱. باشت‌ترین کات بۆ نزا و پارانه‌وه‌و سکا‌لی حال، له‌لای خودای گه‌وره: سییه‌کی کۆتایی شه‌وه، به‌تایبه‌تی دهمه‌وبه‌یان.

۲. له‌پاش نوێژه‌ فهرزه‌کان، به‌تایبه‌تی له‌پاش پینج فهرزه.

۳. له‌نیوانی بانگ و قامه‌تدا و له‌رۆژی عه‌ره‌فه‌دا و له‌رۆژی هه‌ینیدا.

۴. له‌کاتی کورنووشدا و له‌ناو سو‌جوددا.

۵. شہوو روژی ھینی و مانگی ردمہزان و ئەحوالە شەریفەکان بەھەل بزانی، وەك: کاتی بارانبارین و کاتی کردنی نوێژە فەرزدەکان.
 ۶. لەکاتی جی بەجی کردنی طاعەتدا، وەك کاتی حەج و عەمرەو سەردانی گۆری پیرۆزی پیغەمبەر و کاتی بەروژوو بوون.
 ۷. لەکاتی سەخڵەتی و خەم و خەفەت و زەبوونیدا.
 ۸. لەکاتی بۆنەکاندا، ئەو نزایی بخوینری کە ئەو بۆنەییە دانراوە بۆی.
 ۹. لەکاتی دلگەرم بوون و ھەست کردن بەکەشیکی گیانی پیرۆزی وا کە چاوو دلی پێ روشن دەبیتەووە ھەست بە بارینی سۆزو میھرەبانی خودا دەکری.
 ۱۰. لەکاتی ردمەزان و زمانی بەروژوووەو کاتی بەربانگ.
 ۱۱. لەپاش خویندن و خەتمە ی قورئانی پیرۆزەو.
 ۱۲. لەپاش خەتمە ی زیکری خوداوە، وەك: خەتمە ی (لا إله إلا الله) یا خەتمە ی (قلْ هُوَ اللَّهُ).
 ۱۳. نزا لەکاتی خویندنی کە لەبابدا.
- د/ باشترین شوین بۆ نزاکردن:
۱. لە مەسجید و لەحرام لەمەککە، لەدەوری کەعبە و حەجەرول ئەسودە.
 ۲. لە جیگە مناسکەکانی حەجدا، وەك: جەبەلورەحمە و کێوی عەرەفە و مینا و موزدەلیفە و مزگەوتی عائیشە و شوینە پیرۆزەکانی تری مەککە و مەدینە و مەسجید و ئەقصا.
 ۳. لەخەمەت ئارامگای پیرۆزی پیغەمبەردا.
 ۴. لەسەر بەرمال، بەتایبەتی لە کوئای تەحیاتی کوئاییدا.
 ۵. ناو مزگەوت بەشیووی گشتی، بەتایبەتی لەپاش نوێژی تەحییەتولەسجید و لەپاش پینج فەرزدە نوێژی تری سوننەت وەك: وەترو تەراویح، کە لەناو مزگەوتا بکری.
 - ه/ خوینەری ئازیزو بەرپز، ئەمە بەگورتی و بەگوردی، پوختە دەستووور و مەرچ و جیگە ی نزاوو، ئەمەیش بەگورتی چۆنییەتی نزاو پارانەووە دۆعایە:

۱. بهزارو بهدهم، واته: بهس بهگوتنو بهخویندن، وهك: نهو نزیانهی كه لهم پهپراوه و پهپراوی تاجول ئوصول و موختهصهری صهحیحی بوخاریدا هاتوون و تومارکراون.
 ۲. بهنووسین دهنووسرین، به قهلهمی پاك لهسهر شتی پاك، دهستوورو مهرج و کات و شوینی نزی نووسراو و نووشته، ریک وهك دهستوورو مهرج و کات و شوینی نزی خوینراوه، مهگهر شتهكه نهگونجی لهگهل حالی نووسیندا.
 ۳. دروسته نووشتهكه، یا نووسراوهكه، بهنیازی سوودو بههره و كهلكی، لهشوینیکا ههلبگیرئ، یا بهبهرگو سهرینی پهپوهندیداروه ههلبواسرئ. بهمهرجی نووشتهكه شهرعی بی. {تاج/۵، زنجیره: ۸۲، ژماره: ۵۱۰۸}.
- جا پاش ئەمه عەرزم ئەمەیه:
- (برای بهرپزم! خوشکی نازیزم! جهنابیشته دهنوانی پهپرهوی ئەم دهستوورو نادابانه بکهیت و نزاو نووشته بکهیت و به دلتیاییهوه چاوهروانی گیرابوون و هاتندهی مرازو نیازت بیت. ئیتر پهنا بهخودا).
- دوا وته لهم بابتهوه:
- (ئهمهی گوتراو نووسرا، شیوازی ههره پهسهندی نزاکردن و پارانهوهیه. بهلام بهبی گومان دوعای ههموو کهسی، له ههر بارو دۆخ و کات و شوینیکا بیت دهبی و دروسته کهخودا لیی قهبوول بکات. لهبهرئوه ههتا دهنوانین لهنزاو پارانهوه، لهکات و ناکاتا، دریغی و کوتایی مهکه. له إحيادا دهفهرموی: خودا نزی ئیبلیسی گیرکردوه، که دهلی: (رَبِّ أَنْظِرْنِي إِلَى يَوْمٍ يَبْعَثُونَ! قال: إِنَّكَ مِنَ الْمُنظَرِينَ).
- ئهمهی که نووسیومه لهم شویندها، لهبابهتی نزاوه، لهخۆمهوه نهمگوتوه، بهلکوو راگوپزم کردوون لهسهرچاوهی باوهپیکراوهوه. بهتایبهتی برپوانه:
- ۱- الأذکار للإمام النووي. باب: في آداب الدعاء. ص ۳۵۳.
 - ۲- إحياء علوم الدين. المجلد الأول. مبحث آداب الدعاء وهي عشرة. ص ۲۷۴.
 - ۳- غاية المأمول - شرح التاج الجامع للأصول. المجلد الخامس الطبعة الرابعة. الصفحة: ۱۱. مبحث (آداب الدعاء) + لهژماره: ۵۰۱۰ وه ههتا ژماره: ۵۰۲۷ + تاج/۵، لاپهه: ۲۲۱، زنجیره: ۸۲، ژماره: ۵۱۰۸ - نزی ترس شکاندن و خهوزپان.

۵۷- نامه‌ی یادى خودای گه‌وره

کتاب الذکر

{بروانه: ریاضی صالحین/۳، زنجیره: ۲۴۴، له ژماره: ۱۴۰۸ وه ههتا ژماره: ۱۴۶۴ + تاج/۵، زنجیره: ۵۸، لاپه‌ر: ۱۳۶ له ژماره: ۴۹۳۹ وه ههتا ژماره: ۵۰۰۰ ج/۴}.

۱۴۳۹ هاندان له‌سه‌ر یادى خداو خو نزيك كرده‌وه لى و به‌رده‌وامى یادى
خودا. (۶۷۴۶ - ۶۷۴۹)

باب: الترغيب في ذكر الله والتقرب اليه ودوام ذكره

۱۸۸۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «يَقُولُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: أَنَا عِنْدَ ظَنِّ عَبْدِي بِي وَأَنَا مَعَهُ حِينَ يَذْكُرُنِي، فَإِنْ ذَكَرَنِي فِي نَفْسِهِ ذَكَرْتُهُ فِي نَفْسِي، وَإِنْ ذَكَرَنِي فِي مَلٍ ذَكَرْتُهُ فِي مَلٍ هُمْ خَيْرٌ مِنْهُمْ، وَإِنْ تَقَرَّبَ مِنِّي شَبْرًا، تَقَرَّبْتُ إِلَيْهِ ذِرَاعًا، وَإِنْ تَقَرَّبَ إِلَيَّ ذِرَاعًا، تَقَرَّبْتُ مِنْهُ بَاعًا، وَإِنْ أَتَانِي يَمْشِي أَتَيْتُهُ هَرْوَلَةً».

{الحديث: ۶۷۴۶ = ۶۷۶۱ فم. تجريد البخارى بالكوردى/۵، رقم: ۲۱۲۹ = ۷۴۰۵، ۷۵۰۵، ۷۵۳۷}

ئه‌بو هوره‌يره (ره‌زای خودای لی بن) فهرمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بن) ده‌فه‌رموی:
(خودای گه‌وره و سه‌روه، له فهرمووده‌یه‌کی پاکی پی‌روژ (حه‌دیشیکی قودسی) دا ده‌فه‌رموی: به‌نده‌ی من، خو‌ی گومانی چۆن بی، من واده‌یم له‌گه‌لیدا، گومانی باش بی به‌من، ئه‌وا منیش باش دم‌یم بو‌ی، ئه‌و گومانی خراپ بی به‌من، ئه‌وا منیش خراپ دم‌یم بو‌ی. له‌و ده‌مه‌دا که‌ئه‌و ناوی من ده‌باو یادو زی‌کری من ده‌کا، ئا له‌وده‌مه‌دا من خو‌م وام له‌گه‌لیدا، جا ئه‌گه‌ر ئه‌و به‌ته‌نیا هه‌ر خو‌ی یادو زی‌کری من بکا، ئه‌وا منیش هه‌رخۆم به‌نه‌ینی یادى ئه‌و ده‌که‌م، ئه‌گه‌ر ئه‌و له‌ناو کو‌مه‌لیکا یادو زی‌کری من بکا، ئه‌وا منیش به‌ ئاشکرا له‌ناو ده‌سته‌یه‌کا، له‌ناو کو‌مه‌لیکا، که له‌وان باشت‌رین، یادى ئه‌و ده‌که‌م. ئه‌گه‌ر به‌نده‌ بستی له‌من نزيك ببیته‌وه، من بائى له‌و

نزیک دمبهوه، نه گهر نهو بالئ له من نزیک بیتهوه، من دوو بال لهو نزیک دمبهوه، نه گهر نهو بهر ویشتنی ناسایی بئ بولای من، من به لوقه دهچم به پیریوه. واته: ههتا بهندهی من خوئی بهتاعهت له من نزیک بکاتهوه، منیش رهحمهتی خویم زیاتر لهو نزیک دهکهمهوه). {تاج/۵، زنجیره: ۵۸، ژماره: ۴۹۳۹ - گه ورمیی یادو زیکری خودا + ریاضی صالحین/۳، لاپه‌ره: ۲۹۳، زنجیره: ۲۴۴، ژماره: ۱۴۲۵ - بههره‌ی زیکرو یادی خودا کردن}.

(۱۴۴۰) بهرده‌وامبویان له‌سه‌ر زیکرو یادی خوداو وازنه‌هینان لیبی. (۶۹۰۰ - ۶۹۰۳)

باب: فِي الدَّوَامِ عَلَى الذِّكْرِ وَتَرْكِهِ

۱۸۸۷- عَنْ أَبِي عُمَانَ النَّهْدِيِّ عَنْ حَنْظَلَةَ الْأَسَدِيِّ قَالَ: وَكَانَ مِنْ كُتَّابِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: لَقِيتُنِي أَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ: كَيْفَ أَنْتِ يَا حَنْظَلَةُ؟ قَالَ قُلْتُ: نَافَقَ حَنْظَلَةُ! قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ! مَا تَقُولُ؟ قَالَ قُلْتُ: نَكُونُ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُذَكِّرُنَا بِالنَّارِ وَالْجَنَّةِ حَتَّى كَأَنَّا رَأَى عَيْنٍ، فَإِذَا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَافَسْنَا الْأَزْوَاجَ وَالْأَوْلَادَ وَالضَّيِّعَاتِ فَنَسِينَا كَثِيرًا. قَالَ أَبُو بَكْرٍ: فَوَاللَّهِ إِنَّا لَنَلْقَى مِثْلَ هَذَا، فَأَنْطَلَقْتُ أَنَا وَأَبُو بَكْرٍ الصِّدِّيقُ حَتَّى دَخَلْنَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). قُلْتُ: نَافَقَ حَنْظَلَةُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «وَمَا ذَاكَ؟» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ نَكُونُ عِنْدَكَ تُذَكِّرُنَا بِالنَّارِ وَالْجَنَّةِ حَتَّى كَأَنَّا رَأَى عَيْنٍ، فَإِذَا خَرَجْنَا مِنْ عِنْدِكَ عَافَسْنَا الْأَزْوَاجَ وَالْأَوْلَادَ وَالضَّيِّعَاتِ نَسِينَا كَثِيرًا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ إِنْ لَوْ تَدْرُمُونَ عَلَى مَا تَكُونُونَ عِنْدِي وَفِي الذِّكْرِ لَصَافَحْتُكُمْ الْمَلَائِكَةُ عَلَى فُرْشِكُمْ وَفِي طُرُقِكُمْ، وَلَكِنْ يَا حَنْظَلَةُ سَاعَةً وَسَاعَةً». ثَلَاثَ مَرَّاتٍ. {الحديث: ۶۹۰۰ = ۶۹۲۱ فم.

ترمذی. صفة القيامة/۲۴۵۲. ابن ماجه. زهد/۴۲۳۹، تحفة الأشراف: ۳۴۴۸}:

نه‌بو عوثنانی نه‌ل - نه‌هدی (رمزای خودای ئی بئ) فه‌رمووی: چه‌نظه‌له‌ی نه‌ل-

ئوسه‌یدی (رمزای خودای ئی بئ) که میرزایه‌کی باش بوو، وديه‌کێک له نووسه‌ره‌کانی

پېغەمبەر (دروودی خودای لەسەر پېغەمبەر بێ و رەزای خودایش لەو بێ) فەرمووی: جاری ئەبوبەکرى سەدىقم پێ گەشت، فەرمووی: تۆ چۆنیت ئەى حەنظەلە؟! فەرمووی: گوتم: حەنظەلە ناپاکى (موناڤىقى) سەرى ئى ھەلداو! فەرمووی: سوبحانەللا! ئەو دەلێى چى، مەبەستت چىيە لەم قسەيەت؟ گوتم: کە دەچين بۆ خزمەتى پېغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) حەزەرەت (دروودی خودای لەسەر بێ) باسى بەھەشت و دۆزەخمان بۆ دەکا، دل دادەھێنین و وامان ئى دى، دەلێى بەچاوى خۆمان تەماشایان دەکەين و وان بە بەرچاومانەو، بەلام کەلای حەزەرەتمان چۆلکردو چووينەو بۆ ناو مال و پلکاین بە خاوو خیزانەو و مشوورى مەر و مالات و خەلە و خەرمان و گوزەرەنمان خوارد، ئیتەر دەچینە حال و دۆخیکى ترەو و زۆرمان لە ئامۆزگارییەکانى حەزەرەت (دروودی خودای لەسەر بێ) لەبیر دەچى!

دەى ئەگەر ئەمە دوو روویى و موناڤىقى نییە، ئەى چىيە؟ ئەبوبەکر فەرمووی: خۆ ئەگەر بۆ ئەمە بلێى، دەسا بەخودا ھەموومان ھەرواين! ئیتەر من و ئەبوبەکرى صدیق چووين بۆلای پېغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) عەرزیم کرد: ئەى پېغەمبەرى خودا! حەنظەلە ناپاکى و دوو روویى سەرى ئى ھەلداو! فەرمووی: (ئادەى چۆن؟).

منیش چیم عەرزى ئەبوبەکرى صدیق کرد، ئەو ھەم بەبێ زیادو کەم، عەرزى ئەویش کرد. فەرمووی (دروودی خودای لەسەر بێ): (بەو کەسە کە گيانى منى بەدەسە، کە یەزدانى پاكە، ئەگەر بەردەوام سەرگەرمى يادو زىكرى خوداين، پەردە لەنیوانى ئیو و فریشتەکاندا ھەلدەگیرى، ئیتەر لەھەموو جیگەيى، تەنانەت لەسەر نوین و لەرینگە و بانیش، فریشتەکان چاك و چۆنى و تەوقەیان لەگەلدا دەکردن و دەبوون بەھاو دەم و ھاو پیتان!).

ئینجا خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (ئەى حەنظەلە! ئەو قەیناکا، ئەو نیفاق و دوو روویى نییە، چونکە ژيانەکە خۆى ئاوايە: تاوى بۆ خودا، تاوى

بۆ پەيداكرندى گوزەرانو، تاويكىش بۆ پشوووانو و حەسانەووە و چان!}. {تاج/۵، زنجیرە: ۵۸، ژمارە: ۴۹۴۷ — گەورەیی یادو زیكرى خوداو پایە بەرزىی زیكركاران}.

روونكرندنەو:

حەنظەلەى ئەل- ئوسەيدى ناوى حەنظەلەى كورى رەببىى الكاتبە، نووسەرى پيغەمبەر بوو، ئامادەى نەبەرد (مەعرەكە)ى قادسيە بوو، لە شەرى ئەهلى بەصرەدا، لەروژى نەبەردى ئەلجەمەلدا، دواكەوت لە عەلى و ئامادەى ئەم شەره نەبوو، لەسەردەمى جينشینی موعاويیەدا، كۆچى دوايى كرد.

۱۴۴۱) كۆبوونەووە بۆ خویندنو دەوركرندنەوەى نامەى خودای گەورە كە قورائى پیرۆزە. (۶۷۹۳ - ۶۷۹۷)

باب: فِي الْاجْتِمَاعِ عَلَى تِلَاوَةِ كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى

۱۸۸۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «مَنْ نَفَسَ عَنْ مُؤْمِنٍ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ الدُّنْيَا، نَفَسَ اللَّهُ عَنْهُ كُرْبَةً مِنْ كُرْبِ يَوْمِ الْقِيَامَةِ، وَمَنْ يَسَّرَ عَلَى مُعْسِرٍ يَسَّرَ اللَّهُ عَلَيْهِ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَمَنْ سَتَرَ مُسْلِمًا سَتَرَهُ اللَّهُ فِي الدُّنْيَا وَالْآخِرَةِ، وَاللَّهُ فِي عَوْنِ الْعَبْدِ، مَا كَانَ الْعَبْدُ فِي عَوْنِ أَخِيهِ، وَمَنْ سَلَكَ طَرِيقًا يَلْتَمِسُ فِيهِ عِلْمًا، سَهَّلَ اللَّهُ لَهُ بِهِ طَرِيقًا إِلَى الْجَنَّةِ، وَمَا اجْتَمَعَ قَوْمٌ فِي بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِ اللَّهِ يَتْلُونَ كِتَابَ اللَّهِ، وَيَتَذَكَّرُونَ بَيْنَهُمْ، إِلَّا نَزَلَتْ عَلَيْهِمُ السَّكِينَةُ وَغَشِيَتْهُمْ الرَّحْمَةُ، وَحَفَّتْهُمُ الْمَلَائِكَةُ، وَذَكَرَهُمُ اللَّهُ فِيمَنْ عِنْدَهُ، وَمَنْ بَطَأَ بِهِ عَمَلُهُ لَمْ يُسْرِعْ بِهِ نَسَبُهُ». {الحديث: ۶۷۹۳ = ۶۸۰۹ فم. أبو داود. أدب: ۴۹۴۶. ترمذی. دعوات: ۳۳۷۸. تحفة الأشراف: ۱۲۵۱۰}:

ئەبو ھورەیرە (رەزى خودای ئى بى) دەفەرەموى: خۆشەويست (دروودى خودای لەسەر بى) دەفەرەموى: (ھەرکەسى موسولمانى، لە مەینەتى لە مەینەتەکانى جیھان رزگار بکا، خودای گەورە لەپاداشى ئەووەدا، مەینەتى لە مەینەتەکانى روژى قیامەتى بۆ چارەسەر دەکاو، لە سەخلەتى لە سەخلەتیەکانى دوا روژ رزگارى دەکا، لە

تهنگانه یی له تهنګانه کانی روژی دوايي قوتاری دهکات، وه ههرکه سې دهسګیرویی هه ژاری، نه دارایی بکا، له جیهان و له دوا روژدا، خودایش دهسګیرویی ئه وه دهکا، وه ههرکه سې عهیب و نهنگی موسولمانی بپوښی، یا جهسته و لهشی به پوښاکي دابپوښی، ئه وه خودایش ئه وه کهسه له ههردوو جیهاندا به بهرگی رحمه تی خوئی دادهپوښی، وه خودا له پستی ئه وه بندهیه که پستی برای ئایینی خوئی دهگری، ههرکه سې ریګه ی زانین بگری و ویلی دواي زانست و زانین بی، خودای گه وره ریګه ی به هه شتی بو خوش دهکا، وه ههرکومه ئی له مائی له ماله کانی خودادا کوښنه وه و نامه ی خودا که قورنانی پیروژه بخوینن و له ناو خویناندا دهوری بکه نه وه و واتاو مانای لیک بده نه وه، بیگومان که واپه ری میهر و دنیایی، به سهریاندا داده باری و رحمه ت و سوزو میهره بانی دایان دهپوښی و، فریشته ی رحمه ت دهوریان لی ددهن، وه خودایش له باره گای خوئی، له لای مه له ئی ئه علا، له ناو ئه نجوومه نی ههره بالادا، باسی چاکي و چاکه که یان دهکا، وه ههرکه سې کارو کرده وه ی خوئی دواي بخت، بنه چه و بنه ماله ی پیښی ناخات). {تاج/۱، زنجیره: ۱۴، ژماره: ۱۰۰ - فہزل و گه وره یی زانین و زانایان + ریاضی صالحین/۱، زنجیره: ۲۹، ژماره: ۲۴۵. گه وره یی حیبه جیکردنی کارو ئیشی موسولمانان}.

۱۴۴۲) کهسانی که کور ده به ستن بو یادو سوپاسی خودا، خودا شانازیان پیوه

دهکات به سهر فریشته کاند. (۶۷۹۲ - ۶۷۹۷)

باب: مَنْ جَلَسَ يَذْكُرُ اللَّهَ وَيَحْمَدُهُ يَبَاهِي بِهِ الْمَلَائِكَةَ

۱۸۸۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ: خَرَجَ مُعَاوِيَةُ عَلَى حَلَقَةٍ فِي الْمَسْجِدِ، فَقَالَ: مَا أَجْلَسَكُمْ؟ قَالُوا: جَلَسْنَا نَذْكُرُ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ. قَالَ: اللَّهُ مَا أَجْلَسَكُمْ إِلَّا ذَاكَ؟ قَالُوا: وَاللَّهِ مَا أَجْلَسْنَا إِلَّا ذَاكَ. قَالَ: أَمَا إِنِّي لَمْ أَسْتَحْلِفْكُمْ تَهْمَةً لَكُمْ، وَمَا كَانَ أَحَدٌ بِمَنْزِلَتِي مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَقَلَّ عَنْهُ حَدِيثًا مِنِّي، وَإِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَرَجَ عَلَى حَلَقَةٍ مِنْ أَصْحَابِهِ، فَقَالَ: «مَا أَجْلَسَكُمْ؟». قَالُوا: جَلَسْنَا نَذْكُرُ اللَّهَ وَنَحْمَدُهُ عَلَى مَا هَدَانَا لِلْإِسْلَامِ وَمَنْ بِهِ عَلَيْنَا. قَالَ: «اللَّهُ مَا أَجْلَسَكُمْ إِلَّا ذَاكَ؟». قَالُوا:

وَاللّٰهُ مَا أَجْلَسْنَا إِلَّا ذَاكَ. قَالَ: «أَمَّا إِنِّي لَمْ أَسْتَحْلِفْكُمْ تَهْمَةً لَّكُمْ، وَلَكِنَّهُ أَتَانِي جَبْرِيلُ عَلَيْهِ السَّلَامُ فَأَخْبَرَنِي أَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يُبَاهِي بِكُمْ الْمَلَائِكَةَ». {الحديث: ۶۷۹۷ = ۶۸۱۳
 فم. ترمذی. صفة القيامة: ۲۴۵۲. ابن ماجه. زهد: ۴۲۲۹، تحفة الأشراف: ۳۴۴۸}:

ئەبو سەعیدی خەدری (رەزای خەدای ئی بێ) فەرمووی: معاوییه (رەزای خەدای ئی بێ) چوو بەسەر کۆرپکی زیکردا، لەناو مزگەوتدا ئەلقەیان دابوو. فەرمووی: بۆچی دانیشتون؟ فەرموویان: دانیشتون یادو زیکری خودا دەکەین. فەرمووی: توخوا هەر بۆ ئەوە دانیشتون و بەس؟ فەرموویان بە ئی بەخودا هەر بۆ ئەوە دانیشتون و بەس. فەرمووی: دەبزانن کە من لەبەر ئەوە ئیووم سویند ئەدا کە باوەرتان پی ئەکەم، بە لکۆو باوەرم بە قسە کەتان هەیه، بە لام لەبەر شتیکی تر ئیووم سوینددا، کە ئیستا بۆتانی باس دەکەم، لە لایەکی تریشەو کەس نییه کەوێک من پایە لە پیغەمبەرەو (دروودی خەدای لەسەر بێ) نزیک بووبی و لە گەل ئەویشدا، وەک من ئاوا فەرموودەو فەرماشتی ئەو زاتە کەم بگێریتەو، چونکە من ژنبرای پیغەمبەر بووم و نووسەری سرووشی بووم و زۆریش لە خزمەتیدا بووم، بە لام لە گەل ئەمەشدا فەرموودەیی تانە چمە بنج و بنەوانی و بەباشی لیم روون نەبی کە ئەوە فەرماشتی پیغەمبەر خۆیتە ئایگێرمەو.

ئینجا موعاوییه (رەزای خەدای ئی بێ) فەرمووی: جارێ پیغەمبەر (دروودی خەدای لەسەر بێ) دەرچوو، رویشت بۆ مزگەوت، لەوێ چوو بەسەر دەستەیی لە هاوڕێیانیدا، بە ئەلقە کۆری زیکیان دابەستبوو، فەرمووی (دروودی خەدای لەسەر بێ): (بۆچی دانیشتون؟). فەرموویان: دانیشتون یادو زیکری خودا دەکەین، حەمدو سوپاسی خودا دەکەین لەسەر ئەوە کە شارەزای کردوین بۆ ئایینی ئیسلام و ئەم بەهرە گەورەیهی پیمان بەخشیوه.

فەرمووی (دروودی خەدای لەسەر بێ): (توخوا هەر ئەوەیه هۆی دانیشتنە کەتان و هیچی تر؟). فەرموویان: ئەری بەخودا هەربۆ ئەوە دانیشتون و بەس.

خۆشه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) فهرمووی: (دبزانن که من له‌به‌رئه‌وه سویندم نه‌دان که باوه‌رتان پئ نه‌که‌م، به‌لکوو ری خۆشکردنه بو ئه‌م موژده خۆشه: جوبرائیل ته‌شریفی هات بو‌لام، فهرمووی پیم: که خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌و شانازیتان پێوه ده‌گا، له‌لای فریشته‌کان!). {تاج: ۵، زنجیره: ۵۸، ژماره: ۴۹۶ – گه‌وره‌یی یادی خودا}.

۱۴۴۳) باسی خیری کۆری زیکری خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌و باسی نزاو پارانه‌وه‌و

داوای لی‌بووردن و لی‌خۆشبوونی گونا‌هو تاوان. (۶۷۸۰)

باب: فَضْلُ مَجَالِسِ الذِّكْرِ لِلَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَالِدُعَاءِ وَالِاسْتِغْفَارِ

۱۸۹۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِنَّ لِلَّهِ تَبَارَكَ وَتَعَالَى مَلَائِكَةً سَيَّارَةً فَضْلًا يَتَّبِعُونَ مَجَالِسَ الذِّكْرِ، فَإِذَا وَجَدُوا مَجْلِسًا فِيهِ ذِكْرٌ قَعَدُوا مَعَهُمْ وَحَفَّ بَعْضُهُمْ بَعْضًا بِأَجْنَحَتِهِمْ، حَتَّى يَمْلَأُوا مَا بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ السَّمَاءِ الدُّنْيَا، فَإِذَا تَفَرَّقُوا عَرَجُوا وَصَعِدُوا إِلَى السَّمَاءِ. قَالَ: فَيَسْأَلُهُمُ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ وَهُوَ أَعْلَمُ بِهِمْ: مِنْ أَيْنَ جِئْتُمْ؟ فَيَقُولُونَ: جِئْنَا مِنْ عِنْدِ عِبَادِكَ فِي الْأَرْضِ يُسَبِّحُونَكَ، وَيُكَبِّرُونَكَ، وَيُهَلِّلُونَكَ، وَيَحْمَدُونَكَ. وَيَسْأَلُونَكَ. قَالَ: وَمَاذَا يَسْأَلُونِي؟ قَالُوا: يَسْأَلُونَكَ جَنَّتِكَ. قَالَ: وَهَلْ رَأَوْا جَنَّتِي؟ قَالُوا: لَا أَيْ رَبِّ. قَالَ: فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْا جَنَّتِي. قَالُوا: وَيَسْتَجِيرُونَكَ. قَالَ: وَمِمَّ يَسْتَجِيرُونََنِي قَالُوا: مِنْ نَارِكَ يَا رَبِّ. قَالَ: وَهَلْ رَأَوْا نَارِي؟ قَالُوا: لَا. قَالَ: فَكَيْفَ لَوْ رَأَوْا نَارِي؟ قَالُوا: وَيَسْتَغْفِرُونَكَ. قَالَ: فَيَقُولُ: قَدْ غَفَرْتُ لَهُمْ فَأَعْطَيْتُهُمْ مَا سَأَلُوا، وَأَجْرَتُهُمْ مِمَّا اسْتَجَارُوا، قَالَ: فَيَقُولُونَ: رَبِّ فِيهِمْ فَلَانٌ عَبْدٌ خَطَاءٌ إِنَّمَا مَرَّ فَجَلَسَ مَعَهُمْ. قَالَ: فَيَقُولُ: وَلَهُ غَفَرْتُ، هُمُ الْقَوْمُ لَا يَشْقَى بِهِمْ جَلِيسُهُمْ». {الحديث: ۶۷۸۰ = ۶۷۹۵ فم. تجريد البخاري بالكوردي/ ۵، رقم: ۱۹۹۶ = ۶۴۰۸ فتح الباري. تحفة الأشراف: {۱۲۷۵۴}

ئهبو هورهیره (رمزای خودای ئی بئ) فهرمووی: پی‌خه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) فهرمووی: خودای گه‌وره، چه‌شنه فریشته‌یه‌کی گه‌رۆکی به‌پێزو نازداری تایبه‌تی هه‌یه، ئیشیان ئه‌وه‌یه به‌پێو باناو به‌ملاو به‌ولادا ده‌سوورپێنه‌وه‌و به‌شوین ئه‌هلی زی‌کردا

دەگەرپۇن، مەنى كۆرەگەنى يادى خۇدا دەكەن، كاتى كۆرپكى زىكرىيان دۆزىيەۋە
 دىيان كەۋا كۆمەللى لە شۆيىنىكا، يادى خۇدا دەكەن و كۆرى زىكرىيان دابەستۈۋە، قاۋ
 لەيەكتى دەكەن و يەكتى بانگ دەكەن و دەللىن: ۋەرن بەلای كارى خۇتانهۋە، ئەمە
 ئەۋەيە كەئىۋە بۆى دەگەرپۇن و ئىتر ئەۋانىش دىن لەناۋ كۆرى دانىشتەكەدا، لەگەل
 ئەۋانا دادەنىشن و كەلەكە دەكەن لەدەۋرىيان و ھەتا ئاسمانى يەكەم بەبال
 دەخولینەۋە بەسەرىياناۋ، ناۋەندى خۇيان و ناۋەندى ئاسمانى خواروۋ پىردەكەن!

كاتى كۆرى زىكرەكە تەۋاۋ دەبىۋ بىلاۋەى لى دەكەن، فرىشتەكانىش
 بەرزەدەبنەۋە سەردەكەۋن بۆ ئاسمان، جا پەرۋەردگارىيان لىيان دەپرسى - گەرچى
 خۇى زۆر باش لە حالەكە ئاگادارە - لىيان دەپرسى: لەكۆى بوۋن و لەكۆۋە
 ھاتوۋن؟ دەللىن: لەلای كۆمەللى بەندەى باشى تۆۋە ھاتوۋىن، كە لەسەر زەۋى،
 سەرگەرمى (سُبْحَانَ اللَّهِ) كىردن بوۋن و تۆ بە پاك و پىرۋزۇ بى گەردو بى خەۋش
 دەزانن و (اللَّهُ أَكْبَرُ) دەكەن و تۆ بەگەۋرەۋ سەرۋەر دادەنلىن و خۇداى خۇيان بە
 گەۋرە دەگىرن و بەشان و شكۆى تۆدا ھەل دەدەن و (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) دەكەن و بەس
 تەنھا ئەللا بەخۇداى خۇيان دەزانن و باۋەرىيان بەھىچ خۇدايەكى تر نىيەۋ (الْحَمْدُ
 لِلَّهِ) دەكەن و بەكۆل و بەدل سوپاس و ستايشى يەزدانى پاك دەكەن و داۋاى ھەموۋ
 خىرو بىرو نازو بەھرىيەكت لى دەكەن.

خۇدا دەفەرمۇى: داۋاى چىم لى دەكەن بەتايىبەتى؟ دەفەرمۇۋن: داۋاى
 بەھەشتت لى دەكەن. دەفەرمۇى: ئايا بەھەشتىيان دىۋە؟ دەفەرمۇۋن: نەخەير،
 بەھەشتى تۆيان نەبىنىۋە ئەى خۇدايە! دەفەرمۇى: ئەى ئەگەر بەھەشتى من
 بىبىن چۆنە؟

دەفەرمۇۋن: ئەى خۇدايە! داۋاى داللدەۋ پەنات لى دەكەن. دەفەرمۇى: لەچى
 دەيانەۋى كەمن پەنايان بدەم؟

دەفەرمۇۋن: داۋات لى دەكەن كە لەئاگرى دۆزەخى خۇت پەنايان بدەيت و ببىت
 بەداللدەيان. دەفەرمۇى: ئايا ئاگرى دۆزەخى منيان دىۋە؟ دەفەرمۇۋن: نە،

نه يانديوه! دمه رموى: نهى نه گهر ناگرى دوزخى من ببينن چونه؟ دمه رموون: نهى خودايه! داواى لېبووردن و ليخوشبوونى تاوان و گوناھانت لى دهكهن. فهرمووى: دمه رموى: دهى نيوه به شايهت بن، نهوا من لييان خوش بووم و داواى چى دهكهن دهيدم پييان و له ترسى چى پهنا دهگرن به من نهوا دالدهو په نام دان. فهرمووى: دمه رموون: نهى خوداي گه وره و سهروره! كاپرايه كيان له ناودايه، به نندهيه كى گونهاره له وان نيه، پياويكى خراپه بو زيكري خودا نه هاتبوو، به ريكهوت له ويوه رمت بوو، له گه ليان دانېشت؟ فهرمووى: دمه رموى: مه جليس مه جليسى زيكره، نه وهى لى دابنيش لپيت و فهرى بى بهش نابى، وا له ویش خوشبووم، كومه لى كورى وا هاو نيشينيشيان له بهر خاترى نهوان، له بهدبه ختى رزگارى دهبى و به هوى نهوانه وه نه ویش خوش بهخت دهبى. {رياضى صالحين/۳، زنجيره: ۲۴۷، ژماره: ۱۴۴۷ و تاج/۵، زنجيره: ۵۸، ژماره: ۴۹۴۰ — باسى گه وره يى يادو زيكري خودا ...}.

(۱۴۴۴) نهو پياوو ژنانه ي كه سهرگهرمى يادو زيكري خودان. (۶۷۴۹ - ۶۷۴۹)

باب: فِي الذَّاكِرِينَ وَالذَّاكِرَاتِ

۱۸۹۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَسِيرُ فِي طَرِيقِ مَكَّةَ، فَمَرَّ عَلَى جَبَلٍ يُقَالُ لَهُ (جُمْدَانُ) فَقَالَ: «سِيرُوا هَذَا جُمْدَانُ، سَبَقَ الْمُفْرَدُونَ». قَالُوا: وَمَا الْمُفْرَدُونَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «الذَّاكِرُونَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتُ». {الحديث: ۶۷۴۹ = ۶۷۶۴ فم:}

نهو هورهيره (رمزى خوداي لى بن) فهرمووى: خوشه ويست (درودى خوداي له سهر بى) له ريگه ي مهككه وه دهرؤيشت گه يشته كيوى، ناوى (جومدان) بوو، فهرمووى: (به ته نها ماوه كان پيشكه وتن و گرهوى خويان برده وه و براوه ن!) گوتيان: قوربان! به ته نها ماوه كان كيى، كه نه م پله و پايه يه گه وره يان بو خويان دابن كردو وه و تو نه م موژده خوشه يان دده يتى؟ فهرمووى (درودى خوداي له سهر بى): (نهو چله كي شه ته مه ن دريژانه ن، كه له كورى هيچ و پووچى مهردوم كه نار دهگرن و به رده وام سهر گهرمى يادو زيكري خودان، له پياوان و له ژنان!).

واته: ئەو ژنو پیاوانەن که خودای گەوره بەم نایەتە پەسنو تارێفیان دەکا،
دەفەرەمۆی: {وَالذَّاكِرِينَ اللَّهَ كَثِيرًا وَالذَّاكِرَاتِ أَعَدَّ اللَّهُ لَهُمْ مَغْفِرَةً وَأَجْرًا عَظِيمًا -
۳۳/۳۵}:

واته: ئەو پیاوو ژنانەن که بەزمانو بەدڵ هەمیشە یادو زیکری خودا دەکەن،
بە پەنامەکیو بە ئاشکرا، ئەوانە خودا خۆی لێخۆشبوونی خۆی و خەلاتی گەورەن
خۆی ئامادە کردوووە بۆیان. {تاج/۵، زنجیرە: ۵۸، ژمارە: ۴۹۴۵ + ریاضی صالحین/۳،
زنجیرە: ۲۴۴، ژمارە: ۱۴۳۶ - نامەن زیکرو یادى خودا}.

۱۴۴۵) لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ كَرْدَن و تەلێلە كَرْدَن. (۶۸۳۲ - ۶۸۵۰)

باب: فِي التَّمْلِيلِ

۱۸۹۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ
يَقُولُ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ، أَعَزَّ جُنْدُهُ، وَتَصَرَّ عَبْدُهُ، وَغَلَبَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ، فَلَا شَيْءَ
بَعْدَهُ». {الحديث: ۶۸۴۸ = ۶۸۶۶ فم. تجريد البخاري بالكوردی/۴، رقم: ۱۵۵۲ =
۴۱۱۴ فتح الباری}:

ئەبو ھورەیرە (رەزای خودای لێ یێ) فەرەمۆی: دەستووری پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێن)
وابوو بەرۆژی دەیفەرەمۆ:

(لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ أَعَزَّ جُنْدُهُ وَتَصَرَّ عَبْدُهُ وَغَلَبَ الْأَحْزَابَ وَحْدَهُ فَلَا شَيْءَ بَعْدَهُ).
واته:

ھەر خودا خۆی خودایەو بەس، لەشکری خۆی لەرۆژی گەلە کۆمەکەدا، که
ناسراوە بەرۆژی ئەحزاب سەرخست، بەندەکەن خۆی که موخەممەدی کوری
عەبدوللایە، که پێغەمبەری خودایە سەرخست، بەتەنھا خۆی لەشکری ئەحزابی
بەزاندو تێک و پێکی شکاند، که ناسراوە بە غەزای خەندەق، خۆی نەبێ ھەموو
شتی ھیچ و پووچە، بێجگە لەخۆی ھەمووشتی بوونی نەبوونە. {تاج/۴، زنجیرە:
۸۸، ژمارە: ۴۶۰۳ - غەزای خەندەق}.

(۱۴۴۶) دهنگ بهرزکردنه وه له یادی خودا. (۶۸۰۲ - ۶۸۰۹)

باب: فی رَفَعِ الصَّوْتِ بِالذِّكْرِ

۱۸۹۳- عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: كُنَّا مَعَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي سَفَرٍ، فَجَعَلَ النَّاسُ يَجْهَرُونَ بِالتَّكْبِيرِ، فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «أَيُّهَا النَّاسُ ارْبُعُوا عَلَى أَنْفُسِكُمْ، إِنَّكُمْ لَيْسَ تَدْعُونَ أَصَمَّ وَلَا غَائِبًا، إِنَّكُمْ تَدْعُونَ سَمِيعًا قَرِيبًا وَهُوَ مَعَكُمْ». قَالَ: وَأَنَا خَلْفُهُ، وَأَنَا أَقُولُ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ، فَقَالَ: «يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ قَيْسٍ أَلَا أَدُلُّكَ عَلَى كَنْزٍ مِنْ كُنُوزِ الْجَنَّةِ؟». فَقُلْتُ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ: «قُلْ: لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ». {الحدیث: ۶۸۰۲ = ۶۸۲۰ فم. تجرید البخاری بالكوردی ۳/، رقم: ۱۲۲۵ = ۲۹۹۲، ۴۲۰۵، ۶۳۸۴، ۶۴۰۹، ۶۶۱۰، ۷۳۸۶}:

ئەبو موسای ئەشعەری (ڕەزای خودای ئی بێ) فەرمووی: لەسەفەرێکا لە خەزمەتی خۆشەوێستدا بووین (دروودی خودای لەسەر بێ) گشت جاری که دەگەشتینە سەر بەرزاییەک، که دەپروانی بەسەر شیوو دۆلیکا، دەستمان دەکرد بەگوتنی: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) و (الله أكبر) بەدەنگی بەرز، پیغەمبەریش (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (ئەو موسوڵمانینە! بەزەوێتان بەخۆتانان بیتهوه، ئەم هاتو هاواری پیناوی، خو ئیوه هاوار لەکەرو لال، یا لەنادیار ناکەن، ئیوه بانگی کەسی دەکەن و لەکەسی دەپارێنەوه، که ناگای لەخشە مارو میرو، که خودای گەورەیه، که هەموو شتی دەبیستی و لەهەموو شتی نزیکتره).

ئەبو موسا فەرمووی: من لەم کاتەدا لەدوایەوه بووم، خۆش خۆش دەمگوت: (لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ: هێزو تەوانایی هەربەدەستی خودا خۆیەتی و بەس). خۆشەوێست (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (ئەو عەبدوڵلای کۆری قەیس! ئەو ئەبو موسا! هۆشیارە، با گەنجینەیی لەگەنجینەکانی بەهەشتت پێ نیشان بدەم؟). گوتەم: بفرموو ئەو پیغەمبەری خودا! دڵم لەلاتە، فەرمووی: وشە پیرۆزی (لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ) گەنجینەیه که لە گەنجینەکانی بەهەشتا. {تاج/۵، زنجیره:

۶۳، ژماره: ۴۹۷۵ - ذیکری لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ { + {تاج/۱، زنجیره: ۶۳، ژماره: ۴۳۲ + تاج/۵، زنجیره: ۶۳، ژماره: ۴۹۷۹ ذیکری لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ...}.

(۱۴۴۷) نَزَای نیواران. (۶۸۳۳ - ۶۸۵۰)

باب: مَا يُقَالُ عِنْدَ الْمَسَاءِ

۱۸۹۴ - عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ نَبِيُّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أَمْسَى قَالَ: «أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى الْمُلْكُ لِلَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَخَيْرِ مَا فِيهَا، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ وَسُوءِ الْكِبَرِ، وَفِتْنَةِ الدُّنْيَا وَعَذَابِ الْقَبْرِ». (قَالَ الْحَسَنُ بْنُ عُبَيْدٍ اللَّهُ: وَزَادَنِي فِيهِ زَيْدٌ عَنْ إِبْرَاهِيمَ بْنِ سُوَيْدٍ عَنْ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ يَزِيدٍ عَنْ عَبْدِ اللَّهِ رَفَعَهُ أَنَّهُ قَالَ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ»). وَفِي رِوَايَةٍ: إِذَا أَصْبَحَ قَالَ ذَلِكَ أَيْضًا: «أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْمُلْكُ لِلَّهِ». {الحديث: ۶۸۴۷، ۶۸۴۶ = ۶۸۶۵ فم}:

عەبدوڵلاى كورى مەسعوود (رمزى خودای بى) فەرمووی: جاران پێغه مبهەرى خودا

(دروودی خودای لەسەر بى) کاتى ئیواران دەستوورى وابوو، دەیفەرموو:

«أَمْسَيْنَا وَأَمْسَى الْمُلْكُ لِلَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ مِنْ خَيْرِ هَذِهِ اللَّيْلَةِ وَخَيْرِ مَا فِيهَا، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّهَا وَشَرِّ مَا فِيهَا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ وَسُوءِ الْكِبَرِ، وَفِتْنَةِ الدُّنْيَا وَعَذَابِ الْقَبْرِ».

واته: ئەوا ئیواره داهات، هەموو بەردەوام مولکی خوداین، سوپاس بۆ خودا، هەر خودا خودایه و بەس، بێجگه له یەزدانی پاك هیچ خودایهکی تر تییە، خودایهکی تاكو تەنهاو بى هاوئل و بى هاوبەشه، ئەى خودایه! من لەتۆ داواکارم كه لەخێرو بێرو خۆشى ئەم شەوه بى بەشم نەكهى، هەروا لەو خێرهیش كهوا تیادا بەشى باشمان بى خەلات بفرموى، وهیهنا دەگرم به پەناى تۆ لەشەپرو ئیش و نازارى ئەم شەوه، هەروا پەنا دەگرم به پەناى تۆ لەو شەپرو ئیش و نازارهى

کهوا لهم شهوهدا، ئەى خودايه! پهنادهگرم بهتۆ له ته مبهلئى و ته وه زهلى و، له پيرى و له كهفته كارى كاتى ئيختيارى! ههروا پهنا دهگرم به پهناى تۆ له ئازاوه و فهرته نه و ئاشووبى ئەم جيهانه و له سزاي گۆر!).

ئەم فهرموودهيه ئيمامى موسليم (رحمتهى خوداي ئى بن) به دوو رشته دهگيرپيتهوه، رشتهى يه كه ميان نزاكه ليژدها كۆتايى دئ، ئەم رشتهى يه كه مه ئاوايه:

۱- مسلم. ۲- له ئەبوبه كرى كورپى ئەبو شهيبه وه. ۳- له حوسهينى كورپى عهليه وه. ۴- له زائيده وه. ۵- له حهسەنى كورپى عوبهيدوللا وه. ۶- له ئيبراهيمى كورپى سووويه وه. ۷- له عهبدوهره حمانى كورپى يهزیده وه. ۸- له عهبدووللاى كورپى مهسووده وه له پيڤه مبه ره وه (دروودى خوداي له سهر بن).

ئەمەيش رشتهى دووه مه، كه حهسەنى كورپى عوبهيدوللا، ئەم فهرموودهيه له مامۆستايه كى ترى خۆيه وه دهگيرپيته وه، كه ناوى زوبه يده، له سهر ئەم شيويه:

۱- موسليم. ۲- ئەبوبه كرى كورپى ئەبو شهيبه. ۳- حوسهينى كورپى عهلى. ۴- زائيده. ۵- حهسەنى كورپى عوبهيدوللا. ۶- زوبه يد. ۷- ئيبراهيمى كورپى سووهد. ۸- عهبدوهره حمانى كورپى يهزید. ۹- عهبدووللاى كورپى مهسوود له پيڤه مبه ره وه (دروودى خوداي له سهر بن).

جا لهم گيرانه وهى دووه مه دا حهسەنى كورپى عوبهيدوللا ده فهرموى: زوبه يدى مامۆستام، ئەم وشانهيشى لهم فهرموودهيه پتر كردبۆم كه پيڤه مبه ره (دروودى خوداي له سهر بن) فهرموويانى، ئاوه ها: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ).

واته: ههر خوداي تاك و ته نه نا تاقه خودايه و بهس، خوداي تر نييه، هاوهل و هاوبه شى نييه، بئ هاوهل و بئ هاوبه شه، پاشايى و دارايى و خاوهنى له سهر رووى راستى هه ربؤ ئەوه و بهس، سوپاس و ستايش له پراستى دا ههر بؤ ئەوه و بهس، خودايه كى وايه، خاوهنى دهسته لاتى بئ سنووره، دهسته لات و توانايى هه موو شتيكى ههيه، هيچى له دهست دهر ناچى!).

له گپړانه وهی ژماره: (۶۸۴۶) دا، له کوتایه کهیدا عهبدوللای کوری مهسعوود دهغه رموی: ههروا جاران، پیغه مبهری خودا دهستووری وابوو، بهیانانیش، که بهیانی دهکردهوه، دهیغرموو: (أَصْبَحْنَا وَأَصْبَحَ الْمَلِكُ لِلَّهِ ههتا (وَعَذَابُ فِي الْقَبْرِ)، واته: نیواران چی دهغه رموو، بهیانانیش ههرنه وهی دهغه رموی، بهلام له جیاتی (أَمْسَيْنَا) که بهواتای نهوا نیواردهمان لی داهات، دهیغرموو: (أَصْبَحْنَا....) تادوایی.

(۱۴۴۸) گوته ی کاتی نووستن وراکشان له سه رجی. (۶۸۵۱ - ۶۸۵۶)

بَابُ مَا يَقُولُ عِنْدَ التَّوْمِ وَأَخَذِ الْمَضْجَعِ

۱۸۹۵- عَنْ عَلِيٍّ بْنِ أَبِي طَالِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): أَنَّ فَاطِمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) اشْتَكَتْ مَا تَلْقَى مِنَ الرَّحَى فِي يَدِهَا، وَآتَى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سَبِيًّا، فَأَنْطَلَقَتْ فَلَمْ تَجِدْهُ، وَلَقِيَتْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا)، فَأَخْبَرَتْهَا، فَلَمَّا جَاءَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَخْبَرَتْهُ عَائِشَةُ بِمَجِيءِ فَاطِمَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) إِلَيْهَا. فَجَاءَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَيْنَا، وَقَدْ أَخَذْنَا مَضَاجِعَنَا، فَذَهَبْنَا نَقُومُ، فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «عَلَى مَكَانِكُمَا». فَقَعَدَ بَيْنَنَا، حَتَّى وَجَدْتُ بَرْدَ قَدَمِهِ عَلَى صَدْرِي، وَقَالَ: «أَلَا أَعْلَمُكُمْ خَيْرًا مِمَّا سَأَلْتُمَا؟ إِذَا أَخَذْتُمَا مَضَاجِعَكُمَا؟ أَنْ تُكَبِّرَا اللَّهَ أَرْبَعًا وَثَلَاثِينَ، وَتُسَبِّحَاهُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، وَتَحْمَدَاهُ ثَلَاثًا وَثَلَاثِينَ، فَهُوَ خَيْرٌ لَكُمَا مِنْ خَادِمٍ». وَزَادَ فِي أُخْرَى: قَالَ عَلِيٌّ: مَا تَرَكْتُهُ مُنْذُ سَمِعْتُهُ مِنَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). قِيلَ لَهُ: وَلَا لَيْلَةَ صِفِينَ؟ قَالَ: وَلَا لَيْلَةَ صِفِينَ. {الحديث: ۶۸۵۳، ۶۸۵۵ = ۶۸۷۳ فم. تجريد البخاري بالكوردي/ ۴، رقم: ۱۴۶۲ = ۳۷۰۵، ۳۱۱۳، ۵۳۶۱، ۵۳۶۲، ۶۳۱۸. أبو اود. أدب: ۵۰۶۲}:

پيشهوا عهلی کوری نهبو طالیب (رزمای خودای لی بن) فهرمووی: فاطیمه (رزمای خودای لی بن)

تهنیا بال بوو، ههرخوی نیشو کاری ناومالی دهکرد، سکالای بوو له دهست شت هارپن به دهستار، ناوله پی دهستار بردبووی، نهوندهی دهستار کردبوو جا کومه لی ژنی دیلی بهتالان گيراوی جهنگیان هیئا بو پیغه مبهه (دروودی خودای لهسمر بن) فاطیمه به

ئومىدى ئەۋەى كە باۋكى لەۋزىنە دىلانە، كارەكەرىكى پى بىدا، ھەتا لەمالەۋە بۇ ئىش و كار يارىدەى بىدا، چوو بۇلاى باۋكى، بەلام باۋكى لەمال نەبوو، عائىشەى زىپداىكى لەمال بوو، عەرزى ئەۋى كىرد كە بۇ شىئى واھاتوو، كاتى پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بى) تەشرىفى ھاتەۋە، عائىشە داخاۋىيەكەى فاطىمەى پى گوت، عەرزى دەكا كە فاتىمەى كچت ھاتبوو بۇلات بۇ ئىشىكى ئاۋەھا، داۋاى كارەكەرىكى لى كرديت، بەلام تۆ لەمال نەبووى!

پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بى) تەشرىفى ھات بۇلامان، لەۋكاتەدا ئىمە راکشابووين، دەمانوئىست بخەووين، من وىستم كە لەبەرى ھەلسم، فەرمووى (دروودى خوداى لەسەر بى): (لە جىگەى خۇتان مەجوولئىن). جا لەبەىنى من و لەبەىنى فاطىمەى كچىدا دانىشت، تەنانەت ھەستم كىرد بە فىنكايى قاچەكانى، كە دەكەۋتن لە سىنگم. فەرمووى: (ئەدىى با شتىكتان فىربكەم، زۆر لەۋە باشترە كەئىۋە داۋايتان لەمن كىردوو! ئەۋىش ئەمەى: كاتى كە راکشان لەسەر نوپنەكانتان بۇ خەۋتن، سىو چوار جار ئەللاھو ئەكبەر بكن و سىو سى جار سوبحانەللا بكن و سىو سى جار بلئىن (الحمد لله) ئەمە زۆر باشترە بۇ ئىۋە لە كارەكەرو نۆكەر!).

لە گىرپانەۋەى (۶۸۵۵)دا ئەمەى پىترە: عەلى فەرمووى: ئەۋەتى ئەم فەرموودەى پىغەمبەرم بىستوو، لەپىش نووستندا ئەم وشانەم تەرك نەكردوو. گوترا بە عەلى: ئاىا لەشەۋى شەرى صەفىنىشدا، لەۋ نەبەردە قورس و گرانەىشدا، ئەم وشانەت ۋاز لى نەھىئاۋە؟ فەرمووى: بەلى، تەنانەت لەشەۋى نەبەردى صەفىنىشدا ئەم وىردانەم تەرك نەكردوو. {رياض/۳، زنجیرە: ۲۴۹، ژمارە: ۱۴۵۹}.

روونكرندنەۋە:

۱- شەۋى صەفىن، يەككە لە نەبەردە خۇيئاۋىيەكانى نىۋانى موسولمانان، كە لەپاش جەنگى جەمەل، لەبەىنى لەشكرى ئىمامى عەلى و لەشكرى موعاۋىيەدا روویدا، صەفىن جىگەىكە لەنزىك روبارى فوراتەۋە، دەۋرى شەش ھەوت مانگ لەۋى شەر بوو لەنىۋانى لەشكرى عەلى و لەنىۋانى لەشكرى موعاۋىيەدا، لەسەر

فهرمايشتى ئىبنو كەئير لە (البداية والنهاية) دا، حەفتا ھەزار كەس كۆزراوە، چل و پینچ ھەزار لە خەلكى شامو بیستو پینچ ھەزار لە خەلكى عێراق.

۲- بەبۆنەى ئەم دەستار كێرەى حەزەرەتى فاتیمە، كە دەستى زامار بوو، دەئیم زۆر منال بووم، لە دەورووبەرى جزمى (تبارك) دا بووم، لە گوندی خویمان لەبرایماوە، كات كۆتایی وەرزی بەھار بوو، رۆژى ھەرەوز بوو، بۆ دەسكەنەى شكارەتى نۆكى مالى مەلای دیکەمان، كەناوی مامۆستا مەلا موخەممەدى تال بوو، مالى مامۆستا خویمان و كۆمەلێ كچی دیکە، لەگەڵ پینچ شەش قوتابی وردیلەدا، چووین بۆ دەسكەنەى نۆكى مالى مامۆستا مەلا موخەممەد، كە لەبەرى سیدارەبوو، دەستمان كرد بە دەسكەنە كردن، كچەكان بەجیا، منالەكان بەجیا، مامۆستا و مامۆستا ژنیش كەناوی ئامینە خان بوو، سەرپەرشتى كارەكەیان دەكرد!!

مامۆستا ژن ئامینە خان ھات بۆلام، بەسەر سامییەووە گوتی: ئەپرۆ! نوری ئەووە چییە بەدەستتەووە؟ ئەووە خوینە؟ ئادەى دەستت بێنە. كە تەماشایكرد ھەردوو بەرى لەپەم تلوۆقیان كردوووە بەھۆى سوپىرى زىرى لاسكى نۆكەكەووە خوینیان لى دەتكى، بەلام من واماندوو شەكەتم، بەباشى ھەست بەكارەكە ناكەم، دیارە لەوھیش دەترسام كە باوەرم پى نەكەن!

مامۆستا ژن ئامینە خان، بانگی مامۆستای كرد: مەلا! مەلا! وەرە بزانە دەستى نوورى دەسكەنەكە چى لێكردوووە؟ جا ئیوارى چى بەمام فارس بلێین؟

مامۆستا مەلا موخەممەد (رەحمەتى خودای لى بێ) ھەندى خۆلە سوورەى بەچمكى مەندیلەكەى بیژایەووە دەستەكانى بەو تەپو تۆزە برژاندەووە فەرمووی: (واز لەدەسكەنە بەینە، بچۆ بێشكەى كۆرەكە راژەنە) مامۆستا ژن ئەنوەرى كۆرى لە بێشكەكەدا تێركرد لە شىرو ئەوجا منیش دەستم كرد بەراژەندنى و ھەردوكمەن خەومان لى كەوت، جا بۆئەوھى كە زامو تلوۆقەكانى دەستەكانم زۆر زەقو بەرچاوى نەبن، ھەردوو دەستم و سەرمیان گرتە خەنە!!

چونکه گهرچی بئ دايك بووم و زور به مندالي دايكم مردبوو، تهنانهت سهبارت به مهرگی دايكم هيچم لهير نييه، بهلام چوار خوشكم ههبوو، ههر چواريان لهمن گهورتر بوون، له بهرئه وهی که قورئان خوینیش بووم و قوتابی ئایینی بووم زور ناسكو و نازدار بووم، شهوو روژ به باودشو به کوئیانه وه بووم! زوریان خوش دهویستم، ههتا چوومه فهقییه تیش قزیکی جوانم ههبوو، ههفتهی جاری دهیانگرتنه خهنه بوم، نهگهر ماوهی سهرم نهگرتایهته خهنه سهرم دهئیشا!! ئه و چوار خوشكم که له دايكو باوکی خوم بوون، ناویان: فاطیمه و عائیشه و خاوهرو هه بیبه بوو.

مالی ماموستا، که له بنگردو ئالیشه وه هاتبوون بؤ دیی ئیمه، بریتی بوون له:

۱- ماموستا مهلا موحه ممه دی تال، له بنه رهندا ئیرانی بوو.

۲- ماموستا ژنه ئامینه خان، ژنیکی زور خان و مان بوو.

۳- ههلاوه خانی دايکی ئامینه خان که خه سووی ماموستا بوو، ههلاوه خان

سهیید بوو.

۴- نووری برای ئامینه خان له ته مهنی منابوو.

۵- مهلا فاطیمه خانی خوشکی ئامینه خان، گه وه کچ بوو.

۶- کوردهکی ماموستا کهوا دهزانم ناوی نه نوور بوو نو بهرمان بوو!

چهند یادگاری هی ئه و روژگاره: ئیمه ههشت نو منالی دیکه بووین، زورتر که ماموستای تال، له مال نه بوايه، یا ئیشی، کاریکی تری ببوايه، مهلا فاطمه دهرسو و وانه کانی پیمان رهوان دهکرد، من یه کهم جار دهرپییم بوکرا نه م دهزانی بهنده خوینه کهی بیهستم مهلا فاطمه بوی ده بهستم. گه ئی جار که هارو هاجیمان دهکردو جزمی یه کتریمان ده دراند، یادهمان شارده وه، ههتا ماموستا له خاوه نه کهی بدات، فاطمه خان له سهر پئ ریزی ده کردین و له پیمان درپژ دهکرد، ئه ویش یهکی سهر و چهند شوولکی ده مالی به ناو له پمانا، تهنانهت له نوری برای خوشی هه، که نوری برای هه تیویش بوو، بهلام که سهر ده گه یشته سهرمن، له منی نه ده هه،

منالەكان رەخنەيان ئى دەگرتو دەیانگوت: بۆجى لەنورى نادەى لەهەموومان
 ھاروھاجترە؟ دەیگوت: ئاخىر نوری بى دایکە گوناھە!!

کاتى گەیشتمە مریشکە رەشە، مریشکیکی گەورەى چاکی پەر لەپى رەشم برد
 بۆ مامۆستا مەلا فاطمە خان لەگەل ھەندى ھەناردا!

لە مامۆستاگانەدا، دوو کچیان تیا دا بوو، خودا لەھەردوو دنیا دا چاکەى
 ھەردوکیان بداتەو، دەرسى قورئانى زۆرم لە خزمەتیانا خویندوو، یەکیکیان ئەم
 مەلا فاطمە یە بوو، ئەوى تریشیان مەلا سەعدەى کچى مامۆستا مەلا عەلى سەرزەل
 بوو، کەشووى کرد بە مامۆستا مەلا موھەممەدى کانى رۆشناى، لەکوئایى
 تەمەنیدا مەلای مەزگەوتى عەبدوللا لوظفى بوو. خوا لىی خوشبى.

لەنووسىنى ئەم یادگارەدا، مامۆستای حالى (مفتى الديار السُّعُودِيَّة) م کردوو
 بەسەر مەشق، کە لەکەنالى ئیقرەئەو، باسى مناللى خویى دەکرد، فەرمووی:

(مناللىكى ژیر بووم، تازە خەریکبووم لەشت حالى بىم، باوکم مەلایەکی
 سەلەفى زۆر توندپەرەو بوو، منیش کەمە کەمە دەچووم لەملاولا، گویم لە تىلاوەتى
 عەبدولفەتاح شەعشەعى و مەنشاوى دەگرتو وەك ئەوان بە مەقام قورئانەم
 دەخویندو لە کوئاییدا (صَدَقَ اللَّهُ الْعَظِيم) م دەکرد، جا باوکم بەمەى زانى، زۆرى
 پى ناخۆش بوو، رۆژى لەلای سەرروى قادرمەیهکی چەند پلەییەو ھاوستانبووم،
 باوکم تەحقیقى ئەوێ لىم کرد، کەراستە من ھەلەى وا دەکەم، منیش حەزم
 نەکرد کە درۆى لە خزمەتدا بکەم، راستیەکەم عەرزیکرد، ئەویش لەسەرئەو کە
 یەك شەقى مەزى تێھەلدام بە قادرمەکانا ھەتا خوارەو ھەلۆر بومەو!).

فەرمووی: (دراوسییەکمان ھەبوو، دیواری لە بەینمانا بوو، رادیویەکی ھەبوو،
 دەیخستە سەر قاھیرە، باوکم لەمالى خۆمانەو ھەو گویى دنا بە دیوارەکەو ھەو گویى لە
 قورئان خوینە میسیریەکان دەگرت، بەرە بەرە کاریان تى کرد، دراوسیکەمان کە
 بەمەى زانى، ھاتە خزمەتى باوکم، عەرزیکرد: ئەگەر دەفەرمووی رادیۆکەت بۆ

دهينم، نه گهر دهفرمووی نهوا دهيشکينم؟! باوکم فهرمووی: نه بؤمی بهينه و نه بيشکينه!). {بروانه: ژماره: ١٧٥٨، له زنجيره: ١٣٣٩، که له پيشه وه رابورد}.

ئهی خودای میهره بان! ئهی پهرومردگاری گه وره و سهروهرم! تو خوت باش ناگاداری، که من له و دهسکه نهی نوکه وه ههتا نه مرؤ، که ته و او پیربووم و سهرو ریشم بوون به گولووی به فر، چهنده تووشی ماندوویی و نارحه تی و زحمه تی و ئه رک بووم، له پیناوی خزمه تی ئه م ئایینه پیرۆزه ی تودا، بگره زور جارانیش له م پیناوه دا، تووشی تانه و ته شهرو گه رو ته شقه له ی نه فامانی ئه م و ئه ویش بووم!!

دهی پهرومردگار! به رحمه تی خوت، ئه م ئه رک و خزمه ته م ئی قه بوول بفرموو، بیکه به مایه ی سه ر به رزیی و خیرو بیرو رحمه تی دین و دنیا، بؤ خؤم و بؤ باک و دایکم و بؤ حاجی مه لا زه کیه ی هاوسهرم، بؤ خؤمان و بؤ منالمان و بؤ منالی منالمان و بؤ مامؤستا و فه قیکانمان و بؤ وچه و نه وه کانمان و بؤ هه موو موسولمانی، که خیر له م کتیبانه ده بینئ، یا به ههر شیوه یی خزمه تیان ده کا، خودایه! ئه م کتیبه پیرۆزانه ی که من خزمه تم کردوون و ته رجه مه م کردوون، وه ک ئه صله که یان بکه یه به سه رچاوه یه کی گه وره ی رحمه تی و به هره ی هه ردو و جیهان له ولاتا!

ئامین. یا اَرْحَمَ الرَّحْمِیْنِ، وَصَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰی عَلٰی سَیِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِیْنَ، وَمَنْ تَبِعَهُ بِإِحْسَانٍ إِلَى یَوْمِ الدِّیْنِ. وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنِ الْحَمْدُ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِیْنَ.

هه زار رحمه تی له گوړو گیانی ئه حمه د هه ردی که ده ئی:

به سه رسامی، له سه ر نووتکه ی بگدن دی (پیری) وه ستاوم
شه ریته عه مری رابردووم، وه کوو خه و دیته به رچاوم

١٨٩٦- عَنْ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِذَا أَحَدُكُمْ مَضَجَّكَ، فَتَوَضَّأَ وَضُوءَكَ لِلصَّلَاةِ، ثُمَّ اضْطَجَعَ عَلَى شِقِّكَ الْأَيْمَنِ، ثُمَّ قُلِ: اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنْجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ،

وَبَنِيكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ، وَاجْعَلْهُنَّ مِنْ آخِرِ كَلَامِكَ، فَإِنْ مُتَّ مِنْ لَيْلَتِكَ مُتَّ وَأَنْتَ عَلَى الْفِطْرَةِ». قَالَ: فَرَدَدْتُهِنَّ لِأَسْتَدْكِرْهُنَّ، فَقُلْتُ: آمَنْتُ بِرَسُولِكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ قَالَ: «قُلْ: آمَنْتُ بِنَبِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ». {الحديث: ۶۸۲۰ = ۶۸۳۸ فم. تجريد البخارى بالكوردى ۱/، رقم: ۱۷۸ = ۲۴۷، ۶۳۱۱، ۶۳۱۳، ۶۳۱۴، ۷۴۸۴ + ۱۹۸۰ تجريد = ۶۳۱۵ فتح البارى. أبو داود. أدب: ۵۰۶۶. ترمذى. دعوات: ۳۳۹۴. تحفة الأشراف: ۱۷۶۳}:

بەپرائى كورى عازىب (رهزاي خوداي ئى بن) فەرمووى: پىغەمبەر (دروودى خوداي لەسەر بىن) فەرمووى: (كاتى دەچىتە سەر نوپىنى نووستنەكەت، دەستنوئىژى تەواو بگرە، وەك بۆ نوئىژ دەستنوئىژ بگرى ئاواو، ئەوجا لەسەر لای راست راکشى و بلى: (اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْلَمْتُ وَجْهِي إِلَيْكَ، وَفَوَّضْتُ أَمْرِي إِلَيْكَ، وَأَلْبَجَأْتُ ظَهْرِي إِلَيْكَ، رَغْبَةً وَرَهْبَةً إِلَيْكَ، لَا مَلْجَأَ وَلَا مَنَاجَا مِنْكَ إِلَّا إِلَيْكَ، آمَنْتُ بِكِتَابِكَ الَّذِي أَنْزَلْتَ، وَبَنِيِّكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ):

خودايە! خۆم دايە دەستى تۆو كارى خۆم سپارد بەتۆ، پەنام هیناوه بۆ پەناى تۆو، پشتم بەستووہ بەتۆ، ھەرودەك مەترسىم ھەيە لە قارو سزای تۆ، ئومىدىشم قەويیە بە مېھرمېانى تۆ، ھىچ پەناو پاسارى نىيە لە قاروقىن و خەشى تۆ، مەگەر ھەر لەلای خۆت ھەبى، پەنا ھەر پەناى تۆیە و بەس، باوەرم ھەيە بەو نامە پىرۆزەى تۆ، كەخۆت ناردووتە خوارەوہ، كە قورئانى گەورەيە، وە باوەرىشم ھەيە بەو پىغەمبەرەيشت كە خۆت رەوانەت كەردووە بۆسەر بەرەى ئادەمىزادو بەرەى پەرى!! كە حەزەرەتى موحەممەدە).

ئەوجا فەرمووى (دروودى خوداي لەسەر بىن): (جا ئەگەر لەپاش خويندنى ئەم نزايە، دنياوو، وارپكەوت لەو شەوئەدا بمریت، ئەوا ئيماندر دەبەيتو، لەسەر ئايىنى پاکی ئىسلام دەمریت، وە ئەم نزايە بكە بە كۆتايى قسەى ئەو شەوئەتو، كە نزاكەت خويند ئيتەر قسەى ترمەكە، ھەتا خەوت ئى دەكەوئ).

بەرەاء فەرمووى: (خەرىكبووم نزاكە لەبەربكەم، كە بۆيم دووبارە كەردەوہ، لەجىياتى رستەى (وَبَنِيكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ) گوتم: (وَرَسُولِكَ الَّذِي أَرْسَلْتَ) كەچى

حه زرمَت (دروودی خودای لهسهر بئ) بووی راست کردمه وه وهرمووی: (نهء، وا مه لئ ووشه کانی نزاکه له خۆته وه مه گۆره و ریک وهك خۆم پیتم گوت وابلئ: (بَنِيكَ الَّذِي أُرْسَلْتَ). {تاج/۴، زنجیره: ۸، ژماره: ۴۲۷۰ - له باره ی دهستوو رو نه ریت و دوعا و نزای نووستنه وه} + {ریاض/۲، زنجیره: ۱۲۷، ژماره: ۸۱۴} + {ریاض/۳، زنجیره: ۲۴۹، ژماره: ۱۴۶۲ - گوته ی کاتی نووستن}.

۱۸۹۷- عَنِ الْبَرَاءِ بْنِ عَازِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا): أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ قَالَ: «اللَّهُمَّ بِاسْمِكَ أَحْيَا وَبِاسْمِكَ أَمُوتُ». وَإِذَا اسْتَيْقَظَ قَالَ: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا، وَإِلَيْهِ النُّشُورُ». {الحديث: ۶۸۲۵ = ۶۸۴۳ فم: {

به رانی کوری عازیب (رهزای خودای بی) فهرمووی: خۆشه ویست (دروودی خودای لهسهر بئ) دهستوو ری و ابوو، به شه و که دهچوو ه سهر نووستنگاکه ی، دهستی راستی له ژیر روومه تی خۆیدا داده ناو ئه نجا دهیفه رموو: (اللَّهُمَّ بِاسْمِكَ أَحْيَا وَبِاسْمِكَ أَمُوتُ): خودایه! به پیروزی ناوی تو ده ژیم و به پیروزی ناوی تو ده مرم، ژین و مردنم به دهستی خۆته، هه زکه یت له م خه وه م دا خه به رم ده که یت ه وه، هه زکه یت دم مرینیت).

کاتی له خه ویش هه ل دهستا، دهیفه رموو: (الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَحْيَانَا بَعْدَ مَا أَمَاتَنَا وَإِلَيْهِ النُّشُورُ): سوپاس و ستایش هه ر بو ئه و خودایه یه، که له پاش ئه وه ی که مراندینی، زیندوو ی کردینه وه، وه له قیامه تیشدا زیندوو کردنه وه هه ر به دهستی خۆیه تی). {تاج/۴، زنجیره: ۸، ژماره: ۴۲۷۱ - دهستوو رو نه ریت و دوعا و نزای نووستن + تاج/۵، زنجیره: ۶۵، ژماره: ۴۹۸۶} + {ریاض/۲، زنجیره: ۱۲۷، ژماره: ۸۱۷ - دهستوو ره کانی نووستن و...} + {ریاض/۳ ز: ۲۴۸، ژ: ۱۴۵۳ - ویرد خویندنی به یانیان).

۱۸۹۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّهُ أَمَرَ رَجُلًا إِذَا أَخَذَ مَضْجَعَهُ قَالَ: «اللَّهُمَّ خَلَقْتَ نَفْسِي وَأَنْتَ تَوَفَّاهَا، لَكَ مَمَاتُهَا وَمَحْيَاهَا، إِنْ أَحْيَيْتَهَا فَاحْفَظْهَا، وَإِنْ أَمَتَهَا فَاعْفِرْ لَهَا، اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ». فَقَالَ لَهُ رَجُلٌ: أَسَمِعْتَ هَذَا مِنْ عُمَرَ؟ فَقَالَ:

مِنْ خَيْرٍ مِنْ عُمَرَ، مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). {الحديث: ۶۸۲۶ = ۶۸۴۴ فم}:

ئيبنو عومەر (رهزای خودای لی بن) به پیایویکی فهرموو: کاتی دهچیته ناو نوینه که وه و
که چویته سهر نوینی نوستنه که ت بلی:

«اللَّهُمَّ خَلَقْتَ نَفْسِي وَأَنْتَ تَوَفَّاهَا لَكَ مَمَاتُهَا وَمَحْيَاهَا إِنْ أَحْيَيْتَهَا فَاحْفَظْهَا وَإِنْ أَمَتَهَا فَاعْفُ رِّ لَهَا اللَّهُمَّ إِنِّي أَسْأَلُكَ الْعَافِيَةَ»:

خودایه! گیانی من تو خۆت دروستت کردوو، وه خۆت وهری دهگریته وه بۆلای
خۆت، مان و نهمانی و مردن و ژیا، به دهستی خۆته، دهی که وایه: نه گهر زیندوی
ده که یته وه و لهم خه وه خه بهری ده که یته وه، نه واه به که ره و میهری خۆت چاوی
خیرت لی بی و ناگاداری بکه و بیپاریزه، خو نه گهر ده میرینی نه واه لی خوشبه،
نه ی پهروه ردگار! نه ی یه زدانی پاک و بیپاک! داوای خۆشی و باشی و بیوهی و
ناسوده یی و لهشی ساغت لی ده که م).

کابرایه کیش پیی گوت: باشه نه ی ئیبنو عومهر! تو خۆت نه م نزیاهت له
عومهری باوکت بیستوه؟ ئیبنو عومهریش فهرمووی: به لکو له که سیکم بیستوه
که له عومهر گه لی باشتره، له چه زره تی پیغه مبهری خودا خۆیم بیستوه (دروود و
سه لات و سه لامی خودای گه و ره و سهروه ره له خۆی و له که سوکارو له یاران و
هاوه لانی بی). {تاج/۴، زنجیره: ۸، ژماره: ۴۲۷۷ - دهستورو نه ریت و نزای نوستن}.

۱۸۹۹ - عَنْ سُهَيْلٍ قَالَ: كَانَ أَبُو صَالِحٍ يَأْمُرُنَا إِذَا أَرَادَ أَحَدُنَا أَنْ يَنَامَ أَنْ يَضْطَجِعَ
عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ ثُمَّ يَقُولُ: «اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ، وَرَبَّ الْأَرْضِ، وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، رَبَّنَا
وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَى، وَمُنْزِلَ التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ
كُلِّ شَيْءٍ أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَتِهِ. اللَّهُمَّ أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ
شَيْءٌ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ، اقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ،
وَأَغْنِنَا مِنَ الْفَقْرِ». وَكَانَ يَرَوِي ذَلِكَ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ، عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ).
{الحديث: ۶۸۲۷ = ۶۸۴۵ فم}:

سوههیل (که مامۆستای جهریری مامۆستای زوههیری مامۆستای ئیمامی موسلیمه، (رحمهتی خودا له هه موویان بێ) فهرمووی: ئه بو صالحی مامۆستام دهیفه رموو: ئه بو هورمهیره (زمای خودای ئی) دهیفه رموو: خوشه و یست (دروود و صهلات و سهلامی خودای ئی) دهیفه رموو پیمان: (کاتی که سیك له ئیوه دهیهوئ که بچیته سهر نوینی نوستنه کهی بلی:

«اللَّهُمَّ رَبَّ السَّمَوَاتِ، وَرَبَّ الْأَرْضِ، وَرَبَّ الْعَرْشِ الْعَظِيمِ، رَبَّنَا وَرَبَّ كُلِّ شَيْءٍ، فَالِقَ الْحَبِّ وَالنَّوَى، وَمُنْزِلَ التَّوْرَةِ وَالْإِنْجِيلِ وَالْفُرْقَانِ، أَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ كُلِّ شَيْءٍ، أَنْتَ آخِذٌ بِنَاصِيَّتِهِ، اللَّهُمَّ أَنْتَ الْأَوَّلُ فَلَيْسَ قَبْلَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْآخِرُ فَلَيْسَ بَعْدَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الظَّاهِرُ فَلَيْسَ فَوْقَكَ شَيْءٌ، وَأَنْتَ الْبَاطِنُ فَلَيْسَ دُونَكَ شَيْءٌ، اقْضِ عَنَّا الدَّيْنَ، وَأَغْنِنَا مِنَ الْفَقْرِ».

ئهی خودایه! ئهی پهروهردگاری ئاسمانهکان، ئهی پهروهردگاری زموی، ئهی پهروهردگاری بارهگای یهزدانی مهزن! ئهی پهروهردگاری ئیمه، ئهی پهروهردگاری هه موو شتی! ئهی ئه و که سهی که له تۆمهی رهق و تهق و وشک و برین، چوو زهری سهوزو ناسک شین ده کهی! وه دانه و یله و ناوکه، له کاتی روان و سهوزبوونا، به توانایی بێ سنووری خۆت لهت ده کهی و دهیروینی! ئهی دابه زینهی تهو رات و ئینجیل و قورئان! ئه و قورئانهی که راست و ناراست له یه کتری حیا ده کهاته وه، په نا دهگرم به په نای تۆ له شه ری هه موو شتی، که جلّه وای وا له دهستی تۆدا، ئهی خودایه! ئهی پهروهردگاری گه وره و سهروه رم! تۆ خۆت ئه وه ل و یه که م که سیته و سه رهتات بۆ نییه و هیچ شتی له پیش تۆدا نه بووه، وه تۆ خۆت ئاخ ره مینیت و دوا هه مین که سیته و له دوا ی هه موو مه و جوودی هه ر ده مینی، وه تۆ هه م ظاهر و ئاشکرای و هیچ شتی بالا دهستی تۆ نییه، وه هه م باطین و په نهانیت و جگه له تۆ، هه موو شتی له ژیر دهستی تۆدایه، پهروهردگارا! ئهی خودای گه وره رم! به که ره م و به خشندهی خۆت ئه و قه رزه ی که له سه رمانه بۆمانی بده ره وه و به ره حمه تی خۆت، به مائی ره حمه ت و به زانستی باش و به ره فتاری شیرین و به گو تاری زیڕین، دارا و ده و له مه ندمان بکه و له و فه قرو هه ژارییه ی که ده بی به مایه ی کو فرو ناسو پاسی و

ناشوگری تو، رزگارمان بضره موو!). {تاج/۴، زنجیره: ۸، ژماره: ۴۲۷۵ - دهستوورو نرای نووستن}.

۱۹۰۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِذَا أَوَى أَحَدُكُمْ إِلَى فِرَاشِهِ فَلْيَأْخُذْ دَاخِلَهُ إِزَارَهُ فَلْيَنْفُضْ بِهَا فِرَاشَهُ، وَلْيُسَمِّ اللَّهَ، فَإِنَّهُ لَا يَعْلَمُ مَا خَلْفَهُ بَعْدَهُ عَلَى فِرَاشِهِ، فَإِذَا أَرَادَ أَنْ يَضْطَجِعَ، فَلْيَضْطَجِعْ عَلَى شِقِّهِ الْأَيْمَنِ، وَلْيَقُلْ: سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبِّي، بِكَ وَضَعْتُ جَنْبِي، وَبِكَ أَرْفَعُهُ، إِنْ أَمْسَكَتَ نَفْسِي فَاغْفِرْ لَهَا، وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ». {الحديث: ۶۸۳۰ = ۶۸۴۸ فم. تجريد البخاری = مختصر صحیح البخاری/۵، رقم: ۱۹۸۲ = ۶۳۲۰، ۷۳۹۳ فتح الباری. أبو داود. أدب: ۵۰۵۰. تحفة الأشراف: ۱۴۳۰۶}:

ئەبو ھورەیرە (رەزای خودای لی بێ) ھەرمووی: خوشەوێست (دروودی خودای لەسەر بێ) ھەرمووی: (کاتی یەکی لەئێوە دەبەوێ بچیتە ناو نوینەکە یەو، با بە چمکی ناو دەوێ جلەکە، یا بە ھەر شتیکی تر، نوینەکە ی بتەکی نی، چونکە ئێوە نازانن کە لە پاش ئێوە نوینەکە چی تری تێدەچێ، لەوانە یە ماری، یا دوو پشکی، یا ئازاریکی تری تی چوو بێ، جا کە نوینەکە ی تەکان، ئەو جا بلی: بیسمیلا و ناوی خودا بهێنی، کاتی ویستی کە لەسەری رابکشی، با لەسەر لای راست رابکشی و بلی: (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ رَبِّي، بِكَ وَضَعْتُ جَنْبِي، وَبِكَ أَرْفَعُهُ، إِنْ أَمْسَكَتَ نَفْسِي فَاغْفِرْ لَهَا، وَإِنْ أَرْسَلْتَهَا فَاحْفَظْهَا بِمَا تَحْفَظُ بِهِ عِبَادَكَ الصَّالِحِينَ):

پاکی و پیروزی بو تۆ یە ئە ی خودایە! ئە ی پەر وەردگاری بە پیروزی ناوی پیروزی تۆ، تەنیشتی خوُم لەسەر ئەم نوینە دادەنیم و دەخەوم، وە بە پشتی تۆ بەرزی دەکەمەو و ھەل دەستم لەخەو. خودایە! ئە گەر گیانم دەکیشی و گلی دەدەیتەو لەلای خۆت لەم نووستنەمدا، ئەوا بە سۆزو میھرەبانی خۆت رەحمی پی بکە و سۆزو میھری لەگەل بنوینە، وە ئە گەر بەرەلای دەکەیتەو و لەم خەو خەبەر دەکەیتەو ئەوا بیپاریژەو، بەو ی کە ئاگاداری بەندە باشەکانی خۆتی پی

دهکدهیت، ناگاداریی نهویشی پی بکه). {تاج/۴، زنجیره: ۸، ژماره: ۴۲۷۷ - دوعاو نرای نوستن} + {ریاض/۳، زنجیره: ۲۴۹، ژماره: ۱۴۶۰ - گوتهی کاتی نووستن}.

۱۹۰۱ - عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ إِذَا أَوَى إِلَى فِرَاشِهِ قَالَ: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا، وَكَفَانَا وَأَوَانَا، فَكَمْ مِمَّنْ لَا كَافِيَ لَهُ وَلَا مُتَوَى». {الحديث: ۶۸۳۲ = ۶۸۵۰ فم}:

نیامی نههسی کوری مالیک (رهزای خودای بی) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خودای لهسهه بی) کهدهچووه سهه نوینی نووستنه کهی دهیغه رموو: «الْحَمْدُ لِلَّهِ الَّذِي أَطْعَمَنَا وَسَقَانَا وَكَفَانَا وَأَوَانَا فَكَمْ مِمَّنْ لَا كَافِيَ لَهُ وَلَا مُتَوَى»:

سوپاس و ستایش هه ربؤ نهو خودایهیه که نان و ناومان دداو، بهشی که سه روبهه بهشمان بکا پیمان دداو، جیگه و ریگهی هسانه وه و هه وانه وهی پیمان داوه، نه مه له کاتی کدا که چه ندهها کهسی واهه که بی کهس و بی دالده و بی جیگه و بی شوین و بی لانه!). {تاج/۴، زنجیره: ۸، ژماره: ۴۲۷۶ - دوعاو نرای} + {ریاض/۳، زنجیره: ۲۴۹، ژماره: ۱۴۶۳ - گوتهی کاتی نووستن}.

(۱۴۴۹) سوبخانه لآ کردن له پاش نویژی به یانی. (۶۸۵۱ - ۶۸۵۶)

التسبیح بعد الصلاة الصُّبْح

۱۹۰۲ - عَنْ جُوَيْرِيَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَرَجَ مِنْ عِنْدِهَا بُكْرَةً حِينَ صَلَّى الصُّبْحَ، وَهِيَ فِي مَسْجِدِهَا، ثُمَّ رَجَعَ بَعْدَ أَنْ أَضْحَى وَهِيَ جَالِسَةٌ، فَقَالَ: «مَا زِلْتُ عَلَى الْحَالِ الَّتِي فَارَقْتُكَ عَلَيْهَا؟» قَالَتْ: نَعَمْ. قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «لَقَدْ قُلْتُ بَعْدَكَ أَرْبَعَ كَلِمَاتٍ، ثَلَاثَ مَرَّاتٍ، لَوْ وَزَنْتَ بِمَا قُلْتَ مِنْذُ الْيَوْمِ لَوَزَنْتَهُنَّ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ عَدَدَ خَلْقِهِ، وَرِضَا نَفْسِهِ، وَزِنَةَ عَرْشِهِ، وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ».

وَفِي رِوَايَةٍ أُخْرَى عَنْهَا قَالَ: «سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ خَلْقِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ رِضَا نَفْسِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ زِنَةَ عَرْشِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ». {الحديث: ۶۸۵۱، ۶۸۵۲ = ۶۸۶۹ فم. ترمذی: ۳۵۵۵. نسائی: ۱۳۵۱}:

ئیبینو عه‌بباس (رمزای خودایان لی بین) فهرمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهر بین) سهر له‌به‌یانی، له‌لای جووه‌یریه‌ی هاوسهری بوو، جووه‌یریه له نوپژگاکیدا بوو، خهریکی یادی خودا بوو، پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهر بین) له‌پاش کردنی نوپژری به‌یانی، له‌سهر نهو حاله به‌جپی هیشتو دهرچووه دهره‌وه، له‌پاشان له‌کاتی چپشته‌نگاودا، پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سهر بین) که ده‌گه‌رپته‌وه بۆلای جووه‌یریه، ده‌بینی ههر له‌سهر نوپژگاکی خوی دانیش‌تووه، پیی ده‌فه‌رموی: (له‌وساکه‌وه که‌من به‌جیم هیشتوویت، ههر خهریکی ته‌سبیحاتیت؟). فهرمووی: به‌ئی. فهرمووی (دروودی خودای له‌سهر بین): (ده‌سا من له‌دوائه‌وه که‌له‌تۆ جیابوومه‌ته‌وه، سی جار نهم چوار وشه‌یه‌م گوتووه، نه‌گهر هه‌لبکی‌شرین به‌و هه‌موو یادو زی‌کرو ته‌سبیحاته‌دا، که‌تۆ له‌وساکه‌وه نه‌مپۆ کردووتن، به‌رابه‌ریان ده‌که‌ن و به‌قه‌د نه‌وان پاداشیان بۆ هه‌یه‌ بگره به‌زیادیشه‌وه، که‌ نهو چوار وشانه‌یش نه‌مانه‌ن:

(سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، عَدَدَ خَلْقِهِ، وَرِضَا نَفْسِهِ، وَزَنَةَ عَرْشِهِ، وَمِدَادَ كَلِمَاتِهِ):

۱. به‌قه‌ی ژماره‌ی دروست‌کراوانی خودا ته‌سبیحات و همدو سوپاسی خودا ده‌که‌م.
 ۲. هه‌روا نه‌وه‌نده‌ی که‌خودا خوی پیی خۆش بی ته‌سبیحات و همدو سوپاسی ده‌که‌م.
 ۳. هه‌روا به‌قه‌د سه‌نگو کی‌شی ته‌خت و باره‌گای خودا، ته‌سبیحات و همدو سوپاسی خودا ده‌که‌م.
 ۴. هه‌روا به‌قه‌د ژماره‌ی وشه‌کانی خودا، که‌ له‌ژماره‌ نایه‌ن، ته‌سبیحات و همدو سوپاسی خودا ده‌که‌م). {تاج/۱، زنجیره: ۱۰۸، ژماره: ۶۳۰ - ویرد له‌پاش نوپژره‌وه + تاج/۵، زنجیره: ۶۲، ژماره: ۴۹۷۳، ۴۹۷۴ - ژماردنی ته‌سبیحات و ویرد} + {ریاضی صالحین/۳، زنجیره: ۲۴۴، ژماره: ۱۴۳۳ - نامه‌ی یادو زی‌کری خودا...}.
- له‌گیرانه‌وه‌ی ژماره: (۶۸۵۲) دا، ئاوايه، فهرمووی (دروودی خودای له‌سهر بین): (سُبْحَانَ اللَّهِ عَدَدَ خَلْقِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ رِضَا نَفْسِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ زَنَةَ عَرْشِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ مِدَادَ كَلِمَاتِهِ).

بۇ ژياننامەى جووھىرىيە بېروانە پاش ژمارە: (۱۹۰۲) كە يەكسەر وا لەپاش ئەمەوہ).

۱۹۰۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «مَنْ قَالَ حِينَ يُصْبِحُ وَحِينَ يُمَسِّي: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ مِائَةَ مَرَّةٍ، لَمْ يَأْتِ أَحَدٌ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِأَفْضَلٍ مِمَّا جَاءَ بِهِ، إِلَّا أَحَدٌ قَالَ مِثْلَ مَا قَالَ، أَوْ زَادَ عَلَيْهِ». {الحديث: ۶۷۸۴ = ۶۷۹۹ فم. تجريد البخارى بالكوردى/۵، رقم: ۱۹۹۴ = ۶۴۰۵ فتح البارى. أبو داود. أدب: ۵۰۹۱. ترمذى. دعوات: ۳۴۶۹. تحفة الأشراف: ۱۲۵۶۰}:

ئەبو ھورەيرە (رەزى خۇداى ئى بى) دەفەر موئ: خۇشەو يىست (دروودو سالاو و رەھمەت و مېھرەبانى خۇداى لەسەربى و گىيان و ھەست و نەست بەم شەوى ھەينىيە، بەقوربانى گەردى سەر گۆرى بى) دەفەر موئ: (ھەرکەس سەر لەبەيانىان، يا سەر لەئىواران سەدجار بلى: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ) لەروژى قىيامەتدا، کەس تر کردەوہى وانايب لەگەل خوى ناھىنى، بۇ مەيدانى لىپرسىنەوہ، کە لەبابەتى يادى خودابى، مەگەر کەس تر ئەویش ئەوہندەى ئەوى گوتبى لەو تەسبيحاتە، يالەو زياترى کردبى!). {تاج/۵، زنجيرە: ۶۵، ژمارە: ۴۹۸۴ - ياد خویندن و ويرد خویندنى... + رياض/۳، زنجيرە: ۲۴۸، ژمارە: ۱۴۵۱ - ويرد خویندنى بەيانىان و...}.

روونکردنەوہ:

جووھىرىيەى كچى حارىث، ھاوسەرى پىغەمبەرە، يەككە لە دايكانى باوہرداران، لەھۆزى بەنى موصطەلىقە، لەپىشدا ناوى (بەررە) بوو، كە بەواتا (باش = چاك = خاس) پىغەمبەر مارەيکرد، ناوہكەى گۆرى و ناوينا جووھىرىيە واتە: كچۆلە. حارىثى باوكى ئاغاي ھۆزى بەنى موصطەلىق بوو، كۆمەللى فەرمودەى لە پىغەمبەرەوہ لەبەرکردووە، لە بوخارى و موسلىمدا، لەچەند شوپىنىكا، لەچەند بۆنەيەكا ناوى ھاووە، لەسەر فەرمايشتى شىخى عەينى لە عومدەتولقارىئدا: ئافرەتلىكى يادكارى زمانپاراو بەيادى خودا بوو، زۆر جارەن كە نوپىزى بەيانى دەکرد، لەسەر جىگە نوپىزەكەى دادەنيشت، كۆمەللى ناوكە خورما، يا بەردە وردەى

لهبه رده می خویدا، دادنهنا وهك ته زبیجی ئه مرۆ، ههتا چیشته نگاویکی درهنگ لهباتی ته زبیج، ویردو یادو ته سبیحاتی پی ده ژمارد، له ته مهنی شهست و پینج سالییدا، له مانگی ره بیعی یه که می سالی په نجاو شهشی کوچی، کوچی دواپی کردوو (ره زاو ره حمهتی خوی گه وره ی ئی بی). {ته جریدی بوخاری/ ۲، ژماره: ۹۱۶، لاپه ره: ۲۹۸، ج/ ۱}.

بۆ زانیاری زیاتر بر وانه ئه م سه رچا وانه:

۱. تاج/ ۱، زنجیره: ۱۰۸، ژماره: ۶۳۰ که خه ریکی ته سبیحات بووه ص ۲۱۷.
۲. تاج/ ۳، زنجیره: ۳۵ ئایه ته کان که باسی قه درو ریژی دایکانی موسو لمانان ده که ن.
۳. تاج/ ۴، زنجیره: ۹۲، ژماره: ۴۶۱۷ = تاج/ ۲، زنجیره: ۴۳، ژماره: ۲۱۳۷ = باسی غه زای به نی موصطه لیق.
۴. تاج/ ۵، زنجیره: ۶۲، ژماره: ۴۹۷۱، ۴۹۷۲، ۴۹۷۳، ۴۹۷۴ — باسی ژماردنی ته سبیحات و ویردو سه رچا وهی ته زبیج.
۵. عومده تولقاری/ شیخی عه نی، به رگی/ ۱۱، ص ۱۰۶ + ص ۲۸۷ + عینی/ ۱۷، ص ۳۰۴ + ۳۱۴ + عینی/ ۱۳، ص ۹۵.
۶. فه تحو لباری/ شیخی عه سقه لانی، به رگی/ ۴، ص ۲۳۲، فه رمو وده ی ژماره: ۱۹۸۴ = ۹۱۶ ته جریدی بوخاری.
۷. الإصابة فی تمییز الصَّحْبَة، المجلد/ ۴، ص ۲۵۶ (جویریة). تسلسل/ ۲۵۱ من أسماء النساء .
۸. الإستیعاب فی معرفة الأصحاب، لابن عبد البر، المجلد/ ۴، إسم (جویریة) من أسماء النساء ص ۲۵۸.
۹. تاج/ ۱، ص ۲۱۷ + تاج/ ۲، ص ۲۰۲ + ص ۲۷۲ + تاج/ ۵، ص ۱۰۱.
۱۰. صحیح مسلم بشرح الامام النووی المجلد/ ۱۷، ص ۴۴ + شرح صحیح مسلم/ ۱۰، ص ۱۴۰ إلى ص ۱۴۵.

راستکردنهوه:

له ته جریدی بوخاریدا، له راقه و شیکردنه وهی ژماره: (۹۱۶) دا له زیاننامه ی جووهیرییه ی کچی حاریندا، ئاماژه بو ژماره: (۱۷۹۷) له زنجیره: ۱۴۹ دا، دهکات، که له چاپی جواره مدا، دهکه ویتته بهرگی/۲، لاپهړه: ۳۳۵. ئه وه هه لئه یه، هیج په یودندی بهم جووهیرییه وه نییه، هه روا ئاماژه بو ژماره (۲۰۱۹) له زنجیره: ۱۸ ددهکا، له هه مان بهرگا، له لاپهړه: ۴۴۹ دا، ئه ویش هه ر هه لئه یه و په یودندی بهم جووهیرییه وه نییه.

له سهر فهرمایشتی ئیصابه مهیموونه ی هاوسهری پیڅه مبه ریش له پيشدا ناوی (بهړپه) بووه، پیڅه مبه ر که ماره ی دهکا ناوی دهنی: (مهیموونه = پیرۆز = پیڅه خیر).

هه روا له سهر فهرمایشتی ئیصابه زهینه بی کچی جه حشیش له پيشا ناوی بهړپه بووه، پیڅه مبه ر که ماره ی دهکا، دهیگورئ به زهینه ب.

هه روا زهینه بی هه نه زای پیڅه مبه ریش، که کچی ئوم سه له مه ی هاوسهری پیڅه مبه ر بوو له پيشا ناوی بهړپه بوو، پیڅه مبه ر گورئ به زهینه ب.

۱۴۵۰) خیرو بههره ی (سُبْحَانَ اللَّهِ) کردن. (۶۷۸۳ - ۶۷۹۲)

بَابُ فِي فَضَائِلِ النَّسَبِ

۱۹۰۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «كَلِمَتَانِ خَفِيفَتَانِ عَلَى اللِّسَانِ، ثَقِيلَتَانِ فِي الْمِيزَانِ، حَبِيبَتَانِ إِلَى الرَّحْمَنِ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ». {الحدیث: ۶۷۸۶ = ۶۸۰۲ فم. تجرید البخاری بالكوردی/۵، رقم: ۲۱۳۴ = ۷۵۶۳، ۶۴۰۶ فتح الباری. ترمذی. دعوات: ۳۴۶۷. ابن ماجة. أدب: ۳۸۰۶. تحفة الأشراف: ۱۴۹۰۰}:

ئه بو هورهیره (رهزای خودای بی) فهرمووی: خو شه وپیست (دروودی خودای له سهر بی) فهرمووی: (ئه م دوو وشه یه: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، سُبْحَانَ اللَّهِ الْعَظِيمِ: خودا به پاک و پیرۆز دهزانم و سوپاس و ستایشی بی پایانی دهکه م، دیسان خودای خو م، یه زدانی مهزن، به

پاک و پیروز دوزانم، له مه‌دا هیچ گومان و سوو گومانیکم نییه). ئەم دوو وشه پیرۆزیه سووک و خووش و ئاسانن له‌سه‌ر زمان و، قورسن و گرانن له‌ناو شایان له‌کاتی کیشان، که‌هه‌موو کردووی له قیامه‌تدا به‌تازوو ده‌کیشری، خو‌شه‌ویستن له‌لای خودای میهره‌بان). {ریاضی صالحین/۳، زنجیره: ۲۴۴، ژماره: ۱۴۰۸ - نامه‌ی زی‌کرو یادی خودای گه‌وره}.

روونکردنه‌وه:

ئەم فەرمووده‌یه دواییین فەرمووده‌یه له سه‌حیحی بوخاریدا.

۱۹۰۵ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «لَأَنْ أَقُولَ سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ، أَحَبُّ إِلَيَّ مِمَّا طَلَعَتْ عَلَيْهِ الشَّمْسُ». {الحديث: ۶۷۸۷ = ۶۸۰۳ فم}:

ئەبو هورهیره (ره‌زای خودای لی‌بن) فەرمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بن) فەرمووی: (سویند به‌خودا یه‌ک جار بلییم: (سُبْحَانَ اللَّهِ، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ، وَلَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَاللَّهُ أَكْبَرُ: پاک و پیروزی به‌ته‌واوی هه‌ر بو خودایه، هه‌روا سوپاس و ستایش، ته‌نها یه‌زدانی جار ئەم وشه پیرۆزه بلییم، له‌لام له‌هه‌موو مو‌لک و سامان و دارایی جیهان باشترو خو‌شه‌ویست‌ره). {ریاضی صالحین/۳، زنجیره: ۲۴۴، ژماره: ۱۴۰۸ - نامه‌ی زی‌کردو یادی خودا...}.

(۱۴۵۱) له‌باردی (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) و (الْحَمْدُ لِلَّهِ) و (اللَّهُ أَكْبَرُ) کردنه‌وه. (۶۷۸۳ - ۶۷۹۲)

باب: فِي التَّهْلِيلِ وَالتَّحْمِيدِ وَالتَّكْبِيرِ

۱۹۰۶ - عَنْ مُوسَى الْجُهَنِيِّ عَنْ مُصْعَبِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمْ) قَالَ: جَاءَ أَعْرَابِيٌّ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، فَقَالَ: عَلَّمَنِي كَلَامًا أَقُولُهُ. قَالَ: «قُلْ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا، سُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، لَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ». قَالَ: فَهَؤُلَاءِ لِرَبِّي، فَمَا لِي؟ قَالَ:

«قُلْ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي، وَاهْدِنِي وَارْزُقْنِي». (قَالَ مُوسَى: أَمَّا عَافِنِي فَأَنَا أَتَوَهُمَّ، وَمَا أَذْرِي). {الحديث: ۶۷۸۸ = ۶۸۰۴ فم} :

موسای ئەلجوهه‌نی فەرمووی: موصعه‌بی کوری سه‌عدی کوری ئەبو وه‌قاص (ره‌زای خودایان ئی بێ) فەرمووی: باوکم فەرمووی: عاره‌بیکی چۆل نشین هاته‌ خزمه‌تی خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ) گوتی: قوربان! گوتاری، فەرمووده‌یی، قسه‌یی‌کم فی‌ربکه، که‌ بۆ خۆم بیلیم، هه‌تا سوودی‌کم پێ بگه‌یه‌نی. فەرمووی (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ) (بلی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، اللَّهُ أَكْبَرُ كَبِيرًا، وَالْحَمْدُ لِلَّهِ كَثِيرًا، وَسُبْحَانَ اللَّهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ، وَلَا حَوْلَ وَلَا قُوَّةَ إِلَّا بِاللَّهِ الْعَزِيزِ الْحَكِيمِ):

بێجگه‌ له‌ خودای تاکو ته‌نیا خودای تر نییه‌، هاوبه‌ش و هاوه‌لی نییه‌، خودا له‌گشت شتێ مه‌زن‌تر و گه‌وره‌تره‌، سوپاسی‌کی زۆر بۆ خودای گه‌وره‌، پاکی و پیرۆزی و بێگه‌ردی بۆ خوای په‌روه‌ردگاری جیهانیانه‌، هی‌زو ته‌وانایی هه‌ربه‌ده‌ستی خودا خۆیه‌تی و به‌س، که‌ تواناو دانایه‌).

پیاوه‌ ده‌سته‌کیه‌که‌ گوتی: ئەم وشانه‌ سوپاس و ستایش و وه‌سپی خودانو بۆ په‌روه‌ردگاری من، بفه‌رموو گوته‌یه‌کی وایشم پێ بفه‌رموو که‌ په‌یوه‌ندی به‌منه‌وه‌ بێ و بۆ خۆم بێ؟! :

فەرمووی (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ): (بلی: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي وَارْحَمْنِي وَاهْدِنِي وَارْزُقْنِي):

خودایه‌! لێم خوشبه‌و، ره‌حمم پێ بکه‌و، رێگه‌ی هه‌قم پێ نیشان بده‌و، رزق و رۆژی هه‌لال و پاکم پێ بده‌).

موسای ئەلجوهه‌نی فەرمووی: ئایا وشه‌ی (وَ عَافِنِي) یش یه‌کێ بێ له‌ وشه‌کانی ئەم فەرمووده‌یه‌، ئەوه‌م ئی روون نییه‌، له‌وه‌ به‌گومانم. {ریاض/۳، زنجیره‌: ۲۴۴، ژماره‌: ۱۴۱۴ — نامه‌ی زی‌کرو یادی خودا...}.
روونکردنه‌وه‌:

۱- موصعه‌بی کوری سه‌عدی کوری ئەبو وه‌قاص (ره‌زاو ره‌حه‌مه‌تی خودا له‌خۆی و له‌ باوکی بێ) تاببعیه‌، له‌ په‌یره‌وانه‌، گێرانه‌وه‌ی له‌م زاتانه‌وه‌ هه‌یه‌: له‌

باوکی و له عهلی و طه لحه و عیکریمه ی کورې ئه بو جه هل و له که سانی تریشه وه، له پیاوانی شهش په راوه کانه، واته: له ریجالی سهنه دی بوخاری و موسلیم و ئه بو داوود و تهرمه زی و نه سائی و ئیبنو ماجه یه، که له په راوی (تهذیب التهذیب) ی عه سقه لانیډا، هیمای (ع) یان بو دانراوه. بپروانه ئه م ژمارانه، که له پیشه وه رابوردوون، بو ژیاننامه ی سه عدی کورې ئه بو وه قاص (۲۰۰ + ۲۹۶ + ۳۱۰ + ۴۷۸) موضع ب له سالی (۱۰۳) ی کوچیدا مردووه.

۲- مووسای جوهه نی ناوی ته وای: (مووسای کورې عه بدوللای ئه لجوهه نی) یه، که سناو (کونیه) ی ئه بو سه له مه یه، نازناو (له قه ب) ی کووفیه، گیرانه وه ی زوره، متمانیه.

یه علای کورې عوبه ید، له سه ر فه رمایشتی ته هذیبو ته هذیب، ده فه رموی: له شاری کووفه، خه لکه که چوار سه روکی خانه دانیان هه بوو که یه کیکیان مووسای جوهه نی بوو، روژ به روژ که ده دیت بینی، هه ست دکر که له روژی پيشو باشتره. عه سقه لانی له (تهذیب التهذیب) دا ده فه رموی: سالی (۱۴۴) سه دو چلو چواری کوچی مردووه (ره حمه تی خودای ئی بی).

۱۴۵۲) خۆشه ویسترتین ویرد له لای خودا، یادی (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ) یه.

(۶۸۶۲ - ۶۸۶۳)

باب: أَحَبُّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ)

۱۹۰۷- عَنْ أَبِي دَرٍّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «أَلَا أُخْبِرُكَ بِأَحَبِّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ؟» قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَخْبِرْنِي بِأَحَبِّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. فَقَالَ: «إِنَّ أَحَبَّ الْكَلَامِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ».

{الحديث: ۶۸۶۳ = ۶۸۸۲ فم:}

ئه بو زهر (ره زای خودای ئی بی) فه رمووی: خۆشه ویست (دروودی خودای له سه ر بی) فه رمووی پییم: هوشیار به! دلت له لام بی، باپیّت بلیم که خۆشه ویسترتین گوتار له لای یه زدانی پاک چییه؟).

ئەوجا فەرمووی پېم: (دلتیابە کە بیگومان خۆشەویستترین فەرمایشت و تار لەلای یەزدانی گەورەو سەرورەر، ئەم گوته پیرۆزەییە: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ: پاک و پیرۆزی و بئ گەردی لەهەموو نەنگ و کەم و کوری و ناتەواوییەک، لەگەل سوپاس و ستایشیکی جوانا، هەمووی هەر بۆ زاتی پەرورەدگارە). {ریاض/۳، زنجیرە: ۲۴۴، ژمارە: ۱۴۱۲} + {تاج/۵، زنجیرە: ۶۱، ژمارە: ۴۹۶۷}.

روونکردنەوه:

نەوهوی (رحمەتی خودای ئی بێ) دەفەرمووی: ئەمە کە ئەم یاده خۆشەویستترین وتاریبی، تایبەتە بەقسە و وتاری ئادەمیزادەوه، دەنا قورئان کە فەرمایشتی خودایە گەورەتر و خۆشەویستەر، وە هەروا خۆپندنیشی. وەکی تریش: ئەو یاد و زیکر و نزا و دووعایانەیش کەمەئوورن و پەيوەندیان هەیه، بەکات و شوین و بارو دۆخ و حال و مەقامەوه، خەریکبوون بەوانەوه، لەکات و شوین و بۆنە ی خۆیاندا خیری زیاترە. قسە ی نەوهوی تەواو.

(۱۴۵۳) کەسی رۆژی سەدجار بلی: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ). (۶۷۸۳ - ۶۷۹۲)
بَابُ: فَمَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ فِي الْيَوْمِ مِائَةَ مَرَّةٍ
 ۱۹۰۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «مَنْ قَالَ: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ، لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ، وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ. فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ، كَانَتْ لَهُ عِدْلُ عَشْرِ رِقَابٍ، وَكُتِبَتْ لَهُ مِائَةُ حَسَنَةٍ، وَمُحِيتَ عَنْهُ مِائَةُ سَيِّئَةٍ، وَكَانَتْ لَهُ حِرْزًا مِنَ الشَّيْطَانِ، يَوْمَهُ ذَلِكَ حَتَّى يُمْسَى، وَلَمْ يَأْتِ أَحَدٌ أَفْضَلَ مِمَّا جَاءَ بِهِ إِلَّا أَحَدٌ عَمِلَ أَكْثَرَ مِنْ ذَلِكَ. وَمَنْ قَالَ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ، فِي يَوْمٍ مِائَةَ مَرَّةٍ حُطَّتْ خَطَايَاهُ، وَلَوْ كَانَتْ مِثْلَ زَبَدِ الْبَحْرِ». {الحدیث: ۶۷۸۳ = ۶۷۹۸ فم. تجرید البخاری
 بالكوردی/۵، رقم: ۱۹۹۲ = ۶۴۰۳، فتح الباری + رقم: ۱۹۹۴ تجرید = ۶۴۰۵
 فتح الباری: }

ئەبو ھورەیرە (رەزای خودای ئی بئ) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بئ) فەرمووی: (ھەرکەسی، ھەر روژی سەدجار بلی: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ لَهُ الْمُلْكُ وَلَهُ الْحَمْدُ وَهُوَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ):

ھەر خودا خودای بەھەقەو بەس، خودایەکی تاک و تەنھایە، ھیچ ھاوبەشیکی نییە، مۆلک و سامان و دارایی و پاشایی و دەسەلات و سوپاس و ستایش ھەمووی ھەر بۆ خۆیەتی، وە ئەو خودایەکی وایە کە دەستی دەروا بەسەر گشت شتیكاو، توانایی ھەموو شتیکی ھەیە).

فەرمووی: (ھەرکەسی لەروژیكا، سەدجار ئەم زیکرە بلی، ھاوتای خیری ئازادکردنی دەکوێلە دەکا، سەرەرای ئەوەیش سەد چاکە لەنامە ی کرداردا بۆ دەنووسری، وە سەد خراپەیش، لە دەفتەری کرداری کە فریشتە نووسیونی لەسەری دەکوژیئەو، سەرباری ئەمانەیش دەبی بەقسن و پەرژین و دژو قەلا، لەدژی شەیتان، وە ئەو روژە تا ئیوارێ شەیتان پئی ناویرێ، وھیچ کەسی لە یادکارانی خودای گەورە بەقەد ئەو خیری ناگا، مەگەر کەسی کە لەم یادو زیکرە لەو پتربکات).

وہ فەرمووشی: (ھەرکەسیکیش ھەر روژی لە روژان سەدجار بلی: (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ) بە فەرمانی خودا ھەموو گوناھەکانی ھەل دەومرن، ئەگەرچی لەبەر زۆری ھەک کەفی دەریا ئاوا زۆربن!). {ریاضی صالحین/۳، زنجیرە: ۲۴۴، ژمارە: ۱۴۱۰ - نامە ی زیکر و یادی خودا}.

(۱۴۵۴) کەسی سەد تەسبیحات بکات لەروژیكا. (۶۷۸۳ - ۶۷۹۲)

باب: فِيمَنْ سَبَّحَ مِائَةَ تَسْبِيحَةٍ

۱۹۰۹ - عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاسٍ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: «أَيَعْجِزُ أَحَدُكُمْ أَنْ يَكْسِبَ كُلَّ يَوْمٍ أَلْفَ حَسَنَةٍ؟» فَسَأَلَهُ سَائِلٌ مِنْ جُلَسَائِهِ: كَيْفَ يَكْسِبُ أَحَدُنَا أَلْفَ حَسَنَةٍ؟ قَالَ: «يُسَبِّحُ مِائَةَ تَسْبِيحَةٍ فَيُكْتَبُ لَهُ أَلْفُ حَسَنَةٍ، أَوْ يُحِطُّ عَنْهُ أَلْفُ خَطِيئَةٍ». {الحديث: ۶۷۹۲ - ۶۸۰۸ فم}:

سەئىدى كۆرى ئەبو ۋەقەس (رەزىيەللاھۇ ئەلەيھى) فەرەمۇي: لەخزەمەتى خۇشەۋىستدا (دروودى خوداى لەسەر بىن) دانىشتىۋىن فەرەمۇي: (ئەرى يەككى لەئىۋە ناتۋانى كە ھەموو رۆژى ھەزار چاكە بۇ خۇي دابىن بكا؟) يەككى لەدانىشتۋانى خزەمەتى لىي پەرسى: قوربان! چۆن چۆنى يەككى لەئىمە دەتۋانى كە رۆژى ھەزار چاكە پەيدابكا بۇ خۇي؟

فەرەمۇي: (سەد تەسبىحات بىكات، ھەم ھەزار چاكەى بۇ دەنۋوسرىت ۋە ھەم ھەزار خراپەى ئى ھەل دەۋەرى).

روونكر دنەۋە:

۱- جۆرى تەسبىحات، بەو گشتە شىۋازە دەبى، كە لەسەردەتاي نامەى زىكرەۋە ھەتا ئىرە تۆمار كراون، ۋەك ۋەتنى (سُبْحَانَ اللَّهِ) فەرەمۇدەى ژمارە: (۱۸۹۵) يا ۋەك ئەو دارىژگەيەى كە لەژمارە: (۱۹۰۰) دا، تۆمار كراۋە لە (سُبْحَانَكَ اللَّهُمَّ) ھەتا (عَبْدُكَ الصَّالِحِينَ) ياۋەك ژمارە: (۱۹۰۴) ۋ (۱۹۰۵) ۋ (۱۹۰۶) ۋ (۱۹۰۷).

۲- زاناكان ۋەك لەشەرەكە گەۋرەكاندا دەفەرەمۇن: مەبەست لەۋ تاۋان ۋ گوناھانەى كە خوداى گەۋرە بەھۋى گۈتن ۋ كەردنى ئەم جۆرە زىكرە يادۋ وىردانەۋە، لەبەندە دەيانسرىتەۋە، ئەو جۆرە گوناھ ۋ تاۋانەن كە پەيۋەندىيان بە مافى خوداۋە ھەبى، ۋەك درۋىي زىانى بۇ كەس نەبى، ياۋەك زولم كەردن لە خودى خۇت، نەۋەك گوناھى كە پەيۋەندى بەمافى خەلكەۋە ھەبى، ۋەك دزىنى مالى، ۋەكى تىرىش بە ئەزمۇن دەرەكەۋتۋە كەسانى كە خوۋ بگرن بە خواپەرىستى ۋ زىكرە يادكەردنى خوداۋە، بەتايىبەتى ئەم جۆرە يادە پىرۋزانە، دوۋرتىن كەسن لە گوناھ ۋ نافەرمانى خودا.

ھەروا ۋابەبەر چاۋەۋە بە تەجرەبە ۋ ئەزمۇن دەرەكەۋتۋە كە درۋزن ۋ پىاۋ خراپ ۋ دزو حىزو خويىن رىژو خراپەكارىش دوۋرتىن كەسن لەيادۋ زىكرەى خودا، بەتايىبەتى لەكەردنى ئەم جۆرە يادۋ زىكرە تايىبەتايىنە، كابراى زۆردارى ملھور، نەك ھەر ئەم يادۋ زىكرانە ناك، بەلكوۋ گالتەشى پىي دى.

مەگەر كەسنى كەخودا ھىدايەتتى بىداو تەۋبەى بەپراستى بكا، ئەوانەش بەخودا زۆر كەمن، چونكە بەپراستى گوناھو تاوان بەرە بەرە وادل و دەروونى مرقۇ رەق و رەش دەكەن، ھەتا لووتيان نەتەقى بە بەردى ئەلھەدداو گۆرپچەدا، سەرھۇش خۇيان نايانەۋە!

زۆرمان دى لەگەل ئىمەدا فەقى بوون، نوپژكارو خواناس و باشكار بوون، بگرە شەو نوپژو خەتمەى قورئانيان دەكرد، بەلام بەرە بەرە تىكەلاۋى دىنيا بوون، گوناھو تاوان دللى رەشو رەق كردن، وەك گەردەلوول و رەشەبايى پووشكە و قنگەلاشكەيى لوولبدا، ئاوا لافاۋى تاوان و گوناھو نافەرمانى، راپپىچى كردن، ھەتا فرىاى شايەتمانى سەرە مەرگ نەكەۋتن، بەدەم سەرخۇشى و بەد مەستىيەۋە گيانيان دەرچوو!!

ژياننامەى ئىمامى موسلىم:

۱- ئىمامى موسلىم ناۋى موسلىمى كوپى حەججى كوپى موسلىمە، كەسناو (كونىيە) ئەبولھوسەينە، قوشەيرىيە، لە ۋلاتى نەيسابوور پەرۋەردە بوۋە گەۋرە بوۋە، دانەرى صەحىجى موسلىمە، كەپاش قورئان يەكەم پەراۋ: صەحىجى بوخارىيە، دوۋەم پەراۋ: صەحىجى موسلىمە، شەرعزانىكى گەۋرە بوۋ. قوشەير ھۆزى ئىمامى موسلىمە، ھۆزىكى عەرەبى ناسراۋە، لەنەيسابوور گەۋرە بوۋە، كە نەيسابوور، جوانترىن و خۇشترىن شارە لە شارەكانى ۋلاتى خوراسان، سابوور پادشاى بوۋە، لەۋپوۋە دەپرا، نەى و قامىشى زۆرى لى دەبى، دەلى: ئەمە بو جىگە شار باشە، نەيچە (تەرکە: قامىش) زۆرى لى دەبى فەرمان دەكا (نەيچە) كە دەپرن و شوپنەكە دەكەن بەشارو ناۋى دەنى (نەى + سابوور = نەيسابوور).

۲- پيشەۋا موسلىم، لەسەر فەرمايشتى سەنگىن لەشارى نەيسابوور، لەسالى (۲۰۴) دوو سەدو چۈارى كۆچىدا لەدايك بوۋە، سەبارەت بەسالى لەدايكبوونى راجيايى زۆر ھەيە.

ئىبنو كەئىر دەفەرمۇي: (موسلىم لەو سائەدا لەدايك بوو، كە شافىعى تىادا مردووو. كەسئ لە زانايانئ كە گرنگيان داو بە ژياننامەكان، باسى منالئى ئەويان نەكردوو، ھەروا باسى بنەمالەشيان نەكردوو).

۳- موسلىم (رحمەتى خوداى ئى بئ) بە دەولەمەندى پەرورەدە بوو، زۆر سەخى و بەخشنە بوو، زەھەبى لە (السیر) دا دەفەرمۇي: بازرگانىكى گەورە بوو، چاكەخوازى نەيسابوور بوو، مولك و سامان و دارايى باشى ھەبوو.

۴- حاكم دەفەرمۇي: بالايەكى تەواوى ھەبوو، سەروريشى سىپى بوو، لىكەى مېزەكەى بەناو شانيدا شۆر دەكرەدەو.

۵- گەرانى بەشوئىن بىستنى فەرموودەدا، لەسائى دووسەدو ھەژدەدا دەستى كرد بە بىستنى فەرموودە، لەخزمەت يەحياى كورپى يەحىادا، لەسائى دووسەدو بىستدا چوو بۆ ھەج، ھىشتا مووى ئى نەھاتبوو لەمەككە دەستى كرد بە بىستن لەلاى ئەلقەنەبى، وەچەندىن جار ھاموشۆى بەغدادى كردوو، خەلگى بەغدا، گىرپانەوھيان لەوھو ئەنجام داو، دواھاتنى بۆ بەغداد، لەسائى (۲۵۹) دووسەدو بەنجاو نۆدا بوو.

۶- مامۇستايەكى زۆر زۆرى بوو، كە فەرموودەى لىيان وەرگرتوو، وەك ھەموو مامۇستاكانى كە صەحىجى موسلىمى لىيانەو گىرپاوتەو، يەكئ لەوان: ئىمامى بوخارىيە.

۷- كاتئ ئىمامى بوخارى تەشرىفى ھات بۆ نەيسابوور، لە سەرەتاو، موسلىم دەستى پىئى نەدەگەشت، بەلام لەدوايدا ھۆگرى بوو، وە بەزۆرى ھاموشۆى دەكرد. خەطىب دەفەرمۇي: موسلىم پەپرەوى ئىمامى بوخارى كردوو، وە لەدانانى صەحىجى موسلىمدا، چاوى لە بوخارى كردوو و ئەوى كردوو بە پىشەواو سەرمەشق بۆ خۆى.

دارە قوطنى دەفەرمۇي: (ئەگەر بوخارى نەبوايە، موسلىم نەدەھاتو نەدەرۆى!).

ئەحمەدى ھەمدون ئەلقەصار دەلى: موسلىمى كورى ھەججەم بىنى، ھات بۆلای ئىمامى بوخارى، نىوانى ناوچاۋەكانى ماچ كىردو فەرموۋى بە بوخارى: رىگەم بدە كە ھەردوۋ پىكانت ماچ بكەم، ئەى مامۇستاي مامۇستايان! ئەى سەرۋەرى فەرموۋە شوناسەكان! ئەى پزىشكى فەرموۋە، بۇ دەردو نەخۇشىنەكانى، ئەوچا لەبارەى ئەم فەرموۋەدەيەۋە پىرسىارى لىي كىرد، كە باسى كەفارىتى ھەئسان لە كورى دانىشتن دەكا، ئەۋىش باسى عىللەكەيى كىرد بۆى، كاتى بوخارى لە تەقىرىرى پىرسىارەكە لى بۆۋە، موسلىم فەرموۋى: (ئەۋەى رقى لەتۆ بى، ديارە بەخىلو ھەسوۋە، دەنا كەس نىيە كە رقى لەتۆ بى، شايبەتى دەدەم كە وىنەى تۆ ئەمروۋ لەجىھاندا نىيە).

۸- شاگردو فەقى زۆرى بوو، يەككى لەۋانە ئىمامى تەرمەزىيە، يەك فەرموۋەدى لە موسلىمەۋە رىۋايەتكىردوۋە، يەككى ترىان (أبو عوانة الأسفرائینی) يە ھەروا ئىبىنو خوزەيمەۋ ئەبو ھاتەمى ئەل - رازى و موساى كورى ھاروون و ئەحمەدى كورى سەلەمەۋ ئىبراھىمى كورى ئىسحاقى سەيرەفى.

۹- پلەۋ پاىەى. بەكۆى دەنگ زاناکان دايانناۋە بە پىشەۋايەكى گەۋرەى فەرموۋە زان، گەۋرەترىن بەلگەۋ قەۋالە لەسەر پاىە بەرزىى ئەم زاتە، ئەۋ ھونەرە بەرزىيە كە پىادەكىردوۋە لە دارشتنى سەحىجى موسلىمدا.

۱۰- سەحىجى موسلىمەكەى بوۋە بەسەرچاۋەيەكى زۆر گرنگو لەبەرچاۋ، بۇ سوننەتى پىغەمبەرۋ، بۇ شەرىعەتى ئىسلام لەپلەى يەكەمدا، ھەروا بوۋە بەسەرچاۋە بۇ فەضائىلى سەحابەكان و بۇ تەفسىرو زۆر لە بابەتەكانى ئايىنى ئىسلام، بەتايىبەتى لە بابەتى سوننەت و فەرموۋەدا.

چەندىن كىتەبى لەبارەۋە دانراۋە، ۋەك شەرح و پوختەكىردن و لىكۆلەينەۋەۋە باسى پىۋاۋانى رشتەكانى، بەناۋترىن شەرح لەسەرى شەرحەكەى ئىمامى نەۋەۋىيە. لە تەرجەمەى ژيانى موسلىمدا، لەسەرەتاي بەرگى يەكەمى شەرحى موسلىمەۋە، تەحقىقى شىخ خەلىل مەئموون شىخا، ناۋى (۲۷) بىست و ھوت شەرح نووسراۋە،

وه ناوی پینج موخته صهری تۆمارکراوه. روباعیاته کانی صه حیجی موسلیم بیست و پینج فهرمووده ن که ههریه کی چوار راویان ههیه و بهس، بۆیه پییان دهگوتری؛ فهرمووده چوارینه کان، واته له نیوانی موسلیم و پیغه مبهردا چوار کهسی تر ههیه و بهس.

۱۱- ئەم ناو نیشانانە لەو پەرپراوانەدا بەرچاو دەکەون، که په یوه ندییان به صه حیجی موسلیمه وه ههیه:

- أ- شروع علی أجزاء من صحيح مسلم.
- ب- مختصرات لصحيح مسلم (پینج موخته صهر تۆمارکراوه).
- ج- الرباعیات من صحيح مسلم (۲۵ حدیثا بأربعة رواة فقط).
- د- کتب حول صحيح مسلم.
- و- حول رواة مسلم والبخاری وروایاتهم.
- ز- الجمع بین رجال الصحيحین.
- ح- أسامي شیوخ البخاری ومسلم.
- ط- شروع لصحيح البخاری ومسلم.
- ی- الروایات المشتركة فی البخاری ومسلم.
- ک- المستدرک علی البخاری ومسلم.
- ل- الجامع بین الصحيحین.
- م- أحكام الصحيحین.
- ن- کتاب الکنى والأسماء
- س- زۆر پەرپراوو بابەت و سەرپاسی تری لەم بابەتانە.
- ۱۲- مردنی ئیمامی موسلیم.

موحه ممه دی کورێ عه بدوللای نه یسابووری ده لئ: بیستم له ئەبو عه بدوللای موحه ممه دی کورێ یه عقووب ده یفه رموو: بیستم له ئەحمه دی کورێ سه له مه ده یفه رموو: کورێ گیرا بۆ ئیمامی موسلیمی کورێ حه ججاج بۆ گفتوگۆ له باره ی

فەرەمۇدەۋە، فەرەمۇدەيەكەيەن بۇ باس كەرد، نەيزانى و ئاگای لىي نەبوو، جا گەپايەۋە بۇ مائەۋە، لەۋى چەراي ھەل كەردو گوتى بەۋانەى لە مائەكەدا بوون: كەستان نەيەن بۇلام بۇ ئەم ھۆدەيەى خۆم.

غەزەلەلەر: زەمىلەيى خورمايان بەديارى بۇ ھىناۋىن. فەرەمۇۋى: بىھىن بۇم، ئەۋانىش بەردىان بۇ، ئىتر ھەربەدۋاى ئەۋ فەرەمۇدەيەدا دەگەپاۋ لەۋ زەمىلە خورمايەى، دەنكە دەنكە، دەخۋارد، ھەتا كاتى بەيان، ئەۋسا فەرەمۇدەكەى دۇزىيەۋە، ۋە زەمىلە خورماكەيش تەۋاۋ بوۋ بوۋ!

مۇھەممەدى كۆرى غەبدوللا فەرەمۇۋى: كەسانى تىرى باۋەپىكراۋ، جگە لە ئەھمەدى كۆرى سەلەمە (كە فەقىيى ئىمامى مۇسلىم بوۋە)، ئەمەيان لەم ھەۋالە زىادكەرد بۇم: كەئەۋە بوۋ بەھۋى مەرگى ۋە بەۋە مردوۋە.

ئىبنو كەئىر دەفەرمۇۋى: جا بەھۋى ئەۋ روۋادەۋە، لەشى قورس دەبىۋ نەخۇش دەكەۋى، لەرۋۇزى دوۋ شەمەدا، لە بىستو پىنجى مانگى رەجەبدا، لەسالى (۲۶۱) دوۋ سەدو شەستو يەكى كۆچىدا، لە تەمەنى پەنجاۋ ھەۋت سالىدا لە نەيسابوۋ مەرگ دەبى بەمىۋانى ۋە مەرى (رەھمەتى خوداى ئىبنى)، گۆرەكەى ھەتا ئىستا زانراۋە دەناسرى، مۇسولمانان بۇ پەندو ئامۇز، پۇل پۇل دىنى ۋە سەردانى گۆرەكەى دەكەن. ھەندى تر دەفەرمۇۋى: لەرۋۇزى يەكشەمەدا لەۋ مېژوۋەدا كە ناۋمان ھىنا مردوۋە، بەلام لەرۋۇزى دوۋ شەمەدا بە خاك سپىرراۋە، تەمەنى پەنجاۋ پىنج سال بوۋە.

ئىمامى نەۋەۋى لە (تەزىب الأسماء واللغات)دا، دەفەرمۇۋى: لەدۋا مەرگى مۇسلىم ھەتا ئەمىرۇ كەلە پىۋاۋى ۋا ھەل نەكەۋتۋەۋە. ھەروا دەفەرمۇۋى:

(لە گەپان بەشۋىن زانستو زانىارى ۋە زانىندا، ۋلاتى زۆر چوۋەۋ بەخزمەت مامۇستاي گەۋرە گەۋرە گەيشتوۋەۋ زانستو فەرەمۇدەۋ زانستى فەرەمۇدەۋى لىيان ۋە مەرگرتوۋە، ۋەك:

۱- له خۆراسان له لای یه حیای کورپی یه حیا و ئیسحافی کورپی راهودهیه و کهسانی تریش، زانست و فهرمووده فیربووه.

۲- له رهی، له موحه ممه دی کورپی مه هران و نه بو غه سسان و کهسانی تریش.

۳- له عیراق له نه حمه دی کورپی موحه ممه دی کورپی هه نهل و عه بدوللای کورپی مسلمه و کهسانی تریش.

۴- له حیجاز، له سه عیدی کورپی مه نصور و نه بو موضعه ب و کهسانی تریش.

۵- له میصر، له عه مری کورپی سه وادو له هه رمه له ی کورپی یه حیای توجیبی و کهسانی تریش.

۱۳- دانراوه کانی تری ئیمامی موسلیم:

أ- له زانسته کانی فهرمووده دا، په راوی زۆری داناوه، به ناوبانگترینیان سه حیچی موسلیمه، که بووه به مایه ی خیر و بیرو پیت و فهرپکی زۆر بو نه ته وه ی ئیسلام و به مایه ی سه ره زوی و شانازی و ناوی جوان بو خو ی له هه ردوو جیهاندا. هه روا په راوی (الکتاب المسند الکبیر علی أسماء الرجال) و په راوی (الجامع الکبیر علی الأبواب) و (کتاب الملل) و په راوی (أوهام المحدثین) و په راوی (التمییز) و په راوی (مَنْ لَيْسَ لَهُ إِلَّا رَأْيٌ وَاحِدٌ) و په راوی (طبقات التَّابِعِينَ) و په راوی (المُحْضَرَمِينَ) و په راوی تریش، وهک: (الکُنَى والأَسْمَاء) و (المنفردات والوحدان) و (رجال بن الزبير) و (الأقران) و (سؤالاته أحمد بن حنبل) و (عمر بن شعيب).

ب- له بابته تی تردا:

(الانتفاع بأهْبِ السَّبَاع) و (مَشَايخ مَالِك) و (مَشَايخ الثوري) و (أولاد الصَّحَابَةِ) و (أَفْرَادُ الشَّامِيِّينَ).

۵۸- نامه‌ی به‌ناگرتن به‌خودا و شتی تریش

کتاب التَّوَهُّدِ وَغَیْرُهُ

{بروانه: تاج/۵، زنجیره: ۷۱ ههتا ۷۲، له ژماره: ۵۰۶۲ ههتا ژماره: ۵۰۷۷}.

(۱۴۵۵) به‌ناگرتن به‌خودا له‌شه‌ری نازاوه گهل. (۶۸۱۰ - ۶۸۱۹)

بَابُ: التَّوَهُّدِ مِنَ الْفِتَنِ

۱۹۱۰- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَدْعُو بِهَؤُلَاءِ الدَّعَوَاتِ: «اللَّهُمَّ فَإِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ النَّارِ، وَعَذَابِ النَّارِ، وَفِتْنَةِ الْقَبْرِ، وَعَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْغِنَى، وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْفَقْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ، اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِمَاءِ الثَّلْجِ وَالْبَرَدِ، وَتَقَّ قَلْبِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا تَقِيَّتُ الثُّوبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ، وَبَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ اللَّهُمَّ فَإِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ، وَالْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ». {الحديث: ۶۸۱۰ = ۶۸۲۷ فم. تجريد البخاری بالكوردی/۱، رقم: ۴۴۷ = ۸۳۲، ۸۳۳، ۲۳۹۷، ۶۳۶۸، ۶۳۷۵، ۶۳۷۶، ۷۱۲۹. تحفة الأشراف: ۱۶۹۸۸. ابن ماجه. دعاء: ۳۸۳۸. أبو داود. الصلاة: ۸۸۰}:

عائیشه (همزای خودای بی) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) به‌م وشانه نزای

ده‌کرد، ده‌یفه‌رموو:

«اللَّهُمَّ فَإِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ فِتْنَةِ النَّارِ، وَعَذَابِ النَّارِ، وَفِتْنَةِ الْقَبْرِ، وَعَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْغِنَى، وَمِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْفَقْرِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ شَرِّ فِتْنَةِ الْمَسِيحِ الدَّجَالِ، اللَّهُمَّ اغْسِلْ خَطَايَايَ بِمَاءِ الثَّلْجِ وَالْبَرَدِ، وَتَقَّ قَلْبِي مِنَ الْخَطَايَا كَمَا تَقِيَّتُ الثُّوبَ الْأَبْيَضَ مِنَ الدَّنَسِ، وَبَاعِدْ بَيْنِي وَبَيْنَ خَطَايَايَ كَمَا بَاعَدْتَ بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ اللَّهُمَّ فَإِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْكَسَلِ وَالْهَرَمِ، وَالْمَأْثَمِ وَالْمَغْرَمِ»:

ئەى خودايە! پەنادەگرم بەتۆ لە بەلاۋ ئازاۋەى ئاگرى دۆزەخو، لەسزاي ئاگرى دۆزەخو لە ئازاۋەى گۆرۈ، لەسزاي گۆرۈ، لەشەپى ئازاۋەى دەۋلەمەندى، لەشەپى ئازاۋەى ھەژارى، پەنادەگرم بەتۆ لەشەپى ئازاۋەى جەجالە كۆرەى ھەلاتباز. خودايە! بەرەحمەتى خۆت گوناھەكانم بەئاۋى بەفرو تەرەزە بشۆرەۋە، ۋەك چۆن شتى بەئاۋو بەئاۋى بەفرو بە تەرەزە بشۆردى تەۋاۋ پاك دەبىتەۋە ئاۋا، دىلم لەتاۋان پاك بىكەرەۋە، ۋەك بلوورى بى گەردو بلوورى سىپى، ھەروا لەتاۋان دوورم بىخەرەۋە ۋەك دوورى خۆرەلەتو خۆرئاۋا لەيەكرى. ئەى خودايە! مەن پەنا دەگرم بەتۆ لە تەمەلى تەۋەزەلى، لە ئىفتادەى كاتى پىرىۋ لە گوناھبارى تاۋانبارى، لەبارى ژىر قەرزارى قەرەز كۆپىرى). {تاج: ۵، زنجىرە: ۷، ژمارە: ۵۰۶۴} — ئەو گوتە ھەدىسىيەنى كە بەكاردەھىنرېن بۆ پەناگرتن بە خوداى گەرە.

(۱۴۵۶) پەناگرتن بەخودا لە تەمەلى تەۋەزەلى. (۶۸۱۰ - ۶۸۱۹)

بَابُ فِي التَّعَوُّذِ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ

۱۹۱۱- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْجُبْنِ وَالْهَرَمِ وَالْبُخْلِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنَ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ». {الحديث: ۶۸۱۲ = ۶۸۲۹. تجريد البخارى بالكوردى/ ۴، رقم: ۱۶۶۹ = ۴۷۰۷ فتح البارى، ۲۸۲۳، ۶۳۶۷، ۶۳۶۹، ۶۳۷۱. أبو داود. الصلاة: ۱۵۴۰. نسائي. استعاذة: ۵۴۶۷. تحفة الأشراف: ۸۳۷}.

ئەبو ھورەيرە (رەزى خۇداى ئى بىن) فەرەمۇۋى: جاران خۆشەۋىست (درودى خۇداى لەسەر بىن)

لەكاتى پەناگرتن بەخودا دەيفەرەموۋ:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنَ الْعَجْزِ وَالْكَسَلِ، وَالْجُبْنِ وَالْهَرَمِ وَالْبُخْلِ، وَأَعُوذُ بِكَ مِنْ عَذَابِ الْقَبْرِ، وَمِنْ فِتْنَةِ الْمَحْيَا وَالْمَمَاتِ»:

ۋاتە: ئەى خودايە! پەنادەگرم بەتۆ لە بىكارەى تەۋەزەلى، لە ترسنۆكى، لە كەفتەكارى كاتى ئىختىيارى، لە چروۋكى رەزىلى، ۋە پەنادەگرم بەتۆ لە سزاي ناۋ گۆرۈ، لە گىرۋدەبوون و گرفتار بوون بەدەست فەرتەنەۋ ئازاۋەى ژيانو

مردنه‌وه). {تاج/۵، زنجیره: ۷۱، ژماره: ۵۰۶۶} — ئەو گوته هەدیثیانەى که به‌کار...}.

۱۴۵۷) په‌ناگرتن به‌خودا له چاره‌نووسی خرابو له تووشبوونی نه‌گبه‌تى. (۶۸۱۰ - ۶۸۱۹)

بَابُ: التَّعَوُّذُ مِنْ سُوءِ الْقَضَاءِ وَدَرْكِ الشَّقَاءِ

۱۹۱۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانَ يَتَعَوَّذُ مِنْ سُوءِ الْقَضَاءِ، وَمِنْ دَرْكِ الشَّقَاءِ، وَمِنْ شِمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ، وَمِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ. (قَالَ عَمْرُو فِي حَدِيثِهِ قَالَ سُفْيَانُ: أَشْكُ أَنَّ زِدْتُ وَاحِدَةً مِنْهَا). {الحديث: ۶۸۱۶ = ۶۸۳۳ فم. تجريد البخارى بالكوردى/ ۵، رقم: ۱۹۸۶ = ۶۳۴۷، ۶۶۱۶. نسائي. إستعاذة: ۵۴۹۱. تحفة الأشراف: ۱۲۵۵۷} :

ئەبو ھورەیرە (ڕەزای خودای ئی بن) فەرمووی: یاساو دەستووری پێغەمبەر (دروودی خودای

لەسەر بێ) وابوو، گەئێ جار ئاوا پەناى دەگرت بەخودا، دەیفەرموو:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ دَرْكِ الشَّقَاءِ، وَمِنْ شِمَاتَةِ الْأَعْدَاءِ، وَمِنْ جَهْدِ الْبَلَاءِ»:

واتە: ئەى خودایە! پەنا دەگرم بە پەناى تۆ لە چاره‌نووسی خرابو، لە تووشبوونی نه‌گبه‌تىو، لە یه‌خه‌گرتنى چاره‌ره‌شىو، لە پێخۆشبوون و شاده‌كامى دوश्منان و ناحه‌زانو، لەبه‌لاى بېرسېر!).

ئەم فەرمووده‌یه ئیمامى موسلیم (رحمه‌تى خودای ئی بن) لەدوو مامۆستای خۆیه‌وه ده‌یگێرپێته‌وه، له‌عه‌مرى ئەلناقیده‌وه، له‌زوهره‌یرى کورى هه‌ربه‌وه، ئەوانیش له‌مامۆستای خۆیان‌ه‌وه ده‌یگێرنه‌وه که سوفیانی کورى عویه‌ینه‌یه، جا موسلیم ده‌فه‌رموی: عه‌مر فەرمووی: وا ده‌زانم، که‌شته پەنا لیگیراوه‌کان سیان بوون، من یه‌کیکم به‌هه‌له‌ ئی پتر کردوون و بون به‌چوار!). {تاج/۵، زنجیره: ۷۱، ژماره: ۵۰۶۲} — ئەو گوته هەدیسیانە که به‌کارده‌هێنرێن...} + {ریاض/۳، زنجیره: ۲۵۰، ژماره: ۱۴۷۱ — نامه‌ی نزاو پارانه‌وه}.

۱۴۵۸) په ناگرتن به خودا له پښت ټيکړدنی به هره و نازو نيعمه تی خودا.

(۶۸۷۲ - ۶۸۸۳)

باب: التَعَوُّذُ مِنْ زَوَالِ النِّعَمِ

۱۹۱۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَ مِنْ دُعَاءِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ، وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ، وَجَمِيعِ سَخَطِكَ». {الحديث: ۸۷۹ = ۶۸۹۹ فم. أبو داود. صلاة: ۱۵۴۵. تحفة الأشراف: ۷۲۵۵}:

عبداللہ کوری عومهر (دهزی خودایان لى بى) فهرمووی: زور جاران خوښه ويست

(دروودی خودای له سر بى) ئەم نرایه یښى دهکرد، دهیغه رموو:

«اللَّهُمَّ إِنِّي أَعُوذُ بِكَ مِنْ زَوَالِ نِعْمَتِكَ، وَتَحَوُّلِ عَافِيَتِكَ، وَفُجَاءَةِ نِقْمَتِكَ، وَجَمِيعِ سَخَطِكَ»:

واته: ئەى يهزدانى پاك! په ناده گرم به تو له وه كه خوا نه خواسته به هره و نازو نيعمه تی تو رووم لى ودرگيرن و پښتم تى بكن، له وه ديش كه نه و ناسووديهی داوته پيم ليم بسه نيته وه و تووشى ددردو مهينه تی و سه خله تی بيم، ههروا په ناده گرم به تو له وهی كه له پر له ناکاودا، رووبه پرووی تو لهی سه ختی ناگه هانی تو بيم، په ناده گرم به ههرچى شتى كه ببى به مايه ی نارېزایى و زویری تو). {تاج: ۵، زنجيره: ۷۱، ژماره: ۵۰۶۸ - نهو گوته هديشيانه ی كه به كارد هينرين بو په ناگرتن به خودا}.

۱۴۵۹) نزاى باش بو پزميو كه سوباسى خودای كرد. (۷۴۱۱ - ۷۴۱۹)

باب: تَشْمِيتُ الْعَاطِسِ إِذَا حَمَدَ

۱۹۱۴- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: عَطَسَ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلَانِ، فَشَمَّتْ أَحَدَهُمَا، وَلَمْ يُشَمِّتِ الْآخَرَ، فَقَالَ الَّذِي لَمْ يُشَمِّتْهُ: عَطَسَ فُلَانٌ فَشَمَّتْهُ، وَعَطَسْتُ أَنَا فَلَمْ تُشَمِّتْنِي، قَالَ: «إِنْ هَذَا حَمِدَ اللَّهَ، وَإِنَّكَ لَمْ تَحْمَدِ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ». {الحديث: ۷۴۱۱ =

۷۴۶۶ ف.م. تجرید البخاری = الترجمة الكردية/۵، رقم: ۱۹۶۲ = ۶۲۲۱، ۶۲۲۵ فتح الباری. أبو داود. أدب: ۵۰۳۹. ترمذی. أدب: ۲۷۴۲. تحفة: ۸۷۲؛

ئەنەسی کۆری مالیک (رەزای خودای ئی بێ) فەرمووی: لەخزمەتی پیغەمبەردا (دروودی خودای لەسەر بێ) دوو پیاو پۆرمین، پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) نزای خیری بۆ یەکیکیان کردو نزای خیری بۆ ئەوی تریان نەکرد، جا ئەو میان کە نزای بۆ نەکرد، گوتی: بۆ کە ئەو پۆرمی نزات بۆیکرد، کەچی کەمن پۆرمیم نزات بۆم نەکرد؟ فەرمووی: (چونکە ئەو لەپاش پۆرمینەکە سۆپاسی خودای کرد، بەلام تۆ کە پۆرمیت سۆپاسی خودات نەکرد). {ریاض/۲، زنجیرە: ۱۴۲، ژمارە: ۸۸۱ – سوننەتە ئەگەر پۆرمیو ستایشی...} + {تاج/۵، زنجیرە: ۵۷، ژمارە: ۵۳۷۷ – پۆرمین و نزای باش بۆ پۆرمیو}.

روونکردنەوه:

واباوه کە یەکن دەپۆرمی پێی دەگوتری: (يَرْحَمُكَ اللَّهُ: رەحمەتی خودات ئی بێ) بەم نزایە لەزاراوی یاسا نامە (شەرە) دا دەگوتری: (تشمیت). ۱۹۱۵- عَنْ إِيَّاسُ بْنِ سَلَمَةَ أَنَّ أَبَاهُ حَدَّثَهُ: أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَعَطَسَ رَجُلٌ عِنْدَهُ، فَقَالَ لَهُ: «يَرْحَمُكَ اللَّهُ». ثُمَّ عَطَسَ أُخْرَى، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «الرَّجُلُ مَرْكُومٌ». {الحديث: ۷۴۱۴ = ۷۴۴۹ ف.م = فتح الملهم بشرح صحيح الإمام مسلم. أبو داود. أدب: ۵۰۳۷. ترمذی. إستانان: ۲۷۴۳. تحفة الأشراف: ۴۵۱۳}:

ئییاسی کۆری سەلەمە کۆری ئەکوه (رەزای خودایان ئی بێ) فەرمووی: باوکە فەرمووی پێم: جارێ پیاوێ لەلای پیغەمبەردا (دروودی خودای لەسەر بێ) پۆرمی، گویم ئی بوو، کە پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) پێی فەرموو: (يَرْحَمُكَ اللَّهُ: بەر سۆزو بەزەیی خودا کەوی).

دیسان پیاوێ جارێکی تریش پۆرمیەوه، ئەمجارەیان پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) پێی فەرموو: (وا دەرئەکەوی کە ئەم پیاو هەلامەتیەتی). واتە: ئیتر پێویست

به تہ شمیٹ ناکا. { تاج/۵، زنجیرہ: ۵۸، ژمارہ: ۵۳۸۳ ج/۴ - تاجہند جار نزا بو
پڑمیو دہکری. }

۵۹- نامہ ی بہ شیمانی و قہ بوولی بہ شیمانی و بہ رواآیی سۆزو بہ زہیی خوداو

شتانی تریش

کتاب التوبة وقبولها وسعة رحمة الله وغير ذلك

{ بروانہ: تاج/۵، زنجیرہ: ۸۹، لہ ژمارہ: ۵۱۲۷. م ہہتا: ۵۱۵۶ م، زنجیرہ: ۹۳ } +
{ ریاضی صالحین/۱، زنجیرہ: ۲، لہ ژمارہ: ۱۳ و ہہتا ژمارہ: ۲۴ }.

۱۴۶۰) فہرمانکردن بہ ژیانوبونہ و ہ تہوبہ کردن. (۶۷۹۹ - ۶۸۰۱)

باب: فِي الْأَمْرِ بِالتَّوْبَةِ

۱۹۱۶- عَنْ أَبِي بُرْدَةَ قَالَ: سَمِعْتُ الْأَعْرَ، وَكَانَ مِنْ أَصْحَابِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
وَسَلَّمَ) يُحَدِّثُ ابْنَ عُمَرَ، قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «يَا أَيُّهَا النَّاسُ
تُوبُوا إِلَى اللَّهِ فَإِنِّي أَتُوبُ فِي الْيَوْمِ إِلَيْهِ مِائَةَ مَرَّةٍ». {الحديث: ۶۷۹۹ = ۶۸۱۴ ف.م. ف.م.
= فتح الملهم بشرح صحيح الامام مسلم} :

ئہ بو بورده (رہزای خودای لی بن) فہرمووی: ئہ غەرری موزہنی، کہ یه کی بوو لہ یاران
پیغہمبہری خودا (دروودی خودای لہ پیغہمبہرو رہزای خودا لہ ہہموو یاران بن)
گویم لی بوو کہ ئہ غەر فہرموودہی دہگیرایہوہ بو ئیبنو عومہر، فہرمووی:
پیغہمبہر (دروودی خودای لہسہر بن) فہرمووی: (بیگومان کہمنیش ہر ئادہ میزادمو ہندی
جار گہرد لہ دلم دہنیش و دلم گہرد دگری).

جابویہ ہہموو روژی سہ دجار، بگرہ پتریش لہ خودای خوّم دہپارپمہوہ و داوای
لیبووردن و لیخوشبوونی لی دہکەم و تہوبہی لہ لا نوئ دہکەمہوہ، کہوایہ ئیوہیش
بگہرپنہوہ بوّای خوداو ژیان نوئ بکەنہوہ لہ خرمہ تیداو داوای چاوپووشی و
تاوانپووشی لی بکەن و ہہمیشہ تہوبہ لہ خرمہ تی خودادا تازہ بکەنہوہ!). {ریاض/۱،

زنجیره: ۲، ژماره: ۱۴ - تەوبە و پەشیمانی + تاج/۵، زنجیره: ۹۰، ژماره: ۵۱۳۷ - گەورەیی تەوبە و پەشیمانی}.

روونکردنەوه:

ئەغەری کۆری یەساری ئەل - موزەنی، یان: ئەل - جوھەنی، ھاوێلی پیغەمبەرە، لە کۆچکارانە (لە موهاجیرینە) ئیمامی موسلیم و ئیمامی ئەحمەد و ئەبو داوود و نەسائی، لەرێگەیی ئەبو بورردە کۆری ئەبو مووسای ئەشعەرییە، فەرموودەکانی ئەویان گیراوەتەوه، زۆر بێ ھەوا بوو.

(۱۴۶۱) ھاندان لەسەر ژێوانبوونەوه. (۶۸۸۷ - ۶۸۹۶)

باب: الْحُضُّ عَلَى التَّوْبَةِ

۱۹۱۷- عَنْ الْحَارِثِ بْنِ سُوَيْدٍ قَالَ: دَخَلْتُ عَلَى عَبْدِ اللَّهِ أَعُوذُهُ وَهُوَ مَرِيضٌ، فَحَدَّثَنَا بِحَدِيثَيْنِ: حَدِيثًا عَنْ نَفْسِهِ، وَحَدِيثًا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «لِلَّهِ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ عَبْدِهِ الْمُؤْمِنِ مِنْ رَجُلٍ فِي أَرْضٍ دَوِيَّةٍ مَهْلَكَةٍ مَعَهُ رَاحِلَتُهُ عَلَيْهَا طَعَامُهُ وَشَرَابُهُ، فَنَامَ، فَاسْتَيْقَظَ، وَقَدْ ذَهَبَتْ، فَطَلَبَهَا حَتَّى أَدْرَكَهُ الْعَطَشُ ثُمَّ قَالَ: أَرْجِعْ إِلَى مَكَانِي الَّذِي كُنْتُ فِيهِ فَأَنَامُ حَتَّى أَمُوتَ. فَوَضَعَ رَأْسَهُ عَلَى سَاعِدِهِ لِيَمُوتَ فَاسْتَيْقَظَ وَعِنْدَهُ رَاحِلَتُهُ وَعَلَيْهَا زَادُهُ وَطَعَامُهُ وَشَرَابُهُ، فَالَّهُ أَشَدُّ فَرَحًا بِتَوْبَةِ الْعَبْدِ الْمُؤْمِنِ مِنْ هَذَا بِرَاحِلَتِهِ وَزَادِهِ». {الحديث: ۶۸۹۰ = ۶۹۱۰ فم = ف.م = فتح الملهم. تجريد البخارى = الترجمة الكردية/ ۵، رقم: ۱۹۷۸ = ۶۳۰۸. ترمذی. صفة القيامة: ۲۴۹۷. تحفة: ۹۱۹۰}:

حاریتی کۆری سووید فەرمووی: عەبدوڵلای کۆری مەسعوود (ڕەزای خودای ئی بێ) نەخۆش بوو، چووم بۆلای بۆ سەردان و ھەواڵپرسینی، دوو فەرموودەیی گیرایەوه بۆمان، یەکیکیان فەرماشتی خۆی بوو، ئەوی تریان فەرموودەیی پیغەمبەر بوو

عهبدوڻلا فھر مووی: بیستم له پیغهمبهر (دروودی خودای لهسر بین) دهیفرموو: (خودای گهوره زیاتر شادمان دهی، بهژیوان و پھشیمانی و تهوبه ی بهنده ی باوپرداری خوئی، کاتی پھشیمان دهیتهوه و دهگهپتهوه بۆلای خودا، ههتا نه و پیاوهی که لهچۆلهوانییهکی کاکي بهکاکي، پرهمترسی دادهبهزی، ولاخیکی پی دهی، نان و ئاوهکهی بهسر ولاخهکهیهوه دهی، سهرخهوی دهشکینی، که ههلا دهستی دهرپوانی ولاخهکهی بهنان و ئاوهکهیهوه، رویشتوووه گوم بووه و نهماوه!

جاکاتی بهدوایدا دهگهپړی و تهواو ماندوو وشهکهت دهی و توویتی زوری بو دهیښی، لهډلی خویدا دهلی: دهگهپتمهوه بو شوینهکهی خوم کهلیی بووم، لهوی دهخهوم ههتا دهمرم!!

جا سهری لهسر باسکی دادهنی ههتا بغهوی و بمری، خهوی لی دهکهوی، که خهبهری دهیتهوه و سهری ههلهدهپړی، دهیښی ولاخهکهی بهنان و ئاوهکهیهوه، لهلایا، بهدیاریهوه راوهستاوه، خودای گهوره بهتهوبه ی بهنده ی ئیمانداري خوئی زیاتر شادمان دهی، ههتا نه م پیاوه بهدۆزینهوهی ولاخهکهی و نان و ئاوو تویشوو دهکی!).

روونکر د نهوه:

فهرموودهکی ئیبنو مهسعوود خوئی له بوخاریدا ئاوايه: ئیبنو مهسعوود (رهزای خودای لی بین) دهفهرموئی: مروی موسولمان، لهخودا دهترسی، گوناھی خوئی وهک کیوی دهیښی، که لهبنیدا دانیشتبی، مهترسی نهوهی ههبی که لهپریکا برووخ بهسهریدا. واته: موسولمان دلی رووناکه، هیچ گوناھی بهکه م نازانی، لهبهرتهوه ههمیشه پاریزدهکا له گوناوه خوئی دهپاریزی لهتاوان. نهوجا ئیبنو مهسعوود فهرمووی: بهلام مروی بهدکار، گوناھی خوئی بهکه م دهیښی، دهربهستی نییه، بهلایهوه که گوناھی دهکا، وهک میشی بهلای لووتیدا بپروا، بهدهستی ئاوايهکی لی بکاو دووری بختهوه ئاوايه. {پروانه: ریاضی صالحین/۱، زنجیره: ۲، ژماره: ۱۵ -

تهوبه و په شيمانی + تاج/ ۵، زنجيره: ۹۰، ژماره: ۵۱۳۶. م - گه وره يی تهوبه و په شيمانی}.

۱۴۶۲) باسی تهوبه ی راستو دروستو فهرمايشتی خودای گه وره: {وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا} (۶۹۴۷ - ۶۹۵۰)

باب: فِي الصَّدَقِ بِالتَّوْبَةِ وَقَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: {وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا}

۱۹۱۸- عَنْ ابْنِ شِهَابٍ قَالَ: «ثُمَّ غَزَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) غَزْوَةَ تَبُوكَ، وَهُوَ يُرِيدُ الرُّومَ وَتَصَارَى الْعَرَبَ بِالشَّامِ. قَالَ ابْنُ شِهَابٍ: فَأَخْبَرَنِي عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ كَعْبٍ بْنُ مَالِكٍ أَنَّ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ كَعْبٍ كَانَ قَائِدَ كَعْبٍ مِنْ بَنِيهِ حِينَ عَمِيَ. قَالَ سَمِعْتُ كَعْبَ بْنَ مَالِكٍ يُحَدِّثُ حَدِيثَهُ حِينَ تَخَلَّفَ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ، قَالَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ: لَمْ أَتَخَلَّفْ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي غَزْوَةِ غَزَاهَا قَطُّ إِلَّا فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ، غَيْرَ أَنِّي قَدْ تَخَلَّفْتُ فِي غَزْوَةِ بَدْرٍ، وَلَمْ يُعَاتِبْ أَحَدًا تَخَلَّفَ عَنْهُ، إِنَّمَا خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَالْمُسْلِمُونَ يُرِيدُونَ عِيرَ قُرَيْشٍ حَتَّى جَمَعَ اللَّهُ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَ عَدُوِّهِمْ عَلَى غَيْرِ مِيعَادٍ، وَلَقَدْ شَهِدْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَيْلَةَ الْعَقَبَةِ حِينَ تَوَاقَفْنَا عَلَى الْإِسْلَامِ. وَمَا أُحِبُّ أَنْ لِي بِهَا مَشْهَدٌ بَدْرٍ، وَإِنْ كَانَتْ بَدْرٌ أَذْكَرَ فِي النَّاسِ مِنْهَا، وَكَانَ مِنْ خَبْرِي حِينَ تَخَلَّفْتُ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي غَزْوَةِ تَبُوكَ أَتَى لَمْ أَكُنْ قَطُّ أَقْوَى وَلَا أَيْسَرَ مِنِّي حِينَ تَخَلَّفْتُ عَنْهُ فِي تِلْكَ الْغَزْوَةِ، وَاللَّهِ مَا جَمَعْتُ قَبْلَهَا رَاحِلَتَيْنِ قَطُّ، حَتَّى جَمَعْتُهُمَا فِي تِلْكَ الْغَزْوَةِ، فَعَزَّاهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي حَرٍّ شَدِيدٍ وَاسْتَقْبَلَ سَفَرًا بَعِيدًا وَمَفَازًا، وَاسْتَقْبَلَ عَدُوًّا كَثِيرًا، فَجَلَّ لِلْمُسْلِمِينَ أَمْرُهُمْ لِيَتَأَهَّبُوا أَهْبَةَ غَزْوِهِمْ، فَأَخْبَرَهُمْ بِوَجْهِهِمُ الَّذِي يُرِيدُ، وَالْمُسْلِمُونَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَثِيرٌ، وَلَا يَجْمَعُهُمْ كِتَابٌ حَافِظٌ - يُرِيدُ بِذَلِكَ الدِّيَوَانَ -. قَالَ كَعْبٌ: فَقَلَّ رَجُلٌ يُرِيدُ أَنْ يَتَغَيَّبَ يَظُنُّ أَنَّ ذَلِكَ سَيَخْفَى لَهُ، مَا لَمْ يَنْزِلْ فِيهِ وَحْيٌ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. وَغَزَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) تِلْكَ الْغَزْوَةَ حِينَ طَابَتِ الشَّمَارُ وَالظَّلَالُ فَأَنَّا إِلَيْهَا أَصْعَرُ، فَتَجَهَّزَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَالْمُسْلِمُونَ مَعَهُ، وَطَفِقْتُ أَغْدُو لِكَيْ أَتَجَهَّزَ مَعَهُمْ، فَأَرْجِعُ وَلَمْ أَقْضِ شَيْئًا، وَأَقُولُ

فِي نَفْسِي: أَنَا قَادِرٌ عَلَى ذَلِكَ إِذَا أَرَدْتُ، فَلَمْ يَزَلْ ذَلِكَ يَتِمَادَى بِي حَتَّى اسْتَمَرَّ بِالنَّاسِ
الْجِدُّ، فَأَصْبَحَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) غَادِيًا وَالْمُسْلِمُونَ مَعَهُ، وَلَمْ أَقْضِ مِنْ
جَهَازِي شَيْئًا، ثُمَّ عَدَوْتُ فَرَجَعْتُ وَلَمْ أَقْضِ شَيْئًا، فَلَمْ يَزَلْ ذَلِكَ يَتِمَادَى بِي حَتَّى أَسْرَعُوا
وَتَفَارَطَ الْعَزْوُ، فَهَمَمْتُ أَنْ أَرْتَحِلَ فَأَدْرِكَهُمْ، فَيَا لَيْتَنِي فَعَلْتُ، ثُمَّ لَمْ يَقْدَرْ ذَلِكَ لِي،
فَطَفِقْتُ إِذَا خَرَجْتُ فِي النَّاسِ بَعْدَ خُرُوجِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَحْزُنُنِي أَنِّي
لَا أَرَى لِي أُسْوَةً إِلَّا رَجُلًا مَغْمُوصًا عَلَيْهِ فِي النِّفَاقِ أَوْ رَجُلًا مِمَّنْ عَذَرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنَ
الضُّعْفَاءِ: وَلَمْ يَذْكُرْنِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَتَّى بَلَغَ تَبُوكًا، فَقَالَ وَهُوَ
جَالِسٌ فِي الْقَوْمِ بِ (تَبُوكِ): «مَا فَعَلَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ؟». قَالَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي سَلَمَةَ: يَا
رَسُولَ اللَّهِ حَبَسَهُ بُرْدَاهُ وَالنَّظَرُ فِي عِطْفِيهِ، فَقَالَ لَهُ مُعَاذُ بْنُ جَبَلٍ: بَنَسَ مَا قُلْتَ، وَاللَّهِ يَا
رَسُولَ اللَّهِ مَا عَلِمْنَا عَلَيْهِ إِلَّا خَيْرًا، فَسَكَتَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَبَيْنَمَا هُوَ
عَلَى ذَلِكَ رَأَى رَجُلًا مُبِيضًا يَزُولُ بِهِ السَّرَابُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):
«كُنْ أَبَا حَيْثِمَةَ»، فَإِذَا هُوَ أَبُو حَيْثِمَةَ الْأَنْصَارِيُّ. وَهُوَ الَّذِي تَصَدَّقَ بِصَاعِ التَّمْرِ حِينَ لَمَزَهُ
الْمُنَافِقُونَ. فَقَالَ كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ: فَلَمَّا بَلَغَنِي أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَدْ
تَوَجَّهَ قَافِلًا مِنْ تَبُوكِ، حَضَرَنِي بَنَى، فَطَفِقْتُ أَتَذَكَّرُ الْكَذِبَ وَأَقُولُ: بِمِمْ أَخْرَجُ مِنْ سَخَطِهِ
غَدًا؟ وَأَسْتَعِينُ عَلَى ذَلِكَ كُلِّ ذِي رَأْيٍ مِنْ أَهْلِي، فَلَمَّا قِيلَ لِي: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَدْ أَظَلَ قَادِمًا، زَاحَ عَنِّي الْبَاطِلُ، حَتَّى عَرَفْتُ أَنِّي لَنْ أَنْجُو مِنْهُ بِشَيْءٍ أَبَدًا.
فَاجْمَعْتُ صِدْقَهُ، وَصَبَحَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَادِمًا، وَكَانَ إِذَا قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ
بَدَأَ بِالْمَسْجِدِ فَرَكَعَ فِيهِ رَكَعَتَيْنِ، ثُمَّ جَلَسَ لِلنَّاسِ، فَلَمَّا فَعَلَ ذَلِكَ جَاءَهُ الْمُخَلْفُونَ فَطَفِقُوا
يَعْتَذِرُونَ إِلَيْهِ، وَيَحْلِفُونَ لَهُ، وَكَانُوا بِضَعَّةٍ وَثَمَانِينَ رَجُلًا، فَقَبِلَ مِنْهُمْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عِلَانِيَتَهُمْ، وَبَايَعَهُمْ، وَاسْتَغْفَرَ لَهُمْ، وَوَكَّلَ سَرَائِرَهُمْ إِلَى اللَّهِ، حَتَّى جِئْتُ، فَلَمَّا
سَلَّمْتُ تَبَسَّمَ تَبَسُّمُ الْمُغْضَبِ ثُمَّ قَالَ: «تَعَالَى»، فَجِئْتُ أَمْشِي حَتَّى جَلَسْتُ بَيْنَ يَدَيْهِ، فَقَالَ
لِي: «مَا خَلَفَكَ؟ أَلَمْ تَكُنْ قَدْ ابْتَعْتَ ظَهْرَكَ؟». قَالَ: قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ، إِنِّي وَاللَّهِ لَوْ
جَلَسْتُ عِنْدَ غَيْرِكَ مِنْ أَهْلِ الدُّنْيَا لَرَأَيْتُ أَنِّي سَأَخْرُجُ مِنْ سَخَطِهِ بَعْدَرٍ، وَلَقَدْ أُعْطِيتُ
جَدَلًا، وَلَكِنِّي وَاللَّهِ لَقَدْ عَلِمْتُ لَنْ حَدَّثْتُكَ الْيَوْمَ حَدِيثَ كَذِبٍ تَرْضَى بِهِ عَنِّي لِيُوشِكَنَّ

اللَّهُ أَنْ يُسَخِّطَكَ عَلَيَّ، وَلَيْتَنِي حَدَّثْتُكَ حَدِيثَ صَدَقَ تَجِدُ عَلَيَّ فِيهِ، إِنِّي لَأَرْجُو فِيهِ عُقْبَى اللَّهِ، وَاللَّهُ مَا كَانَ لِي عَذْرٌ، وَاللَّهُ مَا كُنْتُ قَطُّ أَقْوَى وَلَا أَيْسَرَ مِنِّي حِينَ تَخَلَّفْتُ عَنْكَ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «أَمَّا هَذَا فَقَدْ صَدَقَ، فَقُمْ حَتَّى يَقْضِيَ اللَّهُ فِيكَ»، فَقُمْتُ، وَثَارَ رِجَالٌ مِنْ بَنِي سَلَمَةَ، فَاتَّبَعُونِي، فَقَالُوا لِي: وَاللَّهُ مَا عَلِمْنَاكَ أَذْنِبْتَ ذَنْبًا قَبْلَ هَذَا، لَقَدْ عَجَزْتَ فِي أَنْ لَا تَكُونَ اعْتَذَرْتَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِمَا اعْتَذَرَ بِهِ إِلَيْهِ الْمُخَلَّفُونَ، فَقَدْ كَانَ كَافِيكَ ذَنْبَكَ اسْتَغْفَارُ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا زَالُوا يُؤْتِبُونَنِي حَتَّى أَرَدْتُ أَنْ أَرْجِعَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأُكَذِّبَ نَفْسِي، قَالَ: ثُمَّ قُلْتُ لَهُمْ: هَلْ لَقِيَ هَذَا مَعِيَ مِنْ أَحَدٍ؟ قَالُوا: نَعَمْ لَقِيَهُ مَعَكَ رَجُلَانِ. قَالَ: مَا قُلْتُ فَقِيلَ لَهُمَا مِثْلُ مَا قِيلَ لَكَ، قَالَ: قُلْتُ مَنْ هُمَا؟ قَالُوا: مُرَارَةُ بْنُ رَبِيعَةَ الْعَامِرِيُّ، وَهَلَالُ بْنُ أُمَيَّةَ الْوَاقِفِيُّ. قَالَ: فَذَكِّرُوا لِي رَجُلَيْنِ صَالِحَيْنِ قَدْ شَهِدَا بَدْرًا فِيهِمَا أُسُوءَ. قَالَ: فَمَضَيْتُ حِينَ ذَكَرُوهُمَا لِي. قَالَ: وَنَهَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) الْمُسْلِمِينَ عَنْ كَلَامِنَا أَيُّهَا الثَّلَاثَةُ مِنْ بَيْنِ مَنْ تَخَلَّفَ عَنْهُ، قَالَ: فَاجْتَنَبْنَا النَّاسَ، وَقَالَ: تَغَيِّرُوا لَنَا حَتَّى تَنْكَرْتُ لِي فِي نَفْسِي الْأَرْضُ، فَمَا هِيَ بِالْأَرْضِ الَّتِي أَعْرِفُ، فَلَبِثْنَا عَلَى ذَلِكَ خَمْسِينَ لَيْلَةً، فَأَمَّا صَاحِبَايَ فَاسْتَكَانَا، وَقَعَدَا فِي بُيُوتِهِمَا يَبْكِيَانِ، وَأَمَّا أَنَا فَكُنْتُ أَشَبَّ الْقَوْمِ وَأَجْلَدُهُمْ، فَكُنْتُ أُخْرَجُ فَأَشْهَدُ الصَّلَاةَ، وَأَطُوفُ فِي الْأَسْوَاقِ، وَلَا يُكَلِّمُنِي أَحَدٌ، وَآتَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَسْلَمَ عَلَيْهِ وَهُوَ فِي مَجْلِسِهِ بَعْدَ الصَّلَاةِ، فَأَقُولُ فِي نَفْسِي: هَلْ حَرَكَ شَفَتَيْهِ بِرَدِّ السَّلَامِ أَمْ لَا؟ ثُمَّ أَصْلَى قَرِيبًا مِنْهُ، وَأَسَارِقُهُ النَّظَرَ، فَإِذَا أَقْبَلْتُ عَلَى صَلَاتِي نَظَرَ إِلَيَّ، وَإِذَا التَفْتُ نَحْوَهُ أَعْرَضَ عَنِّي، حَتَّى إِذَا طَالَ ذَلِكَ عَلَيَّ مِنْ جَفْوَةِ الْمُسْلِمِينَ، مَشَيْتُ حَتَّى تَسَوَّرْتُ جِدَارَ حَانِطِ أَبِي قَتَادَةَ، وَهُوَ ابْنُ عَمِّي، وَأَحَبُّ النَّاسِ إِلَيَّ، فَسَلَّمْتُ عَلَيْهِ، فَوَاللَّهِ مَا رَدَّ عَلَيَّ السَّلَامَ، فَقُلْتُ لَهُ: يَا أَبَا قَتَادَةَ! أَنْشُدُكَ بِاللَّهِ هَلْ تَعْلَمَنَّ أَنِّي أَحِبُّ اللَّهَ وَرَسُولَهُ؟ قَالَ: فَسَكَتَ، فَعُدْتُ فَنَاشِدْتُهُ، فَسَكَتَ. فَعُدْتُ فَنَاشِدْتُهُ، فَقَالَ: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، فَفَاضَتْ عَيْنَايَ، وَتَوَلَّيْتُ حَتَّى تَسَوَّرْتُ الْجِدَارَ، فَبَيْنَا أَنَا أَمْشِي فِي سُوقِ الْمَدِينَةِ، إِذَا نَبْطِيُّ مِنْ نَبْطِ أَهْلِ الشَّامِ مِمَّنْ قَدِمَ بِالطَّعَامِ يَبِيعُهُ بِالْمَدِينَةِ يَقُولُ: مَنْ يَدُلُّ عَلَى كَعْبِ بْنِ مَالِكٍ؟

قَالَ: فَطَفِقَ النَّاسُ يُشِيرُونَ لَهُ إِلَى حَتَّى جَاءَنِي، فَدَفَعَ إِلَيَّ كِتَابًا مِنْ مَلِكِ غَسَّانَ، وَكُنْتُ كَاتِبًا، فَقَرَأْتُهُ. فَإِذَا فِيهِ: أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّهُ قَدْ بَلَغَنَا أَنَّ صَاحِبَكَ قَدْ جَفَاكَ، وَلَمْ يَجْعَلْكَ اللَّهُ بِدَارِ هَوَانٍ وَلَا مَضْيَعَةٍ، فَالْحَقَّ بَنَا نُوَاسِكَ، قَالَ: فَقُلْتُ حِينَ قَرَأْتُهَا: وَهَذِهِ أَيْضًا مِنَ الْبَلَاءِ، فَتَيَامَمْتُ بِهَا التَّنَوُّورَ فَسَجَرْتُهَا بِهَا، حَتَّى إِذَا مَضَتْ أَرْبَعُونَ مِنَ الْخَمْسِينَ، وَاسْتَلْبَثْتُ الْوَحْيَ، إِذَا رَسُولُ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَأْتِينِي فَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَأْمُرُكَ أَنْ تَعْتَزَلَ امْرَأَتَكَ، قَالَ: فَقُلْتُ: أُطْلِقُهَا أَمْ مَاذَا أَفْعَلُ؟ قَالَ: لَا، بَلِ اعْتَزَلْهَا فَلَا تَقْرُبْنَهَا، قَالَ: فَأَرْسَلُ إِلَى صَاحِبِي بِمِثْلِ ذَلِكَ، قَالَ: فَقُلْتُ لِامْرَأَتِي: الْحَقِي بِأَهْلِكَ فَكُونِي عِنْدَهُمْ حَتَّى يَقْضِيَ اللَّهُ فِي هَذَا الْأَمْرِ، قَالَ: فَجَاءَتْ امْرَأَةُ هِلَالِ بْنِ أُمَيَّةَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَتْ لَهُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّ هِلَالَ بْنِ أُمَيَّةَ شَيْخٌ ضَائِعٌ لَيْسَ لَهُ خَادِمٌ فَهَلْ تَكْرَهُ أَنْ أَخْدُمَهُ؟ قَالَ: لَا، «وَلَكِنْ لَا يَقْرُبَنَّكَ»، فَقَالَتْ: إِنَّهُ وَاللَّهِ مَا بِهِ حَرَكَةٌ إِلَى شَيْءٍ، وَاللَّهِ مَا زَالَ يَبْكِي مُنْذُ كَانَ مِنْ أَمْرِهِ مَا كَانَ إِلَى يَوْمِهِ هَذَا. قَالَ: فَقَالَ لِي بَعْضُ أَهْلِي: لَوْ اسْتَأْذَنْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي امْرَأَتِكَ، فَقَدْ أَذِنَ لِمَرْأَةِ هِلَالِ بْنِ أُمَيَّةَ أَنْ تَخْدُمَهُ، قَالَ: فَقُلْتُ: لَا اسْتَأْذَنُ فِيهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، وَمَا يُدْرِينِي مَاذَا يَقُولُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا اسْتَأْذَنْتُهُ فِيهَا وَأَنَا رَجُلٌ شَابٌّ، قَالَ: فَلَبِثْتُ بِذَلِكَ عَشْرَ لَيَالٍ فَكُمِلَ لَنَا خَمْسُونَ لَيْلَةً مِنْ حِينَ نُهِيَ عَنِّي كَلَامُنَا، قَالَ: ثُمَّ صَلَّيْتُ صَلَاةَ الْفَجْرِ صَبَاحَ خَمْسِينَ لَيْلَةً عَلَى ظَهْرِ بَيْتٍ مِنْ بُيُوتِنَا، فَبَيْنَا أَنَا جَالِسٌ عَلَى الْحَالِ الَّتِي ذَكَرَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ مِنَّا، قَدْ ضَاقَتْ عَلَيَّ نَفْسِي، وَضَاقَتْ عَلَيَّ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ، سَمِعْتُ صَوْتَ صَارِخٍ أَوْفَى عَلَى سَلْعٍ يَقُولُ بِأَعْلَى صَوْتِهِ، يَا كَعْبُ بْنُ مَالِكٍ أَبْشِرْ، قَالَ: فَخَرَرْتُ سَاجِدًا وَعَرَفْتُ أَنَّ قَدْ جَاءَ فَرَجٌ، قَالَ: فَآذَنَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) النَّاسَ بِتَوْبَةِ اللَّهِ عَلَيْنَا حِينَ صَلَّى صَلَاةَ الْفَجْرِ، فَذَهَبَ النَّاسُ يُبَشِّرُونَنَا، فَذَهَبَ قَبِيلُ صَاحِبِي مُبَشِّرُونَ وَرَكَضَ رَجُلٌ إِلَيَّ فَرَسًا، وَسَعَى سَاعٍ مِنْ أَسْلَمَ قَبْلِي، وَأَوْفَى عَلَى الْجَبَلِ، فَكَانَ الصَّوْتُ أَسْرَعَ مِنَ الْفَرَسِ، فَلَمَّا جَاءَنِي الَّذِي سَمِعْتُ صَوْتَهُ يُبَشِّرُنِي فَتَزَعْتُ لَهُ ثَوْبِي، فَكَسَوْتُهُمَا إِيَّاهُ بِبِشَارَتِهِ، وَاللَّهِ مَا أَمْلِكُ غَيْرَهُمَا يَوْمَئِذٍ، وَاسْتَعْرْتُ ثَوْبَيْنِ فَلَبِسْتُهُمَا، فَانْطَلَقْتُ أَتَاَمُّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَتَلَقَّانِي النَّاسُ فَوْجًا

فَوَجَّاهُمْ يَهْتَدُونَ بِالتَّوْبَةِ، وَيَقُولُونَ لَهْتَيْنِكَ تَوْبَةُ اللَّهِ عَلَيْكَ، حَتَّى دَخَلْتُ الْمَسْجِدَ، فَإِذَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) جَالِسٌ فِي الْمَسْجِدِ وَحَوْلَهُ النَّاسُ، فَقَامَ طَلْحَةُ بْنُ عُبَيْدِ اللَّهِ يُهْرُولُ حَتَّى صَافَحَنِي وَهَنَانِي، وَاللَّهُ مَا قَامَ رَجُلٌ مِنَ الْمُهَاجِرِينَ غَيْرُهُ. قَالَ: فَكَانَ كَعَبٌ لَا يَنْسَاهَا لُطْلَحَةُ، قَالَ كَعَبٌ: فَلَمَّا سَلَّمْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: وَهُوَ يَبْرُقُ وَجْهُهُ مِنَ السُّرُورِ وَيَقُولُ: «أَبْشِرْ بِخَيْرٍ يَوْمَ مَرَّ عَلَيْكَ مُنْذُ وَلَدْتِكَ أُمُّكَ». قَالَ: فَقُلْتُ: أَمِنْ عِنْدِكَ يَا رَسُولُ اللَّهِ أَمْ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ؟ فَقَالَ: «لَا بَلَّ مِنْ عِنْدِ اللَّهِ». وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا سُرَّ اسْتَنَارَ وَجْهُهُ كَأَنَّ وَجْهَهُ قِطْعَةُ قَمَرٍ، قَالَ: وَكُنَّا نَعْرِفُ ذَلِكَ. قَالَ: فَلَمَّا جَلَسْتُ بَيْنَ يَدَيْهِ قُلْتُ: يَا رَسُولُ اللَّهِ إِنْ مِنْ تَوْبَتِي أَنْ أَنْخَلِعَ مِنْ مَالِي صَدَقَةً إِلَى اللَّهِ وَإِلَى رَسُولِهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ). فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «أُمْسِكْ بَعْضَ مَالِكَ فَهُوَ خَيْرٌ لَكَ». قَالَ: فَقُلْتُ: فَإِنِّي أُمْسِكُ سَهْمِي الَّذِي بِخَيْبَرٍ، قَالَ: وَقُلْتُ يَا رَسُولُ اللَّهِ إِنْ اللَّهَ إِنَّمَا أَنْجَانِي بِالصَّدَقِ، وَإِنْ مِنْ تَوْبَتِي أَنْ لَا أُحَدِّثَ إِلَّا صَدَقًا مَا بَقِيْتُ، قَالَ: فَوَاللَّهِ مَا عَلِمْتُ أَنَّ أَحَدًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ أَبْلَاهُ اللَّهُ فِي صَدَقِ الْحَدِيثِ مُنْذُ ذَكَرْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَى يَوْمِي هَذَا أَحْسَنَ مِمَّا أَبْلَانِي اللَّهُ بِهِ، وَاللَّهِ مَا تَعَمَّدْتُ كَذِبَةً مُنْذُ قُلْتُ ذَلِكَ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَى يَوْمِي هَذَا، وَإِنِّي لَأَرْجُو أَنْ يَحْفَظَنِي اللَّهُ فِيمَا بَقِيَ، قَالَ: فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: (لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ) حَتَّى بَلَغَ (إِنَّهُ بِهِمْ رَءُوفٌ رَحِيمٌ. وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا حَتَّى إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ. وَضَاقَتْ عَلَيْهِمْ أَنْفُسُهُمْ) حَتَّى بَلَغَ (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ). قَالَ كَعَبٌ: وَاللَّهِ مَا أَنْعَمَ اللَّهُ عَلَيَّ مِنْ نِعْمَةٍ قَطُّ بَعْدَ إِذْ هَدَانِي اللَّهُ لِلْإِسْلَامِ أَعْظَمَ فِي نَفْسِي مِنْ صِدْقِي رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْ لَا أَكُونَ كَذَبْتُهُ فَأَهْلِكَ كَمَا هَلَكَ الَّذِينَ كَذَبُوا، إِنَّ اللَّهَ قَالَ لِلَّذِينَ كَذَبُوا حِينَ أَنْزَلَ الْوَحْيَ شَرَّ مَا قَالَ لِأَحَدٍ، وَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: (سَيَخْلِفُونَ بِاللَّهِ لَكُمْ إِذَا انْقَلَبْتُمْ إِلَيْهِمْ لِيُتَعَرَّضُوا عَنْهُمْ فَأَعْرِضُوا عَنْهُمْ إِنَّهُمْ رَجِسٌ وَمَآوَاهُمْ جَهَنَّمُ جَزَاءً بِمَا كَانُوا يَكْسِبُونَ يَخْلِفُونَ لَكُمْ لِتَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَإِنَّ اللَّهَ لَا يَرْضَى عَنِ الْقَوْمِ الْفَاسِقِينَ). قَالَ كَعَبٌ: كُنَّا خُلَفْنَا أَيُّهَا الثَّلَاثَةُ عَنْ أَمْرِ

أُولَئِكَ الَّذِينَ قَبِلَ مِنْهُمْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حِينَ حَلَفُوا لَهُ فَبَايَعَهُمْ وَاسْتَعْفَرَ لَهُمْ، وَأَرْجَأَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَمْرَنَا حَتَّى قَضَى اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِيهِ، فَبَدَلَكَ قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: (وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِفُوا حَتَّى إِذَا ضَاقَتْ عَلَيْهِمُ الْأَرْضُ بِمَا رَحُبَتْ) وَلَيْسَ الَّذِي ذَكَرَ اللَّهُ مِمَّا خُلِفْنَا تَخْلُفْنَا عَنِ الْعَزْوِ، وَإِنَّمَا هُوَ تَخْلِيفُهُ إِيَّانَا، وَإِرْجَاؤُهُ أَمْرَنَا عَمَّنْ حَلَفَ لَهُ وَاعْتَدَرَ إِلَيْهِ فَقَبِلَ مِنْهُ». {الحديث: ٦٩٤٧ = ٦٩٧١ فم = ف.م = فتح الملهم بشرح صحيح مسلم. تجريد البخارى = مختصر صحيح البخارى = الترجمة الكردية/٣، رقم: ١٢٥٧ = ٣٠٨٨، ٢٧٥٧، ٢٩٤٧، ٢٩٤٨، ٢٩٤٩، ٣٩٥٠، ٣٨٨٩، ٣٥٥٦، ٣٩٥١، ٤٤١٨، ٤٦٧٣، ٤٦٧٦، ٤٦٧٧، ٤٦٧٨، ٦٢٥٥، ٦٦٩٠، ٧٢٢٥ فتح البارى + رقم: ١٦١٩ تجريد = ٤٤١٨ مجلد ٤/}

ثیمامی زوهری، که له‌ناو فهرمووده شوناسه‌کاندا ناسراوه به (ثیبینو شهاب) که زانایه‌کی گهوره و ناوداره، فهرمووی: ئه‌وجا پیڤه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) غه‌زای ته‌بووکی ئه‌نجامدا، ده‌یویست بچئ بؤ سهر رووم و بؤسهر نه‌صرانییه‌کانی عهرهب که له‌شام بوون.

ثیبینو شهاب فهرمووی: عه‌بدوره‌حمانی کورپی عه‌بدووللای کورپی که‌عبی کورپی مالیک (ره‌زاو ره‌حه‌مه‌تی خودا له‌هه‌موویان بئ) هه‌والی به‌منداو فهرمووی: باوکم عه‌بدوووللای کورپی که‌عبی کورپی مالیک — که چاوساغی باوکی بوو، ئه‌و کاته‌ی که که‌عبی باوکی له‌ئاخری ته‌مه‌نیا، کویر بوو بوو، که ئه‌و له‌ناو کوره‌کانیدا چاو ساخی بوو، فهرمووی: له‌که‌عبی کورپی مالیکم بیست (ره‌زای خودای تی بئ) که‌داستانی دواکه‌وتنی خوئی له‌غه‌زای ته‌بووکدا، له‌پیڤه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) ده‌گپ‌ریه‌وه، که‌عب فهرمووی: له‌هه‌یج غه‌زایه‌کی تردا، جگه له‌غه‌زای ته‌بووک، له‌پیڤه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) دوانه‌که‌وتووم، له‌هه‌موو غه‌زاکانیدا له‌خزمه‌تیدا بووم، به‌لام له‌غه‌زای به‌دریشدا له‌خزمه‌تیدا نه‌بووم، به‌لام له‌م غه‌زایه‌دا، حه‌زمرت (دروودی خودای له‌سهر بئ) گله‌یی له‌وانه نه‌کرد که له‌م غه‌زایه دواکه‌وتبوون، چونکه پیڤه‌مبه‌ر و موسولمانان له‌م غه‌زایه‌دا که ده‌رچوون له‌مال، مه‌به‌ستیان کردنی ئه‌م غه‌زایه

نهبوو، به لکوو مهبهستیان گرتنی کاروانه که ی قورپه ش بوو، که به مالیکی بازرگانی زورهوه له شام گهراپوونهوه، به لام نهوه بوو چارهنووسی خودایی وابوو: که خودا به بی واده له گهل دوشمنی خویاندا به رهنکاری یه کتری کردن و نهو شهره قورسو گرانه، به ناوی غهزای به در روویداو سه رکه وتنیکی گه وره به نسیمی موسولمانان بوو، وه که عب فهرمووی: و دمن له شه وه که ی عقه به دا، که ناوداره به به یعه تولعه قه به، له خزمه تی پیغه مبه ردا بووم، له وکاته دا که په یمانمان به ست له گه لیدا، له سه ر نیسلامه تی و کومه کی نیسلام، و دمن بهش به حالی خوم نهم شه وه ناگورمه وه به ناماده بوونی جهنگی به در، هر چه ند له ناو خه لکا غهزای به در به ناو بانگتره له م شهوی عقه به یه، له راستیدا نه وکاته که له غهزای ته بووک دواکه وتم له پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) ههرگیز وهک نهو کاته ناوا به هیزو ته واناو، ده ست رویشوو نه بووم، به خودا له وه پیش ههرگیز دوو ولاخی سواریم پیکه وه نه بووه، به لام له کاتی نهو غهزایه دا دوو ولاخی سواریم هه بوو، پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) که چوو بو نهم غهزایه کات جهنگی گه رمابوو، ریگه یه کی دوورو دریژی گرته به رووی کرده بیابانیکی وشک و برینگو، به ره و دوژمنیکی زوری بی شومارو شارهزا له جهنگا که وته ری، جا له به ره نه وه، له پیشدا جاریداو هه موو شتیکی به باشی روون کرده وه، بو موسولمانان و پیی گوتن که ده یه وی بجی بو کوی، هه تا تفاق جهنگ بخه و که ره سته ی پیویست ناماده بکه ن بو غهزاکه یان، سوپای موسولمانانیش - که له م غهزایه دا له خزمه تی هه زره تا بوون - له به ر زوری له زماره نه ده هاتن و ده فته رو تو مار نه یده گرتن، له به ره نه وه نه گه ر که سی بیویستایه که خوی بشاری ته وه نه چی بو نهو غهزایه وای ده زانی که که س پیی نازانی، مه گه ر تاک و ته را، یا خود خودا سرووش (نیگا - وه حی) ده رباره ی نهو بنیری!

که نهم غهزایه روویدا جهنگی میوه بوو، به ر سیبه ر ته واو خوش بوو بوو، منیش هه زم له وه یه که به ده سته خوم باخ برنم، جا پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) و موسولمانان تفاقیان خست، منیش ده مو یست که به جم له گه لیا ندا تفاق بخه م، به لام

دەگەر پامەو دەھچەم نەدەکرد، وە لەدەلێ خۆمدا دەمگوت: ئاسانە ھەرکاتێ بمەوێ دەتوانم تفاق بخەم، ئیتر ئەم دڵە راوکێیەم درێژە کیشا، تا خەلکە بەگەر می پەلاماری تفاق خستنیاندا وەلێ من ھیچەم دیارنەبوو، تا رۆژی پیغەمبەر و موسولمانان سەر لەبەیانێ کەوتنەرێ، منیش لەگەڵیاندا درچوو بەلام بەبێ نازوقە و تفاق، وە لەدواییدا گەر پامەو نەچوو، ئیتر ئەم راپایەم ھەر درێژە کیشا. ھەتا ئەوان خیرا ناویان کردو دوورکەوتنەو و غەزاکەم لەکیس چوو، ھەرچەند نیازم ھەبوو کە بپرۆم پێیان بگەم، بەلام ئەو دەشەم لەچارە نەنووسرابوو، خۆزگەم ئەو دەم بکەردایە، جا لەپاش ئەو کە پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) رویشت، ھەرچەند دەچوو دەردو و دەچوو مە ناو خەلک، تەواو پەشیمان دەبوو مەو و خەم دایدەگرتەم چونکە تەماشای دەورووبەری خۆم دەکرد، کەسیکی و دەھام نەدەدی کەبۆنی پیاو دەتی لێ بێ و دەست بدا بۆ ئەو دەی کە بیکەم بەسەر مەشق بۆ خۆم، جگە لەوانە کە تانە ی نیا فاقیان لێ دەدان و گومانێ ناپاکێ و دوو روپیان لێ دەکرا، مەگەر ئەو بێ ھێزو لاوازو لازمبوونانە کە خودای گەر بەھانە و پۆزش و عوزری ئەوانی پەسەند کردوو! ئیتر پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) باسی من ناکا ھەتا دەگاتە تەبووک، لەکاتی کە لەناو کوپری موسولماناندا دادەنیشی دەفەرموی: (دەبێ کە عەبی کوپری مالیک خەریکی چی بێ، بۆ نەھات بۆ ئەم غەزایە؟).

پیاویکی بەنی سەلەمەیش دەلێ: ئەو پیغەمبەری خودا! ئەو لەخۆی بای بوو و دەعیە نایەت کەبێ بۆ غەزاو بەکەش و فەشەو لەکالاو والا کە بەری خۆی مۆر دەبێتەو!!

موغازی کوپری جەبەلێش پێی دەلێ: قەسەیکێ نابەجێت کرد، وانییە، بەخودا ئەو پیغەمبەری خودا! ئەو دەی کە باش نەبێ لەو پیاو دەمان نەدیو، ئیتر پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بێ دەنگ دەبێ، جا لەوکاتەدا لەدوور دەو تارمایی زەلامی دەبینی، لەناو سەرەب (بەردە خۆی: بەردە تراویلکە: تراویلکە: سەرەب) دا کە رویشکە دەکا، دەفەرموی: (دەو ئەم زەلامە کەوا لەدوور دەو هات ئەبو خەیتەمە بێت!). جا کە

زەلامەكە دېتە بەرمەدە ئەبو خەيشەمە خۇى دەبى، ئەم ئەبو خەيشەمە ئەو پياو
ئەنصارىيە بوو، كەمەننى خورماى كوردبوو بەخىر، وە مونافىق و ناپاكان تەوسيان
پى كوردبوو لەسەرئەو.

جا كاتى كە ھەوالم زانى كەوا پىغەمبەر خەرىكە دەگەرپتەو و لە تەبووك
دېتەو، خەم و پەژارەى خۇ پەراندنەو لەم كېشەى دواكەوتنە داىگرتەم، وە دەستم
كرد بە درۆ رېكخستن، وە لەدلى خۇمدا دەمگوت: سبەينى بەچى خۇم رزگار بكەم
لە زویربوون و لەعاجز بوونى پىغەمبەر و لە دل رەنجاندنى، وە بۇ ئەمە پرس و رام
بەھەموو كەسىكى خاوەن راو تەگبەر لە كەسوكارى خۇم كرد، بەلام ھەر لەگەل
گوتيان ئەوا حەزەرت (دروودى خودای لەسەر بى) گەيشتە بەرمەدە، ئەم خەيالاتە پەر پوچانە
لە دلم رەوينەو، بەرچاوم رۇشن بوو و زانىم كە بەدرۆ سازكردن لەدەستى
پىغەمبەر رزگارم نابى، جا لەبەرئەو بەرپارمدا چى راست و رەوانە ئەو
عەزەبكەم، جا حەزەرت (دروودى خودای لەسەر بى) سەر لەبەيانىيەك تەشرىفى ھاتەو،
دەستوورى وابوو كە لەسەفەر دەگەرپايمەو لەپېشدا دەچوو بۇ مزگەوت، لەوئ دوو
ركات نوپزى سوننەتى دەكرد، ئەو جا لەوئ دادەنىشت بۇ پېشوازی لە خەلك، جا
كەئەمەى كرد، ئىتر دواكەوتووكان لە غەزای تەبووك، بەرودوا چوون بۇ
خەزمەتى و دەستيان كرد بە پاكانەكردن بۇ خۇيان لەلای پىغەمبەر و، كەم و زۆر
بيانوو و بەھانەيان دەدۇزىيەو بۇ خۇيان لەلای، ژمارەى ئەمانە لە ھەشتا زەلام
زىاتر بوون. پىغەمبەرىش (دروودى خودای لەسەر بى) بەرپاوەت ئەم بەھانانەى لى
وەردەگرتن و پەيمانى لەگەلئانا دەبەست و بۇيان دەپارپايمەو، رازو نەينى دليشيانى
رووبەرەوى خودای گەورە دەكردەو.

منیش رۇيشتەم بۇ خەزمەتى و سلاوم لى كرد، وەكوو مرۇقيكى زویر و عاجزو
زىز، زەردەخەنەيەكى بەتوورەيەو كەرد و فەرمووى: (وەرە). منیش چوومە
پېشەو تا لەبەردەميا دانىشتەم، فەرمووى پىم: بۇچى پاشكەوتى لەم سەفەرە، خۇ
تۆ لەلای خۇت و لاخت كرىبوو بۇ خەباتگىران و غەزاكردن!).

منیش عه‌رزیم کرد: ئەه پڻغه‌مبه‌ری خودا! خودا گوساخ‌ی و دهم و پلڻک و زمانیک‌ی و ره‌وان و پاراوی پڻمداوه، ئەگەر له‌خزمه‌تی تۆدا نه‌بوومایه‌و، له‌لای هه‌رکه‌سیکی تر بوومایه‌ له‌ خه‌لکی سه‌ر ئەم زه‌مینه، ده‌متوانی به‌عوزرو به‌هانه‌و درۆی رازاوه‌ خۆم قوتار بکه‌م له‌ده‌ستی، به‌لام به‌خودا من باش ده‌زانم ئەگەر ئەم‌پروش له‌خزمه‌تتا قسه‌یه‌کی درۆت بۆ بکه‌م و به‌وه‌ تۆ له‌خۆم رازی بکه‌م، دوورنیه‌ که‌ له‌ئاینده‌دا خودا توورپه‌و عاجزت بکالی‌م، وه‌ ئەگەر قسه‌ی راستیشت بۆ بکه‌م — هه‌رچه‌ند له‌وانه‌یه‌ که‌تۆ ئیستا به‌و قسه‌یه‌ لی‌م دل‌گران ببیت — به‌لام له‌راستی ره‌حمه‌ت ده‌باری، سه‌ره‌نجام ئومید ده‌که‌م که‌ له‌لای خودا به‌گوتنی راستی رزگارم ببی، ده‌ی ئەوی که‌راست بی، به‌خودا قوربان! هیچ به‌هانه‌یه‌کی ره‌وام نه‌بوو، به‌خودا هه‌رگیز وه‌ک ئەم جاره‌ ئاوا ته‌وانا و ده‌وله‌مه‌ند نه‌بووم، به‌لام چاره‌منووس وابوو که‌ له‌م سه‌فه‌رده‌ا له‌تۆ داوابکه‌م!

حه‌ز مه‌ت (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) فه‌رمووی: (تۆ راست ده‌که‌یت! ده‌ی هه‌سته‌ پرۆ هه‌تا بزانی‌ن که‌ خودای گه‌وره‌ چی ده‌فه‌رموی). منیش هه‌ل‌سام و رو‌یشتم، کۆمه‌ل‌ئ له‌پیاوانی به‌نی سه‌له‌مه‌، شوینم که‌وتن و سه‌رکۆنه‌و سه‌رزده‌نشتیان کردم و گوتیان: بۆچی تۆیش وه‌ک ئەو دواکه‌وتووانه‌ی تر، به‌هانه‌و عوزرت نه‌هاورده‌وه‌ بۆی و خۆت بپه‌رینیته‌وه‌؟ ده‌سته‌لاتی ئەوه‌نده‌یشت نه‌بوو، چونکه‌ ئەم گونا‌هه‌ی تۆ ئەوه‌نده‌ی به‌س بوو، که‌ پڻغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) داوای لی‌خۆش‌بوونت بۆبکا له‌خودا، وه‌ گوتیان: به‌و خودایه‌ له‌پیش ئەمه‌دا ئاگامان لی‌ت نیه‌ که‌ گونا‌هی ترت کردبی. که‌عب فه‌رمووی: به‌خودا ئەوه‌نده‌یان سه‌رزده‌نیشت کردم له‌م باره‌یوه‌، ته‌نانه‌ت خه‌ریک بووم که‌ بگه‌رپمه‌وه‌ بۆلای پڻغه‌مبه‌رو خۆم به‌درۆ بجه‌مه‌وه‌!

به‌لام له‌پاشا پڻیانم گوت: ئایا که‌سی تر، له‌گه‌ل مندا ئاوای به‌سه‌ره‌اتووه‌؟ گوتیان: به‌ل‌ئ، دوو پیاوی تریش وه‌ک تۆ هه‌مان شتیان به‌سه‌ره‌اتووه‌، تۆ چیت گوتوو ئەوانیش هه‌ر ئەوه‌دیان گوتوو، وه‌ به‌تۆ چی گوتراوه‌ به‌وانیش هه‌رئه‌وه‌ گوتراوه‌. گوتم: کئ و کئ؟ گوتیان: مه‌راه‌ی کوری ره‌بعه‌ی ئەل‌عامیری و هیلالی

کورپی ئومەییە ئەل-واقیفی، کە ناوی ئەم دوو پیاوێ باشانەیان هینا بۆم، روانیم کە وا دەست دەدەن بۆ ئەوێ کە بیانکەم بەسەر مەشق و بە پیشەوای خۆم و چاو لەوان بکەم، ئیتر رویشتم و نەگەرپامەوێ بۆ خزمەتی حەزەرت، چونکە ئەم دووانە موسوڵمانی ساغ بوون و ئامادەیی غەزای بەدر بوو بوون!

جا حەزەرت (دروودی خودای لەسەر بێ) موسوڵمانەکانی قەدەغەکرد لەوێ کە قسەبکەن لەگەڵ ئێمەدا، کە ئەم سێ کەسە بووین و بەس، بەلام قسە و گوشتوگوێ لەگەڵ دواکەوتووێکانی تردا قەدەغە نەکرد، ئیتر خەلکی هەموو دوورە پەریزیان ئی گرتین و لەگەڵمانا گوێران، بەجوێ و دنیام لەلا تارێک و نوتەک و تەنگ و تەنگەبەر بوو، لەدنیاکەیی لەوێ و پێشی نەدەکرد، جا لەسەر ئەم بارودۆخە پەنجا شەوی دەق ماینەو، هەردوو هاوڕێکەم دۆش دامان و لەمالەوێ دادەنیشتن و دەگریان، بەلام من کە لەوان لاوتر بووم چالاکتر بووم، دەرۆیشتم لەگەڵ موسوڵمانانان نوێژم دەکردو بە بازاردا دەگەرپام، بەلام کەس قسەیی لەگەڵدا نەدەکردم، لەپاش نوێژ دەرۆیشتم بۆ کۆری دانیشتنی پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) سلاوم ئی دەکرد، لەدلی خۆمدا دەمگوت: ئەری لێوی جوولاند بۆ وەلامی سلاوێکەم یان نا.

جار بەجاریکیش لەنزیکی حەزەرتەوێ نوێژم دەکردو بەدزییەوێ بە گوێشەیی چاو سەرنجەم دەدا، کەرۆم دەکردە کورنووشگاگەم و تەماشای جێگە کورنووشەگەم دەکرد، ئەو بەلاچاو بۆ منی دەرپوانی و کاتی من بەقەنگە چاو بۆ ئەوم دەرپوانی ئیتر ئەو لای تی دەکردم، لەسەر ئەم حالە ماوێیەکی زۆر مامەوێ جەخاریکی زۆر دەخوارد لە دەست لووتەلایی موسوڵمانان! هەتا روژی رویشتم بەشوورای باخەکەیی ئەبو قەتادەیی ئامۆزما، کە خۆشەویستترین کەسم بوو هەلژنیم، بەو خوداییە کە سلاوم لێی کرد، وەلامی سلاوێکەم نەسەندەوێ. گوتم: ئەی ئەبو قەتادە! تو خودا ئایا تو دەرزانیت کەوا من خودا و پێغەمبەری خوام خۆش دەوی! کەچی نقەیی نەکرد، دووبارە سویندم دایەوێ هەر نقەیی نەکرد، سیبارە کە سویندم دایەوێ، بەس ئەوێندەیی گوت: خودا و پێغەمبەری خودا باشتی دەرزان!

ئيترا ئاو به چاوه كاندا هاته خواردهو بهرهدوا گه پامه وه، به ديوارى
 باخه كه دا هه لزنيمه وه. روژى له پروژان له بازاردا ده سوورپامه وه، ته ماشام كرد وا
 جوتيارى - له نه به طه كانى شام كه خوراك دههينن بو مه دينه وه له وى ده پفرۆشن
 - پرسيارى من دهكا، دهئى: كى كه عىبى كورى ماليكم پى نيشان دهدا؟

خه لگه كه يش به ئامازه منيان پى نيشان دهدا، جاهات بو لامو كاغه زىكى پيمدا،
 شای غه سسان نووسىبووى بو من، منيش خۆم خويندهوار بووم، كه خويندمه وه
 ئەمەى تىادا نووسرابوو: (له پاش ئەمە بىستوو مانه ته وه كه هاوړيكته (واته:
 پيغه مبهري) ليت لووته لايه، تويش خودا بى لانه و بى دالدهى نه كردوى، بفرموو
 وهره بۆلای ئيمه، تا دلنه واييت بكهين). كه خويندمه وه گوتم: ئەمەيش به لاو
 مهينه تيبه كى تره! جا چوومه وه له ماله وه نامه كه م خسته ناو گرى ته ندوورو
 سووتاندم، جا كه له په نجا شه وه كه چل شهوى روپشت، فروستادهى حه زرهت (دروودى
 خوداى له سهري بى) هاته لام، گوتم: حه زرهت (دروودى خوداى له سهري بى) فهرمانت پى دهكا، كه
 له زنه كهت دووركه وپته وه. گوتم: ته لاقى بدهم ياچى بكه م؟ گوتم: نه، ته لاقى
 مه ده، بهس توخنى مه كه وه و نزيكى مه بهر وه، له هه مان كاتا هه مان فهرمانيشى
 به ههردوو هاوړيكانم كرد، منيش زنه كه م نارد وه بو مالى باوكى و گوتم: بچو بو
 مالى باوانت و له وى به، تا بزاني خودا چى ده فهرموئ.

كه عىب فهرمووى: به لام زنه كهى هيلالى كورى ئومه ييه چوو بو خزمه تى
 حه زرهت (دروودى خوداى له سهري بى) گوتم پيى: ئەى پيغه مبهري خودا! هيلال ئيختيارىكى
 كهفته كار وه نو كه ريشى نيبه، كه خزمه تى بكا، خو پييت ناخوش نيبه كه من
 خزمه تى بكه م؟ فهرمووى: (نه، به لام توخنت نه كه وئ). زنه كه گوتم: خو به خودا
 تاقه تى سهري و شتى واى نه ماوه، به خودا له و روژ وه كه ئەم كارى لى قه و ماوه،
 هه تا ئەمرو سهر و مپ هه رده گرى! جا خيزانه كهى منيش به منيان گوت: بوچى
 عه رزى حه زرهت ناكه يت، كه زنه كهت پى بداته وه و خزمه تى بكا، ئەوه تا ريگه
 زنه كهى هيلالى داوه كه خزمه تى بكات، گوتم: داواى شتى وا له حه زرهت ناكه م،

یه کهم له بهرئه وه کی دهلی نه گهر رووی نه وهی لی بنیم ژنه کهم پی ددهاته وه، دووهمیش من پیاویکی گهنجم دمتوانم خرمه تی خوم بکه م و ده شترسم که دهررونی خوم پی زهوت نه کړی و توخی بکه م. که عب گوتی: له سر ئه م حاله ییش ده شه وی تریش ماینه وه، بهم پییه له وکاته وه که پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بی) قه ده غه ی کرد، که م هر دووم قسه مان له گه لدا بکه ن، په نچا شه وی ده قمان ته واکر د، جا بوبه یانی شه وی په نجاهم، له سر سهر بانی خانوویه کی خومان نویژی به یانیم کرد، وه له سر ئه و حالی په ریشانییه دانیشتبووم که خودای گه وره باسی کردو و، له گیانی خوم وهرس بووم و گیانی خومم لی بوو بوو به بارو، گوی زه وی، به و هه موو گوشادییه وه، له بهر چاوم ته نگ بوو بوو، له م کاته داو له م بارودوخی دلته نگیه دا، دهنگی چرنده یه کم بیست، که سهر که وتبو و سهر کیوی سلع، وه به هه موو هیزی خوی بانگی ده کرد: ئه ی که عبی کوری مالیک! موژده ت لی بی). یه که سر کورنووشی سوپاسی خودام بردو زانیم که خودا دهررووی میهره بانی خوی کردو ته وه بومان، چه زره ت (دروودی خودای له سر بی) له پاش نویژی به یانی ئه و روژه، راده گه یه نی که خودا ته و به ی ئیمه ی قه بوول کردو و، جا خه لکی ده هاتن موژده یان پی ددهاین، وه چه ند که سی موژده ده بن بؤ هه ردو و هاوړیکه م، دوو پیاویش مژده یان به مندا:

پیاویکیان ماینه که ی غارده دا به ره و من، ئه وی تریشیان له ئه سله مه وه راده کاو، سهرده که ویته سهر چیای سلع و له ویوه پر به دم بانگ ده کا: ئه ی که عب! موژده ت لی بی، له بهرئه وه ی که دهنکه که له ماینه که خیرا تر بوو، دهنکه که زووتر گه یشت، کاتی کابرای خاوم دهنک گه یشته لام جله کانی خومم بؤ داکه ندو، له باتی مزگینی و موژدانه دامن پی، به و خودایه ئه و روژه ته نها ئه و دوو جله کم هه بوو، که دامن به و، جا دوو جله کم له براده ری خواست و له بهرم کردن و رویشتم بؤ خرمه تی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بی). براده ران پؤل پؤل پیم ده گه یشتن و ده هاتن به پیرمه وه و پیروزبایی قه بوولی ته و به یان لی ده کردم: ده یانگوت: پیروزت بی قه بوولی ته و به له لایه نی خودا وه، که به ده قی ئایه ت له قورئاندا راگه په ندراره، که

چوۋمە مزگەۋت ھەزرىت (دروۋدى خۇداى لەسەر بىن) دانىشتىبوو، مەردومەكە لەدەۋرى دانىشتىبون، تەلەھى كۆرى عوبەيدوللا، بە ھەپراکردن ھەلسا ھات بە پىرمەۋەو، تەۋقەو پىرۋزىيى لەگەلما کرد، بەخو لەۋزىياتر، لە كۆچكاران (موھاجىرىن) كەسى تر ھەل نەساۋ نەھات بە پىرمەۋەو، ئەم پىاۋەتتىيە تەلەھىيە قەت فەرامۇش ناكەم، جا كاتى سلاۋم کرد لە ھەزرىت (دروۋدى خۇداى لەسەر بىن) روۋى موۋفەپك و پىرۋزى، لەخۇشيانا شەۋقى دەدايەۋەو نورى لى دەبارى و دەردەۋشايەۋەو فەرموۋى: (موزدەبى لەتۋ ئەۋەتەى لەدايك بوۋىت، رۆزى ۋەك ئەمپۇ باش و پىرۋزت بەخۆتەۋە نەدىۋە!).

عەرزىمکرد: قوربان! ئەى پىغەمبەرى خۇدا! لەلەيەنى تۆۋەيە، يا لەلەيەنى خۇداى گەۋرەۋەيە؟ فەرموۋى: (نە، لەلەيەنى مەۋە نىيە، بەلكوۋ لەلەيەنى خۇداۋەيە و قەبوۋلى تەۋبەكەتان بەدەقى ئايەتى قورئان تۆماركراۋە).

عادەتى پىغەمبەر (دروۋدى خۇداى لەسەر بىن) ۋابوو، كە كەيفى خۇش بوايە، روۋى ۋەك مانگى چۈاردە دەردەۋشايەۋە، ئىمە خۇمان بە ئەزموۋن ئەۋەمان بەباشى دەزانى، كە ھەزرىت لەكاتى خۇشيدا نوۋر لەروخسارى دەبارى، ۋەك تىرىفەى مانگە شەۋ، كە لەبەردەميا دانىشتەم گوتەم: قوربان! لەتەۋاۋەردنى تەۋبەكەمە كە لەھەموۋ سامان و دارايى خۇم دەست بەرداربىم بۇ موسولمانان و ھەموۋى بىبەخشم بەخۇداۋ بە پىغەمبەر خۇدا، خۇيان چۆنى دابەش دەكەن بىكەن. فەرموۋى: (نە ئەۋە نەبى، ھەنى لەمالەكەت بەيئەلرەۋە بۇ خۇت باشترە).

گوتەم: دەباشە ئەۋ پشكەم كە لەخەيىبەردا ھەيە، ئەۋە گل دەدەمەۋە بۇ خۇم. گوتەم: ئەى پىغەمبەرى خۇدا! راستىنى مەن رىزگارکرد، لەۋ سەرەنجامە بەدەى كەبوۋ بەنسىبى دۈاكەۋتوۋەكانى تر كەبەدرۇ خۇيان لەلەى تۋ لەسەرەتاۋە پەراندەۋە، كەۋاتە: بەشى بى لەتەۋاۋى پەشىمانى و تەۋبەكەم كەھەتا ماۋم قەسى راست نەبى نەيكەم. كەعب فەرموۋى: بەخۇدا كەس گومان نابەم كە لە موسولمانان، كە ۋەك مەن خۇدا ۋابەجۋانى، گوتارى راستى جۋانى پى بەخشىبى لەۋ رۆژرەۋە. دىسان

به خودا لهو رۆژم وه كه ئه وهم عه رزی چه زهت كرده وه ئه وه به ئینه م داوه پێی، ههتا ئه مپۆ هێشتا به قهستی درۆم نه كرده وه. وه ئومێدم ههیه كه ههتا ماوم خودا بمپاریزی. جا خودای گه و ره سه روه ر ئه م ئایه ته ی نارد:

{لَقَدْ تَابَ اللَّهُ عَلَى النَّبِيِّ وَالْمُهَاجِرِينَ وَالْأَنْصَارِ الَّذِينَ اتَّبَعُوهُ فِي سَاعَةِ الْعُسْرَةِ مِنْ بَعْدِ مَا كَادَ يَزِيغُ قُلُوبُ فَرِيقٍ مِنْهُمْ ثُمَّ تَابَ عَلَيْهِمْ إِنَّهُ بِهِمْ رُؤُوفٌ رَحِيمٌ، يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا اتَّقُوا اللَّهَ وَكُونُوا مَعَ الصَّادِقِينَ - التوبة / ۱۱۷ - ۱۱۹}:

كه ئه مه پوخته ی واته كه یه تی: خودا بارانی رهحه ته و ته وه ی داباراند به سه ر پێغه مبه رو كوچكاران و یاریده دمه راندا (كه قورئان ناوی ناو: موهاجیرین و نه نصار) ئه وانه ی كه له وكاته ناسكو نه هاته دا، شوین چه زهت كه و تن، پاش ئه وه ی كه خه ريك بوو دلی تاقمێکیان لا به دا له رێگه ی په رپه وه ی پێغه مبه ر، جا خودا سه ره نه جام له باره ی ئه وه ورده خه یالا ته وه به خشی نی و بارانی میه رو سوۆزو رهحه ته و ته وه ی رژاند به سه ریاندا، هه روا ته وه ی قه به وول كرده له سه ر ئه وه سی كه سه موسوڵمانه كه پاش خزان له لایه نی پێغه مبه ره وه كه له ماوه ی ئه م په نه جا شه وه دا، ئه م سی كه سه ته واو په ریشان بوون، وایان ئی هاتبوو، زه می به م پان و پۆری و گوشادییه ی خۆیه وه، وه كوو زیندانی ئی هاتبوو، له گیانی خۆیان جار س بوون، باوه ری راستیان هاته سه ره ئه وه كه پشت و په نا هه ر خودایه وه، په ناو پاسار له قاری خودا نییه، مه گه ر هه ر له لای خۆی!

خودایش به به خشش و نه وازشی خۆی دهرگای ته وه ی به خشی نی خۆی پێ نیشان دان، وه ئه وانیش روویان كرده قاپی كه ره می خودا و ته وه ی به راستیان كرد. ئه ی موسوڵمانینه! له خودا به تر سن و به دل و به گیان و به گوتار و به كردار هه می شه له گه ل پیاو راستان و راستگو یان بن. كه عب (زه می خودای ئی بی) فه ره مووی: به خودا به لامه وه، له ژیاندا گه وه ره ترین به ره مو نازو به خشش كه خودای گه وه ره خه لاتی كرده ی به من یه كه م: ئه وه یه كه هیدایه ته و رێنمایی كرده و بۆ ئایینی پاکی ئیسلام.

دوووم: ئه‌وه‌یه که ئه‌و رۆژه قسه‌ی راستم عهرزی چه‌زهرت کرد، له‌ رحمه‌تی خوداوه‌ بوو، که درۆم له‌ خزمه‌تیا نه‌کرد، ئه‌گینا منیش وه‌ک درۆکه‌ره‌کان به‌ فه‌تارته‌ ده‌چووم، ئه‌وه‌تانی خودای گه‌وره‌ له‌ قورئانا خراپه‌ترین هه‌ره‌شه‌و گه‌ره‌شه‌ی لێیان کردووه‌، له‌شانیانا ده‌فه‌رموی:

{سَيَحْلِفُونَ بِاللّٰهِ لَكُمْ اِذَا انْقَلَبْتُمْ اِلَيْهِمْ لَتَعْرِضُوْا عَنْهُمْ فَاَعْرِضُوْا عَنْهُمْ اِنَّهُمْ رَجَسٌ وَمَا زَاهُمْ جَهَنَّمَ جَزَاءٌ بِمَا كَانُوا يَكْسِبُوْنَ، يَحْلِفُونَ لَكُمْ لَتَرْضَوْا عَنْهُمْ فَاِنْ تَرْضَوْا عَنْهُمْ فَاِنَّ اللّٰهَ لَا يَرْضٰى عَنِ الْقَوْمِ الْفٰسِقِيْنَ} :

که ئه‌مه‌ پوخته‌ی رافه‌که‌یه‌تی: کاتی ئیوه‌.. گه‌رانه‌وه‌ بۆلای ئه‌و ناپاک و مونا‌فقا‌نه‌، که له‌م غه‌زایه‌ دواکه‌وتوون، که هه‌ندئ له‌ ئه‌نصاره‌کان و کۆمه‌له‌ی عه‌بدوللای کو‌ری ئوبه‌ی و هه‌ندئ ئه‌عراب بوون، به‌گه‌رمی سو‌یندی گه‌وره‌ گه‌وره‌تان بۆ ده‌خۆن و ده‌لێن: ئی‌مه‌ بۆیه‌ نه‌هاتین بۆ ئه‌م ته‌بوکه‌، چونکه‌ عوزرمان هه‌بوو، ئه‌و سو‌ینانه‌یش بۆیه‌ ده‌خۆن که‌ئیه‌و باوه‌ریان پێ بکه‌ن و گله‌ییان لێ نه‌که‌ن و وازیان لێ به‌ی‌نن و سه‌ره‌زنه‌شتیان نه‌که‌ن، جا ئیوه‌ پشت گو‌ییان بخه‌ن، چونکه‌ به‌راستی ئه‌وانه‌ ناو دل‌یان ره‌ش و پیسه‌، ئه‌وانه‌ نه‌ سو‌یندیان راسته‌و نه‌ به‌گله‌یی و سه‌رکۆنه‌و سه‌ر زه‌نشته‌ هۆش و بیر ده‌که‌نه‌وه‌، له‌به‌رئه‌وه‌ جی‌گه‌ی پاشه‌رۆژیان ناوچه‌رگه‌ی دۆزه‌خه‌، له‌ تۆله‌و سزای کرده‌وه‌ نابارو ناشیرینه‌کانیانا، ئه‌وانه‌ سو‌یندی درۆتان بۆ ده‌خۆن بۆئه‌وه‌ی که‌ ئیوه‌ لێیان رازی بن، جا ئه‌گه‌ر گریمان ئیوه‌یش لێیان رازی بن، به‌راستی خودا لێیان رازی نابێ، چونکه‌ ئه‌وانه‌ له‌رێده‌رچوون و له‌ یاسای هه‌ق به‌ده‌رن و خودایش رازی نابێ، له‌ کۆمه‌لێ له‌رێ ده‌رچووان!

که‌عب فه‌رمووی: مه‌به‌سته‌ له‌: {وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خُلِفُوا} ئه‌وه‌ نییه‌ که‌ ئی‌مه‌ که‌ ئه‌وسێ که‌سه‌ بووین، له‌و غه‌زایه‌ دواکه‌وتووین، به‌لکوو مه‌به‌سته‌ ئه‌وه‌یه‌ که‌ ئی‌مه‌، ئه‌م سێ که‌سه‌، کاتی چو‌وینه‌ خزمه‌تی چه‌زهرته‌و راستیمان له‌خۆمان داو درۆمان له‌گه‌ل پێغه‌مبه‌ر نه‌کرد، پێغه‌مبه‌ر (درو‌دی خودای له‌سه‌ر بێ) کاری ئی‌مه‌ی

دواخستو عوزری ئیمه قه بوول نه کردو پهیمانی له ئیمه وهر نه گرتو بۆمان نه پاریه وه، وهك عوزری ئه و دواكه وتوانه ی تری قه بوول کردو پهیمانی لی وهر گرتن و بۆیان پاریه وه، كه به سویندی درۆ پاكانه یان بۆ خویان کرد. چونكه ئه وه بوو پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بئ) برپاری سه باره ت به ئیمه ی دواخست، هه تا خودا خوی له م باره یه وه برپاری داو فه رمووی: {وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا}. {ریاضی صالحین/۱، زنجیره: ۲، ژماره: ۲۱ - تهوبه و په شیمانی + تاج/۴، زنجیره: ۱۰، ژماره: ۳۹۱۵ - سووره تی تهوبه، لاپه ره: ۲۷۰ ج/۴}.

روونکردنه وه:

- له سه ر قسه ی رافه نامه (شه رح) هكان، به هره ی زۆرو برپاری یاسایی (شه رعی) زۆر له م فه رمووده درێژده ا هه ن و وهر ده گیرین، وهك:
۱. گه وره یی و به ریزی هاو به شكه رانی پهیمانی عه قه به و جهنگی به در.
 ۲. زه ندیق ئه گه ر تهوبه بكا ناكوژری، وهك هه شتا كه سه كه كه دوا كه وتبوون له غه زاكه و تهوبه ی خویان راگه یاندو پیغه مبه ر نه یكوشتن.
 ۳. مونا فیق (ناپاك) ناكوژری، چونكه خوی و خوا نه بی، كه سی نازانی كه موسو لمانه یا ناپاكه.
 ۴. سه ركۆنه و لیپرسینه وه له سه ر ئایین، به پیی تهوانایی و ناتهوانایی ده گۆڕی.
 ۵. وه سپ و مه تحی باشه ی له روو دروسته، به مه رجبی دلنیا بوون له بایی نه بوون.
 ۶. كه سیکی تر بکری به سه ر مه شق و چاوی لی بکری، به تایبه تی له کاتی لیقه و مانا، وهك كه عب چاوی له دوو هاوړیکه ی کرد كه ئهوانیش پیان له راستی نابوو، به درۆ مه هانه یان بۆ پیغه مبه ر نه هی نا بووه.
 ۷. شوینه ونکی له کاتی له باردا سوننه ته، به شیكه له شوینه ونکی شه رعی، به کاره یانی وشه ی نهینی (کلمه السّر) و جفره ی برووسکه و هیما دانان بۆ دۆزینه وه و هه لگردنی قسه یی كه به جفره و داخراوی کرابی، وهك برووسکه و نامه ی نهینی كه به بی کلیل هه ل نا کړی و نازانری بخوینریته وه.

۸. خۆزگه خواستن بۇ خىرى لهدست چوو (خىرى فەوتاو).
۹. كەسنى لەسەفەر دەگەرپتەو دەستنوئىژى ھەبىۋ لەپىشا بچى لە مزگەوت دوو ركات نوئىژى سوننەت بكات و ئەوجا لەوئى دابنىشى بۇ پىشوازى لە بەپىرەو چووانى.
۱۰. بىرپارى شەرع بەپىي روالەتى كارەو تەماشاي دىوى دەرەوئى شتەكان دەكرىۋ بىرپار دەدرى، ناودل و نەينىيەكانى ناو دەرەوون چۆنەو چىيە، ئەو دە لىپرسىنەوئى ئەو دە لەسەر خودا خۇيەتى، لەسەر ئىمە نىيە. لەم خالەو دە ھەركاتى لەكارىكا موسولمانان زىانمەند نەدەبوون، واباشە قازى بۇ بەرژەوئى دەندى گومانبار بىرپارىدە، بە ئومىدى ئەو دە كە پەندە ئامۇژ لەھەلەى خۇى وەربىگرىۋ عوزرەكەى وەربىگرىۋ.
۱۱. چاۋ پۇشى و قەبوۋلكردى مەھانە و شتى وا ئەگەر خراپەى لى نەدەكەوتەو دە دوستە.
۱۲. سلاۋ نەكردى لە گوناھكارو تاوانبارو قسە لى دابىرىنى ئەم جۆرە كەسانە دوستە و رەوايە.
۱۳. قورئان و پەراۋى فەرموودە و شتى كەناۋى خوداى لى نوسرابى، يا چاپكرابى، يا پىۋەبى، دوستە كە بەپىي بەرژەوئى دەند بسووتىنرى، بەلام واباشە خۇلەمىشەكەى لەشوينىكى پاكا بشارىتەو، يا بنىژرى، ھەروا سىپىنەو دىان بەتەختە سىروشتى وا، وەك سىپىنەوئى تەختە رەش.
۱۴. لەكاتى موژدەو روودانى خۇشيداۋ گەشىتنى ھەوالى خۇش و روودانى نازو بەھرو بەخشى، كورنووشى سوپاس لەم كاتانەدا خىرەو سوننەتەو زۆر پەسەندە.
۱۵. دانى سەرقەلەمانە و مژدانە و موژدانە پىدان بەموژدە دەر سوننەتە، ھەروا وەلىفەت و وەلىفەت نامە و شاگردانە.

۱۶. ھەئسان لەبەر ھاتوو، وە تەوقەکردن لەگەڵداو بەخێرھاتنى و بەپىرەو
چوونى و خوڭشى دەربرىن سوننەتە.
۱۷. لەپاش تەوہەکردن خێرکردن سوننەتە.
۱۸. بەزەوہياتنەوہ بەخۇداو گریان بۆ ھالى شىرى خوڭى، لەلایەن كەسكەوہ رەوايە.
۱۹. بەرپەرچى غەيبەت، وەك موعاز غەيبەتى كابرأى رەتكردەوہ، كە لەخزمەت
پيغەمبەردا، قەسەى بەكەعب گوت.
۲۰. بەھەرى راستگۆيى و بەردەوامبوون لەسەرى.
۲۱. پىرۆزبایى لەكاتى روودانى نازو بەھەرەو بەخشش داو، بەبۆنەى بۆنە
خۆشەكانەوہ سوننەتە، وەك: كاتى گەپانەوہ لەسەفەرى خىرو منالبوون و
کردنى جل و بەرگى تازەو ژنەينان و شووکردن و روژانى جەژن و شادى.
۲۲. وەرعو پاريز لەھەرشى كە مەترسيت ھەبى كەسەر بكيشى بۆ ناردەوايى، با
لەخودى خوڭشيدا رەوايى، وەك كەعب نەيويست كە ژنەكەى بگەپينىتەوہ بۆلاى
خوڭى ھەتا خزمەتى بكا، نەبادا تووشى بى شەرعىيەك ببى لەم لایەنەوہ.
۲۳. خوڭشى دەربرىنى گەورە، بەبۆنەى خوڭشى دەستو پابەندانى خوڭشەوہ، وەك
پيغەمبەر خوڭشى دەربرى بەبۆنەى قەبوولى تەوہە لەو سى كەسە لە
موسولمانان.
۲۴. شتى گرنگ لەپيشدا روون بكرىتەوہ بۆ خەلك و بۆ جەماوەر، ھەتا ھاوبەشى
باش بكەن لە ئاراستە كردنیدا.
۲۵. راويژکردن بەكەسوکار و بەكەسى كە لەكارى ئاگادارى.
۲۶. دووربىنى كردن لەكارداو ھەلپژاردنى سەرەنجامى باش و راست و دروست، با
كيشەو بەرەيشى لەبەردەمدا بى و ھەل نەخەلەتان بەخوڭشى كاتى، كە
پەشيمانى گەورەى لەدوابى.
۲۷. ھەندى سزاو تۆلە بەوہ دەبى، كە تاوانبار لەخوڭشى قەدەغە بكرى، وەك
كەعب و ھاوپىكانى دوور خزانەوہ لەژنەكانيان.

۲۸. ھەلبۇزاردىكى كاتى لەبار بۇ راگەياندىن و جاردانى كارى گىرنگ، ئايا خۇش، ئايا ناخۇش. چۈنكى لە گىرئەنەۋەيەكى تاجول ئۇصولدا ئەمەي واتيادا: ئيتىر لەۋە بەدۋاۋە موسولمانان دىنگيان لەگەلئماندا دابىرى و قىسەيان لەگەلئمانا نەدەكرد، ۋەمەن ماۋەيەكى زۆر لەسەر ئەم حالەيە مامەۋە، ھەتا تەۋاۋ سەخلەتى كردم، ۋە لەگشت شتى بەلامەۋە گىرنگىر ئەۋەبۈۋ، كە خوانەخواستە لەۋ ماۋەيەدا مەن بىرمە ۋە زەرەت نوپۇز لەسەر تەرمەگەم نەكات، ياخود ھەزەرەت (دروۋدى خوداي لەسەر بىن) بىرئى ۋە مەن لەسەر ئەۋ حالە بىمىنەۋە لەناۋ خەلگاۋ كەس قىسەم لەگەلئان نەكا، تا خوداي گەۋرە لەكاتى سىيەكى دۋايى شەۋدا، گىرئابۋونى تەۋبەي ئىمە بە سىروۋش دىنپىرئى بۇ پىغەمبەرى خۇي، لەۋ دەمەدا ھەزەرەت (دروۋدى خوداي لەسەر بىن) لەلەي ئومۇم سەلەمە دەبى، ئومۇم سەلەمە ئافىرەتپىكى زۆر باش بوۋ، لەم كارەي مىندا قىسەي خىرى زۆر دەكردو گەلئ مەبەستى بوۋ، جا پىغەمبەر (دروۋدى خوداي لەسەر بىن) دەفەرمۇي: (ئەي ئوم سەلەمە! خودا تەۋبەي كەبى گىراكد). ئەۋىش (رەزاي خوداي ئى بىن) دەلئ: ئەي پىغەمبەرى خودا! بۇ ھەۋالى بۇنەنىرم ۋەم موزدە خۇشەي پى بىدەم؟

دەفەرمۇي: (ئاخىر بەم شەۋە دەبىن بەزىر پىي خەلگەۋەۋە خەلگەۋەۋە خۋاكە تابەيانى خەۋتان ئى دەزپىنن، ئيتىر كاتى پىغەمبەر (دروۋدى خوداي لەسەر بىن) نوپۇزى بەيانى دەكا، ھەۋالى قەبۋولكردى تەۋبە، لەلەيەنى خوداي گەۋرەۋەۋە، لەسەر ئىمە، بە موسولمانان رادەگەيەنئ، دەستۋورى ھەزەرەت (دروۋدى خوداي لەسەر بىن) ۋابۋو لەكاتى خۇشى ۋە شادىدا، روى ۋەك مانگى چۋاردە دەدرەۋشايەۋەۋە خەرمەنەي دەدا). (تاج/ ۴: ز: ۱۰ ژ: ۳۹۱۵ - سوۋرەتى تەۋبە).

۱۴۶۳) تەۋبەي پىۋاي ۋەرگىراۋە كە سەد كەسى كۈشتۋە. (۶۹۳۹ - ۶۹۴۱)

بَابُ: قَبُولُ التَّوْبَةِ مِمَّنْ قَتَلَ مِائَةَ نَفْسٍ

۱۹۱۹- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «كَانَ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ رَجُلٌ قَتَلَ تِسْعَةً وَتِسْعِينَ نَفْسًا، فَسَأَلَ عَنْ أَعْلَمِ أَهْلِ

الأَرْضِ؟ فَدُلَّ عَلَى رَاهِبٍ، فَاتَّاهُ فَقَالَ: إِنَّهُ قَتَلَ تِسْعَةَ وَتِسْعِينَ نَفْسًا، فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ؟ فَقَالَ: لَا. فَقَتَلَهُ، فَكَمَّلَ بِهِ مِائَةً، ثُمَّ سَأَلَ عَنْ أَهْلِ الْأَرْضِ؟ فَدُلَّ عَلَى رَجُلٍ عَالِمٍ، فَقَالَ: إِنَّهُ قَتَلَ مِائَةَ نَفْسٍ، فَهَلْ لَهُ مِنْ تَوْبَةٍ؟ فَقَالَ: نَعَمْ، وَمَنْ يَحُولُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ التَّوْبَةِ؟ انْطَلِقْ إِلَى أَرْضٍ كَذَا وَكَذَا، فَإِنَّ بِهَا أَنْاسًا يَعْبُدُونَ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ، فَاعْبُدِ اللَّهَ تَعَالَى مَعَهُمْ وَلَا تَرْجِعْ إِلَى أَرْضِكَ فَإِنَّهَا أَرْضُ سَوْءٍ، فَانْطَلِقْ حَتَّى إِذَا نَصَفَ الطَّرِيقَ أَتَاهُ الْمَوْتُ، فَاخْتَصَمَتْ فِيهِ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ وَمَلَائِكَةُ الْعَذَابِ، فَقَالَتْ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ: جَاءَ تَائِبًا مُقْبِلًا بِقَلْبِهِ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ. وَقَالَتْ مَلَائِكَةُ الْعَذَابِ: إِنَّهُ لَمْ يَعْمَلْ خَيْرًا قَطُّ. فَاتَّاهُمْ مَلَكٌ فِي صُورَةِ آدَمِيٍّ، فَجَعَلُوهُ بَيْنَهُمْ، فَقَالَ: قِيسُوا مَا بَيْنَ الْأَرْضَيْنِ فَإِلَى أَيَّتَهُمَا كَانَ أَدْنَى فَهُوَ لَهُ، فَقَاسُوهُ فَوَجَدُوهُ أَدْنَى إِلَى الْأَرْضِ الَّتِي أَرَادَ، فَقَبَضَتْهُ مَلَائِكَةُ الرَّحْمَةِ. قَالَ قَتَادَةُ: فَقَالَ الْحَسَنُ: ذَكَرَ لَنَا أَنَّهُ لَمَّا أَتَاهُ الْمَوْتُ نَأَى بِصَدْرِهِ. {الحديث: ٦٩٣٩ = ٦٩٦٣ فم = ف.م = فتح الملهم. تجريد البخارى = الترجمة الكردية/٤، رقم: ١٣٨٣ = ٣٤٧٠. تحفة الأشراف: ٣٩٧٣}:

ئەبو سەعیدی خەدری (ڕەزای خەدای ئی بن) فەرمووی: پێغه مبهەر (دروودی خەدای لەسەر بن) فەرمووی: پیاوی ئە نەتەوێ پێشینەکان، کە جوولەکە بوو، لەنەوێ ئیسرائیل بوو، نەوێ نوکەس دەرکۆژی، ئینجا دەرستی: کێ زانترین کەسە لە ولاتدا، دەلێن: فیسارە سوڤیلکە، جا کابراکە دەچێ بۆلای و پێی دەلێ: من نەوێ نوکەسم کۆشتوو، ئایا تەوێم بۆ هەیه؟ خەدای ناسەکە دەلێ: نەه، جا کابرا ئەوێش دەرکۆژی و دیکە بە سەدی تەواو، جا دیسان کابرای بکۆژ دەست دەرکۆشە بە پرسیار و دەلێ: کێ زانترین کەسە لە ولاتدا؟ ئەمجارەیان پیاویکی زانای پێ نیشان دەدەن، جا دەچێ بۆلای و پێی دەلێ: من سەد کەسم کۆشتوو، ئایا تەوێم بۆ هەیه؟ زاناکە دەلێ: بەلێ، وەکەس ناتوانی رێگە تەوێت ئی بگری، تەوێم هەموو کاتی لەهەموو کەسێ قەبوول دەرکۆژی، بەلام لێرە مەمێنەو برۆ بۆ فیسارە ولات لەوێ تاقمەیی خەناسی باشی ئی هەیه، خەریکی خەپەرستی و پەرستش و عیبادهت کردن، برۆ لەوێ تۆیش لەگەڵ ئەواندا خەناسی بکەو، مەچۆرەوێ بۆ ولاتی خۆت،

چونکه خاکیکی شووم و بهده، پیاوه‌گه‌یش ده‌که‌وئته ری بۆ ئه‌و ولاته، دهر و
تاده‌گاته نیوه‌ی ری، له‌وئ دهری!

جا فریشته‌ی رحمه‌ت و فریشته‌ی سزا و عذاب، له‌سه‌ر ته‌رمه‌که‌ی ئاماده
ده‌بن و له‌سه‌ری ده‌بی به‌کێشمه‌ کێشمییان: فریشته‌ی رحمه‌ت ده‌لێن: ئه‌مه‌ بۆ
ته‌وبه‌ هاتوووه‌ به‌کوئی دل رووی له‌ خودای گه‌وره‌ بووه‌ و له‌ کرده‌وه‌ی خراپی
پێشینی په‌شیمان بووه‌، که‌واته‌: ئه‌مه‌ دیاری ده‌ستی ئێمه‌یه‌ و ده‌یبه‌ین بۆ
به‌هه‌شت!

فریشته‌ی سزایش ده‌لێن: ئه‌مه‌ هه‌رگیز کرده‌وه‌ی چاگه‌ی نه‌کردوووه‌، که‌واته‌:
نیچیری خۆمانه‌ و ده‌یبه‌ین بۆ دۆزه‌خ!

جا به‌فه‌رمانی خودا، فریشته‌یی له‌ شیوه‌ی ئاده‌میزادا ده‌چێ بۆلایان،
هه‌ردوولا ئه‌و فریشته‌یه‌ ده‌که‌ن به‌حه‌که‌م و فه‌رمانپه‌روا، هه‌که‌مه‌که‌ ده‌فه‌رموئ:
نیوانی هه‌ردوو شوینه‌که‌ بپیون، ولاته‌که‌ی خۆی و ئه‌و ولاته‌ی تر که‌بۆی ده‌چێ، جا
له‌کام لایانه‌وه‌ نزیکتر بوو، ئه‌وه‌ هی ئه‌وه‌یانه‌، که‌ نیوانیان ده‌پیون دهر وانه‌ن له‌و
جیگه‌یه‌وه‌ نزیکتر ده‌بی که‌بۆی ده‌چێ، ئیتر فریشته‌ی رحمه‌ت وهری ده‌گرن).

رشته‌ی ئه‌م فه‌رمووده‌یه‌ ئاوايه‌: موسليم ← موحه‌مه‌دی کوری موته‌ننی ←
موعاذی کوری هیشام ← هیشامی باوکی موعاذ ← قه‌تاده ← ئه‌بو سه‌دیق
ئه‌بو سه‌عیدی خودری.

لێره‌دا قه‌تاده رشته‌که‌ی دوا‌ی خۆی ده‌گۆڕێ و ئاوا ده‌لێ: هه‌سه‌نی به‌صری
ده‌فه‌رموئ: باس کراوه‌ بۆ ئێمه‌ که‌کاتی مردن ده‌گاته‌ سه‌ری، ئه‌زه‌که‌ ده‌دا
که‌سینگی به‌پێی توانا له‌دی باشه‌که‌وه‌ نزیک بکاته‌وه‌!). {تاج/۵، زنجیره‌: ۹۲، ژماره‌:
۵۹۴۶. م} + {ریاض/۱، زنجیره‌: ۲، ژماره‌: ۲۰}.

روونکردنه‌وه‌:

۱. مه‌به‌ست له‌ (الحسن) هه‌سه‌نی به‌صریه‌، که‌ تابعیه‌یه‌.

۲. ئەم زیادەيەى حەسەنى بەصرى لە گىرپانەودى ژمارە: (۶۹۴۰) ى صەحیحى موسلىمدا بە مەرفووعى ھاتووە.

۳. مەبەستى سەرەكى ئەم فەرموودەيە ئەودەيە كە (دەرگای تەوبە بە مەرجى خۆى بۆ ھەموو كەسێ لەسەر پىشتە، تەوبەكار لە گوناھى بچكۆلە تەوبە بكا، ھەر تەوبەى گىرايە، لەتاوانى ھەرە گەورە تەوبە بكا ھەر تەوبەى گىرايە).

۴. باشتريں وەلام، بۆ ئەو پرسەى كە دەئێ: چۆن چۆنى خودا لە بكۆژ خۆش دەبێ، بەبێ پەزا لەسەربوونى كۆژراو، چونكە كۆژراو مردووە، بەدەستھيئەتەى رەزابوونى لەسەر لىخۆشبوون لە بكۆژەكەى ئەستەمە؟ لە وەلامى ئەم پرسىارەدا دەئێين: (لەم بارو دۆخانەدا، كە خودا لە تاوانبار خۆش دەبێ، بەبێ رەزابوونى ئەو كەسەى كە تاوانەكەى دەربارە كردووە، خوداى گەورە دەبێ بەدەستە بەرى ئەودەيش كە لەقيامەتدا خاوەن مافەكە قايىل بكاو ھەقى بەزىادەووە بۆ بكاتەوہ).

۱۴۶۴) كەسێ لەپيش ئەودەدا تەوبەكا، كە خۆر لە خۆرئاواوہ ھەل دى، تەوبەى

گىرايە. (۶۷۹۹ - ۶۸۰۱)

باب: من تاب قبل طلوع الشمس من مغربها تاب الله عليه

۱۹۲۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «مَنْ تَابَ قَبْلَ أَنْ تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ». {الحديث: ۶۸۰۱ = ۶۸۱۷ فم:}

ئەبو ھورەيرە (رەزای خودای ئى بى) فەرمووی: خۆشەويست (دروودى خودای لەسەر بى) دەفەرمووی:

(ھەرکەسێ لەپيش ئەو کاتەدا كە خۆر لە خۆرئاواوہ ھەل دى، تەوبە بكا، خودا تەوبەى گىرا دەكا). {رياض/۱، زنجیرە: ۲، ژمارە: ۱۷ - تەوبە + تاج/۵، زنجیرە: ۹۱، ژمارە: ۵۱۴۱. م - باسى کاتى تەوبەکردن}. {پروانە: تاج/۵، زنجیرە: ۱۰۵، ژمارە: ۵۵۶۸، ۵۵۶۷، ۵۵۷۷}.

۱۴۶۵) تهوبه قه بوول دهكری له كه سی چی به شهو خراپه بكاو چی به رۆژ خراپه بكا.
(۶۹۱۹ - ۶۹۲۲)

باب: قبول التَّوْبَةِ مِنْ مُسِيئِ اللَّيْلِ وَالنَّهَارِ

۱۹۲۱- عَنْ أَبِي مُوسَى (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ يَبْسُطُ يَدَهُ بِاللَّيْلِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ النَّهَارِ، وَيَبْسُطُ يَدَهُ بِالنَّهَارِ لِيَتُوبَ مُسِيءُ اللَّيْلِ، حَتَّى تَطْلُعَ الشَّمْسُ مِنْ مَغْرِبِهَا». {الحديث: ۶۹۲۱ = ۶۹۴۴ فم}:

ئه‌بو مووسا (رمزای خودای ئی بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبهر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) فه‌رمووی:
(خودای بالا ده‌ست و شکۆمه‌ند، له‌شه‌ودا ده‌ستی خۆی راده‌هیلێ بۆ ئه‌و خراپه کارانه‌ی که له‌رۆژدا خراپه‌یان کردووه، هه‌تا ته‌وبه‌بکه‌ن و له‌سه‌ر ده‌ستی خودادا له‌تاوانه‌کانیان په‌شیمان ببه‌وه، هه‌ره‌ها له‌رۆژدا ده‌ستی خۆی درێژ ده‌کا، بۆ ئه‌و خراپه کارانه‌ی که له‌شه‌ودا خراپه‌یان کردووه، هه‌تا له‌سه‌ر ده‌ستی ئه‌ودا ته‌وبه‌بکه‌ن و له‌تاوانه‌کانیان په‌شیمان ببه‌وه، ئه‌م ره‌حمه‌ت و قه‌بوول و گیرابوونی ته‌وبه‌په‌شیمانییه، هه‌روا به‌رده‌وام ده‌بێ، هه‌تا ئه‌وه‌کاته‌ی که رۆژ ده‌گه‌رپه‌ته‌وه‌و له‌باتی ئه‌وه‌ی وه‌ک هه‌موو جارێ، خۆر له‌خۆره‌ه‌لاته‌وه‌هه‌لێ، که‌چی له‌رۆژئاواوه‌هه‌لێ، ئیتر له‌و‌رۆژه‌به‌دواوه‌ده‌رگای ته‌وبه‌داده‌خرێ و ته‌وبه‌ی که‌س گیرا نابێ).
{تاج/۵، زنجیره: ۹۱، ژماره: ۵۱۴۰. م - کاتی ته‌وبه‌کردن}. ب‌روانه: ژماره: (۱۹۲۰) له‌پیشه‌وه‌ تاکۆتایی.

۱۴۶۶) سه‌باره‌ت به‌ لیخۆشبوونی گونا‌هه‌کان. (۶۸۹۷ - ۶۸۹۹)

باب: فِي غَفَرَانِ الذُّنُوبِ

۱۹۲۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، لَوْ لَمْ تُذْنِبُوا لَذَهَبَ اللَّهُ بِكُمْ، وَلَجَاءَ بِقَوْمٍ يُذْنِبُونَ فَيَسْتَغْفِرُونَ اللَّهَ فَيَغْفِرُ لَهُمْ». {الحديث: ۶۸۹۹ = ۶۹۲۰ فم}:

ئه‌بو هوره‌یره (رمزای خودای ئی بئ) فه‌رمووی: خۆشه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) ده‌فه‌رمووی:
(به‌وه‌که‌سه‌ که گیانی منی به‌ده‌سه، که خودای گه‌وره‌و فریاره‌سه، ئه‌گه‌ر گریمان

ئىيە گوناھتان نەكردايە، خودای گەورە، ئىيەى لادەبردو، جۆرە ھۆزىكى تری دەھىنا كە گوناھ بکەن و لەخودا بپارێنەو دە تاخودا بەو بەھانەییەو دە لییان خوێش بێ). {تاج/٥، زنجیرە: ٨٩، ژمارە: ٥١٣٠. م — پارانەو دەو پەشیمانی}.

١٤٦٧) باسی گوشادی و بى سنوورى رەحمەت و میھرەبانی خودای گەورە،

رەحمەتى رڤو خەشمى دەبەزینى. (٦٩٠٣ - ٦٩١٨)

باب: فِي سَعَةِ رَحْمَةِ اللَّهِ تَعَالَى وَأَنَّهَا تَغْلِبُ غَضَبَهُ

١٩٢٣- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «لَمَّا قَضَى اللَّهُ الْخَلْقَ، كَتَبَ فِي كِتَابِهِ عَلَى نَفْسِهِ فَهُوَ مَوْضُوعٌ عِنْدَهُ: إِنَّ رَحْمَتِي تَغْلِبُ غَضَبِي». {الحديث: ٦٩٠٥ = ٦٩٢٦ م}:

ئەبو ھورەیرە (رەزای خودای ئی بێ) ھەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) ھەرمووی: (کاتی خودای گەورە بپاری دا کە ئەم خەلک و جیھان و بوونەوەرە دروست بکا، لەنامەییەکی خویدا، کە لەلای خوێ دایناو، ئەمەى نووسی: رەحمەت و میھرەبانی من، رڤو خەشم دەبەزینى). {تاج/١، زنجیرە: ٦، ژمارە: ٣٧} + {ریاض/٢، زنجیرە: ٥١، ژمارە: ٤١٩ — ھیواو ئومید بە میھری خودا..}.

١٩٢٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِنَّ لِلَّهِ مِائَةَ رَحْمَةٍ، أَنْزَلَ مِنْهَا رَحْمَةً وَاحِدَةً بَيْنَ الْجِنَّ وَالْإِنْسِ وَالْبَهَائِمِ وَالْهَوَامِّ. فَبِهَا يَتَعَاطَفُونَ، وَبِهَا يَتَرَاحَمُونَ، وَبِهَا تَعُطَفُ الْوُحُوشُ عَلَى وَلَدِهَا، وَأَخَّرَ اللَّهُ تِسْعًا وَتِسْعِينَ رَحْمَةً، يَرْحَمُ بِهَا عِبَادَهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ». {الحديث: ٦٩٠٨ = ٦٩٢٩ م. تجريد البخارى بالكوردی/٥، رقم: ١٩٢٢ = ٦٠٠٠، ٦٤٦٩}:

ئەبو ھورەیرە (رەزای خودای ئی بێ) ھەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) دەھەرمووی: (خودا سەد رەحمەتى ھەییە، یەك رەحمەتى لەو سەد رەحمەتە ناردۆتە خوارەو دە بو ناو پەری و ئادەمیزاد و گیانلەبەرەن و جانەوەرە مارو میروو، جا بەھوێ ئەم تاقە رەحمەتەو دەییە کە ئەمانە لەناو خوێاندا رەحم بەیەكتری دەکەن و بەزەبیان بەیەكتری دا دیتەو، تەنانەت ئەو دەیش درنە بەزەیی بەبەجکەى خوێ دا دیتەو

هەر بههوی ئەم تاقە رحمەتەوهیە، ئەو نهوهو نو رحمەتەکهی تیشی
 هه لگرتوو، له رۆژی ژینهوهدا رحمیان پێدهکا، به بهندهکانی خۆی!). {تاج/۵،
 زنجیره: ۹۳، ژماره: ۵۱۵۱. م + ریاض/۲، زنجیره: ۵۱، ژماره: ۴۲۰ — هیواو ئومید به
 میهری خودای گهوره}.

(۱۴۶۸) ههم رحمهتی خودا زۆرهو ههم تۆلهی. (۶۹۰۳ - ۶۹۱۸)

باب: فیما عند الله تعالى من الرحمة والعقوبة

۱۹۲۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:
 «لَوْ يَعْلَمُ الْمُؤْمِنُ مَا عِنْدَ اللَّهِ مِنَ الْعُقُوبَةِ مَا طَمَعَ بِجَنَّتِهِ أَحَدٌ، وَلَوْ يَعْلَمُ الْكَافِرُ مَا عِنْدَ
 اللَّهِ مِنَ الرَّحْمَةِ مَا قَنَطَ مِنْ جَنَّتِهِ أَحَدٌ». {الحديث: ۶۹۱۳ = ۶۹۳۴ فم:}

ئەبو هورەیره (رهزای خودای ئی بن) فهرمووی: پیغه مبهەر (دروودی خودای لهسهر بن) فهرمووی:
 (ئهگەر موسولمان دهیزانی که خودا چهندی سزاو تۆلهی زۆری له لا ههیه، کهس
 بهتهمای بهههشت نهدهبوو، ههروهها ئهگەر کافرو بیباوه ریش دهیزانی که خودا
 چهندی رحمهتی زۆره کهس له بهههشت ناومید نهدهبوو). {تاج/۵، زنجیره: ۹۳،
 ژماره: ۵۱۴۹. م — گوشادی و بیسنووری رحمهت و میهره بانی خودای گهوره}.

(۱۴۶۹) خودا له دایک به رحمتیه به بهندهکانی خۆی

باب: الله أرحم بعباده من الوالدة بولدها

۱۹۲۶- عَنْ عُمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ قَالَ: قَدِمَ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِسَبْيٍ، فَإِذَا امْرَأَةً مِنَ السَّبْيِ تَبْتَغِي، إِذَا وَجَدَتْ صَبِيًّا فِي السَّبْيِ أَخَذَتْهُ
 فَأَلَصَقَتْهُ بِبُطْنِهَا، وَأَرْضَعَتْهُ، فَقَالَ لَنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «أَتَرُونَ هَذِهِ
 الْمَرْأَةَ طَارِحَةً وَلَدَهَا فِي النَّارِ؟». قُلْنَا: لَا وَاللَّهِ وَهِيَ تَقْدِرُ عَلَى أَنْ لَا تَطْرَحَهُ، فَقَالَ رَسُولُ
 اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «لِلَّهِ أَرْحَمُ بِعِبَادِهِ مِنْ هَذِهِ بَوْلِدِهَا». {الحديث: ۶۹۱۲ =
 ۶۹۳۳ فم:}

عومهری کوری خه طالب (رهزای خودای ئی بین) فهرمووی: جاری برکه یی ژنی دیلیان هیئا
 بۆ پیغه مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بین) ژنیکی منال به‌به‌ریان تیادابوو، مناله‌که‌ی خویی ئی
 به‌جیمابوو له‌عه‌زرت به‌چه‌که‌ی هه‌رگپی ده‌خواردو چه‌رخه‌ی ده‌کرد، به‌ناو ژنه
 دیله‌کاندا، له‌کوی کۆرپه‌یه‌کی مه‌مه‌که‌ خۆره‌ی ده‌ست ده‌که‌وت هه‌لی ده‌گرتو
 ده‌ینووساند به‌سینگ و به‌رۆکی خۆیه‌وه‌و مه‌مکی پپی ده‌دا، پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای
 له‌سهر بین) به‌ئیمه‌ی فهرموو: (ئایا به‌رای ئیوه‌ نهم ژنه‌ په‌رۆشه، ئه‌گه‌ر ساواکه‌ی خوی
 ده‌ست بکه‌ویته‌وه، له‌م بارو دۆخی په‌رۆشییه‌یدا بۆی، فیه‌ی ده‌داته ناو ناگره‌وه؟).
 گوتمان: نه‌خیر نه‌به‌خوا هه‌تا بتوانی شتی واناکا، هه‌رگیز ئه‌و جگه‌ر گۆشه‌یه‌ی
 خوی که‌ئیه‌ستا ئاوا په‌رۆشه‌ بۆی تووڕ نادات، چ جایی ئه‌وه‌ی که‌ فیه‌ی بداته ناو
 ناگره‌وه! فهرمووی: (ده‌سا زۆرباش بزانی که‌خوا گه‌لی به‌ره‌حمته‌ له‌گه‌ل به‌نده‌کانی
 خۆیدا هه‌تا نهم ژنه‌ له‌گه‌ل ساواکه‌ی خۆیدا!). {تاج/۵، زنجیره‌: ۹۲، ژماره‌: ۵۱۵۵ م.}.

۱۴۷۰) که‌س کرده‌وه‌ی خوی رزگاری ناکا. (۷۰۳۴ - ۷۰۴۱)

بَابُ: لَنْ يُنْجِيَ أَحَدًا عَمَلُهُ

۱۹۲۷- عَنْ عَائِشَةَ زَوْجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهَا كَانَتْ تَقُولُ: قَالَ رَسُولُ
 اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «سَدُّوا وَقَارِبُوا، وَأَبْشِرُوا، فَإِنَّهُ لَنْ يَدْخُلَ الْجَنَّةَ أَحَدًا عَمَلُهُ».
 قَالُوا: وَلَا أَنْتَ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ: «وَلَا أَنَا، إِلَّا أَنْ يَتَغَمَّدَنِي اللَّهُ مِنْهُ بِرَحْمَةٍ، وَاعْلَمُوا أَنَّ
 أَحَبَّ الْعَمَلِ إِلَى اللَّهِ أَدْوَمُهُ وَإِنْ قَلَّ». {الحديث: ۷۰۵۳ = ۷۰۷۸ فم. تجريد البخاری
 بالكوردی/۱، رقم: ۴۰ = ۴۳، ۱۱۵۳ فتح الباری}:

عائیشه (رهزای خودای ئی بین) فهرمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بین) فهرمووی: (هه‌ول و
 ته‌قه‌للایه‌کی مامناوه‌ندی و ریک و پیک بدنه‌و، له‌کاری خیردا دریغی مه‌که‌ن و
 موژده‌ی قه‌بوولتان ئی بی، بشزانی که‌که‌س به‌هوی کرده‌وه‌ی خۆیه‌وه‌ ناچیته
 به‌هه‌شت و له‌سزا رزگاری نابێ!). یاران عه‌رزیان کرد: قوربان! هه‌تا تۆیش؟
 فهرمووی: (به‌ئێ منیش هه‌روا، مه‌گه‌ر خودای گه‌وره‌ به‌ره‌حمته‌ و میه‌ره‌بانێ خوی
 دام بگه‌ری و نوقمی ده‌ریای ره‌حمته‌ی خۆیم بکا، بزانی که‌ خۆشه‌ویستترین کرده‌وه‌ی

به‌نده له‌لای خودای گه‌وره ئەو کرده‌وهیه‌تی که به‌رده‌وام‌تر بێ له‌سه‌ری با که‌میش بێ!). {تاج/۵، زنجیره: ۱۷، ژماره: ۵۲۱۵ — چوونه به‌هه‌شت له‌سایه‌ی خودای گه‌وره‌وه‌یه}.

(۱۴۷۱) که‌س وه‌ک خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌ر نارام ناگرێ له‌سه‌ر نازار. (۷۰۱۱ - ۷۰۱۳)
باب: مَا أَحَدٌ أَصْبَرَ عَلَىٰ أَذَىٰ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ
 ۱۹۲۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ قَيْسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «مَا أَحَدٌ أَصْبَرَ عَلَىٰ أَذَىٰ يَسْمَعُهُ، مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، إِنَّهُمْ يَجْعَلُونَ لَهُ نِدَاءً، وَيَجْعَلُونَ لَهُ وَلَدًا، وَهُوَ مَعَ ذَلِكَ يَرْزُقُهُمْ، وَيُعَافِيهِمْ، وَيُعْطِيهِمْ». {الحديث: ۷۰۱۳ = ۷۰۳۸ فم. تجريد البخارى بالكوردی/۵، رقم: ۱۹۴۷ = ۶۰۹۹، ۷۳۷۸ فتح الباری. تحفة الأشراف: ۹۰۱۵}:

ئەبو موسای ئەشعەری، که‌ناوی عەبدوڵلای کوری قەیسە (ره‌زای خودای ئی بێن) فه‌رمووی: خۆشه‌ویست (مروودی خودای له‌سه‌ر بێن) فه‌رمووی: (که‌س نییه‌ که‌ئاوا وه‌ک خودای گه‌وره به‌ نارام و به‌ چه‌وسه‌له‌ بێ، له‌سه‌ر ئەو گشته‌ نازار و قسه‌ نار‌ه‌وایانه‌ی که‌به‌و ده‌کرێ و به‌گوێی خۆی ده‌یان‌بیس‌تی، ئەوه‌تانێ ب‌تپه‌رستان ب‌پاری هاوتاو من‌دالێ بو‌ ده‌ده‌ن و ده‌لێن: من‌دالێ هه‌یه، خودا شه‌ریک و هاوبه‌شی هه‌یه، که‌چی له‌گه‌ڵ ئەم تانه‌و تواج‌ه‌شدا ئەوه‌تانێ خودای گه‌وره رزق و رو‌ژیی‌ان ده‌دا، ساخ‌له‌میان ده‌کا، خۆشی و نازو به‌هره‌و به‌خشی خۆی ده‌رژێنێ به‌سه‌ریان‌ا). {تاج/۵، زنجیره: ۳۰، ژماره: ۴۸۴۰ — باسی سه‌بر و نارام و لی‌بوور‌دن...}.

روون‌کردنه‌وه:

واته: نارام و هی‌منی و چه‌وسه‌له‌و شێنه‌یی ره‌فتاری خودای گه‌وره‌و پی‌غه‌مبه‌ران و زانایان و پیاو چاکانه‌.

(۱۴۷۲) كهس وهك خودای گهوره بهتهنگهوه نایی. (۶۹۲۳ - ۶۹۳۱)

باب: ما أَحَدٌ أَغْيَرَ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

۱۹۲۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «لَيْسَ أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَيْهِ الْمَدْحُ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ مَدَحَ نَفْسَهُ، وَلَيْسَ أَحَدٌ أَغْيَرَ مِنَ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ، مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ حَرَّمَ الْفَوَاحِشَ، وَلَيْسَ أَحَدٌ أَحَبَّ إِلَيْهِ الْعُذْرُ مِنَ اللَّهِ، مِنْ أَجْلِ ذَلِكَ أَنْزَلَ الْكِتَابَ وَأَرْسَلَ الرُّسُلَ». {الحديث: ۶۹۲۶ = ۶۹۴۹
 فم. تجريد البخاری بالكوردی/ ۵، رقم: ۱۷۷۹ = ۵۲۲۳ م فتح الباری:}

عبداللای کوری مهسعوود (رمزای خودای بی) فهرمووی: پیغه مبهرو (دروودی خودای لهسهر بی)

فهرمووی: (كهس وهك خودای بالآ دهستو خاوهن شكۆ، وهسپی جوانو بپاهاه لگوتنی پی خوش نییه، ههر له بهرته وهیه كه مه دحو وهسپی جوانی خوئی دهكا، له نایه ته كانی قورئاندا، وهك سووره تی فاتیحاو قولهووه للآ و زور نایه تی سووره تی تر، وه كه سیش وهك خودای بالآ دهستو خاوهن شكۆ به تهنگی ریژی نایینی خوئی وه نییه، ههر له بهر نه وهیشه كه هه موو خراپه و بی شهرعییه کی نارپه وا كرددوه، وه كه سیش وهك خودای گهوره مه هانه ی ره وای پی خوش نییه، ههر له بهرته وهیه كه نامه ئاسمانییه كان و پیغه مبهرو ره وانه كراوو فروستاده كانی ناردوه، هه تا خودای گهوره چی پی خوشه و چی پی ناخوشه رونی بكه نه وه بو په یوه نندیداران!). {تاج/ ۲، زنجیره: ۵۷، ژماره: ۲۲۰۴}.

۱۹۳۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «إِنَّ اللَّهَ يَغَارُ، وَإِنَّ الْمُؤْمِنَ يَغَارُ، وَغَيْرَةُ اللَّهِ أَنْ يَأْتِيَ الْمُؤْمِنُ مَا حَرَّمَ عَلَيْهِ». {الحديث: ۶۹۲۷ = ۶۹۵۰ فم. تجريد البخاری بالكوردی/ ۵، رقم: ۱۷۷۹ = ۵۲۲۳ م. ترمذی. رضاع: ۱۱۶۸ تحفة الأشراف: ۱۵۳۶۳}:

ئه بو هورهیره (رمزای خودای بی) فهرمووی: خوشه ویست (دروودی خودای لهسهر بی) فهرمووی:

(خودای گهوره به تهنگه وه دئ و غیرت دهیگری، ههروه ها موسولمانیش به تهنگه وه دئ و غیرت دهیگری، له کاتی روودانی کاری ناشایسته دا به تهنگی شهره فو نابروو نامووسه وه دین، خودای گهوره لهسهر ئه وه غیرت دهیگری و هه لده داتی كه

موسولمان شتی نارەوا بکاو ئەوەی که خودا نادروست و نارەوا یکردوو و ئەو بیکات).
{تاج/۲، زنجیر: ۵، ۵۷، ژمارە: ۲۲۰۲ - مەردایەتی و بەتەنگەو بوونی نامووس...}.

(۱۴۷۲) رازی نەینی و دیانانی بەندە بە گوناھەکانیدا. (۶۹۴۲ - ۶۹۴۶)

باب: النجوى وتقرير العبد بذنوبه

۱۹۳۱ - عَنْ صَفْوَانَ بْنِ مُحْرِزٍ قَالَ: قَالَ رَجُلٌ لِابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا): كَيْفَ سَمِعْتَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ فِي النَّجْوَى؟ قَالَ: سَمِعْتُهُ يَقُولُ: «يُدْنِي الْمُؤْمِنُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ حَتَّى يَضَعَ عَلَيْهِ كَنَفَهُ، فَيَقْرُرُ بِذَنْبِهِ، فَيَقُولُ: هَلْ تَعْرِفُ؟ فَيَقُولُ: أَيْ رَبِّ أَعْرِفُ. قَالَ: فَإِنِّي قَدْ سَتَرْتُهَا عَلَيْكَ فِي الدُّنْيَا، وَإِنِّي أَغْفِرُهَا لَكَ الْيَوْمَ، فَيُعْطَى صَحِيفَةً حَسَنَاتِهِ، وَأَمَّا الْكُفَّارُ وَالْمُنَافِقُونَ، فَيُنَادَى بِهِمْ عَلَى رُءُوسِ الْخَلَائِقِ: هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى اللَّهِ». {الحديث: ۶۹۴۶ = ۶۹۷۰ ف.م = ف.م = فتح الملهم. تجريد البخارى = الترجمة الكردية/ ۳، رقم: ۱۰۵۸ = ۲۴۴۱، ۴۶۸۵، ۶۰۷۰، ۷۵۱۴ فتح البارى. ابن ماجة. مقدمة: ۱۸۳. تحفة الأشراف: ۷۰۹۶}:

سەفوانی کوری موحریز (رحمەتی خودای ئی) فەرمووی: پیاوی بە ئیبنو عومەری گوت: چیت بیستوو و لە پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) سەبارەت بە رازی نەینی نیوانی خودا و بەندەى خۆی؟ فەرمووی: ژنەوتم لیى دەیفەرموو (دروودی خودای لەسەر بێ): (لەرۆژی دوا روژدا، لە رازیکی نەینی دوو بەدوودا، خودای گەورە، موسولمان لەخۆی نزیک دەکاتەو، بە رەنگیکى و لەپەنای خۆیدا پەنای دەدا و بە پەردەى رحمەتی خۆی دەپۆشی، هەتا خەلکی مەحشەر چاویان ئی نەبێ، ئەوجا خودا یەکە یەکە، پێی پێ دەنێ لە گوناھەکانی، پێی دەفەرموی: ئایا پێ دەنێیت لەم گوناھە و لەو گوناھە کە کردووتن، بەندەکەش گشت جارێ لەباتی جارێ دووجار دەلێ: بەلێ، ئەى پەروەردگارم پێی ئی دەنێم و لەدنیا دا ئەو تاوانانەم گشت کردوون، هەتا بەندەکە ددان دەنێ بەهەموو گوناھەکانیدا.

ئیتەر بەندەکە دەترسێ و دەحەپەسێ و لەدلی خۆیدا دەلێ: سەرم تیا دەچێ، خودا پێی دەفەرموی: مەترسە، من لەجیھاندا ئەم گوناھانەم بو پۆشیویت، ئەوا

نهمر و کهیش لیت خوشبووم لهو گوناخانه، له پاش نهمه نامه ی کرده ده باشه کانی دده نه دهستی راستی، نهمه حالی موسولمانه، به لام نا موسولمان، چی بی پروایی، چی موافق و ناپاک، جاپرکیش و جاپرچی، له بهرچاوی شایه ته کانی سهریان و له بهرچاوی خه لکی مه حشر، بانگه واز هه لده داو ده لی:

{ هَؤَلاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى رَبِّهِمْ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ - هود - ۱۸/۱۱ }.

واته: نائهمانه بوون که دروین به دهم خوداوه ده کرد، ناگاداربن که نه فرین و نه فرمت و سزای سهختی خودا بو سته مکارانه. { تاج: ۴، زنجیره: ۱۲، ژماره: ۳۹۲۱ - سوورده تی هود }.

۱۴۷۴) ده ورکرده دی به خشه کانی خودا، له روژی قیامه تدا بو بهنده ی

بیباوه، یا بهنده ی ناپاک. (۷۳۴۳ - ۷۳۸۸)

باب: تقرير النعم يوم القيامة على الكافر والمنافق

۱۹۳۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالُوا يَا رَسُولَ اللَّهِ: هَلْ نَرَى رَبَّنَا يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ قَالَ: «هَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الشَّمْسِ فِي الظَّهْرِ لَيْسَتْ فِي سَحَابَةٍ؟». قَالُوا: لَا. قَالَ: «فَهَلْ تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ لَيْسَ فِي سَحَابَةٍ؟». قَالُوا: لَا. قَالَ: «فَوَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ رَبِّكُمْ عَزَّ وَجَلَّ إِلَّا كَمَا تُضَارُونَ فِي رُؤْيَةِ أَحَدِهِمَا، قَالَ: فَيَلْقَى الْعَبْدَ فَيَقُولُ: أَيُّ فُلٍّ! أَلَمْ أُكْرِمْكَ وَأَسْوِدْكَ وَأَزْوَجْكَ وَأَسَخَّرْ لَكَ الْخَيْلَ وَالْإِبِلَ وَأَذْرَكَ تَرَأْسُ وَتَرْبَعُ؟ فَيَقُولُ: بَلَى أَيُّ رَبٍّ، قَالَ: فَيَقُولُ: أَفَظَنَنْتَ أَنَّكَ مُلَاقِي؟ فَيَقُولُ: لَا. فَيَقُولُ: فَإِنِّي أَنَسَاكَ كَمَا نَسَيْتَنِي، ثُمَّ يَلْقَى الثَّانِي فَيَقُولُ: أَيُّ فُلٍّ! أَلَمْ أُكْرِمْكَ وَأَسْوِدْكَ وَأَزْوَجْكَ وَأَسَخَّرْ لَكَ الْخَيْلَ وَالْإِبِلَ، وَأَذْرَكَ تَرَأْسُ وَتَرْبَعُ؟ فَيَقُولُ: بَلَى يَا رَبَّ. فَيَقُولُ: أَفَظَنَنْتَ أَنَّكَ مُلَاقِي؟ فَيَقُولُ: لَا، فَيَقُولُ: فَإِنِّي أَنَسَاكَ كَمَا نَسَيْتَنِي، ثُمَّ يَلْقَى الثَّالِثَ فَيَقُولُ لَهُ مِثْلَ ذَلِكَ، فَيَقُولُ: يَا رَبَّ آمَنْتُ بِكَ وَبِكِتَابِكَ وَبِرُسُلِكَ، وَصَلَّيْتُ وَصُمْتُ وَتَصَدَّقْتُ، وَيُسْنِي بِخَيْرٍ مَا اسْتَطَاعَ، قَالَ: فَيَقُولُ: هَا هُنَا إِذَا. قَالَ: ثُمَّ يُقَالُ لَهُ: الْآنَ نُبْعَثُ شَاهِدَنَا عَلَيْكَ، وَيَتَفَكَّرُ فِي نَفْسِهِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْهَدُ عَلَيَّ؟ فَيُخْتَمُ عَلَيْهِ وَيُقَالُ لِفَخِيذِهِ

وَلَحْمِهِ وَعِظَامِهِ: انْطَقِي، فَتَنْطِقُ فَخَذَهُ وَلَحْمُهُ وَعِظَامُهُ بِعَمَلِهِ، وَذَلِكَ لِيُعْذِرَ مِنْ نَفْسِهِ، وَذَلِكَ الْمُنَافِقُ، وَذَلِكَ الَّذِي يَسْحَطُ اللَّهُ عَلَيْهِ. (الحديث= ۷۳۶۴ =).

ئەبو ھورەيرە (رەزاي خوداي ئى بى) ھەرمووى: ياران (رەزاي خودايان ئى بى) ھەرموويان: قوربان! ئەى پيغەمبەرى خودا! ئايا لەپوژى دوا روژدا، خوداي خويمان بەچاوى سەر دەبين؟ ھەرمووى: (ئەگەر کات نيودرۆ بى و ئاسمانيش سامال بى بۆ بينيني خور لەوکاتەدا ھىچ ئەركى، زەحمەتى، دەکيشن؟).

گوتيان: نەخەير. ھەرمووى: (ئەى ئەگەر ئاسمان سايەقە بى بۆ ديتنى مانگى شەوى چواردە ھىچ ئەركى، زەحمەتى دەبين؟). ھەرموويان: (نەخەير) ھەرمووى: (دەسا بەوکەسە کە گيانى منى بەدەسە کە خوداي فريا رەسە، وەک چۆن بە ئاسانى و بە ئاسايى لەم دوو کاتەدا ئەم دوو شتە بەچاوى سەرتان دەبين، لە قيامەتیشا ئاوا بەبى ئەرک و سەراسى، خوداي خوتان دەبين).

ھەرمووى: (کاتى بەندە دەگاتەو بەخودا، پيى دەفەرموى: ئەى فيسار! من ريزى تۆم نەگرتبوو؟ نەمکردبووى بە سەرگەوردو سەردار؟ ژنم نەدابوو پيى؟ رەوگو رانە و شترم نەدابوو پيى؟ نەمکردى بە گەوردو سەرۆک و بە سەردارى تۆم نەهيشتیتەو؟ ملکانە و چوارىەکت وەرنەدەگرت لە مسکینەکانت؟ ئەويش دەلى: با، چۆن دەفەرمووى وایە، ھەرمووى: خودايش دەفەرموى: ئەى باوەرت بەو ھەبوو کە ئاوا بەداماوى دييتەو بەردەستى من؟ دەلى: نەخەير، خودايش دەفەرموى: دەوامنیش تۆ لەبىر خۆم دەبەمەو، وەک چۆن تۆ منت لەبىرى خۆت بردبوو، ئيتەر ئاوا لەبەينى خودا و ئەم جوړە بەندانەدا، کە ئەمانە کافرو بى پروان، ئەم جوړە پرسيارو وەلامانە روو دەدا، سييەم کەس کە خودا ھەمان پرسيارى ئى دەکا دەلى: ئەى پەروردگارى خۆم! باوەرم بەتۆ بەنامەى پيرۆزى تۆو بە پيغەمبەرانى تۆ ھەبوو، وەكى تريس نويزم دەکردو روژووم دەگرت و خيىر دەکرد، ئيتەر تا دەتوانى لەم وەسپە شيرينە دەلى خودايش دەفەرموى: کەوابى تۆ ليرەبە، ھەر ئيستا شايتەى خۆمت ئى راست دەکەمەو. ئەويش لەدلى خويدا بيردەگاتەو دەلى: دەبى

کى بى که شایه تيم لى بدا، نهوجا دهمى مؤرده گرى، به پرانى و گوشتى و ئيسكى دهگوترى: ئادهى ئيوه قسه بکهن، جا نهوان دینه قسه و، کابراى دوو روو ناپاک، ههرچى کردووه دهیگپر نهووه شایه تى لى دهدهن، بویه خودا نهندامى خوئى لى دهکا به شایه ت تا هیج قسه نهمینى و بیانووى بپرئ، نههم جورده که سانه يش نهو دوو روو ناپاک و منافقانهن، که خودا لیان رهنجاوه و رقى لیان گرتوون). {تاج/۵، زنجیره: ۱۲۱، ژماره: ۵۶۵۸ - لیپرسینه وهى بهنده کان}.

۱۴۷۵) نهندامه کانی مروءه خوئ ده بن به شایه ت له سه رى، له روژى قیامه تا.

(۷۳۸۸ - ۷۳۴۳)

بَاب: شَهَادَةُ أَرْكَانِ الْعَبْدِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ بِعَمَلِهِ

۱۹۳۳- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَضَحِكَ، فَقَالَ: «هَلْ تَدْرُونَ مِمَّ أَضْحَكُ؟». قَالَ: قُلْنَا: اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: «مِنْ مُحَاطَةِ الْعَبْدِ رَبَّهُ فَيَقُولُ: يَا رَبِّ أَلَمْ تُجَرِّنِي مِنَ الظُّلْمِ؟ قَالَ: يَقُولُ: بَلَى. قَالَ: فَيَقُولُ: فَإِنِّي لَا أُجِيزُ عَلَى نَفْسِي إِلَّا شَاهِدًا مِنِّي، قَالَ: فَيَقُولُ: كَفَى بِنَفْسِكَ الْيَوْمَ عَلَيْكَ شَهِيدًا، وَبِالْكَرَامِ الْكَاتِبِينَ شُهُودًا. قَالَ: فَيُخْتَمُ عَلَى فِيهِ، فَيُقَالُ لِأَرْكَانِهِ: انْطَقِي. قَالَ: فَتَنْطِقُ بِأَعْمَالِهِ، قَالَ: ثُمَّ يَخْلَى بَيْنَهُ وَبَيْنَ الْكَلَامِ، قَالَ: فَيَقُولُ: بَعْدًا لَكُنَّ وَسُحْقًا! فَعَنْكُنَّ كُنْتُ أَنَاضِلُ». {الحديث: ۷۳۶۵ = ۷۳۹۹ فم}:

ئیمامی نه نه سی کوری مالیک (رهزای خودای لى بى) فهرمووی: جارئ له خزمه تى حه زره تدا بووین (درووى خودای له سه ر بى) پیکه نهى و فهرمووی: (دهزانن له بهرچى پیکه نهیم؟) عه رزمان کرد: خوداو پیغه مبه رى خودا زور باش دهزانن.

فهرمووی: (له و گفتوگو یه ی که له نیوانى بهنده و پهروه دگاریدا رووده دا، که بهنده که دهئ: نهى خودایه! دیاره که تو په نای منت داوه له وه که زور و سته مم لى بکری؟

دهفه رموی: بهئ: په نام داوی، نه مپرو روژیکه نه من نه که سیکی تر زور و سته م و ناهه قیت لى ناکا. بهنده که دهئ: که وایى ههر شایه تى که پارچه یى له خو م

نەبی، شایەتی ئەو قەبوول ناکەم (واتە: ئەوەی کە فریشتەکان لە نامەی کردارما لەسەر منیان نووسێوە، ئەوەم قەبوول نینە). خودایش دەفەرموێ: ئەمڕۆ خۆت بەسیت کە ببی بەشایەت لەسەر خۆت، لەگەڵ شایەتی فریشتە نووسەرە بەرێزەکان (یان: شایەتی تری پێناوی!).

فەرمووی: (ئەوساکە مۆر دەنرێ بەسەر دەمیایو بە ئەندامەکانی تری دەگوترێ: ئادەیی ئێوە قسە بکەن). فەرمووی: (جا ئەوانیش هەرچی کردوو بەقسە دەگێرێنەو). فەرمووی: (ئەنجا خودا رێگەی قسەکردنی دەدا، زمانی دەکریتهو دەلی: قرتان تیکەوێ، ئەو ئەندامەکانم من بۆ کێمە، خۆم بۆ ئێوەم بوو!). {تاج/٥، زنجیرە: ١٢١، ژمارە: ٥٦٥٩ - لێپرسینەوێ بەندەکان لەلایەنی خوداوە}.

١٤٧٦) ئەو پەری ترسان لەخودای بالا دەستو شکۆمەندو ترسانی زۆر لە تۆلەیی

سەختی. (٦٩٠٣ - ٦٩١٨)

بَابُ فِي خَشْيَةِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَشِدَّةِ الْخَوْفِ مِنْ عِقَابِهِ

١٩٣٤- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «قَالَ رَجُلٌ لَمْ يَعْمَلْ حَسَنَةً قَطُّ لِأَهْلِهِ: إِذَا مَاتَ فَحَرَّقُوهُ، ثُمَّ اذْرُوا نَصْفَهُ فِي الْبَرِّ، وَنَصْفَهُ فِي الْبَحْرِ، فَوَاللَّهِ لَئِنْ قَدَرَ اللَّهُ عَلَيْهِ لَيُعَذِّبَنَّ عَذَابًا لَا يُعَذِّبُهُ أَحَدًا مِنَ الْعَالَمِينَ، فَلَمَّا مَاتَ الرَّجُلُ فَعَلُوا مَا أَمَرَهُمْ، فَأَمَرَ اللَّهُ الْبَرَّ، فَجَمَعَ مَا فِيهِ، وَأَمَرَ الْبَحْرَ فَجَمَعَ مَا فِيهِ، ثُمَّ قَالَ: لِمَ فَعَلْتَ هَذَا؟ قَالَ: مِنْ خَشْيَتِكَ يَا رَبِّ وَأَنْتَ أَعْلَمُ، فَغَفَرَ اللَّهُ لَهُ». {الحديث: ٦٥١٤ = ٦٩٣٥ ف.م = فتح الملهم. تجريد البخاري = الترجمة الكردية/٤، رقم: ١٣٧٦ = ٣٤٥٢، ٣٤٧٩، ٧٥٠٦ فتح الباری. نسائی. جنائز: ٢٠٧٩. تحفة الأشراف: ١٣٨١٠}:

ئەبو ھورەیرە (رەزای خودای ئی بێ) فەرمووی: خۆشەویست (درودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (پیاوی دەبی، کفن دز دەبی، ھەرگیز کردەوێ چاکەیی نەکردبوو، لەسەرە مەرگدا، کاتی لەخۆی ناویمید دەبی و دەزانی کەئێتر ناژی، کەسوکارەکی رادەسپیری و پێیان دەلی: کەمن مردم، داریکی زۆر کۆیکەنەوێ ناگری تی بەردەن و لەناو ئەو

ئاگره مه شقه لانه دا، له شه کهم ته و او ته و او بسووتینن، کاتی گوشت و ئیسکه کهم داپلۆخان و بووم به خه لوز، له ناو دنگدا ورد ورد بمه اړن و بمکه ن به ئاردو، له روژیکي ره شه بادا، نیووم بچینن به دهشت و درداو ئه و نیوکه کی تریشم بچینن به ناو دریا دا، چونکه به و خودایه، ئه گهر خودا دهستی لیم گیریبی سزایه کی وهام دهدا، که سزای که سی تر وابه سه ختی نادا، جا که پیاو ده که دهری که سوکاره کی راسپیړی و وه سیته که ی به جی دهینن، دهی سووتینن و تۆزو خو له سووتا وه کی بهرووی زهوی و به سمر رووی دریا دا ددهن به دهم باوه و دهیچینن. ئه و سا خودای گه و ره ئاردو گه ردو ته پو تۆزه که ی کو ده کاته ووه، سهر له نوی زیندووی ده کاته ووه و دهی کاته ووه به پیاو ده کی جاران و پیی ده فهرموئ: له بهرچی وات له خوت کرد؟ ده لی: له ترسی سزای تو ئه ی خوییه! وه خوشت باشر ئاگات له نیازی دلیم هیه، ئه گهر درو ده کهم ئه م وه لامه م لی قه بوول مه که. ئیتر خودا باوهری پی ده کاو دهرانی که له ترسی ئه و ئه و راسپیړیه ی کردووه وای له خوی کردووه، له بهرئه ووه لیی خوش ده بی (۱). {تاج/۵، زنجیره: ۹۲، ژماره: ۵۱۴۵. م - هر چه نده به نده له راده به دهر تاوانی هه بی...}.

۱۴۷۷) که سی له پاش گونا ه کردن له خوا داوای لیخو شبوون بکا. (۶۹۱۹ - ۶۹۲۲)

فِيمَنْ أَذْنَبَ ثُمَّ اسْتَغْفَرَ رَبَّهُ عَزَّ وَجَلَّ

۱۹۳۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِيمَا يَحْكِي عَنْ رَبِّهِ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ: «أَذْنَبَ عَبْدٌ ذَنْبًا فَقَالَ: اللَّهُمَّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي. فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْبًا فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، ثُمَّ عَادَ فَأَذْنَبَ فَقَالَ: أَيُّ رَبِّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: عَبْدِي أَذْنَبَ ذَنْبًا فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ، وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، ثُمَّ عَادَ فَأَذْنَبَ، فَقَالَ: أَيُّ رَبِّ اغْفِرْ لِي ذَنْبِي، فَقَالَ تَبَارَكَ وَتَعَالَى: أَذْنَبَ عَبْدِي ذَنْبًا فَعَلِمَ أَنَّ لَهُ رَبًّا يَغْفِرُ الذَّنْبَ وَيَأْخُذُ بِالذَّنْبِ، وَأَعْمَلَ مَا شِئْتَ فَقَدْ غَفَرْتُ لَكَ». قَالَ عَبْدُ الْأَعْلَى: لَا أَدْرِي أَقَالَ فِي الثَّالِثَةِ أَوِ الرَّابِعَةِ: «أَعْمَلَ مَا

شئت». {الحديث: ۶۹۱۹ = ۶۹۴۱ فم. تجريد البخاری بالكوردی/ ۵، رقم: ۲۱۳۱ = ۷۵۰۷. تحفة/ ۱۳۶۰۲}:

ئەبو ھورەیرە (رەزای خودای ئی) فەرمووی: خۆشەویست (دروودو سلاوو سەلاواتو رەحمەتو بەرەکاتی خودای گەورەو سەرورەری لەسەربێو سەر و مائ و منائ و حال و ھەست و نەست گشتی بەقوربانی تۆزی بەرپێی دینیکەرانی گۆری پیرۆزو نازداری بێ) لە فەرموودەییەکی قودسیدا، لە پەرورەدگاری گەورەو سەرورەری خۆیەو دەگیرێتەو، کە خودای گەورەو سەرورە دەفەرموی: (بەندەیی گوناھێ دەکا، لەپاشا پەشیمان دەبێتەو دەلی: خودایە! پەشیمانم لێم خۆشبە، خودای پیرۆزو گەورەیش دەفەرموی: ئەم بەندەییە من، وەك ئەم گوناھەیی کردوو، ھەق دەیشزانێ، کە خودایەکی وای ھەیە دەتوانێ کە ھەم لە گوناھ خۆش بێ و ھەم لەسەر گوناھ تۆلە بستیێ. دیسان ئەو بەندەییە تێھەل دەچیتەو گوناھێکی تر دەکاتەو دەلیتەو: خودایە! پەشیمانم لە گوناھم خۆشبە، دیسان خودای پیرۆزو گەورەیش دەفەرمویتەو: ئەم بەندەییە من، وەك ئەم گوناھەیی کردوو، دەیشزانێ کە خودایەکی وای ھەیە، میھرەبان و لێبورەییە، دەتوانێ ھەم لە گوناھ خۆشبێ و ھەم لەسەر گوناھ تۆلە لە گوناھکار بستیێ، دەی ئێتر ھەرچی ئارەزوو دەکا، بابیکا مادام ئەمە حالێتی، گوناھ دەکات و تەوبەیی بەراستی ئی دەکا، والیی خۆشبووم). {ریاض/ ۲، زنجیرە: ۵۱، ژمارە: ۴۲۱ – باسی ھیواو ئومید بە میھرو رەحمەتی خودای گەورە}.

لێردە ئەمە پترە: مامۆستاکی موسلیم کەناوی عەبدول ئەعلا کوری ھەمادە، دەلی: نازانم کە لەسەری جاری سییەمدا یا لەسەری جاری چوارەمدا، دەفەرموی: (چی دەکەیت بیکە، من لێت خۆش بووم!). {تاج/ ۵، زنجیرە: ۹۲، ژمارە: ۵۱۴۴. م}.

(۱۴۷۸) که سی تووشی گوناہی ببی و له پاشا ده ستنویر بکری و له پاشان نویریکی

فه رزیکا. (۶۹۳۲ - ۶۹۳۸)

باب: فِيمَنْ أَصَابَ ذَنْبًا ثُمَّ تَوَضَّأَ وَصَلَّى الْمَكْتُوبَةَ

۱۹۳۶- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: بَيْنَمَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي الْمَسْجِدِ وَنَحْنُ قُعُودٌ مَعَهُ، إِذْ جَاءَ رَجُلٌ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَصَبْتُ حَدًّا فَأَقِمَّهُ عَلَيَّ، فَسَكَتَ عَنْهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، ثُمَّ أَعَادَ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَصَبْتُ حَدًّا فَأَقِمَّهُ عَلَيَّ، فَسَكَتَ عَنْهُ، وَأَقِيمَتِ الصَّلَاةُ، فَلَمَّا انْصَرَفَ نَبِيُّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، قَالَ أَبُو أُمَامَةَ: فَاتَّبَعَ الرَّجُلُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حِينَ انْصَرَفَ، وَاتَّبَعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنْظَرُ مَا يَرُدُّ عَلَى الرَّجُلِ، فَلَحِقَ الرَّجُلُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي أَصَبْتُ حَدًّا فَأَقِمَّهُ عَلَيَّ، فَقَالَ أَبُو أُمَامَةَ: فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «أَرَأَيْتَ حِينَ خَرَجْتَ مِنْ بَيْتِكَ أَلَيْسَ قَدْ تَوَضَّأْتَ فَأَحْسَنْتَ الْوُضُوءَ؟». قَالَ: بَلَى يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «ثُمَّ شَهِدْتَ الصَّلَاةَ مَعَنَا؟». فَقَالَ: نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «فَإِنَّ اللَّهَ قَدْ غَفَرَ لَكَ حَدَّكَ، أَوْ قَالَ: ذَنْبَكَ». {الحديث: ۶۹۳۸ = ۶۹۶۲. فم. أبو داود. حدود: ۴۳۸۱. تحفة الأشراف: ۴۸۷۸} :

ئەبو ئومامە (رەزای خودای لی بین) فەرمووی: جاری خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بین) لە مزگەوت دانیشتبوو، ئیەمەیش لە خزمەتیدا دانیشتبووین، لەوکاتەدا پیاوی هات، گوتی: ئەه پێغەمبەری خودا! شایانی هەددی شەرعییم، فەرمان بفرموو کە هەددم بەسەردا جی بەجی بکری، پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بین) بێدەنگ بوو، وەلامی ئەداوە، دووبارە پیاوەکە قسەکەیی دووبارە کردەوه گوتی: ئەه پێغەمبەری خودا! شایانی هەددی شەرعییم، بفرموو کە هەددم بەسەردا جی بەجی بکری. دیسان پێغەمبەر خامۆش بوو، قسە نەکرد. جا قامەتکرا بۆ جەماعەتی نوێژی لە پێنج فەرزهکان و نوێژەکە کرا، کە پێغەمبەر نوێژەکە تەواوکرد روشت، پیاوەکە شوێن پێغەمبەر کەوت، منیش شوینی کەوتم، هەتا بزائەم بەجی وەلامی پرسیری پیاوەکە دەداتەوه. پیاوەکە پێغەمبەری گرتەوه و عەرزیکرد: قوربان! وەلامت

نەدامەۋە، مەن شايسىتەي ھەددى شەرىم، بىھەرمۇو كە ھەددەكەم لەسەر جى بەجى بىكرى.

ئەبو ئومامە فەرمۇۋى: پېغەمبەر پىي فەرمۇۋ: (ئەرى تۆكەلەمال دەرچوۋىت، دەستىۋىژىكى جۈانت نەگرت؟). گوتى: بەلى، ئەي پېغەمبەرى خودا! كە لەمال دەرچوۋم دەستىۋىژم گرتو دەستىۋىژىكى جۈانىش. فەرمۇۋى (دروۋى خوداى لەسەر بى): (لەپاشا لەگەل ئىمەدا ئەم نوپژم بە جەماعەت كىرد؟). گوتى: بەلى، ئەي پېغەمبەرى خودا! لەگەل ئىۋەدا ئامادەي ئەم نوپژە بوۋم بە جەماعەت كىردم لەگەل ئىۋەدا. پېغەمبەر (دروۋى خوداى لەسەر بى) پىي فەرمۇۋ: (دەي خوداى گەۋرە لىت خۇشبوۋ لەو ھەددە) يا فەرمۇۋى: (دەي خوداى گەۋرە لەو گوناھەت خۇشبوۋ). {تاج: ۱/، زنجىرە: ۴۳، ژمارە: ۳۳۰ – فەزلو گەۋرەيى نوپژو باسى فەرزبوۋن...}.

روۋىكردنەۋە:

ئەبو ئومامەي باھىلى، ناۋى سودەيى كورى عەجلانە، ھاۋەلى پېغەمبەرە، لەھۋزى ئەل باھىلىيە، خۇي دەفەرمۇۋ: كاتى {لَقَدْ رَضِيَ اللَّهُ عَنِ الْمُؤْمِنِينَ إِذْ يُبَايِعُونَكَ تَحْتَ الشَّجَرَةِ} لە قورئانى پىرۋزدا، لە پەسنو مەتھى بەشدارانى بەيەتەي رىضۋاندا ھاتە خوارمە، عەرزى خۇشەۋىستەم كىرد: قوربان! مەنىش يەككىك بوۋم لەو كۆمەلەي كە لەژىر ئەم شىخەلەدا پەيمانەم بەتۇدا، فەرمۇۋى: (تۆ لەمنىۋ مەنىش لەتۆم).

ھەروا ئەبو ئومامە خۇي دەفەرمۇۋ: لە غەزايەكا چوۋمە خىزمەتى ھەزرىت (دروۋى خوداى لەسەر بى) عەرزىم كىرد: قوربان! نزام بۇ بىكە كە خودا لەم غەزايەدا شەھىدبوۋنم پى خەلەت بىھەرمۇۋ. بەلام خۇشەۋىستەم فەرمۇۋى: «اللَّهُمَّ سَلِّمْهُمْ وَعَنَّمْهُمْ». واتە: (خودايە! لەم غەزايەدا ھەم بىۋەدى سەلامەتيان بىكەۋ، ھەم تالانىيان پى خەلەت بىھەرمۇۋ!).

ئەبو ئومامە لە حومس، لەشام دەژيا، دەلىن: دواھەمىن كەس بوۋە، لە ھاۋەلانى پېغەمبەرى نازىز كە لەشام مردوۋە. گىرەنەۋەدى زۆرى لە خۇشەۋىستەۋە

ئەنجامداۋە، زۆرىنەى گىرآنەۋەكانى شامىيەكان دەيگىرپنەۋە. لە فەتھول بارى
عەسقىلانى و عومدەتولقارى عەينىدا دەفەرموى: (سى فەرموودەى لە بوخارىدا
هەيە).

لە تەجريدى بوخارىدا، ژمارە: (۱۰۲۰) دەفەرموى: جارى ئەبو ئومامە سودەى
كورى عەجلانى ئەل-باھىلى (رەزاي خوداي ئى بى) ھەۋجارو يەرەقو گاسن و شتى ترى لە
كەرەسەى جووتو فەلايى بىنى، فەرمووى: بەگوپى خۆم لەزارى پىرۆزى
خۆشەويستەم ژنەوت، دەيفەرموو: (ئەمە سەربكا بەھەر مالىكا، خودا دەيكا
بەمايەى ژىر دەستى و كەساسى بۆيان).

ئەبو ئومامە لەتەمەنى نەۋەدو يەك سالىدا، لەسالى ھەشتاۋ يەكى كۆچىدا،
لەشام بەمردنى خودا دەمرى (رەزاو رەحمەتى خوداي ئى بى). {بىروانە:
تەجريد/۳، ژمارە: ۱۰۲۰ فتح البارى}.

۱۴۷۹) لەرۆزى قىامەتدا لەتۆلەى ھەموو موسولمانىكدا بىتېروايەك دەخرىتە ناو
ناگرى دۆزەخەۋە. (۶۹۴۲ - ۶۹۴۶)

بَابُ: يُجْعَلُ لِكُلِّ مُسْلِمٍ فِدَاءٌ مِنَ النَّارِ مِنَ الْكُفَّارِ

۱۹۳۷- عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «إِذَا كَانَ يَوْمُ
الْقِيَامَةِ دَفَعَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ إِلَى كُلِّ مُسْلِمٍ يَهُودِيًّا أَوْ نَصْرَانِيًّا، فَيَقُولُ: هَذَا فَكَأُكَّكَ مِنَ
النَّارِ». {الحديث: ۶۹۴۲ = ۶۹۶۶ فم}:

ئەبو موساي ئەشعەرى (رەزاي خوداي ئى بى) خۆشەويست (دروودى خوداي لەسەر بى) فەرمووى:
(كاتى رۆزى ژيانەۋە ھات خوداي بالا دەست و خاۋەن شكۆ، گشت موسولمانى، يا
جوولەكەيى، يا گاورى، دەداتە دەستى و پىي دەفەرموى: ئەۋا تۆم بەخشى و
لەجياتى تۆ، بەم كابرا جوولەكەيە، يابەم كابرا گاۋرە، جىگەى ناو دۆزەخى تۆ،
بەمە پىر دەكەمەۋە!). {تاج/۵، زنجىرە: ۹۳، ژمارە: ۵۱۵۲. م}.

(پوخته‌ی نهم نامه‌ی تهوبه‌یه)

- ۱- تهوبه صابوونی گوناوه، تهوبه‌ی به‌راستی هه‌موو گوناوه‌ی پاک ده‌کاته‌وه، بیاوه‌که سه‌ده‌کسی به‌ناهه‌ق کوشتبوو، به‌لام کاتێ به‌راستی تهوبه‌ی کرد، خودا تهوبه‌که‌ی قه‌بوول کردو له به‌هه‌شتی به‌رینی خۆیدا نیشه‌جیی کرد گه‌رجی فریای جی‌به‌جی کردن و دانه‌وه‌ی مافی خودا و مافی به‌نده‌کان نه‌که‌وت!!
 - ۲- تهوبه قه‌بوول ده‌بی، به‌مه‌رجی گیان نه‌گاته گیانه‌لای سه‌ره مه‌رگ، خوا به‌نسیبمان به‌هرموئ.
 - ۳- به‌رحمه‌تی خودا زیاتر پشت ده‌به‌ستین، هه‌تا به‌گه‌رده‌وه‌ی باشی خۆمان.
 - ۴- نابێ مروؤف، له‌مه‌کری خودا دلنیا‌بی، باش وایه هه‌میشه دلێ له‌لای خودایی، زمانی له‌ زی‌کرو یادی خودا پاراوبی.
 - ۵- کورت و پوخت: (مروؤف نابێ به‌کردنی گوناوه‌ره به‌ربدا و نائومی‌د ببی له‌ رحمه‌ت و میهره‌بانی خودا، به‌لکوو به‌ پی‌چه‌وانه‌وه له‌پاش هه‌موو گوناوه‌ی تهوبه‌ی لی بکا، په‌شیمان ببیته‌وه، له‌خودا بپاریته‌وه که لیی خۆش بی، نه‌رکه نایینییه‌کان به‌جی به‌یئێ، وه‌ک نویژو جه‌ماعه‌ت و جه‌ج و زه‌کات و خێرو خیرات و روژوو، وه‌ک خودا له‌ قورئاندا به‌ده‌ق ده‌فه‌رموئ:
- {وَأَخْرَجُوا عَنْهُمْ خُلُوفًا عَمَلًا صَالِحًا وَآخِرَ سَيِّئًا عَسَى اللَّهُ أَنْ يَتُوبَ عَلَيْهِمْ إِنَّ اللَّهَ غَفُورٌ رَحِيمٌ - التوبة - ۱۰۲/۹}. واته:
- که‌سانی تریش هه‌ن، موسوڵمانن و خۆیان به‌ موسوڵمان ده‌زانن، له‌چاک و خراپیان تی گو‌شیوه، پی له‌تاوانه‌کانی خۆیان ده‌نی، له‌ غه‌زای زۆردا ئاماده‌بوون، له‌غه‌زای ته‌بووک دواکه‌وتوون، ئومی‌ده که‌خودا ته‌وبه‌یان قه‌بوول بکا، به‌هۆی پی‌روزی کاره‌باشه‌کانیانه‌وه، چاوپۆشی له‌ هه‌له‌و تاوانیان بکات!.
 - ۶- جی‌گه‌ی داخه، هه‌روه‌ک هۆی زیانیکی زۆری ئایینی و جیهانییه، که‌زۆر له‌لایه‌ن و له‌مه‌لا و ئاموژگار و مامۆستا و زانا ئایینییه‌کانمان، به‌تایبه‌تی له‌ کوردستانی ئازیزی خۆماندا، زۆر توند‌ده‌ن و به‌هه‌له‌ له‌کاره‌که‌حالی ده‌بن و به‌ هه‌ره‌شه‌و

گۈرەشە زۆرۈ بەسەر زەنشتو سەرکۆنە و شەرەجمىن، پۇل پۇل خەلک لەخۇيان و لەنوورى ئىسلام دەتەكېننەو، حسیبى ئەمن و ئىستىخبارات و دىکتاتور و مۇدىل، بۇ فرىشتە و ئایىنى پىرۋزی ئىسلام و شەرىعەت و خودای گەرە دەکەن!!

گرنگ ئەویدە کە ئیمە بەو خەلکەى بسەلینن، ئىسلام دەریایە، ئۆقیانووسىكى زۆر گەرەیدە، جىگەى ھەموو جۆرە کەس و بیرو باوەرو خەلکىكى تیادەبیتەو، گرنگتر ئەویدە کەتۆ خۆت بە موسولمان بزانی و ئىسلام بە پیناسەى خۆت بزانی و خوداو پیغمبەر و قورئان و کەعبەت خۆش بوئ، ئیتەر بەپیی خۆت دىیت بۇ مزگەوت، یا خەلک لەدارە تەرما بەسەرشان دەتھینن بەخیربىیت!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۶۰- نامہی ناپاکہ کان

کتاب المنافقین

۱۴۸۰) فہرماشتی خودای گہورہ: {إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ} ہہ تا {حَتَّى يَنْفَضُوا}.

(۶۹۵۵ - ۶۹۷۵)

باب: فی قوله تعالى: {إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ} إلى قوله {حَتَّى يَنْفَضُوا}

۱۹۳۸- عَنْ زَيْدِ بْنِ أَرْقَمَ قَالَ: خَرَجْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي سَفَرٍ أَصَابَ النَّاسَ فِيهِ شِدَّةٌ، فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي الْأَصْحَابِ: لَا تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حَتَّى يَنْفَضُوا مِنْ حَوْلِهِ، قَالَ زُهَيْرٌ: وَهِيَ فِي قِرَاءَةِ عَبْدِ اللَّهِ، وَقَالَ لَمَّا رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لِيُخْرِجَنَّ الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلَّ. قَالَ: فَاتَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَخْبَرْتُهُ بِذَلِكَ، فَأَرْسَلَ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي فَسَأَلَهُ، فَاجْتَهَدَ يَمِينَهُ مَا فَعَلَ! فَقَالَ: كَذَبَ زَيْدُ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، قَالَ: فَوَقَعَ فِي نَفْسِي مِمَّا قَالُوهُ شِدَّةٌ، حَتَّى أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ تَصْدِيقِي (إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ). قَالَ: ثُمَّ دَعَاهُمُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لِيَسْتَغْفِرَ لَهُمْ، قَالَ: فَلَوْأَ رُءُوسُهُمْ، وَقَوْلُهُ: (كَانَهُمْ خُشْبٌ مُسْنَدَةٌ). وَقَالَ: كَانُوا رِجَالًا أَجْمَلُ شَيْءٍ. {الحديث: ۶۹۵۵ = ۶۹۷۹ فم. تجريد البخاری/ ۴، رقم: ۱۷۰۷ = ۴۹۰۰، ۴۹۰۱، ۴۹۰۲، ۴۹۰۳، ۴۹۰۴ فتح الباری. ترمذی. تفسیر القرآن: ۳۳۱۲. تحفة: ۳۶۷۸}:

زہیدی کوری ئہرقہم (رمزی خودای بی) فہرمووی: لہسہفہری غہزایہکا، لہخزمہتی مامہمدا، لہخزمہتی پیغہمبہردا (دروودی خودای لہسہر بی) دہرجوویں بوئہو غہزایہ، مہردومہکہ تووشی سہختی و زہمہت بوون، عہبدوللای کوری ٹوبہیہی کوری سہلوول، بہلایہنگیرانی خوئی گوت: مالی خوتان بوئہوانہ خہرج مہکەن کەوان لہگەل پیغہمبہری خوادا، ہہتا بلاوہی لی بکەن و لہدەوری بتەکیئەوہ).

زوھەیری کۆری موعاوییه، که کهسی سییەمە، لەرشتە ی ئەم فەرموودەیدا، فەرمووی: قسەکە ی عەبدوللای کۆری ئوبەیی، که بەعەرەبی ئاوایه: {لَا تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفَضُوا مِنْ حَوْلِهِ}. ئەمە ئایەتی قورئان نییە، ئایەتەکە لە قورئاندا ئاوایه: {لَا تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفَضُوا} بەبێ زیادە (مِنْ حَوْلِهِ). بەلام لە قیرائەتیکە تەفسیری عەبدوللای کۆری مەسعووددا ئایەتەکە لە قورئاندا ئاوایه: {لَا تُنْفِقُوا عَلَى مَنْ عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ حَتَّى يَنْفَضُوا} — مِنْ حَوْلِهِ {بە زیادە (مِنْ حَوْلِهِ)}.

هەروا عەبدوللای کۆری ئوبەیی سەرۆکی ناپاکەکان، هەرەشە ی کردو گوتی: (ئەگەر گەڕاینەووە بۆ شاری مەدینە، لەوێ ئە ئیمە و لەدەستە ی موحمەد، کێمان بەدەست و بە دەسلەلات و ئازاتربێ، شاری مەدینە بەدەستە کوونی و بێ دەسلەلاتەکە ی ترمان چۆل دەکەین!). زەید فەرمووی: منیش چووم بۆ خزمەتی حەزرت (دروودی خودای لەسەر بێ) و ئەم قسە و هەرەشە ی ئێبنو سەلوولم گێڕایەووە بۆی، پیڤەمبەریش (دروودی خودای لەسەر بێ) ناردی بەشوێن عەبدوللای کۆری سەلوول و هاوڕێکانیداو، باسەکیان بۆ باسەکا، که ئیوە شتیکی واواتان گوتوو، ئەوانیش حاشایان ئی کردو، بەدرۆ سوێندیان خوارد، که ئیمە قسە ی وامان نەکردوو، مامەم فەرمووی: زەید درۆی لەگەڵ پیڤەمبەردا کردوو. زەید فەرمووی: منیش تووشی خەمی وابوو، هەرگیز تووشی خەمی وانەبووم، لە مالهو دەستە ئەزێ بۆ خەم و خەفەتەووە لێی دانیشتم، تا خواو راسان خودای گەورە ئەم ئایەتانە ی ناردە خوارووە:

{إِذَا جَاءَكَ الْمُنَافِقُونَ قَالُوا نَشْهَدُ إِنَّكَ لَرَسُولُ اللَّهِ وَاللَّهُ يَعْلَمُ إِنَّكَ لَرَسُولُهُ وَاللَّهُ يَشْهَدُ إِنَّ الْمُنَافِقِينَ لَكَاذِبُونَ، يَقُولُونَ لِنِ رَجَعْنَا إِلَى الْمَدِينَةِ لِيُخْرِجَنَا الْأَعَزُّ مِنْهَا الْأَذَلُّ}.

جا حەزرت (دروودی خودای لەسەر بێ) ناردی بەشوێن منداو، ئایەتەکانی بۆم خویندەووە فەرمووی: ئەی زەید! قسەکە راست دەرچوو، چۆنت گوت وابوو،

ئەودەتانی خودا بەم ئایەتانه راستی قسەگەى تۆى دەرخت و ئەوانى بەدرۆ خستەود.

فەرمووى: ھەرودەك لەم ئایەتانهدا روونکراوەتەود، کە پىغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) ناردى بەشوپىناندا، کەبىن ئىعتىزار بکەن و لەم ھەلۆیستە نامەردانەیان پەشیمان ببەنەود، ھەتا پىغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) داواى لىبوردنەیان لەخودا بۆ بکا، کەچى لووتیان کرد بەولادا، وەلامى پىغەمبەریان نەدايەود و روویان وەرچەرخان و ئەودى کە پىغەمبەر بۆیان بپارێتەود، ئەودەیان رەتکردەود. گوئى: ئەودەيش کە لەم ئایەتانهدا دەفەرموئ:

{وَإِذَا رَأَيْتَهُمْ تُعْجِبُكَ أَجْسَامُهُمْ وَإِنْ يَقُولُوا تَسْمَعُ لِقَوْلِهِمْ كَأَنْهُمْ خُشْبٌ مُّسْنَدَةٌ — المنافقون — ۶۳/۴}. واتە:

كاتى دەیانبینى و لەگەڵیان دانەنىشى و گوشتوگۆیان لەگەڵ دەکەیت، لەشو و لارو دیمەنىكى دلگىرى وایان ھەيە ھەرچەزەدەکەى کە گوئ لەقسەیان بگىرى، بەلام لەراستیدا ھەر گەدو گىپال و دوورن لە تیگەيشتن و لەبەر قەبەيى و زەبەلاحیان، دەلێى تەختەى بەدیوارا ھەلسپىراوى بى ھەست و گیان).

فەرمووى: ئەودەيش کە لەم ئایەتانهدا ئاوا دەفەرموئ و باسى روو بازارى ئەوان دەکا، مەبەست دیمەنى دەرەویانە کە بەرپاڵەت و ابوون، لەراستیشدا، خۆیان پیاو گەلیكى بەرپاڵەت زۆر جوان و شیو شیرین بوون، بەلام لەدڵەود تەواو بە پىچەوانەود بوون و ناو دڵ و دەروونیان پىبوو لە کىم و زووخاوو جەرەتاو!! {تاج/۴، زنجیرە: ۴۶، ژمارە: ۴۱۶۹ — سوورەتى منافقون}.

روونکردنەود:

۱- بۆ ژياننامەى زەیدو نەرقەمى باوکى بىروانە: ژمارە: (۳۳۴) کە لەپیشەود لەم پەراوە پىرۆزەدا رابورد، ھەروا بىروانە: تەجریدى بوخارى بەکوردی بەرگى دوووم، ژمارە: (۵۹۰) ھەتا کوئایى لە زنجیرە: (۲۷).

(۱۴۸۱) دوو رووهکان بیزیان نایه داواى لیبووردن له پیغه مبهه بکه.

(۶۹۵۵ - ۶۹۷۵)

بَابُ: فِي إِعْرَاضِ الْمُنَافِقِينَ عَنْ إِسْتِغْفَارِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

۱۹۳۹- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «مَنْ يَصْعَدُ الثَّنِيَّةَ ثَنِيَّةَ الْمَرَارِ؟ فَإِنَّهُ يُحِطُّ عَنْهُ مَا حُطُّ عَنْ بَنِي إِسْرَائِيلَ»، قَالَ: فَكَانَ أَوَّلُ مَنْ صَعَدَهَا خَيْلُنَا خَيْلُ بَنِي الْخَزْرَجِ ثُمَّ تَتَامَ النَّاسُ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «وَكُلُّكُمْ مَغْفُورٌ لَهُ إِلَّا صَاحِبَ الْجَمَلِ الْأَحْمَرِ»، فَأَتَيْنَاهُ، فَقُلْنَا لَهُ: تَعَالِ يَسْتَغْفِرْ لَكَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، فَقَالَ: وَاللَّهِ لَأَنْ أَجِدَ ضَالَّتِي أَحَبُّ إِلَيَّ مِنْ أَنْ يَسْتَغْفِرَ لِي صَاحِبُكُمْ! قَالَ: وَكَانَ رَجُلٌ يَنْشُدُ ضَالَّةً لَهُ. {الحديث: ۶۹۶۹ = ۶۹۹۳ فم:}

جابیری کوری عهبدوللا (رمزای خودایان ئی بئ) فهرمووی: پیغه مبهه (درودی خودای لهسهه بئ)

لهسهه فهری حوده یبیهه دا فهرمووی: (کئ سهه ده که ویتته سهه ره مله ی مورار؟ ههتا بزانی لهشکره که ی قوره یش چی ده که نه و گه یشتوونه ته کوئ، نه وه ی بهم نه ره که هه لبستی خودا لی خو ش ده بی، وهک چو ن خودا له وه بی ئیسرائیلییانه خو ش بوو که چوونه ناو شاری به ییتوله قدیسه وه وه فهرمانه که ی خودایان به جئ هیئا که پیئ فهرموون:

{وَإِذْ قُلْنَا ادْخُلُوا هَذِهِ الْقَرْيَةَ فَكُلُوا مِنْهَا حَيْثُ شِئْتُمْ رَغَدًا وَاَدْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةٌ نَغْفِرْ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ وَسَنَزِيدُ الْمُحْسِنِينَ - البقرة - ۵۸/۲}. {بروانه: النهاية في غريب الأثر}.

جابیر فهرمووی: جا یه کهم تاقم که سهه که ووتنه سهه ره مله ی مورار، که به سهه حوده یبیهه دا دهر وانی، سواره ی هو زی به نی خه زره ج بوو، که هو زه که ی ئیمه نه، چونکه جابیر خو ی نه نصارییه و خه زره جیهه، فهرمووی: جا خه لکه که ی تریش هه موویان به رودوا به دوا ئیمه دا سهه که ووتنه سهه ره، پیغه مبهه (درودی خودای لهسهه بئ) فهرمووی: (ئیوه هه مووتان خودا لی تان خو ش بووه، ته نها خاوه نی نه و وشتره سووره نه بی!). فهرمووی: جا ئیمه یش چووین بو لای و پیمان گوت: وهره بجین بو لای پیغه مبهه (درودی خودای لهسهه بئ) ههتا داوا ی لیخو ش بوونی تاوانت له خودا بو بکا،

که چی گوتی: به خودا نهووم له لا باشره که بگه ریم به شوین و لاخه ونبوو که ما، سا به لکوو بیدۆز مه وه، ههتا نه وه که بچم بۆلای یارۆی ئیوه که بۆم بپارێته وه!.

جابر فهرمووی: ئەم کابرایه پیاوی بوو، و لاخه که ی ون کردبوو، به شوینیدا دهگه را به پرسیار.

۱۴۸۲) نیشانهی دوو رووه کان. (۶۹۵۵ - ۶۹۷۵)

باب: فِي ذِكْرِ الْمُنَافِقِينَ وَعَلَامَتِهِمْ

۱۹۴۰- عَنْ قَيْسِ بْنِ عُبَادٍ قَالَ: قُلْنَا لِعَمَّارٍ: أَرَأَيْتَ قِتَالَكُمْ، أَرَأَيْتَ رَأَيْتُمْرُهُ، فَإِنَّ الرَّاْيَ يُخْطِئُ وَيُصِيبُ، أَوْ عَهْدًا عَهْدُهُ إِلَيْكُمْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)؟ فَقَالَ: مَا عَهْدٌ إِلَّا نَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) شَيْئًا لَمْ يَعْهَدْهُ إِلَى النَّاسِ كَافَّةً، وَقَالَ: إِنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِنَّ فِي أُمَّتِي». (قَالَ شُعْبَةُ: وَأَحْسِبُهُ قَالَ: حَدَّثَنِي حُذَيْفَةُ. وَقَالَ غُنْدَرٌ أَرَاهُ قَالَ: فِي أُمَّتِي) اثْنَا عَشَرَ مُنَافِقًا لَا يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدُونَ رِجْعًا، حَتَّى يَلْعَجَ الْجَمَلُ فِي سَمِّ الْخِيَاطِ، ثَمَانِيَةٌ مِنْهُمْ تَكْفِيكُهُمُ الدُّبَيْلَةُ: سِرَاجٌ مِنَ النَّارِ يَظْهَرُ فِي أَكْثَانِهِمْ، حَتَّى يَنْجُمَ مِنْ صُدُورِهِمْ». {الحديث: ۶۹۶۷ = ۶۹۹۱ فم = ف.م = فتح الملهم} :

قهیسی کوری عوباده (رمزای خودای لی بن) فهرمووی: به عه مزاری کوری یاسیرمان گوت: هه والمان پی بده: ئایا ئەم جهنگی ئیوهو عه لیه که له گه ل موعاوییه و خه لکی شامدا دهیکه ن، له سه ر بیرو باوه ری خۆتان بوو، دیاره که بیرو راش گه لی جار ده پیکی و هه ندی جاریش به هه له دا ده چی، یاخود ئەم شه رو شوړه که دهیکه ن له گه ل نه واند، به پیی په یمانی بووه، له لایه نی پیغه مبه ره وه (دروودی خودای له سه ر بی) که نه و وه سیتی بۆتان کردووه و بۆ ئەمه ئیوهی راسپاردووه؟

ئه ویش فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) په یمان و عه هدی وای له گه ل ئیمه دا نه کردووه، که له گه ل سه راپای یارانێ تریدا نه یکردبی. وه عه مار فهرمووشی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) فهرموویه تی: (له ناو ئۆمه تی مندا، دوازه ناپاک، واته: (منافق = دوو روو) هه ن، نه ده چنه به هه شته وه و نه له دوو ریشه وه

بوئی به هشت دهکن، مه گهر له فه رزی مه حالا و شتر بجی به کونی دهرزییه وه نهوسا نهوانیش بجنه به هشت، هشت کس له م دوازه کسه، خه یاره (که دوومه لیکی گه وره به سوئییه، له نه ندام پهیدا دهبی، وه به قهده خه یاری دهبی) له کوئی نیوه یان دهکاته وه، دوومه لی وه کوو چراووک له سهر شانیان دهری، له سهر سینگیانه وه سهر هله داتو له ویوه دهرگا دهبی و دمیانکوژی. {تاج/۴، زنجیره: ۴۶، ژماره: ۴۷۱ - سوورتهی منافقون}.

۱۴۸۲) باسی دوو رووه کانی شهوی مکه کی کهوا له سهر ریگهی ته بووک -

مه که که داو باسی ژماره یان. (۶۹۵۵ - ۶۹۷۵)

بَابُ فِي الْمُنَافِقِينَ لَيْلَةُ الْعَقَبَةِ وَعَدَدُهُمْ

۱۹۴۱ - عَنْ أَبِي الطُّفَيْلِ قَالَ: كَانَ بَيْنَ رَجُلٍ مِنْ أَهْلِ الْعَقَبَةِ، وَبَيْنَ حُدَيْفَةَ بَعْضُ مَا يَكُونُ بَيْنَ النَّاسِ، فَقَالَ: أَتَشُدُّكَ بِاللَّهِ، كَمْ كَانَ أَصْحَابُ الْعَقَبَةِ؟ قَالَ: فَقَالَ لَهُ الْقَوْمُ: أَخْبِرْهُ إِذْ سَأَلَكَ، قَالَ: كُنَّا نَخْبِرُ أَنَّهُمْ أَرْبَعَةٌ عَشَرَ، فَإِنْ كُنْتُ مِنْهُمْ فَقَدْ كَانَ الْقَوْمُ خَمْسَةَ عَشَرَ، وَأَشْهَدُ بِاللَّهِ أَنَّ اثْنَيْ عَشَرَ مِنْهُمْ حَرَبٌ لِلَّهِ وَلِرَسُولِهِ فِي الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَيَوْمَ يَقُومُ الْأَشْهَادُ، وَعَدَرُ ثَلَاثَةً، قَالُوا: مَا سَمِعْنَا مُنَادِي رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَلَا عَلِمْنَا بِمَا أَرَادَ الْقَوْمُ، وَقَدْ كَانَ فِي حَرَّةٍ فَمَشَى فَقَالَ: «إِنَّ الْمَاءَ قَلِيلٌ فَلَا يَسْبِقُنِي إِلَيْهِ أَحَدٌ»، فَوَجَدَ قَوْمًا قَدْ سَبَقُوهُ فَلَعَنَهُمْ يَوْمَئِذٍ. {الحديث: ۶۹۶۸ = ۶۹۹۲ فم}:

نه بو طوفهیل (رمزی خودای لی بن) فه رمووی: له نیوانی پیاویکا، که نامادهی پیلانه کهی مکه که بوو، نه وکاته کی پیغه مبه (دروودی خودای له سهر بی) له غه زای ته بووک ده گه راییه وه، که ناوداره به پیلانی عهقه به (مله) ی ریگهی ته بووک که له پیغه مبه (دروودی خودای له سهر بی) کراوه، فه رمووی: له نیوانی نه م پیاوه وه له نیوانی حوده یفه کی کوری یه ماند، دمه قاله یی روویدا، وه که نهو دمه قاله یانه کی له ناو خه لکا رووده دن، کهوا مه شهووره حوده یفه ناوی دوو رووه کانی له لایوه. {بروانه: مختصر صحیح مسلم، ژماره: ۷۱، ته جریدی بوخاری به کوردی/۱، ژماره: ۱۶۳}.

خودەيفە بەکابرای فەرموو: سویندت دەدم بەخودا، کەپیم بلیت ئەوانەى کە لەرێگەى گەڕانەوه، لە غەزای تەبووک لەملەکە، شەوئ پیلانیان کرد لە پیغەمبەر و ویستیان بیکوژن چەند کەس بوون. کابرایش لە سەرەتاوه نکووی لە گوتنى ئەوهکرد. فەرمووی: جا خەلکەکە پێیان گوت: بۆ وەلامى پرسیارەکەى نادەیتەوه. کابرا گوتى: بیستوو مانە کە چوار دە کەس بوون. خودەيفە فەرمووی: دەى ئەگەر تۆیش یەکیک بیت لەو پیلانگێرانه، ئەوا ژمارەیان پاز دە کەس بووه، نەوهک چواردە، ئەوجا خودەيفە فەرمووی: وەمن خودا دەگرم بەشایەت لەسەر راستى ئەم قسەم کە: لەو پاز دە کەسە دواز دە کەسیان دوو روو موناقد بوون و دوژمنى خودا و پیغەمبەر بوون، هەم لە حیهانداو، هەم لەرۆژى دوایدا، کە پیغەمبەر ان و فریشتە نووسەرەکانى کردەوهکان و ئەندامى لەش، راست دەبنەوه و ئەو شایەتیەى کە لەلایانە پێى هەل دەستن! (وهک لە قورئانى پیرۆزدا، لەسوورەتى هودا دەفەرموئ: {وَيَقُولُ الشَّهَادُ هَؤُلَاءِ الَّذِينَ كَذَبُوا عَلَى رَبِّهِمْ أَلَا لَعْنَةُ اللَّهِ عَلَى الظَّالِمِينَ} هود-۱۱/۱۸).

ئەوجا خودەيفە فەرمووی: بەئى ئەم دواز دەیان ئەمە حالیانە، ناپاک بوون و نەفرمت و لەعنەت لێکراو بوون، بەلام سى کەس لەو پاز دە کەسە، پاک و بێتاوان بوون، وه لەوهه ئەدا کە کردبوویان مەهانەى رهوایان هەبوو، وهک خۆیان پاکانەیان بۆ خۆیان کردو گوتیان: ئیمە بى ئاگابووین لەم کەین و بەینەى کە ئەمانە کردیان و گویمان لەجارچى پیغەمبەر نەبووه کە جارى داوه: کەس لە لەشکرەکە، لە هەورازەکەوه (واتە: لە عەقەبەکەوه) نەرۆات، چونکە پیغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) دەیهوئ لەویوه برۆات، تا رێیەکە جەنجال نەبىو، نەبن بە ئەرك و زەحمەت بۆى). گوتیان: ئیمە نە ئاگامان لەم پیلانەى ئەم چەند کەسە بووه، نە ئاگاشمان لەو قەدەغەکردنەى پیغەمبەر بووه، کە فەرمانى کردوو کەس لەرێگەى هەورازەکەوه نەرۆات، چونکە من دەمەوئ لەویوه برۆم، ئیمە بەنیازیکی پاک شوین ئەمانە کەوتین و ئاگامان لەنیازی پیسیان نەبووه!

ئەنجا ئەبو طوفەیل فەرمووی: بەم بۆنەییەو، ئەمەیشتان بۆ دەگیرمەو، کە دیسان باسی چیرۆکی ناپاکان و دوو رووانە: جاری پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لەسەفەری گەرانەو، لە غەزای تەبووک گەیشتە شوینیکی بەرداوی، کەخرە بەرداوی بوو، وە بەردی رەشی زۆر بوو، بەدەم ریگەو، فەرمووی: (لەپیشمانەو، کوێرە کانێیەك هەیه، ئاوێکە ی زۆر کەمە، لەپیش مندا کەس دەستی بۆ نەباو ئاوی ئی بەکارنەهینی، باپیت و فەرەکە ی نەروات).

کەچی کاتی پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) گەیشتە سەر کوێرە کانێکە، روانی چوار لە منافقەکان لەوێن و لەپیش پێغەمبەردا، گەیشتوونەتە ئەوێ و فەرمانەکە ی پێغەمبەریان شکاندوو، جا لەبەرئەو پێغەمبەریش (دروودی خودای لەسەر بێ) نەفرین و نەفرەت و لەعنەتی لییان کرد.

روونکردنەو:

- ۱- برپوانە: ژمارە (۱۵۲۰) کە لەم پەرپاویدا لەپیشەو لەکیتابی فەضائیلدا رابورد.
- ۲- بەندە هەول ددەم کە بەپیی سەرچاوەکان، بەشیوەیەکی روون و ئاشکرا، فەرموودەکان بکەم بە کوردی، لەم خالەو، زۆرجار ناچار دەبم، کە تەرجەمەکە دووربێ لە تەرجەمە ی پیت بەپیت، بەلکوو وەرگەرپاوێکە رووحی بابەتەکە بەخوێنەری کورد، بەو پەری ئەمانەتەو، رابگەیهنیت و بۆیراگوێز بکات و مەبەستی بەندە لە پلە ی یەکەمدا تیگەیشتن و سوود وەرگرتنە لەرووداو فەرموودەکان، ئەوێ کردنیان بەکوردی و بەس.

۱۴۸۴) نمونە ی دوو روو وەك مەری ئاوێکی وایە، کە لەنیوانی دوو رانا

سەرگەردان بێ. (۶۹۷۵ - ۶۹۷۵)

باب: مَثَلُ الْمُنَافِقِ كَالشَّاةِ الْعَائِرَةِ بَيْنَ الْغَنَمَيْنِ

۱۹۴۲- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): قَالَ «مَثَلُ الْمُنَافِقِ كَمَثَلِ الشَّاةِ الْعَائِرَةِ بَيْنَ الْغَنَمَيْنِ تَعِيرُ إِلَى هَذِهِ مَرَّةً وَإِلَى هَذِهِ مَرَّةً».

{الحديث: ۶۹۷۵ = ۶۹۹۸ فم:}

ئىبنو عومەر (رمزى خوداى ئى بنى) فەرموۋى: خۆشەويست (دروودى خوداى لەسەر بىن) فەرموۋى: ناپاك (موناڧق) ۋەك مەرى ئاۋەكى وايە، وىل ۋ سەرگەردان ۋ رارايە، جارى بەم لايەدا بادەداتەۋەو جارى بەولايەداۋ حول حولى دەيى ۋ سەرى لىدەشيۋى ۋ رانەكەى خۋى ناناسىتەۋە!). {تاج/۴، زنجيرە: ۴۶، ژمارە: ۴۱۷۳ - سوورەتى موناڧقوون}.

۱۴۸۵) ھەلكردى بايەكى سەخت بەبۆنەى مردنى دوو روۋيەكەۋە.

(۶۹۵۵ - ۶۹۷۵)

باب: بَعَثَ الرِّيحُ الشَّدِيدَةَ لِمَوْتِ الْمُنَافِقِ

۱۹۴۳- عَنْ جَابِرٍ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَدِمَ مِنْ سَفَرٍ، فَلَمَّا كَانَ قُرْبَ الْمَدِينَةِ هَاجَتْ رِيحٌ شَدِيدَةٌ تَكَادُ أَنْ تَذْفِنَ الرَّأَكِبَ، فَزَعَمَ أَنْ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «بُعِثْتُ هَذِهِ الرِّيحُ لِمَوْتِ مُنَافِقٍ». فَلَمَّا قَدِمَ الْمَدِينَةَ فَإِذَا مُنَافِقٌ عَظِيمٌ مِنَ الْمُنَافِقِينَ قَدْ مَاتَ. {الحديث: ۶۹۷۲ = ۶۹۹۶ م}:

جابر (رمزى خوداى ئى بنى) فەرموۋى: پيغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) لەسەفەر دەگەرپايەۋە، كە گەيشتە نزيكى شارى مەدينە، لەۋى بايەكى سەخت ھەلكرىد، زۆرى نەمايوو كەسوار بە مايەۋە بباتو لەبەرچاۋ ونى بكات، دەيگوت: بەم بۆنەيەۋە پيغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) فەرموۋى: (ئەم بايە سەختە بەبۆنەى مردنى پياۋيكي ناپاك (دوو روو - دوو دل - موناڧق)دوۋ خودا ناردوۋيەتى!) فەرموۋى: جا كاتى ھەزەرتو لەشكرەكەى گەيشتەۋە مەدينە، تەماشامان كرد ۋا پياۋيكي ناپاكي گەۋرە لە ناپاك ۋ موناڧقەكان مردوۋە). {تاج/۴، زنجيرە: ۴۶، ژمارە: ۴۱۷۲ - سوورەتى موناڧقوون}.

۱۴۸۶) سەختى سزى دوو روۋ لەدۋا روژدا. (۶۹۵۵ - ۶۹۷۵)

باب: شِدَّةُ عَذَابِ الْمُنَافِقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

۱۹۴۴- عَنْ سَلَمَةَ بْنِ الْأَكْوَعِ قَالَ: عُدْنَا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلًا مَوْعُوكًا، قَالَ: فَوَضَعْتُ يَدِي عَلَيْهِ فَقُلْتُ: وَاللَّهِ مَا رَأَيْتُ كَالْيَوْمِ رَجُلًا أَشَدَّ حَرًّا! فَقَالَ نَبِيُّ

اللَّهُ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَشَدَّ حَرًّا مِنْهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟ هَذَيْنِكَ الرَّجُلَيْنِ الرَّكِيبَيْنِ الْمُقْفَيْنَيْنِ لِرَجُلَيْنِ حِينِيذٍ مِنْ أَصْحَابِهِ». {الحديث: ۶۹۷۳ = ۶۹۹۷ فم}:

سه له مەهی کوری ئەکوە (رهزای خودای ئی بن) فهرمووی: له گەڵ پیڤه مبهردا (دروودی خودای

له سهر بئ) چووین بۆ هه والپرسی و سهردانی پیاویکی نه خووش که تایه کی سهخت دایگرتبوو، منیش دهستم لێ دا، زۆر گهرم بوو، گوتم: به خودا قهت پیاوی ودها گهرم نه دیوه!

پیڤه مبههر (دروودی خودای له سهر بئ) فهرمووی: (ئهدی با هه والتان پئ بدهم که کی له م پیاوه له قیامه تدا گهرمییه کهی سهختره؟ ئاهو دوو سواره ده بینن که پشتیان له ئیمه هه لکردوووه و ده پۆن، ئهو دوو پیاوه له قیامه تدا گهرمییه کهیان زۆر له گهرمی ئهم پیاوه تاداره سهختره!). پیڤه مبههر (دروودی خودای له سهر بئ) ئاماژهی بۆ دوو پیاو کرد، که به ناو له هاوه لانی پیڤه مبههر بوون.

(۱۴۸۷) دوو روویه کی پاشکه زکۆر نایگریته خوی. (۶۹۷۵ - ۶۹۵۵)

باب: فِي نَبَذِ الْأَرْضِ الْمَنَافِقِ الْمُرْتَدِّ وَتَرْكِه مَنبُودًا

۱۹۴۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: كَانَ مِنْ رَجُلٍ مِنْ بَنِي النَّجَارِ قَدْ قَرَأَ الْبَقْرَةَ وَالْإِنشَاءَ، وَكَانَ يَكْتُبُ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، فَأَنْطَلَقَ هَارِبًا حَتَّى لَحِقَ بِأَهْلِ الْكِتَابِ، قَالَ: فَرَفَعُوهُ، قَالُوا: هَذَا قَدْ كَانَ يَكْتُبُ لِمُحَمَّدٍ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، فَأَعْجَبُوا بِهِ، فَمَا لَبِثَ أَنْ قَصَمَ اللَّهُ عُنُقَهُ فِيهِمْ، فَحَفَرُوا لَهُ فَوَارُوهُ، فَأَصْبَحَتِ الْأَرْضُ قَدْ نَبَذَتْهُ عَلَى وَجْهِهَا، ثُمَّ عَادُوا فَحَفَرُوا لَهُ فَوَارُوهُ فَأَصْبَحَتِ الْأَرْضُ قَدْ نَبَذَتْهُ عَلَى وَجْهِهَا، {ثُمَّ عَادُوا فَحَفَرُوا لَهُ فَوَارُوهُ فَأَصْبَحَتِ الْأَرْضُ قَدْ نَبَذَتْهُ عَلَى وَجْهِهَا} فَتَرَكَهُ مَنبُودًا. {الحديث: ۶۹۷۱ = ۶۹۹۵ فم}:

ئهنه سی کوری مالیک (رهزای خودای ئی بن) فهرمووی: پیاوی هه بوو، له هه زوی بهنی

نه جاری ئیمه بوو، موسولمان بوو، دهستی کرد به خویندنی قورئان، سوورتهی به قهره سوورتهی ئالی عیمرانی خویند، گه لێ جار شتی دهنووسی بۆ پیڤه مبههر

(دروودی خودای له سهر بئ) روژی هه لهاتو رویشت بۆ ناو خاوهن نامه کان، فهرمووی: جا

ئەوانىش كابر ايان قۇستەوود بەرزيان كردهود. گوتيان: ئەم پياوود لەلای موسولمانان پایەى بەرز بوو، گەشتبوود پایەى نووسەرانی موخەممەد، نامەو قورئان و شتى بۆ دەنووسى، ئىتر تەواو تەواو موعجەب بوون پىي، بەلام ئەوئەندەى پى نەچوود كەخودا پىي نواندو لەناوایانا خودا ئەستۆى وردکرد، ئەوانىش چالئىكيان بوى هەلگەندو شاردیانەود، بەلام زەوى نەگرتە خۆى و فرەى دایە سەرپشتى خۆى، تا سى جار گۆرپان بۆیەلگەندو زەوى نەیدەگرتە خۆى و فرەى دەدایە دەردەود، ئىتر ئەوانىش وازيان لەلاشەكەى هیناو لەو دەشتە توورپاندا).

روونکردنەود:

منافقه نوپكان:

جیگەى داخە، لەم رۆژگارەدا، لەهەموو لایەكەود، جیهانى ئىسلام كەوتۆتە بەر هەلەمەت و هەوێلى سوپای كوفرو ناپاكەو دوو رووان، وەكى تریش كۆمەلە دەغەز لەدل و بەناو موسولمانەكان، بەدرۆو بۆ چاوبەست و چەواشەكارى، خۆشەویستى و حوببى ئەهل و بەيتیان كردهود بەدەمامك و روو پۆشو، وەك دىوچامە، لەپەنا ئەم بیانوو درۆینەداو، بەناوى خۆشەویستى و لەسەر كردهوى كەسوكارى پێغەمبەرەود، هێرشى بێشەرمانە دەبەنە سەر حەرەمەكانى پێغەمبەر و سەر جەمى هاوئەلەكانى و حەیاو نامووسى خودى پێغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) زەدەدار و لەكەدار دەكەن و تۆمەتى داوینپىسى و بێئابرووى دەدەن لە هاوسەرەكانى پێغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) و جەمىن و لەعنەت بەناشكرا دەدەن و دەكەن لە جەننەت بەرپزەكانى پێغەمبەر و دەيكەن بە شرىت و نەوار و سى دى و بەهەموو وڵاتدا بلاوى دەكەنەود.

ئەمانەمان بەچاوى خۆمان دى، كە ئاخونى شىوود مالووم لەسەر كەنالە ئاسمانیەكان، بەو پەرى بى شەرمى و دەغەز لەدئییەود، جەمىن بەدايكى موسولمانان عائیشەى هاوسەرى پێغەمبەر و بە ئەبوبەكرو بە عومەر و حەفصە و بە ئوم حەبیبە و بە سەر جەمى سەحابەكانى پێغەمبەر دەدەن و هێرش دەبەنە سەر رەمز و

هېماکانی تری ئیسلام، تهنانت قورئانی پیرۆزیش لهشهری ئەم ئاخونانه رزگاری نهبووه، بهراستی ئەمانه، بهشەیتانانه:

۱- ئالوبەیتیان کردوو به مهقاش و به ماشه بۆ تانه و تهشهر لههاوهلان و به پاچ و بیل، بۆ رووخاندنی ئایینی محمەدو ئایینی پیرۆزی ئیسلامیان له رهگ و ریشه پێ دهردههێنن و بوون به کۆتهکی دهستی دۆژمن، له جوولهکه و له گاور، تهنانت گاورو جوولهکهکانیش لهکاتی هێرشدا بۆسهر ئیسلام، ههمان تانه و تهشهری ئەم ئاخونانه بهکاردههێنن و بهبێ زیادو کهم دووباره دهکهنهوه.

۲- ئیمه بهراستی موسوڵمانین و تهنیا لهبهڕئهوه نوورو رووناکی ئیسلاممان قهبوولکردوو، کهببیت بهچرای رۆشنی دین و دونیامان و هیچی تر، وه خودا ههزکا ههر وایش دهبێ، لهم خالوه باوهرمان بهههموو فهرموودهو فهرمایشتهکانی خودا و پێغهمبهری خودا ههیه و لهسهر فهرمایشت و فهرموودهی ئهوان، خیزان و کهسوکارو ئههلوبهیتی پێغهمبهرمان خۆش دهوێو، عهلی و فاطیمه و ههسهن و حوسهین و نهوه و دهچهی پیرۆزی ئهوانمان لهنووری چاوی خۆمان خۆشتر دهوێو ئومیدی گهورهی دین و دنیا، لهپاش خودا و پێغهمبهرو قورئانی پیرۆز، حوببو و خۆشهویستی ئهوانه! وه رۆژی چهندی جار لهناو نوێژو غهیری نوێژدا دروودو سلاویان بۆ دهنیڕین.

بهلام لهبهر رووناکی ئەم شیعره عهرزتان دهکهم:

پـرـسـیـاری کـوـرت کـوـرت، وهلامی ورد ورد
زاخاوی میشتکین، بـۆ خـوێـهری کـورد:

دهبێ بۆچی یهکیکی وهکوو ئهقرهعی کورپی حابیس، که خۆی و دهکورپی، لهشهری یهرمووکدا، لهسهردهمی عومهری کورپی خهطابدا، له ولاتی شام، لهپیناوی بهرگری له نووری ئیسلام جهنگیون و ههولیان داوه بۆ فتهتی شامو له نهبهردیکی خویناویدا لهگهڵ سوپای روومدا، شههید بووبن، دهبێ بۆچی ئەمانه مورتهددو مهلعوون بن، چونکه عومهریان به خهلیفهیی خۆیان زانیوه، بهلام ئیمامی حوسهین، که لهشهری برا کوزیدا کوزراوه و بهههوی ئهوهوه خهلیکی زۆر له

موسولمانان، بە بەلاش و لە پېناۋى ھېچدا كوژراون دەبى بۇ حوسەين شەھىدىي و خوينەكەى بېى بەخوينى سىاوەيش و تا رۆژى قىامەت نەكوژيۋتەو و رۆژانە، ليرە و لەوى، لەسەر ئەو موسولمانان يەكترى بكوژن و كەسانى بازركانى بەخوينەكەيەو بەكەن و وەك بايەقوژ ھەر بلىن: ئادەى تۆلەى حوسەين بسين! دەبى بۇچى ئەم ھەموو سەحابە و تابيعين و موسولمانانەى كە لەسەردەمى ئەبوبەكرى سەدىقەو، ھەتا كۆتايى خەلافەى ئىسلامى، كە ئەم ھەمكە فتوحاتانەيان كرددو و نوورى ئىسلاميان بەجىھانا پەخشەو كرددو، ھەموو مورتەدو پاشگەزو منافق و دوو رووبن، چونكە لەعنەت و نەفرەتيان لە ئەبوبەكرو عومەرو عائىشە و حەفصە و ئوم حەبىبە و موعاويە نەكرددو!

ئەمانە كە دوورگەى عەرەب و شام و مىصرو سى بەشى ئەفريقا و عىراق و ئىران و ھىندو سىندو نيودى ئاسىا و بەشى لە ئەوروپايان بەنوورى قورئان و بە نوورى ئىسلام درەخشانكردو كرديان بە ئىسلام و ھەتا ئىستائىش بەھوى كۆشى ئەوانەو لە سەراسەرى جىھاندا، زياتر لە مليارو نيوى موسولمان و زياتر لە پەنجاو چوار دەولەتى ئىسلام ھەيە، ئەمانە ھەموو مورتەدو پاشگەزو جەھەننەمى بن، بەلام عەلى و منالى عەلى و ئەوانەى كە عەلى و منالى عەلييان كرددو بە بيانو، كە يەك سانتىميان نەخستۆتە سەر خاكى ئىسلام و يەك شەھىدى بەرەى شەرى كوفريان نيە و ھەر خەرىكى شەرى برا كوژى بن، ئەمانە ھەموو شەھىدىن بەھەشتى بن؟!

بۇچى ئەمە ھەرقەلىيەتە، يا عدالەتو نوبووتە؟ بەراستى ئەمە مەنطىقىكى لارو خوارو پىلانكى شەيتانانەى ئاشكراو ديارە، نەخوا، نە پىغەمبەر، نە عەلى پىي رازىيە!

بۇ بەراورد لەگەل ئەم بەچكە شەيتانانەى كە تانەو تەشەر لە حەرمەكان و لە مامەكان و لە خەزورەكان و لە سەحابەكان و لە جىنشينەكانى پىغەمبەر دەدەن و

قورئانەكەي بەدەسكارىكراو دەزانو سوننەتە راست و دروستەكەي بەدرۆي ئەبو
ھورەيرەو عائىشە دادەنن، ئەم نمونەيە تۆمار دەكەين:

سەيگولئ ھەبوو زۆر بەدىن بوو، لەسەيدەكانى خاوى و قانزانقايە بوو، لە
گەرەكى چوارباخ دادەنىشت لە سەيلىمانى، بەزۆرى لە مزگەوتى قەرە چىوار لە
گەرەكى چوارباخ نوپۆزى دەکرد، ھەرچى لەگەنم پەيدا دەبى نەيدەخوارد، گوايە
باوہ ھەواو دايە ھەوا لەسەر خواردنى گەنم لە بەھەشت دەرکراون، ئەم سەيگولە
(رەھمەتى خوداى ئى) رەفتارىكى زۆر سەيرى ھەبوو، ھەر مەلایەك لەبەر نوپۆزىدا،
سوورەتى (تَبَّتْ يَدَا)ى بخویندايە، يەكسەر نوپۆزەكەي دەبى و دەچوو لەولاوہ
نوپۆزەكەي خۆي دەکرد، ئىتر قەت جەماعەتى لەپشتى ئەو مەلایەوہ نەدەکرد،
دەدەيگوت: مە! چۆن شەرم لەخواو لە پىغەمبەرى خوا ناكەي، دەچى لەناو خەلكى
عەوامدا، خراپىي ئەبو لەھەب باس دەكەيت، كە مامەي پىغەمبەرە، نازانى ھەر
قەسەي شوپنى خۆي ھەيە؟

جا برا سوپندم بە خوداى گەرە، ئەم سەيگولە، گەلى گەلى لەم ھەمكە
ئاخونەي كە لەسەر جوپندان بە نامووسى پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بى) سوورنو
بەردەوام ناگرى شەرى براكوژى لەناو موسولمانانا، بەناوى لەسەرکردنەوہى عەلى و
فاطىمەو ھەسەن و ھوسەين و ئەھلۇبەيتەوہ، بەردەوام بەم بيانوہ درۆيەوہ،
ناگرى شەرى براكوژى ھەل دەگىرسىنن و خوش دەكەن!

من ئەم پەرسىارە لە ھەموو خاوەن وپژدانى، خاوەن ھۆش و گۆشى، بەبى
لایەنە دەكەم: دەبى بۆچى، ئەم مەراجىعانە كە خۆيان بە نوپنەرى راستەقىنەي
ئەھلۇ بەيت دەزانو بەس، داخ لەدلانەو كوپرانە، بەھەموو ھۆكارىكى راگەيانندن،
شەوو رۆژ خەلك ھاندەدەن لەسەر دزايەتى و كافركردنى لەسەددا نەوہدو پىنجى
گەلى موھەممەد، بەتايبەتى ھى خزمە نزيكەكانى و ھاوسەرەكانى و ھۆزەكەي كە
ھۆزى قورەيشە، گوايە ئەمانە پشتى عەلييان بەرداوہو پشتى دوژمنانى ئەويان
گرتوہ!

ئەو ھەموو فیداکاری و قوربانی و تیکۆشان و خەباتگێڕان و شەھیدانە، کە کۆی سەرچەمیان بە درێژایی میژوو لە نزیکەی یەک ملیار تێ دەپەرێ، ئەم ھەموو خۆبەختکردن و خەباتگێڕان و شەھید بوونە، گشتی ھیچ و پووچە و جێگەیان ناو ئاگری سووری دۆزەخە، گواپە ئەمانە تەبەرپرایان لە ئەبوبەکر و عومەر نەکردوو، بەلکوو لایەنگیرانی ئەوان، کە منائیکیان بەناوی موحسینەو لەباری فاطیمە بردوو!! پەککو لەم ھەلامەتە؟

جا باشە توخوا، گریمان ئەم بوختانە راستیش بێ و درۆی پەتی ناپاکان و دوو رووان و ناحەزانی ئیسلامیش نەبێ، ئەم ھەموو بەچکە شێرو پالەوان و فیداکارانە، کە لەماوەی نزیکەی (۱۵۰۰) ھەزارو پینج سەد سالد، جەنگیون و دەستیان بە قورگی شێردا کردوو و ئالای ئیسلامیان شەکاندۆتەو و زیاتر لە ملیارێ شەھیدیان، لەم ماوەدا، لەم پیناوەدا داو، ئەم دەریایە لە خوین و فرمیسک، ئەم ھەموو زامارو شەھیدو کەم ئەندام و قور بەسەر و جەرگ سووتاونە، بەھەموویان ئەم سکە لەبارچوو و درۆینە فاطیمەیان تیا دا نابێ؟! باشە ئەو گریمان ئەبوبەکر و عومەریش تاوانبار بوون، ئەم خەلکە تر بۆ؟ بۆچی ئەو خەلکە شەھیدو خەباتگێڕانە، ھەموو ئا و لەزامیان دی، بەس منائی عەلی خوین لەزامیان دی!

خودا شایەتە عەلی و فاطیمە خۆشیان بەمە رازی نابن، بەلام چی دەلیی بەکەسانی، بە فیل و بەدرۆ و بەساختە ئالوبەیتیان کردوو، بە کوتەک و بە ئامراز بۆ رووخانی ئایینی موحەممەد.

من بۆخودا ئەم شایەتیە دەدەم، زیاتر لە (۳۰) سەد سالی لەناو جەعفەریدا، خۆم و مالا و منائیم ژیاوم، دراوسێ و ھاوێل و برادەرم بوون، ھیچ ھەستمان بەو نەکردوو، کە ئیمە دوو لایەنی جیا، مەبەستم ئەمە: ئەم تۆوی دۆژمنایەتی بلۆکردنەو، بەس لەژێر سەری میژر بەسەرکاندا ھەیە و بەس، جەماوەرەکە لە شیعە و لە سوننە وەک برا پیکەو دەژین، ئەگەر دەستتۆھردانی ئەوان نەبێ!

بەم بۆنەيەووە ئەم راستیە دەدرکینەم و تۆمار دەکەم: کە حیزبی بەعشی درێندە، لە سوپادا، بە کوردو شیعوو شیوعییان دەتگوت: (الثَّلَاثِي الْخَبِيث) = (سیلانەیی چەپەل!).

وەکی تریش کە باروڤۆخەکە، لەهەموو گۆشەکانیەووە دەهینمە بەرچاو، هەق دەزانم کە ئەمانە وا خوۆشی دنیا قووتی داوون و وەک مەسیح دەفەرمووی: وا کەیفیان بەوهدی کە لەلای سەروووەووە دانیشن و پێیان بگوتری ئایەتووللا و شتی واو وابوون بەداوی شەیتانەووە (يَعْلَمُونَ ظَاهِرًا مِّنَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا). وا لەشەقامە ریگەیی ئیسلام تەرابوون و دوور کەوتوونەتەووە، بەمنی هەژار وریا ناکرێنەووە، بەلام وەک قورئان بەدەق دەفەرمووی:

{وَإِذْ قَالَتْ أُمَّةٌ مِّنْهُمْ لِمَ تَعْطُونَ قَوْمًا اللَّهُ مُهْلِكُهُمْ أَوْ مُعَذِّبُهُمْ عَذَابًا شَدِيدًا قَالُوا مَعذِرَةٌ إِلَىٰ رَبِّكُمْ وَلَعَلَّهُمْ يَتَّقُونَ - الأعراف - ١٦٤/٧}.

لەکوئادا بەکوئی دل لەخودا داوا دەکەم کەبرا سوننییەکان و برا جەعفەرییەکان، وەک برا لەگەڵ یەکتەری بزین و خودا لەشەری ئازاوە گیران و ئەوانەیی کە بازرگانی بەخوینی هەردووولاوە دەکەن: بیانپاریزی و باریەتی و تەبایی و هاوسەنگەری، لەناو سەرجهمی موسولماناندا، دژی دوژمنی ئیسلام، بەردەوام بێ. ئامین.

۶۱- نامه‌ی نیشانه‌کانی قیامت

کتاب صفة القيامة

{بروانه: تاج/۵، زنجیره: ۱۰۵، ژماره: ۵۵۵۷ + زنجیره: ۸۷، ژماره: ۵۴۸۱}.

۱۴۸۸) له‌روژی قیامه‌تدا خودای گه‌وره گۆی زه‌وی ده‌کات به‌یه‌ک چنگ.

(۶۹۷۶ - ۶۹۸۴)

باب: يقبض الله الأرض يوم القيامة {وَالسَّمَاوَاتِ مَطْوِيَّاتٍ بِيَمِينِهِ - الزمر -

{۶۷/۳۹}

۱۹۴۶- عَنْ ابْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «يَطْوِي اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ السَّمَوَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ، ثُمَّ يَأْخُذُهَا بِيَدِهِ الْيُمْنَى، ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ، أَيْنَ الْجَبَّارُونَ؟ أَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ؟ ثُمَّ يَطْوِي الْأَرْضَ بِشِمَالِهِ ثُمَّ يَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ، أَيْنَ الْجَبَّارُونَ؟ أَيْنَ الْمُتَكَبِّرُونَ؟». {الحدیث: ۶۹۸۲ = ۷۰۰۶ ف.م. بخاری. توحید: {۷۴۱۳}

ئیبنو عومەر (رمزای خودایان لئ بئ) فه‌رمووی: پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سەر بئ) فه‌رمووی:

(له‌روژی قیامه‌تدا خودای بالا ده‌ست و خاوه‌ن شکۆ، ئاسمانه‌کان وه‌ک تۆمار ده‌پیچیت‌ه‌وه، ئه‌نجا به‌ده‌ستی راستی هه‌لیان ده‌گری و ده‌فه‌رمووی: پادشای تاک و ته‌نیای بئ هاوشان هه‌ر خۆم، پادشا زه‌برداره‌کانی سه‌رزه‌وی له‌کوین؟ پادشا مله‌پور و خۆبه‌زلزانه‌کان کوان له‌کوین؟ ئه‌وجا گۆی زه‌وی ده‌پیچیت‌ه‌وه و به‌ده‌ستی چه‌پی ده‌یکا به‌یه‌ک چنگ و ئه‌وجا ده‌فه‌رمووی: پادشای تاک و بئ هاوشان هه‌ر خۆم، پادشا زه‌برداره‌کانی سه‌ر زه‌وی له‌کوین؟ پادشا مله‌پور و خۆبه‌زلزانه‌کان کوان له‌کوین؟). {تاج/۴، زنجیره: ۲۲، ژماره: ۴۰۷۴ - سوورته‌ی زومه‌ر + ژماره: ۴۰۷۴ م + تاج/۵، زنجیره: ۱۱۹، ژماره: ۵۶۴۶ + ژماره: ۵۶۴۷ - فه‌رمایشتی خودای گه‌وره و مه‌زن له‌روژی قیامه‌تدا}.

(۱۴۸۹) شىۋەي زەۋى لەۋۋى دوايىدا. (۶۹۸۶ - ۶۹۸۷)

باب: صَفَةُ الْأَرْضِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

۱۹۴۷ - عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى أَرْضٍ بَيْضَاءَ عَفْرَاءَ كَقُرْصَةِ النَّقِيِّ، لَيْسَ فِيهَا عِلْمٌ لِأَحَدٍ».

{الحديث: ۶۹۸۶ = ۷۰۱۱ ف.م. تجريد البخارى بالكوردى/ ۵، رقم: ۲۰۲۷ = ۶۵۲۱ فتح البارى}:

سەھلى كورى سەعد (رەزى خۇداي ئىبنى) فەرمۇۋى: بىستەم لەزارى پىرۋى پىغەمبەر (دروۋى خۇداي لەسەر بىن) دەيفەرمۇۋ: (لەۋۋى دوا رۇۋدا، مەردوم ھەموو لەسەر زەۋىيەكى سىي مەيلەو سوور ھەشر دەكرىن و لەمەۋقىف كۆدەكرىنەۋە بۇ لىپرسىنەۋەو پاداش ۋەرگرتن، كە ئەو زەۋىيە ۋەك كولىرى باراشى پاكرىۋى بىزراۋى بى سۇس و كەپەك ۋايە).

ئاخىرى ئەم فەموۋدەيە لە تەجرىددا ئاۋايە:

سەھل (يا يەككىلى تر) لە گىرەۋەكانى ئەم فەرمۇۋدەيە فەرمۇۋى: (ئەو زەۋىيە زەۋىيەكى ترى نويى، جىايە لەم ەردە ئىستى خۇمان، كە ئىستا لەسەرى دەۋىن، لەبەرئەۋە نىشانەى خاۋەنىتى و پەيوەندى و دىارىكردى جىگەو رىگەى پىۋە نىيە، بە ھەرچوار لادا ھەتا چاۋبىركا، دەشتىكى سافى بى بەرزى و نزمى و بى نىشانەو شۆينەۋارە). {تاج/ ۵، زنجىرە: ۱۱۸، ژمارە: ۵۶۴۴ - ھەشر لەسەر زەۋىيەكى نوئ دەكرى = الحشر على أرض جديدة} + {تاج/ ۴، زنجىرە: ۲۲، ژمارە: ۴۰۷۳، ۴۰۷۴، ۴۰۷۴ م - سوورەتى زومەر}.

(۱۴۹۰) بەندە لەسەرچى ھالى مردوۋە لەسەرئەۋە زىندوۋ دەكرىتەۋە.

باب: يُبْعَثُ كُلُّ عَبْدٍ عَلَى مَا مَاتَ عَلَيْهِ

۱۹۴۸ - عَنْ جَابِرٍ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «يُبْعَثُ كُلُّ عَبْدٍ عَلَى مَا مَاتَ عَلَيْهِ».

{الحديث: ۷۱۶۱ = ۷۱۸۸ ف.م. ابن ماجه. زهد: ۴۲۳۰ تحفة الأشراف: ۲۳۰۶}:

جابیری کورێ عەبدوللّ (رمزای خودایان ئی بێ) دەفەر مووی: لە پێغه مبهرم بیست دهیغه رموو (درودێ خودای لەسەر بێ): (هه موو بهندهیێ لهسەر چی حالێ دهمری، له قیامهتدا، لهسەر ئهو حاله زیندوو دهگریتهوه!).

(۱۴۹۱) زیندوو کردنهوه له قیامهتدا به پیتی کردهوهیه. (۷۱۵۴ - ۷۱۵۷)

باب: الْعَبَثُ عَلَى الْأَعْمَالِ

۱۹۴۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «إِذَا أَرَادَ اللَّهُ بِقَوْمٍ عَذَابًا، أَصَابَ الْعَذَابُ مَنْ كَانَ فِيهِمْ، ثُمَّ بُعِثُوا عَلَى أَعْمَالِهِمْ». {الحديث: ۷۱۶۳ = ۷۱۹۰ فم:}

عەبدوللّای کورێ عومەر (رمزای خودایان ئی بێ) فەر مووی: لە پێغه مبهری خۆشه و بیست نازدارم بیست دهیغه رموو (درودێ خودای لەسەر بێ): (کاتی خودای گه ورده مه زن سزایه کی ناردە سەر هوژی و بیستی سزایان بدا، ئیتر ئهو سزایه پاک و پیسیان وهك یهك دهگریتهوه، بهلام لهپاشا کهخودا زیندوو یان دهکاتهوه، هه رکهسه یان به پیتی کردهوه ی خوی، تۆله ی ئی دهستی نی، یا پاداشی باشی دهکاتهوه!). {تاج/ ۵، زنجیره: ۸۷، ژماره: ۵۴۸۴، ۵۴۸۶}.

(۱۴۹۲) مهردووم بهرووت و قووتی و به پێخاوسی و به سوننهت نه کراوی هه شر

دهگری. (۷۱۲۶ - ۷۱۳۱)

باب: يُحْشَرُ النَّاسُ حُفَاةَ عُرَاةٍ غُلَاةٍ

۱۹۵۰- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «يُحْشَرُ النَّاسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ حُفَاةَ عُرَاةٍ غُلَاةٍ». قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ! النَّسَاءُ وَالرِّجَالُ جَمِيعًا يَنْظُرُ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ؟ قَالَتْ: قَالَ: «يَا عَائِشَةُ! الْأَمْرُ أَشَدُّ مِنْ أَنْ يَنْظُرَ بَعْضُهُمْ إِلَى بَعْضٍ». {الحديث: ۷۱۲۷ = ۷۱۵۶ فم. تجريد البخاری بالكوردی/ ۵، رقم: ۲۰۲۹ = ۶۵۲۷ فتح الباری:}

عائىشە (رەزى خۇداى ئى بىن) فەرمۇۋى: لە پېغەمبەرى خۇشەۋىست و ئازىزم بىست، دەيفەرموو: (لەرۋى قىامەتدا، بەرەى ئادەمىزاد بەنىرو مېيانەۋە كە حەشر دەكرېن، بەپىي پەتى و بەرووت و قووتى و بە خەتەنە نەكراۋى حەشر دەكرېن).
مىنىش عەرزىمكرد: ئەى پېغەمبەرى خودا! ئەو پىاوو ژنانە كە ھەموۋىان بەيەكەۋە حەشر دەكرېن، چۆن تەماشای شەرمىگای يەكترى ناكەن و كۆئەندامى زاۋزىي يەكترى نابىنن؟

فەرمۇۋى (دروۋدى خۇداى لەسەر بىن): { ئەى عائىشە! كى دەپپەرژىتە سەر شتى وا، كار لەۋەدا نىيە كە خەلك بىر لەشتى وابكەنەۋە، يا تەماشای يەكترى بكەن! } . { تاج/۴، زنجىرە: ۶۳، ژمارە: ۴۲۰۳ - سوورەتى عەبەسە + رىياض/۱، زنجىرە: ۵۰، ژمارە: ۴۱ - ترسان لەقارى خوا } .

۱۴۹۳) مەردوم بەسى كۆمەل كۆدەكرېنەۋە بۆ حەشر. (۷۱۳۱ - ۷۱۳۶)

باب: يُحْشَرُ النَّاسُ عَلَى طَرَائِقَ

۱۹۵۱ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «يُحْشَرُ النَّاسُ عَلَى ثَلَاثِ طَرَائِقَ: رَاغِبِينَ، رَاهِبِينَ، وَاثْنَانِ عَلَى بَعِيرٍ، وَثَلَاثَةً عَلَى بَعِيرٍ، وَأَرْبَعَةً عَلَى بَعِيرٍ، وَعَشْرَةً عَلَى بَعِيرٍ، وَتَحْشَرُ بِقِيَّتِهِمُ النَّارُ، تَبِيتُ مَعَهُمْ حَيْثُ بَاتُوا، وَتَقِيلُ مَعَهُمْ حَيْثُ قَالُوا، وَتُصْبِحُ مَعَهُمْ حَيْثُ أَصْبَحُوا، وَتُمْسِي مَعَهُمْ حَيْثُ أَمْسَوْا». {الحديث: ۷۱۳۱ = ۷۱۵۸ فم. تجريد البخارى بالكوردى/۵، رقم: ۲۰۲۸ = ۶۵۲۲ فتح البارى. نسائى. جناز: ۲۰۸۴. تحفة: ۱۳۵۲۱} :

ئەبو ھورەيرە (رەزى خۇداى ئى بىن) دەفەرمۇۋى: خۇشەۋىست (دروۋدى خۇداى لەسەر بىن) دەفەرمۇۋى: (تۆزى لەپېش بەرپابوۋنى قىامەتا، حەشرى لە جىھاندا دەبى، لەو حەشرەدا مەردوم بەسى كۆمەل كۆدەكرېنەۋە دەبن بەسى دەستەى سەرەككىيەۋە: دەستەى يەكەم: پېشەنگەكانن، ئارموزومەندانى دىدارى خودان و، لەرابووردوۋى خۇيان بىزارن، چونكە ئەۋەندە تامەزرۋى دىدارى خوداى خۇيانن، لەھەموو شتىكى تر بىزارن.

دەستەى دووھەم: ئەوانەن كە دوو كەس، ياسى كەس، ياچوار كەس، يا پىنج كەس، يا شەش كەس، يا حەوت كەس، يا ھەشت كەس، يا نۆكەس، يا دەكەس، بەسەرەو بەنۆرە، بەرودوای يەكترى، سواری يەك وشتەر دەبن، ياخود دوو كەس دوو كەس، يا سى كەس سى كەس، يا چوار كەس چوار كەس... تاد، پىكەو لە پاشكۆى يەكترىيەو سواری يەك وشتەر دەبن و ئەم دەستەيە لە پلەو پايدە ناوئەندىن.

دەستەى سىيەم: وە ھەرجى لەمانە مايەو دەستەى سىيەمەن و ئايەخى ھەرسى كۆمەلەكەن، ئاگر وەك شوان دەيانداتە بەرو وەك ران بەرەو سارای مەحشەر لىيان دەخوړى، ئيتەر چەند رۆژ بەرپۆەبن ئاگرەكەيش لەگەلئاندايە، لە ھەركوئ شەو بكنەوئە ئاگرەكەيش بەديارىانەو لەوئ شەو دەكاتەو، لە ھەركوئ نيوەروان وچان بگرن، ئاگرەكەيش لەگەلئانا لەویدا وچان دەگرئ، لە ھەركوئ بەيان بكنەو، ئاگرەكەيش ھەروا، لەكوئ ئىوارە بكنەوئە ئاگرەكەيش ھەروا). {تاج/۵، زنجیرە: ۱۱۷، ژمارە: ۵۶۴۱ - زیندوو بوونەوئەو كۆمەلەبوون بۆ لىپرسینەو}.

روونکردنەو:

ئەم واتايە بۆ ئەم ھەرموودەيە، كە ئەم كۆبوونەويە لەدنیدا دەبى، وەسى كۆمەلەكەيش ئەو سى دەستەيەن كە باسکران ئەمە پەسەندى ئىمامى نەوودەيە (رەحمەتى خودای ئى بى) لە شەرحى صەحیحى موسلىمدا، وە لىكدانەوئە تریش بۆ ئەم ھەرموودەيە كراو، بەلام گرنگ ئەوئەيە كە ئىمە لە كرۆكى حالەكە تى بگەين و پەندو نامۆزى ئى وەرەبگرن و خوئمانى بۆ ئامادە بگەين.

۱۴۹۴) لەرۆزى قىامەتدا بىباوهران لەسەر روخساریان لى دەخوړىن بۆ دەشتى

مەحشەر. (۷۰۱۴ - ۷۰۱۹)

باب: حشر الكافر على وجهه يوم القيامة

۱۹۵۲- عَنْ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ: أَنَّ رَجُلًا قَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ كَيْفَ يُحْشَرُ الْكَافِرُ عَلَى

وَجْهِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ قَالَ: «أَلَيْسَ الَّذِي أَمْسَأُ عَلَى رِجْلَيْهِ فِي الدُّنْيَا قَادِرًا عَلَى أَنْ يُمَشِّيهُ

عَلَى وَجْهِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ؟». قَالَ قَتَادَةُ: بَلَى وَعِزَّةُ رَبِّنَا. {الحديث: ۷۰۱۸ = ۷۰۴۳ ف.م. تجريد البخاری بالكوردی/ ۴، رقم: ۱۶۷۷ = ۴۶۷۰، ۶۵۲۳ فتح الباری. تحفة الأشراف: {۱۲۹۶:

ئەنەسە کۆری مالیک (رمزای خودای ئی بن) فەرمووی: پیاوی گوتی: ئەو پێغەمبەری خودا! لەڕۆژی قیامەتدا، بێڕوا لەسەر روخسار چۆن حەشر دەکریت؟ فەرمووی: (ئەو خودایە کە لەم جیهانەدا دەتوانی کاریکی وابکا کە ئادەمیزاد لەسەر دووی پڕوات، ئایا ناتوانی کە لەوجیهاندا کاریکی وا بکا، کە لەسەر روو پڕوات؟). قەتادە فەرمووی: با، بەگەورەیی خودا، دەتوانی زیاتریش. {تاج/ ۴، زنجیرە: ۱۸، ژمارە: ۳۹۷۰ و ۳۹۷۱ — سوورەتی ئیسرا}.

۱۴۹۵) رۆژی ژینەووە هەستانەووە خۆر تەواو نزیك دەبێتەووە لە دروستکراوان.

(۷۱۳۵ - ۷۱۳۲)

بَابُ دُنُو الشَّمْسِ مِنَ الْخَلْقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

۱۹۵۳- عَنْ سُلَيْمِ بْنِ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: حَدَّثَنِي الْمُقْدَادُ بْنُ الْأَسَدِ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «تُدْنِي الشَّمْسُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ مِنَ الْخَلْقِ، حَتَّى تَكُونَ مِنْهُمْ كَمِقْدَارِ مِيلٍ». (قَالَ سُلَيْمُ بْنُ عَامِرٍ: فَوَاللَّهِ مَا أَدْرِي مَا يَعْنِي بِالْمِيلِ أَمْسَافَةَ الْأَرْضِ أَمْ الْمِيلَ الَّذِي تُكْتَحَلُ بِهِ الْعَيْنُ). قَالَ: «فَيَكُونُ النَّاسُ عَلَى قَدْرِ أَعْمَالِهِمْ فِي الْعَرَقِ: فَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى كَعْبِيهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يَكُونُ إِلَى حَقْوَيْهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ يُلْجِمُهُ الْعَرَقُ الْجَمًّا». قَالَ: وَأَشَارَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِيَدِهِ إِلَى فِيهِ. {الحديث: ۷۱۳۵ = ۷۱۶۲ ف.م. ترمذی. زهد: ۲۴۲۱. تحفة الأشراف: {۱۱۵۴۳:

سولهیمی کۆری عامیر (رمزای خودای ئی بن) فەرمووی: میقدادی کۆری ئەسوود (رمزای خودای

ئە بن) فەرمووی: لە پێغەمبەرم بیست دەیفەرموو: (لەڕۆژی ژینەووە هەستانەووەدا، کە ناودارە بە قیامەت، خۆر وا لەدروستکراوانی خودای گەورە نزیك دەبێتەووە، بە ئەندازە ی میلێکی دەمیئێ لێیانەووە).

سولهیمی کوری عامیر، که له میقداده وه فهرمووده که دهگیرپته وه، فهرمووی به خودا نازانم مهبهستی له میل نهو میلهیه، که وهک کیلۆمهتر له م سهردهمه دا، زهوی پی دهپیوری، یا مهبهستی نهو میلهیه که چاوی پی دهپیوری و پیشی دهگوتری: میلچییۆک. بچینه وه سهر فهرمووده کهی هه زهرهت (دروودی خودای له سهر بی) فهرمووی: (نیتر که گۆی خۆر له دروستکراوان ئاوا نزیک دهبیته وه، نهو خه لکه، هه رکه سهی به پیی کردوهی خۆی، له ناو ئارهقی خۆیدا نوقم ده بی! بازیکیان تا ههردوو قوله پیی، هه یانه تا ههردوو نه ژنۆی دهچه قی له ئارهقی خۆیدا، هه یانه ههتا کورته که له کهی دی، هه شیان ههتا لالغاودی ئارهق پهنگ دهخواته وه).

میقداد فهرمووی: خۆشه ویست (دروودی خودای له سهر بی) به دهستی پیروزی، ئاماژهی بۆدهمی خۆی کرد، نیشانیدا که ئارهق تا ئیرمیان دی و وهک لغاو لغاویان دهکات، خودا په نامان بدا). {تاج/ ٥، زنجیره: ١٢٠، ژماره: ٥٦٥١ - سامناکی رۆزی قیامهت + ریاضی صالحین/ ١، زنجیره: ٥٠، ژماره: ٤٠٢ - ترسان له قاری خودای گهوره}.

(١٤٩٦) زۆریی ئارهقی لهش له رۆژی ههستانه وهدا (قیامهت). (٧١٣٢ - ٧١٣٥)

بَابُ فِي كَثْرَةِ الْعَرَقِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ

١٩٥٤ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِنَّ الْعَرَقَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَيَذْهَبُ فِي الْأَرْضِ سَبْعِينَ بَاعًا، وَإِنَّهُ لَيَبْلُغُ إِلَى أَفْوَاهِ النَّاسِ أَوْ إِلَى آذَانِهِمْ». (يَشْكُ ثَوْرٌ آيَهُمَا). {الحديث: ٧١٣٤ = ٧١٦١ فم = ف.م = فتح الملهم + تجريد البخاري بالكوردی/ ٥، رقم: ٢٠٣٠ = ٦٥٣٢ فتح الملهم. تحفة الأشراف: ١٢٩١٩}:

ئهبو هورمیره (رهزای خودای بی) فهرمووی: خۆشه ویست (دروودی خودای له سهر بی) فهرمووی: (له رۆژی ژیانه وهدا، نهو خه لکه دهکه ونه سه خله تیبیه کی واوه، ئارهق دهکه ن، ئارهقیکی زۆر زۆر، به هوێ نارده حه تی و مهینه تی زۆردوه، ته نانهت ئارهقیان حه فتا کهز به ناخی زه ویدا دهچیته خواره وه!

له لایه کی تریشه وه پهنگاوی لافاوی ئارهقی لهشیان وا ئهوق دهکاته وه، ههتا دهکاته لالغاودیان، که ئی جار دهکاته بناگوویان!).

فەرموودەكە لە بوخاریدا، بەم شیوەی پیشەوویە، ھەروا لە ریاض الصالحیندا، بەلام لە موسلیمدا، لە کۆتاوە ئەم پترییە ھەیە: ئەو کە لە ئەبولغەیثەو، ئەویش لە ئەبو ھورەیرەو، ئەم فەرموودەییە دەگێرێتەو، گومانێ بۆ پەیدا بوو، لەوێدا کە فەرموویەتی: (دەگاتە لالغاودیان) یا فەرموویەتی: (دەگاتە بناگوینیان!). {تاج/٥، زنجیرە: ١٢٠، ژمارە: ٥٦٤٩ + ریاضی صالحین/١، زنجیرە: ٥٠، ژمارە: ٤٠٣ - ترسان لەقاری خودا}.

١٩٥٥- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «يَقُولُ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى لِأَهْلِ النَّارِ عَذَابًا: لَوْ كَانَتْ لَكَ الدُّنْيَا وَمَا فِيهَا أَكُنْتَ مُفْتَدِيًا بِهَا؟ فَيَقُولُ: نَعَمْ، فَيَقُولُ: قَدْ أَرَدْتُ مِنْكَ أَهْوَنَ مِنْ هَذَا، وَأَنْتَ فِي صَلْبِ آدَمَ - أَنْ لَا تُشْرِكَ، (أَحْسَبُهُ قَالَ:) وَلَا أُدْخِلُكَ النَّارَ، فَأَيُّتَ إِلَّا الشَّرْكَ». {الحديث: ٧٠١٤ = ٧٠٣٩ فم. تجريد البخاري بالكوردي/٤، رقم: ١٣٣٩ = ٣٣٣٤، ٦٥٣٨، ٦٥٥٧ فتح الباري. تحفة الأشراف: ١٠٧١}:

ئەنەسێ کورێ مالیک (رەزای خودای ئێ بێ) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ)

فەرمووی: (لەپۆژی دواڕۆژدا خودای گەورەو سەرورە، بەو کەسە کە لەناو ئاگرێ دۆزەخدا، سزاو ئێش و ئازاری لەھەموو دۆزەخییەکانی تر سووکترە، پێی دەفەرموێ: ئەگەر ئێستا جیھان و ھەرچی لە جیھاندا بوو، ھی تۆ بووایە، ئایا دەیدەیت لە تۆلەیی خۆتدا، ھەتا لەم ئێش و ئازارەیی ئێستات، رزگارت بێی یانا؟

دەلێ: بەئێ، ئەی خواپە! دەیدەم. خودا پێی دەفەرموێ: درۆدەکەیت، چونکە تۆ ھێشتا لەبەشتی ئادەمدا بووی من شتیەکم ئێ داوا کردیت، کە گەلێ لەمە ئاسانتربوو، کە ئەو دەبوو داوام ئێ کردیت، کە تۆ ھاوبەشم بۆ بڕیار نەدەیت و منیش نەتخەمە ناو ئاگرێ دۆزەخەو، کەچی تۆ ھەر حەزت لەو دەبوو، کە ھاوبەشم بۆ بڕیار بەدەیت!). {تاج/٤، زنجیرە: ٦، ژمارە: ٢٨٢٩ - سوورەتی مائیدە}.

۶۲- نامه‌ی چوینتی زیانی به‌هه‌شت

کتاب صفة الجنة

{بروانه: تاج/۵/۶۵۴، زنجیره: ۱۱۶ هه‌تا زنجیره: ۱۵۰، له ژماره: ۵۶۲۳ هه‌تا ژماره: ۵۷۵۹ + ریاضی صالحین/۴، زنجیره: ۳۷۲، له ژماره: ۱۸۸۰ هه‌تا کۆتایی + ته‌جرید/۵، زنجیره: ۸۴، له ژماره: ۱۹۹۷ وه هه‌تا ژماره: ۲۰۴۳}.

(۱۴۹۷) یه‌که‌م ده‌سته که‌ده‌چنه به‌هه‌شت. (۷۰۶۱ - ۷۰۹۲)

باب: فِي أَوَّلِ زُمْرَةٍ تَدْخُلُ الْجَنَّةَ

۱۹۵۶- عَنْ مُحَمَّدٍ قَالَ: إِمَّا تَفَاخَرُوا، وَإِمَّا تَذَاكُرُوا: الرَّجَالُ فِي الْجَنَّةِ أَكْثَرُ أَمْ النِّسَاءُ؟ فَقَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: أَوْلَمْ يَقُلْ أَبُو الْقَاسِمِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «إِنَّ أَوَّلَ زُمْرَةٍ تَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، وَالتَّتِي تَلِيهَا عَلَى أَضْوَاءِ كَوْكَبٍ دُرِّي فِي السَّمَاءِ، لِكُلِّ امْرِئٍ مِنْهُمْ زَوْجَتَانِ اثْنَتَانِ يَرَى مِخْ سَوْقَهُمَا مِنْ وَرَاءِ اللَّحْمِ، وَمَا فِي الْجَنَّةِ أَعْزَبُ». {الحديث: ۷۰۷۶ = ۷۱۰۳ ف.م. تجريد البخاري/۳، رقم: ۱۳۱۲ م = ۳۲۴۶، ۳۲۴۵ = ۱۳۱۲ تجريد. تحفة الأشراف: ۱۴۴۰۸}:

ئیبنو سیرین که‌ناوی موحه‌مه‌دی کوری سیرینه و ناسراوه به ئیبنو سیرین (ده‌حه‌تی خودای ئی بن) فه‌رمووی: ژنان و پیاوان له‌ناو خۆیاندا، یا بو شانا‌زی، یا بو ده‌مه‌قالتی، بوو به گو‌فتو‌گو‌یان، که ئایا پیاوان له به‌هه‌شتا زۆرت‌رن، یا ژنان؟ ئه‌بو هورمه‌ره‌یش گو‌یی له‌م گو‌فتو‌گو‌یه بوو، فه‌رمووی: دیاره که ژماره‌ی ژنان زۆرت‌ره، ئه‌و‌متا چه‌زه‌رتی ئه‌بول‌قاسم، که پێغه‌مبه‌ری ئیوه‌یه ده‌فه‌رمو‌ی: (یه‌که‌م ده‌سته‌یی که‌ده‌چنه ناو به‌هه‌شت، له‌سه‌ر شیوه‌ی مانگی شه‌وی چوارده‌ن، ئاوا جوان و گه‌شو ناسک و نازدارن، له‌ناو ریزی به‌هه‌شتیه‌کانی تر‌دا دیارن، ده‌سته‌ی دوا‌ی ئه‌وان وه‌ک گه‌شت‌رین ئه‌ستیره‌ی ئاسمان وان، هه‌ر پیاوه‌ی دوو ژنی هه‌یه، له به‌هه‌شتا پیاوی بی ژنی ره‌به‌ن نییه، هه‌موو ژندارن، ژنه‌کانیان له‌به‌ر جوانی و ناسکی و نازداری، مو‌خی

ناو ئوولاقیان له ژیر چه رمو گوشت و ئیسکه که وه دیاره، وهک له ناو مینادا بی
 ئاوايه). {تاج/۵، زنجیره: ۱۴۲، ژماره: ۵۷۲۷ - چۆنیتی و شیوهی دانیشتوانی بهههشت
 + ریاض/۴، زنجیره: ۲۷۲، ژماره: ۱۸۸۲} + {تاج/۵، زنجیره: ۹۸، ژماره: ۵۲۱۰ م + ۵۲۱۱
 م}.

۱۹۵۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «أَوَّلُ زُمْرَةٍ
 تَدْخُلُ الْجَنَّةَ، مِنْ أُمَّتِي عَلَى صُورَةِ الْقَمَرِ لَيْلَةَ الْبَدْرِ، ثُمَّ الَّذِينَ يَلُونَهُمْ عَلَى أَشَدِّ نَجْمٍ فِي
 السَّمَاءِ إِضَاءَةً، ثُمَّ هُمْ بَعْدَ ذَلِكَ مَنَازِلُ، لَا يَتَعَوَّطُونَ وَلَا يَبُولُونَ، وَلَا يَمْتَخِطُونَ وَلَا
 يَبْزُقُونَ، أَمْشَاتُهُمُ الذَّهَبُ، وَمَجَامِرُهُمُ الْأَلْوَةُ وَرَشْحُهُمُ الْمِسْكُ، أَخْلَقَهُمْ عَلَى خُلُقِ رَجُلٍ
 وَاحِدٍ، عَلَى طُولِ أَبِيهِمْ آدَمَ، سِتُّونَ ذِرَاعًا»، قَالَ ابْنُ أَبِي شَيْبَةَ: عَلَى خُلُقِ رَجُلٍ. وَقَالَ أَبُو
 كُرَيْبٍ: عَلَى خُلُقِ رَجُلٍ، وَقَالَ ابْنُ أَبِي شَيْبَةَ: عَلَى صُورَةِ أَبِيهِمْ. {الحديث: ۷۰۷۹ = ۷۱۰۶
 فم. تجريد البخاری = مختصر صحيح البخاری = تجريد البخاری بالكوردی ۳/ رقم: ۱۳۱۲
 = ۳۲۴۵، ۳۲۴۶، ۳۲۵۴، ۳۳۲۷. ابن ماجة. زهد: ۴۳۳۳. تحفة الأشراف: ۱۲۵۲۵}:

ئەبو هورەیره (رمزای خودای ئی) فەرمووی: خۆشه‌ویست (دروودو سلاوو میهرمبانی و
 رحمه‌تی خودای گه‌وره‌و مه‌زنی له‌سه‌ربێو، سه‌رومال و منال و گیان و هه‌ست و
 نه‌ست گشتی به‌قوربانی گه‌ردی به‌ریپی دینکه‌رانی گوپی پیروزی بی) فەرمووی:
 (یه‌که‌م ده‌سته‌یی که‌ده‌چنه به‌هه‌شت، له‌سه‌ر شیوه‌ی مانگی چواردهن، ئەم یه‌که‌م
 کوومه‌له له نه‌ته‌وه‌ی ئیسلامی منن و له موسولمانانن، ده‌سته‌ی دوا‌ی ئەوان وه‌ک
 گه‌شترین نه‌ستی‌ره‌ی ئاسمان وان، له‌به‌هه‌شتا به‌هه‌شتیه‌کان ده‌بن به‌چه‌ندین پله‌و
 پایه‌وه، که هه‌ندیکیان له هه‌ندیکیان نایابترن، خه‌لکی به‌هه‌شت نه‌سه‌راو ده‌که‌ن،
 نه‌گمیز ده‌که‌ن، نه‌چلم ده‌سپرن، نه‌تفو به‌لغهم رۆده‌که‌ن و (نه‌قرخن و لرخن)
 شانه‌کانیان زی‌ره، بخووریان عووده‌و له بخوورانه‌کانیاندا عوودی هیندی
 ده‌سووتینن، که خۆشترین بۆنی هه‌یه، ئاره‌قیان میسکه، ره‌فتارو ره‌وشتو شیوه‌یان
 وه‌ک یه‌ک جوانه، ناشیرین و به‌د ره‌وشتیان تیا‌دا نییه، له‌سه‌ر ره‌فتارو شیوه‌و
 قه‌لافه‌تی ئاده‌می باوکیانن، بالایان شه‌ست بال درێژه).

ئىمامى موسلىم (رحمەتى خوداى ئى بىن) ئەم فەرموودەيەى لەدوو مامۇستاي خۆيەو
دەرھىناو، كە ئەم دوو مامۇستايانەى موسلىم: ئەبوبەكرى كورپى ئەبو شەيبە
ئەبو كورەيبىن، كە لەخویندەنەو گىرپانەو دوى دوو وشەدا، كەمى جىاوازيان ھەيە،
كە ئەو جىاوازيانە كارىگەرپان لەسەر واتاو مەبەست ھەيە، جا لەم روانگەيەو
ئىمامى موسلىم (رحمەتى خوداى ئى بىن) دەفەر موى:

۱- ئەبوبەكر، كە ناسراو بە (ئىبنو ئەبى شەيبە) وشەى (على خلق) ئاوا
خویندۆتەو: (عەلا خولوقى). واتە: لەسەر رەفتارو خووى يەك پىاو، بەلام ئەبو
كورەيب ھەمان وشەى ئاوا خویندۆتەو (عەلا خەلقى). واتە: لەسەر شىو
قەلاڧەتى يەك پىاو.

۲- ئەبو كورەيب فەرموويەتى (عَلَى طَوْلِ أَبِيهِمْ آدَم) بەلام ئىبنو ئەبو شەيبە
فەرموويەتى: (عَلَى صُورَةِ أَبِيهِمْ).

روونکردنەو:

۱- بەكۆى دەنگ ژنان ھەم زۆرىنەى خەلكى بەھەشتن و ھەم زۆرىنەى خەلكى
دۆزدەخن بەلگەى رۆشنى زۆر لەسەر ئەم بابەتە لە سونەتدا ھەيە. {بىروانە:
ژمارە: ۱۹۷۰ لەدواو}.

۲- ئىبنو سىرىن، كە خەونزانىكى گەورە بوو، لەناو كوردەوارى خۆماندا
بەناوبانگە، ناوى موحەممەدى كورپى شىرىنە، ناسراویشە بە (ئەبوبەكرى كورپى
ئەبو عەمرى ئەل-بەصرى) پىشەواو ئىمامى سەردەمى خۆى بوو، لە كۆمەللىكى
زۆر، لە ھاوادلانى پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) گىرپانەو دوى ھەيە، وەك ئەنەسى كورپى
مالىك و زەيدى كورپى ئابىت و ھەسەنى كورپى عەلى كورپى ئەبو طالىب و ئەبو
ھورەيرە دايكى باوەرداران عائىشە و ئوم عەطى و كەسانى تىرىش، كۆمەللى شاگردى
ناودارى بوو لە تابىعىن كە فەرموودەكانى ئەويان گىرپاوتەو، وەك: شەعبى و
خالىدى ئەل- حىذاو عاصمى ئەل-ئەحوول و قەتادە، لەرپىگەى عىكرىمەو،
فەرموودەى لە ئىبنو عەبباسەو گىرپاوتەو ئىمامى بوخارى دەفەر موى: ئىبنو

سیرین له سهردهمی فه رمانه وایی عه بدوللای کورپی زوبه یردا چوو بو حه ج، له و ماوه به دا فه رمووده ی ئی وهرگرتوو.

دوو سال له جینشینى عوتمان ده مینى، که ئیبنو سیرین له دایک ده بی. هیشامی کورپی حسان ده یفه رموو: (راستترین که س له سهردهمی خویدا که پی گه یشتووم، که فه رمووده م ئی وهرگرتوو: موحه ممه دی کورپی سیرینه).

ئیبنو سیرین به صریه تابعیه، جیگه ی متمانو و باوه ری فه رمووده شوناسه گانه، به راستی پی شه وایه کی زاناو شاره زای ئایین و یاسا نامه ی خودا بوو، زۆر به وهرعو به ته قوا بوو.

ئیبنو عه ون ده یفه رموو: باشتین که س بوو که ئومیدی خیری ئی بکری بو نه ته وه ی ئیسلام، له هه مان کاتدا هه تا ده یتوانی نه فسی خو ی ده چروو ساندوه. هه روا ئیبنو عه ون ده یفه رموو: له م جیهانه دا، وه ک ئه م سى که سه پیاوی زاناو باشم نه دیوه:

۱- موحه ممه دی کورپی سیرین له عیراق.

۲- قاسمی کورپی موحه ممه د له حیحجاز.

۳- رجائی کورپی حه یوه له شام، شازی ئه م سیانه ش موحه ممه دی کورپی سیرینه. که مئ که ر بووه، شه رعزانیکی وه ک خو ی که م بوو، له قه زاوه تا ده سته بالای هه بوو.

ئیبنو حیببان ده یفه رموو: موحه ممه دی کورپی سیرین ئه وهره عترینی که سی خه لکی به صره بوو، شه رعزان (فه قیه) یکی گه وره بوو، پیاویکی ریزداری پایه به رزبوو، فه رمووده گانی له به ربوو، زۆر به جوانی و رهوانی، خه ونزانیکی ناسراوه. له ته مه نی (۷۷) هه فتاو هه وت سالیدا عه مری خودایکرد.

ئه م چه ند هه واله له (البداية والنهاية) ی ئیبنو که شیروه سه باره ت به ئیبنو سیرین راگو یز ده که ین:

١- ئەبو عەمرى باوكى ئىبنو سىرىن، لە كۆيلە دىلەكانى عەينول تەمرە، خالىدى كورى وەلەيد دىلى كرد، ئىمامى ئەنەسى كورى مالىك كرى و موكاتەبەى لەگەل كردو ئازادبوو، كۆمەلئى منالئى لى بوو، هەموويان لە خاسانى خودان:

أ- موحەممەد.

ب- ئەنەسى كورى سىرىن.

ج- مەعبەد.

د- يەحيا.

ه- حەفصە.

و- كەرىمە هەرشەشيان تابيعين و هەر شەشيان ثقەو متمانه پىكرەوى پىاوانى فەرموودەن.

٢- دەستوورى ئىبنو سىرىن وابوو، كە لەلایا باسى خراپەى كەسئ بکرايە، ئەو بە پىچەوانەو بەسى باشەى ئەوى دەکرد.

٣- لەوجۆرە پىاو چاكانەبوو، هەركەسئ چاوى پىئى دەكەوت خوداى ياد دەكەوتەو {إِذَا رَأَوْهُ ذَكَرُوا اللَّهَ}.

٤- كاتئ ئىمامى ئەنەس مرد، رايىسپارد كە موحەممەدى كورى شىرىن تەرمەكەى بشوات، ئەو كاتە ئىبنو سىرىن لەزىنداننا بوو، خاوەن مافەكە رازى بوو كە بچىت، ئەويش شۆردى.

٥- چەند نمونەيئ لەخەو پەرژىنەكانى ئىبنو سىرىن:

أ- پىاوى پىئى گوت: لەخەوما رۆن زەيتون دەكەم بەسەر زەيتووندا؟ گوتى: ژنەكەت داىكى خۆتە، كەكابرا چوو بەنجو بناوانى وابوو، بەمنالئى لەداىكى دابرابوو، بە گەورەيى ماردى كردبوو، بەوێ نەزانى بوو.

ب- پىاوى پىئى گوت: لەخەوما ريشم زۆر درىژبوو بوو، خۆم تەماشايەم دەکرد؟ فەرمووى: تۆ بانگبىژى؟ گوتى: بەئى. پىئى فەرموو: كە دەچىتە سەربان بۆ بانگدان، تەماشای دراوسێكان مەكەو لەخودا بترسە!!

ج- پیاوی تر پیی گوت: لهخهوما ریشم دریژ بوو بوو، بریمو کردم به شالو له بازار فروشتم؟

فهرمووی: لهخودا بترسه، دیاره شایه تی دروو ناههق ددهدیت.

(۱۴۹۸) هه موو که سی کاتی ده چیت به هه شته وه له سه ر شیوه ی ناده مه.

(۷۰۶۱ - ۷۰۹۲)

باب: مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَلَى صُورَةِ آدَمَ

۱۹۵۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «خُلِقَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ آدَمَ عَلَى صُورَتِهِ، طُولُهُ سِتُّونَ ذِرَاعًا، فَلَمَّا خَلَقَهُ قَالَ: أَذْهَبَ فَسَلِّمْ عَلَى أَوْلِيكَ النَّفَرِ، وَهُمْ نَفَرٌ مِنَ الْمَلَائِكَةِ جُلُوسٌ، فَاسْتَمَعَ مَا يُحِبُّونَكَ فَإِنَّهَا تَحِيَّتُكَ، وَتَحِيَّةُ ذُرِّيَّتِكَ، قَالَ فَذَهَبَ فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ، فَقَالُوا: السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ، قَالَ: فَرَادَهُ: وَرَحْمَةُ اللَّهِ. قَالَ: فَكُلُّ مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ عَلَى صُورَةِ آدَمَ عَلَيْهِ السَّلَامُ، وَطُولُهُ سِتُّونَ ذِرَاعًا، فَلَمْ يَزَلِ الْخَلْقُ يَنْقُصُ بَعْدَهُ حَتَّى الْآنَ». {الحديث: ۷۰۹۲ = ۷۱۱۹ فم. تجريد البخاري = الترجمة الكردية/ ۴، رقم: ۱۳۳۶ = ۶۲۲۷، ۳۳۲۶. تحفة الأشراف: ۱۴۷۰۲}:

ئهو هورهیره (رزمای خودای ئی بی) فهرمووی: پیغه مبهه ر (دروودی خودای له سه ر بی) فهرمووی: (خودای بالا دهست و خاوهن شکو، ئاده می له سه ر شیوه ی خوی دروست کرد، دریژیکه ی شهست بال بوو، جاکاتی دروستی کرد پیی فهرموو: بجو بولای ئه و کومه له فریشته یی، که ئه وه تان ناله ویدا، دانیشتون سلاویان ئی بکه، گوئی بگره که چو و هلامت دده نه وه و روژ باشیت له گه لدا ده که ن، چونکه ئه وه روژباشی خوت و روژ باشی نه وه و ده چه که ت ده بی له ناو خوتانا هه تا هه تایه. جا ئاده م (دروود و سه لات و سه لامی خودای گه وره ی ئی بی) ته شریفی رویشت بو لایان و پیی فهرموون: (السَّلَامُ عَلَيْكُمْ: سلاوتان ئی بی) فریشته کانیش سلاوه که یان سه نده وه و فهرموویان: (السَّلَامُ عَلَيْكَ وَرَحْمَةُ اللَّهِ: سلاوو ره حمه تی خودا له تویش). فهرمووی: فریشته کان له وه لامه که یاندا وشه ی (ره حمه تی خودا) یان بو ئاده م پتر کرد. فهرمووی: ئیتر هه موو که سی کاتی ده چیت به هه شته وه له سه ر شیوه ی ناده مه،

بالای شهست بال بهرزه، شیوهی وهك شیوهی ئادهم شیرین و جوان و ریک و پیکه،
نهك وهك شیوهی شیواوی دنیایی خوی!

بهلام نیت لهوساوه، ئەم خهلكه بهره بهره ههر بچووك و كورت و ناشیرین دهب،
ههتا ئەم چركه ساتهیش ههر لهكه می و كورتین). {ریاضی صالحین/۲، زنجیره: ۱۳۱،
ژماره: ۸۴۶ - نامه‌ی سلاوو روژ باشی + تاج/۴، زنجیره: ۳، ژماره: ۳۶۹۱ - ماورد فی
سورة البقرة}.

۱۴۹۹) خهلكانی ده‌چنه به‌هه‌شت له‌دنه‌رمی و سامو ترسدا، وهك مه‌لو

ب‌اندەوان. (۷۰۶۱ - ۷۰۹۲)

بَاب: يَدْخُلُ الْجَنَّةَ أَقْوَامٌ أَفْنَدَتْهُمْ مِثْلُ أَفْنَدَةِ الطَّيْرِ

۱۹۵۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ:
«يَدْخُلُ الْجَنَّةَ أَقْوَامٌ أَفْنَدَتْهُمْ مِثْلُ أَفْنَدَةِ الطَّيْرِ». {الحديث: ۷۰۹۱ = ۷۱۱۸ فم}:

ئەبو هورەیره (رمزای خودای لی بن) فهرمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) فهرمووی:
(خه‌لكانی کۆمه‌ل کۆمه‌ل ده‌چنه به‌هه‌شت، له‌دنه‌رمی و سامکردندا، ده‌لیی مه‌لو
ب‌اندەن، ئەوه‌نده دلنه‌رم و سامکارو ترسدارن!).

۱۵۰۰) رژاندنی خو‌شنوودی خودا به‌سه‌ر دانیشتوانی به‌هه‌شتدا.

(۷۰۶۱ - ۷۰۹۲)

بَاب: إِحْلَالُ الرِّضْوَانِ عَلَى أَهْلِ الْجَنَّةِ

۱۹۶۰- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ عَزَّ
وَجَلَّ يَقُولُ لِأَهْلِ الْجَنَّةِ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ! فَيَقُولُونَ: لَبَّيْكَ رَبَّنَا وَسَعْدَيْكَ وَالْخَيْرُ فِي يَدَيْكَ،
فَيَقُولُ: هَلْ رَضِيتُمْ؟ فَيَقُولُونَ: وَمَا لَنَا لَا نَرْضَى يَا رَبُّ وَقَدْ أَعْطَيْتَنَا مَا لَمْ تُعْطِ أَحَدًا
مِنْ خَلْقِكَ، فَيَقُولُ: أَلَا أُعْطِيكُمْ أَفْضَلَ مِنْ ذَلِكَ، فَيَقُولُونَ: يَا رَبُّ وَأَيُّ شَيْءٍ أَفْضَلُ مِنْ
ذَلِكَ؟ فَيَقُولُ: أَحَلُّ عَلَيْكُمْ رِضْوَانِي، فَلَا أَسْخَطُ عَلَيْكُمْ بَعْدَهُ أَبَدًا». {الحديث: ۷۰۷۰ =

۷۰۹۶ فم. تجرید البخاری = الترجمة الكردية = مختصر صحيح البخاری / ۵، رقم: ۲۰۳۳ = ۷۵۱۸، فتح الباری. ترمذی. صفة الجنة: ۲۵۵۵. تحفة الأشراف: ۴۱۶۲؛

ئەبو سەعیدی خودری (رەزاو خوڤشوویدی خودای گەورە لەسەر بێ) فەرمووی: خوڤشەوێست (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (خودای گەورەو سەرور بە بەهەشتییەکان دەفەرموێ: ئەو خەلکی بەهەشت! ئەو دانیشتوانی بەهەشت! ئەوانیش بەیەک دەنگ دەلێن: بفرموو ئەو پەرورەدگارمان! هەمیشە ئێمە بەندەو کەمەر بەستەین و نامادەین بۆ جێبەجێ کردنی فەرمانەکان، سەرچاوەی گشت خێرو خوڤی و بەهرەیی، وا لەهەردوو دەستی توانایی تۆدا، خودای گەورە پێیان دەفەرموێ: ئایا بەبەشو بارەو باشی خوێتان لەبەهەشتا رازین و پێی خوڤشوودن؟ دەلێن: ئەو بۆ رازی نین، دەبێ لەم بەشو بارە باشە کەتۆ داوتە بەئێمە باشتەر هەبێ؟ کێی تر بەشو بارەو واباشی پێ دراوە؟

خودا دەفەرموێ: ئەو دەلێن چی ئەگەر لەو هیش باشتەرتان پێ بدەم؟ دەلێن: جا شتی وا هەیه، دەبێ چی شتی هەبێ کە لەمە باشتەرتی؟! دەفەرموێ: خوڤشوودی و رەزامەندی خوێتان دەدەم و لێزەمەو لێپرازی بوونی خوێم دادەبارێنم بەسەرتانداو، لەناو بەهەشتی ریزوانی خوێمدا جێتان دەکەمەووە و ئێتر بەهۆی ئەووە هەتا هەتایەو هەرگیزو قەتو قەتو بپراي بپراي لەمپۆ بەدواوە لێتان ناردەنجێم!). {ریاضی صالحین/ ۴، زنجیرە: ۳۷۲، ژمارە: ۱۸۹۴} + {تاج/ ۵، زنجیرە: ۱۵۰، ژمارە: ۵۷۵۹ — خودا میهرەبانی و نه‌وازشت له‌گه‌ڵ خه‌لکی به‌هه‌شتدا ده‌نوێنێ و کالای رەزامەندی خوێیان بەبالا دەبێ}.

۱۵۰۱) بەهەشتییەکان کە تەماشای دانیشتوانی ناو بالەخانەکان دەکەن، کەوان لە قاتەکانی سەرەو دەلێی چاو بۆ ئەستێرە دەکێرن. (۷۰۶۱ - ۷۰۹۲)

باب: تَرَأَى أَهْلَ الْجَنَّةِ أَهْلَ الْغُرَفِ

۱۹۶۱- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِنَّ أَهْلَ الْجَنَّةِ لَيَتَرَاءَوْنَ أَهْلَ الْغُرَفِ مِنْ فَوْقِهِمْ كَمَا تَتَرَاءَوْنَ الْكُوكَبُ الدُّرَى الْغَابِرُ مِنَ الْأَفْقِ مِنْ

الْمَشْرِقِ أَوِ الْمَغْرِبِ، لَتَفَاضِلِ مَا بَيْنَهُمْ»، قَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ تِلْكَ مَنَازِلُ الْأَنْبِيَاءِ، لَا يَبْلُغُهَا غَيْرُهُمْ؟ قَالَ: «بَلَى وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ، رِجَالٌ آمَنُوا بِاللَّهِ وَصَدَّقُوا الْمُرْسَلِينَ».

{الحديث: ۷۰۷۳ = ۷۱۰۰ فم. تجرید البخاری = مختصر صحیح البخاری = الترجمة الكردية/۳، رقم: ۱۳۱۷ = ۳۲۵۶، ۶۵۵۶ فتح الباری. تحفة الأَراف: ۴۱۷۳}:

ئەبو سەعیدی خەدری (رەزای خەدای ئی بن) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خەدای لەسەر بێ و سەر و مال و منال و گیان و دڵ و هەست و نەست گشتی بەقوربانی تۆزی بەرپیی دینی کە رانی گۆری پیرۆزی بێ لەمەدینە نازدار و خەدای چاوی دڵ و دەروون و سەرمان بە و سورمەییە روژن بکاتەو).

دەفەر موی: (بەهەشتییەکان کە تەماشای دانیشتوانی ناو بەلەخانەکان دەکەن، کەوان لەفاتە هەر بەرزەکانی سەر و یانەو، وەها پیاواندا هەڵدەپوان وەک چا و بۆ ئەستێرە بگێرن ئاوا، دەق وەک چۆن ئیو چا و دەگێرن بۆ ئەو ئەستێرە گەشەنە کە تەواو تەواو دوورکەوتوونەتەو، لەکەناری ئاسمان نزیکیوونەتەو و لەخۆرەلاتەو، یان لەخۆر ئاواو خەریکن ئاوادەبن!

دیارە کە ئەم بەرزای و نزمییەش لەبەر جیاوازیی پلە و پایە نیوانیانە! یاران فەرموویان: ئەی پیغمبەری خەدای! دیارە کە ئەو جیگە بەرزانە هەوار و بارەگای پیغمبەران، پیغمبەران نەبێ کێ دەگاتە ئەو؟ فەرمووی: (وانییە، بەو خەدایە کە هەر خۆی خەدای بەهەق و راست و دروستە، کە گیانی هەموومان و لە دەستی توانایی ئەو، زۆر کەسانی تریش هەن، جگە لە پیغمبەران، کە دەگەنە ئەو پلە و پایە بەرزانە، لەگەڵ ئەو دەشدا کە پیغمبەر نەبوون، بەلام لە گەلانی ئەوان بوون، باوەری ساخیان بەخەدای هەبوو، هەروا بەدەم و بەدڵ و بە کردەو بە باش باوەریان بە پیغمبەر هەبوو). {تاج/۵، زنجیرە: ۱۳۹، ژمارە: ۵۷۲۴ — هۆدەو مائی بەهەشتییەکان} + {ریاضی صالحین/۴، زنجیرە: ۳۷۲، ژمارە: ۱۸۹۰ — ئەو خۆشی و بەهرانی کە خەدای بەهەشتا ئامادە کردوون بۆ برواداران}.

(۱۵۰۲) خَوْرَاكِي به به شتییه کان له به به شتا. (۷۰۶۱ - ۷۰۹۲)

بَابُ: أَكْلُ أَهْلِ الْجَنَّةِ فِيهَا

۱۹۶۲- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «يَأْكُلُ أَهْلُ الْجَنَّةِ فِيهَا وَيَشْرَبُونَ، وَلَا يَتَغَوَّطُونَ، وَلَا يَمْتَحِطُونَ، وَلَا يَبُولُونَ، وَلَكِنْ طَعَامُهُمْ ذَاكَ جُشَاءٌ كَرَشَعِ الْمِسْكِ يُلْهَمُونَ التَّسْبِيحَ وَالْحَمْدَ كَمَا تُلْهَمُونَ النَّفْسَ». {الحديث: ۷۰۸۳ = ۷۱۱۰ فم}:

جَابِرِي كُورِي عه بدوللا (رهزای خودایان لای بن) فه رمووی: خوشه ویست (درودی خودای له سر بن)

فه رمووی: (خه لکی به به شت له به به شتا شت ده خون و شت ده خون هوه، به لام نه پیسای ده کهن و نه چلم و کلیمان ههیه و، نه گمیز ده کهن و نه سهرا و ده کهن، نه و خوار دهنه و ده که دهیخونه وه، وهک ناو رنگی مسک ده بی به ناردق و له شیان نه نه دهی دهری دهدات، نه و خوار دهنه نهی که دهیخون به قرقینه ی بونخوشی وهک گولا و دهرات، وهک چون له به به شتا به ناسایی و به ناسانی و به خوشی، به بی نه رک و زه مهت هه ناسه ددهن، ناوه هاش له خودا وه یادو زیکری خودا ده کهن، به تایبه تی یادی (سُبْحَانَ اللَّهِ) و (الْحَمْدُ لِلَّهِ). {ریاضی صالحین/ ۴، زنجیره: ۳۷۲، ژماره: ۱۸۸۰}.

(۱۵۰۳) دِیَارِی دانیشتوانی به به شت. (۷۱۴ - ۷۱۵)

بَابُ: تَحَفُّهُ أَهْلُ الْجَنَّةِ

۱۹۶۳- عَنْ ثَوْبَانَ مَوْلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: كُنْتُ قَائِمًا عِنْدَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)، فَجَاءَ حَبْرٌ مِنْ أَحْبَارِ الْيَهُودِ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّدُ، فَدَفَعْتُهُ دَفْعَةً كَادَ يُصْرَعُ مِنْهَا، فَقَالَ: لِمَ تَدْفَعُنِي؟ فَقُلْتُ: أَلَا تَقُولُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: إِنَّمَا نَدْعُوهُ بِاسْمِهِ الَّذِي سَمَّاهُ بِهِ أَهْلُهُ! فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «إِنَّ اسْمِي مُحَمَّدٌ الَّذِي سَمَّانِي بِهِ أَهْلِي»، فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: جِئْتُ أَسْأَلُكَ، فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «أَيَنْفَعُكَ شَيْءٌ إِنْ حَدَّثْتُكَ؟». قَالَ: أَسْمَعُ بِأُذُنِي، فَتَنَكَّتْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِعُودٍ مَعَهُ، فَقَالَ: «سَلْ»، فَقَالَ الْيَهُودِيُّ: أَيْنَ يَكُونُ النَّاسُ يَوْمَ تَبْدُلُ الْأَرْضُ غَيْرَ الْأَرْضِ وَالسَّمَوَاتُ؟ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ):

وَسَلَّمَ): «هُمْ فِي الظُّلْمَةِ، دُونَ الْجِسْرِ». قَالَ: فَمَنْ أَوَّلُ النَّاسِ إِجَازَةً؟ فَقَالَ: «فُقَرَاءُ الْمُهَاجِرِينَ»، قَالَ الْيَهُودِيُّ: فَمَا تَحْفَتُهُمْ حِينَ يَدْخُلُونَ الْجَنَّةَ؟ قَالَ: «زِيَادَةُ كِبِدِ الثُّونِ» قَالَ: فَمَا غِذَاؤُهُمْ عَلَى إِثْرِهَا؟ قَالَ: «يُنَحَرُ لَهُمْ ثَوْرُ الْجَنَّةِ الَّذِي كَانَ يَأْكُلُ مِنْ أَطْرَافِهَا». قَالَ: فَمَا شَرَابُهُمْ عَلَيْهِ؟ قَالَ: «مِنْ عَيْنٍ فِيهَا تُسَمَّى سَلْسِيلًا». قَالَ: صَدَقْتَ. قَالَ: وَجِئْتُ أَسْأَلُكَ عَنْ شَيْءٍ لَا يَعْلَمُهُ أَحَدٌ مِنْ أَهْلِ الْأَرْضِ إِلَّا نَبِيٌّ أَوْ رَجُلٌ أَوْ رَجُلَانِ، قَالَ: «يَنْفَعُكَ إِنْ حَدَّثْتُكَ؟». قَالَ: أَسْمَعُ بِأُذُنِي! قَالَ: جِئْتُ أَسْأَلُكَ عَنِ الْوَلَدِ، قَالَ: «مَاءُ الرَّجُلِ أَبْيَضُ وَمَاءُ الْمَرْأَةِ أَصْفَرُ، فَإِذَا اجْتَمَعَا فَعَلَا مَنِ الرَّجُلِ مَنِ الْمَرْأَةِ أَذْكَرَا بِإِذْنِ اللَّهِ، وَإِذَا عَلَا مَنِ الْمَرْأَةِ مَنِ الرَّجُلِ آتْنَا بِإِذْنِ اللَّهِ». قَالَ الْيَهُودِيُّ: لَقَدْ صَدَقْتَ، وَإِنَّكَ لَنَبِيٌّ، ثُمَّ انْصَرَفَ فَذَهَبَ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «لَقَدْ سَأَلَنِي هَذَا عَنِ الَّذِي سَأَلَنِي عَنْهُ وَمَا لِي عِلْمٌ بِشَيْءٍ مِنْهُ حَتَّى أَتَانِي اللَّهُ بِهِ». {الحديث: ۷۱۴ = ۷۲۷ فم:}

شەوابان (زەزەي خۇدەي لى بىن) فەرمۇۋى: لەخزەتەتەى حەزەرەتەدا، (دروودى خودای لەسەر بىن)

راوەستابووم، مالوومىكى جوولهكه هات گوتى: سلاو لهتۆ ئەى موخەممەد! السَّلَامُ عَلَيْكَ يَا مُحَمَّد. منیش پالتيكى توندم پيۆه نا خەريك بوو پيى بكهوى، گوتى: بۆچى پالەم پيۆه دەنيى؟! گوتەم: ئەى بۆچى ناليت ئەى پيغەمبەرى خودا! گوتى: بەو ناووە بانگى دەكهين كه كهسوكارى لىي ناو!

حەزەرەت (دروودى خودای لەسەر بىن) فەرمۇۋى: (بەئى من ناوم موخەممەدەو كهسوكارم

بەو ناوە منيان ناو ناو). مالوومەكه گوتى: هاتووم پەرسىارت لى بكهەم.

پيغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بىن) فەرمۇۋى: (ئەگەر قسەى هەقت بۆ بكهەم موسولمان

دەبىت؟). گوتى: بەگوپى خۆم دەبىستم. حەزەرەت (دروودى خودای لەسەر بىن) دارىكى بەدەستەو بوو، دەپزەند لە زەوييەكهو فەرمۇۋى: (ئادەى پەرسىارت چىيە بىپەرسە). گوتى: ئەو رۆژەى كه ئەم زەوى و ئاسمانە دەگۆرپن بەزەوى و بە ئاسمانىكى تر، ئەم خەلكە لەكوى دەبن؟

پيغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بىن) فەرمۇۋى: (لەسەر پردى سىرات دەبن). گوتى: ئەى

كى يەكهەم كهەس دەبى كه لىي دەپەرتەو؟ فەرمۇۋى: (هەزارانى كۆچكاران ئەو

ھەژارانەى كە لەمەككەوھ لەتاو كافردەكان كۆچيان كرد بۆ مەدينە). گوتى: كاتى دەچنە بەھەشت يەكەم خواردنيان چيە؟ فەرمووى: (پارچە زيادە گۆشتەكەى جەرگى نەھەنگەكە).

گوتى: ئەى گەرماو گەرم لەدواى ئەو چى تر دەخۆن؟ فەرمووى: (جوانە گاكەى بەھەشتيان بۆ سەردەبەرن، كە لەدەورو بەرى بەھەشتا بۆ خۆى دەلەوەرئى!). گوتى: راست دەكەى! ھاتوویشم شتىكى تەرت لى دەپرسەم كەس نايزانى بىجگە لە پىغەمبەران، مەگەر پياوى، يان دوانى تەرىش بيزان، فەرمووى: (ئەگەر مەن پىت بلىم و بيزانەم تۆ ئىسلام دەبى، لە ئىسلام بوونت قازانچ بەخۆت دەگەيەنى؟).

گوتى: جارى باگويم لە قەسەكانت بى. مالوومەكە گوتى: ھاتووم لەبارەى كورپەلەو مەندالەوھ لىت دەپرسەم؟

فەرمووى: (ئەوى پياو سىيە، ئەوى ژن زەردە، كە لەگەل يەكا دروستبوون و ئەوى پياو سەر ئەوى ژن كەوت، بە فەرمانى خودا، نىرەنيەيان دەبى، بەلام ئەگەر ئەوى ژن سەر ئەوى پياو كەوت، ئىتر بە فەرمانى خودا مەينەيان دەبى).

مالوومەكە وتى: راستت فەرموو! بەراستى تۆ ھەق پىغەمبەرىت).

ئەو جا گەرايەوھ رۆيشت. پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) فەرمووى: (كاتى مالوومەكە ئەم پەرسىارانەى لى دەكردم، تا ئەو چەركە ساتە، ئاگام لە وەلامى ھىچ لەم پەرسىارانە نەبوو، بەلام خودا بە سرووش يەك بەيەك وەلامەكانى نارد بۆم).

{بەروانە: تاج/۴، زنجيرە: ۳، ژمارە: ۲۶۹۶، لاپەرە: ۸۲ + تاج/۱، لاپەرە: ۱۲۸، زنجيرە: ۳۰، ژمارە: ۲۶۳}.

۱۵۰۴) نازو بەھەرى بەھەشت بۆ دانىشتوانى بەھەشت ھەميشەيىن.

(۷۰۶۱ - ۷۰۹۲) بَاب: فِي دَوَامِ نَعِيمِ أَهْلِ الْجَنَّةِ

۱۹۶۴ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «مَنْ يَدْخُلُ الْجَنَّةَ

يَنَعِمُ لَا يَبْأَسُ، لَا تَبْلَى ثِيَابُهُ، وَلَا يَفْنَى شَبَابُهُ». {الحديث: ۷۰۸۵ = ۷۱۱۲ فم: ۱}

ئەبو ھورەيرە (رەزىي خۇداي ئى بىن) فەرەمۇيى: خۇشەويست (دروودى خۇداي لەسەر بىن) فەرەمۇيى: (ئەۋەى بىچىتە بەھەشت دەكەۋى بەسەر خىرو خوشىداۋ، دەكەۋىتە ناۋ نازو بەھرەۋە، ئىتر ھەتا ھەتايە رەنج و ناخۇشى و نارەحتى نابىنى، جل و بەرگى نە دەدرىۋ نە كۆن دەبى، چونكە ھەمىشە جلى نوئ لەبەر دەكەن، ھەمىشەيش گەنج و جەھىل و لاۋ دەبن قەت قەت پىر نابىن!). {تاج/۵، زنجىرە: ۱۴۸، ژمارە: ۵۷۵۴ — دانىشتوانى بەھەشت لەبەھەشتا...}.

۱۵۰۵) لە بەھەشتا درەختى ھەيە، سوار سەد سال بە سىبەرەكەيدا دەرووات ناگاتە ئەۋپەرى. (۷۰۶۹ - ۷۰۹۴)

باب: فِي الْجَنَّةِ شَجَرَةٌ يَسِيرُ الرَّكَّابُ فِي ظِلِّهَا مِائَةَ عَامٍ لَا يَقْطَعُهَا

۱۹۶۵- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَشَجَرَةً يَسِيرُ الرَّكَّابُ فِي ظِلِّهَا مِائَةَ عَامٍ لَا يَقْطَعُهَا». قَالَ أَبُو حَازِمٍ: فَحَدَّثْتُ بِهِ النُّعْمَانَ بْنَ أَبِي عِيَّاشٍ الزُّرْقِيُّ فَقَالَ: حَدَّثَنِي أَبُو سَعِيدٍ الْخُدْرِيُّ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ شَجَرَةً يَسِيرُ الرَّكَّابُ الْجَوَادَ الْمُضْمَرَّ السَّرِيعَ مِائَةَ عَامٍ مَا يَقْطَعُهَا». {الحديث: ۷۰۶۹ = ۷۰۹۴ فم. تجريد البخارى بالكوردى ۳/، رقم: ۱۳۱۵ = ۳۲۵۱ = ۱۳۱۶ فتح البارى}:

سەھلى كورى سەعد (رەزىي خۇداي ئى بىن) فەرەمۇيى: خۇشەويست (دروودى خۇداي لەسەر بىن)

فەرەمۇيى: (درەختى ھەيە لە بەھەشتا، سوارى ئەسپى خىرا، سەد سال بەغار بەبن سىبەرى لەكەنىدا دەرووات ناگاتە ئەۋپەرى!).

ئەبو حازم كە تايىيەۋ ۋە ھەقى سەھلەۋ ئەم فەرەمۇدەيە لە سەھل ۋە رگرتوۋە فەرەمۇيى: ئەم فەرەمۇدەيە سەھلەم گىرايەۋە بۇ نۇعمانى كورى ئەبو عەيياش ئەل — زورەقى فەرەمۇيى: مەن لە ئەبو سەئىدى خۇدرىم بىست دەيفەرمۇ: پىغەمبەر (دروودى خۇداي لەسەر بىن) فەرەمۇيى: (درەختى لە بەھەشتا ھەيە، سوارى ئەسپى خىراي جابوكى زۆر چاك، كە مەشق دىدەۋ ئامادەكرابى بۇ قوچ ۋە تەراتىن، سەد سال بەغار بەبن لەكەنىدا دەروا ھىشتا ناگاتە ئەۋپەرى!). {تاج/۵،

زنجيره: ۱۳۷، ژماره: ۵۷۲۲ — باسى دارو درهختو ميوه‌ى بهه‌شت. {رياض/۴، زنجيره: ۳۷۲، ژماره: ۱۸۸۶ — ئەو خۇشى و بههرانه‌ى كه خودا له بهه‌شتا ئاماده‌ى...}.

(۱۵۰۶) باسى چۆنىتى خىوه‌تگاكانى بهه‌شت. (۷۰۶۱ - ۷۰۹۲)

بَابُ فِي صِفَةِ خِيَامِ الْجَنَّةِ

۱۹۶۶- عَنْ أَبِي مُوسَى أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ خَيْمَةً مِنْ لَوْلَاةٍ مُجَوَّفَةٍ عَرْضُهَا سِتُونَ مِيلًا، فِي كُلِّ زَاوِيَةٍ مِنْهَا أَهْلٌ، مَا يَرَوْنَ الْآخِرِينَ يَطُوفُ عَلَيْهِمُ الْمُؤْمِنُونَ؟» {الحديث: ۷۰۸۸ = ۷۱۹۶ فم. تجريد البخارى بالكوردى/۴، رقم: ۱۷۰۳ = ۴۸۷۹، ۳۲۴۳، ۴۸۸۰، ۴۸۷۸. ترمذى. صفة الجنة: ۲۵۲۸ تعليقاً. تحفة الأرف: ۹۱۳۶}:

عه‌بدوللاى كورى قه‌يس (كه ناسراوه به ئەبو مووساى ئەشعەرى (ره‌زای خودای ئى بن) فه‌رمووى: خۇشە‌ويست (دروودى خودای له‌سه‌ر بن) فه‌رمووى: (له بهه‌شتا چادری واهه‌يه بریتىيه له‌يه‌ك ده‌نك مروارى هلۆل، پانییه‌كه‌ى شه‌ست ميلة، له‌هه‌موو گۆشه‌یى له گۆشه‌كانى ئەو چادرده‌ا، خیزانیكى خاوه‌نى ئەو چادره‌ى تیا‌دايه، كه هه‌میشه‌ چاویان برپوه‌ته هاوسه‌ره‌كه‌ى خۆیان و دلایان له‌لای كه‌سى تر نییه، وه خیزانى ناو هه‌چ گۆشه‌یى، چاویان له‌و خیزانانه‌ى تر نییه كه‌وان له‌ناو گۆشه‌كانى ترى ئەم چادرده‌ا، ئیتەر پیاوی موسو‌لتمان به‌ ئاره‌زووی دلى خۆی، گۆشه به‌گۆشه، ده‌سوورپێته‌وه به‌سه‌ر ئەو خیزانانه‌ى خۆیدا. (وه‌ك خودا له‌ قورئاندا ده‌فه‌رموئ: {حُورٌ مَّقْصُورَاتٌ فِي الْخِيَامِ - ۷۲/۵۵}.

واته: له بهه‌شتدا په‌رى ناسك و نازدارى، خۇش‌روو خۇش ره‌فتارى تیا‌يه، وان له‌ناو ده‌وارو ره‌شمال و چادرو خه‌يمه‌گادا، هوگ‌رى می‌ردى خۆیان و چاویان به‌س له‌می‌ردى خۆیانه). {تاج/۴، زنجيره: ۳۸، ژماره: ۴۱۴۵ — سووره‌تى رحمان + تاج/۵، زنجيره: ۱۳۹، ژماره: ۵۷۲۷ — خىوه‌تگاكانى بهه‌شت}.

(۱۵۰۷) بازاره‌کهی به‌هه‌شت. (۷۰۶۱ - ۷۰۹۲)

بَابُ: فِي سَوْقِ الْجَنَّةِ

۱۹۶۷- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِنَّ فِي الْجَنَّةِ لَسَوْقًا يَأْتُونَهَا كُلُّ جُمُعَةٍ، فَتَهْبُ رِيحُ الشَّمَالِ فَتَحْثُو فِي وُجُوهِهِمْ وَثِيَابِهِمْ، فَيَزِدُّوْنَ حُسْنًا وَجَمَالًا، فَيَرْجِعُونَ إِلَى أَهْلِيهِمْ وَقَدْ أَزْدَادُوا حُسْنًا وَجَمَالًا، فَيَقُولُ لَهُمْ أَهْلُهُمْ: وَاللَّهِ لَقَدْ أَزْدَدْتُمْ بَعْدَنَا حُسْنًا وَجَمَالًا، فَيَقُولُونَ: وَأَنْتُمْ وَاللَّهِ، لَقَدْ أَزْدَدْتُمْ بَعْدَنَا حُسْنًا وَجَمَالًا».

{الحديث: ۷۰۷۵ = ۷۱۰۲ فم:}

ئه‌نه‌سی کوری مالیک (رمزای خودای ئی بن) فه‌رمووی: حه‌زده‌تی پی‌غه‌مبه‌ری خوشه‌ویست و نازدار (دروودو سلاوو رده‌مه‌ت و به‌رده‌که‌ت و پیرۆزی خودای گه‌وره و سه‌روه‌ری له‌سه‌ر بی‌و، سه‌رو مال و منال و باوک و دایک و که‌سوکار، گشتی به‌ قوربانی خاکی به‌ر ئاستانه‌ی گۆری پیرۆزی بی - ئامین - ۱۰/۱۰/۲۰۱۰ز) فه‌رمووی: (له‌به‌هه‌شتا بازارئ هه‌یه، ده‌بی به‌سه‌یرانگای خه‌لکه‌که‌ی، هه‌موو روژی هه‌ینییه‌ک به‌هه‌شتیه‌کان بو گه‌شت و گوزار ده‌چن بو ئه‌وئ، جابای شه‌مال هه‌لده‌کا، ده‌موچاوو جل و به‌رگه‌کانیان گولاو په‌رژین ده‌کا، ئیتر ئه‌وه‌نده‌ی تر جوان‌تر و نازدار تر ده‌بن، جا له‌سه‌ر ئه‌م حاله‌ تازه‌یه که ده‌چنه‌وه بو مال‌ه‌وه‌یان، خیزانه‌کانیان پییان ده‌فه‌رموون: به‌خودا له‌م ماوه‌یه‌دا که‌چوونه‌ته ده‌روه، ئه‌وه‌نده‌ی تر شه‌وو و رده‌نه‌قتان هه‌له‌یناوه‌!

ئه‌وانیش وه‌لامیان ده‌ده‌نه‌وه: به‌خودا ئی‌وه‌یش هه‌روه‌ها نازدار‌تر و جوان‌تر بوون!). {تاج/۵، زنجیره: ۱۴۰، ژماره: ۵۷۲۸ - بازاره‌کانی به‌هه‌شت = أسواق الجنة}. {ریاض/۴، زنجیره: ۳۷۲، ژماره: ۱۸۸۹}.

(۱۵۰۸) ئه‌و روبرانه‌ی جیهان که سه‌رچاوه‌که‌یان له به‌هه‌شته‌وه‌یه. (۷۰۶۱ - ۷۰۹۲)

بَابُ: مَا فِي الدُّنْيَا مِنْ أَهْوَائِ الْجَنَّةِ

۱۹۶۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «سَيِّحَانُ وَجِيحَانُ وَالْفُرَاتُ وَالنَّيْلُ كُلُّ مِنْ أَهْوَائِ الْجَنَّةِ». {الحديث: ۷۰۹۰ = ۷۱۱۷ فم:}

ئەبو ھورەیرە (رەزای خودای لی بن) فەرمووی: خوشەویست (دروودی خودای لەسەر بن) دەفەر موئی: (سەیحان و، جەیحان و، فورات و، نیل، ھەموویان ھەر چارایان سەرچاوەکانیان لە بەھەشتە وەن!). {تاج/۵، زنجیرە: ۱۱۳۷، ژمارە: ۵۷۱۸ - سەرچاوە و رووبارەکانی بەھەشت}.
روونکردنەوہ:

دەربارە ئەم رووبارانە، کە لە رووباری بەھەشت بن، چەند رایەکی بەھیز ھەیە، بەھیزترینیان یەکەمیانە کە دەفەر موئی:

۱- لە بنەرەتدا سەرچاوە ئەم رووبارانە، لە بەھەشت ھەلگیراون ئەمەیش وەك ئەو نایەتە کە دەفەر موئی: {وَأَنْزَلْنَا الْحَدِيدَ}.

۲- وەك ئاوی بەھەشت شیرین و خوش و سازگارن.

۳- چوار رووبارە گەورەکانی بەھەشت، کە بنەوان و سەرچاوەن بۆ ھەموو جۆگە و چەم و رووبارەکانی تری بەھەشت، پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بن) بەناوی ئەم چوار رووبارە جیھانەوہ ناوی بردوون، لەسەر رووی پیشوبھاندن و لیکچوون، چونکە لەلای عەرەب ئەم چوار رووبارە بە سازگار ناسراون و بەس.

۴- ھەوالدانە لە پیرۆزیی ئەم چوار رووبارە، کە ئەوەندە پیرۆزن، ئەوگەلانە لەسەر ئەم رووبارانەن موسوڵمان دەبن و دەبن بە بەھەشتی. ئاوەکانیان ئەوەندە پیرۆزو مووفەرکن، ھەر جەستەیی بەم ئاوانە پەرور دەبێ، ئەنجامی بەھەشتە. بە بۆچوونی بەندە ھەژار، ئەم چوار رایە، ھەریەکە لە روویەکەوہ جوان پەسەندن و فەرموودەکە ئەم چوار مەبەستە دەگریتەوہ!

(۱۵۰۹) بەھەشت بە ناپەرەختی دەورە دراوہ. (۷۰۶۱ - ۷۰۹۲)

باب: حُفَّتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ

۱۹۶۹- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «حُفَّتِ الْجَنَّةُ بِالْمَكَارِهِ، وَحُفَّتِ النَّارُ بِالشَّهَوَاتِ». {الحديث: ۷۰۶۱ = ۷۰۸۶ م. تجريد البخاری بالكوردی/۵، رقم: ۲۰۱۷ = ۶۴۸۷ فتح الباری}:

ئەبو ھورەيرە (رمزى خوداى ئىبنى) دەفەر موى: خۆشەويست (دروودى خوداى لەسەر بى) دەفەر موى: (بەھەشت بەناخۆشى و نارەھەتى دەورەگىراو، دۆزەخىش بە ھەوس و ئارەزوو بازى دەورە دراو). {رياضى صالحين/۱، زنجيرە: ۱۱، ژمارە: ۱۰۱ - باسى تىكۆشان و لىپران بۆ خودا + تاج/۵، زنجيرە: ۱۴، ژمارە: ۵۱۸۶ - ترسى خوداى گەورەو پىرۆز}.

روونکردنەو:

واتە: بەجىھىننى ئارەزووگەنى دەروون، وەك ئەو وایە پەردەو پەرژىنى دەورى دۆزەخ بەدەستى خۆت بدېئىت و لادەھىت، ئەوجا بەپىي خۆت بچىتە ناوى، ھەر وھا بەجىھىننى ئەركە ئايىنىيەكانىش، كە بەجىھىننىان زۆر ناخۆش و قورس و گرەنە، لەسەر شانى نەفس و دەروون، وەك ئەو وایە: پەردەو پەرژىنى دەورى بەھەشت بەدەستى خۆت لادەھىت، ئەوجا بەھاسانى خۆت بکەیت بەناو بەھەشتدا).

(۱۵۱) ژنان كە مەترىن دانىشتوانى بەھەشتىن. (۶۸۷۲ - ۶۸۸۳)

باب: أَقَلَّ سَاكِنِي الْجَنَّةِ النِّسَاءُ

۱۹۷۰ - عَنْ أَبِي التَّيَّاحِ قَالَ: كَانَ لِمُطَرِّفِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ امْرَأَتَانِ، فَجَاءَ مِنْ عِنْدِ أَحَدَاهُمَا، فَقَالَتْ الْأُخْرَى: جِئْتُ مِنْ عِنْدِ فُلَانَةٍ؟ فَقَالَ: جِئْتُ مِنْ عِنْدِ عِمْرَانَ بْنِ حُصَيْنٍ فَحَدَّثَنَا أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِنَّ أَقَلَّ سَاكِنِي الْجَنَّةِ النِّسَاءُ».

{الحديث: ۶۸۷۳ = ۶۸۹۷ فم: }

ئەبو تەيياح فەر موى: موپرىفى كورى عەبدوللا (رمزى خودايان ئىبنى) دوو ژنى ھەبوو، لەلای ژنىكيانەو ڕۆيشت بۆلای ژنەكەى تری، ژنەكەى تری بەتەوسەو پىي گوت: ديارە لەلای ژنەكەى تەتەو ھاتوویت بۆ لای من!!

موپرىفىش پىي فەر موو: نەكەى گومانى بەد بەمن، يا بە ھەويكەت بەریت، نەبادا تووشى غەيبەت و پاشملە گۆيى ببیت و بىي بەھۆى چوونە دۆزەخت، چونكە

من له‌لای عیمرانى كورې حوصه‌ینه‌وه هاتم، فهرمووی پیمان: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سەر بێ) فهرمووی پیمان: (ژنان به‌ژماره‌ که‌مترین دانیش‌توانی به‌هه‌شتن).

روونکردنه‌وه:

۱- بېروانه: ژماره: (۱۹۵۶) و (۱۹۵۷).

۲- به‌دیمه‌ن ئەم فهرمووده‌ی ژماره: (۱۹۷۰ یه، نارېکه‌و به‌ پېچه‌وانه‌ی ژماره: (۱۹۵۶) و (۱۹۵۷) که‌ له‌پېشه‌وه له‌م په‌راوه‌دا رابوردن. نه‌وه‌وی له‌ ژماره: (۱۹۵۶) = ۷۰۷۶) دا، له‌ شهرحی صه‌حیحی موسلیمدا، له‌ قازی راگوێز ده‌کا، ده‌فه‌رموی: (به‌ پێی کۆی ئەم فهرمایشتانه، ژماره‌ی ژنان زۆرینه‌ی نه‌وه‌ی ئاده‌منو زۆرینه‌ی دانیش‌توانی به‌هه‌شتن و زۆرینه‌ی دانیش‌توانی دۆزه‌خن...).

به‌زه‌ینم ئەم فهرمووده‌یه‌ی ئی‌ره‌ بۆ به‌رابه‌ر کردنی ژماره‌ی پیاوان له‌گه‌ل ژناندا نییه، به‌لکوو مه‌به‌سمت ئه‌وه‌یه: که‌ زۆرینه‌ی ژنان له‌ناو خۆیا‌نا دۆزه‌خین و که‌مینه‌یان به‌هه‌شتیه، به‌وێنه: له‌سه‌ددا په‌نجاو دووی ژنان دۆزه‌خین و له‌سه‌ددا چل و هه‌شتیان به‌هه‌شتین، ئەمه‌ ژنان له‌ناو خۆیا‌نا ئاوان، به‌لام ئەگه‌ر ژماره‌یان له‌گه‌ل ژماره‌ی پیاواندا، ره‌چاوبکری و به‌رابه‌ر بکری، ئەوا ژنان هه‌م له‌به‌هه‌شتا، هه‌م له‌ دۆزه‌خدا زۆرینه‌ن!

(۱۵۱۱) نیشانه‌ی به‌هه‌شتی: یا دۆزه‌خی له‌ جیهاندا. (۷۰۹۳ - ۷۱۲۵)

بَابُ: فِي أَهْلِ الْجَنَّةِ وَأَهْلِ النَّارِ وَعَلَامَاتِهِمْ فِي الدُّنْيَا

۱۹۷۱- عَنْ حَارِثَةَ بَنٍ وَهَبٍ سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ الْجَنَّةِ؟». قَالُوا: بَلَى، قَالَ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «كُلُّ ضَعِيفٍ مُتَضَعِّفٍ، لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لِأَبْرَةٍ»، ثُمَّ قَالَ: «أَلَا أُخْبِرُكُمْ بِأَهْلِ النَّارِ؟» قَالُوا: بَلَى، قَالَ: «كُلُّ عَتَلٍ جَوَاطِ مُسْتَكْبِرٍ». {الحديث: ۷۱۱۸ = ۷۱۴۳ فم. تجريد البخاري بالكوردي/ ۴، رقم: ۱۷۱۰ = ۴۹۱۸، ۶۰۷۱، ۶۶۵۷. ترمذی. صفة جهنم: ۲۶۰۵. ابن ماجه: زهد: ۴۱۱۶. تحفة الأشراف: ۳۲۸۵}:

ھارپىتەى كورى ۋەھب (رەزى خۇداى ئى بى) ھەرموۋى: خۇشەۋىست (دروودى خۇداى لەسەر بى) ھەرموۋى: (ئەدى با ھەۋالتان پى بىدەم ۋە نىشانەى مرۇقى خۇدا پىداۋى بەھەشتىتان پى نىشان بىدەم؟). ياران (رەزى خۇدايان ئى بى) ھەرموۋىيان: ئادەى بھەرموۋ، ئەى پىغەمبەرى خۇدا!.

ھەرموۋى (دروودى خۇداى لەسەر بى): (ھەموو موسولمانىكى لازەبوۋنى بى نموودى، بى فىزى، خۇ بەكەم زانى بى ناز بەھەشتىيە، ئەو جۇرە كەسانە ھەرچەند خەلك بەى نموود سەىريان دەكەن، بەلام لەلاى خۇداى گەورە ئەۋەندە بەقەدرو بەرپىزن، ھەموو دوۋعاۋ نزاىەكىان گىرايە، ئەگەر يەكى لەۋانە سوپىند بخوات لەسەر شتى بەپشتى كەرمەۋ بەخششى خۇدا، خۇدا دلى ناشكىنىۋ سوپىندەكەى بۇ دەباتە سەرو كارەكەى بۇ جىبەجى دەكات!).

ئەۋجا خۇشەۋىست (دروودى خۇداى لەسەر بى) ھەرموۋى: (ئەدى با پىشتان بلىم كەكى دۇزەخىيە ۋە نىشانەى خەلكى دۇزەخ چىيە ۋە چۇنە؟). ياران (رەزى خۇدايان ئى بى) ھەرموۋىيان: بھەرموۋ ئەى پىغەمبەرى خۇدا!

ھەرموۋى (دروودى خۇداى لەسەر بى): (ھەموو ئادەمىزادىكى چارە قورسى، رەزا قورسى، مچو مۇرى، مرقنى گۇشتنى فىزنى، بەدەمىە ۋە دەمارى زۇرخۇر دۇزەخىيە!). {تاج/۴، زنجىرە: ۵۱، ژمارە: ۴۱۸۳ — سوورەتى نوون}.

۱۹۷۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «رُبَّ أَشْعَثَ مَذْفُوعٍ بِالْأَبْوَابِ، لَوْ أَقْسَمَ عَلَى اللَّهِ لِأَبْرَةٍ». {الحديث: ۷۱۱۹ = ۷۱۴۶} فم:

ئەبو ھورەيرە (رەزى خۇداى ئى بى) ھەرموۋى: خۇشەۋىست (دروودى خۇداى لەسەر بى) ھەرموۋى: (زۇر كەسى شپۇلەى پەرپوۋتى، قزو سەر ئالۇسكاۋى، لەش ۋە جل ۋە بەرگ خۇلاۋى ۋە تۇزاۋى، كەلەبەر بى نموودى ۋە ھەزارۇكەىى لەم دەرگاۋ دەرگا دەستى پىۋە دەنىن، زۇر كەس ھەيە لەم حالە ۋە لەم رەنگە، لەناۋ خەلكا ۋە بى نموودو بى بايەخە، بەلام لەلاى خۇدا ئەۋەندە ناسك ۋە نازدارو بەقەدرو بەرپىزە، داۋاى ھەرچى ئى بكا دەست

نانی بهروویه وهو داوای جی به جی دهکا). {ریاضی صالحین/۱، زنجیره: ۳۲، ژماره: ۲۵۷}.

۱۹۷۳- عَنْ عِيَّاضِ بْنِ حِمَارٍ الْمُجَاشِعِيِّ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ ذَاتَ يَوْمٍ فِي خُطْبَتِهِ: «أَلَا إِنَّ رَبِّي أَمَرَنِي أَنْ أُعَلِّمَكُمْ مَا جَهِلْتُمْ مِمَّا عَلَّمَنِي يَوْمِي هَذَا: كُلُّ مَالٍ تَحَلَّتُهُ عَبْدًا حَلَالًا، وَإِنِّي خَلَقْتُ عِبَادِي حُنَفَاءَ كُلَّهُمْ، وَإِنَّهُمْ أَتَتْهُمْ الشَّيَاطِينُ فَاجْتَالَتْهُمْ عَنْ دِينِهِمْ، وَحَرَمَتْ عَلَيْهِمْ مَا أَحَلَّتْ لَهُمْ، وَأَمَرْتُهُمْ أَنْ يُشْرِكُوا بِي مَا لَمْ أَنْزِلْ بِهِ سُلْطَانًا، وَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ نَظَرَ إِلَى أَهْلِ الْأَرْضِ فَمَقَّتَهُمْ، عَرَبَهُمْ وَعَجَمَهُمْ، إِلَّا بَقَايَا مِنْ أَهْلِ الْكِتَابِ، وَقَالَ: إِنَّمَا بَعَثْتُكَ لِبَتْلِكَ وَأَبْتَلِي بِكَ، وَأَنْزَلْتُ عَلَيْكَ كِتَابًا لَا يَغْسِلُهُ الْمَاءُ، تَقْرُوهُ نَائِمًا وَيَقْظَانِ، وَإِنَّ اللَّهَ أَمَرَنِي أَنْ أُحَرِّقَ قُرَيْشًا، فَقُلْتُ: رَبِّ إِذَا يَثْلَغُوا رَأْسِي فَيَدْعُوهُ خُبْرَةٌ، فَقَالَ: اسْتَخْرِجْهُمْ كَمَا اسْتَخْرَجُوكَ وَاعْزِزْهُمْ نَعْرَكَ، وَأَنْفِقْ فَسَنَنْفِقَ عَلَيْكَ، وَابْعَثْ جَيْشًا نَبْعَثْ خَمْسَةَ مِثْلِهِ، وَقَاتِلْ بِمَنْ أَطَاعَكَ مِنْ عَصَاكَ. قَالَ: وَأَهْلُ الْجَنَّةِ ثَلَاثَةٌ: ذُو سُلْطَانٍ مُقْسِطٌ، مُتَّصِدٌ مُوَفَّقٌ، وَرَجُلٌ رَحِيمٌ، رَقِيقُ الْقَلْبِ لِكُلِّ ذِي قُرْبَى وَمُسْلِمٍ، وَعَفِيفٌ مُتَعَفِّفٌ ذُو عِيَالٍ، قَالَ: وَأَهْلُ النَّارِ خَمْسَةٌ: الضَّعِيفُ الَّذِي لَا زَبْرَ لَهُ، الَّذِينَ هُمْ فِيكُمْ تَبَعًا، لَا يَتَّبِعُونَ أَهْلًا وَلَا مَالًا، وَالْخَائِنُ الَّذِي لَا يَخْفَى لَهُ طَمَعٌ وَإِنْ دَقَّ إِلَّا خَائَهُ، وَرَجُلٌ لَا يُصْبِحُ وَلَا يُمْسِي إِلَّا وَهُوَ يُخَادِعُكَ عَنْ أَهْلِكَ وَمَالِكَ». وَذَكَرَ الْبُخْلُ أَوْ الْكَذِبَ، «وَالشَّنْظِيرُ الْفَحَّاشُ».) {الحديث: ۷۱۳۶ = ۷۱۶۳ فم}:

عياضی کوری حیماری موجاشیعی (درویدی خودای بی) فهرمووی: روژی پیغه مبهه (درویدی خودای لهسهه بی) له وتاردا فهرمووی: (بزائن کهخودا فهرمانی پیم کردووه، که لهه زانستهی خودا که نههرو فیوری خوئی کردووهو ئیوه نایزانن، لهو زانستهتان فیربکهه، خودا دهههرومی: ههر مائی خووم بیدهه به بهندهیی له ریگهیهکی رهواوه، نهو ماله پاکهه وهاله، وهمن له بنهههتدا بهه سروشت بهندههکانی خووم لهسهه پاکو وههق وههگرتن دروست کردووه، گشتیان بهه سروشت نامادهن بو وههگرتنی ههق، بههلام لهپاشان شهیتانهکان گریان ددهههه وهه نایین وهریان دهگیړن وههوهی من ههالهه کردووه بوپیان نههوان لیپان ههههه دهههه، وههپیشیان دهههین کهه

بەساختە و ساختەكارى ھاوبەشى درۇ بۇ من دابىنىن و ئەوانىش بە گويىيان دەكەن) وہ لەو وتارەدا فەرمووى: (لەپىش رەوانەکردنى مندا، بۇ سەر بەرەى ئادەمىزادو جندۇكە، خوداى گەورە سەرنجىكى دانىشتوانى سەر رووى زەوى دەدا، لە عەرەب و ناعەرەب (عەجەم)يان دەرەنجى و لە رەفتارى ناھەمواريان بىزار دەبى، تەنيا لەچەند دەستەيى نەبى، لە خاوەن نامەكان، كە لەسەر ھەق مابوون، وہ خوداى گەورە بەمنى فەرموو: بۆيە من تۆم كەردووە بە پىغەمبەر و رەوانەم كەردووى بۆسەر خەلكان، ھەتا خۆت تاقى بکەمەووە خەلكىش بەھۆى تۆوہ تاقى بکەمەووە، نامەيەكىشم بۆت ناردووە ئاو نايشۆریتەوہ، چونكە لە سىنگى موسولماناندايە و ھەموو كاتى لەبەر دەيخوين و دەيخوينەوہ، تۆ خۆتىش چ بە خەبەربى و چ خەوتووبى دەورى دەكەيتەوہ، وہ خودا فەرمانى پىم كەردووە كە قورەيش بەنوورى ئەم قورئانە بسووتىنم، وەك برووسكە وابى، لە گويياندا، گوتم: ئەى خودايە! ئەى پەروردگارى من! ئاخىر سەرم وەك كولپەرى شكاو دەشكىنن، من كەم و ئەوان زۆر، مەگەر خۆت فريام بکەوى، فەرمووى: چۆن ئەوان تۆيان دەرگەرد تۆيش ئاوا ئەوان دەرەبکە، وہ بچۆرە سەريان بۇ جەنگ، ئىمە تۆ سەردەخەين بەسەرياندا، وہ مال و دارايى بەخت بکە، مال و داراييت دەدەينى، وہ تۆيەك سوپا بنيرە، ئىمە خۆمان پىنج سوپاى تر لە ھىزى ئاسمانى دەنيرىن، بۇ يارىدەيان. بىكە بە دەستوور بە لەشكرى ئىسلام شەربكە بەوانەى كە بەگويت دەكەن، لەگەل ئەوانەدا كە بەگويت ناكەن و لەفەرمانت دەردەچن).

خەزىمەت (دروودى خوداى لەسەر بى) فەرمووى: (دانىشتوانى بەھەشت يەككىن لەم سى

جۆرە كەسەو لەم سى تاقمانە بەدەرنىن:

۱ - يا كاربەدەست و كارمەندى دادپەرورەرى خىركەرى بەخشندەى خاوەن تەووفىقەو لەخوداوە سەركەوتووە.

۲ - يا مەرۇفى بەرەحمى بە بەزەيى دڵنەرمە، كە لەگەل ھەموو خەزم و خويش و موسولمانىكا، دڵنەرم و بەرەحم و بە بەزەيە.

۳ - يا ھەژارى دەسو دەمو دلو داوین پاکی خاومن خیزانە کە بۆخوی رەنج دەداو بەرەنجی شانى خوی بەبى سکاڭا، خیزانى خوی بەخیو دەکاو، چاوی لە دەستی خەلو بلەو خەلکەو نىيە).

فەرمووی (دروودی خودای لەسەر بى): (خەلکی دۆزەخیش لەم پېنج تاقمانە بەدەرنىن:

۱ - گروى ئەو گیل و گەلجۆو بى فەرەنەى کە خویان بە نیویدا هەل دەواسن و مال و حالیکیان بۆ خویان نییەو خەمى مال و منال ناخۆن و نەبۆ دین و نەبۆ دنیا ھەول نادەن و بەکەلک نایەن.

۲ - گروى دوووم: ئەو ناپاکە گزیکارە نەوسن و چلیس و مالبەرستانەن، کە لە ھەرلا گوێچکەى تەماعیان بۆ دەربکەوئ خویانى بۆ دەکوئن و کلکە لەقێ بۆ دەکەن!

۳ - گروى سییەم: ئەو پیاوھ فیلاوییانەن، کە شەوو روژ بە دەورتانا دین و بۆ ھەل دەگەرین، کە فیلا و گزی و ناپاکی لە خۆت و مال و منال و نامووست بکەن!).

۴ - ھەزەرەت (دروودی خودای لەسەر بى) باسی گروپەکی تریشى کرد کە دۆزەخین: يا باسی گروى رەزىلی و رژدى کرد، ياباسى گروى دروى کرد، کەئەوانیش دۆزەخین.

۵ - فەرمووی: (گروپەکی تریشيان مروى سەر سەرى بەد گۆى بەد کردارى بەد رەفتارە!). {تاج/۵، زنجیرە: ۵۱، ژمارە: ۴۹۱۹}.

روونکردنەو:

عییاضى كورپى حیمارى ئەل-موجاشعیی دۆستیکى دیرینی پیغەمبەر بوو، لە بەصرە نیشتەجى بوو، كۆمەلە فەرموودە لە پیغەمبەرەو دەگیریتەو، کە یەکیکیان ئەم فەرموودەى ئیرەیه، لە ئەفراى صەحیحى موسلیمە، لەسەر فەرمايشتى إصابه شىخى عەسقلانى، واتە: لە بوخاریدا فەرموودەى نییە، لەپیش ئیسلا مەوونیدا دیارییەك دەبا بۆ پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بى) پیغەمبەر لىی وەرناگرئ.

باۋكى ناۋى (حىمار) بوۋە، كە بەۋاتا گۆيدىرئىژە، لە كوردىدا، ھەندى لەياسا
 ناسانى شەرى گۆرپويانە بە (ھەممار) كە بەۋاتا خاۋەن گۆيدىرئىژو كەردارە، لە
 كوردىدا، گۈايە ئەقلى نايگىرى كە مەرۇف ناۋ بىرى بەناۋى گۆيدىرئىژەۋە، شتى وا
 دەست تىۋەردانى بى بەلگەۋ نىشانەيە، ۋەك مامۇستاي ەسقىلانى دەفەرمۇئى.
 ئەم زاتانە، لە زاراۋى زانستى فەرموۋدەدا، دادەنرىن بە شاگردو فەقىئى
 عىياض، چونكە فەرموۋدەكانى ئەويان گىپراۋەتەۋە: موطرىفى كورپى ەبىدوللاى
 كورپى شەخىرو يەزىدى براى موطرىفو ەلەى كورپى زىادو ەوقبەى كورپى
 صەھبان و كەسانى ترىش!!

عىياض دەستورى وابوۋ كە دەھات بۆ مەككە، طەۋافى بەيتى بەجل و بەرگى
 پىغەمبەرەۋە دەكرد، لەو كۆمەلەيە بوو، كەھەر بەجلى ئەھمەسىيەۋە تەۋافيان
 دەكرد!

(قەسەيەكى نەستەق) بەم بۆنەى باسى (حىمارە)ۋە: جارىكيان لە ھۆدەكەى
 خۇمدا، لە نەخۇشخانەى سەربازى كەركوك دانىشتبووم، چوار دەورم پىرپوۋ لە
 جاش و سەرۆك جاش، شەپكى گەۋرە بوو بوو، جاش و جەيشىكى زۆر، لە كوزراۋو
 زامار ھەبوو، پىشمەرگە بەخوئىنى گەشى چەپكى لەخۇيان، سەركەۋتنيكى
 گەۋرەيان تۆمار كىرديوو، لەكىۋە رەش و دەۋروبەرى، لە ناۋچەى رانىە و قەلادزى.
 مەئموورەكان و پەيوەندىدارەكان، يەكە يەكەۋ بەرودوا، شەھادەتى ۋەفات و
 پارەى تايبەتى كفن و ناشتن و شتى وايان لە لىژنەى تايبەت ۋەردەگرت و شەھىد، يا
 زامارى خۇيان دەبرد بۆ جىگەى مەبەست، مەئموورئى ھات، پىيم گوت: كاكە لى!
 روتبەى شەھىدەكەت چىيە و ناۋى سيانى چىيە؟ كورە مەئموورەكە زۆر
 بەشاۋىلكەيى گوتى: روتبەى شەھىدەكەم جاشە و ناۋى مام بايزە...).

گەرچى كۆرەكەمان ۋەكوو كۆرپى ماتەم وابوو، بەلام خەلكەكە گشت پىكەنين،
 سەرۆك جاشى ئاغابوو، كەمى لاۋو پۇشتەۋ پەرداخ بوو، ئەمەى زۆر پى ناخۇش

بوو، وەك پىرسىيىرى شەرىم ئى بىكا، بەمنى گوت: ئەرى مامۇستا پىم ئالىي ئەم ناوھ پىيسە، چۇن شوپن ئىمە كەوتووھ؟

منىش لەم كاتەدا، پىش ئەوھى وەلامى ئەم ئاغاىە بدەمەوھ، بۆئەوھى زىاتىر رى بۆ مەسەلەكە خۆش بىكەم، بە مەئموورەكەم گوت: ئەى كورى باش! ئەى روتبە و ناوى سىانى خۆت جىيە؟ گوتى: قوربان! خۆشم ھەر جاشم، روتبەكەم جاشە، جاشە شەھىدەكە باوكەم! ھەفتەى پىشوش باپىرەم شەھىد بوو، ئەویش ھەر جاش بوو، من و باوكەم مەئموور بووين تەرمەكەيمان وەرگرتەوھ، بەخوا واپىروا، ھەمووى ھەفتەى دوانى ترە منىش شەھىد دەبەم!

كابىراى جاش ئاغا لىي توورە بوو، گوتى: ھەتىو! ئەم لەوچە لەوچە جىيە دەيكەى؟

سەرۆك جاشىكى تر گوتى: ئاغا! لىي مەگرە، وازى ئى بەئىنە، دىيارە كە ئەقلى تىك چووھ، ناھەقى مەگرە، لە ھەفتەىەكا دوو كەسى ئاواى بىكوژرى، ھەر باشە كە ھارىش نەبووھ!

ئەم جىرۆكە درىژە ئالپىرەدا ئەوئەندەى بەس بى.

(۱۵۱۲) جاويدانى و ھەتا ھەتايى و نە مېرى خەلك و دانىشتوانى بە ھەشتو دۆزەخ.

(۷۰۹۳ - ۷۱۲۵)

بَابُ: خُلُودُ أَهْلِ الْجَنَّةِ وَأَهْلِ النَّارِ فِيمَاهُمُ فِيهِ

۱۹۷۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «إِذَا صَارَ أَهْلُ الْجَنَّةِ إِلَى الْجَنَّةِ، وَصَارَ أَهْلُ النَّارِ إِلَى النَّارِ، أُتِيَ بِالْمَوْتِ حَتَّى يُجْعَلَ بَيْنَ الْجَنَّةِ وَالنَّارِ، ثُمَّ يُدْبَحُ، ثُمَّ يُنَادِي مُنَادٍ: يَا أَهْلَ الْجَنَّةِ لَا مَوْتَ، وَيَا أَهْلَ النَّارِ لَا مَوْتَ. فَيَزْدَادُ أَهْلُ الْجَنَّةِ فَرَحًا إِلَى فَرَحِهِمْ، وَيَزْدَادُ أَهْلُ النَّارِ حُزْنًا إِلَى حُزْنِهِمْ».

{الحديث: ۷۱۱۳ = ۷۱۴۰ فم. ترج/ ۵، رقم: ۲۰۳۲ = ۶۵۴۸. تحفة/ ۷۴۲۴}:

عەبدوللاى كورى عومەر (رەزى خوداى ئى بىن) فەرمووى: خۆشەويست (دروودى خوداى لەسەر بىن)

فەرمووى: (كاتى بەھەشتىيەكان لەبەھەشتا جىگىر دەبن و تىادا دادەمەزرىن، وە

ھەرۈھە دۆزەخىيەكانىش لە دۆزەخدا مۆل دەدرىن، ئەوجا جارچىيەك جار ھەل دەداو بەدەنگى بەرز بانگ دەکا: ئەى دانىشتوانى بەھەشت! گوئى بگرن. ئەوانىش گوئى قولاخ دەكەن و دەنوارن، تا بزەنن جارەكە چىيە، ديسان بانگى دۆزەخىيەكان دەكرى و دەلئ: ئەى خەلگى دۆزەخ! گوئى رابگرن. ئەوانىش گوئى قولاخ دەبن و دەنوارن، تا بزەنن ئەو جارە چىيە!

ئەوجا مردن دەھيئن، لەشپۆدى بەرانىكى تەودا، لەسەر شوورەكەى نىوانى بەھەشت و دۆزەخ، كەپپى دەگوترى: ئەعراف، لەوى بەرانەكە رادەگرن، جار چىيەكە بەھەردوو لا دەلئ: ئايا ئەمە دەناسن؟ ھەردوو لا دەلئ: بەلئ ئەمە مردنە، ھەموويان بەباشى چاويان لىيەتى.

جا پىغەمبەر يەحياى كورى پىغەمبەر زەكەريا (دروودى خودا لە خۆى و لەباوكى) بەرانەكە پال دەخاو بەچەقۆ سەرى دەپرئ. ئەنجا جارگىش بانگەواز ھەل دەدا: ئەى خەلگى بەھەشت! خوشى لەئىو، موژدەتان لى بى، ئىتر مردن نەما، ئىتر ھەتا ھەتايە لەبەھەشتا بەشادى و خوشى دەژين!

وہ ئەى خەلگى دۆزەخ! قوربەبەبانى سەرتان، قور بەبانى چاوتان، ئەوا دەرگای ئومىدەتان بە ئىجگارى لى داخرا، ئىتر مردن نەما، ھەتا ھەتايە ئەمە شوپىنتانە! جا بەھەشتىيەكان بەم بۆنە خوشەو، ئەوئەندەى تر كەيف خوش و شادمان دەبن و، دۆزەخىيەكانىش بەھۆى ئەم رووداوە دلتەزىنەو، ئەوئەندەى تر خەمبار و خەفەتبار دەبن!). {تاج/۴، زنجىرە: ۲، لا پەرە: ۲۵۳، ژمارە: ۳۹۸۴ — سوورەتى مەريەم}.

پوختەى نامەى بەھەشت

۱. بەكوئى دەنگ دوو جوورد ژن لەبەھەشتا ھەن: يەكەم: ژنانى جىھان، دووم: پەريەكانى بەھەشت.

۲. بەشىۋەي گىشتى ژنان ھەم زۆرىنەي دانىشتوانى بەھەشتن، ھەم زۆرىنەي خەلكى دۆزەخن.
۳. پياۋى رەبەنى بى ژن نىيە، ھەموو پياۋى چەند ژنىكى ھەيە.
۴. كەسانى كە لەجىھانا، بەبى ژن مردوون، يابەبى مېرد مردوون، وەك مندال و پياۋى رەبەن و ژنى شوو نەكردوو، لە بەھەشتا دەبن بەخاۋەن ھاۋسەر، چونكە رەبەن لە بەھەشتا نىيە {رَفِيهَا مَاتَشْتَهِيهِ الْإِنْسُ وَتَلْدُ الْأَعْيُنُ}.
۵. نىشانەكانى مروقى بەھەشتى لەجىھاندا (ژمارە: ۱۹۵۹).
۶. ژيانى بەھەشت، وەك ژيانى جىھان وايە، ژيانى جەستەيە، نەۋەك وەك مەسىحىيەكان دەلئىن: ژيانى گيانى و بەس. مەبەست ئەۋەيە، لەبەھەشتا وەكوو جىھان ژن و مېردى و ھاۋسەرى ھەيە، خواردن و خواردنەۋەو خۆشى ھەستى (لەزەتتى حىسسى) ھەيە.
۷. لە بەھەشتا خواپەرستى و يادى خدا و قورئان خويندن و تەسبىحات ھەيە، بەلام بەبى ئەرك ئەنجامى دەدەن، ھەروەك چۆن ھەناسەدان زۆر ئاسان و سانايە و ھىچ ئەركىكى تىادا نىيە، بگرە كارى زۆر خۆش و پىۋىستىشە، خواپەرستى و تەسبىحات و قورئان خويندنىش ھەروەھا. {بىروانە: ژمارە: ۱۶۱۴} كە لەپىشەۋە رابورد.
۸. بەھەشتى بەچاۋى سەر خدا دەبينى.
۹. لە بەھەشتا ناخۆشى و نەخۆشى و ئەرك و ئازار و ئىش و خەم و خەفەت نىيە.
۱۰. لە بەھەشتا بازار ھەيە.
۱۱. ژيانى بەھەشت سەرەتاي ھەيە، بەلام بى كۆتايە و كۆتايى بۆ نىيە و ھەتا ھەتايە.
۱۲. بەھەشت ئىستا ھەيە، خوا خۆى دەزانى كە لەكۆيە.

۶۳- نامه‌ی چوینیتی دۆزه‌خ

کتاب صفة النار

{بروانه: تاج الأصول في أحاديث الرسول به‌کوردی. به‌رگی/۵، لاپه‌ره: ۷۷۴،

زنجیره: ۱۵۱، چاپی/۴، له ژماره: ۵۷۶۰ هه‌تا ژماره: ۵۷۹۵ + }

(۱۵۱۳) باسی هه‌وساره‌کانی دۆزه‌خ. (۷۰۹۳ - ۷۱۲۵)

باب: في ذكر أزمة النار

۱۹۷۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «يُؤْتَى بِجَهَنَّمَ يَوْمَئِذٍ لَهَا سَبْعُونَ أَلْفَ زِمَامٍ، مَعَ كُلِّ زِمَامٍ سَبْعُونَ أَلْفَ مَلَكٍ يَجْرُؤُهَا». {الحديث: ۷۰۹۳ = ۷۱۲۰ فم: }

عه‌بدوللای کوری مه‌سعوود (رمزای خودای لی بین) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر

بین) فه‌رمووی: (ئه‌و روژه که دۆزه‌خ ده‌هینن، به‌ حه‌فتا هه‌زار فریشته، به‌ حه‌فتا

هه‌زار جله‌وو ره‌شمه‌و هه‌وسار به‌کی‌شی ده‌که‌ن). {ریاض/۱، زنجیره: ۵۰، ژماره:

۳۹۷}.

روونکردنه‌وه:

چوینیتی ئه‌م گوریس و ره‌شمه‌و هه‌وسارو لغاوانه، خودای که‌وره خو‌ی باشتری لی

ده‌زانی، گرنگ ئه‌وه‌یه که ئی‌مه بروامان پی‌ی هه‌بی، خودا په‌نامان بدا لی‌ی.

(۱۵۱۴) سه‌ختی که‌رمی ناگری دۆزه‌خ. (۷۰۹۳ - ۷۱۲۵)

باب: في شدة حر جهنم

۱۹۷۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «نَارُكُمْ هَذِهِ الَّتِي يُوقَدُ ابْنُ آدَمَ، جُزْءٌ مِنْ سَبْعِينَ جُزْءًا مِنْ حَرِّ جَهَنَّمَ». قَالُوا: وَاللَّهِ إِنْ كَانَتْ لِكَافِيَةٍ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «فَإِنَّهَا فَضَّلَتْ عَلَيْهَا بِتِسْعَةِ وَسِتِّينَ جُزْءًا كُلُّهَا مِثْلُ

حَرْهًا». {الحديث: ۷۰۹۴ = ۷۱۲۱ فم. تجرید البخاری/۳، رقم: ۱۳۱۹ = ۳۲۶۵، ۳۲۶۶ + ۱۳۰۲ تجرید = ۳۲۳۰ فتح الباری. ترمذی. صفة جهنم: ۲۵۸۹. تحفة/۱۳۹۰۷}:

ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای ئی بن) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (ئەم ئاگرە ئیووە کە لەم جیھانەدا بەکاری دەھێنن و ئادەمیزاد ھەڵی دەکا، یەک لە ھەفتای ئاگرە دۆزەخ گەرمە، ئاگرە دۆزەخ ھەفتا ئەوەندە گەرمە). یاران (رمزای خودایان ئی بن) فەرموویان: قوربان! ئەو پێغەمبەری خودا! بەخودا خۆ ئەگەر ئاگرە دۆزەخ، بەقەد ئەم ئاگرە دنیاش گەرم بێ، بەسەو سەرو زیادە، بۆ سزاو ئازاردانی دۆزەخییەکان!

فەرمووی (دروودی خودای لەسەر بێ): (دەسا شەست و نۆ جار لەم ئاگرە گەرمترە، رێک ھەفتا ئەوەندە ئەم گەرمە). {تاج/۵، زنجیرە: ۱۵۱، ژمارە: ۵۷۶۰ — باسو و خواسی دۆزەخ و دەرگاکانی}.

(۱۵۱۵) زۆر قوولی بنی دۆزەخ. (۷۰۹۳ - ۷۱۲۵)

باب: فِي بَعْدِ مَقَرِّ جَهَنَّمَ

۱۹۷۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذْ سَمِعَ وَجْبَةً، فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «أَتَدْرُونَ مَا هَذَا؟». قُلْنَا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ، قَالَ: «هَذَا حَجَرٌ رُمِيَ بِهِ فِي النَّارِ مِنْذُ سَبْعِينَ خَرِيفًا، فَهُوَ يَهْوِي فِي النَّارِ الْآنَ، حَتَّى انْتَهَى إِلَى قَعْرِهَا». {الحديث: ۷۰۹۶ = ۷۱۲۳ فم}:

ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای ئی بن) فەرمووی: لەخزمەتی ھەزرەتدا بووین (دروودی خودای لەسەر بێ) رمبەییەکی بەرگوێ کەوت، فەرمووی: (ئایا دەزانن کە ئەم گەرمەییە چی بوو؟).

گوتمان: قوربان! خودا و پێغەمبەری خودا باشی دەزانن. فەرمووی: (ئەو بەردیك بوو، ھەفتا سالا لە لیواری دۆزەخەو بەردراوئەو، لەوساو و ابەرپۆوەو ھەر بەردەبیئەو، تا ئیستا گەیشتە بنی و ئەو بوو کە ئیووە گوێتان لە گەرمەکی (بوو).

روونکردنه‌وه:

۱- به‌لگه‌یه له‌سه‌ر ئه‌وه که دۆزه‌خ ئیستا هه‌یه و دروستکراوه.

۲- له گێرانه‌وه‌ی ژماره: (۷۰۹۷) دا، ده‌فه‌رمووی: (فَسَمِعْتُمْ رَجَبَتَهَا: ئه‌وه‌بوو که‌ئێوه گویتان له گرمه و رمبه‌که‌ی بوو) که ئه‌مه به‌لگه‌یه‌کی گه‌وره‌یه له‌سه‌ر ئه‌وه که یارانی پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودا له‌سه‌ر پی‌غه‌مبه‌ر و ره‌زای خودا له‌وان بێ) له‌سه‌ر رووی خه‌واریق و که‌رامه‌ت، خه‌رقی عاده‌تیا بۆ بووه و شتی غه‌یبی زۆریان له‌خزمه‌ت پی‌غه‌مبه‌ردا دیوه و بیستوه. (بروانه: ژماره: (۲) له‌م په‌راوه که جوهرائیلیان به‌چاوی خۆیان بینی، بروانه: ژماره: (۴) شه‌رحی سه‌دری عومه‌ر (ژماره: ۱۰) مو‌عجیزه‌یه‌کی گه‌وره‌یان بینی (ژماره: ۷۳) و (ژماره: ۲۱۰۶) و (ژماره: ۲۱۰۷) و (ژماره: ۱۵۲۹) و (ژماره: ۱۵۳۰) و (ژماره: ۱۵۳۱) و (ژماره: ۱۵۳۲) و (ژماره: ۱۵۳۳) و (ژماره: ۱۵۳۴) و (ژماره: ۱۵۳۵) و (ژماره: ۱۵۳۶) و (ژماره: ۱۵۳۷) و (ژماره: ۱۵۳۸) و (ژماره: ۱۵۳۹) و (ژماره: ۱۵۴۰) و (ژماره: ۱۵۴۱) و (ژماره: ۱۵۴۲) و (ژماره: ۱۵۴۳). بروانه: (۱۶۷۶ = ۶۲۶۵).

۱۵۱۶ سووکترین سزای دۆزه‌خ

بَابُ فِي أَهْلِ النَّارِ عَذَابًا

۱۹۷۸- عَنِ النَّعْمَانِ بْنِ بَشِيرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «إِنَّ أَهْلَ النَّارِ عَذَابًا مِّنْ لَهُ نَعْلَانِ وَشِرَاكَانِ مِّنْ نَّارٍ، يَغْلِي مِنْهُمَا دِمَاعُهُ، كَمَا يَغْلِي الْمِرْجُلُ، مَا يَرَى أَنَّ أَحَدًا أَشَدُّ مِنْهُ عَذَابًا، وَإِنَّهُ لَأَهْوَنُهُمْ عَذَابًا». {الحديث: ۵۱۵ = تجريد البخاری = مختصر صحيح البخاری بالكوردی/ ۵، رقم: ۲۰۳۶ = ۶۵۶۲ فتح الباری. ترمذی. صفة جهنم: ۲۶۰۴}:

نوعمانی کوری به‌شیر (ره‌زای خودای ئ بێ) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ)

فه‌رمووی: (ئه‌و دۆزه‌خیه‌ی که ئیش و ئازاری له‌هه‌موو که‌سێ سووکتره، کابرایه‌که جووتی پیلای ئاگرینی له‌پیدا‌یه، جووتی قه‌یتانی ئاگرینی پێوه‌یه، مو‌خی ناو کاسه‌ی سه‌ری وه‌ک مه‌نجه‌لی سه‌ر ئاگر، به‌و پیلایانه‌ ده‌کو‌لێ، له‌خۆی وایه که‌س

لهو نازاری قورسو سهختر نییه، بهلام لهچاو خه لکی تردا، لهگشت کهسن نازاری سووگتره!}. {تاج/۵، زنجیره: ۱۵۵، ژماره: ۵۷۸۲} + {ریاض/۱، زنجیره: ۵۰، ژماره: ۳۹۸ - ترسان لهقاری خوا}.

۱۵۱۷) ناگری دۆزهخ ههتا کویی دۆزهخیهکان دیت

باب: مَا تَأْخُذُ النَّارُ مِنَ الْمُعَذِّبِينَ

۱۹۷۹- عَنْ سَمُرَةَ بِنِ جُنْدَبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «مِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ إِلَى كَعْبِيهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ إِلَى رُكْبَتَيْهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ إِلَى حُجْرَتِهِ، وَمِنْهُمْ مَنْ تَأْخُذُهُ النَّارُ إِلَى تَرْقُوتِهِ». {الحديث: ۷۰۹۹ = ۷۱۲۶ فم}:

سهموورهی کوری جونلوب (رهزای خودای لی بی) فهرمووی: خووشهویست (دروودی خودای لهسهر بی) فهرمووی: (دۆزهخی واهیهیه لهدۆزهخا، ناگر دهدا لهقوله پیی، هی واهیهیه ناگر دهدا لهههردوو نهژنوی، ههیه تا پشتینهی نوقم دهبی لهناو ئاردا، هی وایش ههیه ههتا بینه قاقای له ناگری دۆزهخدا دهچهقی!). {ریاض/۱، زنجیره: ۵۰، ژماره: ۳۹۹ - باسی ترسان لهقاری خوا}.

۱۵۱۸) ملهوره سته مکارهکان دهچنه دۆزهخو بی نهواو لازه بونانیس دهچنه

بهههشت. (۷۰۹۳ - ۷۱۲۵)

باب: النَّارُ يَدْخُلُهَا الْجَبَّارُونَ، وَالْجَنَّةُ يَدْخُلُهَا الضَّعَفَاءُ

۱۹۸۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «تَحَاجَّتِ الْجَنَّةُ وَالنَّارُ، فَقَالَتِ النَّارُ: أُوتِرْتُ بِالْمُتَكَبِّرِينَ وَالْمُتَجَبَّرِينَ، وَقَالَتِ الْجَنَّةُ: فَمَا لِي لَا يَدْخُلْنِي إِلَّا ضَعَفَاءُ النَّاسِ وَسَقَطُهُمْ وَغِرَّتُهُمْ، قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لِلْجَنَّةِ: إِنَّمَا أَنْتِ رَحْمَتِي، أَرْحَمُ بِكَ مَنْ أَشَاءُ مِنْ عِبَادِي، وَقَالَ لِلنَّارِ: إِنَّمَا أَنْتِ عَذَابِي، أَعَذَّبُ بِكَ مَنْ أَشَاءُ مِنْ عِبَادِي، وَلِكُلِّ وَاحِدَةٍ مِنْكُمَا مَلُؤُهَا، فَاَمَّا النَّارُ فَلَا تَمْتَلِي، حَتَّى يَضَعَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى رِجْلَهُ، تَقُولُ: قَطُّ قَطُّ قَطُّ. فَهَنَالِكَ تَمْتَلِي وَيَزْوِي بَعْضُهَا إِلَى بَعْضٍ، وَلَا يَظْلِمُ اللَّهُ

مِنْ خَلْقِهِ أَحَدًا، وَأَمَّا الْجَنَّةُ فَإِنَّ اللَّهَ يُنشِئُ لَهَا خَلْقًا». {الحديث: ٧١٠٤ = ٧١٣١ فم.
تجريد البخارى بالكوردى = مختصر صحيح البخارى/ ٤، رقم: ١٦٩٨ = ٤٨٥٠، ٤٨٤٩
فتح البارى}:

ئەبو ھورەيرە (زمزى خوداى ئىبنى) فەرمووى: خۆشەويست (دروودى خوداى لەسەر بىن) فەرمووى:
(بەھەشت و دۆزەخ دەبى بە دەمەقائىيان، دۆزەخ دەلى: خۆشەويست بەزىزان و
بەزەبرو زەنگەكان تەرخان كراون بۆ من. بەھەشتىش دەلى: ئەى من چىمە، كەوا
ھەر لازەبوونەكان و بىنەواكانى ئەم خەلكەم تى دىن و بووم بەجىگەى دواروژى
رەش و رووتەكان!

ئەوجا خوداى گەورەو سەرورە دەفەرموئ: ئەى بەھەشت! تۆ رحەمتى منى،
ھەركەسى خۆم بمەوئ لە بەندەكانى خۆم رحەمى پى دەكەم و تۆ دەكەم بەشويىنى
رحەمت بۆى، وە بەدۆزەخىش دەفەرموئ: تۆ ھۆى سزای منى، ھەركەسى خۆم
بمەوئ لە بەندەكانى خۆم بەتۆ سزای دەدەم و تۆ دەكەم بە جىگەى سزادانى، وە
بەلێنە لەسەرم كە ھەردوو لاتان پىركەم، ھەركەسەتان لەخەلكى خۆى، بەلام
دۆزەخ ھەر لىرفەى دى، ھەر پىرنابى، پەيتا پەيتا ھەر خەلكى تى فرى دەدەن و ھەر
دەلى: ئەگەر ماوہ بابى! ھەتا خودا پىي مەزنابى خۆى دادەنى لەسەرى. ئەوكاتە
واز دەھىنى و دەلى: ئىتر بەسە، ئىتر بەسە، جىگە نەما، جا ئەوجا پردەبى و
دەپەچنى بەسەرىەكاو، لەناو خۆيدا پەنگ دەخواتەو! ديارە كە خوداى گەورەو
خاوەن شكۆ زۆرو ستەم و ناھەقى لەكەس ناكا، لە دروستكراوانى خۆى، وە ھەروەھا
بەھەشتىش ھەر پىرنابى و شويىنى واى ھەيە كەھەر چۆلە، تا خودا لەنوئ خەلكى
ترى بۆ دروست دەكاو بەو خەلكە نوئيە چۆليەكانى بەھەشت پردەكاتەو!).
{تاج: ٤، زنجیرە: ٣٤، ژمارە: ٤١١٧ — سوورەتى قاف}.

(۱۵۱۹) سزای نهوکهسه که بو یه که مجار له جیهاندا (سائیه)ی داهیتا.

(۷۰۹۳ - ۷۱۲۵)

بَاب: عَذَابُ مَنْ سَيَّبَ السَّوَابِ فِي النَّارِ

۱۹۸۱- عَنْ ابْنِ شَهَابٍ قَالَ: سَمِعْتُ سَعِيدَ بْنَ الْمُسَيَّبِ يَقُولُ: إِنَّ (الْبَحِيرَةَ) الَّتِي يُمنَعُ دَرُّهَا لِلطَّوَاغِيتِ فَلَا يَحْلُبُهَا أَحَدٌ مِنَ النَّاسِ، وَأَمَّا (السَّائِبَةُ) الَّتِي كَانُوا يُسَيِّبُونَهَا لِأَلِهَتِهِمْ فَلَا يُحْمَلُ عَلَيْهَا شَيْءٌ، وَقَالَ ابْنُ الْمُسَيَّبِ: قَالَ أَبُو هُرَيْرَةَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «رَأَيْتُ عَمْرَو بْنَ عَامِرٍ الْخَزَاعِيَّ يَجُرُّ قَصْبَهُ فِي النَّارِ، وَكَانَ أَوَّلَ مَنْ سَيَّبَ السَّوَابِ». {الحديث: ۷۱۲۲ = ۷۱۴۹ فم. تجريد البخاری بالكوردی/ ۴، رقم: ۱۴۰۲ مکرر = ۳۵۲۱، ۴۶۲۳ فتح الباری. تحفة الأشراف: ۱۳۱۷۷}:

زوهری، واته: ابن شه داب (دهمهتی خودای بی) فهرمووی: لهسه عیدی کوری
موسه ییه بم بیست دهیفه رموو: لهکاتی روونکردنه وهی ئەم نایه ته دا:
{مَا جَعَلَ اللَّهُ مِنْ بَحِيرَةٍ وَلَا سَائِبَةٍ وَلَا وَصِيلَةٍ وَلَا حَامٍ وَلَكِنَّ الَّذِينَ كَفَرُوا يَفْتَرُونَ عَلَى اللَّهِ الْكَذِبَ وَآكَثَرُهُمْ لَا يَعْقِلُونَ - المائدة - ۱۰۳/۵}.

واته: یهزدانی پاک و پیروژ، خودای گه وره و سهروهر نه (به حیره)ی داناوه و نه
(سائیه) و نه (وه صیله) و نه (حام) به لام کهسانی بی باوهرو بی برپواو کوومه لهی
بی ئایینان درۆ هه ل دهبهستن، بهدهم خوداوه و دهلین: ئەمانه هه ن و خودا برپاری
داون، زوربهی ئەمانه هیش که ئەم درۆیانە دروست هکن، بی هۆش و بی ئەقڵن).

زوهری فهرمووی: بیستم له سه عیدی کوری موسه ییه ب دهیفه رموو: به حیره
بهو و شتره دهلین که شیرکه یان قهدهغه دهکرد بو بته سهرکه شهکانیان، له بهرئه وه
که پینج سک له سه ر یه ک زاوه و دوا سککه ی نیڕینه بووه، ئیتر به ره لایان دهکرد،
نه سوار ی ده بوون و نه هیچیان پی دهکرد، وه بو نیشانه هیش گو ییان شه ق دهکردو،
ناویان دهنا به حیره، واته: گو ی هه لدرپاو، سائیه هیش بهو و شتره دهلین که هه ندی
کهس نه خو ش ده کهوت دهیگوت: ئەگەر خودا لهم نه خو شینه چاکی کردمه وه
هیساره و شتر سائیه بی، واته: مه ره خهسو به ره لابی بو خوداوه نده درۆینه کانیان،
ئیترا نه سوار ی ده بوون و نه باریان لی دهنا. وه صیله هیش ئەو و شتره مینگه ییه بوو

كە نۆبەره كەي و سكى دووهمى لەسەر يەك مېچكە بوون و نېرەيان لە نېواندا نەبوو، بۆيەيش پېيان دەگوت وەصیلە، بەكوردی واتە: گەيپنەر، چونكە دوو مېچكەى بەيەك دەگەياندا، جا ئەویشيان بەرەلا دەگردو تەرخانىان دەگرد بۆ خودا درۆينەكانيان، حامیش وسترە نېرەيەكە دەيكەن بەكەل، ئەندازەيەكى ديارىكراو دەپەرئى و وسترە مېنگەى بەكەل كەل دەدا، ئيتەر لەپاش ئەووە ئازاديان دەگرد لەبار كېشان و سەر بېرىن و تەرخانىان دەگرد بۆ خودا درۆينەكانيان.

سەعیدى كورى موسەيەب دەيفەرموو: ئەبو ھورەيرە (رەزاي خوداي ئى بىن) دەيفەرموو: خۆشەويست (دروودى خوداي لەسەر بىن) دەيفەرموو: (عەمرى كورى عامىرى كورى لوحەيى خوزاعيم، لەناو ئاگرى دۆزەخدا بىنى، حالى زۆر شېربوو، رىخۆلەى، خۆى بەناو ئاگرەكەدا بەكېش دەگرد، چونكە ئەو يەكەم كەسى بوو كە ئازەلئى سائىبەى داھىناو). {تاج/۴، زنجيرە: ۶، ژمارە: ۳۸۴۸ — سوورەتى مائىدە}.

۱۵۲. باسى زىيىتى كاكىلەى بېباوەر لەناو ئاگرى دۆزەخدا. (۷۰۹۳ - ۷۱۲۵)

باب: عِظْمُ ضِرْسِ الْكَافِرِ فِي النَّارِ

۱۹۸۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «ضِرْسُ الْكَافِرِ أَوْ نَابُ الْكَافِرِ مِثْلُ أَحَدٍ، وَغُلْظُ جِلْدِهِ مَسِيرَةُ ثَلَاثٍ». {الحديث: ۷۱۱۴ = ۷۱۴۱ فم}:

ئەبو ھورەيرە (رەزاي خوداي ئى بىن) فەرموو: خۆشەويست (دروودى خوداي لەسەر بىن) فەرموو: (لەرۆزى دوا رۆژدا كاكىلەى بېباوەر لەناو ئاگرى دۆزەخدا بەقەد كېوى ئوحوود دەبى) يا فەرموو: (كەئبەى بېباوەر (كافر) لەناو ئاگرى دۆزەخدا بەقەد چىاي ئوحوود دەبى كە غەزاي ئوحوود لەوى روويداوە، ئەستوورى پېستەكەيشى سى رۆژە ريگايە). {تاج/۵، زنجيرە: ۱۵۲، ژمارە: ۵۷۵۲ — چۆنئىتى دۆزەخى}.

ئەم فەرموودەيە لە تاجول ئوصولدا ئاوايە:

لەرۆزى دوا رۆژدا كاكىلەى بېباوەر بەقەد چىاي ئوحوود دەبى، رانىشى بەقەد كېوى بەيزاء دەبى، شوپىن قىنگىشى كە لەناو ئاگرەكەدا دادەنيشى سى قۇناغە، وەك ئېرەو رەبەزە). {تاج/۵، زنجيرە: ۱۵۲، ژمارە: ۵۷۷۳ — ترمزى سند حسن}.

۱۹۸۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ يَرْفَعُهُ قَالَ: «مَا بَيْنَ مَنْكَبِي الْكَافِرِ فِي النَّارِ مَسِيرَةُ ثَلَاثَةِ أَيَّامٍ لِلرَّاكِبِ الْمُسْرِعِ». {الحديث: ۷۱۱۵ = ۷۱۴۲ فم. تجريد البخارى = الترجمة الكردية/ ۵، رقم: ۲۰۳۴ = ۶۵۵۱ فتح البارى}:

ئەبو ھورەیرە (رەزای خودای ئی بێ) ھەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ) ھەرمووی: (لەشی دۆزەخییەکان لەدۆزەخا ئەوەندە زل و گەورەییە، تەنانەت نیوانی ھەردوو سەرشانى ناموسولمان، لە دۆزەخدا سێ رۆژە رێگەییە بۆ سواری خێرا). {تاج/ ۵، زنجیرە: ۱۵۲، ژمارە: ۵۷۷۱ - چۆنییتی دۆزەخی}.

۱۵۲۱) سزای ئەو کەسانەى کە لەم جیھانەدا نازاری خەلکی بێ تاوان دەدەن.

(۷۱۲۵ - ۷۰۹۳)

باب: عَذَابُ الَّذِينَ يُعَذِّبُونَ النَّاسَ

۱۹۸۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «صِنْفَانِ مِنْ أَهْلِ النَّارِ لَمْ أَرَهُمَا، قَوْمٌ مَعَهُمْ سَيَاطٌ كَأَذْنَابِ الْبَقَرِ يَضْرِبُونَ بِهَا النَّاسَ، وَنِسَاءٌ كَاسِيَاتٌ عَارِيَاتٌ، مُمِيلَاتٌ مَائِلَاتٌ، رُءُوسُهُنَّ كَأَسْنِمَةِ الْبُخْتِ الْمَائِلَةِ، لَا يَدْخُلْنَ الْجَنَّةَ وَلَا يَجِدْنَ رِجْعَهَا، وَإِنَّ رِجْعَهَا لِيُوجَدَ مِنْ مَسِيرَةِ كَذَا وَكَذَا». {الحديث: ۷۱۲۳ = ۷۱۵۰ فم}:

ئەم ھەرموودەییە بەتەواوی لە (کتاب اللباس والزينة) دا رابورد، زنجیرە: ۱۰۷۲،

ژمارە: ۱۳۸۸

۱۹۸۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «إِنْ طَالَتْ بِكَ مَدَّةٌ أَوْشَكْتَ أَنْ تَرَى قَوْمًا يَغْدُونَ فِي سَخَطِ اللَّهِ وَيَرْوَحُونَ فِي لَعْنَتِهِ، فِي أَيْدِيهِمْ مِثْلُ أَذْنَابِ الْبَقَرِ». {الحديث: ۷۱۲۵ = ۷۱۵۲ فم}:

ئەبو ھورەیرە (رەزای خودای ئی بێ) ھەرمووی: بیستم لە خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ)

ھەرمووی: (ئەو ئەبو ھورەیرە! ئەگەر مەرگ مەودات بدات و ماوەیی تر لەپاش ئیمە بژیت، دوورنوییە کە فریای ئەو سەردەمە بکەویت، کە دەست و پێوەندی دەسەلاتدارە ستەمکارەکان بەچاوی خۆت ببینی، کەسەر لەبەیانیان خودا لەخوێان

تووړه دهكهن و شايانی قاری خودا دهن و سهر له ئیواران شایسته ی نه فرمت و له عنه تی خودا دهن، نیشانه ی هره گه وړه یان نه وده یه: که لیسکیان وا به دهسته وه له کلکی گاده کا، که مروقی بیتاوانی پی فه لاقه دهكهن!).

۱۵۲۲) نازدارترین که س، له ناموسولمانه کان، له جیهاندا، له قیامه ندا هه ل ده کیشری له سزای دوزخ، بیتازترین که سیش له موسولمانه کان، له قیامه ندا هه لنده کیشری له نازو به هره ی به هه شت. (۷۰۱۱ - ۷۰۱۳)

بَابُ: صَبَغُ أَنْعَمَ أَهْلُ الدُّنْيَا فِي النَّارِ وَصَبَغُ أَشَدَّهُمْ بُؤْسًا فِي الْجَنَّةِ

۱۹۸۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «يُؤْتَى بِأَنْعَمِ أَهْلِ الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ فَيُصَبَغُ فِي النَّارِ صَبْغَةً ثُمَّ يُقَالُ: يَا ابْنَ آدَمَ هَلْ رَأَيْتَ خَيْرًا قَطُّ؟ هَلْ مَرَّ بِكَ نَعِيمٌ قَطُّ؟ فَيَقُولُ: لَا وَاللَّهِ يَا رَبِّ، وَيُؤْتَى بِأَشَدِّ النَّاسِ بُؤْسًا فِي الدُّنْيَا مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ فَيُصَبَغُ صَبْغَةً فِي الْجَنَّةِ، فَيُقَالُ لَهُ: يَا ابْنَ آدَمَ هَلْ رَأَيْتَ بُؤْسًا قَطُّ؟ هَلْ مَرَّ بِكَ شِدَّةٌ قَطُّ؟ فَيَقُولُ: لَا وَاللَّهِ يَا رَبِّ، مَا مَرَّ بِي بُؤْسٌ قَطُّ، وَلَا رَأَيْتُ شِدَّةً قَطُّ». {الحديث: ۷۰۱۹ = ۷۰۴۴ فم} :

ئهنه س (رهزای خودای بی) فه رمووی: خوښه ویست (دروودی خودای له سهر بی) فه رمووی:

(له روژی دوا روژدا، کی له خه لکی جیهان، که له جیهاندا له هه موو که سی ناز په رومر تر بووه، که شایانی ناگری دوزخ بی، دهیهینن و وهک جلی له رهنگی هه لکیشی ناوا له ناگری دوزخ هه لی دهکیشن و نه و جا پیی دهلین: نهی کابرا! نه و هتی هه یت هه ت خوښیت دیوه؟ نایا هه رگیز له زیانتا ریکه و تووه که تووشی نازو نیعمه ت بووبیت؟ دهلن: نا به خودا نهی په رومردگارم!.

هه روه ها کی له جیهاندا، که له هه موو که سی زیاتر، سزاو ئیش و نازار و ناخوښی دیبی، که شایانی نه و ده بی که بجیته به هه شته وه دهیهینن و، وهک خامی له خومی هه لکیشن ناوا هه لی دهکیشن له خوښی به هه شت و جاپیی هگوتری: نهی رو له ی ناده م! نهی ناده میزا دا! نایا نه و هتی هه یت هه رگیز ناخوښی و نارحه تیت بینیه و؟ نایا هه ت تووشی سه ختی و مهینه تی بووبیت له زیانتا؟

ئەۋىش دەلى: لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، ئەى پەرۋەردىگارم! نە توۋشى ناخۇشى بوومۇ نە سەخلەتى و سەختىم بىنيۋە).

روونكر دىنەۋە:

يەكەم:- لە فەرمايشتى رافە نووسەكان، وەك دانەرى تاجول ئوصول و ئىمامى نەۋەۋى و شىخى عەسقىلانى و مامۇستاي بەدرى عەينى و خاۋەنى فەتھولولھەم و لەكۆى گىرپانەۋەكانى ئەم باسى دۆزەخ و خەلكەكەى، دەرەكەۋى كە: (كۆمەلى) فەرموودەى بەھىز ھەن، كەمىك لەناو خۇيانا جۆرە جىاۋازىيەكىان ھەيە، قسە لە چۆنىتى و گەۋرەيى و بچووكىي لەش و ئەندامى بىباۋەرپان لە دۆزەخا دەكەن، وەك ھەندى فەرموودە باسى ئەۋە دەكا كە ھەندى لە ناموسولمانەكان لە دۆزەخدا زۆر زەبەلاح و فىلەتەنن، تەنەت خرىيەكىان بەقەد كىۋى ئوحد دەبى، يا لەنەرمەى گوچكەيەۋە ھەتا سەرشانى ناموسولمان لە دۆزەخا، ماۋەى ھەوت سائە رىگەيە، يا ئەستوورى و قەۋىتىي پىستەكەى سى رۆژە رىگەيە، يان ئەستوورىي پىستەكەى چل و دوو بال قوۋلە!

جىگە قىنگى يەكى لەم ناموسولمان و زەبەلاخانە، لەناو ئاگرى دۆزەخدا، بەقەد نىۋانى رەبەزەۋ مەدىنە دەبى، كە رەبەزە گۈندىكە لە نىزىك مەدىنەۋە، گۆرى ئەبو زەررى غىفارى لەۋىيە، يا بەئەندازەى نىۋانى مەككە و مەدىنە دەبى، يا درىژرى پانى زمانى ناموسولمان لە دۆزەخدا، فرسەخى دوو فرسەخ، وەك رايەخ لەسەر زەۋى رادەخرى، خەلكى تىرى دۆزەخ بەسەرىدا دەرۋن و دىن و دەچىن، بەپى دەيشىلن، وەھەندى فەرموودەى تر باسى ئەۋە دەكەن كە لەش و جەستەى دەعيە زل و فىزن و خۇ بەزلزانەكان، كاتى ھەشر دەكرىن، لە رۆژى قىامەتدا، بەقەد مىروولەيەك دەبن، لەسەر شەكل و شىۋەى مروۋف دەبن، وەگەلى فەرموودەى تىرى لەم بابەتەنە ھەن، كەباس لە چۆنىتى و چەندىتى ئەندام و لەش و قەبارەى دۆزەخيان و ناموسولمانان لە دۆزەخدا دەكەن، لەگەل ھەندى جىايى و جىاۋازى لەھەندى لايەنەۋە لەناو ئەم فەرموودانەدا.

لەبەر رووناكىي ئەم خالانى دواو و كۆمەللى ھۆكارى تر، كە لەرافە نامە سەرچاوە بتمانە پىكراوەكاندا روونكراونەتەو، ئەم جوړە جياوازی و بەروالەت لەگەل يەك نەگونجاويى ئەم فەرموودانە قەيدى نىيە. چونكە:

۱- لە پلەى يەكەما، مەبەستى سەرەكى لەم دەربرپانە، ئەو يەكە ئىمەى موسولمان لەحالى شېرى دۆزەخيان بەباشى حالى ببين، كە لەدۆزەخا - خودا پەنامان بدا - چەندە سزايان سەختە، هەتا شەيتان و دەستەو بەستەى شەيتان و برىق و باقى ژيانى چەند رۆژەى ئەم جىهانە، تەفرەمان نەدەن و بۆ مېشى گامىشى لە كىس خۆمان نەدەين، لەقارو بېباكى خوداى گەورەو سەرورە بترسين، هەميشە ئەو رۆژە رەشەو ئىش و نازارو سزاي دۆزەخى نەبېراوەمان لەبەرچا و بى، دووربين بين و كورتبين نەبين!

۲ - سزاي دۆزەخىەكان لە دۆزەخدا هەموويان وەك يەك نين، بەلكو جياوازيەكى زۆر هەيە، لەنيوانى چەندىتى و چۆنىتى سزاي دۆزەخىەكاندا، لەناو خوياندا، بۆ نموونە: سزاي فیرعەون و نەمروود و شەدداد و ئەبو جەهل، گەلى گەلى قورسو سەختەرە، لەسزاي ناموسولمانىكى رەشۆكى، كە لەجىهاندا، نەداواى خواپەتى كردبى، نە زولم و زۆرو ناھەقى كردبى لەكەسى، تەنيا لەسەر ئەو سزا دەدرى كە بېباوەر بوو، بەگوڤى خودا و پىغەمبەرى ئەوى نەكردوو، دواى نەفس و ھەوس و شەيتان كەوتوو!

۳ - گەلى جار جوړى سزاو، چۆنىتى لەش و جەستەيان، ئامازەيە بۆ تاوانەكانى جىهانيان، وەك حەشركردنى دەعيە زلان، لەسەر شىوې پياوئ بەقەد مىرووچەيئ بى! يا زمانى غەيبەتكار، فرسەخى، يا زياتر، وەك حەسرو بەرە رادەخرى و خەلك بەسەريدا ھاتوچۆ دەكەن!

۴ بۆيە جەستەو ئەندامەكانى بېباوەران گەورە دەكرين، هەتا زياتر نازارو ئىش بچيژن، ديارە ئەو گۆرانكارىەيش بەپيى چۆنىتى و چەندىتى تاوانەكانيانە لەم

جىھانەدا، لەبەرئەوۋە جىيائى ھەيە لەنىۋانى ئەندامى دۆزەخىيەكا، لەگەل دۆزەخىيەكى تردا.

۵ - ئەم جۆرە جىياۋازىيانە ھەموو تەئۋىل دەكرىن و بەپىي كەس و جىگەو شوۋىن و جۆرى تاۋان لىك دەدرىنەوۋە ھاۋسازى و ھاۋگونجانيان بۇ دەكرى، لەبەرئەوۋە لەم روۋەوۋە ھىچ كىشەيى دروست ناكەن، بەۋىنە: دەگوترى: ھەندى بىباۋەر بەپىي تاۋانەكەي ئەستوورى چەرمەكەي سى رۆژە رىگەيە، ۋە ھەندىكى تر، ئەستوورى پىستەكەي چلو دوو بالە بەپىي تاۋانەكەي، ۋە ھەندى تر پىنج رۆژە رىگەيە، لەبەر ھەمان ھۆ، ۋە ھەروەھا... تاد.

۶ - خەلكە ھۇشيارىن خودا بىپاكە!

كەس بەچاۋى ژىرىي، سەرنجى ھالى ژيانى زۆرىنەي دروستكراۋان بىدا، لەم جىھانى يەكەمەدا، كەچۆن بەتان و پۆي مەينەتو خەم و خەفەتو ئىش و ئازارو كارەساتى دلتەزىن، چىراۋەو تەنراۋە، بۆي دەردەكەۋى: كە لايەنى تارىكى ژيان، نەمۋنەيەكى زىندوۋە لەژيانى ناو دۆزەخ.

ئەو ھەمكە ئىش و ئازارو ترسو ناخۇشەيە، كەبەبى پسان و ھەمىشەو رۆژانە، بە بەرچاۋمانەوۋە، دووبارەو سى بارەو دەبارەو سەد بارەو ھەزار بارە دەبنەوۋە، تابلۇيەكن لە تابلۇكانى ژيانى ناو ئاگرى سوورى دۆزەخ!!

بەچاۋى خۆم دىۋمە، كە مرۇقى داماو، بەدەستى ژانى گورچىلە، يا ژانە دل، يا نەۋباتى رەبو، يا ئىشى خۆرەو شىرپەنچەو گاگرىنەوۋە، بە دەسەعاتو بەزىاترىش، لەسەر سەر خولادەتەوۋە كەسەش دەستەلاتى ھىچى نەبوۋە بۆي كەبىكات، ھەيانبوۋە بەرى سەختىي ژان و ئىشەكەيى نەگرتوۋەو لەتاۋانا دلى ۋەستاۋە!

كۆرپىكى لاۋم دى، ئەفسەرى ئىحتىياپ بوو، پزىشك بوو، مەسىحى بوو، ناۋى دوكتور مومتاز بوو، توۋشى زەبجە سەدرىيە بوو، لە خەستەخانەي كەركوۋكى سەربازى، دەرزىەكى زايىلۇكاينى لە دەمارەوۋە لەخۇيدا، لەتاۋ ژانى سىنگو دلى، بەرگەي نەگرتو كۈشتى!

له پراستیدا یهك چركه نیه له ژینه دا، كه ئیش و ئازارو خه مو خه فته و مهینه ت، وهك قیسپ نه بارین، وا به بهر چاوه وه كه روژانه به ملیونه ها روچ، به هه قو به ناهه ق دهكیشری، لهش بی سهر و بی گیان دهكری، روژه له بهر دایك هه ل دهگیری، گیانله بهرانی بی تاوان دهبن به ژیر هه رسی بوومه له رزه و رووخانی دارو بهردو كان و خانوو ئوتومبیل و فرۆكه وه، لافاوی مهرگ به هه زارو یهك ناوه وه، گیانی نازداران دروینه دهكا، روژانه به هه زاران لاوو كچ و كورو ژن و پیاو دهبن به داوی شیرپه نجه و دهردی كوشنده ی تره وه، هه ر موپته لایه، به سال، به ده سال، له ژیر باری ئیش و ئازاری هه مه جوړی جیا جیای گولی و گهړی و دهردی بی دهرمانا ده تلینه وه! له بهر زوړی كوشتن به گولله و بومباو مین... ژیان بووه به تاقیگای جهنگیه رستان!

ئهم هه موو ئاژه له، له قه ساېخانه كانا، سهر ده برپین، ئهم هه موو مهل و مؤرو ئاسك و بز و مهره، به رده وام، گورگ و شیر و پلنگ و هه لؤو دال و مروقه، په لپه لیان دهكهن و چاوو دل و جهرگ و هه ناویان، له ت له ت و كوت كوت دهكهن!

ته نانه ت دهریاكانیش، به و هه مكه زلی و پانی و پوړپیه ی خوځانه وه، به خوینی ماسی سك هه لدر اوو نه هه نگی شه قو په فكر او سوور بوون!

به هاران ئهم گشته گیانله به ره خنجیله و نه شمیلانه، له دایك دهبن، به هه زارو یهك شیوه دهر ازینه وه و به دهنگو رهنگی جوان و خوشیان، سروشت دهكهن به تابلوی به هه شت، كه چی له ناكاویكا، له پایزانا، به بی تاوان، و هیشوومه و گه رده لولو ی مهرگ و سهرماو سؤله ی پایز، له به هه شتی ژین و هه دهریان دهنی!

دهی ئهم كۆمیدیه سهرمه دییه، ئهم شانوی مهرگه ساته، ئهم به رده وامبوونی ئهم هه موو ئیش و ئازارو ئه شكه نجه یه، به لگه یه له سهر بیباکی خودای گه و ره و بیباك، هه روهك كوتومت، نموونه یه كه له ژیانی ناو دوزه خی ئه و جیهان. خوا په نامان بدا. ئامین.

كاكە! بزانە: خودا بى باكە
دائىت لەبەندى دىيا رەهاكە
خوشكى موسولمان! تۆش وەكوو كاكە
بەگوئي براكە: روو لەخودا كە!

دوووم: وەك ھەموومان دەزانين، جوانترين و ناسراوترين راقە نامە (شەرح) بۆ
صەحیحى موسلىم، ھەتا ئەم سەردەمە راقە نامەكەى ئىمامى نەوۋىيە، تەننەت
دانانى سەر باسەكان و ناوى بابەتەكانى فەرموودەكان، لە پلەى يەكەمدا
دەگەرپتەو ھە بۆ ئىمامى نەوۋى، جا لەم رووۋە پوختەيى لە ژياننامەى ئىمامى
نەوۋى دەنووسين:

۱- ناو و نەژاد و نەسەبى (رەزاو رەحمەتى خوداى ئى بى):

(الإمام الحافظ، الأَوَحَدُ، الْقُدْوَةُ، شَيْخُ الْإِسْلَام، عِلْمُ الْأَرْيَاءِ، حَيِّى الدِّين، أَبُو زَكْرِيَّا
يَحْيَى بْنُ شَرَفٍ، الإمام الرِّبَّانِي، الشَّافِعِيُّ الثَّانِي).

۲- مېژووى لەدايكبوونى و سەردەمى منالى:

لەمانگى موخەررەمى سالى (۶۳۱) كۆچىدا، لە گوندى نەوا، لە باوك و دايكىكى
زۆر باش لەدايك بوو، گوندى نەوا سەر بەشارى حۆرانە لە سووريا، كەوەك دەلین:
سووريا بەھەشتى خودايە لەسەر رووى زەوى. كەسناو (كونيە) (أبو زكريا). نازناو
(لەقەب) (محیی الدين) ھ.

بەمەندالى دەستى كەردووە بەخویندن، لەتەمەنى دەسالىدا دەستى كەردووە بە
لەبەر كەردنى قورئان و خویندننى پەراوەكانى شەرع (فقە). حۆران، يا حەوران
ولانتىكى بە پیت و فەرە، دەكەوئە رووى رووگەى دیمەشقەو ھە سەر بە دیمەشقە.
واپى دەكەوئە لەو دەمەدا شىخى خواناس، شىخ ياسىنى مەراكىشى لەو پو ھەت
دەبى، دەروانى وا كۆمەلئى منال زۆرى ئى دەكەن كە لەگەلئانا يارى بكات، ئەویش
لەدەستيان رادەكاو، لەبەر خۆشیەو ھە قورئان لەبەر دەكاو دەورى دەكاتەو ھە.

لهبه رنهوه شیخ یاسین دهچې بۆلای باوکی ئیمامی نهوهوی و ئاموژگاری دهکا که چاوی خیری لیی بئو تهرخانی بکات بۆ خویندنی ئایینی، نهویش بهگوئی دهکا.

باوکی دهگیرپتهوه: شهوی بیستو چهوتی مانگی رهمهزان بوو، نهوهوی تهمهنی چهوت سالان بوو، له تهنیشتمهوه خهوتبوو، دهوری نیوه شهو خهبهری بۆوه، گوتی: (بابه! ئهم رووناکیه چیه کهوا مالهکهی پرکردووه!). خیزان ههموو خهبهریان بۆوه، ئیمه هیچمان نهدی. باوکی فهرمووی: ئیتر زانیم کهشهوی لهیلهتولقهدره.

۳- دهستکردنی به فقهقییهتی:

لهسالی (۱۶۹۹)دا، دهچې بۆ دیمهشقو لهوی دهبی به فقهقو لهوی له خویندنگای رهواحیه دادهمهزری، بهنانی فقهقییهتی، له قوتابخانهکهی رهواحیه دهزی، که لهتهنیشتمهسجیدول ئهمهوییهوه دهبی، بهچوار مانگو نیو پهراوی (التنبیه) لهبهردهکا، ئهوجا له خزمهتی باوکیدا، لهسالی (۱۶۵۱)ی کۆچیدا دهچې بۆ چهج، زۆرینهی کات لهریگه نهخۆش دهبی و تای لی دی، تایهکه بهری نادا، ههتا رۆژی عهرمه که لهسهه کپوی عهرمه حاجیان دهوهستن، که ریکهوتی رۆژی ههینی دهکات!

چلو پینج شهو لهمهدینه له خزمهت پیغمبهردا دهمنیتتهوه، لهپاش چهجهکهی دهگیرپتهوه بۆ دیمهشق.

خوی دهفهرموئ: لهم ماوهپهدا، رۆژانه، دوازه وانهم له خزمهتی مامۆستاگانمدا دهخویند، ئهو پهراویزو حاشیانهی که پیویست بوون بۆ روونکردنهوهی واتاو دهربرینه سهختو جیگه قورسهکان، خۆم دهمنووسینهوهو کتیبهکانم خۆش دهکرد، خودای گهوره پیتو فهری خسته کاتهکهم، ویستم که خهریکی پزیشکی بم، خۆم خهریک کرد به پهراوی (القانون في الطب)وه که دانراوی شیخی ئیبنو سینایه، بهلام دلم تاریک بوو، چهند رۆژی نهمدتوانی

خهريکي هيچ بيم، تهنانت بهزهيم بهخوما دههاتهوه، ههتا قانونهکهم فروشت و لهو بيوو بپردوزهيه پهشيمان بوومهوه، ئيتړ خودا دلی روناك كردهوهوه و نهو حالتهم نهما).
دانانی کتیب:

۴- له دهوری سالی (۶۶۰) دا، که تهمهني لدهوری (۳۰) سالیدا بووه، دهست دهکا بهدانانی کتیب و پهراو ههتا کاتی مردن.

۵- سهروکايهتی مهشېخهی حهديث:

لهسالی (۶۶۵) دا، له تهمهني سيی و چوار سالیدا، دهبي به سهروکی مهشېخهی دارول حهديث، له ديمهشقی، وه ههتا کاتی مردنی لهو پایهده دهمني.
۶- زوهدو تهقواي:

پيشهوا نهوهوی (رحمتهی خودای لی بن) ههتا خهيال برېکات، خاوهنی زوهدو وهرعو تهقوا بوو، بهواتای وشه بو خودا ليپرا بوو، شيخ موحیهدين دهفهرموئ: (گلهييم لهلای کرد: که بوجی وا گوزهرانت لهخوت گرانکردووه؟ له خواردن و جل و بهرگو گوزهرانا، خوت جهرهبابه داوه، تهنانت ناچيته گهرماوو حهماميش، دهرسم که تووشي نهخوشي ببیت و هم گوزهرانه زبره لهکارو ئيشت بکات!).

کهچی فهرمووی: (فيساره کهس نهوهنده بهروژوو بوو، وه نهوهنده خواپهرستی کردووه، ههتا پيستی شين ههلگهپابوو!).

نهوهوی (رحمتهی خودای لی بن) ميوهو خهياری نهدهخوارد، دهيفهرموو: (نهبادا جهستم شيډار بکاو خهوم لی بخت!).

۷- کورتهيهکی پوختی ژيانی: ئيبنو عهطار دهفهرموئ: زوهدو وهرعو کهراماتی نهوهوی نهوهنده مهشهووره پيویستی بهباس نييه.

همهيش کورتهيهکی پوختی ژيانيهتی: (ههتا بلّيت زاهيدو دنيا نهويست بوو، له پهرستن و عيبادهت و زیکرو يادی خداو ويردا قال و کولا بوو، شهو نوپړيکی زوری دهکرد، شهوو روژ خهريکی خواپهرستی و کتیب دانان بوو، بههناسه لهخودا بی ئاگا نهبوو، زور سهخی بوو، مانگانهيهکی باشی ههبوو،

ھەممۇ دەکرد بەخىر، سال دوازده مانگە بەرۋو بوو، پىنج رۆز نەبى، رۆزى يەكەمى جەئنى رەمەزان و چوار رۆژەكەى جەئنى قوربان، زۆرىنەى كات بەو دەئيا كە باوكى لەنەواوە بوى دەئناو مووچەكەى خۇى كەھى سەرۋاىتەى مەشىخەى دارولحەدىث بوو دەىكرد بەخىر.

ئەمەش خواردن و خواردنەوەى بوو: ئىوارە رۆزووى دەشكان و ژەمى نانى ئىوارەى دەخوارد، قەت دوو پىخۇرى نەدەخوارد، شەوو رۆزى يەك ژەم نانى دەخواردو بەس، لەپىش مەلا بانگانىشا، لەجىاتى پارشيو جامى ئاوى دەخواردەو. ئىبنو عەططار كە فەقىى بوو، فەرمووى: لەبارەى ميوەوە قسەم لەگەئىدا كەرد، كە بۆجى ناىخۇيت؟

فەرمووى: (دیمەشق ئەوقافى زۆرە، خاوەن باخەكانىش زۆریان منالى ھەتيون و لەئىر جاودىرى كەسى تردان و زۆر لە باخەكانىش دەدرىن بە ملكانە، كە مامەئەى وايش راجىايى تىدادىيە كە دروستە يانا، ئىتر چۆن دئەم بەرايى بدا كە لەشتى وا بخۆم؟!).

۸- ئەمەش مال و حال و دارايى و سامانى بوو: (ژنى نەئناو، منالى نەبوو، لە گۆشەى مدرسەى رەواحيەدا، لەپەنا مزگەوتا دەئيا، ديارى و دەسەنەى لەكەس وەرنەدەگرت و نەدەچوو بۆ سەر دەعوەتى كەس، مەگەر چۆنھا، جارى شىخ بورھانەدىنى ئەسكەندەرانى، تكاى زۆرى ئى كەرد، كە لەلاى ئەو بەربانگ بكاتەو، فەرمووى: بەربانگەكە بەئىنە بۆ ئىرە، لىرە پىكەو بەربانگ دەكەينەو!

ئەمەش ھەموو سامانەكەى بوو: حەسىرئ لەسەرى دەخەوت، مەوجئ لەكاتى خەودا دەيدا بەخۇيدا، گۆزەيەكى ھەبوو بۆ ئا و لىخواردنەو، مىزەرىكى خامو جبەيەكى خامو دىشداشەو دەرىپىيەكى خامو جووتى سۆلو ئا و بىنەو دەست بشۆ!!).

۹- دانراو بەرھەمە قەلەمىيەكانى:

بەرھەم و پەراوى زۆرە، لەھەموويان ناودارتر:

(رەۋىزە شەرحى سەھىجى موسلىم مەجمۇوعە مېنھاج و رياض الصالحين و ئەذكارە).

۱۰- مەرگى (رەھمەتى خۇداى ئى):

ئىبنو عەططار، كە ژياننامەى نەۋەۋى لەشەش جىزما كۆكردۈتەۋە دەفەرمۇى:
(دەستوورى مامۇستا نەۋەۋى وابوو: ھىچى لەكەس وەرنەدەگرت مەگەر لەكەسى، كە دۇنيابايە لە ئايىن و نىازى پاكى و لەۋەش كە مەبەستى پىى سوودو كەلگى دىيائى نىيە...). ئىبنو عەططار دەفەرمۇى: لەپىش مەرگىدا بەدو و مانگ، لە خىزمەتيدا دانيشتبووم ئەۋەندەم زانى، ھەژارنى ھاتە ژوورەۋە بۇلاى، گوتى: لەلاى فىسارە شىخەۋە، لە ۋلاتى سەرخەد، ھاتووم، سلاۋى ئى دەكردى و ئەم مەسىنەيەى بۇت ناردوۋە). ئەۋەش ۋەرى گرت و بەمنى فەرموو، لەناو جىگەى كەرەستەكانا دايىنى. ھەستى كرد كەمن سەرسام لە قەبوۋلى ئەم دىاريە، فەرموۋى:

(ھەژارنى تىرىش زەمىلەيەكى بۇم ناردوۋە، زەمىلە و مەسىنە كەرەستەى سەفەر!).

ئىبنو عەططار فەرموۋى: لەپاش چەند رۇژىكى كەم لە خىزمەتيدا بووم، فەرموۋى: (مۇلەتم پىدرا كەبچم بۇ سەفەر!). مەنىش ەرزىمكرد: چۇن؟

فەرموۋى: (لېرەدا دانيشتبووم) لەو كاتەدا لە مالىكەى لەناو قوتابخانەى رەۋاحىيەدا، دانيشتبوو، پەنجەرەيى لەبەردەميا بوو، دەپروانى بەسەر قوتابخانەكەدا، فەرموۋى: (لېرەدا بەرە قىبلە دانيشتبووم، پىاۋى بەناو ھەۋادا لەلاى چەپى فىرگاگەۋە بۇلاى راستى، بە بەردەمما تى پەرى و فرى و فەرموۋى پىم: ھەلسە برۇ بۇ سەردانى بەيتولەقدىس!).

ئەۋجا نەۋەۋى بەمنى فەرموو: (ھەستە بابچىن مالاۋەيى و خواخافىزى لە ھاۋەل و دۇست و خۇشەويستانمان بىكەين!). مەنىش لەگەلىدا چووم بۇ گۇرستان و سەردانى گۇرى ھەندى لە مامۇستاكانى خۇى كردو دىنى كردن و گرىا بۇيان، ئەۋجا

دىنىي سەردانى دۆستو برادەرانى، كە لەژيانا مابوون كىردو بۇ سەبەينى بەيانى سەفەرى كىرد).

لەسالى (۶۷۱) كۆچىدا، گەراپەو بۇ نەوا، لەپىشدا ھەموو ئەو كىتابانەي كە لە ئەوقافى خواستبوو گەراندىنەو بۇ ئەوقاف، وەك گوتمان رۆيشت بۇ دىنىي سەردانى گۆرى مامۇستاكانى و بۆيان پاراپەو و نىزاي باشى كىرد بۆيان و لەسەريان گىيا، سەردانى دۆستو برادەرانى خۆي كىردو خواخافىزى لىيان كىرد، وە سەردانى باوكى لەگوندى نەواكىرد، ئەوجا رۆيشت دىنىي سەردانى بەيتولەقدىس و خەلىلى كىرد، كەوان لە فەلەستىن.

ئەوجا گەراپەو بۇ گوندى نەوا، لەوئ لەمالى باوكى نەخۇش كەوت.

ئىبنو عەططار (رەخمەتى خوداى ئىبنى) دەفەرموئ: كەبىستەم نەخۇش كەوتوو لەنەوا، چووم بۆسەردانى، لە دىمەشقەو چووم، كە چومە خىزمەتى، زۆرى پى شادمان بوو، دوايى، كە خەرىك بوو، تەواو چاك بېيتەو، فەرمووى پىم: (بىرپۇرەو بۇ ناو مال و منالەت)، منىش گەرامەو بۇ دىمەشق. شەوى چوار شەممە، بىست و چوارى مانگى رەجەب، سالى (۶۷۱) شەش سەدو خەفتا و شەشى كۆچى، لەمالى باوكى، لەنەوا، مەرگ دەبى بەمىوانى و لەنەوا دەنئىزى، چلو پىنج سال و چەند مانگى ژياو.

ئىبنو عەططار فەرمووى:

من لەسەر روخسەتى خۆي، رۆژى بىستى رەجەب بەجىم ھىشت، تەندروستى زۆر باش بوو، كەچى شەوى بىست و چوارى رەجەب، كە شەوى چوار شەممە بوو، فەرمانى ھەق بەجى دەھىنى و دەمرى.

من ئەو شەو نووستبووم، لە خەوما بىنىم كەوا كەسى، لە مزگەوتى گەورە دىمەشق، بانگەواز ھەل دەدا: (وەرەن بۇ نوپۇز كىرد لەسەر تەرمى فەيسارە مامۇستا) خەلىش بەھوى ئەم جارپانەو شەلەژان، منىش لەخەو خەبەرم بۆو، جا بۇ شەوى ھەينى پەيامى مەرگى نەو وىمان پى گەيشت، جا لەمزگەوتى گەورە دىمەشق نوپۇزى غائىبىيان لەسەر كىردو موسولمانان زۆر زۆر پەرۇش بوون بۆي و خەفەتيان خوارد بۆي. (بە ھەزاران ھەزار رەخمەتى خوداى ئىبنى).

يادى يپاو چاكان رەحمەتى ئى دەبارى:

باوكم حاجى فارس ھەممە خان ھەسەن موصطەفا ھەنىف، لەمالى خۇمان لە
 سلىمانى، لە گەرەكى چوارباغ، زۆر نەخۇش بوو، ماوەيى لەسەرچى كەوت، گايەكى
 كرىبوو بۇ خىر، ھەرمووى پىمان: (سەرى بىر، با لەپىش خۇمەو رەوانەى بكەم).
 منىش ھەرزىمكرد: بۇ چاوەرۋانى رۆژى ھەينى نەكەين، كە رىكەوتى رۆژىكى
 پىرۆز دەكا!

ھەرمووى: فرىا ناكەو، من ناگەمە رۆژى ھەينى دەمرم!).

لەم كاتەدا باوكم دەستى كرد بەگريان، ھەرزىمكرد: باو! بۆچى دەگرى؟ تۆ،
 لەخودا بەزىادى، ھەجىت كردوو، ھەمرەت كردوو، سەردانى گۆرى پىغەمبەرت
 كردوو، نوێژو رۆژوو قايم بووى، بەشى خۆت، سوپاس بۇ خودا، چاكەو باشەت
 لەپىش خۆتەو رەوانە كردوو. ھەرمووى: من لەمردن ناترسم، بەلام بۇ ئەو
 دەگرىم كە لەئىو جىادەبەمەو، بەراستى ھىچ شتئ وەك جىابوونەو لە
 خۇشەويستان و موفارەقەى ئەحاباب ناخۇش نىيە). ئەوكاتە دوو خوشكم ھەبوو،
 ناويان عانىشەو خاوەر بوو، لە گوندەكەى خۇمان لە برايماو شوويانكردبوو، لەوئ
 مابوون، دوو رۆژبوو ھاتبوون بۆلاى باوكم.

ئامۆزايەكى باوكم ھەبوو، ناوى دادە رەحەى لالە ەزىز بوو، دادە رەحە
 ھاسەرى حاجى ئەو رەحىمى برايماوھىي بوو، حاجى ئەو رەحىم و ھەمەى ئەولا،
 كە خزم و دۆستى باوكم بوون، چەند سالى بوو، مردبوون.

ئەو شەوئى كە باوكم ەمرى خودا دەكا، دادە رەحە خەو دەبينئ: (حاجى
 ئەورەحىمى مېردى و ھەمەى ئەولا، لەكانى ئەحمەد بەگ خەرىكن دەستنوێژ
 دەگرن، پىيان دەلئ: ئەو خىرە كەوان لىرە؟). دەلئ: حاجى فارسى ھەمە خان
 مردوو، ئەچىن بۆلاى ئەو). كانى ئەحمەد بەگ والەسەر شاخى دارەغا، لەسەر
 رىگەى برايماو سلىمانى. ئىتر دادە رەحە ھات بۆلاى باوكم، بەقسە فرياي نەكەوت
 بەلام فرياي تەرمەكەى كەوت.

مردن به وینله ی راوچی ش ساره زه
 بو پاگو ی روحممان وانه پاریزا
 هه رکه س ناو دینین له دوست و یاران
 یا وانه جیددا، یا وانه قهبران
 ئیمه گیای مه رگین، بیالله ی ده نوشین
 هاکاشایی ژبن، بوو به زاری و شین
 له ی خودا! ره حمی بکه به حالمان
 گوژی ئاگرین، نه بی به مالممان!

ژماره ی زنجیره یی	ناوی خاوه ن ژياننامه	ژماره ی فه رمووده
۲۱۱	ئه بو دو جانه: سه ماکی کوپری خه ره شه	۱۷۱۰
۲۱۲	ئه بو سوفیان: سه خری کوپری هه رب باوکی مو عاوویه	۱۷۱۱
۲۱۳	جوله ییب	۱۷۱۲
۲۱۴	مه سرووقی کوپری ئه جده ع	۱۷۱۵
۲۱۵	ئوم به شیر کچی برائی کوپری مه عروور	۱۷۲۰
۲۱۶	خوفافی کوپری ئه یمای غیفاری و ئه یمای کوپری ره حه ضه	۱۷۲۳
۲۱۷	ئه قه رعه ی کوپری حابیس. خو ی و ده کوپری له غه زای یه رمووکا شه هید ده بن	۱۷۳۴
۲۱۸	ئووه یسی قه رهنی	۱۷۴۸
۲۱۹	ئه بو به رزه ی ئه ل ئه سه له می	۱۷۵۰
۲۲۰	سوله یمانی کوپری صوره د	۱۷۹۲
۲۲۱	نه وواسی کوپری سه معان	۱۷۹۴
۲۲۲	ئوم کولثووم: کچی عوقبه ی کوپری ئه بو مو عه یط	۱۸۴۰
۲۲۳	خوزه یفه ی کوپری ئوسه ید	۱۸۴۸

۱۸۷۲	ئەبو مالىكى ئەشجەئى	۲۲۴
۱۸۷۲	طارىقى كۆرى ئەشەم	۲۲۵
۱۸۷۲	سعدى كۆرى طارىقى كۆرى ئەشەم	۲۲۶
۱۸۸۷	حەنظەلەى ئەل-ئوسەيدى	۲۲۷
۱۹۰۳	جووھىرىيەى كچى ئەلحارث/ ھاوسەرى پېغەمبەر	۲۲۸
۱۹۰۹	ژياننامەى ئىمامى موسلىم	۲۲۹
۱۹۱۶	الأغر المزنى	۲۳۰
۱۹۳۶	ئەبو ئومامەى ئەلباهىلى = صدى بن عجلان	۲۳۱
۱۹۵۷	موحەممەدى كۆرى شىرىن = ئىبنو شىرىن	۲۳۲
۱۹۵۷	ئەبو عەمرى باوكى ئىبنو شىرىن	۲۳۳
۱۹۷۳	عىياضى كۆرى حىمارى موحاشىعى	۲۳۴
۱۹۸۶	ئىمامى نەوۋى (رحمەتى خوداى ئى بن)	۲۳۵

۶۴- نامه‌ی فهرته‌نه گهل و نازاوه‌کان

{ بپروانه: تاج/۵، زنجیره: ۸۷، لاپه‌ره: ۵۲۲ له ژماره: (۵۴۸۱) دوه هه‌تا ژماره: ۵۶۲۲ له زنجیره: ۱۱۶ هه‌روا بپروانه: ته‌جریدی بوخاری به کوردی، به‌رگی پینجهم، زنجیره: ۹۴ له ژماره: (۲۰۹۲) دوه هه‌تا ژماره: ۲۱۰۳ }.

ته‌جریدی بوخاری = پوخته‌ی سه‌حیحی بوخاری که ناسراوه به (مختصر صحیح البخاری) دانراوی: ئەبولعباس زین الدین الزبیدی.

(۱۵۲۳) نزیکبوونه‌وی فهرته‌نه‌و نازاوه‌گه‌وره‌کان و سه‌ر تیاچوون و له‌ناوچوون کاتی

که‌نده‌لی و چه‌په‌لی په‌ره‌ی سه‌ندو زۆر بوو

بَابُ: فِي اقْتِرَابِ الْفِتَنِ وَالْهَلَاكِ إِذَا كَثُرَ الْخَبْتُ

۱۹۸۷- عَنْ زَيْنَبَ بِنْتِ جَحْشٍ: أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) اسْتَيْقَظَ مِنْ نَوْمِهِ وَهُوَ يَقُولُ: «لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، وَيَلُّ لِلْعَرَبِ، مِنْ شَرِّ قَدْ اقْتَرَبَ، فَتَحَ الْيَوْمَ مِنْ رَدَمٍ يَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ مِثْلُ هَذِهِ». (وَعَقَدَ سُفْيَانُ بِيَدِهِ عَشْرَةً). قُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَنْهَلِكُ وَفِينَا الصَّالِحُونَ؟ قَالَ: «نَعَمْ إِذَا كَثُرَ الْخَبْتُ». {الحديث: ۷۱۶۴ = ۷۱۹۱ فم: فم = فتح اللهم شرح صحيح الإمام مسلم رحمة الله تعالى. تجريد البخاری = مختصر صحيح البخاری بالكوردی/۴، رقم: ۱۳۴۱ = ۳۳۴۶، ۳۵۹۸، ۷۰۵۹، ۷۱۳۵ فتح الباری. ترمذی. فتن: ۲۱۸۷. ابن ماجه. فتن: ۳۹۵۳. تحفة الأشراف: ۱۵۸۸۰ }:

زه‌ینه‌بی کچی جه‌حش، هاوسه‌ری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودا له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌رو رمزای خودا له‌هه‌موو هاو‌هل و هاوسه‌رانی بی) فه‌رمووی: جارێ پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) له‌خه‌و راپه‌ری و هات بۆلام، رووی سوور هه‌لگه‌را‌بوو، شه‌له‌ژا‌بوو، ده‌یفه‌رموو: { لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ، (به‌راستی سه‌یره!) هاوار له‌خۆم بۆ عه‌ره‌ب، بۆ ئه‌م شه‌ره‌ی که‌وا به‌ره‌و پیریان دی، وای له‌م رۆژه‌ ره‌شه‌ی که‌یه‌خه‌ی عه‌ره‌ب ده‌گری، ئه‌م‌رۆکه‌ له‌به‌ره‌به‌ست (سه‌دد) ی یه‌نجوو‌ج و مه‌نجوو‌ج، به‌قه‌د ئه‌مه‌ کون بوو! }.

سوفیان که ماموستای عه‌م‌ری ناقیدی ماموستای ئیمامی موسلیمه (ره‌زای خودا له‌هه‌موویان بی) هی‌مای ژماره‌ی ده‌ی کی‌شا به‌م شی‌وه‌یه: سه‌ری په‌نجه‌ی شایه‌تمانی خو‌ی نوساند به‌ گری‌ی په‌نجه‌ که‌له‌یه‌وه‌و کردی به‌ ئه‌لقه‌یه‌کی بج‌کۆله‌و، نیشانیدا، که‌ مه‌به‌ستی پی‌غه‌م‌به‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) له‌ ئاماژه‌که‌ی، شتی‌کی زۆر که‌م بووه‌، وه‌ک ئه‌م ئه‌لقه‌ بج‌کۆله‌یه‌، که‌ بریتییه‌ له‌ کونی‌کی بج‌کۆله‌.

زه‌ینه‌ب (ره‌زای خو‌ی لی بی) فه‌رمو‌وی: منیش عه‌رزیم کرد: قوربان! ئه‌ی پی‌غه‌م‌به‌ری خودا! ئه‌گه‌ر پیاو چاکانی‌شمان تیا‌دابی هه‌ر ده‌فه‌وتیی‌ن و له‌ناو ده‌چین؟ فه‌رمو‌وی: (به‌ئی، که‌ پی‌سی و گه‌نده‌لی په‌ره‌ی سه‌ندا). {تاج/۵، زنجیره: ۸۷، ژماره: ۵۴۸۱ — نامه‌ی فه‌رتنه‌و و گه‌ل و ئازاوه‌کان} .

رونکردنه‌وه:

زه‌ینه‌بی کچی جه‌حش، پورزای پی‌غه‌م‌به‌ر بوو، له‌ پێ‌شا ناوی به‌رره‌ بوو، کاتی پی‌غه‌م‌به‌ر (دروودی خو‌ی له‌سه‌ری) ماره‌یکرد، ناوه‌که‌ی گۆ‌ری به‌ زه‌ینه‌ب، یه‌کی‌که‌ له‌ دایکانی بر‌واداران، ژنی‌کی زۆر خوا په‌رست بوو، شه‌و نو‌یژی زۆری ده‌کرد، رۆژو‌وی زۆری ده‌گرت، کاری ده‌کردو ده‌یکرد به‌ خیر، عائی‌شه ده‌فه‌رمو‌ی: زه‌ینه‌ب ژنی‌کی ده‌ست ره‌نگین بوو، که‌و‌لی خو‌ش ده‌کرد، دروومانی ده‌کرد، کونده‌و مه‌شکه‌ی پینه‌ ده‌کرد، کری‌که‌ی وه‌رده‌گرتو ده‌یکرد به‌ خیر. کاتی پی‌غه‌م‌به‌ر گواستی‌ه‌وه‌ له‌ ته‌مه‌نی (۳۵) سی و پینچ سالی‌دا بوو، سالی بیستی کو‌چی له‌ ته‌مه‌نی په‌نجا سالی‌دا وه‌فاتی کرد، که‌ له‌و سائه‌دا، له‌سه‌رده‌می جین‌شینی ئیمامی عومه‌ردا، ولاتی میصر ئازاد کرا، یه‌که‌م هاوسه‌ری پی‌غه‌م‌به‌ر بوو، که‌ له‌پاش مه‌رگی پی‌غه‌م‌به‌ر بم‌ریت، (ره‌زاو رحمه‌تی خودای گه‌وره‌ی لی بی). {بروانه: ژماره: ۱۶۷۵ له‌ زنجیره: ۱۲۸۰ له‌ پێ‌شه‌وه‌ رۆیش‌ت} + {تاج/۳، زنجیره: ۴۰، له‌ ژماره: ۲۴۴۳ هه‌تا ۲۴۴۴} + {ته‌ج‌ری‌دی بوخاری/۳، رقم: ۱۱۰۷ = ۲۹۹۳ + رقم: ۱۱۲۱ = ۲۶۶۱ فتح الباری} + {مختصر صحیح مسلم رقم: ۲۱۵۳ = ۶۹۵۱ صحیح مسلم} .

۱۹۸۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «فُتِحَ الْيَوْمَ مِنْ رَدَمٍ يَأْجُوجُ وَمَأْجُوجٍ مِثْلَ هَذِهِ». وَعَقَدَ وَهَيْبٌ بِيَدِهِ تِسْعِينَ. {الحديث: ۷۱۶۸ = ۷۱۹۵ فم = ف.م = فتح الملهم شرح صحيح مسلم}:

نهبو هورهيره (رمزای خودای لی بن) فهرمووی: پیغهمبهه (دروودی خودای لهسهه بن) فهرمووی: (نهمرو لهبهه بهستی یهئجوج و مهئجوج بهقهی نهمه کونی تیبوو). وههیب که له گیرانهوهی نهم فهرموودهیدا، ماموستای ماموستای ماموستاکی شیخی موسلیمه (رحمهتی خودایان لی بن) هیمای ژمارهی نهوهدی کیشا، بهم شیوهیه: سهری پهنجهی شایهتمانی خوئی نووساند به بنی پهنجه کهلهیهوه له دیوی ناوهوه، پیشانیدا که مه بهستی پیغهمبهه (دروودی خودای لهسهه بن) له ئامازدهکی، کونیکي زور بچکوله بووه، وهک نهم نهلقهیهی کهمن بهم دوو پهنجهیهی دهستی راستم کیشامو پیشانی نیوهه دا.

۱۵۲۴) دابارینی ئازاوهو ناشوب وهک لیزمهی باران. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

بَابُ: فِي تَزْوِيلِ الْفِتَنِ كَمَا وَقَعَ الْقَطْرِ

۱۹۸۹- عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَشْرَفَ عَلَى أَطْمٍ مِنْ أَطَامِ الْمَدِينَةِ، ثُمَّ قَالَ: «هَلْ تَرَوْنَ مَا أَرَى؟ إِنِّي لَأَرَى مَوَاقِعَ الْفِتَنِ، خِلَالَ بُيُوتِكُمْ كَمَا وَقَعَ الْقَطْرِ». {الحديث: ۷۱۷۴ = ۷۲۰۲ فم}:

ئوسامهی کوری زهید (رمزای خودای لی بن) فهرمووی: پیغهمبهه (دروودی خودای لهسهه بن) جارئ لهسهه قهلائی له قهلاکانی مهدينه سهرنجی دهوروبههري داو فهرمووی: (نهرئ نهوهی که من دهیبینم و چاوم لییهتی، نیوههش دهیبینن و چاوتان لییهتی؟).

یاران عهرزیان کرد: نهه، هیچ نابینین. فهرمووی: (دهسا من دهبینم که کوشتن و ناشوب و بگروه بهردهو کوشت و بر، وهک دلویی لیزمهی باران، لهناو کووچهو کولان و مالهمکانتانا به خوهرهه دادهبارین!). {تاج: ۳، زنجیره: ۱۱۳، ژماره: ۳۱۹۶}.

روونکردنه وه:

ئه وه بهوو وابوو له پاش مه رگی چه زرهت (دروودی خودای له سه ر بئ) ئاشووب و فره ته نه به رپابوو، وهك كه رى ده رویش سه رى ده كرد به هه موو مالىكا، به كوشتنى ئىمامى عوشمان ده ستى پيكرد، شه رى چه مه ل قه وما، هه روا صفىن، هه روا هه راي ئه لحه رره به رپابوو، حوسه ين شه هيد بوو..... تاد

(۱۵۲۵) ئاشوب وهك نه خىش له دل ده كيشرى و ده بى به خالى رهش بوى.

(۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

باب: عَرَضُ الْفِتَنِ عَلَى الْقُلُوبِ وَنَكْتُهَا فِيهَا

۱۹۹۰- عَنْ حُذَيْفَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنَّا عِنْدَ عُمَرَ فَقَالَ: أَيُّكُمْ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَذْكُرُ الْفِتْنَ؟ فَقَالَ قَوْمٌ: نَحْنُ سَمِعْنَاهُ. فَقَالَ: لَعَلَّكُمْ تَعْنُونَ فِتْنَةَ الرَّجُلِ فِي أَهْلِهِ وَجَارِهِ؟ قَالُوا: أَجَلُ. قَالَ: تِلْكَ تُكْفِرُهَا الصَّلَاةُ وَالصَّيَامُ وَالصَّدَقَةُ، وَلَكِنْ أَيُّكُمْ سَمِعَ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَذْكُرُ الْفِتْنَ الَّتِي تَمُوجُ مَوْجَ الْبَحْرِ؟ قَالَ حُذَيْفَةُ: فَاسْكُتِ الْقَوْمُ، فَقُلْتُ: أَنَا. قَالَ: أَنْتَ لِلَّهِ أَبُوكَ؟ قَالَ حُذَيْفَةُ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: «تُعَرَّضُ الْفِتْنُ عَلَى الْقُلُوبِ كَالْحَصِيرِ عُوْدًا عُوْدًا فَأَيُّ قَلْبٍ أَشْرَبَهَا نَكِتَ فِيهِ نَكْتَةٌ سَوْدَاءُ، وَأَيُّ قَلْبٍ أَنْكَرَهَا نَكِتَ فِيهِ نَكْتَةٌ بَيْضَاءُ، حَتَّى تَصِيرَ عَلَى قَلْبَيْنِ: عَلَى أَبْيَضَ مِثْلِ الصَّفَا فَلَا تَضُرُّهُ فِتْنَةٌ مَا دَامَتِ السَّمَوَاتُ وَالْأَرْضُ، وَالْآخَرُ أَسْوَدُ مُرْبَادًا كَالْكُوزِ مُجَحِّيًّا، لَا يَعْرِفُ مَعْرُوفًا وَلَا يُنْكِرُ مُنْكَرًا، إِلَّا مَا أَشْرَبَ مِنْ هَوَاهُ». قَالَ حُذَيْفَةُ: وَحَدَّثْتُهُ أَنْ بَيْنَكَ وَبَيْنَهَا بَابٌ مُغْلَقٌ يَوْشِكُ أَنْ يُكْسَرَ. قَالَ عُمَرُ: أَكْسَرًا لَا أَبَا لَكَ، فَلَوْ أَنَّهُ فُتِحَ لَعَلَّهُ كَانَ يُعَادُ، قُلْتُ: لَا بَلَّ يُكْسَرُ. وَحَدَّثْتُهُ أَنَّ ذَلِكَ الْبَابَ رَجُلٌ يَقْتُلُ أَوْ يَمُوتُ، حَدِيثًا لَيْسَ بِالْأَعَالِيطِ. قَالَ أَبُو حَالِدٍ: فَقُلْتُ لِسَعْدٍ: يَا أَبَا مَالِكٍ مَا أَسْوَدُ مُرْبَادًا؟ فَقَالَ: شِدَّةُ الْبَيَاضِ فِي سَوَادٍ. قَالَ: قُلْتُ فَمَا الْكُوزُ مُجَحِّيًّا؟ قَالَ: مَنْكُوسًا.

{الحديث: ۳۶۵، ۷۱۹۷ = ۷۲۲۵ فم. تجريد البخارى = الترجمة الكردية/ ۱، رقم: ۳۱۰ =

۵۲۵، ۱۴۳۵، ۱۸۹۵، ۳۵۸۶، ۷۰۹۶، فتح البارى. ترمذى. فتن: ۲۲۵۸ ابن ماجة. فتن:

۳۹۵۵. تحفة الأشراف: ۳۳۳۷}

حودەيفە (دەزای خودای لى بىن) فەرموۋى: لە خزمەتى عومەردا دانىشتىبويىن (دەزای خودای

لى بىن) فەرموۋى: كامتان بە گوڭى خۇي باسو خواسى ئاشووبو فەرتەنەكانى لەزارى

پىرۋزى ھەزرىت خۇي (درودى خودای لەسەر بىن) بىستوو؟

پىاو گەلى فەرموۋىيان: ئىمە لىمان بىستوو.

عومەر (دەزای خودای لى بىن) فەرموۋى: رەنگ بى ئىوھ وابزانن كە مەبەستم فیتنەو

ئاژاۋەى ئەو جۆرە پىاوانە بى! كە بەدەست خاۋو خىزان و ھاوساى خۇيانەوھ

گرفتار دەبن. گوتيان: بەلى، مەبەستمان ئەوھىيە. عومەر فەرموۋى: نا، من

مەبەستم ئەوھ نىيە، چونكە ئەوھ نوڭرۇ روژوو خىركردن پاكى دەكاتەوھ بەلام

كامتان باسو خواسى ئەو فیتنەو فەرتەنەيەتان لە ھەزرىت ژنەوتوو، كە وەك

شەپۆلى دەريا شەپۆل دەدا؟

حودەيفە فەرموۋى: خەلكەكە كش و مات بوون، من گوتىم: من لىيم بىستوو،

فەرموۋى: كورە! تۆ باوكىشت مەردى خودا بوو بۆيە روڭەى وەك تۆى

لىكەوتۇتەوھ. گوتىم: بەگوڭى خۇم لەزارى پىرۋزى ھەزرىتم بىست فەرموۋى (درودى

خودای لەسەر بىن): (وەك چۆن ھەسەر تەل تەل دەچىنرئ و كاتى كەسى لەسەرى بخەوئ،

قامىش و تەلى چىنەكانى دەچەقنە لاتەنىشتى خەوتوو، وە چال و چوڭلى دەكەن و

وەك نەخش دەينەخشیين، ئاشووبو ئاژاۋەو فەرتەنەيش، ئاۋەھا چىن لەدواى

چىن دەچەقنە تەنىشتى دل، جا ھەر دلى بە ئاشووبو فەرتەنە گوڭش بىكرئ،

نوختەيەكى رەشى لى ھەل دەكەنرئ، ئەو دلەيشى ئاشووبو فەرتەنەى نەوئ،

خالىكى سى لى دەنەخشیينرئ، ھەتا سەرەنجام دلان دەبن بەدوو بەشەوھ:

جۆرىكىيان پاك و سىيە، وەك بەردى مەر مەرې ساخى ساف وايە، قايم و

مەحكەمەو ھەمىشە پاكەو چلك ھەلئانگري، تا جىھان جىھانە ئاژاۋە زىانى پى

ناگەيەنئ، جۆرەكەى تىرىشيان رەش باوڭى رەش دىزى رەش بۆرە، وەك گوژەو

دىزەى دەمەو نخوون وايە، ھەوالى چاكەو خراپە نازانى، ھەر خەرىكى كەيفو

ھەوھس بازى و ئارەزوو بازى خۇيەتى!

حوزه‌یفه (پرمزای خودای لى بى) فهرمووی: گوتم به عومهر (پرمزای خودای لى بى): که له‌نیوانی تۆو ئەو ئاشووبو فهرته‌نه‌یه‌دا، دەرگایى هه‌یه هیشتا داخراوه، به‌لام هاكا شکاندیان، عومهر (پرمزای خودای لى بى) فهرمووی: له‌بابی خۆت که‌وى، گوتت: ئەو دەرگایه ده‌شکینرى؟ بریا هەر هه‌چ نه‌بایه بکرایه‌ته‌وه باشتر بوو، چونکه ئومید هه‌بوو که بیکه‌وه بدریته‌وه؟

حوزه‌یفه فهرمووی: گوتم: نه‌خه‌یر، به‌لکوو ده‌شکینرى، ئەوه‌یشم پێی گوت که مه‌به‌ست له‌و دەرگایه پیاویکه یا ده‌کوژرى یا ده‌مرى (ئەو پیاوه‌یش عومهر خوى بوو، که به‌ شه‌هید بوونی ئەو دەرگای فهرته‌نه‌و ئاشووبو ئازاوه شکاو ئیتر له‌وساکه‌وه هه‌تا ئیستا، فهرته‌نه‌و ئازاوه، هەر رۆژى به‌ناویکه‌وه‌و له‌ شیوه‌یه‌کا، له‌ناو گه‌لى ئیسلامدا سهر هه‌لده‌دا).

حوزه‌یفه فهرمووی: قسه‌ی راست و دروست و دۆغریم بۆ عومهر کرد، نه‌وه‌ک قسه‌ی بى سهر و به‌رو بى سهر و بن و هه‌له‌شه‌و په‌له‌شه‌!

ئەبو خالید ده‌فه‌رموى به‌ سه‌عیدی مامۆستام گوت: ئەى باوکى مالیک! واتای ئەم رسته‌یه چییه (وَالْآخِرُ أَسْوَدُ مُرْبَادًا)؟ فهرمووی: (ئەوى تریان بازوویه‌کی ره‌ش بۆزه) فهرمووی: پێشم گوت: ئەى واتای (الْكُوزُ مُجَحِّيًا) چییه؟ فهرمووی: واته: وه‌ك گۆزه‌و دیزه‌ی ده‌مه‌و نخوون کراو. {تاج/۵، زنجیره: ۹۰، ژماره: ۵۵۱۶ - سه‌ره‌تای به‌رپابوونی فهرته‌نه‌کان ← بر‌وانه: ژماره: ۲۰۳۵ له‌دواوه‌ دیت}.

۱۵۲۶) شه‌یتان کۆمه‌ل کۆمه‌ل له‌شکری خوى بۆ تیکدان و تیکبه‌ردانى خه‌لك له

یه‌که‌ترى ده‌نیرى. (۷۰۳۴ - ۷۰۴۱)

بَابُ: بَعَثُ الشَّيْطَانِ سَرَيَاہُ يَفْتِنُونَ النَّاسَ

۱۹۹۱- عَنْ جَابِرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-: «إِنَّ إِبْلِيسَ يَضَعُ عَرْشَهُ عَلَى الْمَاءِ ثُمَّ يَبْعَثُ سَرَايَاهُ فَأَدْنَاهُمْ مِنْهُ مَنَزَلَةً أَعْظَمُهُمْ فِتْنَةً يَجِيءُ أَحَدُهُمْ فَيَقُولُ: فَعَلْتُ كَذَا وَكَذَا، فَيَقُولُ: مَا صَنَعْتَ شَيْئًا. قَالَ: ثُمَّ يَجِيءُ أَحَدُهُمْ فَيَقُولُ مَا تَرَكْتُهُ حَتَّى

فَرَّقْتُ بَيْنَهُ وَبَيْنَ امْرَأَتِهِ، قَالَ: فَيُذْنِيهِ مِنْهُ وَيَقُولُ: نَعَمْ أَنْتَ. «. قَالَ الْأَعْمَشُ أَرَاهُ قَالَ»
فَيَلْتَزِمُهُ. {الحديث: ۷۰۳۷ = ۷۰۶۲ = ف.م = فتح الملهم شرح صحيح مسلم}:

جابیری کوری عهبدوλλά (دروازی خودای لی بی) فهرمووی: خوشهویست (دروودی خودای لهسهر بی)
فهرمووی: نههریمهن (واته: ئیبلیس. واته: شهیتان) تهختو بارهگای حوکمرانی
خوی، دوور له ئاوهدانی لهسهر رووی ئاوی دهريا ههڵ ددها، ئهوجا لهوینوه لهشکرو
دهستو پیوهندو پیکورمو وهچهی خوی بهههر چوار لادا دهنیڤری، بو ئازاوه
نانهوهو خراپه بهریا کردن، ئیتر کامهیان ئازاوهو فهرتهنهی گهورهتر بهریا بکا،
پایهی ئهوهیان لهخویهوه نزیک دهکاتهوه، جا ههیان له دهستهو بهستهو ئهلقه
به گویکانی، دهگهڤیتهوه بو لای و پیی دهلی: جا ئهوه چییه، ئهگهر وایی هیچت
نهکردوو! ئیتر ههروهها بهرودوا، دینهوه بو لای و دهلین: ئهم خراپهیهو ئهم
خراپهیهمان بهمو بهو کرد، بهلام هیچی بهدلی شهیتان نابی، تا یهکیکیان دیتهوه
دهلی: من له کولکی ئهو پیاوه نهبوومهوه ههتا ژنهکهیم پی تهلاق دا).

حهزرت (دروودی خودای لهسهر بی) فهرمووی: (ئیتر شهیتان ئهوهیان لهخوی نزیک
دهکاتهوهو پیی دهلی: ئافهریم بو خۆت تو زۆر باشیتو بهدلی منیت).
ئیمامی ئهعمهش، که کهسی سییهمه، له رشتهی ئهم فهرموودهیهدا فهرمووی: وا
دهزانم فهرمووشی: (شهیتان لهخوشیانا دهست دهکاته ملی ئهوهیان که دهلی:
ژنهکهم به میردهکهی تهلاقدا، ئهوهنده کارهکهی ئهوی بهلاوه پهسهند دهبی).
{تاج: ۵، زنجیره: ۲۴، ژماره: ۵۲۵۳ — باسی شهیتان و سوپای شهیتان}.

شهیتان و دهستهی شهیتان ئهوهنده

چهشه دادهنن، بو راوی بهنده

چییهو چی نییهو، یا چۆنهو چهنده؟

زههری کوشنده: له شیوهی قهنده!

(۱۵۲۷) ناشووبو شیوه کانی. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

باب: فِي الْفِتَنِ وَصِفَاتِهَا

۱۹۹۲- عَنِ ابْنِ إِدْرِيسَ الْخَوْلَانِيِّ كَانَ يَقُولُ قَالَ حُذِيفَةُ بْنُ الْيَمَانَ وَاللَّهِ إِنِّي لَا أَعْلَمُ النَّاسَ بِكُلِّ فِتْنَةٍ هِيَ كَائِنَةٌ فِيمَا بَيْنِي وَبَيْنَ السَّاعَةِ وَمَا بِي إِلَّا أَنْ يَكُونَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أَسْرًا إِلَيَّ فِي ذَلِكَ شَيْئًا لَمْ يُحَدِّثْهُ غَيْرِي وَلَكِنْ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ وَهُوَ يُحَدِّثُ مَجْلِسًا أَنَا فِيهِ عَنِ الْفِتَنِ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - « مِنْهُمْ ثَلَاثٌ لَا يَكْدُنُ يَذَرْنَ شَيْئًا وَمِنْهُمْ فِتْنٌ كَرِيحِ الصَّيْفِ مِنْهَا صَغَارٌ وَمِنْهَا كِبَارٌ ». قَالَ حُذِيفَةُ فَذَهَبَ أُولَئِكَ الرَّهْطُ كُلُّهُمْ غَيْرِي. {الحديث: ۷۱۹۱ = ۷۲۱۹ فم} :

ئەبو ئیدریسی خەولانی فەرمووی: حوزەیفە ی کوری یەمان (پەزای خودای لێ بێ) فەرمووی: بەزاتی که زاتی خودایە لەم رۆوه هەتا رۆژی قیامەت هەرچی فیتنە و فەرتەنەیی روو دەدات، من لەهەموو کەسیکی تر باشتری ئی دەزانم، ئەمەیش لەبەرئەوه نییه که پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لەم بارەیهوه قسە ی بۆ کەسی تر نەکردبێ، نەه لەبەر ئەمە نییه، بەلام جاری پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لەناو کۆریکی دانیشتندا، کەمن خۆم لەوئ دانیشتبووم باسی گەلی فیتنە و ناشووبو فەرتەنە ی بۆمان کرد، دەستی کرد بە ژماردنیا و فەرمووی (دروودی خودای لەسەر بێ): (سێ) ناشووب لەو ناشووبانە کەم شت لێیان رزگار دەبێ، هەندیکیشیان وەک بای هاوین وان، پێن لە زەرەر و زیان و ئیش و ئازار بۆ هەمووان، وردو درشتیان هەیه).

حوزەیفە (پەزای خودای لێ بێ) فەرمووی: ئەو دەستەیه، که لەو کۆرەدا بوون، من نەبێ کەسیان نەماون، هەر لەبەر ئەوهیه که دەلێم: من لەهەموو کەسی باشتری ئی دەزانم. {تاج: ۵/، زنجیره: ۸۸، ژماره: ۵۴۹۹ - خەبەردان لە فیتنە گەل و جوورەکانی}. ۱۹۹۳- عَنْ حُذِيفَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قَالَ: قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - مَقَامًا مَا تَرَكَ شَيْئًا يَكُونُ فِي مَقَامِهِ ذَلِكَ إِلَى قِيَامِ السَّاعَةِ إِلَّا حَدَّثَ بِهِ حَفِظُهُ مَنْ حَفِظَهُ وَنَسِيَهُ مَنْ نَسِيَهُ قَدْ عَلِمَهُ أَصْحَابِي هَؤُلَاءِ وَإِنَّهُ لَيَكُونُ مِنْهُ الشَّيْءُ قَدْ نَسِيْتُهُ فَأَرَاهُ فَأَذْكُرُهُ كَمَا يَذْكُرُ الرَّجُلُ وَجْهَ الرَّجُلِ إِذَا غَابَ عَنْهُ ثُمَّ إِذَا رَأَاهُ عَرَفَهُ. {الحديث: ۷۱۹۲}

= ۷۲۲۰ فم. تجرید/ ۵، رقم: ۲۰۴۴ تجرید = ۶۶۰۴. أبو داود. فتن: ۴۲۴۰. تحفة الأشراف: {۳۳۴۰} :

حوزه‌یفه (دژای خودای لئ بئ) فهرمووی: جاری خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهر بئ) هه‌ل‌سایه‌وه له‌سهر دوانگه (مینبهر) وتاریکی گرنگی دوورو دریز ی بۆماندا، له‌ناو ئه‌و وتارهدا، ههرچی روویدا بوو، له‌وه‌و پێش و ههرچی رووده‌دا له‌وه‌و پاش هه‌تا رۆژی قیامه‌ت، هه‌مووی باسکرد بۆمان، ئیتر ئه‌وه‌ی له‌ یادی مابێ ئه‌وا له‌ یادی ماوه‌و گه‌نجینه‌ی رازو نه‌ینیه‌کان بوو به‌ مالی، ئه‌وه‌یشی له‌ یادی چووبیته‌وه، ئه‌وا له‌ یادی چووته‌وه‌و گه‌نجی ناو ئه‌و گه‌نجینه‌یه‌ی به‌فیرۆ داناوه‌!

ئهم براده‌رانه‌ی من ئهم باسه‌ زۆر باش ده‌زانن، چونکه ئه‌وانیش وه‌ك من ئاماده‌ی بیستنی ئه‌و وتاره‌ بوون، من به‌ش به‌ حاڵی خۆم جاری واده‌بێ شتی له‌و بابه‌تانه‌ که پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) له‌و وتاره‌دا باسیانی کرد، رووده‌دا، من له‌بیرم نه‌ماوه‌، به‌لام که رووده‌دات و ده‌یبینم، ئه‌وجا یادم ده‌که‌وێته‌وه‌و له‌ دلی خۆمدا ده‌لیم ئه‌مه‌ ئه‌وه‌یه‌ که پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) له‌ وتاره‌که‌یدا باسی کرد بۆمان، وه‌کوو چۆن پیاوی له‌پاش ماوه‌ی چاوی به‌ چاره‌ی پیاویکی ناسیاوی خۆی بکه‌وێته‌وه‌، که له‌یادی نه‌مابێ، به‌لام که ده‌یبین ديسان‌ه‌وه‌ ده‌یناسیته‌وه‌). {تاج/ ۵، زنجیره‌: ۸۸، ژماره‌: ۵۴۹۸}.

۱۹۹۴- عَنْ حَدِيقَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّهُ قَالَ أَخْبَرَنِي رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- بِمَا هُوَ كَائِنٌ إِلَى أَنْ تَقُومَ السَّاعَةُ فَمَا مِنْهُ شَيْءٌ إِلَّا قَدْ سَأَلْتُهُ إِلَّا أَنِّي لَمْ أَسْأَلْهُ مَا يُخْرِجُ أَهْلَ الْمَدِينَةِ مِنَ الْمَدِينَةِ. {الحديث: ۷۱۹۴ = ۷۲۲۲ فم} :

حوزه‌یفه (دژای خودای لئ بئ) فهرمووی: هه‌تا رۆژی هه‌ستانه‌وه‌ (قیامه‌ت) دیت، ههرچی کاره‌ساتی روو ده‌دا، پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سهر بئ) به‌منی فهرمووه‌، شتی نییه‌ که نه‌یم پرسیبی لی، به‌لام ئه‌وه‌م لی نه‌پرسی که‌چی خه‌لکی مه‌دینه‌ له‌ مه‌دینه‌ ده‌رده‌کات). {تاج/ ۵، زنجیره‌: ۸۸، ژماره‌: ۵۵۰۰ - خه‌به‌ردان له‌ فیتنه‌ گه‌ل و ...}.

۱۹۹۵- عَنْ أَبِي زَيْدٍ - يَعْنِي عَمْرَو بْنَ أَخْطَبَ - قَالَ صَلَّى بِنَا رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- الْفَجْرَ وَصَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى حَضَرَتِ الظُّهْرُ فَنَزَلَ فَصَلَّى ثُمَّ صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى حَضَرَتِ الْعَصْرُ ثُمَّ نَزَلَ فَصَلَّى ثُمَّ صَعِدَ الْمِنْبَرَ فَخَطَبَنَا حَتَّى غَرَبَتِ الشَّمْسُ فَأَخْبَرَنَا بِمَا كَانَ وَبِمَا هُوَ كَائِنٌ فَأَعْلَمْنَا أَحْفَظْنَا. {الحديث: ۷۱۹۶ = ۷۲۲۴ فم} :

ئەبو زەید (واتە: عەمری کوری ئەخطەب (پەزای خودای لێ بێ) فەرمووی: روژی پیڤەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بەر نوێژی نوێژی بەیانی بو کردین، ئەوجا سەرکەوتە سەر دوانگەکەو دەستی کرد بە وتاردان بۆمان و دوانی بۆداین هەتا نوێژی نیوەرۆ داھات، ئەوسا لە دوانگەکە دابەزی و نوێژی نیوەرۆی بو کردین و، دیسان سەرکەوتەو سەر دوانگەکەو دەستی کردەو بە خوتبەدان و وتاردان هەتا نوێژی عەصر بوو، ئەنجا ھاتەو خوارەو نوێژی عەصری بۆمان کردو دیسانەو چوووەو سەر دوانگەکەو دەستی کردەو بە وتاردان بۆمان هەتا خۆر ئاوابوو، ئەوێ لەو پێش رووی داووە ئەوێ لەمەودا روودەدا، ھەوائی گشتی پیمان فەرموو، جا لەسەر ئەم بنیاتە زانترینی ئیمە ئەوەمانە، کە زۆرتەری لەو فەرمایشتانە ی حەزەرت (دروودی خودای لەسەر بێ) لەبەر ماوەو رەوانی کردوو). {تاج/۵، زنجیرە: ۸۸، ژمارە: ۵۵۰۱ - خەبەردان لە فیتنە گەل و جوورەکانی} + {ریاض/۴، ژمارە: ۱۸۶۱} .

روونکردنەو:

ئەبو زەید ناوی عەمری کوری ئەخطەبی کوری ریفاعە ی ئەنصار ی خەزرجییە، بە ئەبو زەید زیاتر ناسراو، سیازدە غەزای لەگەڵ پیڤەمبەر خویدا کردوو، نیشتهجیی بەصرە بوو، تەمەنی لە سەد ساڵ زیاتر بوو، پیڤەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) نزای لاوی و گەنج بوونەوێ کرد بو، ھەتا مرد تەلێ لە سەر و ریشی سپی نەبوو بوو.

۱۵۲۸) باسی ناشووبو نه وانهی که کاتی ناشووبه کانیان ده زانی. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)
بَابُ فِي الْفِتَنِ وَمَنْ يَحْفَظُهَا

۱۹۹۶- عَنْ مُحَمَّدٍ قَالَ قَالَ جُنْدُبٌ جُنْتُ يَوْمَ الْجَرَعَةِ فَإِذَا رَجُلٌ جَالِسٌ فَقُلْتُ لِيَهْرَاقَنَّ
 الْيَوْمَ هَا هُنَا دِمَاءً. فَقَالَ ذَاكَ الرَّجُلُ كَلًّا وَاللَّهِ. قُلْتُ بَلَى وَاللَّهِ. قَالَ كَلًّا وَاللَّهِ. قُلْتُ بَلَى
 وَاللَّهِ. قَالَ كَلًّا وَاللَّهِ إِنَّهُ لَحَدِيثُ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- حَدَّثَنِيهِ. قُلْتُ بِئْسَ
 الْجَلِيسُ لِي أَنْتَ مُنْذُ الْيَوْمِ تَسْمَعُنِي أَخَالَفُكَ وَقَدْ سَمِعْتُهُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه
 وسلم- فَلَا تَنْهَانِي ثُمَّ قُلْتُ مَا هَذَا الْغَضَبُ فَأَقْبَلْتُ عَلَيْهِ وَأَسْأَلُهُ فَإِذَا الرَّجُلُ حَذِيفَةٌ.
 {الحديث: ۷۲۰۰ = ۷۲۲۸ فم:}

موحه ممهه (واته: ئیبنو سیرین) (رحمتهی خودای لی بن)، فهرمووی: جوندوبی کوری
 عهبدوللای کوری سوفیانی بهجهلی، که هاوهلی پیغه مبهه ربوو (دروودی خودا له
 پیغه مبهه رو ره زای خودا له هاوهلانی) فهرمووی: له روژوی نه لجه ره عهدها، که
 خه لکی کووفه چوون لهو شوینه دا پیشیان لهو کار به دهسته گرت که ئیما می عوئمان
 کردبووی به گه وره ی سهر کووفه و نه وانیش قه بولیان نه بوو، گیرایانه وهو داوایان
 له عوئمان کرد که له باتی نهو نه بو مووسای نه شعهرییان بو بنییری، نه ویش
 وایکرد.

ئیبنو سیرین فهرمووی: جوندوب فهرمووی: روژی جهره عه که شوینی که له
 نزیک کووفه وه ده که وپته سهر ریگهی نه لحه ره، منیش چووم، روانیم وا پیاوی لهوی
 دانیشتووه، منیش له بهر خومه وه به مه زنده ی عه قل گوتم: به خودا به زه نیم
 نه مرؤ له شوینه دا له نیوانی خه لکی کووفه و لایه نگرانی نه م سهره ک شاره تازه یه
 ده بی به شهرو خوینیکی زوری تیا ده پیزری.

که چی پیاوه دانیشتووه که گوتی: نا به خودا شتی وانیه، منیش گوتم: به ری به
 خودا، شتی وا رووده دا، دووباره گوتیه وه: نا به خودا شتی وانیه، منیش دووباره
 گوتیه وه: به ری به خودا شتی وا هیه، سی باره فهرمووی: نا به خودا شتی وانیه،
 چونکه من له خومه وه واناییم، به لکوو سه باره ت به هه لویستی نه مرؤ من

فهرموودیه کم له خودی پیغه مبه ر بیستووه، که ناوهرۆکی نهو فهرموودیه نهو دهگه یه نهی، که هیشتا ماویه تی بو به رپابوونی فهرته نهو ناشووبی ناوخوویی موسولمانان!!

منیش گوتم دهی وایی، تو هاوونشینیکی خراپی بو من، نهو هتا گویت له منه، جار له دوا جار سویند دهخۆم که شهر پ روودهدات، که چی جلّه و گیریم لی ناکه ییت؟! نهو جا له دلی خو ما گوتم: نه م تووره بوونهی بوچییه؟ بابچم پرسیار ی لی بکه م، که چووم سهیرم کرد نه مه حوزه یفه ی کوری یه مانه، که شارمزاییه کی ته وای ههیه، سهبارت به نازاوه و ناشووبو فهرته نه کان!

(۱۵۲۹) سه ره تای نازاوه کان له لای خو ره ه لاتی شاری مه دینه وه سه ره ه ل دده ن.

(۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

بَابُ: الْفِتْنَةُ نَحْوَ الْمَشْرِقِ

۱۹۹۷- عَنْ سَالِمِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ قَالَ: يَا أَهْلَ الْعِرَاقِ مَا أَسْأَلُكُمْ عَنِ الصَّغِيرَةِ وَأَرْكَبُكُمْ لِلْكَبِيرَةِ سَمِعْتُ أَبِي عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ يَقُولُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ « إِنَّ الْفِتْنَةَ تَجِيءُ مِنْ هَا هُنَا ». وَأَوَّلُ مَا بِيَدِهِ نَحْوُ الْمَشْرِقِ « مِنْ حَيْثُ يَطْلُعُ قَرْنُ الشَّيْطَانِ ». وَأَنْتُمْ يَضْرِبُ بَعْضُكُمْ رِقَابَ بَعْضٍ وَإِنَّمَا قَتَلَ مُوسَى عَلَيْهِ السَّلَامُ الَّذِي قَتَلَ مِنْ آلِ فِرْعَوْنَ خَطَأً فَقَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ لَهُ (وَقَتَلْتَ نَفْسًا فَتَجِئُكَ مِنَ الْغَمِّ وَفَتَنَّاكَ فُتُونًا). {الحديث: ۷۲۲۶۹ = ۷۲۵۷ فم:}

سالی کوری عهبدو لای کوری عومهری کوری خه طاب (رهزای خودایان لی بی) فهرمووی: نهی خه لکی عیراق! گوته و گوتارو کردارتان ناسمان و ریسمانه، به قسه هیچتان نه هیشتو ته وهو به کرده و هیش هیچتان دیار نییه، نه وه تانی نه م گشته پرسیاره، له باره ی شتی بچوو که وه دهگه ن، که نیشانه ی نه وهیه که نیوه خاوه و درعو ته قوان، که چی به کرده وه له هه موو که سی زیاتر په لاماری گوناھی گه وره گه وره دده ن و بی باکانه نه نجامیان دده ن؟! نه مه تان له چی و نه وه تان له چی!؟

ئەوجا سالم بۆ پىشتىۋانى بۆچۈنەكەي خۇي فەرموۋى: لە عەبدوللای كۆرى
 عومەرم بىست، كە خۇتان دەرزانن عەبدوللا باۋكەم، دەيفەرموو: بەگويى خۇم لە
 زارى پىرۋى پىغەمبەرى خودام بىست دەيفەرموو (دروودى خودای لەسەر بى) (ئازاۋەو
 ئاشووبو فەرتەنە گەل ئالىرموۋە سەر ھەل دەدەن و پىشۋىيەكان ئا لەمىۋە بەرپا
 دەبن!).

پىغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بى) بەدەستى ئاماژەيكر بۆ خۇرەھەلات كە عىراقىش
 دەكەۋىتە خۇرەھەلاتەۋەو فەرموۋى: (ئا لىرموۋە ئازمەكان سەر ھەل دەدەن و بەرپا
 دەبن، كە دوو شاخەي شەيتانى لىۋە ھەل دى!).

ئەوجا سالم بۆ زىيادە روونكردەۋەو دەرپرېنى بىزارى تەۋاۋ لە كردارو
 رەفتارى خەلگى عىراق، موقابەلەو بەرابەرىيەك دەكات، لە نىۋانى پىاۋ
 كوشتەكەي مووسا بە ھەلەو لە نىۋانى شەرى برا كۆزىدا، كە عىراقىيەكان
 ئاگرەكەي خۇش دەكەن، بۆ ئەم مەبەستە سالم فەرموۋى: ئەي خەلگى عىراق!
 ئەۋەتا نىۋە بەردەۋام سەرگەرمى شەرى براكوژىن و يەكترى دەكوژن و دەرپەستى
 ئەۋە نايەن و خەمى بۆ ناخۇن، ديارە بە ئازاۋەو فەرتەنەي دانانىن و شتەكان بە
 پىچەۋانەۋە لىك دەدەنەۋە، دەنا چى ھەيە كە لە رشتى خويىنى موسولمانان بە
 نارەۋا، نارەۋاتر بى؟!

دەبوو پەندو ئامۇژ لەم داستانەي مووسا وەرېگرن، كە بە ھەلە، پىاۋيكي
 قىبىلى كوشت، كە لەسەر ئايىنى مووساش نەبوو، بەلگۈۋ لە دەست و پىۋەندى
 فەرەۋنى دوژمنى مووساش بوو، لەگەل ئەۋەشا، كە شتەكە بەھەلە بوو، بە قەستى
 نەبوو، مووسا خەمبار بوو، ۋە بىزارى دەرپرې لەۋكارە ناشىرىنەو بە ئازاۋەي دانا،
 ۋەك خودای بالا دەست و شكۆمەند لە قورئانا بۆمان دەگىرپىتەۋەو دەفەرموۋى:
 {وَقَتَلْتَ نَفْسًا فَنَجَّيْنَاكَ مِنَ الْغَمِّ وَفَتَنَّاكَ فُتُرًا - طه - ٤٠/٢٠}. واتە:

ئەي مووسا! ئەۋەبوو تۆ پىاۋيكت بە ھەلە لە قىبىلىيەكانى ھۆزى فەرەۋن
 كوشت و لەم بارەيەۋە خەمبار بوۋىت، كە خودا لەسەر ئەۋە تۆلەت لى بىستىنى و

نه گهر بهر هه ویلی فیرعه ونیش بکه وی له باتی نهو زهلامه بتکوژیته وه، به لام ئیمه به رحمهت و دانایی خۆمان تۆمان لهو خه مانه رزگار کرد، گهرچی تووشی چه ندین نه زموون و تاقیکردنه وهی سه ختمان کردیت. {تاج/۳، زنجیره: ۷۳، ژماره: ۳۵۷۸، ۳۵۷۶ - گهرهیی ولاتی شام + تاج/۵، زنجیره: ۹۰، ژماره: ۵۵۱۸، ۵۵۱۹، ۵۵۲۰ - سه رهتای بهرپا بوونی فرهته نه کان...}.

۱۵۳۰) گهنجی گهنجینهی کیسراو قه یسه ده ست موسولمانان ده که وی و له ریگهی خودادا به خت ده کرین. (۷۲۲۶ - ۷۲۵۷)

بَاب: لَتَنْفَقَنَّ كُنُوزُ كِسْرَى وَ قَيَصَرٌ فِي سَبِيلِ اللَّهِ

۱۹۹۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - « قَدْ مَاتَ كِسْرَى فَلَا كِسْرَى بَعْدَهُ وَإِذَا هَلَكَ قَيَصَرٌ فَلَا قَيَصَرَ بَعْدَهُ وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَتَنْفَقَنَّ كُنُوزُهُمَا فِي سَبِيلِ اللَّهِ ». {الحديث: ۷۲۵۶ صحيح مسلم / تحقيق الشيخ خليل مأمون شيحا = ۷۲۸۷ فم. تجريد البخاري/ ۳، رقم: ۲۰۲۸ = ۳۰۲۷، ۳۱۲۰، ۳۶۱۸، ۶۶۳۰}:

ئه بو هورهیره (همزای خودای لئ بئ) فره مووی: خۆشه ویست (دروودی خودای له سه ره بئ) ده فره مووی: (وا کیسرا له ناوچوو، ئیتر له پاش نهو کیسرای تر نابئ، قه یسه رهیش له ناو نه چی و له پاش نهویش قه یسه ری تر نابئ، بهو که سه که گیانی منی به ده سه، گهنج و سامان و گهنجی ناو گهنجینهی نه م دوو پادشایه ده ست موسولمانان ده که ون، به خت ده کرین له ریگهی خودادا). {تاج/۳، زنجیره: ۱۱۲، ژماره: ۳۱۹۳ - شتی په نهان و نه زانراوی ئاشکرا کردوو}.

۱۹۹۹- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ « لَتَفْتَحَنَّ عِصَابَةُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ أَوْ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ كَنْزَ آلِ كِسْرَى الَّذِي فِي الْأَبْيَضِ ». قَالَ قُتَيْبَةُ مِنَ الْمُسْلِمِينَ. وَلَمْ يَشْكُ. {الحديث: ۷۲۶۰ = ۷۲۹۱ فم}:

جاییری کوری سه مووره (همزای خودای لئ بئ) فره مووی: به گوپی خۆم له زاری پیروزی پیغه مبهرم بیست ده یفه رموو: (تاقمی له موسولمانان) یا فره مووی: (تاقمی له

باوهرداران ولّاتی کیسرا نازاد دهکهن و سامان و دارایی و گهنجی و ناو گهنجینه که ی کیسرا، کهوا له کۆشکه سپییه کهیدا به تالانی دهگرن و دابهشی دهکهن له ریگهی خودادا).

پیشهوا موسلیم ئەم فەرموودهیه له دوو مامۆستای خۆیه وه دهگیرپته وه: که قوته یبهی کوری سه عیدو ئەبو کاملی ئەلحه جده رین، ئەبو کامیل، وهک پیشه وه به گومانه وه گیراویه ته وه، که پیغه مبه ر فەرموویه تی: (تاقمی له موسولمانان) یا فەرموویه تی (تاقمی له باوهرداران). به لām قوته یبه به بی گومان دهگیرپته وه که پیغه مبه ر فەرموویه تی: (تاقمی له موسولمانان ولّاتی کیسرا نازاد دهکهن و سامان و دارایی و گهنجی و ناو گهنجینه که ی کیسرا، کهوا له کۆشکه سپییه کهیدا به تالانی دهگرن و دابهشی دهکهن له ریگهی خودادا).

(۱۵۲۱) له ناوچوونی که ی نیسلام به هو ی شه ری براکوژییه وه. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

باب: هَلَاكُ هَذِهِ الْأُمَّةِ بَعْضُهُمْ بِبَعْضٍ

۲۰۰۰- عَنْ ثَوْبَانَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - «إِنَّ اللَّهَ زَوَى لِي الْأَرْضَ فَرَأَيْتُ مَشَارِقَهَا وَمَغَارِبَهَا وَإِنَّ أُمَّتِي سَيَبْلُغُ مُلْكُهَا مَا زَوَى لِي مِنْهَا وَأُعْطِيَتْ الْكَزْبَيْنِ الْأَحْمَرُ وَالْأَبْيَضُ وَإِنِّي سَأَلْتُ رَبِّي لَأُمَّتِي أَنْ لَا يُهْلِكَهَا بَسَنَةِ عَامَةٍ وَأَنْ لَا يُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ فَيَسْتَبِيحَ بَيْضَتَهُمْ وَإِنْ رَبِّي قَالَ يَا مُحَمَّدُ إِنِّي إِذَا قَضَيْتُ قَضَاءً فَإِنَّهُ لَا يُرَدُّ وَإِنِّي أُعْطِيتُكَ لَأُمَّتِكَ أَنْ لَا أَهْلِكَهُمْ بَسَنَةِ عَامَةٍ وَأَنْ لَا أُسَلِّطَ عَلَيْهِمْ عَدُوًّا مِنْ سِوَى أَنْفُسِهِمْ يَسْتَبِيحُ بَيْضَتَهُمْ وَلَوْ اجْتَمَعَ عَلَيْهِمْ مَنْ بِأَقْطَارِهَا - أَوْ قَالَ مَنْ بَيْنَ أَقْطَارِهَا - حَتَّى يَكُونَ بَعْضُهُمْ يُهْلِكُ بَعْضًا وَيَسْبِي بَعْضُهُمْ بَعْضًا».

{الحديث: ۷۱۸۷ شيحا = ۷۲۱۵ فم. أبو داود. فتن: ۴۲۵۲. ترمذی. فتن: ۲۱۷۶ تحفة الأشراف: ۲۱۰۰}:

شهوبان (رهزای خودای لی بی) فەرمووی: خۆشه ویست (دروودی خودای له سه ر بی) فەرمووی: (خودای که ورده مه زن ته نگ ی زه وی بۆم کیشاو پیچایه وه وه هی نایه وه یه ک بۆ به رچاوم، ولّاتی زۆرم دی، له رۆژه لاتو، له رۆژئاوا، بیگومان قه له مره وی ده ول ته تی

نەتەوہی ئیسلامی مەدگاتە ئەو شوینانەیی کە دیانم، خودا ولاتی رۆم بە خۆی و گەنجی زێڕینیەو، لەگەڵ ولاتی فارسدا، بە خۆی و گەنجی زیوینیەو بەخشیو، پێم، مە داوام لە پەرورەدگاری خۆم کرد، کە ئەم چاکەییەیش لەگەڵ گەلی مەنا بکا: کە بە قات و قەری و گرانی گشتی تیکرا بە جاری نەیان فەوتینی، دوژمنیکی واشیان، لە غەیری خۆیان بەسەردا زال نەکا، کە بە ڕەچەڵەکیان بچیتە خوارەو و لە ڕەگو ڕیشە دەریان بێن و شان و شکۆی ئیسلام نەهێلێ. کەچی پەرورەدگارم فەرمووی: ئەو موحەممەدا! بپاری مە ڕەدبوونەو بەو نێی، جا والەبەر خاتری تۆ بەلێن دەدەم بە ئومەتت کە بە قات و قەری و گرانی گشتی تیکرا بە جاری نەیانفەوتینم، هەر و دوژمنیکی واشیان، لە ناموسلمان، بەسەردا زال نەکەم کە لە ڕەگو ڕیشە دەریان بێن، گریمان سەر تۆب خەلکی سەر رووی زەوی سەرانسەر هەموویان گەلەکو مەیان لێبکەن، هیشتا دەرەقەتیان نایەن، بەلام ئەمەیان بە مەرجی ئەو پێ دەدەم کە لەناو خۆیان نەبن بە گەلی خۆ خۆرو سەرو مال و نامووسی یەکتەری بە تالان نەبەن!}. {تاج/۵، زنجیرە: ۸۷، ژمارە: ۵۴۹۳ - نامەیی فەرەتەنە گەل و.....}.

۲۰۰۱- عَنْ عَامِرُ بْنِ سَعْدٍ عَنْ أَبِيهِ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- أَقْبَلَ ذَاتَ يَوْمٍ مِنَ الْعَالِيَةِ حَتَّى إِذَا مَرَّ بِمَسْجِدِ بَنِي مُعَاوِيَةَ دَخَلَ فَرَكَعَ فِيهِ رَكَعَتَيْنِ وَصَلَّيْنَا مَعَهُ وَدَعَا رَبَّهُ طَوِيلًا ثُمَّ انْصَرَفَ إِلَيْنَا فَقَالَ -صلى الله عليه وسلم- « سَأَلْتُ رَبِّي ثَلَاثًا فَأَعْطَانِي ثَنَتَيْنِ وَمَنْعَنِي وَاحِدَةً سَأَلْتُ رَبِّي أَنْ لَا يُهْلِكَ أُمَّتِي بِالسَّنَةِ فَأَعْطَانِيهَا وَسَأَلْتُهُ أَنْ لَا يُهْلِكَ أُمَّتِي بِالْفُرْقِ فَأَعْطَانِيهَا وَسَأَلْتُهُ أَنْ لَا يَجْعَلَ بَأْسَهُمْ بَيْنَهُمْ فَمَنْعَنِيهَا ».

{الحديث: ۷۱۸۹ شیعاً = ۷۲۱۷ فم:}

عامیری سەعد فەرمووی: باوکم فەرمووی: رۆژیکیان پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) لە عوالی مەدینەو دەهاتەو، کە کو مەلێ گوندن، لە دەوروبەری شاری مەدینە، جاران نزیکەکەیان چوار میل بوو، دوورەکەیان هەشت میل بوو، هەتا گەیشتە مزگەوتەکەیی بەنی موعاویە، کە ناسراوە بە (مسجد الإجابة) کە دەکەوێتە باکووری گۆرستانی بەقیعەو، لەوێ ڕۆیشتە ناو مزگەوتەکەو دەوری دوو بال دوور

له لای راستی میجرابه که وه دوو رکات نویژتی سوننه تی دیاری مرگه وتی تیاگرد،
 نیمه ییش به جه ماعت له گه لیا نه و نویژده مان کرد، وه خوشه ویست (دروودی خودای له سهر بڼ)
 زور زور له خودا پارایه وه، نه و جا هاته وه بولای نیمه و فهرمووی: (داوای سځ داوام
 له پهر و مردگاری خوځم کرد، دوانیانی پیمداو یه کیکیانی پیم نه دا؛ داوام له
 پهر و مردگاری خوځم کرد که به گرانو و قاتو قری گه له که م قری نه کات، نیمه ی
 به خشی پیم، داوام له پهر و مردگارم کرد که به لافاوو نووقم بوون له دهریادا، گهل
 نیسلام له ناو نه بات، نیم داوایه ییشی پیم به خشی، داوام لیی کرد که خو خور
 نه بن و شهر له گهل یه کتری نه که ن، به لام نیمه یانی پیم نه دا).

روونکر دنه وه:

۱- عامیری کوری سه عدی کوری نه بو وه قاص، تابعیه، گیرانه وهی زوری له
 هاوه لانی پیغه مبه ره وه نه جامداوه، وهك سه عدی باوکی و نیمامی عوتمان و
 عه بیاسی کوری عه بدولوططه لیب.

نیمو سهد ده فهرموئ: سالی سهدو چواری کوچی، له مه دینه، له سهرده می
 جیشینی وه لیدی کوری عه بدوله لیکدا مردووه. پیاویکی راستگوئی متمانه دار بوو.
 بو ژیاننامه ی باوکی پروانه نیم ژمارانه که له پیشه وه رابووردوون. (۲۹۶، ۳۱۰، ۴۷۴).

۲- نه وه وی (وژای خودای لڼ بڼ) نه وه والانه ی که له م فهرموودانه دا هاتوون،
 هه موویان به مو عجیزه ی گه وره گه وره داده ئی و باس له وه ده کا که نیم هه والانه
 هه موویان روویان داوه.

(۱۵۳۲) بست به بست لاسکایی ره فتاری نه ته وه کانی پیش خوتان ده که نه وه.

(۶۷۱۷ - ۶۷۲۵)

بَاب: لَتَّبِعَنَّ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ

۲۰۰۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- «
 لَتَّبِعَنَّ سَنَنْ الَّذِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ شَبْرًا بِشَبْرٍ وَذِرَاعًا بِذِرَاعٍ حَتَّى لَوْ دَخَلُوا فِي جُحْرِ ضَبٍّ

لَا تَبْعْتُمُوهُمْ». قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ آلِيَهُودَ وَالنَّصَارَى قَالَ «فَمَنْ». {الحديث: ٦٧٢٣ شيخا — ٦٧٢٧ فم. تجريد البخارى/٤، رقم: ١٣٧٨ = ٣٤٥٦، ٧٣٢٠. ترمذى. تفسير القرآن: ٢٩٧٦. نسائى. آداب القضاء: ٥٤٣٨. تحفة الأشراف: ١٦٢٤٨}:

ئەبو سەئیدى خودرى (دەزى خودای لى بن) فەرمووی: خۆشەویست (دروودى خودای لەسەر بن) فەرمووی: (بست بە بست و هەنگاو بە هەنگاو لاسایی میلیلەتەکانی پێش خۆتان دەکەنەوه و چاو لە رهوشت و رهفتاری ناله بارو ناهه مواری ئەوان دەکەن، کوێرانه به پیره و بیان دەکەن، تەنانەت ئەگەر گریمان ئەوان خۆیان بترنجیننە ناو کونی بزنی مژدە، ئیوهیش چاویان لێ دەکەن و خۆتانی تی دەرئنجین و دەلین: ئەمانە بە بەلاش خۆیان ناکەن بە کونی بزنی مژدە، دیارە کە سوود و کەلکێکی هەر هەیه!!).

فەرمووی: ئیهمەیش عەرزیمان کرد: ئەو پێغەمبەری خودا! مەبەستت لە میلیلەتەکانی پێش ئیمە کییه، ئایا مەبەستت لێیان جوولەکەکان و گاورەکانە؟ فەرمووی: (ئەو کی؟). {تاج/١، زنجیره: ٩، ژماره: ٦٢ — رهفتار کردن به قورئان و به سوننه تی پێغه مبه ر (دروودی خودای لەسەر بن)}.

روونکردنەوه:

سوبحانه لا!؟ بەراستی ئیستا ئاوايه، ئەو خەڵکە بە بلیۆری روژئاوا وەک مەیموون، هەل دەپەرێ، رێک وەک ئەوان باو باوی سوور و سەما و دەهۆل و زورنا و گۆرانی و مەو و بادەو یاری و قومارە، ئەوەی بۆ زورنا ژەنی دەکری، بۆ روستەمی زالیش ناکری، ئەوەی بۆ گۆرانییێژی دەکری مەلیک مەحموود زیندوو ببیتەوه بۆی ناکری، بە گوێی خۆم گویم لێ بوو: لە کەنالیکی لایەنیکەوه، بە بۆنەى هاتنى سەری سالى زاینیهوه، کچی دەیگوت: (بە ماچ و بە سەما پێشوازیمان لە سالى نوێ کرد!).

قەت قەت وەک ئەمڕۆ فەلسەفە و حیکمەت و ئەدەب و زانستە گیانی و بەهرەییەکان ئاوا ساکار و ساویلکە نەبوون، غەزوی ئەقافی و میشک شۆردنەوهی جەماوەرو خەریککردن بە فلیمی نیرو میو برەودان بە بەره‌لایی، کاریکی وایان

کردووه، جه ماوهريان سركردووه، گه نجه كان به زوري بوون به عه به ئى و به هيى،
 باوهريان به هيچ نه ماوه، نه به خودا نه به بهها كۆمه لايه تيه كان، دوژمنى داگيركه ر
 پيويسى به شىرو تير نه ماوه، بۆ گرتنى سهرو مال و خاك و نامووسى نه ته وه كان،
 بۆ غاراتكردنى سهرو مال و نامووسيان، له باتى سوپاو شهرو شوڤر، به مهى و باده و
 بهنگو به ره لايى سړى كردوون.

جيگه داخه لاهه كانى خويمان به به ريقى ئه م هيرشه ناههقه وا شهواره
 كه وتوون، زۆربه يان وهك هه وير له دهستى نانه وادا، خويمان ته سليمى راگه ياندى
 رۆژه لات كردووه، به واتاى وشه بوون به ديل و دهرويشى ئه كه تهرو سه ماكارو
 نووسه ره كانى ئه وان، فرپان به سه ر ولا تو ئايين و مهردايه تى و كوردايه تى و
 ئايينداريه وه نه ماوه، هه روهك چۆن مهيموونى لاسكاى لۆتياهك بكاته وه ئاوا
 به بى زيا دو كه م!

جا له م روانگه يه وه ئه م چيروكه عه نتيكه يه تان عه رزده كه م كه نموونه يه كى
 زۆر جوانه، بۆ ئه م بارودۆخه ناهه مواره ي كه ئه م موراھيق و ده مرووت و له ززه ت
 په رستانه، به ناوى راگه ياندى ئازاده وه، له ولاتدا، به بى ره قابه و چاو ديڤى كه س،
 پياده ي ده كه ن: (خوا ليخوشبوو ره فiq چالاك، جارى گيڤا يه وه، گوتى: جارى
 ته مسلييه كى جوانمان ريك خست، له هۆليكى هونه رى ئه نجامماندا، كچمان ده ست
 نه كه وت بۆ شوپنى ره گه زى م، كورپكى لوى جوان، به به رگى ژنانه وه ئه و رۆله ي
 بيى. گوتى: ئه و من به خه يالى خۆم هيچم نه هيشتۆته وه، ده مه وئ گه لى كوردى
 خۆم فيڤى ره وشتى به رزو به ها به رزه كۆمه لايه تيه كان ده كه م، هانيان ده دم
 له سه ر ئايىنى پاك و بيگه ردو دوورپان ده خه مه وه له كۆنه په رستى و كۆيله يى و سه ر
 شوڤرى و هانيان ده دم له سه ر ئازايه تى و مهردايه تى و كوردايه تى پاك و پيرۆزو، شتى
 قيزه ونيان له بهر چاو ده خه م، به هه زارو يهك زمان بۆيان روون ده كه مه وه. له
 راستيشدا ئه مه په يامى هونه رى ره سه ن و هونه رمه ندانى دلسۆزى گه ل و نيشتمانن،
 وه ئه مه به شيوه ي گشتى له به ره مه پيشكرا وه كانيانا ره چاو ده كرى، وه سوپاس بۆ

خودا تا رادهیهکی باش دلسۆزی و نیاز پاکی، لهکاره هونهرییهکانی ولاتی خوڤماندا ده‌بیرئ، ته‌نانه‌ت زۆریشیان پابه‌ندن به‌ ئایینی خوڤانه‌وه و مال و منالیان پابه‌ندن به‌ دین و ره‌فتاری به‌رزوه‌.

جا خوا لیخۆشبوو ره‌فیق چالاک گوتی: ئه‌وا ئیمه‌ی ده‌سته‌ی هونه‌رمه‌نده‌کان، له‌پاش پێشکه‌شکردنی شانۆکه‌مان، شادمانین به‌م خزمه‌ته‌ جوانه‌، له‌ هه‌موو لایه‌که‌وه‌ پیرۆزبایی و ده‌سخۆشیمان لێ ده‌که‌ن و به‌ چه‌پله‌ ریزان ئافه‌رینمان ده‌که‌ن، ته‌نانه‌ت چه‌نده‌ین حاجی و شیخ و مه‌لایش، هه‌ریه‌کی به‌ شیوه‌یی، له‌م به‌ره‌مه‌دا یارمه‌تییان داین و کار ئاسانیان بۆ کردین... جا وا ئیمه‌ی ده‌سته‌ی هونه‌رمه‌نده‌کان له‌ناو جه‌ماوه‌ره‌که‌دا مه‌ستی ئه‌م سه‌رکه‌وته‌نه‌ین، ئه‌وه‌نده‌مان زانی، کۆمه‌لێ لاوی دهم رووت و که‌له‌ پووت، که‌ خوڤان به‌ ده‌ره‌به‌گو شتی وا داده‌نا، سه‌ر گه‌وره‌که‌یان له‌به‌رده‌م جه‌ماوه‌ره‌که‌دا، هات بۆلای من و ده‌ستی نایه‌ سه‌رشانی کورپه‌که‌، که‌ رۆلی کچی ده‌بینی، وه‌ به‌ناوی هه‌موویانه‌وه‌، به‌بێ شه‌رمانه‌، به‌ ده‌نگیکێ شی‌رانه‌، وه‌ک فه‌رمان ده‌رکا بۆ خزمه‌تکاریکێ خۆی، ده‌قاو ده‌ق به‌منی گوت:

(کاکێ گه‌وواد! ئه‌م قه‌حبه‌یه‌ ئه‌مشه‌و دابنێ بۆ ئیمه‌ که‌ ئه‌م کۆمه‌له‌ین، نه‌یده‌یت به‌که‌سی تر کرێکه‌ی چه‌نده‌ به‌ زیاده‌وه‌ ده‌یده‌ین!).

گوتی: منیش له‌وه‌نده‌ زیاترم پێ نه‌گوت:

(کاکێ موراھیقی دهم راستی ئه‌م کۆمه‌له‌ دهم رووته‌، ئه‌مه‌ قه‌حبه‌ نییه‌ ئه‌مه‌ نێره‌ بیاوه‌، منیش گه‌وواد نیم، به‌لام که‌رم چونکه‌ دهمه‌وێ که‌رێکی وه‌ک تۆ بکه‌م به‌ به‌شه‌ر! دانا‌یانی پێشینان جوانیان گوتوو که‌ ده‌لێن: که‌سێ هه‌ول بدا که‌ر بکا به‌ به‌شه‌ر، به‌ره‌ به‌ره‌ خۆشی ده‌بێ به‌که‌ر!).

منی هه‌ژاری دلسۆزی گه‌لی کوردی خۆم ته‌نیا ئه‌وه‌نده‌م له‌ده‌ست دێ که‌ عه‌رزێ ده‌سته‌لاتدارانی دلسۆزی کورد بکه‌م: (پێغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ) ده‌فه‌رموئ: ئه‌م گه‌لی ئیسلامی منه‌، به‌ ده‌ستی ده‌سته‌یه‌کی دهم رووتی هه‌رزه‌کاری هه‌رزهی په‌ته‌ری له‌ناوده‌چن).

۱۵۳۲) گہلی نیسلامی من بہدہستی دہستہیہ کی دہ مرووت لہ ہوزی قورہیش
لہ ناو دہچن، خوتانیان لی بپاریزن. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

باب: يَهْلِكُ أُمَّتِي هَذَا الْحَيُّ مِنْ قَرِيْشٍ، وَالْأَمْرُ بِاعْتِرَافِهِمْ

۲۰۰۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ « يَهْلِكُ أُمَّتِي هَذَا الْحَيُّ مِنْ قَرِيْشٍ ». قَالُوا فَمَا تَأْمُرُنَا قَالَ « لَوْ أَنَّ النَّاسَ اعْتَرَلُوهُمْ ». {الحديث: ۷۲۵۴ شیحا = ۷۲۸۵ فم. تجرید البخاری/ ۴، رقم: ۱۴۳۳ = ۳۶۰۴، ۳۶۰۵، {۷۰۵۸ :

نہبو ہورہیرہ (ہمزای خودای لی بن) فہرمووی: خوشہویست (دروودی خودای لہسر بن) فہرمووی:
(نہم چینہی نہم گہلی نیسلامی منہ، بہدہستی دہستہیہ کی دہ مرووتی ہہرزہکاری
ہہرزہو پہتہری لہناو دہچن، کہ لہہوزی قورہیش!)۔
عہرزیانکرد: جا نہی پیغہمبہری خود! لہم باردیہوہ فہرمانت بہچیہ؟
فہرمووی: (کاشکی نہو خہلکہ تیکہلییان نہکردنایہ!)۔ {تاج: ۵، زنجیرہ: ۹۰، ژمارہ:
۵۵۱۷ - سہرہتای بہرپابوونی فہرتہنہگان}۔

۱۵۳۴) نازاوہ گہلی دہقہومین ہہتا لییان دووری کہمہ

باب: تَكُونُ فِتْنٌ الْقَاعِدُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْقَائِمِ

۲۰۰۴- عَنْ أَبِي بَكْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - « إِنَّهَا سَتَكُونُ فِتْنٌ أَلَا تُمْ تَكُونُ فِتْنٌ الْقَاعِدُ فِيهَا خَيْرٌ مِنَ الْمَاشِي فِيهَا وَالْمَاشِي فِيهَا خَيْرٌ مِنَ السَّاعِي إِلَيْهَا أَلَا فَإِذَا نَزَلَتْ أَوْ وَقَعَتْ فَمَنْ كَانَ لَهُ إِبِلٌ فَلْيَلْحَقْ بِإِبِلِهِ وَمَنْ كَانَتْ لَهُ غَنَمٌ فَلْيَلْحَقْ بِغَنَمِهِ وَمَنْ كَانَتْ لَهُ أَرْضٌ فَلْيَلْحَقْ بِأَرْضِهِ ». قَالَ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ مَنْ لَمْ يَكُنْ لَهُ إِبِلٌ وَلَا غَنَمٌ وَلَا أَرْضٌ قَالَ « يَعْمِدُ إِلَى سَيْفِهِ فَيَدُقُّ عَلَى حَدِّهِ بِحَجَرٍ ثُمَّ لِيَنْجُو إِنْ اسْتَطَاعَ النِّجَاءَ اللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتُ اللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتُ اللَّهُمَّ هَلْ بَلَغْتُ ». قَالَ فَقَالَ رَجُلٌ يَا رَسُولَ اللَّهِ أَرَأَيْتَ إِنْ أَكْرَهْتُ حَتَّى يُنْطَلَقَ بِي إِلَى أَحَدِ الصَّفَيْنِ أَوْ إِحْدَى الْفِئَتَيْنِ فَضَرَبَنِي رَجُلٌ بِسَيْفِهِ أَوْ يَجِيءُ سَهْمٌ فَيَقْتُلُنِي قَالَ « يَبْوءُ بِإِثْمِهِ وَإِثْمِكَ وَيَكُونُ مِنْ أَصْحَابِ

النَّارِ». {الحديث: ۷۱۷۹ شیخا = ۷۲۰۷ فم. تجرید البخاری = پوختی صحیحی
بوخاری/۵، رقم: ۲۰۹۷ = ۳۶۰۱، ۷۰۸۱، ۷۰۸۲. تحفة الأشراف: ۱۴۹۵۳}:

ئەبو بەکرە (بروانە: ژمارە: ۴۶) (رمزای خودای لی بی) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای
لەسەر بی) فەرمووی: (بەلێ فیتنە و ئاشووب و ئاژاوە گەلێ، بەرودوا دەقەومین،
ئاگاداربەن لەپاشدا فەرتەنەیهکی گەلێ گەورە بەرپا دەبی، یەخە موسلمانان
بەگشتی دەگرێ، پیاو هەتا لییان دووربی و دووریان لی بگرێ هیشتا هەر کەمە،
بەتایبەتی فەرتەنە گشتییهکە، چونکە ئەوەی کە دەستی ئەوی تیانەبی چاکترە
لەوەی کە دەستی ئەوی تیادابی، ئەوەی کە دەستی ئەوی تیادایە هیشتا باشترە
لەوەی کە بە فیتی ئەو بەرپا بوو.

(هوشیار بن! کە ئەو فەرتەنەیه روویدا) یا فەرمووی: (هوشیار بن کە ئەو
فەرتەنەیه قەوما، ئیو دەپەری لی بگرن و، هەر کەسێ بچێ بەلای کاروباری تایبەتی
خۆیهو دەتوخی ئەو فەرتەنەیه نەگەوێ و هەرچۆن بوو لە دەستە ی ئەو
فەرتەنەیه خۆی بدزیتهو، بەم رەنگە: ئەوەی و شتری هەیه بچێ بە سەرەوکاری
و شترەکانیهو، ئەوەی رانی بز و مەری هەیه بچێ بەلای رانەگەیهو، ئەوەی
زەوی و زاری هەیه بچێ بە سەرەوکاری زەوی و زارەگەیهو، ئیتر هەتا بوێ دەگرێ
تیکەل بەخەلکی ئەو فەرتەنەیه نەبی)

پیاوێ عەرزیکرد: ئەی رەوانەکراوی خودا! ئەی ئەگەر کەسێ و شتر و ران و
زەوی و زار و شتی وای نەبوو چی بکا؟

فەرمووی: (شمشیرەکی بێنی و بە بەردێ دەمە تیزەکە ی بشکینی و ئینجا تا
دەتوانی هەلێ و خۆی دەرباز بکا!

ئەی خودایە! تۆ ئاگات لییهتی کە ئەوا من ئەرکی سەرشاری خۆم بەجێ هیناو
پیم گوتن و پێیانم راگیاندا، خودایە! تۆ ئاگات لییهتی کە ئەوا من پیم گوتن و
پێیانم راگیاندا، خودایە! تۆ ئاگات لییهتی کە ئەوا من پیم گوتن و پێیانم
راگیاندا.

پیاویکی تریش عهزیکرد: ئه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئه‌ی ئه‌گه‌ر به‌زۆر برده‌میان
بو شه‌ری برا کوژی و له‌ ریزی شه‌ردا کابرایه‌ک له‌ تاقمه‌که‌ی تر به‌شیر یا به‌ تیر
لیی دامو کوشتمی، ئه‌وه‌ چۆن؟

فه‌رمووی: (ئه‌وه‌ زۆرداره‌که‌ی که‌تۆ به‌زۆر ده‌با بو ئه‌و شه‌ره‌، تاوانی خو‌ی و
تاوانی کوژرانی تو‌ی به‌ ئه‌ستۆ ده‌بی، وه‌ به‌ هو‌ی ئه‌وه‌وه‌ شایانی ئاگری دۆزه‌خ
ده‌بی). {تاج/۵، زنجیره‌: ۸۷، ژماره‌: ۵۴۸۷ - ترساندن له‌ فیتنه‌ گه‌ل}

۱۵۳۵) کاتی دوو موسلمان به‌ شمشیره‌وه‌ رووبه‌رووی یه‌کتی وه‌ستان، بکوژو
کوژراو له‌ دۆزه‌خدا. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

بَابُ إِذَا تَوَاجَهَ الْمُسْلِمَانِ بَسِيفَتَيْهِمَا فَاَلْقَا تِلْهُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ

۲۰۰ - عَنْ الْأَخْنَفِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ خَرَجْتُ وَأَنَا أُرِيدُ هَذَا الرَّجُلَ فَلَقِينِي أَبُو بَكْرَةَ فَقَالَ
أَيْنَ تَرِيدُ يَا أَخْنَفُ قَالَ قُلْتُ أُرِيدُ نَصْرَ ابْنِ عَمِّ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- - يَعْنِي
عَلِيًّا - قَالَ فَقَالَ لِي يَا أَخْنَفُ ارْجِعْ فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ
« إِذَا تَوَاجَهَ الْمُسْلِمَانِ بَسِيفَتَيْهِمَا فَاَلْقَا تِلْهُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ ». قَالَ فَقُلْتُ أُرِيدُ قِتْلَ
رَسُولِ اللَّهِ هَذَا الْقَاتِلُ فَمَا بَالُ الْمَقْتُولِ قَالَ « إِنَّهُ قَدْ أَرَادَ قِتْلَ صَاحِبِهِ ». {الحديث:
۷۱۸۱ ترقیم شیخا = ۷۲۰۹ ترقیم فم = ف.م = فتح الملهم تجرید/۱، رقم: ۲۹ = ۳۱،
۶۸۷۵، ۷۰۸۳ فتح الباری شرح صحیح البخاری. أبو داود. فتن: ۴۲۶۸. نسائی. تحریم
الدم. تحفة الاشراف: ۱۱۶۵۵} :

ئه‌حنه‌فی کو‌ری فه‌یس (ره‌مه‌تی خودای لێ بێ) فه‌رمووی: ده‌رچووم بچم یاریده‌ی عه‌لی
کو‌ری ئه‌بو طالیب بده‌م، له‌ دژی کۆمه‌له‌ی ئه‌لجه‌مه‌ل، گه‌یشتم به‌ ئه‌بو‌ه‌بکه‌ره‌،
فه‌رمووی: ئه‌وه‌ بو‌ کۆی ده‌جیت؟ گوتم: ده‌مه‌وئ هۆزه‌که‌م ببه‌م بو‌ هاوبه‌شی له‌
جه‌نگی ئه‌لجه‌مه‌لدا، وه‌ یاریده‌ی عه‌لی کو‌ری ئه‌بو طالیب بده‌م که‌ ئامۆزای
پیغه‌مبه‌ری خودایه‌: ئه‌حنه‌ف فه‌رمووی: ئه‌بو‌ه‌بکه‌ره‌ فه‌رمووی پیم: ئه‌ی ئه‌حنه‌ف!
بگه‌ڕێه‌وه‌ مه‌چۆ بو‌ ئه‌م شه‌ری برا کوژییه‌، چونکه‌ من به‌ گو‌یی خو‌م له‌ زاری
پیرۆزی پیغه‌مبه‌رم بیستوو‌ه‌ که‌ ده‌یفه‌رموو: (هه‌رکاتی دوو موسلمان به‌ شمشیره‌وه‌

روو به رووی یه کتری وهستان و دهسته و شمشیر بهرامبهر به یه کتری راوهستان و یه کیکیان یه کیکیانی کوشت، نهوا بکوژو کوژراو ههردووکیان جیگه یان ناو ئاگری دۆزه خه!.

ئه حنهف فهرمووی: ئه بوبه کره فهرمووی: منیش گوتم، یا کهسێ تر گوتی: قوربان! ئه ی پیغه مبهری خودا! باشه وا بکوژ دۆزه خییه، چونکه بکوژه، ئه ی کوژراوه که بۆچی؟ خو ئه و کهسی نه کوشتوو؟ فهرمووی (درودی خودای لهسه ر بئ): (چونکه نهویش له دله وه به خواستی دل ویستوو یه تی برا موسلمانه که ی بکوژی!).

رونکردنه وه:

ئه حنه فی کوری قهیس، ئه بو به حری به صری ته میمی، ناوی ضه حاکی کوری قهیس، پیاویکی ته مهن درێژ بوو، به خزمهت پیغه مبه ر گه یشتوو به لام دانانری به صه حابه، چونکه ئه و کاته ئیسلام نه بووه، له پاش مه رگی پیغه مبه ر (درودی خودای لهسه ر بئ) ئیسلام بووه، پیاویکی سه لار و هیمن و لهسه ر خو بوو، پیاویکی باوه ر پیکرا و بوو، به لام فهرمووده ی که م ده گیرایه وه.

{ ۱۵۳۶ } عه ماری کوری یاسیر دهسته ی له خودا یاخی ده یکوژی. { ۷۱۶۴ - ۷۲۷۲ }

بَابُ: تَقْتُلُ عَمَّارًا الْفِتْنَةَ الْبَاغِيَّةَ

۲۰۰۶- عَنْ أُمِّ سَلَمَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - « تَقْتُلُ عَمَّارًا الْفِتْنَةَ الْبَاغِيَّةَ ». { الحديث: ۷۲۵۳ ترقیم شیخا = ۷۲۸۴ فم }:

ئوم سه له مه ی هاوسه ر ی پیغه مبه ر (درودی خودا لهسه ر پیغه مبه ر و هه موو هاوه لان و هاوسه رانی بئ) فهرمووی: پیغه مبه ر (درودی خودای لهسه ر بئ) فهرمووی: (ئه ی عه ممار! موژده ت لی بئ، دهسته ی ناهه قیکار و له خودا یاخی ده ت کوژن!). { تاج/ ۳، زنجیره: ۲۹، ژماره: ۳۴۱۲ - چاکییتی عه ماری کوری یاسیر }.

۱۵۳۷) قیامت هه‌ئاسی هه‌تا دوو به‌ره‌ی زۆر گه‌وره ده‌چن به‌گژ یه‌کتردا، داوای هه‌ردوو لاشیان هه‌ر یه‌ک شته. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

بَابُ: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتُلَ فِتْنَانِ عَظِيمَتَانِ دَعَاؤُهُمَا وَاحِدَةٌ

۲۰۰۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- فَذَكَرَ أَحَادِيثَ مِنْهَا وَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- « لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَقْتُلَ فِتْنَانِ عَظِيمَتَانِ وَتَكُونَ بَيْنَهُمَا مَقْتَلَةٌ عَظِيمَةٌ وَدَعَاؤُهُمَا وَاحِدَةٌ ». {الحديث: ۷۱۸۵ = ۷۲۱۳ فم. تجريد البخاری/ ۵۸ رقم: ۲۱۰۳ = ۷۱۲۱ فتح الباری. تحفة/ ۱۴۷۰۶} :

ئه‌بو هورمه‌یره (ره‌زای خودای لی بئ) فه‌رمووی: هه‌زره‌تی پێغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویستو نازدار (درودو سلا و پیت و فه‌رو میه‌ره‌بانی خودای گه‌وره‌و مه‌زنی له‌سه‌ر بئ، سه‌رو مال و هه‌ست و نه‌ست گشتی به‌قوربانی گه‌ردی سه‌ر گوژی پیرۆزی بئ و گشتی به‌قوربانی گه‌ردی به‌رپیی دینیکه‌رانی گوژی نازداری بئ) فه‌رمووی: (قیامت هه‌ئاسی، هه‌تا دوو به‌ره‌ی زۆر گه‌وره ده‌چن به‌گژ یه‌کا، کوشتا‌ریکی فره‌ گه‌وره‌و سامناک له‌ نیوانیاندا روودهدا، داوای هه‌ر دوو لاشیان هه‌ریه‌ک داوایه‌). {تاج/۵، زنجیره: ۱۰۵، ژماره: ۵۵۶۸ - نیشانه‌ی داهاتنی قیامت} .
روونکردنه‌وه:

زۆرینه‌ی راشه‌کاران ده‌لێن: مه‌به‌ست له‌م دوو به‌ره‌ گه‌وره‌یه، کۆمه‌له‌ی عه‌لی و کۆمه‌له‌ی موعاوییه‌ بووه. به‌لام م‌رو‌ف‌ که‌ کۆی نیشانه‌کانی نزیکه‌بوونه‌وه‌ی قیامت ره‌چاو ده‌کا، له‌گه‌ل ئه‌و هه‌موو جه‌نگه‌ گه‌وره‌یه‌دا، که‌ له‌نیوانی لایه‌نه‌ جیا جیاکاندا بووه، ده‌بینی شه‌ری عه‌لی و موعاوییه، له‌ چاو ئه‌و شه‌ره‌ گه‌وره‌و زه‌به‌لاحانه‌دا، وه‌ک گه‌مه‌ی منالان وایه، له‌هه‌موو رویه‌که‌وه، له‌رووی گه‌وره‌یی رووبه‌ری مه‌یدانی جه‌نگه‌کانه‌وه، له‌رووی ژماره‌ی هاوبه‌شه‌که‌ران و جه‌نگاوه‌ران و کوژراوان و زاماران و ولات وێرانکردن و کاریگه‌ری له‌سه‌ر ره‌وشتی گشتی جیهانی، ته‌نانه‌ت له‌ جه‌نگی خاچ په‌رستان، یا له‌ جه‌نگی جوله‌که‌و عه‌ره‌ب، یا له‌ جه‌نگی یه‌که‌م و دووم، یا له‌ جه‌نگی عێراق و ئێران و سه‌دان جه‌نگی گه‌وره‌ گه‌وره‌دا، هه‌ر کامی له‌م جه‌نگانه

بگری، له هه موو رویه که وه له جهنگی عهلی و موعاوییه گهوره تر بوون، به زهینم ئەم جهنگه ماوه، وهله ناکاوا ههڵ دهگیرسێ و دهتهقیتهوه، خودا په نامان بدا لێی.

(۱۵۳۸) قیامهت هه لئاسی، تاوای لی دێ پیاو ده دا به لای گۆردا، ده لێ: خۆزگه من له شوینی ئەم مردوووه بوومایه. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

باب: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَمُرَ الرَّجُلُ بِقَبْرِ الرَّجُلِ فَيَقُولُ: يَا لَيْتَنِي مَكَانَهُ
 ۲۰۰۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - « وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَذْهَبُ الدُّنْيَا حَتَّى يَمُرَّ الرَّجُلُ عَلَى الْقَبْرِ فَيَتَمَرَّغُ عَلَيْهِ وَيَقُولُ يَا لَيْتَنِي كُنْتُ مَكَانَ صَاحِبِ هَذَا الْقَبْرِ وَلَيْسَ بِهِ الدِّينُ إِلَّا الْبَلَاءُ ». {الحديث: ۷۲۳۱ = ۷۲۶۲ فم. تحفة الآشراف: ۱۳۴۵۶}

ئەبو هورەیرە (رهزای خودای لی بێ) فهرمووی: خۆشهویست (دروودی خودای له سه ر بێ) فهرمووی: (سویندم به و که سه که گیانی منی وا له دهستا، ئەم جیهانه تهواو نابێ و به سه ر ناچێ و قیامهت هه لئاسی، هه تا وای لی دێ، پیاو ده دا به لای گۆردا، له تاوانا تهپاو تل دهکا له سه ری و، ده لێ: خۆزگه م به خۆی، خۆزگا من ده بووم له شوینی خاوهنی ئەم گۆره، به راستی له کێشه و به ره ی دنیا رزگاری بوو، که واش ده لێ ئەوه نه بێ له به ر بێ دینی خۆی وابلی، نه، به لام له تاو ده ردو به لای زۆر وا ده لێ). {تاج/۵، زنجیره: ۱۰۵، ژماره: ۵۵۵۹} + {ریاضی صالحین/۴، زنجیره: ۳۷۰، ژماره: ۱۸۲۱}

(۱۵۳۹) دوا روژ به رپا نابێ هه تا کوشت و برین زۆر ده بی. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

باب: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَكْثُرَ الْهَرَجُ

۲۰۰۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) « لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَكْثُرَ الْهَرَجُ ». قَالُوا وَمَا الْهَرَجُ يَا رَسُولَ اللَّهِ؟ قَالَ «الْقَتْلُ الْقَتْلُ». {الحديث: ۷۱۸۶ = ۷۲۱۴ فم. تجريد البخاری/۵، رقم: ۲۱۰۳ = ۷۱۲۱}:

ئەبو هورەیرە (رهزای خودای لی بێ) فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بێ) فهرمووی:

(دوا روژ هه لئاسی و قیامهت به رپا نابێ هه تا کوشت و برین زۆر ده بی).

ياران گوتيان: مه به ست له كوشت و برين جيهه؟ فهرمووی: (مه به ست كوشتنه كوشتن!). {تاج: ۵، زنجيره: ۱۰۵، ژماره: ۵۵۶۸}.

۱۵۴۰) قيامهت هه ئناسی هه تا ده بی به ناخوران و بخورانیکی وا بکوژ نازانی له بهر چی خه لك ده كوژی. (۷۱۶۵ - ۷۲۷۲)

باب: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى لَا يَدْرِيَ الْقَاتِلُ فِيمَا قَتَلَ

۲۰۱۰- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - « وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ لَا تَذْهَبُ الدُّنْيَا حَتَّى يَأْتِيَ عَلَى النَّاسِ يَوْمٌ لَا يَدْرِي الْقَاتِلُ فِيمَ قَتَلَ وَلَا الْمَقْتُولُ فِيمَ قَتِلَ ». فَقِيلَ كَيْفَ يَكُونُ ذَلِكَ قَالَ « الْهَرَجُ. الْقَاتِلُ وَالْمَقْتُولُ فِي النَّارِ ». {الحديث: ۷۲۳۳ شيحا = ۷۲۶۴ فم}:

ئه بو هورهیره (رهزای خودای لی بی) فهرمووی: خوشه ویست (دروودی خودای لهسه ر بی) فهرمووی: (به و کهسه که گیانی منی به دهسته، ئه م جیهانه ناروا و دنیا تهوا و نابی، هه تا ئه و خه لکه ده کهونه سه رده میکی واوه ده بی به ناخوران و بخوران و فره ته نه و ئاشوبیکی وا له ولاتدا، بکوژ نازانی لهسه ر چی خه لك ده كوژی، ههروه ها كوژراویش نازانی له پیئاوی چیدا كوژراوه). عه رزیکرا: ئه وه چۆن چۆنی ده بی؟ فهرمووی: (ده بی به ناخوران و بخوران و كوشت و بر!). ئه و جا فهرمووی (دروودی خودای لهسه ر بی): (بکوژ و كوژراو له و بارو دۆخه دا هه ردوو له ناو ئاگری دۆزه خدان).

۱۵۴۱) دوا پوژ به ربا نابی هه تا ئاگری له خاکی حجاز دهرده چی

باب: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَخْرُجَ نَارٌ مِنْ أَرْضِ الْحِجَازِ

۲۰۱۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ « لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَخْرُجَ نَارٌ مِنْ أَرْضِ الْحِجَازِ ، تُضِيءُ أَعْنَاقَ الْإِبِلِ بِبُصْرَى ». {الحديث: ۷۲۱۸ = ۷۲۴۹ فم}:

ئه بو هورهیره (رهزای خودای لی بی) فهرمووی: خوشه ویست (دروودی خودای لهسه ر بی)

فهرمووی: (قیامهت هه ئناسی، هه تا ئاگری له خاکی حجاز دهرده چی، گه ردنی

و شتر له شاری بوسرا، له شام رووناک دهکاته وه. { تاج/۵، زنجیره: ۱۰۵، ژماره: ۵۵۶۰
 — نیشانه‌ی داهاتنی قیامت } + { ته‌جریدی بوخاری/۵. ژماره: ۲۱۰۱ - ۷۱۱۸ } .
رونکردنه وه:

۱- بوسرا شاری خوړانه، وا له شام سې روژه ری له دیمه‌شقه وه دووره.
 ۲- ئەم نیشانه‌یه، رووی داوه، نیمامی نه‌وه‌وی له‌م شوینده‌دا، دمه‌رموئ: له
 سه‌رده‌می نیمه‌دا له مه‌دینه، له سالی (۶۵۴) ی کوچیدا ئەم ناگره رویدا، وه نیمه و
 خه‌لکی شام به گشتی هه‌والی ئەو ناگره‌مان له ریگه‌ی ته‌واتوره وه پئ گه‌شت. له
 فه‌تحولوله‌مدا له‌م شوینده‌دا روودانی ئەم ناگره له مه‌دینه دوویات دهکاته وه له
 فه‌تحولباریدا، له ژماره: ۷۱۱۸، ۷۱۱۹ به روونی و به دریژی روودانی ئەم ناگره دوویات
 دهکاته وه وه عه‌سقه‌لانی ئاماژه بو ئەمه ده‌کاو دمه‌رموئ: (قَالَ النَّوَوِيُّ: تَوَاتَرَ الْعِلْمُ
 بِخُرُوجِ هَذِهِ النَّارِ عِنْدَ جَمِيعِ أَهْلِ الشَّامِ).

شایانی باسه ئەه‌وکاته نیمامی نه‌وه‌وی (ده‌حه‌متی خودای لی بن)، ته‌مه‌نی (۲۴) بیستو
 چوار سال بووه. قورطوبیش له (التذكرة) ئاماژه بو روودانی ئەم ناگره ده‌کا. ئیبنو
 که‌ثیر (ده‌حه‌متی خودای لی بن) له روداو ده‌کانی سالی (۶۵۴) شه‌ش سه‌دو په‌نجاو چواردا. له
 په‌راوه ناوداره‌که‌ی خویدا به‌ناوی (البداية والنهاية) زور به دورو دریژی باسی
 روودانی کاره‌ساتی ده‌رچوونی ئەم ناگره ده‌کا، شتی زور سه‌یر سه‌یرو سه‌ر
 سوړه‌ینه‌ر ده‌گیریته وه. { بروانه: به‌رگی/۱۳، لاپه‌ره: ۱۶۰ — ثم دخلت سنة أربع
 وخمسين وستمائة } .

۱۵۴۲) هه‌تا جاریکی تر هۆزی ده‌وس بوتی زولخه‌له‌سه نه‌پوه‌رسمت نه‌وه قیامت
 هه‌لناسی. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲) باب: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَعْبُدَ دَوْسَ ذَا الْخَلَصَةِ
 ۲۰۱۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ - « لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تَضْطَرَّ أَلْيَاتُ نِسَاءٍ دَوْسٍ حَوْلَ ذِي الْخَلَصَةِ ». وَكَانَتْ

صَمَّا تَعْبُدُهَا دَوْسٌ فِي الْجَاهِلِيَّةِ بِتَبَالَةٍ. {الحديث: ۷۲۲۷ شیخا = ۷۲۵۸ فم. بخاری. فتن: ۷۱۱۶. تحفة الأشراف: ۱۳۲۹۹} :

ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای لی بئ) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بئ) دەفەرمووی: (قیامەت ھەڵناسی ھەتا دووبارە، وەك سەرردەمی نەفامی و نەزانی پێش ھاتنی ئیسلام، ژنانی ھۆزی دەوس، بەدەوری بتی زیلخەلەصەدا سمت بادەدەنەو و تەوافی دەكەنەو). دۆلخەلەصە یا (زیلخەلەصە) ناوی بتی بوو لە تەبالە یەمەن بوو، ھۆزی دەوس لە تەبالە یەمەن دەیانپەرست!). {تاج/۵، زنجیرە: ۱۰۵، ژمارە: ۵۵۶۱ — باسی نیشانە ی داھاتنی قیامەت} .

۱۵۴۳) قیامەت ھەڵناسی ھەتا دووبارە وەك جارانی سەرردەمی نەزانی، بوئی لات و بوئی عوززا دەپەرستنەو!

بَابُ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُعْبَدَ اللَّاتُ وَالْعُزَّى. {۷۱۶۴ - ۷۲۷۲}

۲۰۱۳- عَنْ عَائِشَةَ -رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا- قَالَتْ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- يَقُولُ « لَا يَذْهَبُ اللَّيْلُ وَالنَّهَارُ حَتَّى تُعْبَدَ اللَّاتُ وَالْعُزَّى ». فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ كُنْتُ لَا أَطْنُ حِينَ أَنْزَلَ اللَّهُ (هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَى وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ الْمُشْرِكُونَ) أَنْ ذَلِكَ تَأَمَّ قَالَ « إِنَّهُ سَيَكُونُ مِنْ ذَلِكَ مَا شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ يَبْعَثُ اللَّهُ رِجَالًا طَيِّبَةً فَيَتَوَفَّى كُلَّ مَنْ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ فَيَبْقَى مَنْ لَا خَيْرَ فِيهِ فَيَرْجِعُونَ إِلَى دِينِ آبَائِهِمْ ». {الحديث: ۷۲۲۸ شیخا = ۷۲۵۹ فم} :

عائیشە ی ھاوسەری پێغەمبەری خۆشەویست و نازدار (دروودی خودا لە پێغەمبەر و رمزای خودا لە ھەموو ھاوێ و ھاوسەرەکانی بئ) فەرمووی: بیستم لە خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بئ) دەیفەرموو: (ئەم شەوو روژە ھەر دەمین و نارۆن و لاناچن و قیامەت ھەڵناسی، ھەتا دووبارە وەك سەرردەمی نەزانی پێش ھاتنی ئایینی پیرۆزی ئیسلام، خەڵک بتی لات و عوززا دەپەرستنەو).

منیش عەرزەم کرد: قوربان! ئە ی پێغەمبەری خودا! خو من وام دەزانی ئەم نایەتە كە خودا ناردوویەتی مۆژدەكە ی تا سەرردەمی و ئایینی پیرۆزی ئیسلام ھەتا

ههتا يه زال و سهرکه و توو ده بئ، به سهر ئايينه کانی تر دا، ههتا روژی قیامت، واته
ئه م ئایه ته که ده فهرموئ:

{ هُوَ الَّذِي أَرْسَلَ رَسُولَهُ بِالْهُدَىٰ وَدِينِ الْحَقِّ لِيُظْهِرَهُ عَلَى الدِّينِ كُلِّهِ وَلَوْ كَرِهَ
الْمُشْرِكُونَ - التوبة - ۳۳/۹ }.

واته: خودا ئه و خودایه یه که موحه ممه دی پیغه مبه ری خو ی له گه ل هیدایه و
دینی ئیسلام دا، که ئاینیکی راست و دروست و ههقه نار دووه، بو ئه وه ی دینه که ی
خو ی دهر بخا بو گشت خه لکی جیهان و روژی له روژان، وه ک سهر ده می موحه ممه دی
مه هدی بئ، گشت ئاینه کانی تر ببه زینی و خو ی ببئ به تاقه دینی سهر رووی
زه وی، ههر چه ند فره خواکان و هاوه لدا نه ران بو خودا ئه وه یان پی ناخو ش بئ،
ئیسلام ههر سهر ده که وی).

عائیشه فهرمووی: عهرزی حه زه رم کرد: خو من که ئه م ئایه ته ها ته حواره وه
له خودا وه بو تو، من وام ده زانی که ئه م مژده یه ی وا له م ئایه ته دا هه تا سهر ده بئ،
که چی تو ش وا ده فهرمووی، که دیسان خه لکان ده چنه وه سهر ئایینی پوچه لی باو
با پیرانیان و لاتو عوزرا ده پهرسته نه وه؟

پیغه مبه ری خو شه ویست (درووی خودای له سهر بئ) فهرمووی: (له راستیدا، له مه ولا
ئه وه ی که له م ئایه ته دا باس کراوه، له زالبوون و سهرکه و تنی ئیسلام به سهر هه موو
ئاینه کانی تر دا، چه ند هه زو خواستی خودای گه وره و مه زنی له سهر بئ، واده بی و
رووده داو دیته جئ، به لام له پاشا خودا بایه کی خو ش هه لده کاو ده ی نی ری، ئیتر
ئه وه ی که تو سقالی ئیمان و باوهر له ناو دلیدا بئ گیانی ده کی شی، ئه وانه ده می ننه وه
که بئ فهر و بئ خیرن، ئه وانه ده گه رپ نه وه بو سهر ئایینه کو نه پووچه که ی باوو
با پیرانیان!). { تاج/۵، زنجیره: ۱۰۵، ژماره: ۵۵۶۲ - نیشانه ی داها تنی قیامت }.

(۱۵۴۴) قیامت هه ناسی هه تا شاری غه زو ده کری، لایه کی له ده ریادایه و لایه کی

تری له وشکانیدایه

باب: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُغْزَى مَدِينَةُ جَانِبِهَا فِي الْبَحْرِ وَالْآخِرُ فِي الْبَرِّ

۲۰۱۴- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ النَّبِيَّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ « سَمِعْتُمْ بِمَدِينَةِ جَانِبٍ مِنْهَا فِي الْبَرِّ وَجَانِبٍ مِنْهَا فِي الْبَحْرِ ». قَالُوا نَعَمْ يَا رَسُولَ اللَّهِ. قَالَ « لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَغْزَوْهَا سَبْعُونَ أَلْفًا مِنْ بَنِي إِسْحَاقَ فَإِذَا جَاءَهَا نَزَلُوا فَلَمْ يُقَاتِلُوا بِسِلَاحٍ وَلَمْ يَرْمُوا بِسَهْمٍ قَالُوا لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. فَيَسْقُطُ أَحَدُ جَانِبَيْهَا ». قَالَ ثَوْرٌ لَا أَعْلَمُهُ إِلَّا قَالَ « الَّذِي فِي الْبَحْرِ ثُمَّ يَقُولُوا الثَّانِيَةَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. فَيَسْقُطُ جَانِبُهَا الْآخَرُ ثُمَّ يَقُولُوا الثَّلَاثَةَ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ. فَيَفْرَجُ لَهُمْ فَيَدْخُلُوهَا فَيَغْنَمُوا فَبَيْنَمَا هُمْ يَقْتَسِمُونَ الْمَغَانِمَ إِذْ جَاءَهُمُ الصَّرِيخُ فَقَالَ إِنَّ الدَّجَالَ قَدْ خَرَجَ. فَيَتْرَكُونَ كُلَّ شَيْءٍ وَيَرْجِعُونَ ». {الحديث: ۷۲۶۲ = ۷۲۹۳ فم:}

ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای لی بن) فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بن) فەرمووی:

(ئەری ناوی ئەو شارەتان بیستوو لایه کی له وشکانیدایه و لایه کی له ده ریادایه؟).

عەرزیا نکرد: بە ئی ناویمان بیستوو، ئەی پیغەمبەری خودا! فەرمووی (دروودی

خودای لەسەر بن): قیامت هه ناسی هه تا هه فتا هه زار کهس له به نی ئیسحاق (واته: له

کوردە موسوئمانه کانی شام = من اکراد الشام المسلمین - غایه المأمول شرح التاج

الجامع للأصول/ مجلد خامس، ص ۳۲۹، طبعة رابعة). ئەو شارە غەزا دەکەن. (که

پیی دەگوتری قوستەنتەنییه، که ئیستا پیی دەلین: ئەستەمبوول). جا که دەگەنه

ئەوی (واته: کوردە موسوئمانه کانی شام که دەگەنه قوستەنتەنییه) لەوی باروبنە

خۆیانی لی دەخەن و لە دەورووبەری شارەکه ههوار ههلا دەدن، ئیتر نه به چهك شهر

دەکەن و نه تیر دههاویژن، به لکوو دەلین: { لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ } واته: هه

خودا خودایه و خودا له هه موان گه ورتەره. جا به فەرمانی خودا، به پیت و فەری

ئەم وشە پیروزیه، لەسەر دەستی ئەو پالەوان و دلیر مەردانەدا، دانیشتوانی لایه کی

شارەکه خۆیان دەدەن بە دەستەوه).

شهور که کهسی سییه مه له ماموستایانی رشتهی ئهم فهرموودهیه، له ماموستاکانی ئیمامی موسلیم، دهفهرموئ: من وادهزانم که فهرمووی: (ئهو لایه شارهکه کهوا له ده ریادا، به نه عهره ته یه کهم ئهو لایه رزگارو ئازاد دهکری کهوا له ناو ده ریادا).

ئه و جا چه زرت (دروودی خودای له سهر بئ) فهرمووی: (جا دیسان دووباره دهلین: { لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ } ئیتر ئهو لاکه ی تریشی خو ددهن به دهسته وه و خو یان ته سلیم دهکن، ئه و جا سیباره دهلین: { لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَاللَّهُ أَكْبَرُ } ئیتر دهرووی ته وایان بو دهکریته وه و ده پزینه ناو شاره که وه، ده ست دهکن به تالانی گرتن و ده سته وت کو کردنه وه، له کاتی که که خهریک ده بن له ناو خو یاندا تالانی دابهش بکن، له پر له نا کا و قیزه که ری ده فریشکی ئو دی بولایان و ده لئ: جه جال هه لسا وه، ئیتر ئه وانیش هه موو شتئ به جئ ده هیلن و ده گه ری نه وه). { تاج/ ۵، زنجیره: ۱۰۳، ژماره: ۵۵۵۴ - گرتنه وه ی قوسته نته نییه }. باسیکی دوورو درپژم له سهر ئهم فهرموودهیه، له تاجول ئوصولدا نووسیوه، ئه گهر ره چاوی به فهرمووی بئ به هره نابئ.

۱۵۴۵) هاكا له بن رووباری فوراته وه کیوی زیر ده رکه وی. (۷۲۶۴ - ۷۲۷۲)

باب: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَحْسِرَ الْفُرَاتُ عَنْ جَبَلٍ مِنْ ذَهَبٍ

۲۰۱۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صلى الله عليه وسلم) قَالَ: «لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَحْسِرَ الْفُرَاتُ عَنْ جَبَلٍ مِنْ ذَهَبٍ يَقْتَتِلُ النَّاسُ عَلَيْهِ فَيُقْتَلُ مِنْ كُلِّ مِائَةِ تِسْعَةٌ وَتِسْعُونَ وَيَقُولُ كُلُّ رَجُلٍ مِنْهُمْ لَعَلِّي أَكُونُ أَنَا الَّذِي أَنْجُو». {الحديث: ۷۲۰۱ شيعا= ۷۲۲۹ فم. تجريد/ ۵، رقم: ۲۱۰۲ = ۷۱۱۹ فتح الباری. أبو داود. فتن: ۴۳۱۳}:

ئه بو هورهیره (رهزای خودای لی بئ) فهرمووی: خو شه ویست (دروودی خودای له سهر بئ) فهرمووی: (قیامهت هه لئاسئ هه تا کیوی زیر، له بن فوراته وه ده رنه که وی، هه رکه سی پیا دا گه یشت با هیچی لی نه با و هیچی لی هه لئه گری!). {تاج/ ۵، زنجیره: ۱۰۵، ژماره: ۵۵۶۳}.

۲۰۱۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رضي الله عنه - قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صلى الله عليه وسلم - «يُوشِكُ الْفُرَاتُ أَنْ يَحْسِرَ عَنْ كَنْزٍ مِنْ ذَهَبٍ، فَمَنْ حَضَرَهُ فَلَا يَأْخُذْ مِنْهُ شَيْئًا».

{رياض/۴، زنجیره: ۳۷۰، ذمارة: ۱۸۲۲} + {الحديث: ۷۲۰۳ شیخا = ۷۲۳۱ فم. تجرید/۵، رقم: ۲۱۰۲ = ۷۱۱۹ فتح الباری}:

ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای لی بین) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بین) فەرمووی: (هاکا گەنجی) لە زیر لەبن رووباری فوراتهووە دەرکەوت، ھەرکەسێ پیاوا گەشت و لەو سەردەمەدا بوو، با ھیچی ئی نەباو ھیچی ئی ھەل نەگرتی. {تاج/۵، زنجیره: ۱۰۵، ژماره: ۵۵۶۳ - باسی نیشانهی داهاتنی قیامەت} + {رياض/۴، زنجیره: ۳۷۰، ژماره: ۱۸۲۲}.

(۱۵۴۶) قیامەت ھەڵناسی ھەتا دەچن بەگژ ھۆزیکا، روومەت گووین.

(۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

بَابُ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى تُقَاتِلُوا قَوْمًا كَانُوا جُوهَهُمُ الْمَجَانُ الْمُطَرَّةُ

۲۰۱۷- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - « تُقَاتِلُونَ بَيْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ قَوْمًا نَعَالُهُمُ الشَّعْرُ كَانُوا جُوهَهُمُ الْمَجَانُ الْمُطَرَّةُ حُمْرُ الْوُجُوهِ صَغَارُ الْأَعْيُنِ ». {الحديث: ۷۲۴۳ = ۷۲۷۰. تجرید/۴، رقم: ۱۴۳۲ = ۲۵۹۰ + رقم: ۱۲۰۳ = ۲۹۲۸}:

ئەبو ھورەیرە (رمزای خودای لی بین) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بین) فەرمووی: (لەپیش ھەڵناسی قیامەت، بە ماوہیەکی کەم، ئیوہ کوشتاری گەلی دەکەن، پیلاویان موو، روخساریان سوورو لووتیان فسو چاویان وردیلەو روویان خرپن و گوشتنە، دەق وەك قەلغانی بە سیرمە ی ژنی کەوان سیرمە ریژ کرابی و قات لەبان قات جووتبەقی کرابی). {تاج/۵، زنجیره: ۹۹، ژماره: ۵۵۴۴}.

(۱۵۴۷) قیامەت ھەڵناسی ھەتا پیاوی لەبەرە ی قەحطانی بابیرە ی یەمەنییەکان

پەیدا دەبی. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲) بَابُ لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَخْرُجَ رَجُلٌ مِّنْ قَحْطَانَ

۲۰۱۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ « لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَخْرُجَ رَجُلٌ مِّنْ قَحْطَانَ يَسُوقُ النَّاسَ بِعَصَاهُ ». {الحديث: ۷۲۳۷ = ۷۲۶۸ فم. تجرید/۴، رقم: ۱۴۰۰ = ۳۵۱۷، ۷۱۱۷ فتح الباری}:

ئەبو ھورەيرە (رەزای خودای لى بى) فەرمووى: خۆشەويست (دروودى خودای لەسەر بى) دەفەرموى: (قيامەت ھەئناسى ھەتا پياوى لە ھۆزى قەحطان ھەل دەکەوى، مەردوم وەك گەلە پان بە گۆچان لى دەخوړئ و دەبى بە پادشايان). {تاج/۵، زنجيرە: ۱۰۵، ژمارە: ۵۵۶۶ - باسى نيشانەى داھاتنى قيامەت}.
روونکردنەوہ:

لە رافە نامە (شەرھە) کاندای دەفەرموى: (ئەم پياوہ کە يەکیکە لە نيشانەکانى نزیکبوانەوہى ھاتنى دوا روژ، ناسراوہ بە (قەحطانى) وە لەپاش مەھدى دى، وە لەسەر ريبازى شيرينى مەھدى دەرواو سەرۆکيکى زۆر باشى موسولمانان دەبى).
{بەروانە: تەجريدى بوخارى بە کوردى = پوختەى موختەصەرى صەحیحى بوخارى، بەرگى چوارەم، ژمارە: ۱۳۹۱ = ۳۵۰۰، ۷۱۳۹ فتح البارى شەرحى صەحیحى بوخارى}.

۱۵۴۸) قيامەت ھەئناسى ھەتا پياوى دەبى بە پادشا، ناوى جەھجەھ دەبى.
(۷۱۶۴ - ۷۲۷۲) باب: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَمْلِكَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ الْجُهْجَاهُ
۲۰۱۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- قَالَ « لَا تَذْهَبُ الْأَيَّامُ وَالْأَيَّامُ حَتَّى يَمْلِكَ رَجُلٌ يُقَالُ لَهُ الْجُهْجَاهُ ». {الحديث: ۷۲۳۸ = ۷۲۶۹
فم. ترمذى. فتن: ۲۲۲۸، تحفة الأشراف: ۱۴۶۷}:

ئەبو ھورەيرە (رەزای خودای لى بى) فەرمووى: خۆشەويست (دروودى خودای لەسەر بى) فەرمووى: (شەوو روژ ھەروا دەمىنى، تا پياويکى نارەسەن لە مەوالییەکان دەبى بە پادشاى ئىسلام، ناوى جەھجەھ دەبى). {تاج/۵، زنجيرە: ۱۰۵، ژمارە: ۵۵۶۷ - نيشانەى داھاتنى قيامەت}.

۱۵۴۹) قيامەت ھەئناسى ھەتا ناوى خودا لەسەر رووى زەوى نامىنى و کەسى نابى بلى: ئەللا ئەللا (باب: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى لَا يَقُلَ فِي الْأَرْضِ اللَّهُ اللَّهُ)
۲۰۲۰- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- قَالَ « لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى لَا يَقَالَ فِي الْأَرْضِ اللَّهُ اللَّهُ ». {الحديث: ۳۷۳ = ۳۸۷ فتح اللهم}:

نه نهس (رهزای خودای لی بئ) فه رمووی: خوشه ویست (دروودی خودای لهسه ر بئ) فه رمووی:
(قیامت هه ئناسی هه تا وای لی دئ کهس نابئ لهسه ر زهوی ناوی خودا بیئ و بلی:
الله الله!). {تاج/۵، زنجیره: ۱۰۵، ژماره: ۵۵۸۰ - نیشانهی داهاتنی قیامت}.

(۱۵۵۰) له یه مه نه وه خودا نه رمه بایی ده نیئری گیانی هه موو موسلمانئ
ده کیئشی. (۳۰۸) باب: ثَبَعْتُ رِيحَ مِنَ الْيَمَنِ فَنَفِضُ مَنْ مِنْ قَلْبِهِ إِيْمَانٌ
۲۰۲۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-
«إِنَّ اللَّهَ يَبْعَثُ رِيحًا مِنَ الْيَمَنِ أَلْيَنَ مِنَ الْحَرِيرِ فَلَا تَدْعُ أَحَدًا فِي قَلْبِهِ - قَالَ أَبُو عُلَيْمَةَ:
مِثْقَالُ حَبَّةٍ وَقَالَ عَبْدُ الْعَزِيزِ: مِثْقَالُ ذَرَّةٍ - مِنْ إِيْمَانٍ إِلَّا قَبَضَتْهُ». {الحديث: ۳۰۸ =
۳۲۴ فم}:

ئه بو هورهیره (رهزای خودای لی بئ) فه رمووی: خوشه ویست (دروودی خودای لهسه ر بئ)
فه رمووی: (خودای گه وره له یه مه نه وه نه رمه بایی ده نیئری، له ئاوریشم نه رمتره،
هه رکه سی سه نگی ده نکی دانه ویلله یی باوهر به خودا له دلیا هه بی ئه و بایه گیانی
ده کیئشی)، ئه مه له فظی ئه بو عه لقه مه یه به لام له فظی عه بدولعه زیز ئاوايه:
(هه رکه سی کیئشی گه ردی باوهر له دلیایی ئه و بایه گیانی ده کیئشی). {تاج/۵، زنجیره:
۱۰۵، ژماره: ۵۵۷۸}. ئه بو عه لقه مه و عه بدولعه زیز، هه ردوکیان ماموستای ئیمامی
موسلیم بوون.

(۱۵۵۱) هه تا مه ردوم هه موو گه ندو به د نه بن قیامت هه ئناسی. (۷۳۲۸ - ۷۳۳۹)
باب: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ إِلَّا عَلَى شِرَارِ النَّاسِ

۲۰۲۲- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الْمَسْعُودِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عَنِ النَّبِيِّ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ « لَا تَقُومُ السَّاعَةُ إِلَّا عَلَى شِرَارِ النَّاسِ ». {الحديث: ۷۳۲۸ = ۷۳۶۲ فم}:

عه بدوللای کوری مه سهوود (رهزای خودای لی بئ) فه رمووی: خوشه ویست (دروودی خودای لهسه ر

بئ) ده فه رمووی: (هه تا مه ردوم هه موو خراپو گه ندو به د نه بن و بئ باوهر نه بن
قیامت هه ئناسی). {تاج/۵، زنجیره: ۱۰۵، ژماره: ۵۵۷۹ - نیشانهی داهاتنی قیامت}.

۱۵۵۲) قیامت هه ئاسی هه تا کۆمه لی پیغه مبه ره درۆزنه پهیدا ده بن.

(۷۱۶۴ - ۷۲۷۱) باب: لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَخْرُجَ دَجَالُونٌ كَذَّابُونَ

۲۰۲۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ « لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَقْتَتِلَ فِتْنَانِ ، فَيَكُونَ بَيْنَهُمَا مَقْتَلَةٌ عَظِيمَةٌ ، دَعَاهُمَا وَاحِدَةٌ ، وَلَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يُبْعَثَ دَجَالُونٌ كَذَّابُونَ قَرِيبًا مِنْ ثَلَاثِينَ ، كُلُّهُمْ يَزْعُمُ أَنَّهُ رَسُولُ اللَّهِ » . {الحديث: ۷۲۷۱ = ۷۳۰۲ فم. بخاری. مناقب: ۳۶۰۹. ترمذی. فتن: ۲۲۱۸. تحفة الأشراف: ۱۴۷۱۹} :

ئەبو ھورەیرە (رەزای خودای لی بێ) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (قیامت هه ئاسی هه تا نزیکه ی سی پیغه مبه ره درۆزنه ی ته فره ده ری هه لاتبا ز پهیدا ده بن، هه موویان به درۆ خویان به پیغه مبه ری خودا ده زانن!). {تاج: ۵، زنجیره: ۹۴، ژماره: ۵۵۳۰} .

۲۰۲۴- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - يَقُولُ « إِنَّ يَبْنَ يَدَيِ السَّاعَةِ كَذَّابَيْنِ » . (وفي رواية قال جابر): فأحذروهم. {الحديث: ۷۲۶۹، ۷۲۷۰ شيجا = ۷۳۰۰، ۷۳۰۱ فم} :

جابیری کوری سه مووره (رەزای خودای لی بێ) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ) دهیفرموو: (له راستیدا بهر له هاتنی قیامت به ماوهیهکی که م، کۆمه لی درۆزن پهیدا ده بن).

له گیرانه وهی ژماره (۷۳۰۱) ی فه تحو لولهم شه رحی سه حیجی موس لیمدا ده فره موو: جابیر فەرمووی: وریابن ئاگاتان له خۆتان بێ، ئەم جوړه درۆزنانه ته فرمتان نه ده ن).

روونکردنه وه:

مه به ست له م درۆزنانه ی که له م فەرمووده یه دا، ئاماژەیان بۆ کراوه، هه ر ئەو هه لاتبا زانه نییه که داوای پیغه مبه رایه تی و مه هدی تی ده که ن، به لکوو مه به ست ئەوه یه که کۆمه ل کۆمه ل خه لک پهیدا ده بن، به هه زارو یه ک ناووه بانگه شه ی

درؤو دهسټېرانه بؤ خويان دهكهن و كؤمهل كؤمهل مهردوم لاس ددهدن و تهفريان ددهدن و لهړئ دهريان دهكهن و بهرو هه لډيړي ناييني و جيهاني ناراسته يان دهكهن و له مروقهوه دميانكهن به نازهل!

له راستيدا ئيستا وايه، بئ رهوشي و بئ ديني و بهرهلایي وا زور بووه، له ژماره نايئ، به دهنكو به رهنكو به نووسين و به جوړهها بهرنامه ي ژدهراوی پؤل پؤل خه لك له رهوشي بهرز، له ناييني پاك، له مهردايه تي و نازايه تي دته كيڼنه ووه و بهرو كوفرو بئ ديني و بهد رهوشي و نازالئ، وهك گاهگل و راني بز و مهر لييان دهخوړن و فيري سووړدان و سهماو مه ي و باده نو شي و حيزي و دزي و بي نامووسييان دهكهن، ناشكرا به گهنچ و لاوهكان ده لئین: وهك ته گهو بهران و مهر و بز تيك بهربن و دريغي مهكهن، به فيلمی رووت و قووت له كه ناله ناسمانيه كانه وه، تامي تامييان ددهدن و به ياساو به پؤليس بارودوخي تاييه تي و ايان بؤ دهره خسيئن كه بؤ ژن و ميړديش نه ره خسيئن، وهك: سهكؤي سهربه ستي و پاركي نازادي، كه جاران بهم شوينانه يان دهكوت: كهواد خانه و قه حبه خانه. إِنَّا لِلّٰهِ وَاِنَّا إِلَيْهِ رَاجِعُونَ.

(۱۵۵۳) شهري موسولمانان و جووله كه. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

بَابُ فِي قِتَالِ الْمُسْلِمِينَ الْيَهُودَ

۲۰۲۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ « لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يُقَاتِلَ الْمُسْلِمُونَ الْيَهُودَ فَيَقْتُلُهُمُ الْمُسْلِمُونَ حَتَّى يَخْتَبِئَ الْيَهُودِيُّ مِنْ وَرَاءِ الْحَجَرِ وَالشَّجَرِ فَيَقُولُ الْحَجَرُ أَوْ الشَّجَرُ يَا مُسْلِمُ يَا عَبْدَ اللَّهِ هَذَا يَهُودِيٌّ خَلْفِي فَتَعَالَ فَاقْتُلْهُ. إِلَّا الْغُرَقَدَ فَإِنَّهُ مِنْ شَجَرِ الْيَهُودِ ». {الحديث: ۷۲۶۸ شيحا = ۷۲۹۹ فم. تجريد البخاري = مختصر صحيح البخاري = پوخته ي صحيح بخاري به كوردی. بهرگی دوهم: ۱۲۰۲ = ۲۹۲۶، ۳۵۹۳. فتح الباری. شرح صحيح البخاري}:

ئهبو هورهيره (رهزای خودای لی بن) دهفه رموی: حه زره تی پیغه مبه ری خو شه ویست و نازدار (دروودو سلاوی خودای گه وره و مه زنی له سه ربی و سه رو مال گشتی به قوربانی گهردی بهر ناستانه ی نارامگای پیروزی بن) فه رمووی: (قیامت هه ئناسی

ههتا شهري موسولمان و جوولهكه رووده‌دا، موسولمانان دهچن به‌گژ جووله‌كه‌دا، جووله‌كه شه‌رتان له‌گه‌لدا ده‌كهن، شه‌رپكي دوورو دريژ، تا له نه‌نجامدا خودا ئيوه‌ي موسولمانان زال ده‌كا به‌سه‌ر نه‌واندا، كاتى موسولمانه‌كان ده‌ست ده‌كهن به كوشتاريان جووله‌كه‌كان واده‌شكين، له‌بن به‌ردو دارو بنچك و ده‌وندها خويان په‌نا ده‌دهن و خويان ده‌شارنه‌وه‌و خويان ده‌شار ده‌دهن، به‌ردو دارو دره‌خت و ده‌ونه‌كه ده‌لئين: ئه‌ي كاكه‌ي موسولمان! ئه‌ي به‌نده‌ي باشى خودا! ئه‌ي عه‌بدى خاسى خودا! ئه‌مه جووله‌كه‌يه‌كه له پشته‌وه‌و خوى ده‌شارداوه، وهره ئه‌و دوژمنى خودايه بكوژه، ته‌نيا دارى دركه‌زى وانالى، چونكه ئه‌و له دره‌ختى جووله‌كه‌يه، ده‌شاريان ده‌داو راستيان لى نالى!). {تاج/۵، زنجيره: ۱۰۵، ژماره: ۵۵۷۰} + {رياض الصالحين/۴، زنجيره: ۳۷۰، ژماره: ۱۸۲۰}.

۱۵۵۴) كاتى قيامه‌ت هه‌ل ده‌ستى رۆم له‌هه‌موو كه‌سى زۆرتن. (۷۱۶۴ - ۷۲۰۸)

باب: تقوم الساعة والرؤم أكثر الناس

۲۰۲۶- عَنْ مُوسَى بْنِ عَلِيٍّ عَنْ أَبِيهِ قَالَ قَالَ الْمُسْتَوْدُ الْقُرَشِيُّ عِنْدَ عَمْرِو بْنِ الْعَاصِ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ «تَقُومُ السَّاعَةُ وَالرُّومُ أَكْثَرُ النَّاسِ». فَقَالَ لَهُ عَمْرُو أَبْصِرْ مَا تَقُولُ. قَالَ أَقُولُ مَا سَمِعْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ لَئِنْ قُلْتُ ذَلِكَ إِنَّ فِيهِمْ لَخِصَالًا أَرْبَعًا إِنَّهُمْ لَأَحْلَمُ النَّاسِ عِنْدَ فِتْنَةٍ وَأَسْرَعُهُمْ إِفَاقَةً بَعْدَ مُصِيبَةٍ وَأَوْشَكُهُمْ كَرَّةً بَعْدَ فَرَّةٍ وَخَيْرُهُمْ لِمَسْكِينٍ وَيَتِيمٍ وَضَعِيفٍ وَخَامِسَةً حَسَنَةً جَمِيلَةً وَأَمْنَعُهُمْ مِنْ ظُلْمِ الْمُلُوكِ. {الحديث: ۷۲۰۸ = شرح صحيح مسلم، تحقيق الشيخ خليل مأمون شيحا = ۷۲۳۶ فم = ف.م = فتح الملهم شرح صحيح مسلم}:

موسای کوری عه‌لی (رحمه‌تی خودایان لى بئ) فه‌رمووی: موسته‌ویری‌دی قوره‌یشی (ره‌زای خودای)

له‌لای عه‌مری کوری عاص (ره‌زای خودای لى بئ) فه‌رمووی: له پیغه‌مبه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ): (كاتى كه قيامه‌ت به‌رپا ده‌بئ، ملله‌تى رۆم له‌هه‌موو ملله‌تيكى تر زۆرت ده‌بن، عه‌مری کوری عاصیش پى فه‌رموو: له قسه‌كه‌ت ورد به‌ره‌وه، بزانه ده‌لئى جى و ئه‌م قسه‌يه كوى ده‌گرته‌وه‌!

مۈستەۋرىدېش فەرموۋى: چىم لە پېغەمبەر (دروۋدى خوداى لەسەر بىن) بېستوۋە ئەۋە دەلىم: زىاتەر نالېم! ئەمە فەرموۋىدە پېغەمبەر، قسەى من نىيە. عەمرىش فەرموۋى: دەى لەسەر ئەم قسەيەى تۇدا، دەسا ئەم مللەتانى رۆمە، چوار رەۋىشتى باشيان ۋەھا تىادا:

يەكەم: لەكاتى ئازاۋە ۋە ئاشوۋېدا، زۆر بە ھەۋسەلە ۋە ھېمەن ۋە لەسەرخۇن. دوۋەم: لەپاش قۇرت ۋە چورتەم ۋە گرفتارى ۋە پېكان، زوۋ دېنەۋە سەرخۇيان. سېيەم: لەكاتى شەپرو ھەرادا، لەپاش كەشانەۋە، گورج تى ھەل دەچنەۋە ۋە ھەلمەت دەبەنەۋە بۆسەر دوژمنى خۇيان.

چوارەم: بۇ ھەزاران ۋە بى ھەۋايان ۋە ھەتيۋانىش زۆر باشن، سەرەپراى ئەم چوار رەۋىشە باشانەيش، رەفتارىكى شىرىنى جوانى تىرشىيان ھەيە، كە لەگەل ئەم چوارەدا دەكەنە پېنج بەھرى گەۋرە، كە ئەۋىش ئەمەيە: (كە ناھيئەن سەرۋك ۋە پادشاكانيان، زۆر ۋە ستەم ۋە ناھەقى بىكەن ۋە لەم لايەنەۋە لەھەموو كەسى باشتر رېگە نادەن بە سەرۋك ۋە پادشاكانيان، كە زۆر ۋە ستەم ۋە ناھەقى بىكەن!). {تاج/۵، زىنجىرە: ۱۰۴، ژمارە: ۵۵۵۵ — ئەۋ ھەلە روۋم زۆرن بەلام سەرگەۋتن بۇ موسولمانانە}..

روۋنكردنەۋە:

- ۱- مەبەست لە رۆم (روۋم) گەلە مەسىحىيەكانە، كە زۆرىنەى ئەۋروپا ۋە ئەمەرىكا ۋە ئوسترالىن ۋە لە كىشۋەرى ئەفرىقا ۋە ئاسىياش زۆر زۆرن. ۋەخۇشى واىە.
- ۲- مۈستەۋرىد ناۋى تەۋاۋى (مۈستەۋرىدى كورى شەددادى ئەل - فىھرىيە) ھاوەلى پېغەمبەر، كە پېغەمبەر (دروۋدى خوداى لەسەر بىن) مەرگ بوۋ بەميۋانى، مۈستەۋرىد لاۋىكى تازە پېگەشتوۋ بوۋ، لەپېشا لە كوۋفە نىشتەجى بوۋ، پاشان لە مىصر جېگىر بوۋ، خۇۋى ۋە باۋكى لە يارانى پېغەمبەرن، لە صەحىحى مۈسلىمدا فەرموۋىدە ھەيە، ۋەك ئەم فەرموۋىدەيە كەۋاين لە خزمەتىدا، بوخارىش بە تەعللىق فەرموۋىدەكى ئەۋى گېراۋەتەۋە. لە ئەسكەندەرىيە، لە سالى چلو پېنجى كۆچىدا مردوۋە.

۲- مووسای کوری عولهیی کوری ره‌باح، له متمانه داره‌کانی خه‌لکی میصره، له سالی نه‌وه‌دی کوچی له نه‌فریقا له‌دایک‌بووه، سالی (۱۶۳)ی کوچی له نه‌سکه‌نده‌رییه مردوووه، باوکیشی که ناوی عولهیی کوری ره‌باح بوو، متمانه‌دار بوو، عولهیی ناوی عه‌لی بوو، به‌لام له‌ترسی به‌نی ئومه‌ویه گوری به‌ عولهیی، به‌ موصه‌غهری، چونکی ههرکه‌سی ناوی عه‌لی بوایه، نه‌مه‌ویه‌کان ده‌یان‌کوشت، ریک وه‌ک ئیستا له‌ به‌غدا ههرکه‌سی ناوی عومه‌ر یا نه‌بویه‌کر، یا عوتمان، یا عایشه بی‌ ده‌یکوژن!

(۱۵۵۵) شه‌ری روومو زوری کوشتن له‌کاتی ده‌رچوونی جه‌جالد. (۷۱۶۴ - ۷۲۱۰)

باب: فِي قِتَالِ الرُّومِ وَكَثْرَةِ الْقَتْلِ عِنْدَ خُرُوجِ الدَّجَالِ

۲۰۲۷- عَنْ يُسَيْرِ بْنِ جَابِرٍ قَالَ: هَاجَتْ رِيحٌ حَمْرَاءُ بِالْكُوفَةِ فَجَاءَ رَجُلٌ لَيْسَ لَهُ هِجْرِي إِلَّا يَا عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَسْعُودٍ جَاءَتِ السَّاعَةُ. قَالَ فَقَعَدَ وَكَانَ مُتَكِنًا فَقَالَ إِنَّ السَّاعَةَ لَا تَقُومُ حَتَّى لَا يُقَسَمَ مِيرَاثٌ وَلَا يُفْرَحَ بِغَنِيمَةٍ. ثُمَّ قَالَ بِيَدِهِ هَكَذَا - وَنَحَاهَا نَحْوَ الشَّامِ - فَقَالَ عَدُوٌّ يَجْمَعُونَ أَهْلَ الْإِسْلَامِ وَيَجْمَعُ لَهُمْ أَهْلُ الْإِسْلَامِ. قُلْتُ الرُّومُ تَعْنِي قَالَ نَعَمْ وَتَكُونُ عِنْدَ ذَاكُمُ الْقِتَالُ رَدَّةً شَدِيدَةً فَيَشْتَرِطُ الْمُسْلِمُونَ شُرْطَةً لِلْمَوْتِ لَا تَرْجِعُ إِلَّا غَالِبَةً فَيَقْتَتِلُونَ حَتَّى يَحْجُزَ بَيْنَهُمُ اللَّيْلُ فَيَفِيءُ هَؤُلَاءِ وَهَؤُلَاءِ كُلُّ غَيْرِ غَالِبٍ وَتَفْنَى الشَّرْطَةُ ثُمَّ يَشْتَرِطُ الْمُسْلِمُونَ شُرْطَةً أُخْرَى لِلْمَوْتِ لَا تَرْجِعُ إِلَّا غَالِبَةً فَيَقْتَتِلُونَ حَتَّى يَحْجُزَ بَيْنَهُمُ اللَّيْلُ فَيَفِيءُ هَؤُلَاءِ وَهَؤُلَاءِ كُلُّ غَيْرِ غَالِبٍ وَتَفْنَى الشَّرْطَةُ ثُمَّ يَشْتَرِطُ الْمُسْلِمُونَ شُرْطَةً لِلْمَوْتِ لَا تَرْجِعُ إِلَّا غَالِبَةً فَيَقْتَتِلُونَ حَتَّى يُمْسُوا فَيَفِيءُ هَؤُلَاءِ وَهَؤُلَاءِ كُلُّ غَيْرِ غَالِبٍ وَتَفْنَى الشَّرْطَةُ فَإِذَا كَانَ يَوْمُ الرَّابِعِ نَهَدَ إِلَيْهِمْ بَقِيَّةُ أَهْلِ الْإِسْلَامِ فَيَجْعَلُ اللَّهُ الدَّبْرَةَ عَلَيْهِمْ فَيَقْتَتِلُونَ مَقْتَلَةً - إِمَّا قَالَ لَا يَرَى مِثْلَهَا وَإِمَّا قَالَ لَمْ يَرِ مِثْلَهَا - حَتَّى إِنَّ الطَّائِرَ لَيَمُرُّ بِحَبَابَتِهِمْ فَمَا يُخْلِفُهُمْ حَتَّى يَخْرُ مِيتًا فَيَتَعَادَى بَنُو الْأَبِ كَانُوا مِائَةً فَلَا يَجِدُونَهُ بَقِيَ مِنْهُمْ إِلَّا الرَّجُلُ الْوَاحِدُ فَبَأَى غَنِيمَةً يُفْرَحُ أَوْ أَى مِيرَاثٍ يُقَاسَمُ فَيَيْنَمَا هُمْ كَذَلِكَ إِذْ سَمِعُوا بِبَاسٍ هُوَ أَكْبَرُ مِنْ ذَلِكَ فَجَاءَهُمُ الصَّرِيحُ أَنَّ الدَّجَالَ قَدْ خَلَفَهُمْ فِي دَرَارِيهِمْ فَيَرْفُضُونَ مَا فِي أَيْدِيهِمْ وَيُقْبِلُونَ فَيَبْعَثُونَ عَشْرَةَ فَوَارِسَ طَلِيعَةٍ. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - »

إِنِّي لَأَعْرِفُ أَسْمَاءَهُمْ وَأَسْمَاءَ آبَائِهِمْ وَأَلْوَانَ خِيُولِهِمْ هُمْ خَيْرُ فَوَارِسَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ يَوْمَئِذٍ أَوْ مِنْ خَيْرِ فَوَارِسَ عَلَى ظَهْرِ الْأَرْضِ يَوْمَئِذٍ». {الحديث: ۷۲۱۰ = ۷۲۳۸ فم}:

يوسهیری کورې جابیر فهرمووی: له کووفه بایه کی سوور هه لیکرد، پیاوړی هه بوو، دم به هاوار بوو، ههرشتیکې سهیری دهبینی، به هه لهداوان دههات بو لای عهبدو لای کورې مه سعوودو دهیگوت: نهی عهبدو لای کورې مه سعوودو! وا قیامهت هات، نه مجاره ش که با سووره کهی بینی وهك دهستووری جارانی هات بو لای و گوتی: نهی عهبدو لای کورې مه سعوودو! وا قیامهت هات.

فهرمووی: عهبدو لای راکشابوو، ریک دانیشو و فهرمووی: قیامهت وا هه لئاسی، قیامهت هه لئاسی هه تا له بهر شهرو شوړو کوشتاری زور کهس نایپه رژیته سهر دابه شکردنی که له پوور، هه روه ها کهس له بهر هه مان هو دلی به دهسکه وتی جهنگ خوش نییه.

نه و جا عهبدو لای کورې مه سعوود به دهستی ئاماژهی بهر و شام کردو فهرمووی: (دوژمنیک له شکرکی زور کوډه که نه وه بو خه لکی ئیسلام و نه هلی ئیسلامیش له شکر کوډه که نه وه بو نه وان). منیش عهرزیم کرد: مه به ست له و دوژمنه رو مه کانه، که گاوره کانی سهر به ئایینی عیسای مه سیجن؟! فهرمووی: به لی، مه به ستم نه وانه. نه و جا عهبدو لای فهرمووی: ئیتر له و کاته دا جهنگ بهرپا دهبی و کوشتار دهست پیده کاو دهبی به هه لمهت بردن و هیرش له دوا هیرش!

جا موسولمانه کان کو مه لی له سوپا که جیاده که نه وه و دهیان کهن به بهرایی خویان، که نه و کو مه له هه لبراردهیه مهرج ده کهن و په یمان ددهن که نابی بگه ریښه وه، ئیلا به ئیجده له حوسنه یهینه وه نه بی، وهك قورئان ده فهرموئ:

{قُلْ هَلْ تَرَبَّصُونَ بِنَا إِلَّا إِحْدَى الْحُسَيْنَيْنِ - التوبة - ۵۲/۹}. واته: بهر موو

ئیوه چاوهروانی چی له ئیمه ی خه باتگپری موسولمان ده کهن؟ جگه له یه کی له م دوو بههره جوان و شیرینه: یا سهرکه وتن، یا شه هیدبوون!).

جا شهر دست پیدەکا، لەپاش خۆنامادە کردن بۆی لەهەردوو لاوه، ئەو رۆژە تاشەو دادیت شەڕو کوشتار بەردەوام دەبێت، کە شەو دادی، هەر سوپایە دەگەریتەو بۆ سەنگەری خۆی، هیچ لایان سەرکەوتنی گەورە بەدەست ناهێنن، بەلام کۆمەڵە هەلبژاردەکە، کە بەرای لەشکری موسوڵمانەکان بوون، هەموو شەهید دەبن و کەسیان لێ دەرناچێ. دیسانەو موسوڵمانەکان کۆمەڵێ تر جیادەکەنەو، ئەوانیش مەرج و پەیمان دەکەن: یا مردن، یا سەرکەوتن، هەمدیسان دەبیتەو بە شەڕو کوشتار لەنیوان هەردوولادا، هەتا شەو دادی و شەو دەکەوێتە نیوانیان و، هەر لەشکەرێ دەگەریتەو بۆ سەنگەری خۆی، هیچ لایان سەرکەوتنی تەواو مسۆگەر ناکەن، بەلام کۆمەڵە هەلبژاردەکە دیسان هەموویان شەهید دەبن و تاقیان لێ دەرناچێ، بۆ جاری سییەم موسوڵمانان کۆمەڵێ تر هەلدەبژێرن، دیسان ئەوانیش مەرج و پەیمان دەکەن: کە یا مردن، یا سەرکەوتن. جا هەمدیسانەو دەبیتەو بە شەڕو کوشتارو شەڕ بەردەوام دەبێ هەتا ئیوارێ دادی، ئەوجا هەر لەشکەرێ دەگەریتەو بۆ سەنگەری خۆی، کەسیان سەرکەوتنی تەواو دابین ناکەن، بەلام دیسانەو کۆمەڵە هەلبژاردەکە هەموو شەهید دەبن.

جا لە رۆژی چوارەمدا، ئەوێ کەماو لە موسوڵمانان رادەپەڕن و دەچن بۆ شەڕ لەگەڵیان، وە خودا تووشی شکستیکی زۆر گەورەیان دەکاو موسوڵمانەکان دەشکێن و دەبێ بە جەنگیکی خۆیناوی بێ وێنە کەس نەدیده، تەنانەت مەیدانی کوشتارەکە ئەوەندە پان و پۆڕو درێژەو ئەوەندە شوێن دەگریتەو ئەوەندە لاشە بێ گیان لە مەیدانا دەکەوێ، ئەگەر مەل و بالندە بەسەر تەرمی کۆژراوەکانا بفرێ، پێش ئەوێ کە ئەوپەریان بکەوێ، ماندوو دەبێ و لە پەلوی دەکەوێ و خرب بەردەبیتەو دەمرێ!

بەرە بابێ لەسەد کەس پیاویکیان لێ دەمینێ، ئیتر چۆن چۆنی دلیان بە تالانی خوش بێ، یا بەچی دلیکەو دلی بە کەلهپوور دابەشکردن خوش بکەن، جا لە بارودۆخ و کەشیکێ ئاودا، لەناکا و هاوار هەل دەستی: کە بەلایێ لەمەیش خراپتر

روویداوه، هاوار که ری دی بۆلایان و هاواریان لى دهکا: کهوا جه جال هه لساوه و بهربۆته ناو مال و منالان!!

ئیتەر موسولمانهکان دهست له هه موو سامان و دهستکهوتی، که دهستیان کهوتوو هه ل دهگرن و به دهستی خالی و به پهروشهوه دهگه پینهوه بۆ ناو خیزانهکانیان. موسولمانهکان دهسوار چاک لهپیش خۆیانوه دهکهن به پیش قهرهول و دهیاننیرن بۆ سۆراخی جه جال).

خۆشهویست (دروودی خودای لهسهر بى) فهرمووی: (من زۆرباش ناوی خۆیان و ناوی باوکیان و رهنگی ماین و ئهسپهکانی ژیریان دهزانم، لهو رۆژهدا خۆیان باشتیرین سوار گهلی سههر رووی زهوین!). یا فهرمووی: (لهو رۆژهدا ئهو ده سواره له باشتیرین سوار گهلی سههر رووی زهوین!).

۱۵۵۶) باسی ئهو سههرکهوتن و ولات نازادکردنانهی که بهر له هه لسانی جه جال

موسولمانان به دهستی دههینن. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

باب: ما یكون من فتوحات المسلمين قبل الدجال

۲۰۲۸- عَنْ جَابِرِ بْنِ سَمُرَةَ عَنْ نَافِعِ بْنِ عُثْبَةَ قَالَ كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- فِي غَزْوَةٍ - قَالَ - فَاتَى النَّبِيَّ -صلى الله عليه وسلم- قَوْمٌ مِنْ قَبْلِ الْمَغْرِبِ عَلَيْهِمْ ثِيَابُ الصُّوفِ فَوَافَقُوهُ عِنْدَ أَكْمَةِ فَإِنَّهُمْ لَقِيَامٌ وَرَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَاعِدٌ - قَالَ - فَقَالَتْ لِي نَفْسِي إِنَّهُمْ قَوْمٌ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَهُ لَا يَغْتَالُونَهُ - قَالَ - ثُمَّ قُلْتُ لَعَلَّهُ نَجَى مَعَهُمْ. فَاتَيْتُهُمْ فَقُمْتُ بَيْنَهُمْ وَبَيْنَهُ - قَالَ - فَحَفِظْتُ مِنْهُ أَرْبَعَ كَلِمَاتٍ أَعِدُّنَّ فِي يَدِي قَالَ « تَغْزُونَ جَزِيرَةَ الْعَرَبِ فَيَفْتَحُهَا اللَّهُ ثُمَّ فَارِسَ فَيَفْتَحُهَا اللَّهُ ثُمَّ تَغْزُونَ الرُّومَ فَيَفْتَحُهَا اللَّهُ ثُمَّ تَغْزُونَ الدَّجَالَ فَيَفْتَحُهَا اللَّهُ ». قَالَ فَقَالَ نَافِعٌ يَا جَابِرُ لَا تَرَى الدَّجَالَ يَخْرُجُ حَتَّى تُفْتَحَ الرُّومُ. {الحديث: ۷۲۱۳ = صحيح مسلم بشرح النووي، تحقيق الشيخ مأمون شيا = ۷۲۴۱ صحيح مسلم بشرح فتح الملهم = ف.م. = ف.م. تحفة الأشراف: ۱۱۵۸۴} :

جابیری کوری سه مووره، که خوی سه حابهی پیغه مبهره، فهرمووی: نافیعی کوری عوتبهی خالۆزام (رهزای خودا له جابیر و له نافیعی بى) فهرمووی: له

غەزایەکا، لە خەزمەتی پێغەمبەردا بووین، لەلای رۆژاوی مەدینەو دەستەیی پیاو هاتنە خەزمەتی، بەرگی خوریان لەبەردابوو، کە گەشتە لای حەزەرت (دروودی خودای لەسەر بێ) لەلای تەپۆلکەیهکا بوو، ئەوان بە پێو بوون، پێغەمبەریش (دروودی خودای لەسەر بێ) دانیشتبوو، لە دلی خۆما گوتم: بابچەم بۆلایان، بکەومە نیوانی ئەوان و نیوانی پێغەمبەرەو نەبادا بە هەلی بزەن و پێغەمبەر بکوژن، لەپاشا گوتم: بەشکوو رازو قسە ی نەینی خۆی هەبێ لەگەڵیان، ئاخەری خۆم پێ نەگیرا و چووم و لەنیوانی ئەوان و لەنیوانی ئەوا وەستامو، ئێتر ئەم چوار و تەیهەم لە فەرماشتەکانی حەزەرت (دروودی خودای لەسەر بێ) لەبەرکرد، بە پەنجەکانم دەمژماردن: فەرمووی: لەپیشا جەزیرەتولعەرەب (دوورگە ی عەرەب) غەزا دەکەن و خودا فەتەحی دەکا بۆتان، لەپاش ئەویش وڵاتی فارس غەزا دەکەن و خودا ئازادی دەکا بۆتان، لەپاش ئەویش وڵاتی رۆم غەزا دەکەن و خودا ئازادی دەکا بۆتان، لەپاشدا دەچن بەگژ جبالا و ئەویش لەناوی دەبا بۆتان).

عەبدولەلیکی راوی فەرمووی: جا نافع (رەحمەتی خودای لێ بێ) بە جابیری کوری سەموورە ی فەرموو: ئە ی جابیر! وادەزانین هەتا وڵاتی رۆم نەگیرێ جەجال هەئناسی!). {تاج/۵، زنجیرە: ۱۰۴، ژمارە: ۵۵۶} — ئەو حەلە رۆم زۆرن بەلام سەرکەوتن بۆ موسوڵمانانە.

روونکردنەو:

- ۱- ژیاننامە ی جابیری کوری سەموورە، لەپێشەو لە ژمارە: (۱۴۶) دا رابورد.
- ۲- نافیعی کوری عوتبە خالۆزای جابیری کوری سەموورە، لە رۆژی ئازادکردنی مەککەدا موسوڵمان بوو، عوتبە ی باوکی بە بیباوەری لەپیش ئازادکردنی مەککەدا کوژرا. لە فەتحولولەهیمدا بەدەق دەفەرموێ: نافیعی کوری عوتبە ی کوری ئەبو وەقاص خالۆزای جابیری کوری سەموورە، بەلام لە (تەهذیب التەهذیب) و لە (الإصابة في تمييز الصحابة) دا دەلێ: (زوی جابر بن سمرّة — وهو ابن عمّته - عته) جا رەنگ بێ: مەبەست ئەوەی کە خالۆزاو پورزای یەکتری بن،

عوتبه و سه مووره به خوشك و كچی خویان ژن به ژنیان كردبی واته: عوتبه خوشکی خوی داوه به سه مووره، نافیعی کوری عوتبه دهبی به خالوژای جابیر، سه موورهیش کچی خوی دابی به عوتبه، جابیری کوری سه مووره دهبی به کوری پووری نافیع له باوکهوه.

(۱۵۵۷) نازادکردنی قوسته نته نییه. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

بَابُ فِي فَتْحِ قُسْطَنْطِينِيَّةِ

۲۰۲۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ « لَا تَقُومُ السَّاعَةُ حَتَّى يَنْزِلَ الرُّومُ بِالْأَعْمَاقِ أَوْ بِدَائِقٍ فَيَخْرُجَ إِلَيْهِمْ جَيْشٌ مِنَ الْمَدِينَةِ مِنْ خِيَارِ أَهْلِ الْأَرْضِ يَوْمَئِذٍ فَإِذَا تَصَافَوْا قَالَتِ الرُّومُ خَلُّوا بَيْنَنَا وَبَيْنَ الَّذِينَ سَبَّوْا مِنَّا نَقَاتْلَهُمْ. فَيَقُولُ الْمُسْلِمُونَ لَا وَاللَّهِ لَا نُحَلِّي بَيْنَكُمْ وَبَيْنَ إِخْوَانِنَا. فَيُقَاتِلُونَهُمْ فَيَنْهَزِمُ ثُلُثٌ لَا يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ أَبَدًا وَيَقْتُلُ ثُلُثُهُمْ أَفْضَلُ الشُّهَدَاءِ عِنْدَ اللَّهِ وَيَفْتَحُ الثُّلُثُ لَا يَفْتَنُونَ أَبَدًا فَيَفْتَحُونَ قُسْطَنْطِينِيَّةَ فَبَيْنَمَا هُمْ يَقْتَسِمُونَ الْغَنَائِمَ قَدْ عَلَّقُوا سُيُوفَهُمْ بِالزَّيْتُونِ إِذْ صَاحَ فِيهِمُ الشَّيْطَانُ إِنَّ الْمَسِيحَ قَدْ خَلَفَكُمْ فِي أَهْلِيكُمْ. فَيَخْرُجُونَ وَذَلِكَ بَاطِلٌ فَإِذَا جَاءُوا الشَّامَ حَرَجَ فَبَيْنَمَا هُمْ يُعِدُّونَ لِلْقِتَالِ يَسُورُونَ الصُّفُوفَ إِذْ أَقِيمَتِ الصَّلَاةُ فَيَنْزِلُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ فَاْمَهُمْ فَإِذَا رَأَاهُ عَدُوُّ اللَّهِ ذَابَ كَمَا يَذُوبُ الْمِلْحُ فِي الْمَاءِ فَلَوْ تَرَكَه لَأَنْدَابَ حَتَّى يَهْلِكَ وَلَكِنْ يَقْتُلُهُ اللَّهُ بِيَدِهِ فَيُرِيهِمْ دَمَهُ فِي حَرْبَتِهِ. » {الحديث: ۷۲۰۷=۷۲۳۵ فتح الملهم} :

ئەبو ھورەیرە (رەزای خودای لێ بێ) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی:

(قیامەت ھەڵناسێ ھەتا لەشکری رۆم لە ئەعماق ھۆردوبەز دەکەن). یا فەرمووی (دروودی خودای لەسەر بێ): (لەشکری رۆم لە دابیی باروبنەیی لێ دەخەن و دەگەنە دەورووبەری مەدینەی درەخشان، جا لەشکری لە مەدینەووە بۆیان دەر دەچن، لەو سەر دەمەدا باشتەری دانیشتوانی سەر رووی زەوی خۆیانن، کاتێ ھەردوو لەشکری بەرابەری یەکتری ریز دەبەستن بۆ شەر، رۆمەکان بە موسولمانەکان دەلێن: ئێوە رێگەمان بۆ چۆڵ بکەن، ئێمە بەس لەگەڵ ئەوانەدا جەنگ دەکەین، کە دیلیان لە ئێمە گرتوووە مال و منالێان بە تالانی بردووین. موسولمانەکانیش دەزانن کە

مەھەستىيان لەم قەسەيە بىيانوو مەھانەيە، لەبەرئەو دەفرەموون: نا بەخودا شتى وا ناکەين و رێگەتان پێ نەدەين و نايەلێن کە پەنجەيان بۆ ببەن، چۆن شتى وا دەکەين ئەوانە براى ئايىنى ئێمەن، چۆن پشتيان بەردەدەين، ئيتەر دەچن بەگزياندا. جا سێيەکی لەشکری موسوڵمانەکان دەشکێن و هەلدین، ئەوانە هەتا هەتايە خودا تەوبە و پەشيمانىيان ئێ گيرناکا، سێيەکیکيشيان ئێ دەکوژرێن و دەبن بە باشترين شەھيدان لەلای خودا، سێيەکەکەى تريشيان شەر دێنەو دەو سەردەکەون، ئەمانەيش هەرگيزاو هەرگيز تووشى ئاشووب و دووچارى فیتنە نابن، جا لەشکری رۆم دەشکێن و، بەشەر شوپيان دەکەون هەتا دەيانکەنەو بەناو قوستەنتەنيەداو، قوستەنتەنيە دەگرن، جا لەپاش گرتنى قوستەنتەنيە، پشووێ دێن و شیرەکانيان بەدارى زەيتوونا هەل دەواسن و جەنگ تەواو دەبن و، خەريک دەبن مالى تالانى دابەش دەکەن، لەودەمەدا لەناکاو شەيتان دەقريشکێن بەناويانداو، دەلێ: جەجالە کۆرە مووشى هەلاتباز لە شوپى ئێو شادبوو بە کەس و کارو مال و منائان!

ئەم قەسەيەيش لەخۆيا درۆيە، چونکە جەجال ناچیتە مەدينە و هيشتايش هەل نەساو، بەلام ئەوان لەشار دەرەچن و دەرۆن تا دەگەنە شام، ئەوسا جەجال پەيدادەبێ، جا و ئەوان خۆيان ئامادە دەکەن بۆ شەر، ریزەکانيان رێک دەخەن، رۆژێ قامەت بۆ نوێژ دەکری، لەوکاتەدا عيسای کورێ مەريەم (دروودو سلاوى خودای لەسەر بن) لە ئاسمانەو دادەبەزێ و بەرنوێژي ئێو نوێژەيان بۆ دەکا، جا کە جەجال ئێو دوشمى خودايە هەر کە چاوى بە عيسای کورې مەريەم دەکەوێ، ئيتەر وەك خويى ناو ئاو دەتويەتەو، ئەويش ئاو دەتويەتەو، گريمان ئەگەر عيسا وازيشى ئێ بەيێن و نەيکوژێ، خۆی لە خۆيەو هەر لەناو دەچێ و دەتليسيەتەو، بەلام خودا بەدەستى عيسا دەيکوژێ، وە عيسا خويى جەجاليان بەسەرى نيزەکەيەو پێ نيشان دەدا، تا خەلک باش باوەرپکەن کەوا جەجال تۆپيوە!). {تاج/۵، زنجيرە: ۱۰۳، ژمارە: ۵۵۵۳ — گرتەوێ قوستەنتەنيە}.

روونکردنهوه:

هه‌ندی ده‌فهرموون: ئه‌عماق شوینیکه له ده‌ووروبه‌ری شاری مه‌دینه، نه‌وه‌وی ده‌فهرموو: ناوی شوینیکه له نزیکه‌ی حه‌له‌به‌وه، هه‌روا راجیایی له (داب‌ق)یشدا هه‌یه، هه‌ندی ده‌فهرموون: ناوی شوینیکه له مه‌دینه کراوه به بازار، هه‌ندی تر ده‌فهرموون: ناوی گون‌دیکه له نزیکه‌ی حه‌له‌به‌وه.

۱۵۵۸) له‌شکری په‌لاماری به‌یتوللاً ده‌دات رو‌ده‌چن به‌ناخی زه‌ویدا.

(۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

باب: فِي الْخُسْفِ بِالْجَيْشِ الَّذِي يَوْمَ الْبَيْتِ

۲۰۳۰- عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ الْقُبَيْطَةِ قَالَ دَخَلَ الْحَارِثُ بْنُ أَبِي رَبِيعَةَ وَعَبْدُ اللَّهِ بْنُ صَفْوَانَ وَأَنَا مَعَهُمَا عَلَى أُمَّ سَلَمَةَ أُمَّ الْمُؤْمِنِينَ فَسَأَلَاهَا عَنِ الْجَيْشِ الَّذِي يُخْسَفُ بِهِ وَكَانَ ذَلِكَ فِي أَيَّامِ ابْنِ الزُّبَيْرِ فَقَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- «يَعُودُ عَائِدٌ بِالْبَيْتِ فَيُبْعَثُ إِلَيْهِ بَعْثٌ فَإِذَا كَانُوا بَيْدَاءَ مِنَ الْأَرْضِ خُسِفَ بِهِمْ». فَقُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ فَكَيْفَ بِمَنْ كَانَ كَارَهَا قَالَ «يُخْسَفُ بِهِ مَعَهُمْ وَلَكِنَّهُ يُبْعَثُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى نَبِيِّهِ». وَقَالَ أَبُو جَعْفَرٍ هِيَ بَيْدَاءُ الْمَدِينَةِ. {الحدیث: ۷۱۶۹ = ۷۱۹۶ فم}:

عوبه‌یدوللای کوری ئه‌ل‌قیبطیه‌یه‌یه‌فه‌رمووی: له‌خزمه‌تی حاریشی کوری ئه‌بو ره‌بیعه‌و عه‌بدوللای کوری سه‌فواندا چووین بو‌خزمه‌تی ئوم سه‌له‌مه‌ی دایکی باوه‌ردارانی هاوسه‌ری پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودا له‌پی‌غه‌مبه‌رو ره‌زای خودا له‌هاوه‌لان و هاوسه‌رانی بئ) پرسیا‌ری ئه‌و له‌شکره‌یان لی‌کرد که رو‌ده‌چن به‌ناخی زه‌ویدا؟ ئه‌م سه‌ردان و پرسیا‌رو وه‌لامه‌یش له‌و سه‌رده‌مه‌دا بوو، که عه‌بدوللای کوری زوبه‌یر فه‌رمان‌ره‌وا بوو له‌مه‌دینه، ئوم سه‌له‌مه‌یش فه‌رمووی: پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) فه‌رمووی: (په‌نا به‌ری په‌نا ده‌باته به‌ر به‌یت و هانا ده‌باته به‌ر خانه‌ی خودا، هه‌تا زۆردار نه‌یکوژی، جا له‌شکری ده‌نیرن بو‌گیانی، کاتی له‌شکره‌که ده‌گه‌نه بیابانی به‌یداء، که ناوی شوینیکه‌ی تایبه‌ته له‌نیوانی مه‌که‌و مه‌دینه‌دا،

دهشتیکی لووس و پووسه، وا له نزیکی ذولحوله یفه وه، که لهشکره که دهگه نه ئه وئ هه موویان رۆده چن به ناخی زه ویدا).

منیش عه رزیمکرد: ئه ی پیغه مبه ری خودا! ئه و لهشکره که ده چن بۆ گیانی ئه و په نا هی نه ره، که په نا ده باته به ر خانه ی خودا، هه موویان وهک یهک نین، هه یانه به زۆر هی نه راوه و پئی ناخۆشه که هاتووه بۆ ئه م ئه رکه نا ره وایه، ئه ی ئه وه چۆن رۆده چن له گه ل ئه و نا هه قیکاران هه دا؟ فه رمووی: (ئه ویش له گه ل ئه وانا رۆده چن به ناخی زه ویدا، به لām له رۆژی قیامه تدا، له سه ر نیاز ی خۆی زیندوو ده کری ته وه و به پئی نیاز ی دلی پاداش ده دری ته وه، به چاک یا به خراپ).

ئه بو جه عفه ری ئه ل-باقیر، فه رمووی: ئه و شوینه که ئه و لهشکره ی تیا دا رۆده چن بیابانه که ی مه دینه یه، که وا له نزیکی ذولحوله یفه وه. {تاج/۲، زنجیره: ۱۳۷، ژماره: ۱۷۲۴ + تاج/۵، زنجیره: ۸۷، ژماره: ۵۴۸۳} + {تاج/۵، زنجیره: ۹۷، ژماره: ۵۵۳۹ - له هۆزی سه قیف هه لات بازو ... هه ل ده که وئ} + {ریاض الصالحین/۴، زنجیره: ۳۷۰، ژماره: ۱۸۳۰}.

۱۵۵۹) باسی نیشته جی بوون له مه دینه و گه شه کردنی خانوبه ره لی له پیتش

دا هاتنی قیامه تدا. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

باب: فِي سَكْنَى الْمَدِينَةِ وَعِمَارَتِهَا قَبْلَ السَّاعَةِ

۲۰۳۱- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « تَبْلُغُ الْمَسَاكِينُ إِهَابَ أَوْ يَهَابَ ». قَالَ زُهَيْرٌ قُلْتُ لِسَهْلٍ فَكَمْ ذَلِكَ مِنَ الْمَدِينَةِ قَالَ كَذَا وَكَذَا مِيلًا. {الحديث: ۷۲۱۹ = ۷۲۵۰ فم:}

ئه بو هورهیره (رهزای خودای لی بن) فه رمووی: خۆشه وویست (دروودی خودای له سه ر بن) فه رمووی: (خانوبه ره ده گاته ئیهاب) زوههیر که که سی سییه مه له پاش ئیمامی موسلیم له رسته ی ئه م فه رمووده یه دا، فه رمووی: به سه هه یلی مامۆستای خۆم گوت: (ئیهاب چه ندئ له مه دینه وه دووره؟) فه رمووی: چه ند میلی له مه دینه وه دووره. {تاج/۵، زنجیره: ۱۰۵، ژماره: ۵۵۷۱}.

۱۵۶۰) پىياويكى دوولاق بارىكى حەبەشەيەى كەعبە دەرووخىنى. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

بَاب: يُخَرَّبُ الْكَعْبَةَ ذُو السُّوَيْفَتَيْنِ مِنَ الْحَبَشَةِ

۲۰۳۲- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - عَنِ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - قَالَ « يُخَرَّبُ الْكَعْبَةَ ذُو السُّوَيْفَتَيْنِ مِنَ الْحَبَشَةِ ». {الحديث: ۷۲۳۴ = ۷۲۶۵ فم. تجريد البخارى/ ۲، رقم: ۷۶۳ = ۱۵۹۱، ۱۵۹۶، ۱۵۹۵. نسائي. مناسك: ۲۹۰۴. تحفة الأشراف: ۱۳۳۳۰} :

ئەبو ھورەيرە (رەزاي خوداي لى بىن) فەرەمووى: خۆشەويست (دروودى خوداي لەسەر بىن) فەرەمووى: پىياويكى دوو لاق بارىكى حەبەشەيەى كەعبە دەرووخىنى. {تاج/ ۲، زنجيرە: ۱۳۷، ژمارە: ۱۷۲۵}.

۱۵۶۱) ھاكا خەلكى عىراق پارەو پوول و سەرەنەكەى سەريان نەدەن.

(۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

بَاب: فِي مَنَعِ الْعِرَاقِ دِرْهَمًا

۲۰۳۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - « مَنَعَتِ الْعِرَاقُ دِرْهَمَهَا وَقَفِيْزَهَا وَمَنَعَتِ الشَّامُ مُدِّيَهَا وَدِينَارَهَا وَمَنَعَتِ مِصْرُ إِرْدَبَهَا وَدِينَارَهَا وَعُدْتُمْ مِنْ حَيْثُ بَدَأْتُمْ وَعُدْتُمْ مِنْ حَيْثُ بَدَأْتُمْ ». شَهْدَ عَلَى ذَلِكَ لَحْمُ أَبِي هُرَيْرَةَ وَدَمُهُ. {الحديث: ۷۲۰۶ = ۷۲۳۴ فم} :

ئەبو ھورەيرە (رەزاي خوداي لى بىن) فەرەمووى: خۆشەويست (دروودى خوداي لەسەر بىن) فەرەمووى: (ھاكا ولاتى عىراق خەرجى خەلەو خەرمانو، مەكاتو باجى مال و خەرجى پوول و پارەيان نەدا، ھەروا ھاكا خەلكى شام سەرەنەو باجو خەرجى خەلەو خەرمانو پووليان نەدا، ھەروەھا ھاكا خەلكى مېصر سەرەنەو باجو خەرجى خەلەو خەرمانو پارەو پووليان نەدا، بەرە بەرە دەگەرپنەو بەرەو ئەو شوپنە كە لىوودى بەھەر چوارلادا بلاو بوونەو ئىسلامتان پەخشەو کرد). سى جار خۆشەويست (دروودى خوداي لەسەر بىن) ئەم رستەيەى دواوودى دووبارە کردوود: (بەرە بەرە دەگەرپنەو بەرە تاد). ئەوجا ئەبو ھورەيرە فەرەمووى: گوشت و خويىنى ئەبو ھورەيرە (رەزاي خوداي لى بىن)

بنی له سهر راستو دروستی نهم فهرموودهیه شایه تی ددها. {تاج/۵، زنجیره: ۱۰۸، ژماره: ۵۵۹۳ - باسی خه لیفه مه هدی} + {تاج/۵، زنجیره: ۱۰۵، ژماره: ۵۵۷۲}.

۲۰۳۴ - عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ «لَيْسَتْ السَّنَةُ بِأَنْ لَا تُمَطَّرُوا وَلَكِنَّ السَّنَةَ أَنْ تُمَطَّرُوا وَتُمْطَرُوا وَلَا تُنَبِّتُ الْأَرْضُ شَيْئًا». {الحديث: ۷۲۲۰ = ۷۲۵۱ فم}:

نه بو هورمیره (رهزای خودای لی بنی) فهرمووی: خو شه ویست (دروودی خودای له سهر بنی) فهرمووی:

(گرانی و سالی نه هاتی به بنی بارانی نییه، به لام نه هاته سالی راستی نه ودهیه که په ستا په ستا بارانتان بو بباری، که چی زهوی هیچ شینایی سه وز نه کا). {تاج/۵، زنجیره: ۵، ۸۸، ژماره: ۵۵۰۳ - خه بهردان له فیتنه}.

۱۵۶۲) سپارده هه ل دهگیری (نه مانه ت نامینئ) بروا له دل ده سربته وه.

(۳۶۵ - ۳۶۶)

بَابُ فِي رَفْعِ الْأَمَانَةِ وَالْإِيمَانِ مِنَ الْقُلُوبِ

۲۰۳۵ - عَنْ حَدِيثَةٍ قَالَتْ حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- حَدِيثَيْنِ قَدْ رَأَيْتُ أَحَدَهُمَا وَأَنَا أَتَنْتَظِرُ الْآخَرَ حَدَّثَنَا «أَنَّ الْأَمَانَةَ نَزَلَتْ فِي جَذْرِ قُلُوبِ الرِّجَالِ ثُمَّ نَزَلَ الْقُرْآنُ فَعَلِمُوا مِنَ الْقُرْآنِ وَعَلِمُوا مِنَ السُّنَّةِ». ثُمَّ حَدَّثَنَا عَنْ رَفْعِ الْأَمَانَةِ قَالَ «يَنَامُ الرَّجُلُ النَّوْمَةَ فَتُقْبِضُ الْأَمَانَةُ مِنْ قَلْبِهِ فَيَظِلُّ أَثَرُهَا مِثْلَ الْوَكْتِ ثُمَّ يَنَامُ النَّوْمَةَ فَتُقْبِضُ الْأَمَانَةُ مِنْ قَلْبِهِ فَيَظِلُّ أَثَرُهَا مِثْلَ الْمَجْلِ كَجَمْرِ دَحْرَجْتُهُ عَلَى رِجْلِكَ فَتَنْفَطِرُ فَتَرَاهُ مُتَشَبِّهًا وَلَيْسَ فِيهِ شَيْءٌ - ثُمَّ أَخَذَ حَصَاةً فَدَحْرَجَهَا عَلَى رِجْلِهِ - فَيُصْبِحُ النَّاسُ يَتَّبَاعُونَ لَا يَكَادُ أَحَدٌ يُودِي الْأَمَانَةَ حَتَّى يَقَالَ إِنَّ فِي بَنِي فُلَانٍ رَجُلًا أَمِينًا. حَتَّى يَقَالَ لِلرَّجُلِ مَا أَجَلَدُهُ مَا أَظْرَفُهُ مَا أَعْقَلُهُ وَمَا فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ حَبَّةٍ مِنْ خَرْدَلٍ مِنْ إِيْمَانٍ». وَلَقَدْ أَتَى عَلَى زَمَانٍ وَمَا أَبَالَى أَيْكُمْ بَايَعْتُ لِمَنْ كَانَ مُسْلِمًا لِيَرُدَّنَّهُ عَلَى دِينِهِ وَلَكِنْ كَانَ نَصْرَانِيًّا أَوْ يَهُودِيًّا لِيَرُدَّنَّهُ عَلَى سَاعِيهِ وَأَمَّا الْيَوْمَ فَمَا كُنْتُ لِأُبَايِعَ مِنْكُمْ إِلَّا فُلَانًا وَفُلَانًا. {الحديث: ۳۶۵ = ۳۷۹ فم. تجريد البخاری بالكوردی/۵، رقم: ۲۰۲۰ = ۶۴۹۷، ۷۰۸۹، ۷۲۷۶}:

حوزه‌یفه‌ی کوری یه‌مان (رمزای خودای لی بین) فهرمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سهر بین)

دوو فهرمایشتی له‌بارهی سپارده‌وه پیمان فهرموو، یه‌کیکیانم به‌چاوی خۆم دی هاته‌دی، که بریتی بوو، له هاتنی سپارده (ئه‌مانه‌ت) وه چاوه‌روانی ئه‌وی تریشیانم که‌بێته دی، که بریتییه له نه‌مانی ئه‌مانه‌ت. واته: سپارده. فهرمایشتی یه‌که‌م ئه‌وه‌بوو فهرمووی پیمان: (ئه‌مانه‌ت – واته: سپارده – که هاته خواره‌وه له‌ناخی دلی پیاو چاکانا، ره‌گو ریشه‌ی داکوتاو جیگه‌ی خۆی گرت، به‌ره به‌ره قورئانیش ده‌هاته خواره‌وه، هه‌روا سوننه‌تی پیغه‌مبه‌ریش له‌دوا قورئان ده‌هات، ئیتر ئه‌وانیش به‌فیربوونی قورئان و به‌زانیی شهریعت و یاسا نامه‌ی خودا، سپارده‌یان به‌باشی و به‌جوانی په‌روه‌رده ده‌کرد).

فهرمایشتی دووهم: ئه‌وه بوو که باسی نه‌مانی ئه‌مانه‌تی بۆ کردین. فهرمووی: (دروودی خودای له‌سهر بین): (کاتی ئه‌مانه‌ت هه‌ل ده‌گیری، به‌ره‌به‌ره نامینی و شوینه‌واری کویر ده‌بێته‌وه، پیاو ده‌بی خه‌وی لی ده‌که‌وی و له‌و خه‌وه‌دا سپارده له‌ دلی و ده‌ده‌گیریته‌وه، به‌ره به‌ره شوینه‌که‌شی له‌ناو دلا کویر ده‌بێته‌وه له‌سهر ئه‌م شیوه‌یه:

ئه‌مجار شوینه‌که‌ی وه‌ک نیتکه‌یه‌کی ره‌ش ده‌می‌نێته‌وه، دووهمجار که‌خه‌وی لی ده‌که‌وی ئه‌وه‌دیشی ماوه له‌ دلیا ئه‌ویش ده‌رواو هیچی نامینی. ئیتر شوینه‌که‌ی وه‌ک تلۆقی لی دی. نووری ئه‌مانه‌ت (واته: رووناکی سپارده) کاتی له‌ دل بارده‌کا، وه‌ک ئه‌و پشکویه وایه‌ بینیی به‌ قاجی خۆتاو، شوینه‌که‌ی هه‌لتۆقی، ته‌ماش ده‌که‌یت قاجت بلۆق ده‌کاو بلۆقه‌که‌و شوین بلۆقه‌که‌ هه‌تا ماوه‌یی ده‌می‌نی، به‌لام پشکۆکه نه‌ماوه و سکه‌که‌ دیار نییه، ئه‌مانه‌تیش که له‌دل باری کرد ئاوايه!

ئه‌وجا بۆ پتر رونکردنه‌وه‌ی مه‌به‌سته‌که، چه‌وێکی هه‌لگرت و تلانیه‌وه به‌سهر قاجی خۆیاو، نیشانیدا که پشکۆکه ئاوا بنی به‌ قاجی خۆیدا، فهرمووی: (ئیتر به‌ره‌به‌ره که‌س متمانه به‌ که‌س نا‌کا، تاوا لی دی خه‌لک مامه‌له‌و سه‌ودا له‌گه‌ل یه‌که‌تری ده‌که‌ن، به‌لام خه‌ریک ده‌بی که‌س ئه‌مانه‌ت به‌جی نه‌هینی، تاوا لی دی

پیاوی ئەمەندارو دەست پاک واکەم دەبی، دەلێن: لەناو فیسارە خێلدا پیاویکی دەست پاکێ ئەمەندار ماوه!

وای لێ دێ دەبی بە پاشا گەردانییەکی وا، قسەو بەلێن و گوتاریان بایەخی نامینی، پیاوی وا پەیدا دەبی سەنگی دەنکە خەرتەلەیی چییە، باوەرو ئیمان لەدەیدا نییە، کەچی پێی دەلێن: ئای لەم شا پیاوه، چەندە ژێرو تیژ بیرو هۆشیارە، یا چەندە سەلارو ناسک و نازدارە، یا چەندە بە جەرگو رهشیدو نازایە! (بەرستی ئیستا رێک وایە: ۲۰۱۰/۱۱/۱۰)

حوزیفە (ڕەزای خودای لێ بی) فەرمووی: ئەو سەردەمە بەسەر چوو، کەمەن دەر بەست نەبووم کە لەگەڵ هەراکامیکتانا مامەڵەو سەودام بکردایە دەر بەست نەبووم مەترسیم نەبوو، چونکە مامەڵەکارەکە ئەگەر خۆی موسلمان بوایە، ئەوا ئایین و دینەکە ی نەیدەهێشت کە گزی و ناپاکیم لێ بکا، خو ئەگەر گاورو جوولەکەیش بوایە، سەرکارەکە ی سەری، بەرپرسە موسلمانەکە ی سەری، نەیدەهێشت کە گزی ناپاکیم لێ بکا!.

بەلام ئەمڕۆ مەگەر لەگەڵ فیسارە کەسو ئەو فیسارە کەسدا، بتوانم مامەڵەو سەودا بکەم و لێیان دانیابم، کە ناپاکیم لەگەڵدا ناکەن! {تاج: ۵، زنجیرە: ۱۸، ژمارە: ۵۲۱۷ - باسی سپاردە هەڵ دەگیری = ریاض/۱، زنجیرە: ۲۵، ژمارە: ۲۰۰}. {بەروانە: ژمارە: (۱۹۹۰) کە لەپێشەوه رابورد + ریاض/۴، زنجیرە: ۲۷۰، ژمارە: ۱۸۶۱}.

۱۵۶۲) لەپیش هاتنی ئاخر زەمانا جێنشینێ دەبی مال بە چنگ و مشت، بەبی

شومار بە خەلک دەبەخشی. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

بَاب: يَكُونُ فِي آخِرِ الزَّمَانِ خَلِيفَةٌ يَحْتَمِلُ الْمَالَ حَتَّى

۲۰۳۶- عَنِ الْجُرَيْرِيِّ عَنْ أَبِي نَضْرَةَ قَالَ كُنَّا عِنْدَ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ فَقَالَ يُوشِكُ أَهْلُ الْعِرَاقِ أَنْ لَا يُجَبَى إِلَيْهِمْ قَفِيزٌ وَلَا دِرْهَمٌ. قُلْنَا مِنْ أَيْنَ ذَلِكَ قَالَ مِنْ قَبْلِ الْعَجَمِ يَمْنَعُونَ ذَلِكَ. ثُمَّ قَالَ يُوشِكُ أَهْلُ الشَّامِ أَنْ لَا يُجَبَى إِلَيْهِمْ دِينَارٌ وَلَا مُدٌّ. قُلْنَا مِنْ أَيْنَ ذَلِكَ قَالَ مِنْ قَبْلِ الرُّومِ. ثُمَّ سَكَتَ هُنَيْئَةً ثُمَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- «

يَكُونُ فِي آخِرِ أُمَّتِي خَلِيفَةٌ يَخْشَى الْمَالَ حَشِيًّا لَا يَعُدُّهُ عَدَدًا». قَالَ قُلْتُ لِأَبِي نَضْرَةَ وَأَبِي الْعَلَاءِ أَتَرَيَانِ أَنَّهُ عُمَرُ بْنُ عَبْدِ الْعَزِيزِ فَقَالَا لَا. {الحديث: ۷۲۴۲ = ۷۲۷۵ فم} :

جوردهیره (رحمتهی خودای بی) فهرمووی: نه بو نه ضره فهرمووی: له خزمهتی جابیری کوری عهبدو لادا بووین، فهرمووی: هاکا خه لکی عیراق خه رچی خه له و خهرمان و، مه کات و باجی مال و خه رچی پوول و پاره یان نه دا! گوتمان: نه وه له به رچی؟ فهرمووی: عه جه م نه م و لات ه داگیر ده که ن و قه ده غه ی نه وه یان بی ده که ن که یارمه تی موسولمانان بدن. له پاشا فهرمووی: هاکا خه لکی شام سه رانه و باج و خه رچی خه له و خهرمان و پوول و پاره یان نه دا! گوتمان: نه ی نه وه له به رچی؟ فهرمووی: به هو ی رو مه وه. له پاشا جابیر توژی رامو فهرمووی: پیغه مبه ر (دروودی خودای له سه ر بی) فهرمووی: (له چینی پاشینی نو مه تی مندا جینشین دهبی به لا گو یل و لامشت پاره و پوول دهبه خشیت ه وه و به ژماردن نایژمی ری). جوردهیری قسه به ر (راوی) ده فهرمووی: گوتم: به نه بو نه ضره و نه بو عه لاء: ئایا ئیوه له و باوه رده ان که نه و جینشین ه عومه ری کوری عه بدولعه زیز بی؟ فهرموویان: نه. {تاج/۵، زنجیره: ۱۰۸، ژماره: ۵۵۹۳ - باسی خه لیفه مه هدی} → {بروانه: ژماره: ۲۰۲۳} + {ریاض/۴، زنجیره: ۳۷۰، ژماره: ۱۸۲۴}.

۱۵۶۴) باسی نه و نیشانه و هه وائه سه ر سو رهینه رانه ی که له پیتش هاتنی قیامه تدا ده وه و مین. (۷۱۶۴ - ۷۲۱۴)

باب: فِي الْآيَاتِ الَّتِي تَكُونُ قَبْلَ السَّاعَةِ

۲۰۳۷- عَنْ حُذَيْفَةَ بْنِ أَسِيدٍ الْغِفَارِيِّ (رضي الله عنه) قَالَ أَطْلَعَ النَّبِيُّ -صلى الله عليه وسلم- عَلَيْنَا وَنَحْنُ نَتَذَكَّرُ فَقَالَ « مَا تَذَكَّرُونَ ». قَالُوا نَذْكُرُ السَّاعَةَ. قَالَ « إِنَّهَا لَنْ تَقُومَ حَتَّى تَرَوْنَ قَبْلَهَا عَشْرَ آيَاتٍ ». فَذَكَرَ الدُّخَانَ وَالدَّجَالَ وَالدَّابَّةَ وَطُلُوعَ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا وَنُزُولَ عِيسَى ابْنِ مَرْيَمَ وَيَأْجُوجَ وَمَأْجُوجَ وَثَلَاثَةَ خُسُوفٍ خُسُوفٍ بِالشَّرْقِ وَخُسُوفٍ بِالْمَغْرِبِ وَخُسُوفٍ بِجَزِيرَةِ الْعَرَبِ وَآخِرُ ذَلِكَ نَارٌ تَخْرُجُ مِنَ الْيَمَنِ تَطْرُدُ النَّاسَ إِلَى مَحْشَرِهِمْ. {الحديث: ۷۲۱۴ = ۷۲۴۲ فم} :

حوزه‌یفه‌ی کوری ئوسه‌یدی غیفاری (ره‌زای خودای لب بئ) فه‌رمووی: جاری له‌ناو
خۆماندا، ئیمه له ژێرخانی‌کا بووین، گو‌فتوگو‌مان ده‌کرد، له‌وکاته‌دا هه‌زره‌ت (دروودی
خودای له‌سه‌ر بئ) هات به‌سه‌رمانا، فه‌رمووی: (ئه‌وه باسی چی ده‌که‌ن؟) گوتمان: باسی
قیامه‌ت ده‌که‌ین. فه‌رمووی: (قیامه‌ت به‌ریا نابێ، تا ئه‌م ده‌نیشانه‌یه له‌پیشیه‌وه
روونه‌ده‌ن). ئینجا هه‌زره‌ت (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) باسی ئه‌م نیشانه‌ی کرد: دووکه‌له‌که
(که پیشی ده‌لێن: نایه‌تی دوخان، که چل روژ ده‌خایه‌ن، به‌ری هه‌ناسه‌ی کافران
ده‌گرێ، بۆ موسولمانانیش له‌چه‌شنی هه‌لامه‌ته، له‌م نایه‌ته‌دا باسکراوه: {فَارْتَقِبْ
يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مُّبِينٍ} وه جه‌جالو دابه‌ه‌تول ئه‌رض که له‌م نایه‌ته‌دا
باسکراوه: {أَخْرَجْنَا لَهُمْ دَابَّةً مِّنَ الْأَرْضِ تُكَلِّمُهُمْ - النمل/۸۲}. وه دهرچوونی خو‌ر
له‌خو‌رئاواوه، خو‌ر له‌باتی ئه‌وه‌ی وه‌ک هه‌موو روژی له‌خو‌ره‌ه‌لاته‌وه هه‌لبێ، له
خو‌رئاواوه هه‌لدی، وه هاته‌نه‌ خواره‌وه‌ی عیسا‌ی کوری مه‌ریه‌م (دروودی خودا له‌سه‌ر
خو‌ی و له‌سه‌ر دایکی بئ) وه په‌یدا‌بوونی یه‌نجوو‌ج و مه‌نجوو‌ج و سێ رو‌چوون
(خه‌سف): رو‌چوونی له‌ رو‌ژه‌ه‌لات، رو‌چوونی له‌ رو‌ژئاوا، رو‌چوونی له‌ دورگه‌ی
عه‌ره‌ب، له‌دوا ئه‌مانه‌ ئاگرێ له‌ و‌لاتی یه‌مه‌نه‌وه دهرده‌چێ، خه‌لك به‌ره‌و خاکی
مه‌حه‌شر راده‌پێچێ!). {تاج/۵، زنجیره: ۱۰۵، ژماره: ۵۵۶۹}.

۱۵۶۵) به‌کرده‌وه‌ی باش ده‌ست پێشکه‌ری له‌قه‌ومانێ ئه‌و فه‌رته‌نه‌و ئاشووبانه‌

بکه‌ن که وه‌ک شه‌وه‌ زه‌نگ خه‌لك داده‌گرن. (۳۰۹)

بَابُ: بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ فِتْنًا كَقِطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ

۲۰۳۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ « بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ
فِتْنًا كَقِطْعِ اللَّيْلِ الْمُظْلِمِ يُصْبِحُ الرَّجُلُ مُؤْمِنًا وَيُمْسِي كَافِرًا أَوْ يُمْسِي مُؤْمِنًا وَيُصْبِحُ
كَافِرًا يَبِيعُ دِينَهُ بَعَرَضٍ مِنَ الدُّنْيَا ». {الحديث: ۳۰۹ = ۳۲۵ فم:}

ئه‌بو هوره‌یره (ره‌زای خودای لب بئ) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بئ) فه‌رمووی:

(به‌کرده‌وه‌ی باش ده‌ست پێشکه‌ری له‌قه‌ومانێ ئه‌و فه‌رته‌نه‌و ئاشووبانه‌ بکه‌ن که
وه‌ک شه‌وه‌ زه‌نگ خه‌لك داده‌گرن و دنیا تاریک ده‌که‌ن، خه‌لك واه‌ه‌ریان ئی

دهشیوئ و رییان لی دهگورئ، پیاو ههیه بهیانی موسولمانه و ئیواره کافره، ئیواره موسولمانه و بهیانی کافره، ئایینی خوئی دمهروشی بۆ شره و پرو پیتی جیهان). {تاج/۵، زنجیره: ۱۳، ژماره: ۵۸۲}.

(۱۵۶۱) به کردهوی باش پیش دهستی له شهش شت بکه. (۷۳۱۸ - ۷۳۲۵)

باب: بادرُوا بِالْأَعْمَالِ سِتًّا

۲۰۳۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ «بَادِرُوا بِالْأَعْمَالِ سِتًّا الدَّجَالُ وَالْدُّخَانُ وَدَابَّةُ الْأَرْضِ وَطُلُوعُ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا وَأَمْرُ الْأَعَمَّةِ وَخُورِيَصَةُ أَحَدِكُمْ» . {الحديث: ۷۳۲۳ = ۷۳۵۸ فم = ف.م = فتح الملهم شرح صحيح الإمام مسلم}:

ئهبو هورهیره (بمژای خودای لی بئ) فهرمووی: خو شه ویست (دروودی خودای له سه ر بئ) فهرمووی: (به کاری چاکه ههتا دهتوانن پیش دهستی له شهش کاره ساته سامناکانه بکه: یه کهم له جه جال. دووهم: لهو دوو که لهی که سه راسه ر جیهان داده گرئ، وه چل روژ ده مینیت هوه، ئه مهیش له پیش هه ستانی قیامه تدا روو ده دات. سییه م: دابه به تولنه رض (ده عبا بن عه ردیله). چواره م: له کاره ساتی هه له اتنی خو ر له خو رئاواوه، که نیشانه یه کی گه وره ی هاتنی قیامه ته. پینجه م: له مه رگ که وه ک ملوژم، یه خه ی یه ک به یه کتان ده گرئ و که ستان له چنگی قوتاری نابج. شه شه م: له هاتنی روژی دوا روژ، که وه ک کاره ساتی کی گشتی وایه، هه مووان وه ک یه ک داده گرئ). {تاج/۵، زنجیره: ۱۳، ژماره: ۵۸۴ - کاری چاک زوو بکری}.

روونکردنه وه:

۱- له رافه نامه (شه رحه) کانا، دمه رموون: هاتنی هه ریه ک له م نیشانه نه کاتی تاییه تی خو ی هه یه، به لام مه رج نییه که له سه ر ئه م ریز به ندیه، روو بده ن، که له فه رموو ده کاند ا گو تراون.

۲- مەبەست لە (دابەتولئەرض = دەعبا بن عەردیلە) ئەوویە، کە لە ئایەتی هەشتاو دوو لە سوورەتی نەملدا دەفەر مۆی: کاتی فەرمانی سزادان و قاری خودا هاتە سەر ئەو کافرانە، ئەو لە وکاتەدا لە زەوی صەفا، لە نزیکێ کابەتوللادا، لە شاری مەککە، حەییوانی دەرەدەکەین، بەناوی دابەتولئەرض، کە بەفەرمانی ئیمە دێتە زمان و قسە دەکا لە گەڵ خەلکە کەدا، کە مروۆقەکان لەو روژگارەدا گەشتوونەتە قوئاغیکی وا هیچ ئیمان و باوەڕپکیان نەماوە بە قسەى خودا و پیغەمبەر، لەبەرئەو کاتی ئەو هاتوو بەردە لایبری و بە چاوی خویان راستیەکان و حەقایق ببینن!). {تاج/۴، زنجیرە: ۱۰ - سوورەتی نەمل}.

(۱۵۶۷) خواپەرستی لە کاتی ناخوران و بخورانا. (۷۳۲۶ - ۷۳۲۷)

باب: الْعِبَادَةُ فِي الْهَرَجِ

۲۰۴۰- عَنْ مَعْقِلِ بْنِ يَسَارٍ (رضي الله عنه) رَدَّ إِلَى النَّبِيِّ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ « الْعِبَادَةُ فِي الْهَرَجِ كَهَجْرَةِ إِلَى ». {الحديث: ۷۳۲۶ = ۷۳۶۰ نم}:

مەعقلە کوری یەسار (ڕەزای خودای لێ بێ) فەرمووی: خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ)

فەرمووی: (خوا پەرستی لە کاتی تێکەو لێکەدا (واتە: لە کاتی هەرەج و مەرەج و حەیسە و بەیصەدا، کە کەس بەکەس نییە) وەك کۆچکردن وایە بۆلای من لە شاری مەدینە!). {تاج/۵، زنجیرە: ۱۰۶، ژمارە: ۵۵۸۶ - خێرو گەورەیی و خودا پەرستی لە ئاخر زەمانا}.

(۱۵۶۸) سەرگۆزەشتە ئیبنو صەییاد. (۷۲۷۳ - ۷۲۸۷)

باب: فِي قِصَّةِ ابْنِ صَيَّادٍ

۲۰۴۱- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رضي الله عنه) قَالَ خَرَجْنَا حُجَّاجًا أَوْ عُمَرَاءَ وَمَعَنَا ابْنُ صَائِدٍ - قَالَ - فَتَزَلْنَا مَنَزَلًا فَتَفَرَّقَ النَّاسُ وَبَقِيَ أَنَا وَهُوَ فَاسْتَوَحْشْتُ مِنْهُ وَخَشَّةٌ شَدِيدَةٌ مِمَّا يُقَالُ عَلَيْهِ - قَالَ - وَجَاءَ بِمَتَاعِهِ فَوَضَعَهُ مَعَ مَتَاعِي. فَقُلْتُ إِنَّ الْحَرَّ شَدِيدٌ فَلَوْ وَضَعْتُهُ تَحْتَ تِلْكَ الشَّجَرَةِ - قَالَ - ففعل - قَالَ - فَرَفَعْتُ لَنَا غَنَمًا فَأَنْطَلَقَ فَبَاءَ

بِعُسٍّ فَقَالَ اشْرَبْ أَبَا سَعِيدٍ. فَقُلْتُ إِنَّ الْحَرَ شَدِيدٌ وَاللَّبَنُ حَارٌّ. مَا بِي إِلَّا أَنِّي أَكْرَهُ أَنْ
أَشْرَبَ عَنْ يَدِهِ - أَوْ قَالَ أَخَذَ عَنْ يَدِهِ - فَقَالَ أَبَا سَعِيدٍ لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ أَخَذَ حَبْلًا فَأَعْلَقَهُ
بِشَجَرَةٍ ثُمَّ أَخْتَنِقَ مِمَّا يَقُولُ لِيَ النَّاسُ يَا أَبَا سَعِيدٍ مَنْ خَفِيَ عَلَيْهِ حَدِيثُ رَسُولِ اللَّهِ -
صلى الله عليه وسلم- مَا خَفِيَ عَلَيْكُمْ مَعْشَرَ الْأَنْصَارِ أَلَسْتُ مِنْ أَعْلَمِ النَّاسِ بِحَدِيثِ
رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- أَلَيْسَ قَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- «
هُوَ كَافِرٌ» وَأَنَا مُسْلِمٌ أَوَلَيْسَ قَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- «
هُوَ عَقِيمٌ لَا
يُولِدُ لَهُ» وَقَدْ تَرَكْتُ وَلَدِي بِالْمَدِينَةِ أَوْ لَيْسَ قَدْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-
« لَا يَدْخُلُ الْمَدِينَةَ وَلَا مَكَّةَ ». وَقَدْ أَقْبَلْتُ مِنَ الْمَدِينَةِ وَأَنَا أُرِيدُ مَكَّةَ قَالَ أَبُو سَعِيدٍ
الْخُدْرِيُّ حَتَّى كِدْتُ أَنْ أَعْدِرَهُ. ثُمَّ قَالَ أَمَا وَاللَّهِ إِنِّي لِأَعْرِفُهُ وَأَعْرِفُ مَوْلَدَهُ وَأَيْنَ هُوَ الْآنَ.
قَالَ قُلْتُ لَهُ تَبًّا لَكَ سَائِرَ الْيَوْمِ. {الحديث: ۷۲۷۹ = ۷۳۱۰} فم:

نهبو سهعیدی خودری (رمزی خودای لی بن) فهرمووی: سائی له مه دینه وه که و تینه
ریگه بو مه که که، بو چه ج یا فهرمووی: بو عه مره ده چووین، ئیبنو صهیادی شمان
له گه لدا بوو، له قوناغی لاماندا، خه لکه که هه ری که به لایه کدا بلا و دیان لی کرد، من و
نه و ماینه وه، ترسو سامیکی ته و اوم لی نیشت، له بهر نه و قسانه ی که له باره ی
نه و وه ده کریت، که گوایه ده لئین ججاله، فهرمووی: جا ئیبنو صهیاد
که لوپه له که ی خو ی هی نایه لای که لوپه له که ی من، منیش گوتم: خو ت ده زانی زور
گهرمه و گهرما که ی سه خته، نه وه بو شت و مه که کانت له بن نه و شیخه له ی تر دا
دانانییت، نه ویش له و ی داینا، فهرمووی: له دو وره وه رانی په زمان به دیی کرد، چو
پر کاسه یی شیر ی هی ناو گوتی: نه بو سه عید! شیر بخوره وه، منیش راستی که ی نه م
ویست که شیر ی ده ستی نه و بخومه وه به لام له بهر نه و گوتم: زور گهرما یه و شیر ی
خو ی گهرمه ناخومه وه نه ویش وه که هه ست به وه بکا، گوتی: نه ی نه بو سه عید!
له تا و قسه و پرته پرته ی نه م خه لکه ده مه و ی په تی له دار ی هه لخمه و خو م بخنکینم.
نه ی نه بو سه عید! گشت که سی فهرمو وده و فه رمایشته کانی پیغهم به ری لی ون بی
به لام له نیوه ون نابی، که کو مه نه و گه لی نه نصار و یاریده ده ران، تو خو ت یه کیکی

لهو كه سانهى كه زور باش شارهزای فهرموودهكانى پیغهمبه رن (دروودى خودای لهسهر بن) باشه پیغهمبه ر (دروودى خودای لهسهر بن) نه یفه رمووه: (كه ججال كافر وه لجال، من موسلمانم، نه دى نه وه نه یفه رمووه: كه ججال نه زوكه وه منالى نابى، به لام نه وه تانى كه من منالهم هه وه وه منالهم كانم نیستاكه وان له مه دینه، نه دى پیغهمبه ر (دروودى خودای لهسهر بن) له باره ججاله وه نه یفه رمووه: (كه ججال ناجیته مه كه وه مه دینه، كه چى نه وه تا من له مه دینه وه هاتووم ده شچم بو مه ككه. نه بو سه عید (رهزای خودای لب بن) فهرمووى: نه وه نده به كه ساسى سكالای حالى خوئى كرد، تا خه ريكبووم دلم پیى بسووتى، كه چى نینجا نیبنو صهیاد گوتى: وه لى به خودا من چاك نه وه (واته: ججال) دهناسم وه دزانم كه كیه وه له كوئى له دایك ده بى و نیستاكهش له كوئیه.

نه بو سه عید فهرمووى: منیش پییم گوت: هه تا ماوى هه ر رهنجه روى و ببى به په ندى پساتى!). {تاج/۵، زنجیره: ۹۶، ژماره: ۵۵۲۵ - سه رگوزه شته ی نیبنو صهیاد}.

۲۰۴۲- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ أَنَّ ابْنَ صَيَّادٍ سَأَلَ النَّبِيَّ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- عَنْ تُرْبَةِ الْجَنَّةِ. فَقَالَ: دَرَمَكَةُ يَبْضَاءُ مِسْكٌ خَالِصٌ. {الحديث: ۷۲۸۱ = ۷۳۱۲ فم}:

نه بو سه عید (رهزای خودای لب بن) فهرمووى: نیبنو صهیاد له باره ی خاكى به هه شته وه، پرسىارى له پیغهمبه ر (دروودى خودای لهسهر بن) كرد كه له چیه؟ فهرمووى: (رهنگى وهك رهنگى ئاردى سپى پاك وایه، بوئیشى وهك بوئى ميسك خو شه). {بروانه: تاج/۵، زنجیره: ۱۲۴، ژماره: ۵۷۱۱ - باسى خانوى به هه شته و خاك و زیخو چه وى}.

۲۰۴۳- عَنْ مُحَمَّدِ بْنِ الْمُثَنَّدِ قَالَ رَأَيْتُ جَابِرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ يَحْلِفُ بِاللَّهِ أَنَّ ابْنَ صَائِدِ الدَّجَالِ فَقُلْتُ أَتَحْلِفُ بِاللَّهِ؟ قَالَ: إِنِّي سَمِعْتُ عُمَرَ يَحْلِفُ عَلَى ذَلِكَ عِنْدَ النَّبِيِّ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- فَلَمْ يُنْكِرْهُ النَّبِيُّ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ-. {الحديث: ۷۲۸۲ = ۷۳۱۳ فم. تجريد البخارى بالكوردى / ۵، رقم: ۲۱۲۴ = ۷۳۵۵ فتح البارى شرح صحيح البخارى. أبو داود. ملاحم وفتن: ۴۳۳۱. تحفة الأشراف: ۳۰۱۹}:

موحه ممدی کوری مونکه دیر فهرمووی: به چاوی خوّم دیومه که جابیری کوری عه بدولّا سویندی به خودا دهخوارد که ئیبنو صهیاد جباله، منیش گوتم: چون سویند به خودا دهخوی له سه ره وه و له سه رچی بنیاتی سویند دهخوی؟ جابیر فهرمووی: بۆ خوّم گویم له عومهری کوری خهتاب بووه له خزمهتی پیغه مبهردا (دروودی خودای له سه ر بن) له سه ر ئه مه سویندی دهخوارد، که ئیبنو صهیاد جباله، که چی پیغه مبهردا (دروودی خودای له سه ر بن) لئی نه ده گرتو له م لایه نه وه خاموش بوو. {تاج/۵، زنجیره: ۹۶، ژماره: ۵۵۳۸ - سه ر گوزه شته ی ئیبنو صهیاد}.

۲۰۴۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ أَنَّ عُمَرَ بْنَ الْخَطَّابِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) انْطَلَقَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- فِي رَهْطٍ قَبْلَ ابْنِ صَيَّادٍ حَتَّى وَجَدَهُ يَلْعَبُ مَعَ الصَّبْيَانِ عِنْدَ أَطْمِ بْنِ مَعَالَةَ وَقَدْ قَارَبَ ابْنُ صَيَّادٍ يَوْمَئِذٍ الْحُلُمَ فَلَمْ يَشْعُرْ حَتَّى ضَرَبَ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- ظَهْرَهُ بِيَدِهِ ثُمَّ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- لِابْنِ صَيَّادٍ « أَتَشْهَدُ أَنَّي رَسُولُ اللَّهِ ». فَنَظَرَ إِلَيْهِ ابْنُ صَيَّادٍ فَقَالَ أَشْهَدُ أَنَّكَ رَسُولُ الْأُمِّيِّينَ. فَقَالَ ابْنُ صَيَّادٍ لِرَسُولِ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- أَتَشْهَدُ أَنَّي رَسُولُ اللَّهِ فَرَفَضَهُ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- وَقَالَ « آمَنْتُ بِاللَّهِ وَبِرُسُلِهِ ». ثُمَّ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- « مَاذَا تَرَى ». قَالَ ابْنُ صَيَّادٍ يَأْتِينِي صَادِقٌ وَكَاذِبٌ فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- « خُلِّطَ عَلَيْكَ الْأَمْرُ ». ثُمَّ قَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- « إِنِّي قَدْ خَبَأْتُ لَكَ خَبِيئًا ». فَقَالَ ابْنُ صَيَّادٍ « هُوَ الدُّخُّ ». فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- « أَحْسَأُ فَلَنْ تَعْدُو قَدْرَكَ ». فَقَالَ عُمَرُ بْنُ الْخَطَّابِ ذُرْنِي يَا رَسُولَ اللَّهِ أَضْرِبْ عُنُقَهُ. فَقَالَ لَهُ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- « إِنْ يَكُنْهُ فَلَنْ تُسَلِّطَ عَلَيْهِ وَإِنْ لَمْ يَكُنْهُ فَلَا خَيْرَ لَكَ فِي قَتْلِهِ ». وَقَالَ سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ: وَقَالَ سَالِمُ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ لَمَّا سَمِعْتُ عُمَرَ بْنَ عَبْدِ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- وَأَبِي بَنِي كَعْبٍ الْأَنْصَارِيِّ إِلَى النَّخْلِ الَّتِي فِيهَا ابْنُ صَيَّادٍ، حَتَّى إِذَا دَخَلَ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- النَّخْلَ، طَفِقَ يَتَقَيَّ بِجُدُوعِ النَّخْلِ، وَهُوَ يَخْتَلُ أَنْ يَسْمَعَ مِنْ ابْنِ صَيَّادٍ شَيْئًا قَبْلَ أَنْ يَرَاهُ ابْنُ صَيَّادٍ، فَرَأَاهُ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ-

- وهو مضطجع على فراش في قطيفة له فيها رمرمة ، فرأت أم ابن صياد رسول الله - صلى الله عليه وسلم - وهو يتقي بجذوع النخل ، فقالت لابن صياد يا صاف (وهو اسم ابن صياد) ، هذا محمد ، فثار ابن صياد ، فقال رسول الله - صلى الله عليه وسلم - « لو تركته بين » . قال سالم: قال عبد الله بن عمر: فقام رسول الله - صلى الله عليه وسلم - في الناس فأتى على الله بما هو أهله ، ثم ذكر الدجال فقال « إني أنذركموه ، وما من نبي إلا قد أنذر قومَه ، لقد أنذرهُ نوح قومَه ، ولكن ساقول لكم فيه قولاً لم يقله نبي لقومِه ، تعلمون أنه أعور وأن الله ليس بأعور » . وقال ابن شهاب وأخبرني عمر بن ثابت الأنصاري أنه أخبره بعض أصحاب رسول الله - صلى الله عليه وسلم - قال يوم حذر الناس الدجال « إنه مكتوب بين عينيه كافر يقرؤه من كره عمله أو يقرؤه كل مؤمن » . وقال « تعلموا أنه لن يرى أحد منكم ربّه عز وجل حتى يموت » . { الحديث: ٧٢٨٣ = ٧٣١٤ ، ٧٣١٥ ، ٧٣١٦ ، ٧٣١٧ فم. تجريد البخاري / ٢ ، رقم: ٦٤٢ = ١٣٥٤ ، ٣٠٥٥ ، ٦١٧٣ ، ٦١١٨ فتح الباري. ترمذی. الفتى: ٢٢٣٥. تحفة الأشراف: ٦٨٥٩ ، ١٩٩٠ } :

عبداللای کوری عومهر (رهزای خودا له خوئی و له باوکی بی) فهرمووی:
 عومهری کوری خه تتاب (رهزای خودای لای بی) له گهل دهسته یی له یاران ی پیغه مبهردا (درودی خودای له سهر بی) له خزمه تی هه زره تدا (درودی خودای له سهر بی) دهر چوون بو سووسه کردنی هه وال و باس و خواسی ئیبنو صهیاد، که مقو مقو داکه وتبوو، که گوايه ئیبنو صهیاد، له نه نجاما ده بی به ججال، جا که دهیدوزنه وه دهر وانن وا له ناو دهسته یی منالا یاری دهکات، له لای قه لاکه ی به نی مه غاله له مه دینه، نه وکاته ئیبنو صهیاد نزیک ی ره سیده بوون بوو، ئیبنو صهیاد به خوئی نازانی هه تا پیغه مبهردا (درودی خودای له سهر بی) له پشتیه وه دهستی ده کیشی به پشتیا، له پاشا به ئیبنو صهیادی فهرموو: (نایا شایه تی دده ی که من پیغه مبهردی خودام؟) جا ئیبنو صهیاد ته ماشای پیغه مبهردی کردو سهرنجیکی داو گوتی: شایه تی دده م که تو پیغه مبهردی عه ربه نه خوینده واره بی سواده گانی، نه نجا به پیغه مبهردی گوت: نه ی تو شایه تی دده ی که من پیغه مبهردی خودام؟ پیغه مبهردیش (درودی خودای له سهر بی) شتی وای نه سه لاندو

رەتى كىردەۋە فەرموۋى: (باۋمۇر بە خۇدا بە پېغەمبەرانى خۇدا ھەيە و بەس).
 ئەنجا پېغەمبەر (دروۋدى خۇداى لەسەر بىن) پېى فەرموۋ: (لە ھەۋالە نەيىيەكان، لە دەنگ و
 باسى غەيب چى لى دەزانى؟) گوتى: راستىشم بۇدى و درۆىشم بۇدى، پېغەمبەر
 (دروۋدى خۇداى لەسەر بىن) فەرموۋى: (سەريان لى شىۋاندوت). لەپاشا پېغەمبەر (دروۋدى خۇداى
 لەسەر بىن) پېى فەرموۋ: (من شتىكم بۇ تۆ گرتۆتە ناو دىلم، ئايا دەتوانى كە ھەلى
 بىنى و بزانى چى والەدلىما؟).

پېغەمبەر (دروۋدى خۇداى لەسەر بىن) ئەم ئايەتەى گرتبوو ھە دلى: {يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ
 بِدُخَانٍ مُّبِينٍ} كە باسى ئەم دوۋكەلە لە ژمارە (۲۰۳۹)د، رابورد.
 ئىبنو سەيىد گوتى: ئەۋە دوخە! نىۋەى وشەى (الدخان)ى زانى، بەلام بۇى
 تەۋاۋ نەكرا.

پېغەمبەر (دروۋدى خۇداى لەسەر بىن) پېى فەرموۋ: (چغە! رادەت ناكەۋى كە لە پلە و
 پاىەى خۆت، كە كۆلە ناننىە و كاھىنىيە، سەركەۋىت و پەى بەنھىنى و غەيبى
 خۇدايى بېەيى و بچىتە رىزى پېغەمبەران).

عومەرى كورى خەطاب (رەزى خۇداى لى بىن) فەرموۋى: ئەى پېغەمبەرى خۇدا! لىم
 كەپى و مۇلەتم بەدە با لەگەردنى بەدم. پېغەمبەر (دروۋدى خۇداى لەسەر بىن) فەرموۋى:
 (ئەگەر ئەۋبىن – واتە: ئەگەر ئىبنو سەيىد ججال بىن – ئەۋا تۆ دەرمقەتى
 نايەيت، چونكە ۋىستى خۇدا لەسەر ئەۋەيە كە دەبىن لەئاخر زەمانا ججال ھەلىس،
 خۆ ئەگەر ئەۋىش نەبىن، خىر لەكۈشتىدا نىيە بۇ تۆ).

سالى كورى عەبدوللاى كورى عومەر (رەزى خۇدا لەخۆى و لە باۋكى و لە
 باپىرى بىن) فەرموۋى: لە عەبدوللاى باۋكم بىست دەيفەرموۋ: لەپاشدا جارىكى
 ترىش پېغەمبەر خۆى و ئوبەيىەى كورى كەعبى ئەلئەنصارى – چوون بۇ ناو ئەۋ
 باخە خورمايەى كە ئىبنو سەيىد لەۋى بوو – پېغەمبەر (دروۋدى خۇداى لەسەر بىن) كە
 نرىك بوۋەۋە، خۆى دەدايە پەنا بنكى دارە خورماكان و لەپال قەدى ئەۋانەۋە بە
 ماتە مات، بە ئاسپايى لىى دەچوۋە پېشەۋە بەلكوۋ پېش ئەۋەى كە لە ئىبنو

صەيىاد ئاشكرا بېي، بەدز كە شىيىكى ئى بېيىستى، ئىبىنو صەيىاد لەسەر رايە خىيىك پالگە وتىبوو، لەناو پارچە يەك قەيىفە دا بوو، لەبەر خۇيەو، لەناو قەيىفە كە دا ورتە ورتى بوو، دايىكى ئىبىنو صەيىاد لەسەر ئەو ھالەي پىشەو، پىغەمبەرى بىنى، كەوا خۇي دەداتە پال قەدى دار خورماكان، لەبەر ئەو كورەكەي ئاگادار دەكاتەو ھە بانگى دەكات: صافى! ھۇ صافى! ئەو موھەممەد. ئىبىنو صەيىاد رادەپەر، پىغەمبەر (دروودى خوداي لەسەر بىن) فەرمووى: (ئەگەر دايىكى ئىيى بگەرايە خۇي ئاشكرا دەكرد كە چىيەو چى نىيە).

سالى كورى عەبدوللاي كورى عومەر (رەزاي خودايان ئى بىن) فەرمووى: باوكم فەرمووى: پىغەمبەر (دروودى خوداي لەسەر بىن) ھەئسا يەو وتارىكى بۇ خەلگە كە دا، سوپاسو ستايشى كە شايسىتەي خوداي گەورە بىن كردى و ئىنجا ھاتە سەر باسى ججال و فەرمووى: (من ھۇشيارتان دەكەمەو ھە ترسىتان دەخەمە بەر، ھەموو پىغەمبەرەكانى ترى پىش منىش گەلەكانى خۇيانىان ئاگادار كردۇتەو ھە مەترسى ئەو ھەيان خستونەتە بەر، نوو ھۇزو گەلى خۇي سەبارت بە ججال ھۇشيار كردۇتەو، بەلام من لەگەل ئەوانا ئەم حياوازييەم ھەيە: من لەبابەت ئەم نەحەلەتییەو، قەسەيەكتان بۇ دەكەم، كە ھىچ پىغەمبەرئى لەپىش مەو ئەم قەسو نىشانەيەي باس نەكردو ھە بۇ گەلى خۇي، ئەویش ئەمەيە: جەجال يەكەلەچا، كە خوداي گەورە يەكەلە چا نىيە!).

زوھرى كە ناسراو بە ئىبىنو شەھاب دەيفەرموو: عومەرى كورى ثابتى ئەنصارى ھەوالى بەمن دا: كە ھەندى لە يارانى پىغەمبەر خۇي (دروودى خوداي لەسەر پىغەمبەر و رەزاي خودا لەھەموو يارانى بىن) كە پىغەمبەر (دروودى خوداي لەسەر بىن) ئەو رۇژەي كە سەبارت بە جەجال ھۇشيارى دا بە خەلگ، فەرمووى: (لەناوچاوانى جەجال نووسراو: (كافر) گشت موسولمانى دەيخوئىتەو) يا فەرمووى: (ھەر كەسئى كەردەو ئەو نەحەلەتییەي پى ناخۇش بىن، دەيخوئىتەو!). ھەروەھا ھەزرىت (دروودى خوداي لەسەر بىن) فەرمووى: (خۇتان دەزان كە كەستان لە جىھاندا، خوداي خۇي بەچاوى سەر نابىنى ھەتا دەمرئ ئەوسا لە بەھەشتا دەيىنى، دەي خەلگ بە

ناسایی که جه جال هه لده دستێ به چاوی سه‌ریان ده‌یینن، ده‌ی نه‌گهر خوا بووایه له جیهاندا به چاوی سه‌ر نه‌ده‌یینرا. {تاج/۵، زنجیره: ۹۶ - سه‌رگوزده‌شته‌ی جبال = تاج/۵، زنجیره: ۱۱۲، ژماره: ۵۶۱۰ + ژماره: ۵۶۱۱ + ۵۶۱۶} + {ریاض/۴، زنجیره: ۳۷۰، ژماره: ۱۸۱۷ - باسی په‌خشانه جوانه‌کان...}.

۲۰۴۵ - عن ابنِ عَوْنٍ عَنْ نَافِعٍ قَالَ كَانَ نَافِعٌ يَقُولُ ابْنُ صَيَّادٍ. قَالَ قَالَ ابْنُ عُمَرَ لَقِيتُهُ مَرَّتَيْنِ - قَالَ - لَقِيتُهُ مَرَّتَيْنِ فَقُلْتُ لِبَعْضِهِمْ هَلْ تَحَدَّثُونَ أَنَّهُ هُوَ قَالَ لَا وَاللَّهِ - قَالَ - قُلْتُ كَذَبْتَنِي وَاللَّهِ لَقَدْ أَخْبَرَنِي بَعْضُكُمْ أَنَّهُ لَنْ يَمُوتَ حَتَّى يَكُونَ أَكْثَرُكُمْ مَالًا وَوَلَدًا فَكَذَلِكَ هُوَ زَعَمُوا الْيَوْمَ - قَالَ - فَتَحَدَّثْنَا ثُمَّ فَارَقْتُهُ - قَالَ - فَلَقِيتُهُ لَقِيَةً أُخْرَى وَقَدْ نَفَرْتُ عَيْنُهُ - قَالَ - فَقُلْتُ مَتَى فَعَلْتَ عَيْنُكَ مَا أَرَى قَالَ لَا أَدْرِي - قَالَ - قُلْتُ لَا تَدْرِي وَهِيَ فِي رَأْسِكَ قَالَ إِنْ شَاءَ اللَّهُ خَلَقَهَا فِي عَصَاكَ هَذِهِ. قَالَ فَتَخَرَّ كَاشِدٌ نَخِيرِ حِمَارٍ سَمِعْتُ - قَالَ - فَرَعَمَ بَعْضُ أَصْحَابِي أَنِّي ضَرَبْتُهُ بِعَصَا كَانَتْ مَعِيَ حَتَّى تَكَسَّرَتْ وَأَمَّا أَنَا فَوَاللَّهِ مَا شَعَرْتُ - قَالَ - وَجَاءَ حَتَّى دَخَلَ عَلَى أُمِّ الْمُؤْمِنِينَ فَحَدَّثَهَا فَقَالَتْ مَا تُرِيدُ إِلَيْهِ أَلَمْ تَعْلَمْ أَنَّهُ قَدْ قَالَ « إِنْ أَوَّلَ مَا يَبْعَثُهُ عَلَى النَّاسِ غَضَبٌ يَعْضِبُهُ ». {الحديث: ۷۲۸۷ ترقیم صحیح مسلم حسب ترقیم الشیخ خلیل مأمون شیخا = ۷۳۲۱ فم = ف.م = ترقیم فتح الملهم شرح صحیح مسلم}:

ئیبنو عمون فه‌رمووی: نافیع فه‌رمووی: عه‌بدو‌ل‌لای کورێ عومهر (په‌زای خودا له نافیع و ئیبنو عمون و عه‌بدو‌ل‌لای و عومهر بئ) فه‌رمووی: دوو جار گه‌یشتم به ئیبنو صه‌ییاد، جارێکیان که پێی گه‌یشتم کۆمه‌لێ له هاوه‌لانی خۆی له‌گه‌لدا بوو، به‌هه‌ندیکیانم گوت: ئیستاش هه‌رده‌لێن ئیبنو صه‌ییاد پێغه‌مبه‌رده‌و له‌ خوداوه‌ سرووش و نیگای بو‌ دێ؟ که‌چی به‌درۆ گوتی: نا به‌خودا شتی وانالێین!! ئیبنو عومهر فه‌رمووی: گوتم: درۆت له‌گه‌ل من کرد به‌ خودا، به‌ درۆ منت به‌درۆ خسته‌وه‌، ئه‌ی ئه‌وه‌ نه‌بوو، که‌ هه‌ندێ له‌ ئیوه‌ به‌ منیان ده‌گوت، که‌ ئه‌و نامرئ هه‌تا له‌ هه‌مووتان ده‌وله‌مه‌ندتر نه‌بێ و له‌ هه‌مووتان مندالێ زۆرتر ده‌بێ، به‌قه‌سه‌ی ئه‌وان بئ ئیستانه‌و وه‌هایه‌، ده‌ی قسه‌ی وا ئیدیعیای وه‌حی و نوبوووت و سرووش و

پیغمبره رایه تییه بۆ ئیبنو صهییاد، ئیتر چۆن ده‌لێن: ئییمه شتی واما نه‌گوتوووه نایشیاییین؟

فه‌رمووی: له‌م جارهدا قسه‌م له‌گه‌ڵ ئیبنو صهییادو کۆمه‌له‌که‌ی کردو پاشان به‌جییم هیشت. ئیبنو عومه‌ر فه‌رمووی: جاریکی تریش پێی گه‌یشتم، چاوی هه‌ڵ ئاوسا بوو، به‌رزوه‌و بوو بوو، فه‌رمووی: پێیم گوت: که‌ی چاوت وای لی‌هاتوووه؟! گوتی: نازانم. گوتم: چاوت وا به‌سه‌رته‌وه‌و که‌چی نازانی چی لی‌هاتوووه! گوتی: خودای ده‌کرد خودا به‌م دارده‌سته‌ی تۆوه‌ دروستی ده‌کرد! فه‌رمووی: ئه‌وجا وه‌ک که‌ر پرمه‌یه‌کی زۆر توندی کرد، که‌ هه‌رگیز پرمه‌ی وام نه‌بیستوووه. فه‌رمووی: به‌ قسه‌ی هه‌ندێ له‌ هاو‌پێکانم ئه‌وه‌نده‌م لێ دابوو، دار ده‌سته‌که‌ی خۆم تیا‌دا شکاندبوو، به‌لام به‌خودا من ئاگام له‌خۆم نه‌ما‌بوو، جا که‌ چووم بۆ‌لای هه‌فصه‌ی خوشکم که‌ هاوسه‌ری پیغمبره‌ بوو، وه‌ دایکی رۆ‌حی موسو‌لمانان بوو، ئه‌مه‌ی روویدا له‌ نیوانی من و ئیبنو صهییادا، با‌سم کرد بۆ هه‌فصه‌ی خوشکم، هه‌فصه‌ فه‌رمووی پێم: چیت به‌سه‌ر ئیبنو صهییاده‌وه، ئاخ‌ر نازانی که‌ هه‌زرم‌ت (دروودی خودای له‌سه‌ر بێ) ده‌فه‌رمووی: (یه‌که‌م جار که‌ ججال هه‌ل‌ده‌ستی و دی بۆ گیانی خه‌لک له‌ شتی‌که‌وه‌ توو‌ره‌ ده‌بی). که‌واته: شتی وا مه‌که‌ ئه‌ی ئیبنو عومه‌ر! تاتۆ نه‌بی به‌هو‌ی هه‌لسانی ججال). {تاج/۵، زنجیره: ۹۶، ژماره: ۵۵۲۷، ۵۵۳۶}.

۲۰۴۶ - عَنْ حُذِيفَةَ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- «لَأَنَا أَعْلَمُ بِمَا مَعَ الدَّجَالِ مِنْهُ مَعَهُ نَهْرَانِ يَجْرِيَانِ أَحَدُهُمَا رَأَى الْعَيْنُ مَاءً أبيضُ وَالْآخَرُ رَأَى الْعَيْنُ نَارًا تَأْجِجُ فِيمَا أَدْرَكَنَّ أَحَدٌ فَلَيَاتِ النَّهْرَ الَّذِي يَرَاهُ نَارًا وَلْيَغْمِضْ ثُمَّ لِيَطْأُ رَأْسَهُ فَيَشْرَبُ مِنْهُ فَإِنَّهُ مَاءٌ بَارِدٌ وَإِنَّ الدَّجَالَ مَمْسُوحُ الْعَيْنِ عَلَيْهَا ظَفْرَةٌ غَلِيظَةٌ مَكْتُوبٌ بَيْنَ عَيْنَيْهِ كَافِرٌ يَقْرَؤُهُ كُلُّ مُؤْمِنٍ كَاتِبٍ وَغَيْرِ كَاتِبٍ». {الحديث: ۷۲۹۴ = ۷۳۲۸ فم. تجريد البخاری ۴/، رقم: ۱۳۷۵ = ۳۴۵۰، ۷۱۳۰}.

حوذیفه (په‌زای خودای لێ بێ) فه‌رمووی: به‌خودا من له‌ جه‌جال خۆی با‌شتر ده‌زانم که‌ کاتێ هه‌ل‌ده‌ستی، چی پێیه‌ بۆ ته‌ف‌رده‌دانی خه‌لکان، له‌ داوای خودایه‌تی‌دا، دوو

روباری لهگه‌لدايه، خوی بو هه‌رکوی بجی نه‌و دوو روباره لهگه‌لیا دهرۆن، یه‌کیکیان له‌به‌رچاو ناویکی روونه‌و نه‌وی تریان له‌به‌رچاو ناگریکی سووری بلیسه‌داره، هه‌رکه‌سی تووشی جه‌جال بوو بابجیته‌سه‌ر نه‌و روباره‌یان که به‌ ناگری ده‌زانی و با چاوی خوی بقووچینی و سه‌ری خوی دانه‌وینی. به‌بی ترسو بیم، ناوی لی بخواته‌وه، ده‌بینی که نه‌وه‌یان که نه‌و به‌ ناگری ده‌زانی، ناویکی ساردی فیئکه، له‌راستیدا جه‌جال که لافی خوايه‌تی لی دده‌ا، داواکه‌ی درۆیه‌کی په‌تی و ئاشکرایه، چونکه‌ خودا ده‌بی بیگه‌رد بی و بی نه‌نگ بی و له‌هیج روویه‌که‌وه له‌ دروستکراوانی خوی نه‌چی، به‌لام جه‌جال له‌شی هه‌یه، جه‌سته‌ی هه‌یه، چاویکی سافو لووسه وه‌ک به‌ری ده‌ست، تانه‌یه‌کی نه‌ستووری وه‌ک ته‌خته‌ په‌رده‌ و له‌سه‌ر چاوی، له‌نیوانی هه‌ردوو چاوی نووسراوه: (کافر) هه‌موو موسولمانی ده‌یخوینیته‌وه، چ خوینده‌وار بی، چ نه‌خوینده‌وار بی ده‌یخوینیته‌وه!). {تاج/۵، زنجیره: ۱۱۲، ژماره: ۵۶۱۶} + {ریاض/۴، زنجیره: ۳۷۰، ژماره: ۱۸۰۹} + {ریاض/۴، زنجیره: ۳۷۰، ژماره: ۱۸۱۷}.

۲۰۴۷- عَنْ حُذِيفَةَ (رضي الله عنه) قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « الدَّجَالُ أَعْوَرُ الْعَيْنِ الْيُسْرَى جُفَالُ الشَّعْرِ مَعَهُ جَنَّةٌ وَتَارٌ فَتَارُهُ جَنَّةٌ وَجَنَّتُهُ تَارٌ ». {الحديث: ۷۲۹۳ = ۷۳۲۷ فم. تجريد البخاری/۴، رقم: ۱۳۷۵ = ۳۴۵۰، ۷۱۳۰ فتح الباری}:

هوذه‌یه (ره‌زای خودای لی بی) فه‌رمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) ده‌فه‌رموی: (جه‌جال چاوی چه‌پیشی زده‌ داره‌و کویره‌ مووشه، له‌شی کولکن و تیسکنه، به‌هه‌شت و دۆزه‌خی له‌گه‌له، به‌لام له‌راستیدا به‌ پیچه‌وانه‌وه‌یه، چونکه‌ دۆزه‌خه‌که‌ی به‌هه‌شته‌و به‌هه‌شته‌که‌ی دۆزه‌خه‌!). {تاج/۵، زنجیره: ۱۱۲، ژماره: ۵۶۱۳}.

۲۰۴۸- عَنِ النَّوَّاسِ بْنِ سَمْعَانَ قَالَ ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- الدَّجَالَ ذَاتَ غَدَاةٍ فَخَفِضَ فِيهِ وَرَفَعَ حَتَّى ظَنَّنَاهُ فِي طَائِفَةِ النَّخْلِ فَلَمَّا رُحْنَا إِلَيْهِ عَرَفَ ذَلِكَ فِينَا فَقَالَ « مَا شَأْنُكُمْ ». قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ ذَكَرْتَ الدَّجَالَ غَدَاةً فَخَفِضْتَ فِيهِ وَرَفَعْتَ حَتَّى ظَنَّنَاهُ فِي طَائِفَةِ النَّخْلِ. فَقَالَ « غَيْرُ الدَّجَالِ أَخَوْفُنِي عَلَيْكُمْ إِنْ يَخْرُجَ رَأَا فِيكُمْ فَأَنَا

حَاجِبُهُ دُونَكُمْ وَإِنْ يَخْرُجْ وَلَسْتُ فِيكُمْ فَأَمُرُّوْا حَاجِبُ نَفْسِهِ وَاللَّهُ خَلِيفَتِي عَلَى كُلِّ مُسْلِمٍ إِنَّهُ شَابُّ قَطَطٍ عَيْنُهُ طَائِفَةٌ كَانَتْ أَشْبَهُهُ بَعْدَ الْعَزَى بْنِ قَطَنِ فَمَنْ أَدْرَكَهُ مِنْكُمْ فَلْيَقْرَأْ عَلَيْهِ فَوَاتِحَ سُورَةِ الْكَهْفِ إِنَّهُ خَارِجٌ خَلَّةً بَيْنَ الشَّامِ وَالْعِرَاقِ فَعَاثَ يَمِينًا وَعَاثَ شِمَالًا يَا عِبَادَ اللَّهِ فَاتَّبِعُوا ». قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا لَبَّيْهُ فِي الْأَرْضِ قَالَ « أَرْبَعُونَ يَوْمًا يَوْمَ كَسَنَةِ يَوْمٍ وَكَشْرٍ يَوْمٍ كَجَمْعَةٍ وَسَائِرُ أَيَّامِهِ كَأَيَّامِكُمْ ». قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ فَذَلِكَ الْيَوْمُ الَّذِي كَسَنَةِ أَتَكْفِينَا فِيهِ صَلَاةُ يَوْمٍ قَالَ « لَا أَقْدُرُوا لَهُ قَدْرَهُ ». قُلْنَا يَا رَسُولَ اللَّهِ وَمَا إِسْرَاعُهُ فِي الْأَرْضِ قَالَ « كَالْعَيْثِ اسْتَدْبَرْتُهُ الرِّيحُ فَيَأْتِي عَلَى الْقَوْمِ فَيَدْعُوهُمْ فَيُؤْمِنُونَ بِهِ وَيَسْتَجِيبُونَ لَهُ فَيَأْمُرُ السَّمَاءَ فَتُمْطِرُ وَالْأَرْضُ فَتُنْبِتُ فَتَرْوَحُ عَلَيْهِمْ سَارِحَتُهُمْ أَطْوَلَ مَا كَانَتْ ذُرًّا وَأَسْبَغَهُ ضُرُوعًا وَأَمَدَهُ خَوَاصِرُ ثُمَّ يَأْتِي الْقَوْمَ فَيَدْعُوهُمْ فَيَرُدُّونَ عَلَيْهِ قَوْلَهُ فَيَنْصَرِفُ عَنْهُمْ فَيُصْبِحُونَ مُحْمِلِينَ لَيْسَ بِأَيْدِيهِمْ شَيْءٌ مِنْ أَمْوَالِهِمْ وَيَمُرُّ بِالْحَرْبَةِ فَيَقُولُ لَهَا أَخْرِجِي كُنُوزَكَ. فَتَتَّبِعُهُ كُنُوزُهَا كَيْعَاسِيبِ النُّحْلِ ثُمَّ يَدْعُو رَجُلًا مُمْتَلِكًا شَبَابًا فَيَضْرِبُهُ بِالسَّيْفِ فَيَقْطَعُهُ جَزَلَتَيْنِ رَمِيَةِ الْغَرَضِ ثُمَّ يَدْعُوهُ فَيَقْبِلُ وَيَتَهَلَّلُ وَجْهُهُ يَضْحَكُ فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ بَعَثَ اللَّهُ الْمَسِيحَ ابْنَ مَرْيَمَ فَيَنْزِلُ عِنْدَ الْمَنَارَةِ الْبَيْضَاءِ شَرْقِيَّ دِمَشْقَ بَيْنَ مَهْرُودَتَيْنِ وَاضِعًا كَفَّيْهِ عَلَى أَجْنَحَةِ مَلَكَينِ إِذَا طَاطَأَ رَأْسَهُ قَطَرٌ وَإِذَا رَفَعَهُ تَحَدَّرَ مِنْهُ جَمَانٌ كَاللُّوْلُؤِ فَلَا يَحِلُّ لِكَافِرٍ يَجِدُ رِيحَ نَفْسِهِ إِلَّا مَاتَ وَنَفْسُهُ يَنْتَهِي حَيْثُ يَنْتَهِي طَرَفُهُ فَيَطْلُبُهُ حَتَّى يَدْرِكَهُ بِبَابٍ لُدٍّ فَيَقْتُلُهُ ثُمَّ يَأْتِي عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ قَوْمٌ قَدْ عَصَمَهُمُ اللَّهُ مِنْهُ فَيَمْسَحُ عَنْ وُجُوهِهِمْ وَيُحَدِّثُهُمْ بِدَرَجَاتِهِمْ فِي الْجَنَّةِ فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ أَوْحَى اللَّهُ إِلَى عِيسَى إِنِّي قَدْ أَخْرَجْتُ عِبَادًا لِي لَا يَدَانِ لِأَحَدٍ بِقِتَالِهِمْ فَحَرَّزَ عِبَادِي إِلَى الطُّورِ. وَيَبْعَثُ اللَّهُ يَاجُوجَ وَمَاجُوجَ وَهُمْ مِنْ كُلِّ حَدَبٍ يَنْسِلُونَ فَيَمُرُّوْنَ أَوَائِلَهُمْ عَلَى بُحَيْرَةِ طَبْرِئَةٍ فَيَشْرَبُونَ مَا فِيهَا وَيَمُرُّ آخِرَهُمْ فَيَقُولُونَ لَقَدْ كَانَ بِهِدِهِ مَرَّةٌ مَاءً. وَيُحْصَرُ نَبِيُّ اللَّهِ عِيسَى وَأَصْحَابُهُ حَتَّى يَكُونَ رَأْسُ الثُّورِ لِأَحَدِهِمْ خَيْرًا مِنْ مِائَةِ دِينَارٍ لِأَحَدِكُمْ الْيَوْمَ فَيَرْغَبُ نَبِيُّ اللَّهِ عِيسَى وَأَصْحَابُهُ فَيُرْسِلُ اللَّهُ عَلَيْهِمُ النَّعْفَ فِي رِقَابِهِمْ فَيُصْبِحُونَ فَرَسِي كَمَوْتِ نَفْسٍ وَاحِدَةٍ ثُمَّ يَهْبِطُ نَبِيُّ اللَّهِ عِيسَى وَأَصْحَابُهُ إِلَى الْأَرْضِ فَلَا يَجِدُونَ فِي الْأَرْضِ مَوْضِعَ شِبْرٍ إِلَّا مَلَأَهُ زَهْمُهُمْ وَنَتْنُهُمْ فَيَرْغَبُ نَبِيُّ اللَّهِ عِيسَى وَأَصْحَابُهُ إِلَى اللَّهِ فَيُرْسِلُ

اللَّهُ طَيْرًا كَأَعْنَاقِ الْبُخْتِ فَتَحْمِلُهُمْ فَتَطْرَحُهُمْ حَيْثُ شَاءَ اللَّهُ ثُمَّ يُرْسِلُ اللَّهُ مَطَرًا لَا يَكُنُ مِنْهُ بَيْتٌ مَدَرٌ وَلَا وَبَرٌ فَيَغْسِلُ الْأَرْضَ حَتَّى يَتْرُكَهَا كَالزَّلْفَةِ ثُمَّ يُقَالُ لِلْأَرْضِ أَنْبَتِي ثُمَّ تَرْتَكِ وَرُدِّي بَرَكَتِكَ. فَيَوْمَئِذٍ تَأْكُلُ الْعِصَابَةُ مِنَ الرُّمَانَةِ وَيَسْتَظِلُّونَ بِحِفْهَافِهَا وَيُبَارِكُ فِي الرُّسُلِ حَتَّى أَنْ اللَّقْحَةَ مِنَ الْإِبِلِ لَتَكْفِيَ الْفِئَامَ مِنَ النَّاسِ وَاللَّقْحَةُ مِنَ الْبَقَرِ لَتَكْفِيَ الْقَبِيلَةَ مِنَ النَّاسِ وَاللَّقْحَةُ مِنَ الْغَنَمِ لَتَكْفِيَ الْفَخْذَ مِنَ النَّاسِ فَبَيْنَمَا هُمْ كَذَلِكَ إِذْ بَعَثَ اللَّهُ رِيحًا طَيِّبَةً فَتَأْخُذُهُمْ تَحْتَ آبَاطِهِمْ فَتَقْبِضُ رُوحَ كُلِّ مُؤْمِنٍ وَكُلِّ مُسْلِمٍ وَيَبْقَى شِرَارُ النَّاسِ يَتَهَارَجُونَ فِيهَا تَهَارُجَ الْحُمُرِ فَعَلَيْهِمْ تَقُومُ السَّاعَةُ». {الحديث: ۷۲۹۹ = ۷۲۳۳ فم} :

نهوواسی کوری سه معان (رمزای خودای لیج بن) فهرمووی: سهر له به یانییهک، پیغه مبهه (دروودی خودای له سهر بن) به دوورو دریشی باسی چه توونی و هارو هاجی و سووک و ترپویی جه جالی بومان کرد، تهنانهت و امانزانی که ئیستا هه لساوه و والهناو باخه خورماکانا، جا سهر له ئیواری که چووینهوه بو خزمهتی ههستی کرد که ئیمه پهستی نهو باسو خواسهین، فهرمووی: نهوه چیتانه کهوا پهستو خه مبارن؟ عهرزیمانکرد: نهی پیغه مبهه ری خودا! تو سهر له به یانی به دوورو دریشی باسی سووک و ترپویی و هارو هاجی و چه توونی جه جالت بو کردین، تهنانهت له ئیمه و ابوو که هاتووه و والهناو باخه خورماکاندا خوی حه شارداوه!!

فهرمووی: (من لهشتی تر دهرسم که زیانی هه بی بۆتان ههتا له جه جال، نه گهر جه جال هه لسا و همن خۆم مابووم له ناوتانا، نهوا من له حیاتی ئیوه جاری دهکهم، خو نه گهر له پاش منیش هه لساو پهیدا بوو نهوه هه رکهسه چاره سه ری خوی بکات، سهره پای نه مهیشه خودا بو خوی له پاش من سهره و کاری هه موو موسولمانی له حیاتی من دهکات، بزنان که جه جال لاویکی موو کرژی سهر ئالۆسکاوییه، چاویکی ترووسکه ناکا، به لای منهوه شیوهی له عه بدولعوززای کوری قهتهن دهچی، جا هه رکهسهی له ئیوه تووشی نهو بوو، با ده نایه ته که ی سهره نای سووردهتی که هفی به سه ردا بخوینی، له ریگهیه که وه که دهکوهیته میانی شامو عیراقه وه جه جال

پهیدا دهبی و دی بۆ گیانی ئیوه گهل، وه بهراستو به چهپا ئازاوه دهنیته وه و
 ناشووب و خراپه بهرپا دهکا، ئه ی بهندهکانی خودا! خۆراگرن له بهر باری خودادا).
 گوتمان: قوربان! ئه ی پیغه مبهری خودا! چهنده له ولاتدا ده مینیته وه؟
 فهرمووی: (چل رۆژ، رۆژیکی به قههه سائیکه، رۆژیکی به قههه مانگیکه، رۆژیکی
 به قههه ههفتهیه که، رۆژهکانی تریشی وهک ئهم رۆژه ئاساییانه ی ئیستای ئیوه گهل
 وان، ئاوا رۆژانیکی ئاسایی. گوتمان: ئه ی پیغه مبهری خودا! ئهو رۆژه ی که به قههه
 سائیکه، یا ئهو رۆژه ی که به قههه مانگیکه، یا به قههه ههفتهیه که، ئایا نویژی یهک
 رۆژی ئاسایی بهسی دهکا یانا؟ فهرمووی: (نهه، بهسی ناکا، بهلکوو دهبی به
 ئهندازه ی خۆی ئهندازه ی بگرن و گشت بیستو چوار سعاتی پینج نویژی ئاسایی
 تیادا بکه، وه ههر نویژه ی له کاتی دیاریکراوی خۆیدا بیکه). گوتمان: قوربان!
 ئه ی پیغه مبهری خودا! خیرایی و سستی، له کاتی گهرانییدا بهناو ولاتدا چۆنه؟
 فهرمووی: (زۆر خیرایه، وهک بارانی دم با وایه، دهچیته سهر هه ندی هۆزو
 گهل و بانگیان ئی دهکا که ئیمانی پی بهینن و به خودای خۆیانی بزنان، ئه وانیش
 باوه ری پی دهکهن و به گوپی دهکهن، ئه ویش فهرمان به ئاسمان دهکا باران دهبارین،
 وه بهزهوی دهلی شینایی دهروپینی، جا ئازهل و مالاتیان ههتا بلایی به شهوق و به
 شیرو به تیرو تهسهل دهبی، بهلام دهچیته سهر هه ندی هۆزی تر، داوایان ئی دهکات
 که به خودای خۆیانی بزنان، ئه وانیش بهرپه رچی دهده نه وه، ئه ویش به جییان
 دیلی، که چی له پاش ئهو دهکهنه سه غله تی و قات و قری و گرانییه کی واوه هیج
 مال و سامانیان به دهسته وه نامینی، جه جال به لای کاوله دا راده بووری و پیی دهلی:
 ئه ی که لاوه کۆن! ههر چی گهنج و غه زنه یهک وا له ناوتا یهقی که ره وه وه هه لی ریژه
 دهره وه، ئه ویش واده کاو به گوپی دهکا، ئیتر ههر چی غه زنه و گهنجی ناو ئهو
 که لاوه یه هه یه، هه مووی وهک پوو ره ی ههنگ چۆن شوینی شا که یان دهکهن، ئهو
 گهنجه یش ئاوا دوا ی ججال دهکهن!!

له پاشدا پیاویکی جههیل، کهله هه‌ره‌تی لاویدا ده‌بی، جه‌جال گازی ده‌کا بۆ لای خۆی و به‌قه‌مه دوو که‌رتی ده‌کاو، به‌قه‌د تیراویژئی دوو که‌رت‌ه‌که‌ی له‌یه‌که‌تری دوور ده‌که‌ونه‌وه، ئه‌وجا بانکی ده‌کاته‌وه بۆلای خۆی و پیاوه‌که زیندوو ده‌بیته‌وه و به‌روویه‌کی گه‌شو دهم به زمرده‌خه‌نه‌وه دیته‌وه بۆلای، ئیتر جه‌جال خه‌ریکی ئه‌م که‌ین و به‌ینه‌ی خۆی ده‌بی و سهر قال و سهر جه‌نجالی فیل و فهره‌جی خۆی ده‌بی، له‌ناکا و خودای گه‌وره و سهرور عیسی‌ی کورپی مه‌ریه‌م (سلاوی خودا له‌خۆی و له‌دایکی بی) ده‌نی‌ری، جا له‌لای مناره سپیه‌که، داده‌به‌زی، که ده‌که‌ویته لای خۆره‌لاتی دیمه‌شقه‌وه، دوو ده‌ست جلی له‌به‌ردایه، به وهرسو به زه‌عه‌فران ره‌نگ کراون، هه‌ردوو له‌پی خۆی له‌سهر بایی دوو فریشته داناوه، ئه‌وه‌نده پاک و خاوینه ده‌لیی تازه له گه‌رما و خۆی شۆردوووه وهرچوووه، که‌سهر داده‌نه‌وینی ئاوی لی ده‌تکی، هه‌ر کافرو ناموسلما‌نی، بۆنی هه‌ناسه‌ی بکا کوتوپر ده‌مری، تا چاویشی بر بکا بۆنی هه‌ناسه‌ی ده‌روا، جا عیسا (دروودی خودای له‌سهر بی) منه‌یی جه‌جال ده‌کا و ده‌گه‌ری به‌دوایدا، هه‌تا له‌ده‌رگای لود پیی ده‌گا و له‌وئ ده‌یکوژی، ئه‌نجا گرویی دینه خزمه‌تی عیسی‌ی کورپی مه‌ریه‌م، ئه‌وانه خودا له‌شه‌ری جه‌جال پاراستوویانی، عیسا دلنه‌وا‌ییان ده‌کا و ده‌یانخه‌وینیته‌وه و خه‌میان ده‌روینیته‌وه و، پایه و پله‌ی خۆیانان له به‌هه‌شتدا پی ده‌فرموی.

ئیت ئه‌وا عیسا (دروودی خودای له‌سهر بی) سهر گه‌رمی ئه‌م کاروباره‌ی خۆیه‌تی، له‌ناکا و خودا نیگای بۆ ده‌نی‌ری: ئه‌ی عیسا! ئه‌وا من چینی‌کم له‌به‌نده‌کانی خۆم به‌ره‌لا کردوووه که‌س به‌شه‌رو هه‌را ده‌ره‌قه‌تیان نایی، جا تۆ به‌نده موسلمانه‌کانم ده‌رکه و بیانبه بۆ کیوی طوور له‌وئ قایمیان بکه، ئه‌وسا خودا یه‌ئجوج و ماجوج به‌ره‌لا ده‌کا، ئیت له‌هه‌موو قوتکه و یال و به‌رزاییه‌که‌وه به‌ته‌کان دین و جم ده‌ده‌ن!

که به‌راییان ده‌گه‌نه سهر ده‌ریاچه‌ی طه‌به‌رییه هه‌موو ئاوه‌که‌ی ده‌خۆنه‌وه و چۆری لی ده‌برن، جا کاتی دوا‌یه‌که‌یان دین ده‌لین: جاری له جاران له‌م شوینده‌دا ئاوه‌به‌بووه. ئیت عیسی‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا و هاو‌پیکانی وا گیر ده‌خۆن و، وا

تهنگه تاو دهن تهناهت سهره گايي بۆ يه كيكان لهو رۆژدا لهسه د ليړه زمردي
 زيړي يه كيكي نه مړوي ئيوه باشره بۆي، عيساو هاوريكاني به كول و به سوزي دل له
 خوداي گه وړه ده پاري نه وه كه يه نجو وچ و مه نجو وچ له ناو بهرئ و خوي چاريان بكاو
 بيانفهيوتيني، جا خودا مافه ته يان تي ده خاو كرمي دمهاته گهرديان و سهرجه م
 به يه كه دم هه موو ده توپن، له پاشا عيساو هاوريكاني داده پهرنه خواره وه بۆ ناو
 ولات، دهر وانن شوي ني بستي له سهر رووي زه وي نه ماوه كه پري نه بويي له بۆ درن و
 له بۆگه ني كه لايكي نه وان، جا عيساي پيغه مبهري خوداو هاوريكاني، به دايكي پاك
 له خودا داواده كهن و ده پاري نه وه كه چاري نه م كي شه يان بۆ بكا، خوداش دي
 به ده نكيانه وه و پارانه وه كه يان لي گيرا ده كاو، بالنده يه كي گه وړه دهن يري وه كه
 گهردي و شتر ي ملدريژ، نه و مه لانه كه لاهه كانيان هه ل ده گرن و له كوي خودا
 ئاره زووي هه بي له وي توورپان ددهن، نه سا خوداي گه وړه بارانيكي سه قامگير
 دهن يري، چ خانووبه ره و مال، چ ده وارو ره شمال گشتي ده گريته وه و، سهر رووي گوي
 زه وي گشتي وه كه ئاوينه ي ساف پاك پاك ده شواته وه، نه وسا به زه وي ده گوتري
 بيړه وه بهرو ده ست بكه ره وه به پيت و فهر خستنه وه وه كه جاري جارانت، جا له و
 رۆژدهايه كه ده سته يي پياو له يه كه هه نار تيړ ده خون، له بن سي بهري قاوغه كه شدا
 وچان ده گرن و ده حه سي نه وه!

ئاژه لي له وه پ خوريش پيت و فهر يكي واي تي ده كه وي شيري زه مي و شتر يكي
 تازه زاو به شي عه شاماتي ده كا، ژه كي زه مي مانگايه كي تازه زاو به شي خي لي ده كا،
 فروي زه مي مه ري، يا بزنيكي دوشه ني به شي تيره يه كه له ئي لي ده كا، ئيتر تا ماوه يي
 ئاوا به م چه شنه له م خيرو خوشييه دا ده مي نه وه، تا ناگاه خوداي گه وړه كزه
 بايه كي خوش هه ل ده كاو، دده له بن باخه ليان و گياني هه موو خاوه ن باوه رو
 موسلمانن ده كي شي، ده مي نه وه خه لكه خراپ و گهن دو گهن ده له كه و به دكاراني
 مه ردومه كه، ئيتر وه كه كهر گهل و دي له به با به بهر چاوي يه كتر ييه وه به بي شهرم و

شؤ، لهیهك هه‌لدین و سواری یه‌کتری ده‌بن و له‌ناو خویانا له یه‌کتری ده‌په‌رن!).
{ وهك ئیستای پارکی نازادی ۲۰۱۰/۱۱/۱۵ ز }.

ئیت له‌سهر ئه‌و به‌دکار و گه‌ند و گه‌نده‌لانه قیامه‌ت هه‌لده‌ستی!!). { تاج/۵،
زنجیره: ۱۱۴، ژماره: ۵۶۲۶ } + { ریاض/۴، زنجیره: ۳۷۰، ژماره: ۱۸۰۸ }.

روونکردنه‌وه:

له‌م فه‌رمووده‌دا کۆمه‌لێ به‌هره‌ی جوان و باش هه‌یه وهك:

۱- هه‌ر پێنج نوێژه فه‌رزه‌کان، خۆیان و سوننه‌ته‌کانیان، هه‌موو بیست و چوار
سه‌عاتی، به‌ پێی کاتی شوپنه موعته‌دیه‌که‌ن، هه‌ر نوێژی له‌ کاتی خۆیدا ئه‌نجام
ده‌دری، وه‌ گورتی و دریزی شه‌وو روژ به‌پێی چوار وهرزه‌که‌ ره‌چاو ده‌کری.

۲- بۆ روژووش هه‌مان شت ره‌چاو ده‌کری، هه‌موو بیست و چوار سه‌عاتی به‌
شه‌وو روژی داده‌نری، وه‌ به‌پێی وهرزو و لا‌تی موعته‌دیل، که‌ شه‌وو روژ له‌ و لا‌تی
موعته‌دیل دا ئاساییه‌و زانراوه‌و دیاری کراوه‌، روژوویش هه‌موو بیست و چوار
سه‌عاتی، به‌ پێی وهرزه‌کان و و لا‌ته موعته‌دیه‌که‌ن ئه‌ندازه‌ی روژ و ئه‌ندازه‌ی شه‌و
دیاری ده‌کری و ئه‌وه‌ی به‌ روژ داده‌نری کاتی روژوو گرتنه‌وه‌و ئه‌وه‌ی به‌ شه‌و
داده‌نری کاتی روژوو شکانه‌و ته‌راویح و شه‌و نوێژ و شتی تری وایه‌، هه‌روا شه‌وی
له‌یه‌تولقه‌درو ئیسراو ميعراج... تاد.

۳- بۆ زه‌کاتیش هه‌روا، بۆ سه‌ره‌فیه‌شه‌ هه‌روا.

۴- بۆ چه‌ج و عه‌مه‌ره‌یش هه‌روا، ئیت هه‌موو عیبادمه‌ت و بۆنه‌یی هه‌روا.

۲۰۴۹ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ
عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- يَوْمًا حَدِيثًا طَوِيلًا عَنِ الدَّجَالِ فَكَانَ فِيمَا حَدَّثَنَا قَالَ « يَأْتِي وَهُوَ مُحَرَّمٌ
عَلَيْهِ أَنْ يَدْخُلَ نِقَابَ الْمَدِينَةِ فَيَنْتَهِيَ إِلَى بَعْضِ السَّبَاحِ الَّتِي تَلِي الْمَدِينَةَ فَيُخْرَجُ إِلَيْهِ
يَوْمَئِذٍ رَجُلٌ هُوَ خَيْرُ النَّاسِ - أَوْ مِنْ خَيْرِ النَّاسِ - فَيَقُولُ لَهُ أَشْهَدُ أَنَّكَ الدَّجَالُ الَّذِي
حَدَّثَنَا رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- حَدِيثُهُ فَيَقُولُ الدَّجَالُ أَرَأَيْتُمْ إِنْ قَتَلْتُ هَذَا ثُمَّ

أَحْيَيْتُهُ أَتَشْكُونَ فِي الْأَمْرِ فَيَقُولُونَ لَا. قَالَ فَيَقْتُلُهُ ثُمَّ يُحْيِيهِ فَيَقُولُ حِينَ يُحْيِيهِ وَاللَّهِ مَا كُنْتُ فِيكَ قَطُّ أَشَدَّ بَصِيرَةً مِنِّي الْآنَ - قَالَ - فَيُرِيدُ الدَّجَالَ أَنْ يَقْتُلَهُ فَلَا يُسَلِّطُ عَلَيْهِ. قَالَ أَبُو إِسْحَاقَ يُقَالُ إِنَّ هَذَا الرَّجُلَ هُوَ الْخَضِرُ عَلَيْهِ السَّلَامُ. {الحديث: ۷۳۰۱ = ۷۳۳۵ فم. تجريد البخاری/ ۲، رقم: ۸۶۷ = ۱۸۸۲، ۷۱۳۲ فتح الباری}:

ئەبو سەعیدی خەدری (رەزای خەدای ئی بێ) فەرمووی: روژی پیغمبەر (دروودی خەدای لەسەر بێ) بە دریزی باسی جەجالی بو کردین، لەناو باسەکەدا فەرمووی: (جەجال کاتی دێ، لێ قەدەغە کراوە کە لە دەربەندەکە ی مەدینە رەت بێ، بچیتە ناو شاری مەدینە، جە دێت کە بێت بو ناو شاری مەدینە، دێت هەتا دەگاتە لای شو رەکاتەکانی دەرمەوی مەدینە و لەوێ بارو بنە ی خۆی لێ دەخا، جە ئەو روژە پیاوی بو ی دەردەچی، ئەو پیاو بەشتین کەسە لەو روژگارەدا). یا فەرمووی: (لە باشتین کەسانی ئەو روژگارە، پێ دەلی: گەواھو شایەتی دەدەم کە تۆ ئەو جەجالە ی کە پیغمبەر (دروودی خەدای لەسەر بێ) باسی ئەو ی پێگوتووین. جەجالیش دەلی: ئایا پێم بلین ئەگەر ئەم پیاو بکوژم و لەپاشا زیندوو ی بکەمەو، ئێر هیچ سوو (شەک) و گومانیکتان دەمینێ لە کارو باری منا، و ئەو کاتە زۆر باش دەیسەلینن کە من خەدای ئێو؟ دەلین: بەلێ، دەیسەلینن و گومانمان نامین. فەرمووی: جە دەیکوژی و پاشان زیندوو ی دەکاتەو، پیاو کەش کە جەجال زیندوو ی دەکاتەو، پێ دەفەرموی: بەخودا هەرگیز وەک ئیستا بە تەواوی لێم یەقین نەبوو کە تۆ جەجالی، جە بو جاری دوو جەجال دەیهو ی پیاو کە بکوژی تەو، بەلام لەلایەنی خەداو قەدەغە دەکری و دەستەلاتی ناشکی بەسەریدا).

ئەبو ئیسحاق، کە ناوی ئیبراهیمی کوری سو فیانی ئەلفەقیه، کە راوی صەحیحی موسلیمە (رەحمەتی خەدای ئی بێ) دەفەرموی: دەلین: ئەو پیاو کە جەجال سەری دەپری و دوا ی زیندوو ی دەکاتەو و لەجاری دوو دەستەلاتی بەسەریدا ناشکی، دەلین: ئەو پیاو حەزەرەتی خەدری زیندەیه. {تاج/ ۵، زنجیرە: ۱۱۳، ژمارە: ۵۶۲۴ - جەجال دەچیتە ناو هەموو شاری، مەکە و مەدینە ی لێ دەرچی}.

رونکردنهوه:

لهفه تحولباریدا حافظی عهسقه لانی (رحمتهی خودای لی بی) دهلی: بهلگه و قهوالهی نهوانه ی که دهلین: نهو پیاوه که جه جال دهیکوژی، حه زه متی خدری زیندهیه نهو فهرموودهیه، که نیبنو حیبان له صه حیه کهیدا دهیه ناوه، به رشته ی خو ی که دهفه رموی: پیغه مبه ر (درودی خودای له سه ر بی) دهفه رموی: (لهوانهیه که هه ندی کهس لهوانه ی که فریای جه جال دهکهون، نهو که سانه بن که منی بینوه، یا فهرمووده ی منی بیستوو!) هه روا عهسقه لانی دهفه رموی: شیوازی بوونی نه م فهرموودهیه به بهلگه له سه ر نهوه که نهو پیاوه کوژراوه خدره نهوهیه: چونکه له زه مان ی کاتی پهیدا بوونی جه جالدا کهسی پیغه مبه ری بینیبی، بیجگه له خدر کهس نه ماوه.

۲۰۵۰ - عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « يَخْرُجُ الدَّجَالُ فَيَتَوَجَّهُ قِبَلَهُ رَجُلٌ مِنَ الْمُؤْمِنِينَ فَتَلْقَاهُ الْمَسَالِحُ الْمَسَالِحُ الدَّجَالُ فَيَقُولُونَ لَهُ أَيْنَ تَعْمِدُ فَيَقُولُ أَعْمِدُ إِلَى هَذَا الَّذِي خَرَجَ - قَالَ - فَيَقُولُونَ لَهُ أَوْ مَا تُؤْمِنُ بِرَبِّنَا فَيَقُولُ مَا بِرَبَّنَا خَفَاءَ. فَيَقُولُونَ اقْتُلُوهُ. فَيَقُولُ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ أَلَيْسَ قَدْ نَهَاكُم رَبُّكُمْ أَنْ تَقْتُلُوا أَحَدًا دُونَهُ - قَالَ - فَيَنْتَظِلُّونَ بِهِ إِلَى الدَّجَالِ فَإِذَا رَأَاهُ الْمُؤْمِنُ قَالَ يَا أَيُّهَا النَّاسُ هَذَا الدَّجَالُ الَّذِي ذَكَرَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ فَيَأْمُرُ الدَّجَالُ بِهِ فَيَشَبَّحُ فَيَقُولُ خُذُوهُ وَشَجُّوهُ. فَيُوسَعُ ظَهْرُهُ وَبَطْنُهُ ضَرْبًا - قَالَ - فَيَقُولُ أَوْ مَا تُؤْمِنُ بِي قَالَ فَيَقُولُ أَنْتَ الْمَسِيحُ الْكَذَّابُ - قَالَ - فَيُؤْمَرُ بِهِ فَيُؤْشَرُ بِالْمِنْشَارِ مِنْ مَفْرَقِهِ حَتَّى يُفَرَّقَ بَيْنَ رَجْلَيْهِ - قَالَ - ثُمَّ يَمْشِي الدَّجَالُ بَيْنَ الْقُطْعَتَيْنِ ثُمَّ يَقُولُ لَهُ قُمْ. فَيَسْتَوِي قَائِمًا - قَالَ - ثُمَّ يَقُولُ لَهُ أَتُؤْمِنُ بِي فَيَقُولُ مَا أزدَدْتُ فَيْكَ إِلَّا بَصِيرَةً - قَالَ - ثُمَّ يَقُولُ يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّهُ لَا يَفْعَلُ بَعْدِي بِأَحَدٍ مِنَ النَّاسِ - قَالَ - فَيَأْخُذُهُ الدَّجَالُ لِيَذْبَحَهُ فَيُجْعَلُ مَا بَيْنَ رَقَبَتِهِ إِلَى تَرْقُوتِهِ نَحَاسًا فَلَا يَسْتَطِيعُ إِلَيْهِ سَبِيلًا - قَالَ - فَيَأْخُذُ بِيَدَيْهِ وَرَجْلَيْهِ فَيَقْدِفُ بِهِ فَيَحْسِبُ النَّاسُ أَنَّ مَا قَدَفَهُ إِلَى النَّارِ وَإِنَّمَا أُلْقِيَ فِي الْجَنَّةِ ». {الحديث: ۷۳۰۳ = ۷۳۳۷ فم، تجرید ۲/، رقم: ۸۶۷ = ۷۱۳۲، ۱۸۸۲} :

ئەبو سەئیدى خۇدرى (دەزى خۇداى لى بى) فەرمووى: خۇشەويست (دروودى خۇداى لەسەر بى) فەرمووى: (كاتى جەجال ھەلدەستى، پياوى لەمۇسلمانان. رووھو لای ئەو دىمكەويىتە رى، چەتەو چەكدارەكانى جەجال بەرى لى دەپرنەوھو پىي دەلىن: ئەوھ بۇ كوئ دەچى؟ دەفەرموى: دەچم بۇلای ئەم كابراییە كە پەيدابووھ، دەلىن: ديارە كەتۇ وادەللى، دەللى بپروا ناكەى بە خۇداكەى ئىمە؟ دەفەرموى: خۇداى ئىمە ديارى و ئاشكرايەو نومايانەو شاراوھو پەنھان نىيە، وەك ئەم خۇدا درۆينەى ئىوھىيە. دەلىن: ئادەى بىگرنو بىكوژن. لەناو خۇياندا دەلىن: شتى وانابى، چونكە خۇداكەمان رىگەى نەداوين كە كەسى بەبى فەرمانى خۇى بىكوژىن. فەرمووى: ئەوجا دەيبەن بۇلای جەجال كە مۇسلمانەكە چاوى پىي دىمكەوى، دەفەرموى: ئەى خەلگىنە ئەمە ئەو جەجالەيە كە پىغەمبەر (دروودى خۇداى لەسەر بى) باسى ئەوى بۇ كروووين. فەرمووى: ئەنجا جەجال دەستور دەدا پياوھ مۇسلمانەكە لەسەردەم رادەخەن و چوار مېخەى دەكىشن و ئەنجا دەلى: ئادەى داركارىيەكى باشى بىكەن. ئىتر داركارىيەكى زۆر باشى بەرو پىشتى دىكەن!

جەجال دەلى: ئايا ھىشتا باوهرم پى ناھىنى؟ فەرمووى: ئەویش دەفەرموى: تۇ جەجالە كۆرى ھەلاتبازى گەرپۇكى. فەرمووى: ئىتر جەجال دەستور دەدا لە تەوقە سەريەوھ، بەشەقە مشار وەك تەختەدار دايدەھىنن، ھەتا نافەكى، جا جەجال خۇى بەنىوانى ھەردوو كەرتەكەيدا دەرپوا، لەپاشا پىي دەلى: ھەلسە! ئەویش راست دەبىتەوھ سەرىپى، جا پىي دەلى: ھا باوهرم پى دەھىنى؟ ئەویش دەلى: ئەوھندەى تر بۆم روون بۆوھ كە تۇ چىت و چى نىت. ئەوجا دەلى: ئەى خەلگىنە! ئىتر لە پاش من ناتوانى كەسى تر وا لى بكا، فەرمووى: ئەوجا جەجال دەىگرى تا سەرى بپرى بەلام بە فەرمانى خۇدا بەربىنى لە غەوغەوھىوھ ھەتا چەلەمەى سىنگى دەبى بەيەك پارچە مس! ئىتر رىگەى ئەوھى نابى! فەرمووى: ئەوسا ھەر چوار پەلى دەگرى و فەرى دەدا، لە خەلك واىە كە ئەوھ فەرى داوھتە ناو دۆزەخوھ بەلام لەراستىدا دەبرى بۇ ناو بەھەشت).

پېغه مېهر (دروودی خودای له سهر بڼ) فهرمووی: (له لای خودای په روهر دگاری ههر دوو جیهان گه وره ترین شهید هم پیاوړه ده!). {ریاض/۴، زنجیره: ۳۷۰، ژماره: ۱۸۱۵}.

روونکړدنه وه:

له (۲۰۰۸/۵/۲۸) دا، هم تیښنیه هم لیږده نووسیوه، له تاجول ئوصلدا، له بهرگی پېنجه مېدا، زنجیره/۱۱۳ دا، له دوا وهرگیرانی فهرمووده ژماره (۵۶۲۵). وا ئیستا لیږه شدا دوباره دی ده که مېوه: (سُبْحَانَ اللَّهِ! سهرنج بدن ته ناهت جه جال، به جه جالی خو، قایل نییه، که که سی له ده ستو پیوه ننده که ی خو، که سیکی تر له نه یاره گانی بکوژی! که چی ئیستا له هه ندی ولات، کوشتن و برین نه وه نده ئاسان بووه، وای لی هاتووه هه موو کوپخای گوندی، یا کار به ده ستی، به یی پرس و راکردن به که سی، مافی نه وه ی پی دراوه که خه لکی بڼ تاوان، به برو بیانوی پرو پوچ له سیداره بدا.

سُبْحَانَ اللَّهِ! له ئیمه وابوو که هر صه ددام وړژیمه که ی نه و وایه، به لام ئیستا دهر که وت که رژیم هر رژیمه، هه میسه ده ستدار ده یباو بی ده ست ته ماشا ده کا.

{وهرگیر - ۲۰۱۰/۱۱/۲۰ ز}

۲۰۵۱ - عَنِ الْمُغِيرَةِ بْنِ شُعْبَةَ قَالَ مَا سَأَلَ أَحَدُ النَّبِيِّ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - عَنِ الدَّجَالِ أَكْثَرَ مِمَّا سَأَلْتُ قَالَ « وَمَا يُنْصَبُكَ مِنْهُ إِنَّهُ لَا يَضُرُّكَ ». قَالَ قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُمْ يَقُولُونَ إِنَّ مَعَهُ الطَّعَامَ وَالْأَنْهَارَ قَالَ « هُوَ أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ مِنْ ذَلِكَ ». {الحديث: ۷۳۰۴ = ۷۳۳۸ فم. البخاری. فتن: ۷۱۲۲}:

موغیره ی کوری شو عبه (رهمزای خودای لښ بڼ) فهرمووی: که سی تر نه وه نده ی من به زوری، له باب به ت جه جاله وه پر سیاری زوری له پېغه مېهر (دروودی خودای له سهر بڼ) نه کردووه، جاریکیان فهرمووی: روله که م! چیه وای لی خه جلی و وا خه م و په ژاره دی دایگرتووی؟ مه ترسه زیانی بو تو نابی. عهرزیم کرد: بویه نه وه نده ده ترسم چونکه ده لښ: چهند کیوی نان و خوراک و گوشت و چهند جه می ناوی له گه له! فهرمووی:

(دروودی خودای له سهر بئ) : (با ئه وانیشی له گه لدا بئ، ئه وه له لای خودا سووک و ترۆیه و رادهی ئه وهی ناکه وئ که به هوی ئه م جوړه چه واشه کاری و چاو به ستو چاو و راوه وه، بتوانئ که سهر له موسلمانانی پاک بشیوینئ، به لکوو ئه وه ده بی به هوی به هیزبوونی باوه ری باوه پردارو، ده بی به هوی راستگرده وهی به لگه ی راست و روشن له سهر ناموسلمانان و ناپاکان). {تاج/ ۵، زنجیره: ۱۱۲، ژماره: ۵۶۱۵}.

۲۰۵۲ - عَنِ النُّعْمَانِ بْنِ سَالِمٍ قَالَ سَمِعْتُ يَعْقُوبَ بْنَ عَاصِمٍ بْنَ عُرْوَةَ بْنَ مَسْعُودٍ الثَّقَفِيَّ يَقُولُ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو وَجَاءَهُ رَجُلٌ فَقَالَ مَا هَذَا الْحَدِيثُ الَّذِي تُحَدِّثُ بِهِ تَقُولُ إِنَّ السَّاعَةَ تَقُومُ إِلَى كَذَا وَكَذَا. فَقَالَ سُبْحَانَ اللَّهِ - أَوْ لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ أَوْ كَلِمَةً نَحْوَهَا - لَقَدْ هَمَمْتُ أَنْ لَا أُحَدِّثَ أَحَدًا شَيْئًا أَبَدًا إِنَّمَا قُلْتُ إِنَّكُمْ سَتَرُونَ بَعْدَ قَلِيلٍ أَمْرًا عَظِيمًا يُحَرِّقُ الْبَيْتَ وَيَكُونُ وَيَكُونُ ثُمَّ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- «يَخْرُجُ الدَّجَالُ فِي أُمْتِي فَيَمْكُثُ أَرْبَعِينَ - لَا أَدْرِي أَرْبَعِينَ يَوْمًا أَوْ أَرْبَعِينَ شَهْرًا أَوْ أَرْبَعِينَ عَامًا - فَيَبْعَثُ اللَّهُ عِيسَى ابْنَ مَرْيَمَ كَأَنَّهُ عُرْوَةُ بْنُ مَسْعُودٍ فَيَطْلُبُهُ فَيُهْلِكُهُ ثُمَّ يَمْكُثُ النَّاسُ سَبْعَ سِنِينَ لَيْسَ بَيْنَ اثْنَيْنِ عِدَاوَةٌ ثُمَّ يُرْسِلُ اللَّهُ رِيحًا بَارِدَةً مِنْ قَبْلِ الشَّامِ فَلَا يَبْقَى عَلَى وَجْهِ الْأَرْضِ أَحَدٌ فِي قَلْبِهِ مِثْقَالُ ذَرَّةٍ مِنْ خَيْرٍ أَوْ إِيمَانٍ إِلَّا قَبَضَتْهُ حَتَّى لَوْ أَنَّ أَحَدَكُمْ دَخَلَ فِي كَبِدِ جَبَلٍ لَدَخَلَتْهُ عَلَيْهِ حَتَّى تَقْبِضَهُ». قَالَ سَمِعْتُهَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ «فَيَبْقَى شِرَارُ النَّاسِ فِي خِفَةِ الطَّيْرِ وَأَحْلَامِ السَّبَاعِ لَا يَعْرِفُونَ مَعْرُوفًا وَلَا يَنْكُرُونَ مُنْكَرًا فَيَتَمَثَّلُ لَهُمُ الشَّيْطَانُ فَيَقُولُ أَلَا تَسْتَجِيبُونَ فَيَقُولُونَ فَمَا تَأْمُرُنَا فَيَأْمُرُهُمْ بِعِبَادَةِ الْأَوْثَانِ وَهُمْ فِي ذَلِكَ دَارٌ رِزْقُهُمْ حَسَنٌ عَيْشُهُمْ ثُمَّ يَنْفَخُ فِي الصُّورِ فَلَا يَسْمَعُهُ أَحَدٌ إِلَّا أَصْعَى لَيْتًا وَرَفَعَ لَيْتًا - قَالَ - وَأَوَّلُ مَنْ يَسْمَعُهُ رَجُلٌ يَلُوطُ حَوْضَ إِبِلِهِ - قَالَ - فَيَصْعَقُ وَيَصْعَقُ النَّاسُ ثُمَّ يُرْسِلُ اللَّهُ - أَوْ قَالَ يُنْزِلُ اللَّهُ - مَطَرًا كَأَنَّهُ الطَّلُّ أَوْ الظَّلُّ - نُعْمَانُ الشَّامُ - فَتَنْبُتُ مِنْهُ أَجْسَادُ النَّاسِ ثُمَّ يَنْفَخُ فِيهِ أُخْرَى فَإِذَا هُمْ قِيَامٌ يَنْظُرُونَ ثُمَّ يُقَالُ يَا أَيُّهَا النَّاسُ هَلُمَّ إِلَى رَبِّكُمْ. وَقَفُوهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ - قَالَ - ثُمَّ يُقَالُ أَخْرِجُوا بَعَثَ النَّارَ فَيُقَالُ مِنْ كَمْ فَيُقَالُ مِنْ كُلِّ أَلْفٍ تِسْعِمِائَةٍ وَتِسْعَةً وَتِسْعِينَ - قَالَ -

فَذَٰلِكَ يَوْمٌ يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا وَذَٰلِكَ يَوْمٌ يَكْشَفُ عَنْ سَاقٍ .» {الحديث: ۷۳۰۷ = ۷۳۴۱} فم:

نوعمانی کوری سالم فہرمووی: لہ یہ عقووبی کوری عاصیمی کوری عوروہی کوری مہسعودی نل - تہ قہ فیم بیست (رہزاو رحمہتی خودا لہ ہہموویان بی) دہیفہرموو: بوخوم گویم لی بوو پیاویک ہاتہ خزمہتی عہدوللای کوری عہمر (رہزای خودای لی بی) گوتی بہ عہدوللای: تہم جوڑہ فہرموودہیہ چیہ کہ دہیگیرپتہوہو گواہ دہلئییت: قیامت لہ تہوہندہو تہوہندہا ہل دہستی: تہویش فہرمووی: (سبحان اللہ) یا فہرمووی: (لا إله إلا الله). من چون قسہی وادہکہم، بہس خودا دہزانی کہ قیامت کہی ہل دہستی، یا وشہیہ یادو ذیکری تری ناوای فہرموو تہوجا عہدوللای فہرمووی: بہراستی نیازم وایہ کہ لہمہولا بو ہیچ کہسی ہیچ فہرموودہی نہیگیرمہوہ ہتا ہتایہ، من وام نہگوتوہو، بہلکو گوتوومہ: دلتیابن کہ تہوہندہی پی ناجی تہرنیکی گہورہ دہبین: خانہی خودا دہسووتی (حہججاج بہ فہرمانی یہزیدی کوری معاویہ دایہ بہر مہنجنیقو سووتاندی) وہ تہوہو تہوہی تر بہر لہ ہاتنی قیامت روودہدن. تینجا عہدوللای (رہزای خودای لی بی) فہرمووی: حہزرت (دروودی خودای لہسہر بی) فہرمووی: (جہجال کہ پہیدا دہبی لہناو نؤمہتما چل روڑ) یا فہرمووی: (چل مانگ) یا فہرمووی: (چل سال دہمینیتہوہو دہرانی، پاشان خودای گہورہو سہرومر عیسای کوری مہریہم (دروودی خودا لہسہر خووی دایکی) دہنیر، عیسا (دروودی خودای لہسہر بی) بہ شیوہی شیرینیو بہ نیسکی سووکیو بہ لہشو لاری پاکو خاوینی، دہق لہ عوروہی کوری مہسعوود دہکا، کہ عوروہ نموونہی شیوہ شیرینیو پاکو تہمیزی بووہ، لہ ناو یارانی پیغہمبہرداو یہکی بووہ لہ ہاوہلانی. جا حہزرتی عیسا (سلاوی خودای لہسہر بی) دہگہری بہشوین جہجالا ہتا پہیدای دہکاو دہیکوڑی، نیتر ہتا حہوت سال خہلک بہ شادیو خووشیو بی شہرو شوڑو دوژمنایہتی دہمیننہوہ، کہس لہکہس ناکہوئیو ہہموو وہک برای خوشتہویست دہژین، تہوجا خودا لہلای شامہوہ شہمالیکی

خۆش و فېنك دهنيرئ، جا هر كهسئ له سهر رووی زهوی به قهد تۆسقالئ خيرو چاكه، يا باوهرو ئيمان له ناو دليابئ ئهو بايه گيانى دهستينئ، تهنا نهت ئه گهر بيئو يهكئ له ئيوه خوى بكا به ناو جهرگه كيوپكا، ئهو شنه بايه دواى دهكهوئ بوئ ئهوئو لهوئ گيانى دهكيشئ.

عه بدوللا (رهزاي خوداي لئ بئ) فهرمووى: ئا ئهمم به گوپئ خوم له زارى پيروزي پيغه مبه (درووي خوداي له سهر بئ) ژنه وتوووه: دهيفهرموو: (جا ده ميئيته وه خه لكه بهد رهوشتو بهد رهفتارو بهد كردارهكان، وا به خيراى پهلامارى خراپه و خراپهكارى دهدهن و دهم دهژمندنه ئارهزوو بازى، دهليئ: مهلى سووك فېن، خووى بهدو رهفتارى ناهه مواريان، له رهفتارو خووى درنده خوئ خورهكان دهكا، نه چاكه به چاكه دهزانو نه خراپه به خراپه دادهنئ، جا شهيتان ديته بهرچاويان و له رووبهروو پييان دهليئ: ئهري به گوپم دهكهن يان نا؟ دهليئ: ئادهى بفرموو، فهرمانمان به چي پئ دهكهئ؟! ئهويش فهرمانيان پئ دهكا به په رستنى بوتو شتى وا، كه چي له گهل ئهو حاله يشا، رزقو روژيان زور زورو مشهيه، وه رابواردن و ژيواريان تا بلئى باش و خوشه، له دوايدا فوو دهكرئ به سوورداو كوئاي به دنيا دههينريئ، ئيتر دهست به چي ئه وهى كه گوپئ لئ بئ كوتوپر ملى لار دهبيته وه دهمريئ، يه كه م كهس كه گوپئ لئ دهبي پياوئ دهبي لهو كاته دا خهريكه ئهستيلى و شترهكانى سوخ دهدا، ههتا ئامادهى بكا بو ئاودانيان، جا كه ئهو پياوه دهمريئ، خه لكيش به دواى ئهودا دهست دهكهن به مردن، پاشان خودا بارانئ دهنيرئ. يا فهرمووى: (بارانئ دهبارينئ، وهك رنه باران، يا فهرمووى: وهك سيېهر، ئيتر بهو پرووشه بارانه جهستهى مروقهكان سهر له نوئ ههموو دهروينه وه، تا ماوهى چل سال له نيوانى دوو فوو (نه فخره) كه دا جيهان چول و هول دهبيئ، له پاشا جاريكى تريش فوو دهكريته وه به سوورداو كوتوپر مردووهكان ههموو راست دهبه وه و ته ماشاى دهووبهري خويان دهكهن، ئينجا دهگوتريئ: ئه ي بهرئى ئاده ميزاد! ئه ي مروفينه!

وهرن کؤبېنه وه له حوزوری خودای خوتاندا، وهك خودای گه وړه و مه زن له قورئانی پېرؤزدا دمه رموی:

{وَقَفُّهُمْ إِنَّهُمْ مَسْئُولُونَ - الصافات - ۳۷/۲۴}.

واته: ئادهی رایان بگرن له ئیستگای لیپرسینه وده، چونکه ئه وانه بهرپرسیارن و پرسسیاریان لی دهکړی، له کرده وده و بیرو باوهرپیان). پاشان دهگوتړی: ئادهی نیږدهی دؤزه خ جیاوه کهن، با برؤن بؤناو ئاگرا! دهگوتړی: بهشی دؤزه خ چه ند له چهنده؟ دمه رموی: له هه موو هه زاری، نؤسه دو نه وده و نؤی بؤ دؤزه خه! فهرمووی: ئه مه یه ئه و روژهی که له بهر سامو بیمی، سه ری مندال و لاوه کان سپی دهبی، وهك قورئان دمه رموی:

{فَكَيْفَ تَتَّقُونَ إِنْ كَفَرْتُمْ يَوْمًا يَجْعَلُ الْوِلْدَانَ شِيبًا - سورة المزمل - ۷۳/۱۷}.

واته: ئه گهر هه روا له سه ر بئ بروایی بمیننه وده چؤن خوتان دهپاریزن له سزای ئه و روژهی که به سامو ترسو بیمی خؤی منالان پیر دهکات).

هه روه ها ئه وه ئه و روژه یه که خودای گه وړه له باره یه وه فهرمووی هتې: {يَوْمَ يُكْشَفُ عَنْ سَاقٍ - سورة القلم - ۶۸/۴۱}.

واته: ئه ی پیغه مبه ری نازدار! باسی ئه و روژه سه خته بکه که بهراستی کاتی تهنگ و چه له مه یه، که داویننی تیا دهکړی به لادا و، له بهر په ریشانی حالی شری خه لک، قاچ و قول هه لده کړی و له مهیدانا قولی رهش و سپی دهرده که وئ). {تاج/۵، زنجیره: ۱۱۶، ژماره: ۵۶۳۵ + مجلد تاج/۴، زنجیره: ۲۲، ژماره: ۴۰۷۶ - سورة الزمر}.

روونکر د نه وه:

۱- عورو هی کورې مه سهوودی ئهل - شهقه فی، هاوئلی پیغه مبه ره، له پیش نیسلام بوونیدا، نامادهی ریکه و تننامهی حوده بیبیه بووه نوینه ری هؤزی قوره یش بوو له م صلحه دا، دهستیکی بالای بوو له سه ر گرتنی ئه م ریکه و تنده، کاتی ویستی نیسلام ببی، له دوا ی غه زای تائف شوین پیغه مبه ره کهوت، بهر له وه بگاته وه مه دینه، عوروه گرتیه وه و نیسلام بوو، وه داوا ی له پیغه مبه ره کرد که بچیته وه بؤ

ناو هۆزه که ی و داوایان لی بکا که نیسلام بین، پیغه مبهەر (دروودی خودای له سهر بئ) فهرمووی: (ئاخر ده تکوژن!) عه زریکرد: قوربان! منیان له چاوایان خوشتر دهوئ، وه خوشی وابوو، له ناوایانا زۆر خوشه ویست بوو، به لām که دهستی کرد به په خشی بانگه وازی نیسلام، له هه موو لایه که وه دایانه بهر تیرو تیر بارانیان کرد، تیرئ بهری که وت پئی شهید بوو، له پیاو ماقوولانی هۆزه که ی بوو.

۲- ئیبنو سهییاد منالیککی جووله که بوو، له مه دینه بوو، ناوی صاف بوو، وه سفو نیشانه کانی، له تاجول ئوصولدا، له فهرموودهیه کا باسکراوه، بهرگی ۵/، زنجیره: ۱۱۲، ژماره: ۵۶۲۲ - نیشانه کانی جه جاله کۆره...).

ئهم منداله له مه دینه له سهردهمی پیغه مبهردا له دایک بوو، ئهم منداله هه ندئ نیشانه ی سهیر سهیری تیادا بوو، له نیشانه کانی جه جال دهجوو، له بهر ئه وه که وتنه گومانه وه لی، وه زۆر شتی سهیرو عه نتیکه رووده دا لی، وه که له فهرمووده کانه وه دهرده که وئ. ته نانه ت هه ر به مندالی داوای پیغه مبهرایه تی کردوو، له پاشا که وهره بووه و ژنی هیناوه و منالی بووه و به گه و ره ش غه رایب و عه جایبی لی بینراوه.

۱۵۶۹) یه که م نیشانه له نیشانه گه وهره کانی هاتنی قیامهت هه لهاتنی خۆره له خۆرناواوه. (۷۲۸۸ - ۷۳۱۱)

بَابُ: أَوَّلُ الْآيَاتِ طُلُوعِ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا

۲۰۵۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو (رضي الله عنه) قَالَ حَفِظْتُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- حَدِيثًا لَمْ أَتَسُهُ بَعْدُ سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ « إِنَّ أَوَّلَ الْآيَاتِ خُرُوجًا طُلُوعُ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا وَخُرُوجُ الدَّابَّةِ عَلَى النَّاسِ ضُحًى وَآيُهُمَا مَا كَانَتْ قَبْلَ صَاحِبَتِهَا فَلَا تُخْرَى عَلَى إِثْرِهَا قَرِيبًا ». {الحديث: ۷۳۰۹ = ۷۳۴۳}؛

ئهم فهرموودهیه له تاجول ئوصولا ئاوایه:

عه بدوللای کورپی عه مر (دەزای خودای لی بئ) فهرمووی: ئهم فهرموودهیه م له زاری

پیغه مبهەر (دروودی خودای له سهر بئ) بیستوو، وه هه تا نیستا هیشتا زۆر به باشی له بهرم

ماوهو له یادم نه چۆتهوه، به گویى خۆم گویم لى بوو فهرمووى: (یهکهه نیشانهى ههره گهوره داهاتنى قیامهت که روودهدات، یهکیکه لهه دوو رووداوه گهورهیه: یا دهرچوونو هه لهاتنى خۆره له خۆرئاواوه، یا پهیدا بوونی دهمبا بن عهردیلهیه که ناوداره به دابه تولئهرز، که لهکاتى چیشتهنگاودا له زهوى صهفا دهردهچى، لهزیکى کابهتوللا (بروانه: ژماره: ۲۰۳۹ له پيشهوه) که لهزهوى دهردهچى دهدا بهسهر مهردومدا، جا ئەم دوو نیشانهیه ههر کامیکیان لهپیش ئەوى تریانوه روویدا، ئیتر ئەوى تریشیان دوا بهدواى ئەو به زووى روودهدات). {موسلیم و ئەبو داوود گىرويانهتهوه}.

ئەبو داوود (زمزای خودای لى بن) ئەمەى پتر کردهوه: عهبدوللا، که خۆى نامه ئاسمانیه پيشووهکانى خویندبوو، دهیفرموو: من وادهزانم که دهرچوونى خۆر له خۆرئاواوه، پيش دهرچوونى دهمبا بن عهردیله دهکهوئى). {تاج/۵، زنجیره: ۱۰۵، ژماره: ۵۵۷۷ - نیشانهى داهاتنى قیامهت + تاج/۴، زنجیره: ۱۰، ژماره: ۴۰۲۰ - سووردهتى نهمل}.

۱۵۷۰) نیشانهکانى جهاله کۆره، که گهورهترین فهرتهنهیهو باسى پهیدا بوونى و

داستانى جهساسه. (۷۳۱۲ - ۷۳۱۷)

باب: صِفَةُ الدَّجَالِ وَخُرُوجُهُ وَحَدِيثُ الْجَسَاسَةِ

۲۰۵۴ - عن عامر بن شراحيل الشعبي (شعب همدان) أنه سأل فاطمة بنت قيس أخت الضحاک بن قيس وكانت من المهاجرات الأول فقال حديثني حديثاً سمعته من رسول الله - صلى الله عليه وسلم - لا تسنديه إلى أحد غيره فقالت لئن شئت لأفعلن فقال لها أجل حديثني. فقالت نكحت ابن المغيرة وهو من خيار شباب قريش يومئذ فأصيب في أول الجهاد مع رسول الله - صلى الله عليه وسلم - فلما تأيمت خطبني عبد الرحمن بن عوف في نفر من أصحاب رسول الله - صلى الله عليه وسلم - وخطبني رسول الله - صلى الله عليه وسلم - على مولاه أسامة بن زيد وكنت قد حدثت أن رسول الله - صلى الله عليه وسلم - قال « من أحببني فليحب أسامة ». فلما كلمني رسول الله - صلى

الله عليه وسلم- قُلْتُ أَمْرِي بِيَدِكَ فَأَنْكِحْنِي مَنْ شِئْتَ فَقَالَ « انْتَقِلِي إِلَى أُمِّ شَرِيكِ ». وَأُمُّ شَرِيكِ امْرَأَةٌ غَنِيَّةٌ مِنَ الْأَنْصَارِ عَظِيمَةُ النَّفَقَةِ فِي سَبِيلِ اللَّهِ يَنْزِلُ عَلَيْهَا الضَّيْفَانُ فَقُلْتُ سَأَفْعَلُ فَقَالَ « لَا تَفْعَلِي إِنَّ أُمَّ شَرِيكِ امْرَأَةٌ كَثِيرَةُ الضَّيْفَانِ فَإِنِّي أَكْرَهُ أَنْ يَسْقُطَ عَنْكَ خِمَارُكَ أَوْ يَنْكَشِفَ الثُّوبُ عَنْ سَاقَيْكَ فَيَرَى الْقَوْمُ مِنْكَ بَعْضَ مَا تَكْرَهُينَ وَلَكِنْ انْتَقِلِي إِلَى ابْنِ عَمِّكَ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرِو بْنِ أُمِّ مَكْتُومٍ ». - وَهُوَ رَجُلٌ مِنْ بَنِي فَهْرٍ فَهْرٍ قُرَيْشٍ وَهُوَ مِنَ الْبَطْنِ الَّذِي هِيَ مِنْهُ - فَانْتَقَلْتُ إِلَيْهِ فَلَمَّا انْقَضَتْ عِدَّتِي سَمِعْتُ نِدَاءَ الْمُنَادِي مُنَادِي رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يُنَادِي الصَّلَاةَ جَامِعَةً. فَخَرَجْتُ إِلَى الْمَسْجِدِ فَصَلَّيْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- فَكُنْتُ فِي صَفِّ النِّسَاءِ الَّتِي تَلَى ظُهُورِ الْقَوْمِ فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- صَلَاتَهُ جَلَسَ عَلَى الْمِنْبَرِ وَهُوَ يَضْحَكُ فَقَالَ « لِيَلْزَمَ كُلُّ إِنْسَانٍ مُصَلَّاهُ ». ثُمَّ قَالَ « أَتَدْرُونَ لِمَ جَمَعْتُكُمْ ». قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ « إِنِّي وَاللَّهِ مَا جَمَعْتُكُمْ لِرَغْبَةٍ وَلَا لِرَهْبَةٍ وَلَكِنْ جَمَعْتُكُمْ لِأَنْ تَمِيماً الدَّارِي كَانَ رَجُلًا نَصْرَانِيًّا فَجَاءَ فَبَايَعَ وَأَسْلَمَ وَحَدَّثَنِي حَدِيثًا وَافِقَ الَّذِي كُنْتُ أُحَدِّثُكُمْ عَنْ مَسِيحِ الدَّجَالِ حَدَّثَنِي أَنَّهُ رَكِبَ فِي سَفِينَةٍ بَحْرِيَّةٍ مَعَ ثَلَاثِينَ رَجُلًا مِنْ لَحْمٍ وَجُدَامٍ فَلَعِبَ بِهِمُ الْمَوْجُ شَهْرًا فِي الْبَحْرِ ثُمَّ أَرْفَعُوا إِلَى جَزِيرَةٍ فِي الْبَحْرِ حَتَّى مَغْرِبِ الشَّمْسِ فَجَلَسُوا فِي أَقْرَبِ السَّفِينَةِ فَدَخَلُوا الْجَزِيرَةَ فَلَقِيَتْهُمْ دَابَّةٌ أَهْلَبُ كَثِيرِ الشَّعْرِ لَا يَدْرُونَ مَا قُبْلُهُ مِنْ دُبُرِهِ مِنْ كَثَرَةِ الشَّعْرِ فَقَالُوا وَيْلَكَ مَا أَنْتِ فَقَالَتْ أَنَا الْجَسَّاسَةُ. قَالُوا وَمَا الْجَسَّاسَةُ قَالَتْ أَيُّهَا الْقَوْمُ انْطَلِقُوا إِلَى هَذَا الرَّجُلِ فِي الدَّيْرِ فَإِنَّهُ إِلَى خَبَرِكُمْ بِالْأَشْوَاقِ. قَالَ لَمَّا سَمِعَتْ لَنَا رَجُلًا فَرَقْنَا مِنْهَا أَنْ تَكُونَ شَيْطَانَةً - قَالَ - فَانْطَلَقْنَا سِرَاعًا حَتَّى دَخَلْنَا الدَّيْرَ فَإِذَا فِيهِ أَعْظَمُ إِنْسَانٍ رَأَيْنَاهُ قَطُّ خَلْقًا وَأَشَدَّهُ وَثَاقًا مَجْمُوعَةً يَدَاهُ إِلَى عُنُقِهِ مَا بَيْنَ رُكْبَتَيْهِ إِلَى كَعْبَيْهِ بِالْحَدِيدِ قُلْنَا وَيْلَكَ مَا أَنْتِ قَالَ قَدْ قَدَرْتُمْ عَلَى خَبْرِي فَأَخْبِرُونِي مَا أَنْتُمْ قَالُوا نَحْنُ أَنْاسٌ مِنَ الْعَرَبِ رَكِبْنَا فِي سَفِينَةٍ بَحْرِيَّةٍ فَصَادَفْنَا الْبَحْرَ حِينَ اغْتَلَمَ فَلَعِبَ بِنَا الْمَوْجُ شَهْرًا ثُمَّ أَرْفَعَانَا إِلَى جَزِيرَتِكَ هَذِهِ فَجَلَسْنَا فِي أَقْرَبِهَا فَدَخَلْنَا الْجَزِيرَةَ فَلَقِيَتْنَا دَابَّةٌ أَهْلَبُ كَثِيرِ الشَّعْرِ لَا يَدْرَى مَا قُبْلُهُ مِنْ دُبُرِهِ مِنْ كَثَرَةِ الشَّعْرِ فَقُلْنَا وَيْلَكَ مَا أَنْتِ فَقَالَتْ أَنَا الْجَسَّاسَةُ. قُلْنَا وَمَا الْجَسَّاسَةُ قَالَتْ ااعْمِدُوا إِلَى هَذَا الرَّجُلِ فِي الدَّيْرِ فَإِنَّهُ إِلَى خَبَرِكُمْ

بِالْأَشْوَاقِ فَأَقْبَلْنَا إِلَيْكَ سَرَّاعًا وَفَزَعْنَا مِنْهَا وَلَمْ نَأْمَنْ أَنْ تَكُونَ شَيْطَانَةً فَقَالَ أَخْبِرُونِي عَنْ نَخْلِ بَيْسَانَ قُلْنَا عَنْ أَيِّ شَأْنِهَا تَسْتَخْبِرُ قَالَ أَسْأَلُكُمْ عَنْ نَخْلِهَا هَلْ يُثْمِرُ قُلْنَا لَهُ نَعَمْ. قَالَ أَمَا إِنَّهُ يُوشِكُ أَنْ لَا تُثْمِرَ قَالَ أَخْبِرُونِي عَنْ بُحَيْرَةِ الطَّبْرِیَّةِ. قُلْنَا عَنْ أَيِّ شَأْنِهَا تَسْتَخْبِرُ قَالَ هَلْ فِيهَا مَاءٌ قَالُوا هِيَ كَثِيرَةُ الْمَاءِ. قَالَ أَمَا إِنَّ مَاءَهَا يُوشِكُ أَنْ يَذْهَبَ. قَالَ أَخْبِرُونِي عَنْ عَيْنِ زَعَرَ. قَالُوا عَنْ أَيِّ شَأْنِهَا تَسْتَخْبِرُ قَالَ هَلْ فِي الْعَيْنِ مَاءٌ وَهَلْ يَزْرَعُ أَهْلُهَا بِمَاءِ الْعَيْنِ قُلْنَا لَهُ نَعَمْ هِيَ كَثِيرَةُ الْمَاءِ وَأَهْلُهَا يَزْرَعُونَ مِنْ مَائِهَا. قَالَ أَخْبِرُونِي عَنْ نَبِيِّ الْأُمِّيِّينَ مَا فَعَلَ قَالُوا قَدْ خَرَجَ مِنْ مَكَّةَ وَنَزَلَ يَثْرِبَ. قَالَ أَقَاتَلَهُ الْعَرَبُ قُلْنَا نَعَمْ. قَالَ كَيْفَ صَنَعَ بِهِمْ فَأَخْبَرْتَاهُ أَنَّهُ قَدْ ظَهَرَ عَلَى مَنْ يَلِيهِ مِنَ الْعَرَبِ وَأَطَاعُوهُ قَالَ لَهُمْ قَدْ كَانَ ذَلِكَ قُلْنَا نَعَمْ. قَالَ أَمَا إِنْ ذَاكَ خَيْرٌ لَهُمْ أَنْ يُطِيعُوهُ وَإِنِّي مُخْبِرُكُمْ عَنِّي إِنِّي أَنَا الْمَسِيحُ وَإِنِّي أُوشِكُ أَنْ يُؤَدَّنَ لِي فِي الْخُرُوجِ فَأَخْرَجَ فَاسِيرٌ فِي الْأَرْضِ فَلَا أَدَعُ قَرْيَةً إِلَّا هَبَطْتُهَا فِي أَرْبَعِينَ لَيْلَةً غَيْرَ مَكَّةَ وَطَيْبَةَ فَهُمَا مُحَرَّمَتَانِ عَلَيَّ كِلْتَاهُمَا كُلَّمَا أَرَدْتُ أَنْ أَدْخُلَ وَاحِدَةً أَوْ وَاحِدًا مِنْهُمَا اسْتَقْبَلَنِي مَلِكٌ بِيَدِهِ السَّيْفَ صَلَّاتًا يَصْدُنِي عَنْهَا وَإِنْ عَلَى كُلِّ نَقَبٍ مِنْهَا مَلَائِكَةٌ يَحْرُسُونَهَا قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- وَطَعَنَ بِمُخَصَّرَتِهِ فِي الْمَنْبَرِ « هَذِهِ طَيْبَةٌ هَذِهِ طَيْبَةٌ ». يَعْنِي الْمَدِينَةَ « أَلَا هَلْ كُنْتُ حَدَّثْتُكُمْ ذَلِكَ ». فَقَالَ النَّاسُ نَعَمْ « فَإِنَّهُ أَعْجَبَنِي حَدِيثُ تَمِيمٍ أَنَّهُ وَافَقَ الَّذِي كُنْتُ أُحَدِّثُكُمْ عَنْهُ وَعَنِ الْمَدِينَةِ وَمَكَّةَ أَلَا إِنَّهُ فِي بَحْرِ الشَّامِ أَوْ بَحْرِ الْيَمَنِ لَا بَلَّ مِنْ قَبْلِ الْمَشْرِقِ مَا هُوَ مِنْ قَبْلِ الْمَشْرِقِ مَا هُوَ ». وَأَوْمَأَ بِيَدِهِ إِلَى الْمَشْرِقِ. قَالَتْ فَحَفِظْتُ هَذَا مِنْ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-. {الحديث: ۷۳۱۲ = ۷۳۴۶ فم: }

عامیری کوری شہراحیلی نهل-شہعبی، کہ له خیلئ شہعبی، ہمدانہ، نہوہک له خیلئ شہعبی حیمہر، فہرمووی: له فاطیمہی کچی قہیسم پرسى، کہ خوشکی ضہحاکى کورى قہیس بوو. فاطیمہ خوئ (ہمزی خودای لى بن) لہژنہ کوچکارہ پيشينه‌گان بوو، پييم گوت: فہرموودہیہکم پئ بفہرموو، کہ بہخودى خوئ له زارى پیغہمبہرت بیستبن، نہوہک بیدہیتہ پال کہسیکی تر کہ نہو له پیغہمبہرى

بىستىنىۋ تۇيىش لەۋ كەسەيەت بىستىنى. فاطىمە فەرموۋى: باشە وادەكەم ئەگەر
 ھەز لەشتى وادەكەي؟ منىش ەرزىمكىرد: بەلئى بفرموو فەرموودەكەم پى بلى.
 فاطىمە فەرموۋى: شووم كىرد بە ئەبو ھەففى كورى ەمەرى كورى موغىرە،
 كە يەكئ بوو لەلاو خاسەكانى ھۆزى قورەيشى ئەو رۇزگارە.

جا لە سەرەتاي غەزايەكا، كە لەخزمەتى پىغەمبەردا بوو، ئەبو ھەففى
 مىردم پىكرا، لە دوايىدا منى سى بەسى تەلاققا، كاتى بىۋەژن كەۋتم، چەند كەسى
 لە ھاۋەلانى ھەزەرتى موھەممەد (دروودى خوداي لەسەر بى) كە يەككىيان ەبىدورەھمانى
 كورى ەھوف بوو خوازبىنيان كىردم، پىغەمبەرىش (دروودى خوداي لەسەر بى) خوازبىنى
 كىردم بۇ ئوسامەي كورى زەيد، كە ئازادكرائى خۇي بوو، ۋەمن ئەم فەرموودەم بۇ
 باسكرابوو، كە پىغەمبەر (دروودى خوداي لەسەر بى) دەرەمۇي: (ھەركەسى منى خۇش دەۋى
 با ئوسامەيشى خۇش بوئ). جا منىش كە پىغەمبەر (دروودى خوداي لەسەر بى) لەم بارەيەۋە
 قسەي لەگەلما كىرد، ەرزىمكىرد: كاروبارى خۇم دايە دەستى تۇ، لەكىم مارە دەبرى
 كەيفى خۇتە، ئەۋىش فەرموۋى: (دە بگويزەرەۋە بۇ مالى ئوم شەريك!).

فاطىمە فەرموۋى: ئوم شەريك ژنىكى ئەنصارى داراو دەۋلەمەند بوو، دارايى
 زۇرى خەرج دەكىرد لە رىگەي خودادا، ھەمىشە مالىيان پىبوو لە ميوان، فاطىمە
 فەرموۋى: كاتى ويستم بگويزمەۋە بۇ مالى ئوم شەريك، كەچى پىغەمبەر (دروودى
 خوداي لەسەر بى) راي گۇرپىبوو، فەرموۋى: (نا، وامەكە، چونكە مالى ئوم شەريك
 قەرەبالغە، ھەمىشە پىرە لەميوان، ھەزناكەم كە سەرپۇشەكەت بەربىتەۋە،
 يادامىنى كراسەكەت ھەلئالئى و قاچ و قولت دەرەكەۋى و پىاۋى بيانى شوينىكت
 ببىنن، كە خۇت ھەز بەدەرەكەۋتنى ناكەيت، بەلام بچۇ بۇلاي خزمەكەت كە
 ەبىدوللاي كورى ەمەرە، كە ەبىدوللا ناسراۋە بە (ئىبنو ئوممى مەكتووم). بچۇ
 بۇلاي ئىبنو ئوممى مەكتووم، لەۋى عىددە بگرە، كە پىاۋىكى كوپرە لەبەنى فيھرە،
 لە فيھرى قورەيش، لەو ھۆزەيە كە فاطىمەيش ھەر لەو ھۆزەيە. جا گواستمەۋە
 بۇلاي ئەو، كاتى ھەيەم ھەلئەت و عىددەي شەرعىم تەۋاۋ بوو، گويم لى بوو،

بانگەواز كەرى بە فەرمانى پېغەمبەر (دروودى خودای لەسەر بێ) بانگەوازی هەلدا (الصلاة جامعة) با نوێژ کۆمان بکاتەوه.

فاطمە فەرمووی: جا منیش دەرچووم، رویشتم بۆ مزگەوت، لە ریزی ئافرەتدا، کە لەپشت ریزی پیاوانەوه دەست پێ دەکات، لەپشت پېغەمبەرەوه (دروودى خودای لەسەر بێ) نوێژم بە کۆمەل، بە جەماعەت کرد. حەزەرەت (دروودى خودای لەسەر بێ) کە لە نوێژەکە بۆوه رویشته سەر دوانگەکەو لەسەری دانیشتو پێدەکەنى، فەرمووی: (با کەس لەجیگەى خۆى نەبزوى و جیگە نوێژەکەى بەجى نەهیلى).

پاشان فەرمووی: (ئایا دەزانن کەمن لەبەرچى ئیووم کۆکردۆتەوه؟) یاران فەرموویان: خوداو پېغەمبەرى خودا دەزانن!

فەرمووی: (بەخودا بۆ ئەووم کۆنەکردونەتەوه کە بەتەمای شتى بم یا مەترسیم لەشتى هەبى، بەلام بۆیەکەم کۆکردوونەتەوه هەتا ئەم داستانە خوشو سەيرو عەنتیکەو پڕ سوودەتان بۆ باس بکەم: تەمیمی دارى کە جاران کابرایەکی نەصرانى بوو، ئیستا هاتووو پەیمانى بەمن داوهو موسولمان بووه، داستانیکى لە بابەت جەجالەوه بۆم گیراىەوه، ریکى ئەو قەسەیهى کەمن دەربارەى جەجال بۆ ئیووم کرد. تەمیم قەسەى بۆم کرد، کەجارى خۆى و (۳۰) سى پیاو لە ھۆزى لەخم و ھۆزى جوزام، سوارى پاڤۆرپیکى گەورەى دەریایی دەبن، تا مانگیکی رەبەق شەپۆلى دەریا یارییان پێ دەکا، لە پاشا لە ناو دەریادا لەپەنا دوورگەیهکا، لەکاتى خۆرئاوا بووندا لەنگەر دەگرن، ئەوجا لەناو بەلەمەکانى گەمیکەدا دادەنیشن و دەرپۆن بۆ وشکانى و دەچنە ناو ئەو دورگەوه کە لەناو دەریاکەدا بوو، دەعبایەکی تووکنەى کولکنەى تیسکنەیان تووش دەبى، لەبەر تیسک و کولک و مووى زۆر، سەرو قنگى لەیەکتر حیا نەدەکرایەوه! پێى دەلێن: خانە خراپ! تۆ چیت و چى نیت؟ دەلێ: من جەسسەسەم، دەلێن: ئەى جەسسەسە چییە؟ (جەسسەسە واتە: ھەست ھەلگرو سووسەکەرو پېشقەرەولێ جەجال، بە زمانى ئەمڕۆ واتە: سکریتیڤ!). دەعباکە

دەللى: ئەي پىياو گەلىنە! بىرۈن بۆلەي ئەو پىياو كەوا لەناو ئەو دىرەدايە، چونكە بەراستى ئەو ئەلھاي دەنگو باسى ئىۋەيەتى!

تەمىم گوتى: جا كە ناۋى پىياۋى بۆمان ھىنا، لەم جىگە پەرو چۆل ۋ ھۆلەدا، مەترسىمان لى نىشت كە ئەم دەعبايە شەياتىنى بىۋ تەرنىكىمان پىۋ بىدا، گوتى: ئىنجا بە پەلە تىمان قوچان تاكوو چوۋىنە ناۋ دىرەكەۋە، لەۋى زەلامىكى فېلەتەنى زەبەللاھمان بېنى، ھەرگىزاۋ ھەرگىز مەۋقى كەتەي زى واما نەدىۋە، زۆر توندو قايم پىۋەند كرابوۋ، ھەردوۋ دەستى كەلەچە كرابوۋن بە ملىەۋە شەتەك درابوۋن، لە ئەزىۋىەۋە تا قولەپىۋى بە كۆت و زنجىر شەتەك درابوۋ، پىمان گوت: نەگبەت! تۆ چىت؟ گوتى: مەن ئەۋەم كەۋام لەبەر چاۋتان و زوۋ يا درەنگ دەزانن كە مەن كىم، بەلام پىم بلىن كە ئىۋە كىن و چىن؟ گوتمان: ئىمە كەسانىكىن لە عەرب، سوۋرى كەشتىيەك بوۋىن، وا رىكەۋەت دەريا ئالۋزا، ئىتر ھەتا مانگى شەپۆل بەملاۋ بەۋلادا دەيھىناين و دەيىردىن، تا لە ئەنجاما پەنامان ھىنا بۆ ئەم دوۋرگەي تۆيەۋ لەنگەرمان گرت و بە قاىخ دابەزىن بۆ ناۋ دوۋرگەكەۋ توۋشى دەعبايەكى تىسكىنى موۋدار بوۋىن، لەبەر توۋك و كۆلك و موۋ، سەرو قىنگى لەيەك جىيا ناكىرئەۋە، پىمان گوت: نەگبەت! تۆ چىت؟ گوتى: مەن قەرەۋلەم، گوتمان: قەرەۋوللى چىت؟ گوتى: بىچن بۆلەي ئەو كابرايە كەوا لەناو ئەو دىرەدا، چونكە ئەو ئەلھاي باس و خواسى ئىۋەيەتى، ئىتر ئىمەيش بە پەلە ھاتىن بۆلەي تۆۋ لەۋ دەعبايەيش ترساين نەبادا شەياتىنى بىۋ!!

جا زەبەللاھكە گوتى: باسى باخە خورماكانى بەيسانم بۆ بىكەن. گوتمان: مەبەستت لە جىيەتى، لەجىي ئەۋ باخە دەپرسىت؟ گوتى: ئايا دارە خورماكانيان بەردەگرن؟ گوتمان: بەللى، بەردەگرن، گوتى: ئەدىي زۆرى نەماۋە كە بەر نەگرن. گوتى: باسى دەرياچەكەي تەبەرييەم بۆ بىكەن. گوتمان: مەبەستت لە جىيەتى؟ گوتى: ئايا ناۋى تىايە يانا؟ گوتمان: پەرە لە ئاۋ، گوتى: ھاكا وشكى كرد، گوتى: باسى كانياۋەكەي شارى زوغەرى شامم بۆ بىكەن، گوتمان: مەبەستت لە جىيەتى، لەجىي

شتیکی دهرسی؟ گوتی: ئایا کانیاوه که ئاوه که ی وشکی نه کردووه؟ ئایا خه لکه که ی شینایی و بهراوو شتی وا له بهر ئاوه که ییدا ده که ن؟ گوتمان: ئا پره له ئاوو خه لکه که ییشی بهراوی له بهردا ده که ن. گوتی: ئه ی دهنگوباسی پیغه مبهری عه ره به بی سه واده نه خوینده وارده کان چیه و چی نییه، چی به سهر هاتو بوو به چی؟ گوتمان: له مه که که دهر جووه، ئیستا وا له مه دینه، گوتی: پیم بلین: ئایا عه ره به کان شهریان له که لیدا کرد یانا؟ گوتمان: به لئ. گوتی: نه نجامه که ی چی بوو؟ گوتمان: پیغه مبه ره که یان سهر که وتو ئیستا عه ره به کانی دهر و بهری هه موو به گوئی ده که ن و وان له ژیر رکیفو ده سه لاتو فه رمانی نه ودا، گوتی: ئاوه های لیها ت؟ گوتمان: به لئ، گوتی: ئه دیی نه که ره به گوئی بکه ن ئه وه بو خویان باشه، با پیشتان بلیم که من کیم، من جه جالم، زوری نه ماوه که ریگم بدری بو دهر جوون و بکه ومه که رو چه رخه، کاتی په ییدا دهم ده که ومه چه رخه، به ولاتا ده سوو پیمه وه، له ماوه ی جل شه ودا هه موو شارو گوندی ده چم، مه که که و طه یبه ی لی دهر چی، به لام ئه م دوو شوینه یه له من قه ده غه یه، هه رچه ند که به هوئ بچه ناو یه کی له م دوو شارو وه، فریشته یی شمشی ری رووت به ده سه ته وه به رم لی دهر پیته وه و ناهیللی که برومه ناوی، سه ره رای ئه وه ییش هه موو ریگه و بان و که له به ریکیان قوئی فریشته ی له سه ره نیشکی ده گری!.

فاطمه (همزی خودای لی بی) فه رمووی: جا پیغه مبه ره (دروودی خودای له سه ره بی) دار ده سه ته که ی دهستی ژهند له مینه به ره که وه و فه رمووی: (ئه م خاکه، ئه م شاره طه یبه یه، ئه م خاکه، ئه م شاره طه یبه یه، واته: مه دینه یه). ئه و جا فه رمووی (دروودی خودای له سه ره بی): (ئه و بوو منیش له م باب ته وه و سه بارمت به م داستانه قسه م بو تان کرد!).

خه لکه که ییش گوتیان: به لئ قسه ت کرد، فه رمووی: (به راستی ئه م قسه یه ی ته میم به دل بوو، چونکه ده ق ریکی ئه و قسه یه یه که من کردم بو ئیوه له باب ته جه جال و مه دینه و مه که که وه).

ئىنجا فەرموۋى (دروۋى خۇداى لەسەر بى): (دوورگەكە لە دەريای شام، يا لە دەريای يەمەندا نىيە، كە دەكەونە لای خۆرئاۋاۋە، وەك تەمىم و ھاورپىكانى وا تى كەشتىبون، بەلام بەبى گومان ئەو دوورگەيە لەلای خۆرھەلاتەۋمىيە!)

حەزرىت (دروۋى خۇداى لەسەر بى) بەدەستى ئامازەى بۇ خۆرھەلات كىرد كە لىرەۋمىيە.

فاطمەى كچى قەيس (بەزى خۇداى لى بى) فەرموۋى: ئەم فەرمائىشەم لەزارى پىرۋى

حەزرىت خۆيەۋە (دروۋى خۇداى لەسەر بى) لەبەر كىردوۋە. {تاج/۵، زنجىرە: ۱۱۰، ژمارە: ۵۶۰۵} + {تاج/۲، زنجىرە: ۸۰، ژمارە: ۲۲۸۰}.

روونكىردنەۋە:

- ۱- جەسساسە پىكۈرەى جەجالە، ھەندى دەلىن: دەعبا بن عەردىلەيە، كەپپى دەگۈترى: دابىتول ئەرض.
- ۲- دەرياقەى طەبەرىيە لە فەرموۋەدى (۲۰۴۸) دا رابورد، لە فەتھولولھىمدا دەفەرموۋى: (ئەم دەرياقەيە لە ئاۋەدانىيەكانى ئوردونە، كىۋى طور دەروانى بەسەرىدا، شارى طەبەرىيە لەسەر ئەم دەرياقەيە، ئىمامى طەبەرى، كە دانەرى سى موعجەمەكەيە بۆلای ئەم دەرياقەيە نىسبەت دەدرى.
- ۳- ژياننامەى (تەمىمى دارى) لە ژمارە (۱۲۰۹) دا رابورد. بىروانە: تەجرىدى بوخارى بە كوردى ژمارە (۱۱۴۵ = ۲۷۸۰ - فتح البارى) بەرگى سىيەم، لاپەرە (۲۷۷) چاپى يەكەم.

۴- فاطمەى كچى قەيسى كۈرى خالىدى ئەل - فەيرىيە، خوشكى ضەحكاى كۈرى قەيسە، ئافرەتتىكى خانەدانى جوان و خان و مان و ھۆشمەند بوو، ھاسەرى ئوسامەى كۈرى زەيد بوو، كاتى فاطمە چو بۇ سەردانى ضەحكاى براى، لەو سەردەمەدا كە ضەحكا سەرۋك شارى كوۋفە بوو، لەسەردەمى موعاۋىيەدا، شەعبى ئەم داستان و چىرۋكى جەسساسەى لىۋە رىۋايەت كىرد، كاتى حەزرىتى عومەر شەھىد بوو، لە مالى فاطمەدا، ئەنجۈمەنى راۋىژ، كە شەش كەس بوون،

کۆبۆونهوه، له ئه نجاما ئیمامی عثمان کرا به جینشین له پاش ئیمامی عومهر. فاطیمه ده سال له ضهحاکى برای گهوره تر بوو، له زنه کۆچکاره دیرینه کان بوو، { بېروانه: تاجول ئوصول به کوردی، بهرگی دووهم، لاپهړه: ۵۹۶ چاپی چوارهم، زنجیره: ۸۰، ژماره: ۲۲۸۰ و ۲۲۸۱ و ۲۲۸۲ وتاره ناوداره کانی دهسته ی راویژ (ئه هلی شوورا) له دوا شه هیدبوونی عومهر، له مائی فاطیمه دا دران، له پاش ته لاقدانی میږدی یه که می که ئه بو عه مری کورپی فه حص بوو، چه ند که سی له یاران ی پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بئ) خوازبیینیان کرد بو خویان، وه ک عه بدوړه حمانی کورپی عه وفو مو عاویه ی کورپی ئه بو سوفیان و ئه بو جه هم، به لام پیغه مبه ر پیی فهرموو که شووبکا به ئوسه مه ی کورپی زهید، فاطیمه قوره شییه }.

۵- عه بدوللای کورپی ئوم مه کتووم، بانگده ریکی ناسراوی پیغه مبه ر بوو، نابینا بوو، له موسولمانه دیرینه کانی مه که که بوو، کۆچی کرد بو مه دینه، هه ندی ده لئین: له گه ل موضعه بی کورپی عومه یردا کۆچی کردوو، له پیش ته شریف هیانی پیغه مبه ردا بو مه دینه، له دارولقورپاء داده نیشته، له زۆرینه ی غه زاکانیدا که پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بئ) ده چوو بو غه زه، ئه م عه بدوللایه ی ده کرد به جینشینی خۆی له سر شاری مه دینه، عه بدوللا له و ماوه یه دا هه تا پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بئ) له غه زاکه ده گه راپیه وه، ئه و به رنوێژری بۆیان ده کرد، له ئیصابه دا شیخی عه سقه لانی، له کۆمه لئ له نووسه رانی زانستی نژادو ژیننامه کانه وه راگوێژ ده کا: که پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بئ) له سیازده غه زادا، ئیبنو ئوم مه کتوومی کردوو به جینشینی خۆی له سر شاری مه دینه، وه ک غه زای ئه بواء و بواطو ذیلعه سیره و سووه یقو غه طه فان و ئو خودو حه مرائول ئه سه دو نه جران و ذاتوریقاع و چوونی بو حه جی مالئاوایی و ئه و غه زایه ی که چوو به شوین (کرز بن جابر) دا ده گه ر، ئه م عه بدوللایه یه، که خودا له سوورته ی (عبس) هدا باسی کردوو وه ده فهرموی: { عَبَسَ وَتَوَلَّى، اَنْ جَاءَهُ الْاَعْمَى } . { بېروانه: تاج/۱، زنجیره: ۶۲، ژماره: ۴۲۷، ۴۲۸ + تاج/۴، زنجیره: ۵، ژماره: ۲۸۱۳ + تاج/۴، زنجیره: ۶۳، ژماره: ۴۲۰۱ - سوورته ی عه به سه }

۲۰۵۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « لَيْسَ مِنْ بَلَدٍ إِلَّا سَيَطُوهُ الدَّجَالُ إِلَّا مَكَّةَ وَالْمَدِينَةَ وَلَيْسَ نَقَبٌ مِنْ أَنْقَابِهَا إِلَّا عَلَيْهِ الْمَلَائِكَةُ صَافِينَ تَحْرُسُهَا فَيَنْزِلُ بِالسَّبْحَةِ فَتَرْجُفُ الْمَدِينَةُ ثَلَاثَ رَجَفَاتٍ يَخْرُجُ إِلَيْهِ مِنْهَا كُلُّ كَافِرٍ وَمُنَافِقٍ ». {الحدیث: ۷۳۱۶ = ۷۳۵۰ فم. تجرید البخاری بالكوردی = الترجمة الكردية، الرقم: ۸۶۶ = ۱۸۸۱، ۷۱۲۴، ۷۱۳۴، ۷۴۳۴. تحفة الأشراف: ۱۷۵} :

ئەنەسى كورى مالىك (پەزى خۇداى لى بىن) دەفەر موئى: پىغەمبەر (دروودى خۇداى لەسەر بىن) فەر مووى: (جە جال دەجىتە ناو ھەموو ولاتى، مەككەو مەدىنەى لى دەرچى، ھەموو رىو بانەكانى شارى مەدىنە، فرىشتە لەسەريان رىز بوون ئىشكىيان دەگرن، جە جال خۆى و كۆمە ئەكەى دىن كە بچن بو مەدىنە، لەبەر فرىشتە رىگەيان نابى، لەبەر ئەو ھە شۆرە كاتەكەى نرىكى مەدىنە بارو بنەيان لى دەخەن، كە ئەو شۆرە كاتە پىى دەگوترى سەبەخە تولجورف، وا لەرووى شامەو. ئەو جا شارى مەدىنە، سى جار دەھەژى و دانىشتوو ەكانى رادەو ەشىنى و سى لەرزە دەكا، جا لەسەرى جارى سىيە ما ئىتر ھەرچى كافرو مونافىقە كەوان لەناو شارى مەدىنەدا، بەھۆى ئەو سى بوومە لەرزىيەو، خۇدا لە مەدىنە دەريان دەجىنى و، دەچن بوولای جە جال، ناو شارى مەدىنە تەنبا ھەر موسولمانى پاكى تىادا دەمىنى، ئەوانىش جە جال زىانىيان پى ناگەيەنى!). {تاج/۲، زنجیرە: ۱۴۱، ژمارە: ۱۷۳۸} + {تاج/۵، زنجیرە: ۱۱۳، ژمارە: ۵۶۲۳، ۵۱۲۴ - جە جال دەجىتە ناو ھەموو شارى} + {تاج/۲، زنجیرە: ۱۴۱، ژمارە: ۱۷۳۸} + {رياض/۴، زنجیرە: ۳۷۰، ژمارە: ۱۸۱۱} .

۱۵۷۱) ھەفتا ھەزار كەس لە جوولەكەى ئەسپەھان شوین جە جال دەكەون.

(۷۳۱۸ - ۷۳۲۵)

بَابُ: يَتَّبِعُ الدَّجَالُ مِنَ يَهُودِ أَصْبَهَانَ سَبْعُونَ أَلْفًا

۲۰۵۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ « يَتَّبِعُ الدَّجَالُ مِنَ يَهُودِ أَصْبَهَانَ سَبْعُونَ أَلْفًا عَلَيْهِمُ الطَّيَالِسَةُ ». {الحدیث: ۷۳۱۸ = ۷۳۵۲ فم.} :

حومهیدی کوری هیلال فەرمووی: کۆمەڵی گیرایانەووە بۆم که له تابیعین بوون (پەزای خودایان لێ بێ) که یەکیکیان ئەبو دەهماو یەکیکیان ئەبو قەتادە بوو، دەیانگوت: بەسەر هیشامی کوری عامیردا تێ دەپەرین و دەچووین بۆلای عیمیرانی کوری حوصەین (پەزای خودایان لێ بێ) رۆژی لەرۆژان هیشام فەرمووی: ئێوە بەسەر مندا رەت دەبن و دەچن بۆلای بازێ پیاو که ئەو زاتانە، نە لەمن زیاتر لە خزمەتی حەزەرەدا بوون و نە لەمنیش زیاتر ئاگیان لە فەرموودە ی ئەو زاتە یە

(دروودی خودای لەسەر بێ).

هیشام فەرمووی: لە پیڤەمبەرم بیست دەیفەرموو (دروودی خودای لەسەر بێ): (لەو حەلەووە که خودای گەوزە ئادەمی دروست کردوو، تا ئەو چرکه ساتە که قیامەت هەل دەستێ، ئاشووب و فەرتهنە و ئازاوی گەورە و هە جە جال نەبوو و نە دەبێ. واتە: جە جال گەورەترین فیتنە و فەرتهنە یە). {تاج/۵، زنجیرە: ۱۱۲، ژمارە: ۵۶۲۱ – نیشانەکانی جە جالە کۆرە...} + {ریاض/۴، زنجیرە: ۳۷۰، ژمارە: ۱۸۱۴}.

روونکردنەووە:

هیشامی کوری عامیری کوری ئومەییە ی ئەنصاری، خۆی و باوکی هاوەڵی پیڤەمبەر بوون، عامیر باوکی هیشام لە جەنگی ئوحوددا شەهید بوو، لەگەڵ کۆمەڵی شەهیدی تردا لە یەك گۆردا نیژران، بە لām عامیر خرایە رووی قیبلەووە چونکە قورئانی زۆرتر لەبەر بوو، لە شەری ئوحوددا ئازایی و پالەوانییەکی زۆری نواند، هەتا شەهید بوو. هیشام لە بەصرە دادەنیشت، هەتا سەردەمی زیاد ما، فەرموودە ی لە موسلیمدا هە یە، بە لām لە بوخاریدا فەرموودە ی نییە. عەرزی ئەبو هورەیرە کرا که عامیر لە غەزای ئوحوددا خۆی فەرداوەتە ناو ئاگری جەنگەووە و شتی وایش باش نییە، بە پیی ئایەتی: {وَلَا تُلْقُوا بِأَيْدِيكُمْ إِلَى التَّهْلُكَةِ}.

ئەبو هورەیرە فەرمووی: بە لکۆو بە پیڤەوانەووە عامیر کاری بەم ئایەتە ی تر کردوووە که دەفەرموی: {وَمِنَ النَّاسِ مَن يَشْرِي نَفْسَهُ ابْتِغَاءَ مَرْضَاتِ اللَّهِ}.

واته: كه سانی بۆ خودا لیبراوی ودها ههن، گیانی خویان دهخه نه سه ره سهواو دهیفرۆشن به خودا، له پیناوی به دیهینانی رهزامهندی خوادا).

۱۵۷۴) عیسا (دروودی خودای له سه ره بی) له ناسمان دیته خواره وه خاچ

دهشکینیی و به راز دهکوژی. (۳۸۷ - ۳۹۳)

باب: نَزُولُ عِيسَى عَلَيْهِ كَالسَّلَامُ وَكَسْرُ الصَّلِيبِ وَقَتْلُ الْخَنِزِيرِ

۲۰۵۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) أَنَّهُ قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « وَاللَّهِ لَيَنْزِلَنَّ ابْنُ مَرْيَمَ حَكَمًا عَادِلًا فَلْيَكْسِرَنَّ الصَّلِيبَ وَلْيَقْتُلَنَّ الْخَنِزِيرَ وَلْيَضَعَنَّ الْجِزْيَةَ وَلْيَتَرَكََنَّ الْقِلَاصُ فَلَا يُسْعَى عَلَيْهَا وَلْيَتَذَهَبَنَّ الشَّحْنَاءُ وَالْتَّبَاغُضُ وَالْتَّحَاسُدُ وَلْيَدْعُوَنَّ إِلَى الْمَالِ فَلَا يَقْبَلُهُ أَحَدٌ ». {الحديث: ۳۸۹، ۳۹۲ = ۴۰۳ فم. تجريد البخاری/ ۴، رقم: ۱۳۷۴ = ۳۴۴۹، ۲۴۷۶، ۳۴۴۸} :

ئه‌بو هورهیره (په‌زای خودای له بی) فه‌رمووی: خۆشه‌ویست (دروودی خودای له سه ره بی) فه‌رمووی:

(به‌خودا هیچ گومانی تیا دا نییه، كه له‌ئاخر زه‌مانا، عیسا ی كوری مه‌ریه‌م (سلاوی خودا له خۆی و له دایکی) له ناسمان دیته خواره وه بۆ ناوتان، پێشه‌واكه‌تان له خۆتانه كه موحه‌مه‌دی مه‌ه‌دییه، عیسا له‌ناوتانا ئه‌ی گه‌لی ئیسلام! ده‌بی به‌داد پرسێکی داد په‌روه‌رو به‌ ناوېژیوانیکی هه‌قانی، به‌پێی یاسا نامه‌ی خودا، كه شه‌ریعه‌تی ئیسلامه، له‌نگه‌ری حه‌ق و عه‌داله‌ت و داد راده‌گرێ، به‌لام وه‌ك فه‌رماندارێ له فه‌رماندارانی ئه‌م گه‌لی ئیسلامه، نه‌ك وه‌ك پێغه‌مبه‌رێ كه ئایینی پیرۆزی ئیسلام به‌سپێته‌وه‌و ئایینی تر له‌ جیگه‌ی دابنێ، به‌لگه‌وه‌ ئه‌ویش ئایینی پیرۆزی ئیسلام قه‌بوول ده‌كا، له‌به‌ره‌ئه‌وه‌ خاچ (سه‌لیب) ده‌شکینیی و خاچ په‌رستی قه‌ده‌غه ده‌كا و به‌س ئایینی ئیسلام له‌ خه‌لك قه‌بوول ده‌كاو، به‌راز ده‌کوژی و، سه‌رانه هه‌ل ده‌گرێ، چونكه بی‌باوه‌ر یا ده‌بی موسوڵمان بێ یا ده‌یکوژی!

وه له‌به‌ر زۆری و لیشاوی سامان و له‌به‌ره‌ئه‌وه‌ كه كه‌س دلی به‌دنیا خۆش نابێ له‌به‌ر نزیکه‌وه‌ بوونی قیامه‌ت، له‌به‌ر ئه‌م هۆیا نه‌ ماله‌ و سامان و ده‌بی‌زری كه‌س لێی نا‌پرسی، وشتری گه‌نج كه‌ باشت‌رین سامانه به‌ره‌للا ده‌کری و له‌به‌ر زۆری ماله‌

کەس کاری پێی نییه، لە لایەکی تریشەوه لەو سەردەمەدا، قینەبەری و رقە بەری و بە خێلی نامینی و دوژمنایەتی و حەسوودی نامینی، عیسا (دروودو سلاوی خودای ئی بێ) خەلک گاز دەکا کە سامان و مالیان پێ بدا، بەلام کەس نایەوێ و وەری ناگرێ!.

{ تاج/ ۵، زنجیرە: ۱۱۵، ژمارە: ۳/۵۶۲۹ - پاشەکی... }.

۲۰۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ « كَيْفَ أَنْتُمْ إِذَا نَزَلَ فِيكُمْ ابْنُ مَرْيَمَ فَأَمَّكُمْ مِنْكُمْ ». فَقُلْتُ لِابْنِ أَبِي ذَنْبٍ إِنَّ الْأَوْرَاعِيَّ حَدَّثَنَا عَنِ الزُّهْرِيِّ عَنْ نَافِعٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ « وَإِمَامُكُمْ مِنْكُمْ ». قَالَ ابْنُ أَبِي ذَنْبٍ تَدْرِي مَا أَمَّكُمْ مِنْكُمْ قُلْتُ تُخْبِرُنِي. قَالَ فَأَمَّكُمْ بِكِتَابِ رَبِّكُمْ وَسُنَّةِ نَبِيِّكُمْ. { الحديث: ۳۹۲ = ۴۰۶ تجرید/ ۴، لاپەرە: ۶۰، رقم: ۱۳۷۶ = ۳۴۴۹ فتح الباری }:

ئەبو ھورەیرە (بەزای خودای ئی بێ) فەرمووی: خوشەویست (دروودی خودای لەسەر بێ) فەرمووی: (ئەو کاتە ی کە عیسا ی کور ی مەریەم، لە ئاسمانەو دەیتە خواری بۆ ناوتان و پێشەواییتان بۆ دەکا، دەشی ئەو روژگارە ئیوێە حالتان چۆن بێ؟).

وەلیدی کور ی موسلیم کە مامۆستای مامۆستای شیخی موسلیمە فەرمووی: عەرزی مامۆستاکی خۆم کرد کە ئیبنو ئەبی ذئبە: (تۆ ئەم رستەیه ئاوا دەگیریتەو: (فامکم منکم) بەلام ئیمامی ئەوزاعی لە ئیمامی زوھرییەو، لە نافیعەو لە ئەبو ھورەیرەو ئاوا گیرایەو بۆمان: (وامامکم منکم). واتە: (ئەو سەردەمە کە عیسا لە ئاسمانەو دەیتە خواری بۆ ناوتان، پێشەواکەتان کە موخەممەدی مەھدییه لە خۆتانە کە گەلی ئیسلامن، دەبی ئەو کاتە ئیوێە حالتان چۆن بێ؟). وەلید فەرمووی: کە ئەم پرسیارەم لە ئیبنو ئەبی ذئب کرد، فەرمووی: ئایا دەزانی کە (امکم منکم) واتای چییە؟ گوتم بفرموو پیم بلێ واتای چییە، فەرمووی: واتە: بەپێی قورئانی نامە ی خودای گەورەو بە پێی سوننەتی پیغەمبەر، پێشەواییتان بۆ دەکا و ولات دەبا بەرپۆوە). { تاج/ ۵، زنجیرە: ۱۱۵، ژمارە: ۵۶۲۸ - پاشەکی } + { تاج/ ۵، زنجیرە: ۱۱۵، ژمارە: ۵۶۲۷ - پاشەکی (پایانی - خاتیمە یی) }.

۲۰۶۱- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- يَقُولُ: «لَا تَزَالُ طَائِفَةٌ مِنْ أُمَّتِي يُقَاتِلُونَ عَلَى الْحَقِّ ظَاهِرِينَ إِلَى يَوْمِ الْقِيَامَةِ - قَالَ: فَيَنْزِلُ عِيسَى ابْنُ مَرْيَمَ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - فَيَقُولُ أَمِيرُهُمْ: تَعَالَى صَلِّ لَنَا. فَيَقُولُ: لَا. إِنَّ بَعْضَكُمْ عَلَى بَعْضٍ أَمْرَاءٌ. تَكْرِمَةً لِلَّهِ هَذِهِ الْأُمَّةُ». {الحديث: ۳۹۳ = ۴۰۷ فم: }.

جابیری کورپی عهبدوللا (پرمزای خودای لئ بئ) فهرمووی: ژنه و تم له خو شه ویست (دروودی خودای له سر بئ) دهیضه رموو: (کۆمه لئ له ئۆمه تهم ههر خه بات ده گئړن و به ئاشکرا و به بئ په روا له پیناوی هه ق و راستیدا، ههر جهنگ ده که ن و خودایش ههر سه ریان ده خا به سه ر دوژمنی خو یاندا، تا نزیکی روژی قیامه ت).

پیغه مبه ر (دروودی خودای له سر بئ) فهرمووی: (جا کاتئ عیسا ی کورپی مه ریه م (دروودی خودا له خو ی و له دایکی) له ئاسمان دپته خواری، فهرمانپه وای ئه و کاته ی موسولمانان، که موحه ممه دی مه هدییه عه رزی عیسا ده کا: وهره تو پیش بکه وه و به ر نوژییه که مان بو بکه. عیسا یش (سلاوی خودای له سر بئ) ده فهرمو ی: نا من به ر نوژیستان بو ناکه م، خو ت پیش نوژیریان بو بکه، چونکه نیوه که گه لی موحه ممه دن، خو تان له ناو خو تاندا، فهرمان به رو فهرمانپه وای یه کترین و ده شی ئیمام و به ر نوژیرو پی شه و او ئه مانه تان له خو تان بئ، ئه مه بریاری خودایه و کردوو یه تی به ده ستی ریرو قه درو له م ئۆمه ته ی ناوه). {تاج: ۵، زنجیره: ۱۰۵، ژماره: ۵۶۰۲ - کۆمه لئ له موسولمانان....}.

(۱۵۷۵) مِنْ وَ قِیَامَتِ وَ هِکْ نَهْم دَوُو پَه نجه یه م ناوا به رودوا هاتووین. (۷۳۲۸ - ۷۳۲۹)

باب: بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةُ هَكَذَا

۲۰۶۲- عَنْ سَهْلِ بْنِ سَعْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- يُشِيرُ بِإصْبَعِهِ الَّتِي تَلِي الْإِبْهَامَ وَالْوُسْطَى وَهُوَ يَقُولُ «بُعِثْتُ أَنَا وَالسَّاعَةُ هَكَذَا». {الحديث: ۷۳۲۹ = ۷۳۶۳ فم. تجرید البخاری/ ۴، رقم: ۱۷۱۲ = ۴۹۳۶، ۵۳۰۱، ۶۵۰۳: }

ئەم فەرموودەيە لە تەجریدى بوخاریدا، کە ناسراوە بە پوختەى صەحیحى بوخارى ئاوايە: سەھلى کورپی سەعد (پەزای خودای لى بى) فەرمووی: بەچاوی خۆم چاوم لى بوو، کە خۆشەویست (دروودی خودای لەسەر بى) پەنجەى ناوەراستى و پەنجەى شایەتمانى ئاوا پیکەووە جووتکردو ئاراستەى یارانى خۆى کردو فەرمووی: (من و قیامەت وەك ئەم دوو پەنجەيە، ئاوا دوا بە دواى یەك هاتووین و، من دوا هەمینی پیغەمبەرەنم و لەدواى من هەتا قیامەت هەل دەستى پیغەمبەرى تر نابى!).
 {تاج/۴، زنجیرە: ۶۲، ژمارە: ۴۲۰۰ - سوورەتى نازیعەت} + {تاج/۵، زنجیرە: ۱۰۵، ژمارە: ۵۵۵۷ ج/۴ = چاپى چوارەم}.

(۱۵۷۶) هاتنى قیامەت زۆر نزیکە (۷۳۲۸ - ۷۳۳۹)

باب: في تقريب قیام السّاعة

۲۰۶۳- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رضي الله عنه) أَنَّ رَجُلًا سَأَلَ النَّبِيَّ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ: مَتَى تَقُومُ السَّاعَةُ؟ قَالَ: فَسَكَتَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- هُنِيهَةً ثُمَّ نَظَرَ إِلَى غُلَامٍ بَيْنَ يَدَيْهِ مِنْ أَزْدِ شَوْءَةَ فَقَالَ: «إِنْ عُمَرَ هَذَا لَمْ يُدْرِكْهُ الْهَرَمُ حَتَّى تَقُومَ السَّاعَةُ». قَالَ: قَالَ أَنَسُ بْنُ مَالِكٍ، ذَاكَ الْغُلَامُ مِنْ أَتْرَابِي يَوْمَئِذٍ. {الحديث: ۷۳۳۷ = ۷۳۷۱ فم}:

ئەنەسى کورپی مالیک (پەزای خودای لى بى) فەرمووی: پیاوی لە پیغەمبەرى پرسى: قیامەت کەى هەل دەستى؟ فەرمووی: پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بى) هەنى بى دەنگ بوو، پاشان سەرئەجى کورپىکی هەرزەکاری دا کە لە هۆزى ئەزدى شەنووئە بوو، لەبەردەمیا بوو: ئەوجا فەرمووی: (ئەگەر ئەم مندالە بژى و نەمرى، بەرلەووە پیر ببى قیامەتى ئیووە هەل دەستى). واتە: هەتا ئەو حەلە زۆرینەتان دەمرن. فەرمووی: ئەنەس فەرمووی: (ئەو کورە ئەوکاتە لە تەمەنى منابوو). ئەنەس ئەو کاتە تەمەنى (۱۷) حەقدە سال بوو. {تاج/۵، زنجیرە: ۱۰۵، ژمارە: ۵۵۵۸}.

۲۰۶۴- عَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) قَالَتْ: كَانَ الْأَعْرَابُ إِذَا قَدِمُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- سَأَلُوهُ عَنِ السَّاعَةِ مَتَى السَّاعَةُ؟ فَتَنَظَّرَ إِلَى أَحَدِثِ إِنْسَانٍ

مِنْهُمْ فَقَالَ: «إِنْ يَعِشْ هَذَا لَمْ يُدْرِكْهُ الْهَرَمُ قَامَتْ عَلَيْكُمْ سَاعَتُكُمْ». {الحديث: ۷۳۳۵ = ۷۳۶۹ فم. تجريد البخاری/ ۵، رقم: ۲۰۲۵ = ۶۵۱۱ فتح الباری. تحفة الأشراف: ۱۶۸۳۵}:

عائیشه (همزای خودای لی بن) فهرمووی: دهستوری عارهبه سارا نشینه‌کان و ابوو، که دههاتن بۆلای پیغهمبه‌ر (دروودی خودای لسمه بن) پرسپاری قیامه‌تیاں لی دهکردو دهیانگوت: کهی قیامه‌ته؟ نه‌ویش ته‌ماشای منالترینیانی دهکردو دهیغه‌رموو: (نه‌گهر نه‌م مروقه بژی پیر نابی که ئیوه ده‌مرن و قیامه‌تتان هه‌ل دهستی). واته: جیهان به نیسه‌ت ئیوه‌وه ته‌واو ده‌بی و ده‌روڤ بۆ نه‌و جیهان). {تاج/ ۵، زنجیره: ۱۰۵، ژماره: ۵۵۵۸}.

۱۵۷۷) قیامه‌ت له‌پیر هه‌لده‌ستی، هه‌یه و شتره‌که‌ی ده‌دۆشی، به‌لام فریا ناکه‌وی

نه‌و شیره بخواته‌وه قیامه‌ت هه‌لده‌ستی! (۷۳۲۸ - ۷۳۲۹)

بَابُ: تَقُومُ السَّاعَةُ وَالرَّجُلُ يَحْلُبُ اللَّفْحَةَ فَمَا يَصِلُ إِلَى فِيهِ حَتَّى تَقُومَ

۲۰۶۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) يَبْلُغُ بِهِ النَّبِيُّ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ

«تَقُومُ السَّاعَةُ وَالرَّجُلُ يَحْلُبُ اللَّفْحَةَ فَمَا يَصِلُ الْإِنَاءُ إِلَى فِيهِ حَتَّى تَقُومَ وَالرَّجُلَانِ

يَتَبَايَعَانِ الثُّوبَ فَمَا يَتَبَايَعَانِهِ حَتَّى تَقُومَ وَالرَّجُلُ يَلْطُ فِي حَوْضِهِ فَمَا يَصْدُرُ حَتَّى تَقُومَ».

{الحديث: ۷۳۳۹ = ۷۳۷۳ فم}:

ئهبو هوره‌یره (رحمه‌تی خودای لی بن) فهرمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای لسمه بن)

فهرمووی: (قیامه‌ت له‌پیر رووده‌دا، ری ده‌که‌وی پیاوی و شتره‌که‌ی ده‌دۆشی و ده‌یکاته

جامیکه‌وه، جامه شیرکه ده‌بات بۆ ده‌می که بیخواته‌وه، به‌لام ناگاته ده‌می که

قیامه‌ت هه‌لده‌ستی و فریا ناکه‌وی که بیخواته‌وه! یا ری ده‌که‌وی دوو پیاو که‌ل و

په‌لو تو‌په کوتالی خو‌یانیاں بلاو کردۆته‌وه له‌به‌ینی خو‌یانا، به‌لام فریای ئه‌وه

ناکه‌ون که سه‌وداکی بېر‌نه‌وه، یا بیپ‌چنه‌وه کتوپر قیامه‌ت به‌رپاده‌بی، پیاوی

واهه‌یه خه‌ریکه نه‌ست‌یله‌که‌ی سواخ ده‌داو میرازی ده‌کا، له‌ناکا و قیامه‌ت

هه‌لده‌ستی و فریانا که‌وی که بگه‌رپ‌ته‌وه بۆ ماله‌وه‌ی!.

۱۵۷۸) نیوانی دوو فووه که چله، جهسته ی مرویش هه مووی دهرزی نووکی
بیخی جووچکه ی سمتی نه بی. (۷۳۴۰ - ۷۳۴۲)

باب: مَا بَيْنَ التَّفَحْتَيْنِ أَرْبَعُونَ وَيَلِي الْإِنْسَانَ إِلَّا عَجَبُ الذَّنْبِ

۲۰۶۶- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-: « مَا بَيْنَ التَّفَحْتَيْنِ أَرْبَعُونَ ». قَالُوا: يَا أَبَا هُرَيْرَةَ أَرْبَعُونَ يَوْمًا؟ قَالَ: آيَتْ. قَالُوا أَرْبَعُونَ شَهْرًا؟ قَالَ: آيَتْ. قَالُوا أَرْبَعُونَ سَنَةً؟ قَالَ: آيَتْ » ثُمَّ يُنْزِلُ اللَّهُ مِنَ السَّمَاءِ مَاءً فَيَنْبُتُونَ كَمَا يَنْبُتُ الْبَقْلُ ». قَالَ: « وَلَيْسَ مِنَ الْإِنْسَانِ شَيْءٌ إِلَّا يَبْلَى إِلَّا عَظْمًا وَاحِدًا وَهُوَ عَجَبُ الذَّنْبِ وَمِنْهُ يُرْكَبُ الْخَلْقُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ ». {الحديث: ۷۳۴۰ = ۷۳۷۴ فم. تجرید البخاری/ ۴، رقم: ۱۶۹۱ = ۴۸۱۴، ۴۹۳۵. تحفة الأشراف: ۱۲۵۰۸} :

ئه بو هورمیره (رحمتهی خودای لی بی) فهرمووی: خو شه ویست (دروودی خودای له سمر بی)
فهرمووی: (لهم فوو هه تا ئه فوو چله!). یاران گوتیان: ئه ی ئه بو هورمیره!
مه بهست له ماوه ی نیوانی دوو فوو ده که، که ناسراون به نه فخته هین، نه فخته یه
یه که مو نه فخته ی دوو ده، مه بهست له به ینی ئه م دووانه، که ئه م فهرموو ده یه
ناماژه ی بۆ ده کا چل روژه؟ گوتی: نازانم. گوتیان: ئه ی مه بهست چل مانگه؟ گوتی:
نازانم. گوتیان: ئه ی مه بهست چل ساله؟ گوتی: نازانم، چونکه من ژمیر دراوه که م
له چه زهرت نه بیستوو که چییه، له خو مه وه ناتوانم بریار بدهم که روژه، مانگه،
ساله، چییه، یا هه فته یه، یا چی تره. فهرمووی: (جا خودای گه وره کاتئ ده یه وئ
مردوو ده کان زیندوو بکاته وه له ئاسمانه وه بارائئ ده بارینئ، ئیتر به و بارانه
جهسته ی مردوو ده کان سه ره له نوئ هه موو ده رویننه وه، هه روه ک چۆن دانه وئله به
باران ده روئ ئاوا). {ژماره: ۲۰۵۲ له پیشه وه رابورد}.

هه روه ها چه زهرت (دروودی خودای له سمر بی) فهرمووی: (له شو ئه ندام و هه موو پارچه و
شته گانی جهسته ی مرو ف دهرزی، نووکی بیخی جووچکه ی سمتی نه بی، که به قه د
دهنکه خه رته له یی ده بی، ئه و نارزی، له روژی قیامه تا له وئوه فریشته گان به
فه رمانی خودا سه ره له نوئ هه موو که سی، وه ک حالئ ژیانئ له و ئیسکه وه دروست
ده که نه وه). {تاج/ ۴، زنجیره: ۲۲، ژماره: ۴۰۷۶}.

(۱۵۷۹) ژنان خرابترین نازاوهو ناشووبن بو پياوان. (۶۸۷۲ - ۶۸۸۳)

بَابُ: أَضْرُ فِتْنَةِ الرِّجَالِ النِّسَاءِ

۲۰۶۷- عَنْ أَسَمَةَ بْنِ زَيْدٍ بْنِ حَارِثَةَ وَسَعِيدِ بْنِ زَيْدِ بْنِ عَمْرِو بْنِ نُفَيْلٍ أَنَّهُمَا حَدَّثَا عَنْ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- أَنَّهُ قَالَ: « مَا تَرَكْتُ بَعْدِي فِي النَّاسِ فِتْنَةً أَضَرَّ عَلَى الرِّجَالِ مِنَ النِّسَاءِ ». {الحديث: ۶۸۸۱ = ۶۹۰۱ فم. تجريد البخارى/ ۵، رقم: ۱۷۵۲ = ۵۰۹۶ فتح البارى}:

ئوسامهى كورې زهيدى كورې حارثه و سهعيدى كورې زهيدى كورې عهمرى كورې نوفهيل (رهزى خوداى لى بن) فهرموويان: خوښهويست (دروودى خوداى لهسمر بن) فهرمووى: (لهپاش مردنى من، خرابترين نازاوهو ناشووب لهناو ئومهتما، نازاوهو فیتنهى ژنانه بو پياوان!). {تاج/۳، زنجیره: ۲۴، ژماره: ۲۰۵۷، چ/۴ = چاپى چواروهم، لاپهړه: ۶۸}.

(۱۵۸۰) هوشيارى له باره ى ته فره ى ژنانه وه. (۶۸۷۲ - ۶۸۸۳)

بَابُ: التَّحْذِيرُ مِنَ فِتْنَةِ النِّسَاءِ

۲۰۶۸- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رضي الله عنه) عَنِ النَّبِيِّ -صلى الله عليه وسلم- قَالَ: « إِنَّ الدُّنْيَا حُلْوَةٌ خَضِرَةٌ وَإِنَّ اللَّهَ مُسْتَخْلِفُكُمْ فِيهَا فَيَنْظُرُ كَيْفَ تَعْمَلُونَ فَاتَّقُوا الدُّنْيَا وَاتَّقُوا النِّسَاءَ فَإِنَّ أَوَّلَ فِتْنَةٍ بَنَى إِسْرَائِيلَ كَانَتْ فِي النِّسَاءِ ». {الحديث: ۶۸۸۳ = ۶۹۰۳ فم}:

ئهبو سهعيدى خودرى (رهزى خوداى لى بن) فهرمووى: خوښهويست (دروودى خوداى لهسمر بن) فهرمووى: (راسته كه جيهان و سامانى جيهان، ميوه يه كى سهوزى دلگيرى شيرين و خوښه، كهس لهمه لارى نيه، به لام به لاش و حه لاش نيه و لپرسينه وهى هيه، چونكه خودا چين له دواى چين، ئيوه دهكا به جيگه دارى پيشينان تبادا، ههتا بپروانى كه كردارو رهفارتان چونه و چون نيه، كهواته هوشياربن و پاريز له ته له و داو و توږهكانى جيهان بكن، ههروهها هوشياربن و ناگادارى خوتان بن، نهكهونه ناو داوى ژنان، چونكه يه كه م ناشووب و نازاوهيى كه نه وهى ئيسرائيل دوو چارى بوون،

ئەو دەبوو كە وتنە ناو داوی ژنانەو (۱). {ریاض/۲، زنجیرە: ۵۵، ژمارە: ۴۵۹} +
{ریاض/۱، زنجیرە: ۶، ژمارە: ۷۰}.

روونکردنەو:

پوختە نامە ئازاوە و ئاشووبەکان بەپێی ریزی فەرموودەکان.

۱- یەئجوج و مەئجوج هۆزێکن لەپێش هەڵسانی قیامەتدا پەیدا دەبن، هەقیقەتێکی قورئانین، ئینکاریان کو فرە، چونکە ئینکاری حەقیقەتێکی قورئانییە، بەلام بۆچوون و تەئویلاتی زۆر هەیە لەبارەیانەو، بەهەر حال کۆمەڵی فەرموودە راست و دروست لە صەحیحی موسلیم و لە صەحیحی بوخاری و لە پەرپراوەکانی سوننەن و مەسانیدەکاندا هەیە، کە جەخت لەسەر ئەو دەکەن کە سەرھەڵدان و پەیدا بوون و دەرچوونی یەئجوج و مەئجوج، یەکیکە لە نیشانە و ئازاوەکانی نزیکبوونەو قیامەت. {بەروانە: ژمارە: ۲۰۴۸} لەم پەرپراوە پیرۆزە. لە مونجیددا دەڵێ: {يَا جُوجُ وَمَا جُوجُ هُمَا الْعَدَاوَانِ اللَّذَانِ يُهَاجِمَانِ تَبَاعَ الْمَسِيحِ فِي آخِرِ الزَّمَانِ عَلَى مَا ذَكَرْتُ أَسْمَفَارُ الْكِتَابِ الْمُقَدَّسِ}.

۲- یەکیکی تر لە نیشانەکانی نزیکبوونەو قیامەت نەمانی ئەمانەتە و مەردووم متمانەیان پێ ناکرێ و ناپاکی و دەست پیسی و فرپ و فیل و دەست بڕین و فرت و فیل زۆر دەبن و دەبن بەخوویەکی سروشتی لەناخی دڵ و دەروونی جەماوەرو عەشاماتە کەدا وەك ئیستا.

۳- پایتەختی شەیتان ناو قولاپی دەریا گەورەکانە، گەورەترین دەستکەوت و سەرکەوتن، لەلای شەیتان، ئازاوەی ناو خێزان و تیکدانی نیوانی ژن و میژدە.

۴- فیتنە و ئازاوە گەورە و بچووکیان هەیە، خودا بمانپاریزی لەهەموو جۆرە ئازاوەیی. ئامین.

۵- پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) ئاماژە کردووە بۆ کۆمەڵی فەرموودە، یەکی لەوانە: (گەلی موسوڵمان کو پیرانە تەقلیدی گاورو جوولەکە و کافرەکان دەکەن و بەبێ سۆ و دوو ئەوان چی بکەن ئەوانیش دەیکەن!).

ئىستا ئىمە ئەمە بەچاۋى سەر دەبىنن، لاسايى ئەوروپاۋ رۇژئاۋا، ئاۋاتى گەورە چىنى بەناۋ رۇشنىرى ئەم سەردەمەي ئىمەيە، ئەم ھەموو ھۆكارە بەھىزانەي راگەياندىن ئەم ھەموو مېدىيانە، كۆمەللى موراھىقو مىرد منداۋ كوپرو كال دەيانبەن بەرپۆ، بە كاللى، بە كولاۋى، بەشەو، بە رۇژ، بە گوتن، بە نووسىن، بە وىنە، شەوو رۇژ گەندەللى رەۋشتى پەخش دەكەنەۋە، بەھەموو جۇرى، دەيانەۋى كە لاسايى بەرەللىۋ بەد رەۋشتى ئەوروپا بەكەنەۋە، بېجگە لەمەيىۋ بادهۋ يارو پارەو پولو رابواردن، يارو ياۋەرى تريان نىيە.

۶- گەۋرەترىن ئازاۋەي نىۋانى موسولمانان شەرى برا كوزىۋ خۇ خۇرىۋ بېگانە پەرستىيە، زۆرىنەي كات ئەۋانەي لە شەرى برا كوزىدا دەكوزرىن، بكوژو كوزراۋ ھەردوۋلا دۆزەخىن.

۷- شەرو شۆرو كوشتو برى زۆرو ئارەق خواردنەۋە بومە لەرزەو بى ئەدەبى ژنانو زۆر شتى تىرى لەم بابەتانە، كە ئىستا زۆريان رويان داۋە، نىشانەي نىزىكبوۋنەۋە قىامەتن.

۸- لەناۋ گەلى ئىسلاما جارى تىرەت پەرستى سەر ھەلدەداتەۋە لاتو عوززا دەپەرستىنەۋە.

۹- ھەتا ماۋەيى ناۋى خودا بەھەموو زمانى لەسەر روۋى زەۋى بەگشتى دەسپىتەۋە، كەسى نابى لەسەر روى زەۋى بەھىچ شىۋەيى، ۋە بەھىچ زمانى ناۋى خودا بەيىن.

۱۰- پىغەمبەرە درۆزنە لەپىش قىامەتا زۆردەبن.

۱۱- شەرىكى گەۋرە لەنىۋان موسولمانان و جوۋلەكەدا دەقەۋمى، لە ئەنجاما جوۋلەكەكان زۆر بە پىسى دەشكىن ۋە قەلاچۇ دەكرىن ۋە كەس پەنايان نادەن، تەننەت دارو بەردو درەختو بىچكىش حاشا لە جوۋلەكە دەكەن و لىيان دەبن بە ملۆزم شايەتتيان لى دەدەن.

- ۱۲- لەگاتی هەڵسانی قیامەتدا، میلهتی گاور، که لەسەردەمی بێغەمبەردا ناسراون بە رووم، لەهەموو میللەتەکانی تر زۆرتر دەبن، وە ئیستا ئەمە وایە.
- ۱۳- ئازادکردن و رزگارکردنی قوستەنتەنییە یەکیکە لە نیشانە گەورەکانی هەڵسانی قیامەت.
- ۱۴- شوینەواری ئیسلام تەواو کوێر دەبێتەو، هیچ دین و ئایینی نامیێ، تەنانەت کەعبەیش دەروخی و مزگەوت و کەنیسە و پەرستگا نامیێ.
- ۱۵- نیشانە هەرە گەورەکانی هاتنی قیامەت: هەڵاتنی خۆر لە خۆرئاواوە. دەجال. دابەتولئەرض. هاتنە خوارەوێ عیسا. هاتنی یەئجوج و ماجوج.
- ۱۶- داستانی سەیری ئیبنو صەییاد، کە دەلێن: دەبێ بە جەجال.
- ۱۷- جەجال ئیستا لە دوورگەیەکە، لە دەریادا زیندانە و بەند کراوە، سکرێرەکی ناوی (جەسساسە) یە گەورەترین فیتنە لە جیهانا جەجالە.
- ۱۸- کە عیسا دێتە خوارەوێ بێجگە لە ئیسلام هیچ دینی لەکەسی تر قەبوول ناکا.
- ۱۹- عیسا لە ئاخەر زەمانا خاچ پەرستی قەدەغە دەکا، خاچ دەشکێنی، بەراز قەلاچۆ دەکا، سەرانی هەڵدەگری، ئازەل و مالات باوی نامیێ!

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

۵۶- نامه‌ی نه‌ویستی (زوه‌د) و گوی به جیهان نه‌دان و

دل لاوینه‌کان

کِتَابُ الرُّهْدِ وَالرَّقَاقِ

{بروانه: تاجول ئوصول، وەرگه‌راوه کوردییه‌که‌ی، به‌رگی پینجه‌م، زنجیره: ۹۴، له ژماره: ۵۱۵۷ م = مکرر، هه‌تا ژماره: ۵۲۵۷ + پوخته‌ی سه‌حیحی بوخاری = ته‌جریدی بوخاری، زنجیره: ۸۴، لاپه‌ره: ۲۵۹ چاپی یه‌که‌م، ژماره: ۱۹۹۷ هه‌تا ژماره: ۲۰۴۱}.

(۱۵۸۱) فه‌رمایستی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی): (ئه‌ی خودایه! رزق و روژی خانه‌واده‌ی موحه‌مه‌د نه‌وه‌نده بده که سه‌روبه‌ر پیی هه‌لبکه‌ن).

(۷۳۴۳ - ۷۳۸۸)

بَابُ: اللَّهُمَّ اجْعَلْ رِزْقَ آلِ مُحَمَّدٍ قُوتًا

۲۰۶۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-: «اللَّهُمَّ اجْعَلْ رِزْقَ آلِ مُحَمَّدٍ قُوتًا». {الحديث: ۷۳۶۷ = ۷۴۰۱ فم. تجريد البخاری/ ۵، رقم: ۲۰۰۹ = ۶۴۶۰ فتح الباری}:

ئه‌بو هوره‌یره (ره‌زای خودایان لی بی) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خودای له‌سه‌ر بی) ده‌یفه‌رموو: (خودایه! رزق و روژی که‌سوکاری موحه‌مه‌د نه‌وه‌نده بده که سه‌روبه‌ر پیی بزین و به‌س!). {تاج/ ۲، زنجیره: ۲۰، ژماره: ۱۲۶۱ + ریاض/ ۲، لاپه‌ره: ۷۳، زنجیره: ۵۶، ژماره: ۵۰۱}.

(۱۵۸۲) سه‌ختی گوزه‌رانی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودای له‌سه‌ر بی). (۷۳۴۳ - ۷۳۸۸)

بَابُ: شِدَّةُ عَيْشِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

۲۰۷۰- عَنْ عُرْوَةَ عَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) أَنَّهَا كَانَتْ تَقُولُ: وَاللَّهِ يَا ابْنَ أُخْتِي إِنْ كُنَّا لَنَنْظُرُ إِلَى الْهَلَالِ ثُمَّ الْهَلَالِ ثُمَّ الْهَلَالِ، ثَلَاثَةَ أَهْلَةٍ فِي شَهْرَيْنِ، وَمَا أُوقِدَ فِي

أَبَيَاتِ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- نَارٌ - قَالَ: - قُلْتُ: يَا خَالَتُهُ فَمَا كَانَ يُعَيِّشُكُمْ؟
قَالَتْ: الْأَسْوَدَانِ، التَّمْرُ وَالْمَاءُ، إِلَّا أَنَّهُ قَدْ كَانَ لِرَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- جِرَانٌ
مِنَ الْأَنْصَارِ، وَكَانَتْ لَهُمْ مَنَائِحُ، فَكَانُوا يُرْسِلُونَ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-
مِنْ أَلْبَانِهَا فَيَسْقِيْنَاهُ. {الحديث: ۷۳۷۸ = ۷۴۱۲ فم. پوخته‌ی صه‌یحی بوخاری =
ت‌ج‌ریدی بوخاری / ۳، ر‌ه‌ق‌م: ۱۰۹۶ = ۲۵۶۷، ۶۴۵۸، ۶۴۵۹}:

عورو‌هی خوش‌ک‌ه‌زای ح‌ه‌ز‌ر‌ه‌ت‌ی ع‌ائ‌ی‌ش‌ه (ر‌ه‌ز‌ای خ‌ود‌ا ل‌ه ح‌ه‌ز‌ر‌ه‌ت‌ی ع‌ائ‌ی‌ش‌ه و
ر‌ح‌م‌ه‌ت‌ی خ‌ود‌ا ل‌ه‌و) ف‌ه‌ر‌م‌و‌وی: پ‌و‌ور‌م پ‌ی‌ی‌ گ‌وت‌م: ئ‌ه‌ی خوش‌ک‌ه‌زای ش‌ی‌ر‌ی‌ن‌م! ج‌ار‌ی
و‌اب‌و‌و‌ه س‌ی مان‌گی ی‌ه‌ک ش‌ه‌و‌ه‌م‌ان د‌ه‌ب‌ی‌ن‌ی، ی‌ه‌ک ل‌ه د‌و‌ای ی‌ه‌ک، ک‌ه د‌ه‌ق د‌ه‌ک‌ات‌ه د‌و‌و
م‌ان‌گی ر‌ی‌ک، ل‌ه م‌ا‌و‌ه‌ی ئ‌ه‌و د‌و‌و م‌ان‌گ‌ه‌د‌ا، ئ‌ا‌گ‌ر ل‌ه م‌ال‌ه‌ک‌ان‌ی خ‌ی‌ز‌ان‌ه‌ک‌ان‌ی پ‌ی‌غ‌ه‌م‌ب‌ه‌ر‌د‌ا
ن‌ه‌د‌ه‌ک‌ر‌ای‌ه‌و‌ه ب‌و ن‌ان و ج‌ی‌ش‌ت ک‌رد‌ن!!

عورو‌ه ف‌ه‌ر‌م‌و‌وی: م‌ن‌ی‌ش گ‌وت‌م: ئ‌ه‌ی باش‌ه پ‌و‌ور‌ی! ب‌ه‌ج‌ی د‌ه‌ژ‌ی‌ان و گ‌وز‌م‌ر‌ان‌ت‌ان
ب‌ه‌ج‌ی ب‌و‌و؟ ف‌ه‌ر‌م‌و‌وی: ب‌ه‌س ب‌ه‌خ‌ور‌م‌ا‌و ئ‌ا‌و! ب‌ه‌ل‌ام چ‌ه‌ن‌د م‌ال‌ی‌ک‌ی ئ‌ه‌ن‌س‌ار‌ی ه‌ا‌وس‌ی‌ی
پ‌ی‌غ‌ه‌م‌ب‌ه‌ر‌ ب‌و‌ون، ئ‌از‌ه‌ل‌ی ب‌ه‌ش‌ی‌ر‌ی‌ان ه‌ه‌ب‌و‌و، ل‌ه‌ش‌ی‌ر‌ی ئ‌ه‌و ئ‌از‌ه‌ل‌ان‌ه، ب‌ه‌ د‌ی‌ار‌ی ب‌ه‌ش‌ی
پ‌ی‌غ‌ه‌م‌ب‌ه‌ر‌ی‌ان د‌ه‌د‌ا، پ‌ی‌غ‌ه‌م‌ب‌ه‌ر‌ی‌ش (د‌ر‌و‌ود‌ی خ‌ود‌ای ل‌ه‌س‌ه‌ر‌ ب‌ی‌) ل‌ه‌و ش‌ی‌ر‌ه‌ی د‌ه‌ر‌خ‌و‌ار‌دی ئ‌ی‌م‌ه
د‌ه‌د‌ا). {ت‌اج/۵، ز‌نج‌ی‌ر‌ه: ۹۹، ژ‌م‌ار‌ه: ۵۲۲۰ م - ب‌اس‌ی گ‌وز‌م‌ر‌ان‌ی پ‌ی‌غ‌ه‌م‌ب‌ه‌ر (د‌ر‌و‌ود‌ی خ‌ود‌ای ل‌ه‌س‌ه‌ر‌ ب‌ی‌) .
۲۰۷۱- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ -صلى الله عليه وسلم- قَالَتْ:
لَقَدْ مَاتَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- وَمَا شَبَّحَ مِنْ خُبْرٍ وَزَيْتٍ فِي يَوْمٍ وَاحِدٍ
مَرَّتَيْنِ. {الحديث: ۷۳۷۹ = ۷۴۱۳ فم}:

ع‌ائ‌ی‌ش‌ه‌ی ه‌ا‌وس‌ه‌ری پ‌ی‌غ‌ه‌م‌ب‌ه‌ر (د‌ر‌و‌ود‌ی خ‌ود‌ا ل‌ه پ‌ی‌غ‌ه‌م‌ب‌ه‌ر و ر‌ه‌ز‌ای خ‌ود‌ا ل‌ه
ه‌ه‌م‌و‌و ه‌ا‌و‌ه‌ل‌و ه‌اس‌ه‌ر‌ان‌ی ب‌ی‌) ف‌ه‌ر‌م‌و‌وی: پ‌ی‌غ‌ه‌م‌ب‌ه‌ر (د‌ر‌و‌ود‌ی خ‌ود‌ای ل‌ه‌س‌ه‌ر‌ ب‌ی‌) ه‌ه‌ت‌ا م‌رد،
ن‌ه‌ب‌و‌و‌ه ل‌ه‌ی‌ه‌ک ر‌و‌ژ‌د‌ا د‌و‌و ژ‌ه‌م ل‌ه‌ن‌ان و ر‌و‌ن ز‌ه‌ی‌ت‌و‌ون ت‌ی‌ر‌ب‌خ‌وا). {ت‌اج/۵، ز‌نج‌ی‌ر‌ه: ۹۹،
ژ‌م‌ار‌ه: ۵۲۲۸}.

۲۰۷۲ - عَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) قَالَتْ: مَا شَبَّحَ آلَ مُحَمَّدٍ -صلى الله عليه وسلم- يَوْمَيْنِ مِنْ خُبْرٍ إِلَّا وَاحِدُهُمَا تَمَرٌ. {الحديث: ۷۳۷۴ = ۷۴۰۸ فم، بخاری. رقاق: ۶۴۵۵. تحفة الأشراف: ۱۷۳۳۵}.

عائیشه (پژای خودای لی بی) فهرمووی: خیزانی موحه ممه د (دروودی خودای لهسه ربی) ههتا موحه ممه د (دروودی خودای لهسه ربی) ومفاتى كرد، دوو روژ لهسه ریهك، تیرسكى خوځيان له نانى گهنم نه خواردوو، مه گهر روژى نانى گهنمیان خواردبى و روژه كهى تر خورمايان خواردبى). {رياض/۲، زنجیره: ۵۶، ژماره: ۴۹۱، ۴۹۳} + {تجريد البخارى/۵، ژماره: ۱۸۱۱ = ۵۴۱۱، ۶۴۵۴ فتح البارى}.

۲۰۷۳ - عَنْ أَبِي حَاتِمٍ عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ: وَالَّذِي نَفْسِي بِيَدِهِ (وَقَالَ ابْنُ عَبَّادٍ وَالَّذِي نَفْسُ أَبِي هُرَيْرَةَ بِيَدِهِ) مَا أَشَبَّحَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- أَهْلَهُ ثَلَاثَةَ أَيَّامٍ تَبَاعًا مِنْ خُبْرٍ حِنْطَةٍ حَتَّى فَارَقَ الدُّنْيَا. {الحديث: ۷۳۸۳ = ۷۴۱۷ فم. تجريد البخارى = مختصر صحيح البخارى = الترجمة الكردية/۵، رقم: ۱۸۱۱ = ۵۴۱۱ فتح البارى. ترمذى. زهد: ۲۳۵۸. تحفة الأشراف: ۱۳۴۴۰}.

ئهبو حاته م (دروودی خودای لی بی) فهرمووی: ئهبو هورهیره (پژای خودای لی بی) فهرمووی: سویندم بهو كهسه كه گيانى منى بهدهسه، ئهمه له فظى ئيبنو ئه بى عومهیره، كه شیخی موسليمه و موسليم ئهم فهرموودهیهى لیوه دهگیریتتهوه، بهلام موسليم له ماموستایهكى تریهوه كه موحه ممه دى كورى عه بباده، سوینده كهى ئهبو هورهیره ئاوا دهگیریتتهوه:

بهوكهسه كه گيانى ئهبو هورهیره بهدهسه، لهوكاتهوه كه پیغه مبه ر (دروودی خودای لهسه ربی) كوچى كردوو به مه دینه، ههتا ئهو روژهى كه خودا بهرهمهت برديهوه بولای خو، خو و خیزانه كهى، سى روژ لهسه ریهك، تیر سكى خوځيان له نانى گهنم نه خواردوو!). {تاج/۵، زنجیره: ۹۶، ژماره: ۵۱۸۵ م + تاج/۲، زنجیره: ۲۰، ژماره: ۱۲۶۱} + {تاج/۵، زنجیره: ۹۹، ژماره: ۵۲۱۵ م}.

۲۰۷۴- عَنْ عَائِشَةَ (رضي الله عنها) قَالَتْ: تُوفِّيَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- وَمَا فِي رَفْيٍ مِنْ شَيْءٍ يَأْكُلُهُ ذُرٌّ كَبِيدٍ إِلَّا شَطْرُ شَعِيرٍ فِي رَفٍّ لِي، فَأَكَلْتُ مِنْهُ حَتَّى طَالَ عَلَيَّ، فَكَلَّتُهُ فَنَسِيَ. {الحديث: ۷۳۷۷ = ۷۴۱۱ فم. بخاری. فرض الخمس: ۳۰۹۷، ۶۴۵۱ فتح الباری}:

عائشه (همزای خودای لی بی) فهرمووی: کاتی پیغه مبهری خوشه ویست و نازدار (دروودی خودای لهسر بی) کوچی دواپی کرد، نهوهی گیانله بهر پیی بژی له مالما نه بوو، هه نی جو نه بی، جا ههر لییم ده خواردو ههر ته واهو نه ده بوو، هه تا ماومه کی زوری خایاند، له پاشدا چووم پیوام، نیتر پیتو فهره که ی نه ماو ته واهو بوو). {تاج/۵، زنجیره: ۹۹، ژماره: ۵۲۱۶ م}.

۱۵۸۳) جاری واده بوو که پیغه مبهر (دروودی خودای لهسر بی) پر به سکی خوی خورمای قه سپی ده ست نه ده که وت. (۷۳۴۳ - ۷۳۸۸)

باب: کان النبی (صلى الله عليه وسلم) لا يجد دقلاً يملأ به بطنه

۲۰۷۵- عَنْ سِمَاكِ بْنِ حَرْبٍ قَالَ: سَمِعْتُ النُّعْمَانَ يَخْطُبُ قَالَ: ذَكَرَ عُمَرُ مَا أَصَابَ النَّاسَ مِنَ الدُّنْيَا فَقَالَ: لَقَدْ رَأَيْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَظِلُّ الْيَوْمَ يَلْتَوِي مَا يَجِدُ دَقْلًا يَمْلَأُ بِهِ بَطْنَهُ. {الحديث: ۷۳۸۵ - ۷۴۲۱ فم}:

سیماکي کوری حهرب (رهحمتهی خودای لی بی) فهرمووی: به گوپی خوم گویم لی بوو، نوعمانی کوری به شیر وتاری ددها، فهرمووی: عومهری کوری خه طاب (همزای خودای لی بی) جاری باسی نهو خوش گوزمرانیه ی خه لکی ده کرد، که له خوشی دنیا، له پاش مه رگی پیغه مبهر (دروودی خودای لهسر بی) نهو خه لکه به ده ستیان هیناوه، فهرمووی: نهوه تانی نیستا له خوشی دنیاو له خواردن و خواردنه وه جیتان ده وی هه یه له بهر ده ستاندا، به لام من به چاوی خوم پیغه مبهرم (دروودی خودای لهسر بی) دیوه، پر سکی خوی خورمای قه سپی ده سگیر نه ده بوو هه تا بیخوات). {تاج/۵، زنجیره: ۹۹، ژماره: ۵۲۲۲ م} + {ریاض/۲، زنجیره: ۵۶، ژماره: ۴۹۵}.

۱۵۸۴) ههژارانى كۆچكاران پيش دهوله مهندهكان دهكهون بو بههشت.

(۷۳۸۸ - ۷۳۴۳)

باب: سَبَقُ فَقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ الْأَغْنِيَاءِ إِلَى الْجَنَّةِ

۲۰۷۶- عَنْ أَبِي عَبْدِ الرَّحْمَنِ الْحُبْلِيِّ يَقُولُ: سَمِعْتُ عَبْدِ اللَّهِ بْنَ عَمْرٍو بْنَ الْعَاصِ وَسَأَلَهُ رَجُلٌ فَقَالَ: أَلَسْنَا مِنْ فَقَرَاءِ الْمُهَاجِرِينَ؟ فَقَالَ لَهُ عَبْدُ اللَّهِ: أَلَيْكَ امْرَأَةٌ تَأْوِي إِلَيْهَا؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: أَلَيْكَ مَسْكَنٌ تَسْكُنُهُ؟ قَالَ: نَعَمْ، قَالَ: فَأَنْتَ مِنَ الْأَغْنِيَاءِ! قَالَ: فَإِنْ لِي خَادِمًا، قَالَ: فَأَنْتَ مِنَ الْمُلُوكِ، قَالَ أَبُو عَبْدِ الرَّحْمَنِ: وَجَاءَ ثَلَاثَةٌ نَفَرٌ إِلَى عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ وَأَنَا عِنْدَهُ فَقَالُوا لَهُ: يَا أَبَا مُحَمَّدٍ إِنَّا وَاللَّهِ مَا نَقْدِرُ عَلَى شَيْءٍ لَا نَفْقَهُ وَلَا دَابَّةٍ وَلَا مَتَاعٍ. فَقَالَ لَهُمْ: مَا شِئْتُمْ؟ إِنْ شِئْتُمْ رَجَعْتُمْ إِلَيْنَا فَأَعْطَيْنَاكُمْ مَا يَسِّرُ اللَّهُ لَكُمْ، وَإِنْ شِئْتُمْ ذَكَّرْنَا أَمْرَكُمْ لِلسُّلْطَانِ، وَإِنْ شِئْتُمْ صَبَرْتُمْ، فَإِنِّي سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ: «إِنَّ فَقَرَاءَ الْمُهَاجِرِينَ يَسْبِقُونَ الْأَغْنِيَاءَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِلَى الْجَنَّةِ بِأَرْبَعِينَ خَرِيفًا». قَالُوا: فَإِنَّا نَصْبِرُ لَا نَسْأَلُ شَيْئًا. {الحديث: ۷۳۸۸ = ۷۴۲۳ فم}:

ئەبو عەبدو ڕەحمانى ئەلحوبلى (رەحمەتى خوداى ئى بىن) فەرمووى: گويم ئى بوو، پياوى پىرسى لە عەبدو ڤللاى كورى عەمرى كورى عاص (رەزاي خودايان لى بى): ئايا ئيمە دادەنريين بە يەكئ لە ههژارانى كۆچكاران؟! ئەو مافو موژدانەى كەبو ئەوان ھەيە بو ئيمەيش ھەيە يان نا؟ عەبدو ڤللا فەرمووى پيى: ئايا ژنت ھەيە كە لەلای بەھسييتەو؟ گوتى: بەلئ ھەمە، فەرمووى: ئەى مائىكت ھەيە كە سەروتى تيا بەكى و لەناويا بەھوييتەو؟ گوتى: بەلئ خانوشم ھەيە. فەرمووى: دەتۆ لە دەولە مەندەكانيت. كابرأ گوتى: سا نو كەريشم ھەيە! فەرمووى: كەوابئ تو پادشاى ئەبو عەبدو ڕەحمان فەرمووى: جاريكيش سئ كەس ھاتن بو خزمەتى عەبدو ڤللاى كورى عەمرى كورى عاص، من لە خزمەتيدا بووم لەوكاتەدا، بە عەبدو ڤللايان گوت: ئەى باوكى مو حەممەدا! بەخودا تواناي ھيچمان نيين، نە خەرجى، نە ولاخى سواری، نە شەمەك. عەبدو ڤللا فەرمووى پييان: خو تان سەريشك بن يەكئ لەم سئ شتە ھەلېزيرن: ئەگەر ئەتانەوئ وەرنەو ھە بۆلامان خودا چى رەخساند بو تان دەيدەين پي تان، ئەگەر حەزىش دەكەن كيشەكەتان عەرزى كار بە دەستان دەكەين،

نهگهر چه زیش دهکهن نهوا ئارام بگرن له بهر باری خودادا، چونکه من له پیغه مبهری خودام بیستوو دهیغه رموو (دروودی خودای له سهر بئ): (بیگومان که هه ژارانی کوچکاران، له پوژی قیامه تدا، به چل سال له پیش دهوله مهندهکاندا دهچن بو بهههشت). گوتیان: دهی که وایی ئارام دهگرین و داوای هیج ناکهین). {تاج/ ۵، زنجیره: ۹۸، ژماره: ۵۲۰۷ م ههتا ۵۲۱۳ م}.

(۱۵۸۵) هه ژاران زۆرینهی دانیشتوانی بهههشتن. (۶۸۷۲ - ۶۸۸۳)

باب: اکثر أهل الجنة الفقراء

۲۰۷۷- عَنْ أُسَامَةَ بْنِ زَيْدٍ (رضي الله عنهما) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-: « قُمْتُ عَلَى بَابِ الْجَنَّةِ فَإِذَا عَامَّةٌ مِّنْ دَخَلَهَا الْمَسَاكِينُ وَإِذَا أَصْحَابُ الْجَدِّ مَحْبُوسُونَ إِلَّا أَصْحَابَ النَّارِ فَقَدْ أُمِرَ بِهِمْ إِلَى النَّارِ وَقُمْتُ عَلَى بَابِ النَّارِ فَإِذَا عَامَّةٌ مِّنْ دَخَلَهَا النِّسَاءُ ». {الحديث: ۶۸۷۲ = ۶۸۹۲ فم. تجريد البخاری/ ۵، رقم: ۱۷۷۵ = ۵۱۹۶، ۶۴۴۷. تحفة الأشراف: ۱۰۰. رياض/ ۱، زنجیره: ۳۲، ژماره: ۲۵۸}:

ئوسامهی کوری زهید (پهزای خودایان لئ بئ) فهرمووی: خو شه ویست (دروودی خودای له سهر بئ) فهرمووی: (له دهرگای بهههشتا راوهستام، سهرنجمدا زۆربهی بهههشتیهکان که چوو بوونه ناوی هه ژاران و مسکینهکان بوون، بهلام داراو دهوله مهندهکان هیشتا راگیرابوون بو حساب و لیبرسینهوه له سهر سامان و داراییه که یان، گهرچی نهوهی که دۆزهخی بوون، به فهرمانی خودا برابوون بو ناو دۆزهخ، له بهر دهرگای دۆزهخیشا راوهستام، سهرنجمدا زۆربهی خه لکه کهی ناوی ژنان بوون). {رياض/ ۱، زنجیره: ۳۲، ژماره: ۲۵۸}.

(۱۵۸۶) جیهان نه ویستی و بئ بهایی جیهان له لای خودای کهوره. (۷۳۴۳ - ۷۳۸۸)

باب: فِي الرُّهْدِ فِي الدُّنْيَا وَهَوَانِهَا عَلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ

۲۰۷۸- عَنْ جَابِرِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ: أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- مَرَّ بِالسُّوقِ دَاخِلًا مِنْ بَعْضِ الْعَالِيَةِ وَالنَّاسُ كَنَفْتِيهِ فَمَرَّ بِجَدِّي أَسْكَ مَيِّتٍ فَتَنَاوَلَهُ فَأَخَذَ بِأُذُنِهِ ثُمَّ قَالَ:

« أَيُّكُمْ يُحِبُّ أَنْ هَذَا لَهُ بِدْرَهُمْ؟ ». فَقَالُوا: مَا نُحِبُّ أَنَّهُ لَنَا بِشَىْءٍ وَمَا نَصْنَعُ بِهِ؟ قَالَ: « أَتُحِبُّونَ أَنَّهُ لَكُمْ؟ ». قَالُوا: وَاللَّهِ لَوْ كَانَ حَيًّا كَانَ عَيْبًا فِيهِ لِأَنَّهُ أَسْكُ فَكَيْفَ وَهُوَ مَيِّتٌ؟ فَقَالَ: « فَوَاللَّهِ لِلدُّنْيَا أَهْوَنُ عَلَى اللَّهِ مِنْ هَذَا عَلَيْكُمْ ». {الحديث: ۷۳۴۴ = ۷۳۷۸ فم}:

جابری کوری عهبدوللا (همزای خودای لی بن) فهرمووی: پیغهمبه (دروودی خودای لهسر بن) جاری رویشت بو عهوالی مه دینه، که چهند گوندیکن له سهرروی مه دینه وه، له وپوه به ناو بازاری مه دینه دا گه پرایه وه، خه لکه که هیش له ملا و لایه وه له گه لیدا دهرپوین، به لای که لای گیسکیکی مرداره وه بوودا رابورد، دهستی برد گویچکه یه کی گرت و پاشان فهرمووی: (کامتان نه مهی به دره می دهوی؟). یاران فهرموویان: به به لاشیش نامانه وی، جا چی لی بکهین؟! پیغهمبه (دروودی خودای لهسر بن) دووباره فهرموویه وه: (کامتان نه مهی دهوی؟). گوتیان: به خودا، نه گهر زیندووش بووایه ههر عه بیدار بوو، چونکه که رپله یه، له بهر نه وه نه مان دهویست، نه خوازه لا که نیستا مرداره وه بوویشه، نیتر چون بمانه وی؟

جا پیغهمبه (دروودی خودای لهسر بن) فهرمووی: (دهی سویندم به خودا نه م جیهانه له لای خودا، سووک و ترپوتره له م که لاکه له لای نیوه!). {ریاض/۲، زنجیره: ۵۵، ژماره: ۴۶۴} + {تاج/۵، زنجیره: ۹۴، ژماره: ۵۱۶۲ م - نامه ی زوه دو دنیا نه ویستی...}.

۲۰۷۹- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-: « الدُّنْيَا سَجْنُ الْمُؤْمِنِ وَجَنَّةُ الْكَافِرِ ». {الحديث: ۷۳۴۳ = ۷۳۷۷ فم}:

نه بو هورهیره (همزای خودای لی بن) فهرمووی: خو شه ویست (دروودی خودای لهسر بن) فهرمووی: (جیهان زیندانی موسولمانه و به هه شتی کافرانه). {تاج/۵، زنجیره: ۹۴، ژماره: ۵۱۶۱ م}.

(١٥٨٧) مهترسی روو تیگردنی خوښی جیهان و په لاهاردانی. (٧٣٤٣ - ٧٣٨٨)

باب: خَشْيَةُ بَسْطِ الدُّنْيَا وَالتَّنَافُسِ فِيهَا

٢٠٨٠- عَنْ عَمْرِو بْنِ عَوْفٍ (رضي الله عنه) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- بَعَثَ أَبَا عُبَيْدَةَ بْنَ الْجَرَّاحِ (رضي الله عنه) إِلَى الْبَحْرَيْنِ يَأْتِي بِجَزِيرَتِهَا، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- هُوَ صَالِحَ أَهْلِ الْبَحْرَيْنِ وَأَمَرَ عَلَيْهِمُ الْعَلَاءَ بْنَ الْحَضْرَمِيِّ، فَقَدِمَ أَبُو عُبَيْدَةَ بِمَالٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ. فَسَمِعَتِ الْأَنْصَارُ بِقُدُومِ أَبِي عُبَيْدَةَ فَوَافُوا صَلَاةَ الْفَجْرِ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-، فَلَمَّا صَلَّى رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- انْصَرَفَ، فَتَعَرَّضُوا لَهُ، فَتَبَسَّمَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- حِينَ رَأَاهُمْ، ثُمَّ قَالَ: «أَظُنُّكُمْ سَمِعْتُمْ أَنَّ أَبَا عُبَيْدَةَ قَدِمَ بِشَيْءٍ مِنَ الْبَحْرَيْنِ؟». فَقَالُوا: أَجَلْ يَا رَسُولَ اللَّهِ، قَالَ: «فَأَبْشِرُوا وَأَمْلُوا مَا يَسُرُّكُمْ، فَإِنَّ اللَّهَ مَا الْفَقْرَ أَخْشَى عَلَيْكُمْ. وَلَكِنِّي أَخْشَى عَلَيْكُمْ أَنْ تُبْسِطَ الدُّنْيَا عَلَيْكُمْ، كَمَا بَسِطَتْ عَلَى مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ فَتَنَافَسُوهَا كَمَا تَنَافَسُوهَا، وَتُهْلِكُكُمْ كَمَا أَهْلَكْتُهُمْ». {الحديث: ٧٣٥١ = ٧٣٨٥ فم. تجريد البخاري ٣/، رقم: ١٢٧٧ = ٣١٥٨، ٤٠١٥، ٦٤٢٥ فتح البخاري} :

عهمری کوری عهوف (پژای خودای لښ بڼ) فهرمووی: پیڅه مبهه (دروودی خودای لهسهر بڼ) نه بو عوبادهی کوری جهراحی نارد بو به حرهین، که سهرانهی ولاتی به حرهین بهینئ، چونکه لهوه بهر پیڅه مبهه (دروودی خودای لهسهر بڼ) له گهل خه لکی ولاتی به حرهیندا ریکه وتبوو، عه لای کوری حه زرده می کردبوو به سهرداریان، که نه بو عوبه یده هاته وه مائیکی زوری له به حرهینه وه له گهل خوی هینا بوو، یاریده مدران (نه نصار) یش بیستیانه وه که نه بو عوبه یده هاتوته وه، سامانیکی باشی هیناوه بو موسولمانان، ئیتر بو نویژی بهیانی هاتن بو خزمه تی پیڅه مبهه (دروودی خودای لهسهر بڼ) نه ویش بهرنویژی نویژی بهیانی بویان کردو گه راپه وه، جا یاریده مدران له وکاته دا داوای بهشیان لیگرد.

پیڅه مبهه ریش (دروودی خودای لهسهر بڼ) لهسهر نه م حاله بینینی بزیهه گرتی و فهرمووی: (واده زمانم که ژنه وتوتوانه که نه بو عوبه یده له به حرهینه وه شتیکی هیناوه؟). عه رزیا نکرده: به لئ وایه نهی پیڅه مبهه ری خودا! فهرمووی: (ده موژدمبی

لە ئىيۈە و خوشىتان لى بىۋ ھەمىشە ئومىدى خىرو ھىواى خوش، بال بكىش بەسەرتانا، دەسا بەزاتى خودا، من لەھەژارى لىتان ناترسم، بەلام بەپىچەوانەو ھەترسى ئەووم ھەيە كە ئىيۈەش وەك نەتەوكانى پىش ئىيۈە خوشى جىھان رووتان تىبكا، دنيا بىت بە پىرتانەو ھەترسى وەك ئەوان بەدەست و بەدەم پەلامارى دنيا بدەن و باوھشى پىابكەن و تىۋ ورووكىن و ھەركەسەتان بىەوئ كە ھەر بۇخۇى بىماشىتەو، جا ئەوكاتە وەك چۆن ئەوانى لەناوبرد، ئاوا ئىيۈەش لەناو ببات).
 {تاج/۴، زنجىرە: ۶۶، ژمارە: ۴۵۲۳ + تاج/۵، زنجىرە: ۹۴، ژمارە: ۵۱۵۹} + {رياض/۲، زنجىرە: ۵۴، ژمارە: ۴۵۷}.

روونکردنەو:

عەمرى گورپى عەوفى ئەنصارى ئامادەى غەزاي بەدر بوو، لە مەدىنە نىشتەجى بوو، وەچەى نەبوو، لەسەردەمى جىنشىنى عومەردا مرد، كە مرد عومەر نوپژى لەسەر تەرمەكەى كرد.

۱۵۸۸) كاتى جىھان دەكرىتەو ھەترسى تى ورووكان و بەخىلى بەيەكتر دروست دەپى. (۷۳۴۳ - ۷۳۸۸)

باب: خَوْفُ التَّنَافُسِ وَالتَّحَاسُدِ عِنْدَ فَتْحِ الدُّنْيَا

۲۰۸۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عَمْرٍو بْنِ الْعَاصِ عَنْ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- أَنَّهُ قَالَ: «إِذَا فَتِحَتْ عَلَيْكُمْ فَارِسُ وَالرُّومُ أَوْ قَوْمٌ أَنْتُمْ؟». قَالَ عَبْدُ الرَّحْمَنِ بْنُ عَوْفٍ: نَقُولُ كَمَا أَمَرَنَا اللَّهُ، قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-: «أَوْ غَيْرَ ذَلِكَ، تَتَنَافَسُونَ، ثُمَّ تَتَحَاسَدُونَ، ثُمَّ تَتَدَابَرُونَ، ثُمَّ تَتَبَاغَضُونَ، أَوْ نَحْوَ ذَلِكَ ثُمَّ تَنْطَلِقُونَ فِي مَسَاكِينِ الْمُهَاجِرِينَ فَتَجْعَلُونَ بَعْضُهُمْ عَلَى رِقَابِ بَعْضٍ». {الحديث: ۷۳۵۳ = ۷۳۸۷ فم}:

عەبدوللاى گورپى عەمرى گورپى عاص (پەزاي خودايان لى بى) فەرمووى: خوشەويست (دروودى خوداي لەسەر بى) فەرمووى: (كاتى خوداي گەورە ولاتى فارس و ولاتى

رۆمى ئازادکرد بۇتان، دەبىي حالتان چۇن بىئو خۇشگوزمرانى بەرەو كۆيتان
(بەري؟).

عەبدورەحمانى كۆرى عەوف عەرزى كرد: وەك خوداى گەورە فەرمانى پى
كردووين سوپاس و ستايشى دەكەين و داواى خىرو بىرى زياترى ئى دەكەين.

پىغەمبەرىش (دروودى خوداى لەسەر بى) فەرمووى: (تۆ بىلىت شتى روونەدات، وەك ئەو
پەلامارى ئەم خىرو خۇشپىيە بدن و لەسەر ئەو بە بى بە مەملانى و كى بركىتان و
ئەو هيش سەربكىشى بۆ حەسوودى بردن بە يەكترى و دووبەرەكى و كىنە و دەغەز
كىشان لەيەكترى) يا حەزەرت (دروودى خوداى لەسەر بى) شتى ئاواى فەرموو، ئەوجا فەرمووى
(دروودى خوداى لەسەر بى): (لە ئەنجاما كاردەگا بەو: ئەوانەى ئەمرو هەزاران و بى نەوايانى
كۆچكاران، دەيانكەن بە ئاغا و سەرورەو هەندىكىان دەبن بە ئاغا و دەسلەلاتدار
بەسەر ئەوانى تریانەو و مەملانى و خۇخۆيى لەسەر سامان و دەستەلات
روودەدات!).

۱۵۸۹) كورتى ماوەى جىهان و بىرانەوەى خۇشپىيەكەى، لەچاو بەردەوامى
قىامەت و نەبىرانەوەى نازو نەعىم و خۇشپىيەكەى، وەك ئەو وایە: پەنجەيە بىكى بە
دەريايەكا. (۷۱۲۶ - ۷۱۳۱)

باب: مَا الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مِثْلُ مَا يَجْعَلُ أَحَدُكُمْ الْإِصْبَعُ فِي الْيَمِّ
۲۰۸۲ - عَنْ مُسْتَوْدٍ أَخِي بَنِي فَهْرٍ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-: «
وَاللَّهِ مَا الدُّنْيَا فِي الْآخِرَةِ إِلَّا مِثْلُ مَا يَجْعَلُ أَحَدُكُمْ إِصْبَعَهُ هَذِهِ - وَأَشَارَ يَحْيَى بِالسَّبَابَةِ
- فِي الْيَمِّ فَلْيَنْتَظِرْ بِمَ يَرْجِعُ». {الحديث: ۷۱۲۶ = ۷۱۵۳ فم:}

مۆستەوورىدى كاكەى بەنى فەهرى (مەزى خوداى ئى بى) فەرمووى: پىغەمبەر (دروودى خوداى
لەسەر بى) فەرمووى: (بەخودا ئەم جىهانە لەچاو ئەو جىهاندا، وەك ئەو وایە كە
يەككىتان پەنجەيەكى خۇى بژەنى بەئاوى دەريادا، جا باش باش سەرنج بدن دەبى
پەنجەى چەنى ئا و هەلبەرى!). واتە: ئەو تەرىپەى كە بە پەنجەيەو دەنوسى لە
ئاوى دەرياكە، ئەو دەنوسەى دنيايە، باقىمەندەى ئاوى ئا و دەرياكەيش دەنوسەى

ئەو جىھانە. {تاج: ۵، زنجىرە: ۹۴، ژمارە: ۵۱۶۴ م. ج/ ۴} + {رياض/ ۲، زنجىرە: ۵۵، ژمارە: ۴۶۳ - گەورەيى و خىرى ھەژمارى...}.

۱۵۹۰) گىرۆدەبوون بە خوڤى جىھانەو و چۆنىتى كارو كردهو لە جىھاندا.

(۷۳۴۳ - ۷۳۸۸)

بَابُ: فِي الْإِبْتِلَاءِ بِالذُّنْيَا وَكَيْفَ يُعْمَلُ فِيهَا

۲۰۸۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ أَنَّهُ سَمِعَ النَّبِيَّ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- يَقُولُ: «إِنَّ ثَلَاثَةً فِي بَنِي إِسْرَائِيلَ أَبْرَصَ وَأَقْرَعَ وَأَعْمَى فَأَرَادَ اللَّهُ أَنْ يَبْتَلِيَهُمْ فَبَعَثَ إِلَيْهِمْ مَلَكًا فَآتَى الْأَبْرَصَ فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ لَوْنٌ حَسَنٌ وَجِلْدٌ حَسَنٌ وَيَذْهَبُ عَنِّي الَّذِي قَدْ قَذَرَنِي النَّاسُ. قَالَ فَمَسَحَهُ فَذْهَبَ عَنْهُ قَدْرُهُ وَأُعْطِيَ لَوْنًا حَسَنًا وَجِلْدًا حَسَنًا قَالَ فَآىُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ الْإِبِلُ - أَوْ قَالَ الْبَقَرُ شَكَّ إِسْحَاقُ - إِلَّا أَنَّ الْأَبْرَصَ أَوْ الْأَقْرَعَ قَالَ أَحَدُهُمَا الْإِبِلُ وَقَالَ الْآخَرُ الْبَقَرُ - قَالَ فَأُعْطِيَ نَاقَةً عَشْرَاءَ فَقَالَ بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِيهَا - قَالَ - فَآتَى الْأَقْرَعَ فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ شَعْرٌ حَسَنٌ وَيَذْهَبُ عَنِّي هَذَا الَّذِي قَذَرَنِي النَّاسُ. قَالَ فَمَسَحَهُ فَذْهَبَ عَنْهُ وَأُعْطِيَ شَعْرًا حَسَنًا - قَالَ - فَآىُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ الْبَقَرُ. فَأُعْطِيَ بَقَرَةً حَامِلًا فَقَالَ بَارَكَ اللَّهُ لَكَ فِيهَا - قَالَ - فَآتَى الْأَعْمَى فَقَالَ أَيُّ شَيْءٍ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ أَنْ يَرِدَ اللَّهُ إِلَيَّ بَصَرِي فَأُبْصِرَ بِهِ النَّاسَ - قَالَ - فَمَسَحَهُ فَوَدَّ اللَّهُ إِلَيْهِ بَصَرَهُ. قَالَ فَآىُّ الْمَالِ أَحَبُّ إِلَيْكَ قَالَ الْغَنَمُ. فَأُعْطِيَ شَاةً وَالِدًا فَانْتَبَجَ هَذَانِ وَوَلَدَ هَذَا - قَالَ - فَكَانَ لِهَذَا وَادٍ مِنَ الْإِبِلِ وَلِهَذَا وَادٍ مِنَ الْبَقَرِ وَلِهَذَا وَادٍ مِنَ الْغَنَمِ. قَالَ ثُمَّ إِنَّهُ أَتَى الْأَبْرَصَ فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ رَجُلٌ مِسْكِينٌ قَدْ انْقَطَعَتْ بَيَ الْحِبَالِ فِي سَفَرِي فَلَا بَلَاغَ لِي الْيَوْمَ إِلَّا بِاللَّهِ ثُمَّ بِكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي أَعْطَاكَ اللَّوْنَ الْحَسَنَ وَالْجِلْدَ الْحَسَنَ وَالْمَالَ بَعِيرًا أَتَبْلُغُ عَلَيْهِ فِي سَفَرِي. فَقَالَ الْحَقُوقُ كَثِيرَةٌ. فَقَالَ لَهُ كَأَنِّي أَعْرِفُكَ أَلَمْ تَكُنْ أَبْرَصَ يَقْدِرُكَ النَّاسُ فَقِيرًا فَأَعْطَاكَ اللَّهُ فَقَالَ إِنَّمَا وَرِثْتُ هَذَا الْمَالَ كَابِرًا عَنْ كَابِرٍ. فَقَالَ إِنْ كُنْتُ كَاذِبًا فَصَيِّرْكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتُ. قَالَ وَآتَى الْأَقْرَعَ فِي صُورَتِهِ فَقَالَ لَهُ مِثْلُ مَا قَالَ لِهَذَا وَرَدَّ عَلَيْهِ مِثْلَ مَا رَدَّ عَلَى هَذَا فَقَالَ إِنْ كُنْتُ كَاذِبًا فَصَيِّرْكَ اللَّهُ إِلَى مَا كُنْتُ. قَالَ وَآتَى الْأَعْمَى فِي صُورَتِهِ وَهَيْئَتِهِ فَقَالَ رَجُلٌ مِسْكِينٌ وَابْنُ سَبِيلٍ انْقَطَعَتْ بَيَ الْحِبَالِ فِي سَفَرِي فَلَا بَلَاغَ لِي الْيَوْمَ إِلَّا بِاللَّهِ

ثُمَّ بِكَ أَسْأَلُكَ بِالَّذِي رَدَّ عَلَيْكَ بَصَرَكَ شَاءَ أَتَبْلُغُ بِهَا فِي سَفَرِي فَقَالَ قَدْ كُنْتُ أَعْمَى فَرَدَّ
اللَّهُ إِلَيَّ بَصَرِي فَخُذْ مَا شِئْتَ وَدَعْ مَا شِئْتَ فَوَاللَّهِ لَا أَجْهَدُكَ الْيَوْمَ شَيْئًا أَخَذَتْهُ لِلَّهِ فَقَالَ
أَمْسِكْ مَا لَكَ فَإِنَّمَا ابْتُلِيتُمْ فَقَدْ رُضِيَ عَنْكَ وَسُخِطَ عَلَى صَاحِبَيْكَ. {الحديث: ۷۳۵۷ =
۷۳۹۱ فم. تجريد البخاری = مختصر صحيح البخاری = الترجمة الكردية = المجلد الرابع.
الرقم: ۱۳۸۲ = ۳۴۶۴، ۶۶۵۳ فتح الباری. ریاض / ۱، زنجیره: ۵، ژماره: ۶۵. تحفة
الأشراف: ۶۶۵۳}:

ئەبو هورەیره (خۆشنوودی و رمزای خودای گەورەیی ئی بێ) فەرمووی: بە
گوێچکەیی خۆم ئەم داستانەم لە زاری پێرۆزی پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) بێست
دەیفەرموو: سێ کەس لەنەوێ ئیسرائیل، واتە: لەبەنی ئیسرائیل، کە ناسراون بە
گەلی جوولەکە: بەلەکیک و کەچەلیک و کویریک، خودای گەورە دەیفەوێ تاقییان
بکاتەو، جا فریشتەیی لەسەر شیوەی پیاوی دەنیڕی بۆلایان، فریشتەکە دەچیتە
لای بەلەکەکە و پێی دەلێ: زیاتر حەزت لەچییه؟ دەلێ: حەزم لە رەنگ و بۆیەکی
جوان و پێستیکی جوانە و ئەم بەلەکییەشم نەمیێ، کە بوو بەهۆی ئەو کە
خەلک قیزو بیژم ئی دەرکەنەو، فریشتەکە دەستێ دەهینێ بەسەر جەستەیدا ئیتر
یەک تۆز چەپەلییەکی نامیێ، و، رەنگ و بۆیەکی جوان و پێستیکی جوانیشی پێ
دەدرێ، ئەو جا فریشتەکە پێی دەلێ: حەزت لەچی جوړە ماییکە؟ پیاو کە دەلێ:
حەزم لە وشرە، یاخود دەلێ: حەزم لە رەشە و لاخە، ئیسحاق — کە یەکیکە لە
بگێرەو (راوی) یەکانی ئەم فەرموودەیه — گومانێ لەو دا بۆ پەیدا بوو بوو کە
بەلەک و کەچەلەکە کامیان داوای و شترو کامیان داوای رەشە و لاخی کردبوو،
فەرمووی: جا وشرە میچکەیهکی هەراش ئاوسی لەسەر گووانی دەدات و پێی دەلێ:
خودا پیت و فەری تی بخا بۆت).

فەرمووی: ئینجا فریشتەکە دەرپا بۆلای کەچەلەکە و پێی دەلێ: زیاتر حەزت
لەچییه؟ دەلێ: زیاتر حەزم لە قزیکێ جوانە و ئەم کەچەلییەشم نەمیێ، کە بوو
بەهۆی ئەو کە خەلک قیزو بیژم ئی بکەنەو).

فهرمووی: (جا فریشته که دهستی دهیښی به سهریدا، ئیتر که چه لیه که ی دهرواو قژیکی جوانیشی پی ددری، ئینجا پیی دهلی: حمز له چی جوړه سامانی ده که ی؟ دهلی: له ره شه ولاخ، جا مانگایه کی ناوسی دداتی و پیی دهلی: خودا پیتو فهر و بهر که تی تی بخت بو).

فهرمووی: (ئینجا فریشته که دهرواو بولای کویره که و پیی د فهرمووی: زیاتر حمزت له چییه؟ دهلی: زیاتر حمزم له دوو چاوی ساغو گه شه، که خودا بیاندات پییم، هه تا ئهم خه لکه یان پی ببینم). فهرمووی: (جا دهستی دهیښی به چاوه کانیداو خودا چاوه کانی پی دداته وه، جا پیی د فهرمووی: ئهی حمز له چی جوړه سامانی ده که ی؟ دهلی: له مهر، جا مهریکی زاوی بهر به بهر ی پی ددها، ئیتر بهر بهر نازه له کان زاوی ده که و نه وانیش بهر هه میان دهیښ، تا وازور دهن، نه میان بوو به خاوه نی پر شیو و شترو نه ویان بوو به خاوه نی پر دلی ره شه ولاخ و نه وی تریشان بوو به خاوه نی پر شیو گله ران). فهرمووی: له پاشدا فریشته که خوی لی گورین و له سهر شیوه و شکلی نه وسای به له که که خوی هاته وه بولای و پیی فهرموو: پیاویکی هه زاری دامای ریواری لیقه و ماوم، سهر به هیج لایه کا دهرنا که م، سا مه گهر یه که م به پشتیوانی خوداو دوو هم به هو ی یارمه تی توو به که مه وه جی که و ری که ی خوم، جا توبیت و نه و که سه ی که ئهم شیوه شیرینه و ئهم لهش و لاره جوانه و ئهم ماله زوره ی پی به خشیوی، و شتریکم پی بده تا له م سه فهرمه دا خومی پی بکه یه نمه ماله وه، که چی کابرا گوتی: خاوه ن بهش زورن بهر تو ناکه وی!

فریشته که ییش پیی فهرموو: وه ک من تو بناسمه وه وایه، ئهری تو ئه و پیاوه به له که نیت که خه لک بیزی لی دهر دیته وه، وه ئه و هه زاره نیت که خودا دهو له مه ندی کردیت! گوتی: نه خیر من نه و نیم، من ئهم مال و سامانه م له باوک و باپیر مه وه بؤ به جی ماوه، نه وانیش ههر بووه بوون و پشتاو پشت به به گزاده می هاتوونه ته خواره وه!

فریشتەكەیش دمفەرموئ: ئەگەر درۆ دەكەى، خودا وەك جارى جارانى خۆتت
ئى بكاۋەو).

فەرموئ: (جا لەسەر شىۋەى شەكلى پيشووى كەچەلەكەدا، چوو بۆلاى
ئەویش، چى بە بەلەكەكە گوت ديسان بەمیشى گوت، وە بەلەكەكە چى بە
فریشتەكە گوت، ديسان كەچەلەكەیش ئەوەى پىي گوت، فریشتەكەیش فەرموئ:
ئەگەر درۆ دەكەى خودا وەك جارى جارانى خۆتت ئى بكاۋەو).

فەرموئ: (جا لە شىۋەو شەكلى پيشووى كۆپرەكەيشدا ھاتەو بۆلاى و پىي
فەرموئ: پياويكى ھەژارى داماو رىبوارى لىقەوماوم سەر بەھىچ لايەكا دەرناكەم،
سا مەگەر يەكەم بە پشتىوانى خودا دووم بەھۆى يارمەتى تۆۋە بگەمەو شۆين و
جىگەى خۆم، جا توبىت و ئەو خودايەى كە چاۋەكانى چاك كرىتەو مەرىكم پىي
بدە بەشكوو لەم سەفەرەمدا پىي بگەمەو مالىەو. پياۋە كۆپرەكە دەئى: ئاى منىش
وەك ئىستاي تۆ كۆپر بووم و دەزانم كە كۆپر چەندە كۆلەوارە، وە خودا چاۋى چاك
كردمەو، سەرەراى ئەوەيشە ھەژارەش بووم و دەزانم كە ھەژارى چەندە ناخۆشە،
جا كەواتە بەئارەزووى خۆت چى دەبەيت لەم سامانەى من بۆ خۆت بىبە، دەست
ناھىنەم رىگەت، وەچى دەھىلەتەو بۆمن ئارەزووى خۆتە، بەو خودايە ھەرچى تۆ
ئەمپرو لەم مالىەى من، بىبەيت بۆ خۆت، لە رىگەى خودادا دەست ناھىنەم رىگەت!

فریشتەكە فەرموئ: مالى خۆت بۆ خۆت، من فریشتەم ھەوەجىم بە مال
نىيە، لەراستىدا روودا و داستانەكە ئاۋايە: ئىۋە – واتە: تۆ بەلەكە كەچەلەكە
– لەلايەنى خوداى گەورەو تاقى كرانەو، خودا لەتۆ رازىيە، چونكە خۆت ئى
نەگۆراۋە، بەلام لەھەردو ھاورپىكەت نارازىيە). {تاج/۵، زنجىرە: ۲۲، ژمارە: ۵۲۴۰ +
رياض/۱، زنجىرە: ۵، ژمارە: ۶۵ - المراقبة}.

١٥٩١) باسی نه بوونی و کهم دهستی و نارامگرتن له سه‌ری و له تاو برسیتی گه‌لای

دار خواردن. (٧٣٤٣ - ٧٣٨٨)

بَابُ: فِي قِلَّةِ الدُّنْيَا وَالصَّبْرِ عَلَيْهَا وَأَكْلُ وَرَقِ الشَّجَرِ

٢٠٨٤ - عَنْ سَعْدِ بْنِ أَبِي وَقَّاصٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: وَاللَّهِ إِنِّي لِأَوَّلُ رَجُلٍ مِنَ الْعَرَبِ رَمَى بِسَهْمٍ فِي سَبِيلِ اللَّهِ، وَلَقَدْ كُنَّا نَغْزُو مَعَ رَسُولِ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - مَا لَنَا طَعَامٌ نَأْكُلُهُ إِلَّا وَرَقُ الْحُبْلَةِ، وَهَذَا السَّمُرُ حَتَّى إِنَّا أَحَدُنَا لَيَضَعُ كَمَا تَضَعُ الشَّاةُ، ثُمَّ أَصْبَحَتْ بَنُو أَسَدٍ تُعْزِّرُنِي عَلَى الدِّينِ، لَقَدْ خَبْتُ إِذَا وَضَلَ عَمَلِي. {الحديث: ٧٣٥٩ = ٧٣٩٣ فم. بخاری. مناقب سعد بن أبي وقاص: ٣٧٢٨، ٥٤١٢، ٦٤٥٣. ترمذی. زهد: ٢٣٦٥. ابن ماجه. فضائل أصحاب رسول الله: ١٣١. تحفة الأشراف: ٣٩١٣}:

سه‌عدی کوری نه‌بو وه‌قاص (په‌زای خودای لی بن) فه‌رمووی: سویندم به خودای گه‌وره من یه‌که‌م پیاو بووم له عه‌ره‌ب که یه‌که‌م تیرم هاویشته به‌ره‌و دوژمن، له‌ریگه‌ی خودادا، نه‌وسا حالمان گه‌لی په‌رپووت بوو، گه‌لی جار له خزمه‌تی هه‌زه‌تدا که ده‌چووین بۆ غه‌زا، خو‌راکمان ته‌نیا به‌رو گلا دارو دره‌ختی نه‌و بیابانه بوو، که له‌ناچاریدا نه‌بی ناخوری، ته‌نانه‌ت وامن لی هاتبوو که سه‌راومان ده‌کرد، وه‌ک پشقلی مه‌رو بز و ابوو، یه‌کی ده‌گرت، کلۆ کلۆ ده‌وه‌ستا من ئاوا له‌گه‌ل گه‌شه‌کردنی ئیسلامدا هی‌ناومه‌و په‌روه‌رده بووم، که‌چی ئیستا خیلێ به‌نی نه‌سه‌د له‌سه‌ر ئاینداری سه‌ر زه‌نشتی من ده‌که‌ن، ته‌نانه‌ت نه‌فامه‌کانیان ده‌لێن سه‌عد نو‌یژیش به‌جوانی نازانی!

به‌پراستی نه‌گه‌ر قسه‌ی نه‌وان راست بی و سه‌ر زه‌نشته‌که‌یان له‌سه‌ر هه‌ق بی، نه‌وا واتای وایه که‌من ناویمید ده‌رچووم و ره‌نجم با بردوو‌یه‌تی!). {تاج/٥، زنجیره: ٩٩، ژماره: ٥٢٢٣ - گوزه‌رانی پی‌غه‌مبه‌ر} + {ریاض/٢، زنجیره: ٥٦، ژماره: ٥٠٠ - باسی خێرو به‌هره‌ی برسیتی و ساده‌ی...} + {ریاض/٢، زنجیره: ٢٥٣، ژماره: ١٥٠٥ - باسی به‌هره‌(که‌رامه‌ت) ی پیاو چاکان} + {ریاض/٢، زنجیره: ٥٦ - خێرو به‌هره‌ی برسیتی و ساده‌ی گوزمه‌ران...}.

٢٠٨٥ - عَنْ خَالِدِ بْنِ عُمَيْرٍ الْعَدْرِىِّ قَالَ: خُطِبْنَا عُثْبَةُ بْنُ غَزْوَانَ، فَحَمِدَ اللَّهُ وَأَثْنَى عَلَيْهِ، ثُمَّ قَالَ: أَمَّا بَعْدُ، فَإِنَّ الدُّنْيَا قَدْ آذَنْتْ بِصُرْمٍ، وَوَلَّتْ حَدَاءً، وَلَمْ يَبْقَ مِنْهَا إِلَّا صُبَابَةٌ كَصُبَابَةِ الْإِنَاءِ يَتَصَابُهَا صَاحِبُهَا وَإِنَّكُمْ مُنْتَقِلُونَ مِنْهَا إِلَى دَارٍ لَا زَوَالَ لَهَا فَانْتَقِلُوا بِخَيْرِ مَا بِحَضْرَتِكُمْ فَإِنَّهُ قَدْ ذُكِرَ لَنَا أَنَّ الْحَجَرَ يُلْقَى مِنْ شَفَةِ جَهَنَّمَ فَيَهْوَى فِيهَا سَبْعِينَ عَامًا لَا يُدْرِكُ لَهَا قَعْرًا وَاللَّهُ لَتُمْلَأَنَّ أَفْعَابُكُمْ وَلَقَدْ ذُكِرَ لَنَا أَنَّ مَا بَيْنَ مِصْرَاعَيْنِ مِنْ مِصَارِيعِ الْجَنَّةِ مَسِيرَةُ أَرْبَعِينَ سَنَةً وَلَيَأْتِيَنَّ عَلَيْهَا يَوْمٌ وَهُوَ كَظِيظٍ مِنَ الزَّحَامِ وَلَقَدْ رَأَيْتُنِي سَابِعَ سَبْعَةٍ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- مَا لَنَا طَعَامٌ إِلَّا وَرَقُ الشَّجَرِ حَتَّى قَرَحَتْ أَشْدَاقُنَا فَالْتَقَطْتُ بَرْدَةً فَشَقَقْتُهَا بَيْنِي وَبَيْنَ سَعْدِ بْنِ مَالِكٍ فَاتَّزَرْتُ بِنِصْفِهَا وَاتَّزَرَ سَعْدٌ بِنِصْفِهَا فَمَا أَصْبَحَ الْيَوْمَ مِنَّا أَحَدٌ إِلَّا أَصْبَحَ أَمِيرًا عَلَى مِصْرٍ مِنَ الْأَمْصَارِ وَإِنِّي أَعُوذُ بِاللَّهِ أَنْ أَكُونَ فِي نَفْسِي عَظِيمًا وَعِنْدَ اللَّهِ صَغِيرًا وَإِنَّهَا لَمْ تَكُنْ نُبُوءَةً قَطُّ إِلَّا تَنَاسَخَتْ حَتَّى يَكُونَ آخِرُ عَاقِبَتِهَا مُلْكًا فَسَتُخْبَرُونَ وَتُجَرَّبُونَ الْأُمَرَاءُ بَعْدَنَا. {الحديث: ٧٣٦١ = ٧٣٩٥ م} :

خالىدى كورى عه مرى ئهل-عه دهوى (رهحمتهى خوداى ئى بن) فه رموى: عوتبهى كورى غمزوان، كاتى فهرمانپرهواى سهر به صره بوو، وتارىكى بو ماندا، ستايش و سوپاسى خوداى كردو فهرموى: پاش سوپاسى خودا، واجيهان ملى پيوه ناوه و نيشانهى كو تايبى و تهواو بوونى دهر كه وتوو، بهزووى دهر پريته وه، ئه وهى كه له دنيا ماوه، له چا و ئه وهيدا كه روشتوو، وهك خلتى بن جام وايه، كه خاوه نه كهى له ههر چوار لاي جامه كه وه كوى بكاته وه، تا به تهواوى دايچورينى!

بزنان كه ئيوه له م جيهانه بن به قايه وه ده گويزنه وه بو خانهى ئيجگارى، كه بپراى بپراى برانه وهى نيه، دهى كه وايه زووكه ن ههتا ههله كهيس نه چوو وه دهر فهت ماوه، ههر چى چا كه يهكتان له دهست دى، دريغى ئى مه كه ن و له پيش خو تانه وه بيكه ن و رهتى بكه ن بو ئه و جيهان، چونكه خانهى ئيجگارى تان ئه و ييه، له وى كارتان به چا كه زور زوره و پيوستيتان به كارى چا كهى خو تان ههيه، له بهر ئه وهى كه روژى رهش زورتان له پيشه وهيه و ريگهى سه ختان له بهر،

گەشتۈتەۋە بە ئىمە: كە بەردى لەسەر لىۋارى دۆزەخەۋە گلىر دەكرىتەۋە، ھەفتا سال لەسەر يەك بەبى ۋەستان ھەر گلۆر دەبىتەۋە، كەچى ھىشتا ھەر ناگاتە بنى!). دە سۆيىندم بەزاتى خودا، ئەم دۆزەخە بەم گەۋرەيىيە پىر پىر دەبى لەۋانەى كە شايستەى ئەۋەن كە بخرىنە دۆزەخ!!

ئەۋە ۋادىپارە كە ئىۋە لەم باسە سەرسام دەبن ۋ سەرتان سور دەمىنى!؟ دەسا لەلەيەكى تىرىشەۋە باس كراۋە بۆمان، كە بەھەشت زۆر زۆر گەۋرەۋە پان ۋ پۆرۋ بەرىنە، لەملا شىپانى دەرگاكانىيەۋە ھەتا ئەۋلا شىپانەكەى چل سال رىگەيە، دەى سا سۆيىندم بەزاتى خودا، رۆژى دەبى كە ھەموو دەرگاكانى بەھەشت جەمەيان دى لەۋانەى كە لىيانەۋە دەچنە ژوورەۋە بۇناۋ بەھەشت، لەبەر قەرەبالغى، دەرۋازەكانى بەھەشت جەمەيان دى ۋ مەردووم بە پالە پەستۆ دەچنە ژوورەۋە.

با كەس بە خۇشى ۋ ناخۇشى جىهان نەنازى ۋ دەسخەرۋ نەبى، رۆژى بوو ئىمە ھالمان ۋابوو، بە خۇمەۋە ھەۋت كەس بووين، لەخزەت پىغەمبەردا بووين (دروۋدى خودى لەسەر بى) ئەۋەى كە پىيى بلىيى خواردەمەنى ۋ خۇراك نەمان بوو، گەلەى دارو درەختى ئەۋ بىابانە نەبى، ئەۋەندە گەلا دارمان خواردبوو، لەتاۋ برسيتى، لاغاۋەمان تەرەكى بوو، بوو بوو بە برىن ۋ زام!

ئەمەيش ھالى پۇشتە ۋ پەرداخيمان بوو، رووت ۋ قووت ۋ رەجال بووين، عابەيەكم پەيداكرى، كىرم بەدوۋ كەرتەۋە، نىۋەيم بۆ خۇم لەباتى دەرپى كىر بەر كۆش ۋ پىچام بەلەى خواروۋمەۋە، ئەۋ نىۋەكەى تىرىشم دا بە سەعدى كورى مالىك ئەۋيش كىردى بە بەر كۆش ۋ پىچام بەخۇيەۋە، لەجياتى دەرپى!

ئەۋساكە ئەمە ھالمان بوو، ئەۋە گۈزەرانمان بوو، ئەۋە خواردەنەكەمان بوو، ئەۋەيش جلى شايى ۋ شىنمان بوو، ئەۋەتەنى ئىستائىش ھەركەسى لە ئىمە دەبىنى، يان مىرو فەرمانرەۋاى سەر شارىكە، يا پادشائى سەر ۋلاتىكە، ئەى خودايە! باييمان نەكەى، پەنامان بەدى لەۋە كە خۇمان لى بگۆرۋى ۋ ھەۋا بىكەين ۋ لەدى خۇماندا خۇمان بەزل بزانين ۋ لەلەى تۆيش بچووك ۋ بى ۋەچ ۋ بى بايەخ بىن! (ئامىن).

بیشترانن که هموو په یامیکی پیغهمبه ران، له پاش خوځیان، له پاش ماویدی بهره بهره کال دهنه وه، له حالیکه وه دهگورپن بؤ حالیکې تر، به تایبه تی حالی فهرانپه واکانیا تهاو دهگورپ ته نانه ت له نه جامدا دهولته تی نیسلام دهی به پادشایی و سه لته نه ت و، رهفتاری به رزی سهرده می پیغهمبه رایه تی له ناو فهرانپه وواو خاوهن دهسه لاته کاند، به حال و به ناسته م شوینه واری ده میتنی!

دلنیام که نیوه، ئه مه ی من ده یلیم، به چاوی خوتان له فهرانپه واکانی پاش نیمه ده بیبن، له پاش نه وه که به ته جره به و نه زمون له حالی نیمه و له حالی نه وان، به باشی حالی دهن و به به راورد نه مه تان بؤ دهرده که وئ. {ریاض/۲، زنجیره: ۵۶، ژماره: ۴۹۸ — خپرو به هره ی برسیتی و ساده یی...}.

روونکر د نه وه:

عوتبه ی کورې غه زوانی موزهنی، له هاوه له کؤچکاره پیشینه کانه، له پیشا کؤچی کرد بؤ حه به شه، له پاشا له گهل میقداددا کؤچی کرد بؤ مه دینه، ناماده ی شهرې به درو شهرگانیا پاش به در بووه، پیشه ووا عومهر کردی به سهر کرده ی چه ندین هه لته تی نازادکردن، نه و بناغه ی شاری به صره ی دانا، ولاتی زوری نازادکرد، پیاویکی قه دو بالا به رزی جوان بوو، موسلیم و خاوهن په راوده کانی سونه ن فهرمووده کانی نه ویان گیراوده ته وه، نزیکه ی په نجاو هه وت سال ژیاوه، خوی له خودا پارایه وه که بمری وه خودا نزا که ی لی گیرا کردو مرد (رهزاو ره حمه تی خودای لی بی).

۱۵۹۲) که سوکارو مال نه گهر شوین مردووش بکه ون ده که ریښه وه، به لام

کرده وه که ی له که لی ده میتنی. (۷۳۴۳ - ۷۳۸۸)

باب: يَرْجِعُ عَنِ الْمَيِّتِ اَهْلُهُ وَمَالُهُ وَيَبْقَى عَمَلُهُ

۲۰۸۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رضي الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-: «يَتَّبِعُ الْمَيِّتَ ثَلَاثَةٌ فَيَرْجِعُ اثْنَانِ وَيَبْقَى وَاحِدٌ يَتَّبِعُهُ أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَعَمَلُهُ فَيَرْجِعُ

أَهْلُهُ وَمَالُهُ وَيَبْقَى عَمَلُهُ». {الحديث: ٧٣٥٠ = ٧٣٨٤ فم. بخاری. رقاق: ٦٥١٤. ترمذی. زهد: ٢٣٧٩. نسائی. جنائز: ١٩٣٦. تحفة: ٩٤٠}:

ئەنەسى كۆرى مالىك (پەزىلەتلىك خۇدایىڭ بىن) فەرمۇۋى: خۇشەۋىست (دروودى خۇدای لەسەر بىن) فەرمۇۋى: (سىڭىش شەرتى بىلەن) دەكەن دەكەن تاسەر لىۋارى گۆر لەگەلى دەچن، بەلام لەۋى دوانيان دەگەرپنەۋە يەككىيان لەگەلى دەمىنپنەۋە: كەسوكارەكەي و مال و كەردەۋى لەگەلى دەچن، بەلام كەسوكار و مالەكەي دەگەرپنەۋە، تەنیا كەردەۋەكەي لەگەلى دەمىنپنەۋە. {تاج/١، زنجیرە: ٢١٩، ژمارە: ١١٢٥} + {رياض/٢، زنجیرە: ٥٥، ژمارە: ٤٦١ + رياض/١، زنجیرە: ١١، ژمارە: ١٠٤}.

١٥٩٣) تەماشای خوار خۇتانهۋە بکەن. (٧٣٤٣ = ٧٣٨٨)

بَابُ: انْظُرُوا إِلَى مَنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ

٢٠٨٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ-: «انْظُرُوا إِلَى مَنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَلَا تَنْظُرُوا إِلَى مَنْ هُوَ فَوْقَكُمْ فَهُوَ أَجْدَرُ أَنْ لَا تَزْدَرُوا نِعْمَةَ اللَّهِ». قَالَ أَبُو مُعَاوِيَةَ «عَلَيْكُمْ». {الحديث: ٧٣٥٦ = ٧٣٩٠ فم}:

ئەبو ھورەيرە (پەزىلەتلىك خۇدایىڭ بىن) فەرمۇۋى: خۇشەۋىست (دروودى خۇدای لەسەر بىن) فەرمۇۋى: (تەماشای خالى لە خۇتان خوارتر بکەن، تەماشای لەخۇتان بەرەۋ ژورتر مەكەن، چونكە ئەگەر وانەكەن لەوانەيە ئەو نازو بەھرانەي كە بەپيى خال، خودا داويانى پيتان، لەبەر چاوتان بکەون و بەكەميان بزانی!).

گىرپانەۋە بوخارى ئاۋايە: (ئەگەر كەسى لە ئىۋە تەماشای خال و مالى كەسىكى ترى كەرد، كە بە مال و منال و خال و رەنگو روو لەخۇى باشتىر بوو، با تەماشای خالى خوار خۇشەۋە بكا، نەبادا دل لەدل بداو نا سوپاس دەرچى و سوپاسى بەھرى خودا نەكاو خۇى بەھەرە خواروو بزانی).

روونکردنەو:

بەپىي ئەم فەرموودەيەو چەند فەرموودەيەكى تر: موسولمان ئەمە بكا بە پيوەر:

۱- بۆ كارى خيرو ئاييندارى تەماشاي لاي سەرووى خوئى بكاو، چاو لەو بكاو ئەو بكات بەسەر مەشقو ھەول بدا كە لەو بابەتەدا، وەك ئەو چاكەكارى، چونكە ئەميش وەك ئەو ھەوھجىي بەكارى چاكە ھەيەو چاكە ھەتا زۆربى كەمە، ئەگەر بىگەيەنيتە ئەندازەي موسابەقەو موناھەسەو كى بەركىش زۆر باشەو سوننەتە وە بەو ناگوترى بەخىلى و ھەسوودى، بەلكو ئەو ئەوھەيە كە خوا دەفەرموى:

{وَفِي ذَلِكَ فَلَيْتَنَافَسِ الْمُتَنَافِسُونَ - الْمُطَفِّينَ - ۸۳/۲۶}.

۲- بۆ مال و سامان و خاترو خوترى جىھانىش، با تەماشاي حالى خوار خوئى بكا، نەبادا تووشى نائومىدى و ناسوپاسى و ھەسوودى و بەخىلى بىي!!

۳- تەنانەت سوننەتە پياو لەكارى چاكەدا، چاو لە ئافەرت بكا، ھەروەھا بە پىچەوانەو، بەو ناگوترى تەشەبەو چاو لىكەرى لە ژنان، يا چاولىكەرى ژنان لەپياوان كە لە شەرعو فەرموودەي پىغەمبەردا، نەفەرتو لەعنەت كراو لەپياوى سەر ژنانى و لەژنى كورانى.

نوێژە بارانە

ئەمڕۆكە ۲۰۱۰/۱۱/۲۹ زاینیە لەھەموو شارەكانى ھەرىمى كوردستانى عىراقا، نوێژە بارانەيەكى زۆر رىك و پىك و جوان ئەنجام درا، بە ئومىدى بارىنى باران، چونكە باران و پەلە زۆر دواكەوتوو! منىش دەمەوى بەم چىرۆكەى خوارەو بەشداری بكەم:

خانەقاي بيارەى شەریف

بيارە گوندىكى قەشەنگە، وا لەسەر سنوورى عىراقو ئىران، وا لەناوچەيەكى شاخاويدا، لەبەر چرى دارو درەختو باخو رەزو دىبەر، ھەتا نەچىتە ناوى، ھەستى پى ناكەى، دەلىيت ئەم شىعرانە لە وەسپو مەدحى ئەويدا گوتراو:

جَنَابُ تَجْرِي تَحْتَهَا الْأَنْهَارُ
 جَبَالٌ تَسْرِي فَوْقَهَا الْأَنْوَارُ
 بَيْنَ ذِي وَتَى، حُقُولُ الْأَزْهَارُ
 نَعْمَ الْمَوْطِنُ، وَنَعْمَتِ الدَّارُ

گوندى بياره به ناوى خانه قاي بياره وه، هه روا به ناوى خويندنگاي بياره وه ناوى دمركردووه، به لكوو بياره ناوداره به ئهزههري كوردستان، زياتر له دوو سه د ساله، بياره و فيرگه ي بياره بووه به مه لبه نديكي روشنييري ئيسلامي، له م ماوه يه دا هه ميشه شيخي مورشيدي كاملي لي بووه، به واتاي وته، خويان ته رخا ن كردووه بو خزمه تي دين و دنيا ي ميلله تي خويان، وه ك شيخي ضياء الدين و شيخي علاء الدين و شيخي بهاء الدين (ره حمت و رمزي خودايان لي بي). ئه م زاتانه بو ماوه يه كي دووو دريژ، رابه ريي روحي جه ماوه ريكي زوريان كردووه، وه موري دو مه نسووب و عه لاقمه نديكي مولته زيمي زوريان بووه، به ته واتوري مه عنه وي چه سپاوه، كه راماتي شه رعي له شيخه كان و له مور يده كانيان، ناو به ناو بينراوه، وه به واتاي وشه خانه قاي بياره لق ي بووه له دره ختي طووباي مه دينه ي مونه و مره، هه ميشه كو مه لي سو في و موري دو سو فيلكه و پياوي لي پراو بو خدا له خانه قادا سه رگه رمي زي كرو يادي خدا بوون و خه ريكي شه و نو يژو قورئان خويندن و خه تمه بوون، نموونه ي بوون له كو مه له ي سه كو ي صوفه ي مزگه وته كه ي پيغه مبه ر (دروودي خوداي له سه ر بي) وه نزاي باشيان بو خويان و نه ته وه ي ئيسلام كردووه.

له هه مووي گرنگ تر زورينه ي مور يدان ي شيخاني خانه قاي بياره، فه ق و مه لاو شاعيران و مرو في روشنيرو زانا و دانا يان بوون، له به ره وه هه رگيزا و هه رگيز بيده ته و بي شه رعي و شه طه طو شه طحات و شتي وا، له بياره نه بوون!

پياوي وه ك مه وله وي مه لا عه بدولقادي گه وره و مامو ستا مه لا عه بدولكه ري مي بياره و مه لا باقري باله كي شانازيان به بياره وه كردووه. من به چاوي خو م ديومه شه و روژ، چوار و مرزه، خانه قا له به ر ميوان و دي ني كاران،

وہک میوان خانہ وابوو، کۆمەل کۆمەل میوان دەرۆشتن و، کۆمەل کۆمەل میوانی نوێ دەهاتن، سەیر لەویدا بوو، میوان زۆر بواپە و کەم بواپە، وەک یەک جی و رێ و نان و ئاو ھەبوو، کاتی میوان دەگەشتە خانەقا، ئەمە بەرنامەکەی بوو:

١- لە خانەقا چەندە دەتوانی ئامادە نوێژی جەماعەت و خەتمە و ئەلقە ی زیکرێ و لەخودا داوای خیری دین و دنیا بۆ خۆی و مالا و منالی و نازیزانی بکات.

٢- زیارەتی مەحاسینی شەریف بکا، کە بریتییە لە چەند موویەکی پێغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بێ) وان لەناو شووشەییکی قەپەتا، شووشەکە و لەناو سوندووقیکی ئاسنی قایمی قفلداروودا، سندووقەکەیش و لەناو تاقیکی داخراودا، کە تاقەکە و لەناو دیواریکا، لە شوینیکی وادیە کە لەدەرەوێ خەلک بتوانن زیارەتی بکەن، جاران لەکاتی بێ بارانیدا مەحاسینی پیرۆزیان لەگەڵ بەیداخیکا دەهینا و بەیداخەکیان لە ھەوزەکەی بیارە ھەلەدەکیشا، ئەوسا خێرو سەدەقە و نوێژە بارانەیان دەکرد، سُبْحَانَ اللَّهِ! زۆرینە کات بەم بۆنەییەو بارانی رەحمت دەباری.

٣- مەبەستیکی تری میوان ئەو بوو کە بەخزمەت شیخ بگا و دەستی زیارەت بکا، لە خزمەتیدا بەپێی بواری گونجاو دابینشی و داوای دوعا و نزا ی خیری ئی بکا. شیخەکانیش ھەتا بلێی بێ ھەوا و ھێمن و دانا و زانا بوون، بەپێی ژیری و پلە ی زانیاری خەلکە ئاراستە و رابەری باشیان دەکردن، ھەرکەس بەپێی حال، گفتوگۆیان لەگەڵ دەکردن، گەلی جار لەبارە ئادابی سولووکەو قەسەیان بۆ دەکردن، بە مژدە ی خۆش دلایان خۆش دەکردن، ئەوێ کە جێگە ی سەرنج بوو، ھەمیشە شیخ چاوی تەپ بوو، دلی پەربوو لە گریان، بەزەو تەواوی بەو خەلکە پەرۆشەدا دەهاتەو، زمان حالیان دەیفەرموو: (خودایە! تەریقمان نەکەیتەو، ھەموو شت بەدەستی خۆتە، ئێمە ھیچمان بەدەست نییە، ئێمەیش تاکیکین لە تاکەکانی خانەقا).

لەپاستیدا خەلکە خۆیان ئەوێندە موسوڵمانیکی پاک بوون، جێگەکەیش ئەوێندە پاک و پیرۆز بوو، لەلای فیڕگە ی ئایینی، لەلای مەحاسینی شەریف،

له لایئ کۆمهڵی خوا ناسی بیاو چاک، له بهرئهوه زۆرینهی کات پارانیهوه و نزی
خه لکه که گهیرا ده بوو، نیازو مرازیان دههاته دی، ئه وهیش بوو بوو به جوانترین
به لگه و ناوی جوان بۆ بیاره و خانه قای بیاره!

ئه مهی من عه زرتان ده کم، سه بارهت به بیاره، راستترین پیناسه و به یانی
واقیعی بیارهیه، وه ئه مهیش گه ورهترین بههره و پیت و فه ره و پپووست به زیاده
رهوی تر ناکا له م بارهیهوه!

جا زۆرباش له یادمه، شیخی عه لئه ددین (رحمهتی خودای ئی بن) مابوو، سائی له به هارا،
بی بارانییه کی سهخت بوو، له زهوی کرین گیاه و دهغل و شک بوو، شیخی
عه لئه ددین دهعهوتی هه موو مه لاه و فه قی سلیمانی و هه له بجه و ئه و ده وره به ره
کرد، که ته شریف بهرن بۆ بیاره، نوێره بارانه بکه و ئه م ئایه ته هه فتا هه زار جار
بخوینن، هه موو جارێ بیخوینن به سه ر به ردیکی بچوو کدا و به رده که فری بده نه
ناو ئاوێکه وه، خوا هه زکا بارانمان بۆ ده بارێ. ئایه ته که ئه مه یه:
{ وَهُوَ الَّذِي يُنَزِّلُ الْغَيْثَ مِنْ بَعْدِ مَا قَنَطُوا وَيَنْشُرُ رَحْمَتَهُ وَهُوَ الْوَلِيُّ الْحَمِيدُ —
الشورى — ٢٨/٤٢ }.

جا مه لاه و فه قییه کی زۆر له بیاره کۆبوونه وه له سه رووی بیاره وه نوێره بارانه یان
کرد، ئایه ته که مان خویند، نانی نیوه پۆمان خوارد له وێ، شیخ عه لئه ددین شهش
ههوت مه ری داپیمان ئه وسا به شی ژه میکی کردین، له نوێری عه سردا شهسته باران
هه لئ فراندین هه تا ناو خانه قا، وه بارانیکی زۆری وابهاری دنیای زیندوو کرده وه
به هاره که ی تازه کرده وه! خودایه! به به ره که ته ئه م کتیه به پرۆزه، بارانی
رهحه تمان فریابخه (سوپاس بۆ خودا، بارانیکی سه قامگیر باری، ئیستا له م چرکه
ساته دا بارانیکی خۆشه ٢٠١١/١/١٥).

ئه مهی من ده یلیم یه ک له هه زاره
له پیت و فه ره و بههره ی بیاره
له گه ردی به ردی، ده ریژم چاوم
به شکم بینا با، هه تا کوو ماوم!!

فېرگاي بياره، ھەمىشە نازىكەي (۷۰ - ۸۰) خويندكارى ئى بوو، زۆرىنەي مەلا باشەكانى سەراسەرى كوردستان دەرچووى فېرگەي بيارەن!! زېۋارو بژيۋى ئەم فەقئىانە لەسەر شىخى بيارە بوو، ھەروا جىگەو رىگەو بژيۋى مامۇستاكانيان.

يادگارو يادەۋەرى زۆرم لەبارەي بيارەۋە ھەيە، شەۋانى ھەينى كە خەتمە دەكر، لەبەرئەۋەي عوتلەو مۆلەتى فەقئىان بوو، فەقئىش ئامادەي خەتمەي ناو خانەقا دەبوون، تەزبىجىكيان دەھىنا، بەگوش ھۆنرابوۋە، لە گونىيەيەكى خەت سووردا بوو، ھەزار دەنگ دەبوو، دەنگەكانى لە دارى ھەنجىر دروست كرaboون، ھەر دەنگەي لە گويزى گەۋرەتر بوو، بە ئەلقە دادەنىشتن، نازىكەي سەد كەس زياتر، سەر خەتمەكە زىكرىكى دەست پى دەكرد، ھەركەسى لەبەر دەمى خۆيەۋە، بەرە بەرە، بە دەنگى تەزبىجەكە زىكرەكەي دەژمارد، تەزبىجەكە يەك چەر خەي بكردايە، خەتمەيەك بەزىادەۋە تەۋاۋ دەبوو، ئەۋەندە حەزم لەۋ دىمەنە بوو، كە گوش - واتە: بەن - ى تەزبىجەكە دەپچرا، بەيەك دەنگ يادكارەكان دەيانگوت: تەزبىجەكە شەھىدبوو!).

ئىتر يەكسەر تەزبىجە پچراۋەكەيان لادەبىردو تەزبىجىكى تريان لە گونىيەيەكى تردا دەھىنا!!

وام لىئەتابوو جاروبار فرسەتم دەست دەكەوت، بەدزىيەۋە، بە قەلەم بېرى، پەتى تەزبىجەكەم دەپچراپاند، دەبى ئەۋە بزانى كە كاتى زىكر گەرم دەبوو، چراكە تەۋاۋ تەۋاۋ كز دەكر!!

زۆرم حەز لە بىنىنى كەرامەت بوو، بەلام ھىچم نەدى، بە قسەي فەقئىكانى ھاۋەلەم: ھەركەسى لەناو خەتمەكەدا، كە چراكە كزەدەكرى، چاۋ ھەلپرى، چاۋى كوئىردەبى، منىش بە خەيالى بىنىنى كەرامەت، لەناو خەتمەي شەۋانى ھەينىدا، چاۋم زەق زەق دەكر دەۋە!

لەلەي سەرووى بيارەۋە جۆگەيەك ھەبوو، دەيانگوت: ئەمبەرى عىراقەۋ ئەۋبەرى ئىرانە، زۆرجار بەيەك باز لە جۆگەكە دەپەرپىنەۋە، جا لەشۋىنەنى تر،

وهك مهتل، سويندمان دهخوارد بو كهسانی تر، كهمن بهیهك باز له عیراقهوه
چوومهته ئیران، ئهویش ههرچهندی دهکرد ئهم مهتهلهی بو ههئنهدههینراو
بهدهستییهوه دادهما!!

۱۵۹۴) خودای كهوره بهندهی پارێزگاری له خوا ترسی داراو دهوله مهندي

خوشارهوهی خوشدهوی. (۷۳۴۳ - ۷۳۸۸)

بَابُ: إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعَبْدَ التَّقِيَّ الْغَنِيَّ الْغَنِيَّ

۲۰۸۸- عَنْ عَامِرِ بْنِ سَعْدٍ قَالَ: كَانَ سَعْدُ بْنُ أَبِي وَقَّاصٍ فِي إِبِلِهِ فَجَاءَهُ ابْنُهُ عُمَرُ
فَلَمَّا رَأَاهُ سَعْدٌ قَالَ أَعُوذُ بِاللَّهِ مِنْ شَرِّ هَذَا الرَّكِيبِ فَنَزَلَ فَقَالَ لَهُ أَنْزَلْتَ فِي إِبِلِكَ وَغَنَمِكَ
وَتَرَكْتَ النَّاسَ يَتَنَازَعُونَ الْمُلْكَ بَيْنَهُمْ فَضَرَبَ سَعْدٌ فِي صَدْرِهِ فَقَالَ اسْكُتْ سَمِعْتُ رَسُولَ
اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَقُولُ « إِنَّ اللَّهَ يُحِبُّ الْعَبْدَ التَّقِيَّ الْغَنِيَّ الْغَنِيَّ ».
{الحديث: ۷۳۵۸ = ۷۳۹۲ فم: }

عامیری کوری ساعد فهرمووی: سهعدی کوری ئه بو وهققاض (رهزای خودای لى بن)
له ناو وشترهکانیدا بوو، عومهری کوری بهسوارى هات بۆلای، کاتى ساعد چاوى به
عومهری کوری كهوت ههستى به جوژه توپهیهیهك كرد، له بهرئهوه فهرمووی: په نا
دهگرم به خودا له شهپى ئهم سواره كه عومهری کورى خۆمه! جا عومهر له
ولاخه كهى دابهزى و هات بۆلای باوكى و پى گوت: ئهمه تو خهريكى چیت،
هاتوویت بۆناو رانه وشتر و رانه مهرو بزنهكانت، هاورپكانى تۆیش ئه وهتانی له سهر
دهستهلات و پادشایهتی له ناو مهدينه دا شهرو ههرايانه؟ دیاره كه ئهم گفتوگۆیه
له سهردهمى ئازاوه و ئاشووبه كه دا بووه.

سهعدیش مالى به سینگى عومهری کوریدا و گوتى: بێدهنگبه، به گویى خۆم له
پیغه مبهرى ئازیزو خوشه و یستم بیست دهیغه فهرموو: (خودا بهندهی له خودا ترسی
دهوله مهندي شاراهى خوشدهوی). {ریاض/۲، زنجیره: ۶۹، ژماره: ۵۹۷ - گوشه گیرى
له کاتى خراپوونى}.

مه‌به‌ست له ده‌وله‌مه‌ند له‌م فەرمووده‌یه‌دا، که‌سێ بێ به‌مال دارا بێ،
 ده‌روونی تێرێ، چاو برسی نه‌بێ، هه‌لپه‌ بۆ چه‌رام نه‌کا، مافی خوداو به‌نده‌کانی
 خودا له‌ سامانه‌که‌ی بدا، ده‌نا ده‌وله‌مه‌ندی له‌خودا ترسی پارێزگار نابێ. مه‌به‌ست له
 شاراوه‌یش ئه‌وه‌یه: که‌ گۆشه‌گیربێ و له‌ناو خه‌لکا فشه‌و شانازی به‌ سامانه‌که‌یه‌وه
 نه‌کاو به‌هۆی ماله‌که‌یه‌وه‌ خۆی ئی بای نه‌بێ و خۆی ئی نه‌گۆرێ و به‌مال بوغرا نه‌بێ.

(١٥٩٥) که‌سێ کارێ بکاو که‌سیکی تر بکا به‌هاوبه‌شی خودا. (٧٤٠٠ - ٧٤٠٥)

بَاب: مَنْ أَشْرَكَ فِي عَمَلِهِ غَيْرَ اللَّهِ سُبْحَانَهُ

٢٠٨٩- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنه) قَالَ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-
 « قَالَ اللَّهُ تَبَارَكَ وَتَعَالَى أَنَا أَغْنَى الشُّرَكَاءِ عَنِ الشُّرْكِ مَنْ عَمِلَ عَمَلًا أَشْرَكَ فِيهِ مَعِيَ
 غَيْرِي تَرَكْتُهُ وَشِرْكُهُ ». {الحديث: ٧٤٠٠ = ٧٤٣٥ فم:}

ئهبو هوره‌یره (ره‌زای خودای لی بێ) فەرمووی: پێغه‌مبه‌ری خۆشه‌ویست و ئازیزو نازدار
 (ده‌روودی خودای له‌سه‌ر بێ) فەرمووی، له‌ فەرموده‌یه‌کی قودسیدا: (خودای گه‌وره‌و بێ هاوتا
 ده‌فه‌رمووی: من له‌ هه‌موو که‌سێ زیاتر بێ نیازم به‌ هاوبه‌شو بێ هه‌وه‌جێ ترم به‌
 شه‌ریک، جا هه‌رکه‌سێ کارێ باش، یا په‌رستشی جوان بکاو که‌سێ تر بکا به‌
 هاوبه‌شی من له‌و کارو کرده‌وه‌یدا، ئه‌وه‌ به‌ خۆی و به‌ هاوبه‌شه‌که‌یه‌وه‌ توو‌پری
 ده‌ده‌م، کارو کرده‌وی وا له‌لای من په‌سه‌ند نییه‌). {تاج/١، زنجیره‌: ١٣، ژماره‌: ٩٣ -
 هه‌رپه‌شه‌کردن له‌ ریاکاری...}.

(١٥٩٦) هه‌رکه‌سێ بۆ ناوبانگ و شه‌ره‌ت چاکه‌و خوا په‌رستی بکات، له‌ روژی دوا

روژدا خودا به‌ په‌ندی ده‌کا. (٧٤٠٠ - ٧٤٠٥)

بَاب: مَنْ سَمِعَ وَرَأَى بِعَمَلِهِ

٢٠٩٠- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنهما) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-
 « مَنْ سَمِعَ سَمِعَ اللَّهُ بِهِ وَمَنْ رَأَى رَأَى اللَّهُ بِهِ ». {الحديث: ٧٤٠١ = ٧٤٣٦
 فم. تجريد البخاری/٥، رقم: ٢٠٢٢ = ٦٤٩٩ فتح الباری. تحفة الأشراف: ٥٦١٦:}

ئىبنو عەبباس (رمزى خودا له خۆى و باوكى) فهرمووى: پيغه مبهەر (دروودى خوداى لهسەر بى) فهرمووى: (ههركهس بۆ ناوبانگ و شۆرم، چاكه و خودا په‌رستى بكا، خودا له جيهانا ده‌يكا به په‌ندو، له قيامه‌تيشا بى پاداشى ده‌كاو ته‌ريقى ده‌كاتوه، وه هه‌ر كهس بۆ رواه‌ت و رىا بازى هه‌ر كارى بكا، خودا له رۆژى قيامه‌تدا په‌رده‌ى له‌روو هه‌ل ده‌مائي و رىا بازىيه‌كه‌ى ئاشكرا ده‌كا). {تاج/١، زنجير: ١٢، ژماره: ٩٢، لاپه‌ره: ٦٥، ج/٤}.

روونكر د نه‌وه:

ئه‌وانه‌ى كه كارى چاكه ده‌كه‌ن و ناوى جوانى پى ده‌رده‌كه‌ن و خه‌لك له‌سه‌ر كردنى ئه‌و كاره چاكه وه‌سپيان ده‌كه‌ن، وه‌ك كه‌س مزگه‌وتى ده‌كا، بى‌ر وه‌قف ده‌كاو، مه‌ردوم له‌سه‌ر ئه‌و كاره چاكه ده‌ست خۆشيان لى ده‌كه‌ن و ره‌حمه‌تيان بۆ ده‌نيرن و ناوى جوانيان ده‌زپينن، ئه‌مانه هيجى به‌ر نه‌ه‌يى ئه‌م فه‌رمووده‌يه ناكه‌وى، به‌لكوو وه‌ك پيغه مبه‌ر (دروودى خوداى له‌سه‌ر بى) ده‌فه‌رمووى: (تِلْكَ عَاجِلُ بُشْرَى الْمُؤْمِنِ: ئه‌وه نۆبه‌ره‌ى جوانى موژده‌ى موسو‌لمانه).

(١٥٩٧) واده‌بى گوتيار به‌هۆى يه‌ك قسه‌وه ده‌خزىته ناو ناگرى دۆزه‌خه‌وه.

(٧٤٠٦ - ٧٤٠٧)

بَابُ: الْمُتَكَلِّمُ بِالْكَلِمَةِ يَهْوَى بِهَا فِي النَّارِ

٢٠٩١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- قَالَ: «إِنَّ الْعَبْدَ لَيَتَكَلَّمُ بِالْكَلِمَةِ مَا يَتَّبِعُنُ مَا فِيهَا يَهْوَى بِهَا فِي النَّارِ أَبْعَدَ مَا بَيْنَ الْمَشْرِقِ وَالْمَغْرِبِ». {الحديث: ٧٤٠٦ = ٧٤٤١ فم. تجريد البخارى = مختصر صحيح البخارى/٥، رقم: ٢٠١٤ = ٦٤٧٧ فتح البارى. ترمذى. زهد: ٢٣١٤. تحفة الأشراف: ١٤٢٨٣}:

ئه‌م فه‌رمووده‌يه له ته‌جريدى بوخارىدا ئاوايه:

ئەبو ھورەیرە (پەزای خودای لى بىن) فەرمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای لەسەر بىن) فەرمووی: (وادەبىي گە بەندەي قسەي دەکا، ھۆی خوشنوودی و رەزامەندی خودایە، ئەوەندەيش دلى ناداتی، کەچی بەھۆی گوتنی ئەو قسەپەو، چەندین پلە و پایە خودای گەورە بەرزى دەکاتەو پى، ھەروەھا رى دەکەوئ کە بەندەي قسەي خراب لە دەمی دەرەچى، ھۆی رقو توورەى و نارەزایى خودای گەورەپە، ئەوەندەيش دلى پى ناداو ناچیتە بنج و بناوانى و بەباشى لى ورد نابیتەو، ھەتا بزانی قسەکەى کوئ دەگریتەو، کەچی بەھۆی ئەو قسەپەو دەخزیتە ناو ئاگرى دۆزەخەو). {ریاض/۳، زنجیرە: ۲۵۴، ژمارە: ۱۵۱۵ + ۱۵۱۶ + تاج/۵، زنجیرە: ۲، ژمارە: ۵۱۲۹ + تاج/۵، زنجیرە: ۲، ژمارە: ۵۱۲۸ - پاراستنى زمان گەرەکە}.

(۱۵۹۸) کارى موسولمان گشتى ھەر خیرە. (۷۴۰۰ - ۷۴۲۵)

باب: الْمُؤْمِنُ أَمْرُهُ خَيْرٌ كَلَّهُ

۲۰۹۲- عَنْ صُهَيْبٍ (رضي الله عنه) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم-: «عَجَبًا لِأَمْرِ الْمُؤْمِنِ إِنَّ أَمْرَهُ كُلَّهُ خَيْرٌ وَلَيْسَ ذَلِكَ لِأَحَدٍ إِلَّا لِلْمُؤْمِنِ إِنْ أَصَابَتْهُ سَرَاءٌ شَكَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ وَإِنْ أَصَابَتْهُ ضَرَاءٌ صَبَرَ فَكَانَ خَيْرًا لَهُ». {الحدیث: ۷۴۲۵ = ۷۴۶۰ فم}:

صوھەیبی رومی (پەزای خودای لى بىن) فەرمووی: خوشه‌ویست (دروودی خودای لەسەر بىن)

فەرمووی: (کارى موسولمان جیگەى سەرسوڕمانە ھەموو کارو فرمانیکی ھەر مایەى خیرە بوى، ئەمەيش ھەربۆ موسولمان وایەو بەس، ئەگەر تووشى خیر و بیری بوو، سوپاسى خودای کرد، دەبى بەمایەى خیر بوى، خو ئەگەر تووشى زیانى بوو، وە ئارامى لەسەر گرت، ئەوا ھەر دەبى بەمایەى خیر بوى).

١٥٩٩) نارامگرتن له سهر بابهنديوون به نايينه وه له کاتي دووچار بوون و

گرفتار بوون و داستاني دهسته ي خنده که ناگرينه کان. (٧٤٣٦)

باب: فِي الصَّبْرِ عَلَى الذِّينِ عِنْدَ الْإِبْتِلَاءِ وَقِصَّةُ أَصْحَابِ الْأَخْدُودِ

٢٠٩٣- عَنْ صُهَيْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- قَالَ: «

كَانَ مَلِكٌ فِيمَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ وَكَانَ لَهُ سَاحِرٌ فَلَمَّا كَبُرَ قَالَ لِلْمَلِكِ إِنِّي قَدْ كَبِرْتُ فَأَبْعَثْ إِلَيَّ غُلَامًا أَعْلَمُهُ السَّحْرَ. فَبَعَثَ إِلَيْهِ غُلَامًا يَعْلَمُهُ فَكَانَ فِي طَرِيقِهِ إِذَا سَلَكَ رَاهِبٌ فَقَعَدَ إِلَيْهِ وَسَمِعَ كَلَامَهُ فَأَعْجَبَهُ فَكَانَ إِذَا أَتَى السَّاحِرَ مَرًّا بِالرَّاهِبِ وَقَعَدَ إِلَيْهِ فَإِذَا أَتَى السَّاحِرَ ضَرَبَهُ فَشَكَا ذَلِكَ إِلَى الرَّاهِبِ فَقَالَ إِذَا حَشِيتَ السَّاحِرَ فَقُلْ حَبَسَنِي أَهْلِي. وَإِذَا حَشِيتَ أَهْلَكَ فَقُلْ حَبَسَنِي السَّاحِرُ. فَبَيْنَمَا هُوَ كَذَلِكَ إِذْ أَتَى عَلَى دَابَّةٍ عَظِيمَةٍ قَدْ حَبَسَتْ النَّاسَ فَقَالَ الْيَوْمَ أَعْلَمُ السَّاحِرُ أَفْضَلُ أَمْ الرَّاهِبُ أَفْضَلُ فَأَخَذَ حَجَرًا فَقَالَ اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ أَمْرُ الرَّاهِبِ أَحَبَّ إِلَيْكَ مِنْ أَمْرِ السَّاحِرِ فَاقْتُلْ هَذِهِ الدَّابَّةَ حَتَّى يَمْضِيَ النَّاسُ. فَرَمَاهَا فَفَقَّتَلَهَا وَمَضَى النَّاسُ فَأَتَى الرَّاهِبَ فَأَخْبَرَهُ فَقَالَ لَهُ الرَّاهِبُ أَيُّ بُنَى أَنْتَ الْيَوْمَ أَفْضَلُ مِنِّي. قَدْ بَلَغَ مِنْ أَمْرِكَ مَا أَرَى وَإِنَّكَ سَتُبْتَلَى فَإِنْ ابْتَلَيْتَ فَلَا تَدُلَّ عَلَيَّ. وَكَانَ الْغُلَامُ يُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَيُدَاوِي النَّاسَ مِنْ سَائِرِ الْأَدْوَاءِ فَسَمِعَ جَلِيسٌ لِلْمَلِكِ كَانَ قَدْ عَمِيَ فَأَتَاهُ بِهِدَايَا كَثِيرَةً فَقَالَ مَا هَذَا لَكَ أَجْمَعُ إِنْ أَنْتَ شَفَيْتَنِي فَقَالَ إِنِّي لَا أَشْفِي أَحَدًا إِنَّمَا يَشْفِي اللَّهُ فَإِنْ أَنْتَ آمَنْتَ بِاللَّهِ دَعَوْتُ اللَّهَ فَشَفَاكَ. فَأَمَّنَ بِاللَّهِ فَشَفَاهُ اللَّهُ فَأَتَى الْمَلِكَ فَجَلَسَ إِلَيْهِ كَمَا كَانَ يَجْلِسُ فَقَالَ لَهُ الْمَلِكُ مَنْ رَدَّ عَلَيْكَ بَصْرَكَ قَالَ رَبِّي. قَالَ وَلَكَ رَبٌّ غَيْرِي قَالَ رَبِّي وَرَبُّكَ اللَّهُ. فَأَخَذَهُ فَلَمْ يَزَلْ يُعَذِّبُهُ حَتَّى دَلَّ عَلَى الْغُلَامِ فَجِيءَ بِالْغُلَامِ فَقَالَ لَهُ الْمَلِكُ أَيُّ بُنَى قَدْ بَلَغَ مِنْ سِحْرِكَ مَا تُبْرِئُ الْأَكْمَهَ وَالْأَبْرَصَ وَتَفْعَلُ وَتَفْعَلُ. فَقَالَ إِنِّي لَا أَشْفِي أَحَدًا إِنَّمَا يَشْفِي اللَّهُ. فَأَخَذَهُ فَلَمْ يَزَلْ يُعَذِّبُهُ حَتَّى دَلَّ عَلَى الرَّاهِبِ فَجِيءَ بِالرَّاهِبِ فَقِيلَ لَهُ ارْجِعْ عَنْ دِينِكَ. فَأَبَى فَدَعَا بِالْمِثْشَارِ فَوَضَعَ الْمِثْشَارَ فِي مَفْرِقِ رَأْسِهِ فَشَقَّهُ حَتَّى وَقَعَ شِقَاؤُهُ ثُمَّ جِيءَ بِجَلِيسِ الْمَلِكِ فَقِيلَ لَهُ: ارْجِعْ عَنْ دِينِكَ. فَأَبَى فَوَضَعَ الْمِثْشَارَ فِي مَفْرِقِ رَأْسِهِ فَشَقَّهُ بِهِ حَتَّى وَقَعَ شِقَاؤُهُ ثُمَّ جِيءَ بِالْغُلَامِ فَقِيلَ لَهُ ارْجِعْ عَنْ دِينِكَ. فَأَبَى فَدَفَعَهُ إِلَى نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ اذْهَبُوا بِهِ إِلَى جَبَلٍ كَذَا وَكَذَا فَاصْعَدُوا بِهِ الْجَبَلَ فَإِذَا بَلَغْتُمْ ذُرْوَتَهُ فَإِنْ رَجَعَ عَنْ دِينِهِ وَإِلَّا فَاطْرَحُوهُ فَذَهَبُوا بِهِ فَصَعِدُوا بِهِ الْجَبَلَ فَقَالَ اللَّهُمَّ اكْنُيْهِمْ بِمَا شِئْتَ. فَجَفَّ

بِهِمُ الْجَبَلَ فَسَقَطُوا وَجَاءَ يَمْشِي إِلَى الْمَلِكِ فَقَالَ لَهُ الْمَلِكُ مَا فَعَلَ أَصْحَابُكَ قَالَ كَفَانِيهِمُ اللَّهُ. فَدَفَعَهُ إِلَى نَفَرٍ مِنْ أَصْحَابِهِ فَقَالَ اذْهَبُوا بِهِ فَأَحْمِلُوهُ فِي قُرْثُورٍ فَتَوَسَّطُوا بِهِ الْبَحْرَ فَإِنْ رَجَعَ عَنْ دِينِهِ وَإِلَّا فَأَذْفُوهُ. فَذَهَبُوا بِهِ فَقَالَ اللَّهُمَّ اكْفِنِيهِمْ بِمَا شِئْتَ. فَأَنْكَفَتَ بِهِمُ السَّفِينَةُ فَعَرَفُوا وَجَاءَ يَمْشِي إِلَى الْمَلِكِ فَقَالَ لَهُ الْمَلِكُ مَا فَعَلَ أَصْحَابُكَ قَالَ كَفَانِيهِمُ اللَّهُ. فَقَالَ لِلْمَلِكِ إِنَّكَ لَسْتَ بِقَاتِلِي حَتَّى تَفْعَلَ مَا أَمْرُكَ بِهِ. قَالَ وَمَا هُوَ قَالَ تَجْمَعُ النَّاسَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ وَتَصْلُبُنِي عَلَى جَذَعٍ ثُمَّ خُذْ سَهْمًا مِنْ كِنَانَتِي ثُمَّ ضَعِ السَّهْمَ فِي كَبِدِ الْقَوْسِ ثُمَّ قُلْ بِاسْمِ اللَّهِ رَبِّ الْغَلَامِ. ثُمَّ ارْمِنِي فَإِنَّكَ إِذَا فَعَلْتَ ذَلِكَ قَتَلْتَنِي. فَجَمَعَ النَّاسَ فِي صَعِيدٍ وَاحِدٍ وَصَلَبَهُ عَلَى جَذَعٍ ثُمَّ أَخَذَ سَهْمًا مِنْ كِنَانَتِهِ ثُمَّ ضَعِ السَّهْمَ فِي كَبِدِ الْقَوْسِ ثُمَّ قَالَ بِاسْمِ اللَّهِ رَبِّ الْغَلَامِ. ثُمَّ رَمَاهُ فَوَقَعَ السَّهْمُ فِي صُدْغِهِ فَوَضَعَ يَدَهُ فِي صُدْغِهِ فِي مَوْضِعِ السَّهْمِ فَمَاتَ فَقَالَ النَّاسُ أَمَّنَا بِرَبِّ الْغَلَامِ أَمَّنَا بِرَبِّ الْغَلَامِ. فَأَتَى الْمَلِكُ فَقِيلَ لَهُ أَرَأَيْتَ مَا كُنْتَ تَحْذَرُ قَدْ وَاللَّهِ نَزَلَ بِكَ حَذْرُكَ قَدْ أَمَّنَ النَّاسُ. فَأَمَرَ بِالْأُحْدُرِدِ فِي أَفْوَاهِ السَّكِّ فَخُدَّتْ وَأُضْرِمَ النَّيرانَ وَقَالَ مَنْ لَمْ يَرْجِعْ عَنْ دِينِهِ فَأَحْمُوهُ فِيهَا. أَوْ قِيلَ لَهُ اقْتَحِمِ. فَفَعَلُوا حَتَّى جَاءَتْ امْرَأَةٌ وَمَعَهَا صَبِيٌّ لَهَا فَتَقَاعَسَتْ أَنْ تَقَعَ فِيهَا فَقَالَ لَهَا الْغَلَامُ يَا أُمِّهِ اصْبِرِي فَإِنَّكَ عَلَى الْحَقِّ.». {الحديث: ٧٤٣٦ = ٧٤٧١ فم:}

صوههیبی رؤمی (پژمژای خودای لسن بئ) فهرمووی: حهزرهتی پیغه مبهری ئازیزو خوشه ویست (دروودی خودای له سمر بئ) فهرمووی: پادشایین له پیشینان، جادوو گهریکی هه بوو، کاتی پیر دهبن به پادشا دهلی: نهوا من پیربووم و په کم که وتوو، کورپکی جههیل بنیره بۆلام، ههتا بهره بهره فییری زانستی جادوو گهریی بکه، نهویش کورپکی بۆنارد، که فییری جادوو گهری بکا، چونکه جادوو بازی و جادوو گهریی له لای پاشاو فیرعه ونه کۆنه کان، رۆلپکی کاریگهری دهبینی، بۆ تهفره دان و فریودانی گهل و نهتهوه، نهو کوره گشت رۆژی دهروشت بۆلای جادوو بازه که، وانهی جادوو بازی له لای دهخویند، ره بهن (راهیب = صوفی = خواناس) یککی له پریگادا بوو، له لای داده نیشت و گوپی له قسه کانی دهگرت و قسه کانی زور به دل بوو، جا سکا لای نهه حالهی له لای خودا ناسه که کرد. نهویش ته گبیری بۆ کردو پیی گوت: له مه ولا

ئەگەر مەترسیت لە جادوو بازەكە هەبوو، ئەوا بۆلێ: لەمالەووە دوایان خستەو درەنگیان بەسەر هیڤنام، وە ئەگەر ترست لەمالەووە هەبوو بۆلێ: جادوو بازەكە دوای خستە!!

ئیتەر هەتا ماوەیهك لەسەر ئەم حالە مایەووە، هەتا روژێ ماریکی حەفیانی بینی، رینگەى لە ریبوار بردبوو بەست. كۆرەكە گوتی: ئەمپۆ تاقى دەكەمەووە، بابزانم كە ئایا جادووگەرەكە باشترە یان خوا ناسەكە، وە دەردەكەوێ كە رینگەى كامیان دروست و راستە!

ئەوجا بەردیكى هەلگرت و گوتی: خودایە! ئەگەر كارى خواناسەكەت خۆشتر دەوێ، لەكارى جادووگەرەكە، ئەوا بەم خڕكە بەردە ئەم دەعبایە بكۆژە، هەتا رینگەكە بكریتەووە بۆ ئەم خەلكە و بڕۆن بەرپرگەى خۆیاندا، وە پەلە بەردەكەى پیاوا كێشاو مارەكەى كوشت و رینگەكە بەربوو، خەلكەكە روشتن بە رینگەى خۆیانەووە، ئەنجا كۆرە فەقیكە چوو بۆلای صوفیلەكەى مامۆستای و باسەكەى بۆى گێرپرایەووە، ئەویش پێى فەرموو: ئەى كۆرى خۆم! ئەمپۆ تۆ لەمن باشترى، ئەوەتانی لەسایەى خوداوە گەشتیت بەم پایە بەرزە، بەلام بزانه كە فەرمانى خودا وایە تۆ تاقى دەكریتەووە تووشى دەردى سەرى دەبى، جا ئەگەر دووچارى تاقىكردنەووە بوى، راستى لەمن مەلئ و ناوى من مەهینە. ئیتەر روژ بەرپۆژ كۆرەكە كارى گەورەترى دەكرد، هەتا وای لێهات، بەفەرمانى خودا، كوێرى سكوماى چاك دەكردەووە بەلەكى خۆش دەكردەووە، دەرمانى هەموو دەردىكى تری دەكرد.

لەوسەردەمەدا وەزیری پاشا كوێر دەبى و ناوبانگى كۆرە فەقى دەبیست و بە دیارى و دەسەنەیهكى زۆرەووە دەچى بۆلای و پێى دەلئ: ئەم هەموو دیاریانەم هیڤاوە بۆت، ئەگەر چاكەم بكەیتەووە گشتى بۆ خۆت. ئەویش دەلئ: من كەس چاك ناكەمەووە، هەر خودای مەزن چارەو شىفا دەدا و نەخۆش چاك دەكاتەووە، بەلام ئەوەندە هەیه ئەگەر موسوڵمان ببیت و باوەر بكەى بە خودای گەورە، ئەوا منیش بۆت دەپارێمەووە و خودايش چاكەت دەكاتەووە.

ئەوسا ۋەزىرى ھاۋنشىنى پاشا باۋمېر دەھىنىۋى خۇدا چاۋى چاك دەكاتەۋە، ئەۋجا ۋەك جارى جاران چوۋ لە كۆپۈ مەجلىسى پاشادا، دائەنىشى، پاشان پېي دەلئ: كى چاۋتى چاك كىردەۋە؟ دەلئ: خۇدا، دەلئ: بۇ تۆ بېجگە لەمن خودايەكى تىرت ھەيە؟ ۋەزىر گوتى: خوداى من ۋ خۇداى تۆ يەك كەسە، كەناۋى يەزدانى پاكە، تۆيش عەبدو بەندەيەكى ۋەك من!

جا پاشا دەيگىرئ ۋ ھەر سزاۋ ئەشكەنجەى دەدا، ھەتا راستى لە كۆرەكە دەدا، جا كۆرە فەقىكە دەھىنى، پاشا پېي دەلئ: ئەى كۆرپ! چۆن جادوۋگەرىكت لى دەرچوۋ! ئەۋەتا كۆپرى سىكماك ۋ گول چاك دەكەيتەۋەو بەلەك خۇش دەكەيتەۋەو ئەمە دەكەيت ۋ ئەۋە دەكەيت، بەراستى گەشتوۋى بە پايتەيەكى بەرز لە زانستى جادوۋگەرىدا.

كۆرەكەيش گوتى: من لەخۆمەۋە كەس چاك ناكەمەۋە، ھەر خۇداى گەۋرە ھەموۋ نەخۇش ۋ دەرەدارئ چاك دەكاتەۋە، ئەۋەى كە لەدەست من بېت: ئەۋەندەيە نزا لەخۇدا دەكەم ۋ لېي دەپارېمەۋە، جا پادشا ئەۋىشى گىرت ۋ دەپخاتە ژېر ئازارو ئەشكەنجەۋ چەرمە سەرىئ دەدا، ھەتا راستى لە مامۇستا خواناسە راھىبەكەى دەدا!

جا راھىبەكەشيان ھېنا، پېي دەلئىن: ۋاز لەم ئايىنە بەيئە. ئەۋىش رازى نەبوۋ، جا پادشا فەرمان دەدا، بە شەقە مشار لە تەۋقى سەرىيەۋە دەيكەن بەدوۋ لەتەۋە، كەرتەكانى يەككىيان دەكەۋى بەم دىوداۋ ئەۋى تىران دەكەۋى بەو دىودا!

ئىنجا ھاۋدەمەكەى پاشايان ھېناۋ داۋايان لەۋىش كىرد، كە كافرو بى باۋمېر بېيئەۋە، بەلام رازى نەبوۋ، كەبۇ لالوچچى خويىن دىنى بفرۆشى، جا پاشا بەدەستى خۆى مشارى دانا لەسەر تەپلى سەرى ۋ كىردى بەدوۋ پارچەۋەو پارچەكانى ئەۋىش كەۋتن بەم دىوۋ ئەو دىودا!

ئەۋجا كۆرە فەقىيان ھېناۋ پېيان گوت: ۋاز لەدىنى خۆت بەيئە، ئەۋىش قەبوۋلى نەكرد، جا پادشا كۆرەكەى دايە دەستى چەند كەسى لە دەست ۋ پاى

خۆی و گوتی: برۆن ببه‌ن بۆ سه‌ر لوتكه‌ی ئه‌و كۆه، ئه‌گه‌ر له‌ ئایینه‌كه‌ی خۆی په‌شیمان بۆوه‌ ئه‌وا باشه‌، ئه‌گه‌ر له‌ لوتكه‌ی شاخه‌كه‌وه‌ بیه‌خه‌نه‌ خواره‌وه‌، جا كاتێ ده‌بیه‌ن و سه‌ری ده‌خه‌نه‌ سه‌ر چیاكه‌، كۆره‌كه‌ له‌خودا ده‌پاڕێته‌وه‌ و ده‌لێ: خودایه‌! خۆت چۆن به‌باشی ده‌زانی ئاوا ئه‌مانه‌م له‌كۆل بکه‌ره‌وه‌، ئیتر كۆیه‌كه‌ ده‌كه‌ویته‌ له‌رزه‌ له‌رزو هه‌موویان له‌ ماهی زه‌رده‌كه‌ هه‌لده‌دیڤرێن و هه‌پروون هه‌پروون ده‌بن و ده‌مرن و، كۆره‌ فه‌قێ به‌پێ ده‌گه‌ڕێته‌وه‌ بۆلای پاشا، پاشا پێی ده‌لێ: ها دیمانه‌ت به‌خێر! هاوڕێكانت كوان چییان به‌سه‌ر هات؟ ده‌لێ: خودا بۆ خۆی چاری كردن و له‌كۆلمی خستن!

ئهمجار پادشا كۆره‌ ده‌داته‌ ده‌ستی ده‌سته‌یه‌کی تر، له‌ یارانێ خۆی و ده‌لێ: له‌ كه‌شتیه‌كه‌دا ببه‌ن هه‌تا ده‌بیه‌نه‌ ناو نیڕینه‌ و ناوه‌راستی ده‌ریا، له‌وێ ئه‌گه‌ر كاڤر بۆوه‌ و په‌شیمان بۆوه‌ ئه‌وا باشه‌، ده‌نا تووپی بده‌نه‌ ناو شه‌پۆلی ده‌ریاكه‌وه‌، له‌رێ كۆره‌كه‌ ده‌لێ: خودایه‌! خۆت چۆنی به‌باش ده‌زانی ئاوا ئه‌م نامه‌ردانه‌م له‌كۆل بکه‌ره‌وه‌. ئیتر كه‌شتیه‌كه‌ هه‌لده‌گه‌ڕێته‌وه‌ هه‌موویان له‌ ئاوه‌كه‌دا ده‌خنکین، ته‌نیا كۆره‌ فه‌قێ رزگاری ده‌بی و ره‌پو راست و قیت و قنج به‌بی به‌لا دیته‌وه‌ بۆلای پاشا، پاشایش به‌ قینه‌وه‌ پێی ده‌لێ: ئه‌وه‌ هاوڕێكانت كووان؟ ده‌لێ: خودا چاری كردن و له‌كۆلمی خستن، ئه‌وجا كۆره‌كه‌ به‌ پادشا ده‌لێ: ئه‌گه‌ر ده‌ته‌وێ من بكوژیت ئه‌وا من چیت پێ ده‌لێم ئه‌وه‌ بکه‌، ده‌لێ: ئاده‌ی بلێ، چی بکه‌م؟ ده‌لێ: له‌ ده‌شتیكا هه‌موو خه‌لكه‌كه‌ گرد بکه‌ره‌وه‌ و من به‌لقی دارێكا هه‌لبواسه‌، تیری له‌ تیردانه‌كه‌ی خۆم ده‌ربه‌ینه‌ و له‌ناو ماڵی كه‌وانه‌كه‌دا دایبنی و بلێ: به‌ناوی یه‌زدانی خودای ئه‌م كۆره‌، ئه‌نجا تیره‌كه‌ به‌هاوێژه‌ به‌ره‌و من، كاتێ ئه‌مه‌ت كرد، ئه‌وسا من ده‌كوژیت.

جا پاشا كۆره‌كه‌ چی پێ گوت جێبه‌جێی كرد، ئینجا له‌به‌ر چاوی جه‌ماومه‌ره‌كه‌ گوتی: به‌ناوی یه‌زدانی خودای ئه‌م كۆره‌، ئینجا تیره‌كه‌ی تی گرت و تیره‌كه‌ دا‌ی له‌ لاجانگی و كۆره‌كه‌ ده‌ستی خۆی نایه‌ سه‌ر شوینی تیره‌كه‌ و مرد!

ئيتەر جەماوەردەكەو عەشاماتەكە، كاتى ئەمەيان چاۋ پىكەوت، گوتيان: باوەرو ئيمانمان بەخوداى ئەم كۆرە هينا، باوەرو ئيمانمان بەخوداى ئەم كۆرە هينا، ئەوجا بە پادشايان گوت: ئەودەى كەتۆ لىي دەترساي، روويداۋ قەومامو. ئەودەتا ئەو خەلكە موسولمان بوون!

ئيتەر پادشا فەرمانى دا خەندەكيان ھەلكەند، لەسەر دەرگاي كۆلانەكان و ئاگرى گەورە گەورەيان تيا دەكردنەووە فەرمانى دا: كە ھەركەسى نەگەرايەووە بۆسەر ئايىنى پاشا بىخەنە ناو ئەو ئاگرە سوورەووە، جا ئەوانىش واپان كرد: تا ژنى ھات مندا ئىكى ساۋاى پى بوو، لە قەراخ چالە ئاگرەكە ئىستىكى كردو گەرايەووە دواووە نەيوست بچىتە ناۋى، بەلام مندا ئەكەى ھاتە زمان و پىي گوت: دايە! بچۆرە ناۋى و ئارام بگرە لەبەر ئەم بارەداۋ ددان بەخۆتدا بگرە، چونكە تۆ لەسەر ھەق و راستىت!}. {تاج/٤، زنجيرە: ٦٨، ژمارە: ٤٢٠٩ — سوورەتى بوروۋج}.

روونكردنەووە:

صوھەيبى كورى سەننانى كورى خالىدى موصلى، پاشان رۆمى، پاشان مەككەيى، پاشانتر مەدينەيى، لە موسولمانە ھەرە پيشينەكانە، لە پىناۋى خوداۋ پىغەمبەر و ئىسلاما، ئەشكەنجە و ئازارى زۆرى چەشتووە، صوھەيب بەرپەرگەز عەرەبە، بە منالى رۆم دىلى دەكەن، لەبەرئەووە زمانى ئەوان باشتەر فيردەبى، باۋكى صوھەيب، يا مامەى، كاربەدەستى كىسرا دەبى، لەسەر شارى (الأبلە) ھەوارگەيان لەخاكى موصلى بوو، سوپاى رووم ھىرش دەبەنە سەر ناۋچەكە، صوھەيب دىل دەكەن، جا لەناو ئەواناۋ لەناو رۆما گەورە دەبى و پەرۋەردە دەبى، جا لەبەرئەووە زمانى ئەوان باشتەر فيردەبى و ناو دەرەكا بە صوھەيبى رۆمى!!

ھەتا ھۆزى كەلب دەيكەرن و دەيھينن بۆ مەككە، لەوئى عەبدوللاى كورى جەدعان دەيكەرن و ئازادى دەكا، لەگەلیدا لە مەككە نىشتەجى دەبى، ھەتا ئىبنو جەدعان دەمرى، ئەوجا صوھەيب (رمزى خوداى لى بى) كۆچ دەكا بۆ مەدينە، لە مانگى رەبىعى يەكەما لە قەباء، بەرلەووە بچىتە ناو مەدينەووە، بەخزمەتى پىغەمبەر

(دروودی خودی لسمر بی) دهگات، وه ئامادهی شه‌ری به‌درو شه‌رگاگانی تری پاش به‌دریش له‌خزمه‌ت پی‌غه‌مبه‌ردا ده‌بی، له‌ریزی له‌شکری ئیسلاما.

واقیدی ده‌فه‌رموئ: صوه‌ه‌یب و عه‌مما‌ری کو‌ری یاسیر، له‌یه‌ک روژدا موسو‌ل‌مان بوون، ده‌ل‌ئین: صوه‌ه‌یب ده‌فه‌رموئ: له‌پ‌یش ئه‌وه‌ی که پی‌غه‌مبه‌ر بی به‌ پی‌غه‌مبه‌ر من هه‌ر هاو‌ری پی‌غه‌مبه‌ر بووم.

پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خودی لسمر بی) ده‌فه‌رموئ: (که‌سی باو‌ه‌ری ته‌واوی به‌خودا و به‌ روژی دوا‌یی هه‌یه، با وه‌ک چو‌ن من‌الی خو‌ی خو‌ش ده‌وئ، ئاوا صوه‌ه‌یبی خو‌ش بوئ!).

صوه‌ه‌یب له‌ ته‌مه‌نی هه‌فتا سالی‌دا له‌ مه‌دینه‌ مردووه، سه‌عدی کو‌ری ئه‌بو وه‌حقاص نو‌یژی مردووی له‌سه‌ر ته‌رمه‌که‌ی کردووه، کو‌ره‌گانی صوه‌ه‌یب که ئه‌مانه‌ن: جه‌مزه، سه‌عد، صالح، سه‌فی، عباد، عو‌ثمان، جه‌یب، مو‌حه‌مه‌د، هه‌موویان فه‌رمووده‌یان له‌ باو‌کیانه‌وه‌ گ‌یراوه‌ته‌وه‌ (ره‌زاو ره‌حه‌تی خودا له‌هه‌موویان بی).

ژماره	ناوی خاوه‌ن ژبیانامه یا باب‌ه‌ت	ژماره‌ی فهرمووده‌مه‌که
۲۳۶	زه‌ینه‌بی بنت جه‌حش	۱۹۸۷
۲۳۷	عه‌مری کو‌ری ئه‌خطه‌ب (أبو زید)	۱۹۹۵
۲۳۸	ئه‌حه‌نه‌فی کو‌ری قه‌یس (أبو بحر / تابعی)	۲۰۰۵
۲۳۹	المستورد القرشی = المستورد بن ش‌ءاد	۲۰۲۶
۲۴۰	مووسای کو‌ری عوله‌یی	۲۰۲۶
۲۴۱	نافع بن عتبه	۲۰۲۸
۲۴۲	عو‌روه‌ی کو‌ری مه‌سه‌عوودی ئه‌قه‌فی	۲۰۵۲
۲۴۳	ئیب‌نو صه‌ییاد سکر‌تی‌ری ده‌ج‌جال	۲۰۵۲
۲۴۴	فاطیمه‌ی کچی قه‌یسی فه‌هریه	۲۰۵۴

۲۰۵۴	عەبدوللاي كۆپى ئوم مەكتووم	۲۴۵
۲۰۵۸	هیشامى كۆپى عامىرى كۆپى ئومەييەى ئەنصارى	۲۴۶
۲۰۵۸	عامىرى كۆپى ئومەييەى ئەنصارى	۲۴۷
۲۰۸۰	عەمرى كۆپى عەوفى ئەنصارى	۲۴۸
۲۰۸۵	عوتبەى كۆپى غەزوان	۲۴۹
۲۰۸۷	نويژه بارانه له بياره	-
۲۰۹۳	صوصهيبى رۆمى	۲۵۰

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

نامه‌ی گه‌وره‌یی قورئانی پیروژ

کتاب فضائل القرآن

بروانه: ته‌جریدی بوخاری = مختصر صحیح البخاری/ ۴ زنجیره/ ۶۹ له‌ژماره:
 (۴۹۸۱-۱۷۲۲ فتح الباری) هه‌تا ژماره: (۱۷۴۲ تجرید = ۵۰۶۰ فتح الباری + ریاضی
 صالحین/ ۳ ز: ۱۸۰ ژماره/ ۹۹۱ هه‌تا زنجیره/ ۱۸۴ ژماره/ ۱۰۲۳ + تاجول ئوصول به‌کوردی،
 به‌رگی چوارده‌م، لاپه‌ره/ ۳ چاپی چوارده‌م، زنجیره/ ۷۶ له‌ژماره (۳۵۹۰) هوه هه‌تا
 لاپه‌ره/ ۶۰۴، ژماره/ ۴۲۳۸ هه‌تا زنجیره/ ۹۲).

۱۶۶۰- باسی گه‌وره‌یی سووره‌تی فاتحه، که داده‌نری به‌دییاجه‌ی قورئان

(۱۸۷۴-۱۸۷۹)

باب: فی فاتحة الكتاب

۲۰۹۴- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: بَيْنَمَا جِبْرِيلُ قَاعِدٌ عِنْدَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سَمِعَ نَقِيضًا مِنْ فَوْقِهِ فَرَفَعَ رَأْسَهُ فَقَالَ: هَذَا بَابٌ مِنَ السَّمَاءِ فَتَحَ الْيَوْمَ، لَمْ يَفْتَحْ قَطُّ إِلَّا الْيَوْمَ، فَنَزَلَ مِنْهُ مَلَكٌ فَقَالَ هَذَا مَلَكٌ نَزَلَ إِلَى الْأَرْضِ لَمْ يَنْزِلْ قَطُّ إِلَّا الْيَوْمَ فَسَلَّمَ وَقَالَ: أَبْشِرْ بِنُورَيْنِ أُوتِيْتَهُمَا لَمْ يُؤْتَهُمَا نَبِيٌّ قَبْلَكَ: فَاتِحَةُ الْكِتَابِ وَخَوَاتِيمُ سُورَةِ الْبَقَرَةِ لَمْ تَقْرَأْ بِحَرْفٍ مِنْهُمَا إِلَّا أُعْطِيْتَهُ. (الحديث/ ۱۸۷۴ = ۱۸۴۶ فم = ف.م = فتح الملهم شرح صحيح مسلم).

ئیبنو عه‌باباس (ره‌زای خودا له‌خو‌ی و له‌باوکی) فه‌رمووی: جارئ جو‌برائیل (دروودی خو‌ی له‌سه‌ری)

له‌لای پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خو‌ی له‌سه‌ری) دانیشتبوو، له‌وکاته‌دا وه‌ک دهرگا‌بکریته‌وه،
 جیره‌یه‌کی له‌ژوور سه‌ره‌وه بیست، جو‌برائیل (دروودی خو‌ی له‌سه‌ری) سه‌ری هه‌ل‌پ‌ری و
 فه‌رمووی: (ئه‌وه چرکه‌ی دهرگا‌یه‌کی ئاسمان بوو، ئه‌ومتی هه‌یه نه‌کراوته‌وه،
 ئه‌م‌پ‌رۆ نه‌بی، فريشته‌یه‌کی لی‌وه هاته خواره‌وه). جو‌برائیل (دروودی خو‌ی له‌سه‌ری)
 فه‌رمووی: (ئه‌م فريشته‌یه‌ش ئه‌م‌پ‌رۆ نه‌بی قه‌ت دانه‌به‌زیوه بۆسه‌ر زه‌وی، جا

فریشته که سلاوی کردو فهرمووی: ئه‌ی موحه‌مه‌ده! موژده‌بی لیت، خودا دووچرای زۆر روناکی داوه به‌تۆ، که له‌پیش تۆدا شتی وا نایابی به‌هیچ پیغه‌مبه‌ریکی تر نه‌به‌خشیوه، یه‌کیکیان سوورته‌ی فاتیحایه، که دیباچه‌ی قورئانه، ئه‌وی تریان ناخرو ئۆخری کلکه‌ی سوورته‌ی به‌قه‌ریه، که ئه‌م سی ئایه‌ته‌ن:

{لِّلّٰهِ مَا فِي السَّمٰوٰتِ وَمَا فِي الْاَرْضِ وَاِنْ تُبْدُوْا مَا فِيْ اَنْفُسِكُمْ اَوْ تَخْفَوْهُ يَحْسِبْكُمْ بِهٖ اللّٰهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَّشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَّشَاءُ وَاللّٰهُ عَلٰى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيْرٌ، اٰمَنَ الرَّسُوْلُ بِمَا اَنْزَلَ اِلَيْهِ مِنْ رَّبِّهِ وَالْمُؤْمِنُوْنَ كُلُّ اٰمَنَ بِاللّٰهِ وَمَلٰٓئِكَتِهٖ وَكُتُبِهٖ وَرُسُلِهٖ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ اَحَدٍ مِّنْ رُّسُلِهٖ وَقَالُوْا سَمِعْنَا وَاَطَعْنَا غُفْرٰنَكَ رَبَّنَا وَاِلَيْكَ الْمَصِيْرُ، لَا يُكَلِّفُ اللّٰهُ نَفْسًا اِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا اِنْ نَّسِيْنَا اَوْ اَخْطَاْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا اِصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلٰى الَّذِيْنَ مِنْ قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهٖ وَاَعْفُ عَنَّا وَاغْفِرْ لَنَا وَاَرْحَمْنَا اَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلٰى الْقَوْمِ الْكَافِرِيْنَ} (سورة البقرة – الآيات ٢٨٤-٢٨٦).

ئه‌وجا فهرمووی: (هه‌رشتی له‌م دوو سوورته‌ی بخوینیت پاداشی له‌سه‌ر وه‌رده‌گریت). (تاجول ئوصول به‌کوردی، به‌رگی چواره‌م، زنجیره‌ی ٨١ ژماره‌ی ٣٦٣/ – باسی که‌وره‌یی سوورته‌ی فاتیحه‌و....) + (ریاضی صالحین/ ٣/ ز/ ١٨٠/ ژ/ ١٠٢٢).

١٦٦١- باسی خویندنی قورئان و سوورته‌ی به‌قه‌ره‌و سوورته‌ی ئالی عیمران (١٨٧١-١٨٧٣)

باب: فی قراءه القرآن وسورة البقرة وآل عمران

٢٠٩٥- عَنْ أَبِي أُمَامَةَ الْبَاهِلِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: « اِقْرَءُوا الْقُرْآنَ فَإِنَّهُ يَأْتِي لِأَصْحَابِهِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ شَفِيعاً لِأَصْحَابِهِ، اِقْرَءُوا الزُّهْرَاوَيْنِ الْبَقْرَةَ وَآلَ عِمْرَانَ فَإِنَّهُمَا يَأْتِيَانِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ كَأَنَّهُمَا غَمَامَتَانِ أَوْ كَأَنَّهُمَا غَيَّابَتَانِ أَوْ كَأَنَّهُمَا فِرْقَانِ مِنْ طَيْرٍ صَوَافٍ يُحَاجَّانِ عَنْ أَصْحَابِهِمَا ». ثُمَّ قَالَ « اِقْرَءُوا الْبَقْرَةَ فَإِنَّ أَخْذَهَا بَرَكَةٌ وَتَرْكُهَا حَسْرَةٌ وَلَا يَسْتَطِيعُهَا الْبُطْلَةُ ». قَالَ مُعَاوِيَةُ: بَلَّغْنِي أَنَّ

البَطْلَةُ السَّحْرَةُ». (الحديث ۱۸۷۱ صحيح مسلم بشرح الإمام النووي ترقیم: الشيخ خليل مأمون شيحا = ۱۸۴۳ فم = فم = فتح الملهم شرح صحيح مسلم).

ئەبو ئومامەى باھیلی (پەزىلى خەلىپە) فەرەمۆى: بېستەم لەپەيخەمبەر (دروودى خەلىپە) دەپفەرەمۆ: (قورئان بخوینن، چونکە لەپەرۆزى ھەستەنەو، کەناو، دەرە بەرپەرۆزى قیامەت قورئان تەشریف دەھێنن، دەپى بەتکار بۆ ھاوڕێیانى خەلىپە، کە ئەو کەسانەن لە جیھاندا ڕەفت و کارى پێ دەکەن، ئەم دوو سوورەتە دەرەخشەنە بخوینن، واتە: سوورەتى بەقەرە سوورەتى ئالى عیمران، کەناو بانگیان دەرکردووە بەزەھراوین، واتە: دوو چرای دەرەخشەن، چونکە ئەو دوو سوورەتە لەپەرۆزى ژینەو (قیامەت) دا کەدین لەدوو پەلە ھەور دەکەن، یا لەدوو سابات دەچن، یاوەک دوو پۆل مەل و ڕەو بەلەندەوان، کەلە ھەوا ریز دەبەستەن و بالیان ڕەپ دەکەن، ھالان وایە لەسەر دۆستان و یارانى خۆیان دەکەنەو، لەسەریان ھەل دەدەن بەتایبەتى سوورەتى بەقەرە بخوینن، چونکە بەراستى وەرگرتن و خویندنى ئەم سوورەتە پیت و فەرە بەرەکەتەو، لەکەس چوونى جیى داخو خەفەتە، سەرەرای ئەو ھەش جادوو بازانیش دەرەقەتى نایەن، ئەوى لەبەرى بى، یابە نووسراوى ھەلى بگرى، سیحرو جادوو کارى لى ناکا). (تاج ۴/ ۸۱ ز/ ۳۶۳۲) + (ریاض ۳/ ۱۸۰ ز/ ۹۹۱، ۹۹۲ — گەرەبى قورئانخوینن).

۱۶۶۲- باسى گەرەبى نایەتە لکۆرسى (۱۸۸۰-۱۸۸۲)

باب: فضل آية الكرسي

۲۰۹۶- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «يَا أَبَا الْمُنْذِرِ أَتَدْرِي أَيُّ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ مَعَكَ أَعْظَمُ؟». قَالَ قُلْتُ اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: «يَا أَبَا الْمُنْذِرِ أَتَدْرِي أَيُّ آيَةٍ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ مَعَكَ أَعْظَمُ؟». قَالَ: قُلْتُ: اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ. قَالَ: فَضَرَبَ فِي صَدْرِي وَقَالَ: «وَاللَّهِ لِيَهْنِكَ الْعِلْمُ أَبَا الْمُنْذِرِ». (الحديث ۱۸۸۲ صحيح مسلم بشرح الإمام النووي، ترقیم الشيخ خليل مأمون شيحا =

۱۸۵۴ فم = فن = فتح الملهم شرح صحيح مسلم. أوبوداود. صلاة: ۱۶۶۰. تحفة الأشراف: (۳۸).

ئوبه ييهى كورى كهعب (پهزای خوی لئ بئ) فهرمووی: خوښه ويست (دروودی خوی لهسهرين)
 فهرمووی پيم: ئه ی باوکی مونذیر! ئایا دهمانی له و قورئانهی که له بهرته کام
 ئایه تهی که ورته ره؟ گوتم: خوداو پیغه مبه ر باشر دهمانن، فهرمووی هه: ئه ی
 ئه بومونذیر! ئایا دهمانی له و قورئانهی که له بهرته کام ئایه تهی که ورته ره؟ گوتم:
 گوتم: ئایه ته لکورسی که دمه فهرمووی: {اللَّهُ لَا إِلَهَ إِلَّا هُوَ الْحَيُّ الْقَيُّومُ لَا تَأْخُذُهُ سِنَّةٌ وَلَا
 نَوْمٌ لَهُ مَا فِي السَّمَاوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ مَنْ ذَا الَّذِي يَشْفَعُ عِنْدَهُ إِلَّا بِإِذْنِهِ يَعْلَمُ مَا بَيْنَ
 أَيْدِيهِمْ وَمَا خَلْفَهُمْ وَلَا يُحِيطُونَ بِشَيْءٍ مِّنْ عِلْمِهِ إِلَّا بِمَا شَاءَ وَسِعَ كُرْسِيُّهُ السَّمَاوَاتِ
 وَالْأَرْضَ وَلَا يَئُودُهُ حِفْظُهُمَا وَهُوَ الْعَلِيُّ الْعَظِيمُ} (سورة البقرة، الآية ۲۵۵).

واته: خودای راست و دروست ته نیا یه زدانی پاکه، خودایه کی زیندووی نه مره،
 هه ربووه و هه رده بئ، بئ سه ره تايه و بئ کوئا، خودایه کی پایه دار و پاوه ستاو و پاگری
 هه ردو و جیهانه و، مایه ی بوون و مان و مانه وهی هه موو شتی که، خودایه کی بئ
 چوونه و دووره له نیشانه ی دروست بوون (سیفه تی خودووت). له بهرته وه نه و نه وز
 دهیگری و نه خه وی لئ ده که وی، به که م و زور فه رامووشی به سه ردا نایی، سه رو خوار،
 ناسمان و زه وی، به مانگو و خوړو کاکه شان هه، هه مووی هی ئه وه، موک و سامانی
 خو په تی و خو ی خاوه نیه تی و خو ی پاشای ده ستبه ره لایه تی و چی هه زکا لیئ ده کاو
 که س مافی ئه وه ی نییه که بلئ له ل!.

کئ راده ی ئه وه ی هه یه که به بئ موکته و فه رمان و په زای خو ی که بویرئ تکا
 بکا له لای ئه و پاشا بئ باک و به سام و شکو یه، بو که سیکی تر، مه گه ر به فه رمانی
 خو ی و خو ی ریگه بدا؟ خودای که وره هه مووشتی دهمانی، هیچی لئ گوم نابئ،
 دووری و نزیکي و پا بووردو ئیستا و داهاتوو، هه مووی بو زانستی ئه و چون یه که،
 ناگای له به رودای دروستکراوانی خو په تی، به لام دروستکراوان په ی به هیچ شتی
 له زانستی خودا نابهن، مه گه ر خودا خو ی خواستی له سه ر ئه وه بئ که په ی به ووشته

بهرن، تهختی بارهگای خوداوهندی ئهوهنده مهزن و گهوره و گوشاده، بهفه رهحی جیی هه موو ئاسمانهکان و زهوی تیا دهبیته وه. واته: ئهه بوونه وهره سهرو خوارو دنیاو قیامهتی لهچاو عاله می کورسیدا، که جیهانیکی تایبه ته و ههرخودا خوئی دهزانی چیه و چۆنه، وهکوو تنۆک بهدهریا وایه، راگرتن و پاراستنی ئهه دوو جیهانی ئاسمان و زهوییه که مترین ئههک و شهکهتی و گرانی ناخاته سهرشانی گهورهیی خودا، لهپراستی دا گهورهی بهپراستی که خاوهنی پایه بههرزی پراستهکی بی، بهس خودایه، پایه بههرزی و گهورهیی دروستکراوانی هه مووی مهجازییه و بی شان و بی نیشانه).

ئوبهیی گوتی: که من وام گوت، پیغه مبهه (دروودی خوی لهسهربن) دهستی دا بهسینگمداو فهرمووی: (ئافه ریم بۆخۆت، بهخودا پیکات، کهواته عیلمت پیروزی و زانست نۆش بی، ئهی باوکی مونزیر!).

(تاجول ئوصول ٤/ ز ٨٢/ ژ ٣٦٣٥ - گهورهیی ئایه ته لکورسی و ...) + (ریاض ٣/ ز ١٨٠/ ژ ١٠١٩).

١٦٦٣- باسی گهورهیی کۆتاییهکانی سووردهتی بهقههه (١٨٧٤ - ١٨٧٩)

باب: فی خواتیم سورة البقرة

٢٠٩٧- عَنْ أَبِي مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): « مَنْ قَرَأَ هَاتَيْنِ الْآيَتَيْنِ مِنْ آخِرِ سُورَةِ الْبَقَرَةِ فِي لَيْلَةِ كَفْتَاهُ ». (الحديث ١٨٧٧ شيخا = ١٨٤٩ فم . تجريد البخاري ٤/ رقم ١٥٣٤ = ٤٠٠٨ فتح الباري أطرافه في ٨/ ٥٠٠٩، ٥٠٤٠، ٥٠٥١. أبوداود. صلاة: ١٣٩٧. ترمذي. فضائل القرآن: ٢٨٨١. ابن ماجه. إقامة الصلاة: ١٣٦٨. تحفة الأشراف: ١٠٠٠).

ئهبو مهسعوودی بهدری (پهزای خوی لی بی) فهرمووی: خۆشه ویست (دروودی خوی لهسهربن) فهرمووی: (ههه کهسهی بهشه و دوو ئایه ته کهی کۆتایی سووردهتی بهقههه بخوینی،

— گه ورهیی نایه ته لکوری و (...).

روونکردنهوه:

١- ئەمە دوو ئایەتە کە:

(سورة البقرة-٢- ٢٨٥-٢٨٦).

وهر بگري، مايه ي رحمة ته بۆ هه موومان.

نایه ته لکوری دا (تاج/ ۴/ ز ۳/ ژ ۳۷۵۳).

دهبی تاده‌گه ریته وه.

دانه به زیوه.

به هشت.

د- که سئ بیخوینئ کاتئ دهچیته سهر نوینی نوستن، خودای گه وره، نه من و ناسایش و هیمنی ددها به خوئی و هاوسای و هاوسای هاوسای و چهن مائیکی تریش له دهوورو بهری.

ه- قورئان فه رمایشتی خودایه، له بهرئه وه سهرگوئ و سهرگه وره و سهرودری هه موو قسه و فهرمووده یه که، سهرگوئی قورئانیش سوورده تی به قهریه، سهرگوئی سوورده تی به قهریش ئایه ته لکورسییه!

۱۶۶۴- باسی گه وره یی سوورده تی که هف (۱۸۸۲-۱۸۸۰)

باب: فضل سورة الکھف

۲۰۹۸- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ نَبِيَّ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «مَنْ حَفِظَ عَشْرَ آيَاتٍ مِنْ أَوَّلِ سُورَةِ الْكَهْفِ عَصِمَ مِنْ فِتْنَةِ الدَّجَالِ». قَالَ أَبُو دَاوُدَ وَكَذَا قَالَ هِشَامُ الدَّسْتَوَائِيُّ عَنْ قَتَادَةَ إِلَّا أَنَّهُ قَالَ «مَنْ حَفِظَ مِنْ خَوَاتِيمِ سُورَةِ الْكَهْفِ». وَقَالَ شُعْبَةُ عَنْ قَتَادَةَ «مِنْ آخِرِ الْكَهْفِ». (الحديث ۱۸۸۰ شیحا = ۱۸۵۲ فم).

ئه بو ده رداء (پرمزای خوای لئ بئ) فهرمووی: خوشه ویست (دروودی خوای له سه ربئ) فهرمووی: هه رکه سئ ده نایه ت له سه رده تی سوورده تی که هه وه له بهر بکا و بهر ده وانی له بهر بیخوینئ، خودای گه وره له ئازاوه ی ججال ده یپاریزی). (تاج/ ۴/ ز/ ۸۴/ ژ/ ۳۶۴۳) + (ریاضی صالحین/ ۲/ ز/ ۱۸۰/ ژ/ ۱۰۲۱).

۱۶۶۵- باسی گه وره یی خویندنی (قل هو الله أحد) (۱۸۸۳-۱۸۸۷)

باب: فضل قراءة (قل هو الله أحد)

۲۰۹۹- عَنْ أَبِي الدَّرْدَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: «أَيَعِزُّ أَحَدُكُمْ أَنْ يَقْرَأَ فِي لَيْلَةٍ ثُلُثَ الْقُرْآنِ». قَالُوا: وَكَيْفَ يَقْرَأُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ قَالَ «(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) يَعْدِلُ ثُلُثَ الْقُرْآنِ». (الحديث ۱۸۸۳ شیحا = ۱۸۵۵ فم).

ئه بو ده رداء (پرمزای خوای لئ بئ) فهرمووی: خوشه ویست (دروودی خوای له سه ربئ) فهرمووی: (کهستان ده توانن که سئ یه کی قورئان له شه ویکا بخوینن؟).

گوتیان: ئەى پىڭەمبەرى خودا! لەكوێ دەتوانى بەشەوئ سىيەكى قورئان دەور بکاتەوه؟!

فهرموى (درووى خوى لەسەربىن): (دەبزانن سوورەتى (قل هو الله أحد) هاوتای سىيەكى قورئان دەکات). (تاج/ ٤/ ز ٩٠/ ژ ٣٦٦١ - ش/ ت = تەجرىدى بوخارى/ ٤/ ژمارە/ ١٧٢٩ = ٥٠١٥ فتح البارى + رياض/ ٣/ ز ١٨٣/ ژ ١٠١٠، ١٠١١، ١٠١٢).

روونکردنەوه:

مەبەست لەم جوړه فهرموودهيه، هاندانى موسولمانانه لەسەر گرنگيدان و بایه خدانى پتر بەلەبەر کردن و خویندنى ئەم جوړه سوورمتو ئایەتانه، بەلام بەهیچ جوړى مەبەست ئەوه نییه که هەرکەسى سى جار سوورەتى (قل هو الله أحد) بخوینى بەقەدخەتمەیهكى تەواوى قورئان خیرى دەگات، چونکە ئەگەر وابى کەس خەتمەى قورئانى نەدەکرد. بەندەى هەزار وای بۆدەچم، ئەم جوړه موژدانە بۆ گشت کاتى نییه، بەلکوو بۆ هەندى کاتى تايبەتە وهک:

- ١- کەسى لەسەر نوین ڕاکشاو، دەیهوئ بەدەم قورئانخویندەوه خەوى لىبکەوئ، لەکاتى وادا، بەردەوام بى لەسەر خویندنى سوورەتى ئىخلاص.
- ٢- بۆ موسولمانى نەخویندەوار، بۆکەسى خەتمەى (قل هو الله) بکات، بۆکەسى قورئانى لەبەر نەبى و موصحەفى لەلانەبى. (بروانه: تەجرىدى بوخارى/ ١/ ژمارە/ ١٥٩ = ٢١٦ فتح البارى برگەى/ ٣).

٣- کەسانى تر قسەى زۆریان لەم بابەتە کردوو، بەلام دوور نییه، که ئەم بۆچوونانە گشتیان راست بن، هەریەکیان لەروویەکەوه.

٢١٠٠- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَعَثَ رَجُلًا عَلَى سَرِيَّةٍ، وَكَانَ يَقْرَأُ لِأَصْحَابِهِ فِي صَلَاتِهِ فَيَخْتِمُ بِ(قُلْ هُوَ اللَّهُ أَحَدٌ) فَلَمَّا رَجَعُوا ذَكَرُوا ذَلِكَ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ « سَلُّوهُ لَأَيِّ شَيْءٍ يَصْنَعُ ذَلِكَ؟ ». فَسَأَلُوهُ فَقَالَ: لِأَنَّهَا صِفَةُ الرَّحْمَنِ، وَأَنَا أَحِبُّ أَنْ أَقْرَأَ بِهَا. فَقَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) «

أَخْبَرُوهُ أَنَّ اللَّهَ يُحِبُّهُ». (الحديث ١٨٨٧ شيعا = ١٨٥٩ فم. تجريد البخاري / ٥ رقم: ٢١٢٥ = ٧٣٧٥ فتح الباري. راجع: رقم: ١٧٢٨ تجريد = ٥٠١٣ فتح الباري).

عائیشه (همزای خوی لئ بئ) فهرمووی: خوشه ویست (دروودی خوی لهسه ربین) جاری پیاویکی کرد به سه رکردهی لهشکریک و ناردنی بۆغهزا، پیاوه که گشت جاری که بهرنویژی بۆ هاورپیکانی دهکرد، لهکوتایی قورنانهویندنی ناوبه رنویژده کهی دا، سووردهتی (قل هو الله أحد) دهخویند، کاتی گه رانهوه بۆلای پیغه مبهه (دروودی خوی لهسه ربین) ئه وهیان گیرایه وه بۆی.

فهرمووی (دروودی خوی لهسه ربین) له وپیاوه بپرسن بۆچی وادهکا؟. کاتی هاوه لهکانی لییان پرسی: بۆچی واده کهی؟ گوتی: چونکه ئه م سووردهتی ئیخلاصه صیفهتی رهمانه و نیشانهی خودای به خشنده و میهره بانه، له بهرئه وه هه زده که م که هه میسه بیخوینم و له سه رده م نه که ویتته خواره ده.

خوشه ویست (دروودی خوی لهسه ربین) فهرمووی: ده پیی بلین خودایش ئه وی خوش دهوی؟

(تاج/ ٤ ز ٩٠ / ژ ٣٦٦٣ - گه وره یی (قل هو الله أحد) + (ریاضی صالحین/ ٣ ز ٢٨٣ / ژ ١٠١٣ - هاندان له سه رچه ند سوورده تی).

١٦٦٦- باسی گه وره یی خویندنی سوورده تی (قل أعوذ برب الفلق) و (قل أعوذ برب الناس) (١٨٨٨-١٨٩٠)

باب: فضل قراءة المعوذتين

٢١٠١- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «أَلَمْ تَرَ آيَاتِ أَنْزَلَتْ اللَّيْلَةَ لَمْ يَرِ مِثْلُهُنَّ قَطُّ (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ الْفَلَقِ) وَ (قُلْ أَعُوذُ بِرَبِّ النَّاسِ)». (الحديث ١٨٨٨ شيعا = ١٨٦٠ فم = ف.م = فتح الملهم).

عوقبه ی کوری عامیر (همزای خوی لئ بئ) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خوی لهسه ربین) فهرمووی پیم: دزمانیت که نه مشه و چه ن ئایه تیکم بۆهاتوون، که هه رگیز شتی وا

گه‌وره‌و نایاب نه‌بینراوه، که‌ئهم دوو سوره‌ته‌ن. سوره‌تی (قل أعوذ برب الفلق) و (قل لأعوذ برب الناس). (تاج/ ۴/ ز/ ۹۱/ ژ/ ۳۶۷۲) + (ریاض/ ۳/ ز/ ۱۸۰/ ژ/ ۱۰۱۴).

۱۶۶۷- که‌سانی که‌خودای گه‌وره به‌هوی خزمه‌تی قورنانه‌وه، پله‌ی و پایه‌یان به‌رزده‌کاته‌وه. (۱۸۸۸-۱۸۹۰)

باب: من یرفع بالقرآن

۲۱۰۲- عَنْ عَامِرِ بْنِ وَائِلَةَ أَنَّ نَافِعَ بْنَ عَبْدِ الْحَارِثِ لَقِيَ عُمَرَ بِعُسْفَانَ وَكَانَ عُمَرُ يَسْتَعْمِلُهُ عَلَى مَكَّةَ فَقَالَ مَنْ اسْتَعْمَلْتَ عَلَى أَهْلِ الْوَادِي فَقَالَ ابْنُ أَبِزَى. قَالَ: وَمَنِ ابْنُ أَبِزَى؟ قَالَ مَوْلَى مِنْ مَوَالِينَا. قَالَ: فَاسْتَخْلَفْتَ عَلَيْهِمْ مَوْلَى؟ قَالَ: إِنَّهُ قَارِئٌ لِكِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ وَإِنَّهُ عَالِمٌ بِالْفَرَائِضِ. قَالَ عُمَرُ: أَمَا إِنَّ نَبِيَّكُمْ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَدْ قَالَ: «إِنَّ اللَّهَ يَرْفَعُ بِهَذَا الْكِتَابِ أَقْوَامًا وَيَضَعُ بِهِ الْآخَرِينَ». (الحديث ۱۸۹۴ = ۱۸۶۷ فم):

عامیری کوپی وائیله فه‌رمووی: نافیعی کوپی عه‌بدو له‌جاریت، له‌عوسفان گه‌یشت به‌عومه‌ری کوپی خه‌طاب، که‌ نافیع کارمه‌ندی عومه‌ر بوو، له‌سه‌ر شاری مه‌ککه له‌وکاته‌دا، عومه‌ر به‌نافیعی فه‌رموو: ئه‌ی نافیع له‌جیی خۆت کیت داناه به‌سه‌ره‌کشاری مه‌ککه، کاتی هاتیت بوئیره؟

فه‌رمووی: عه‌بدو ره‌حمانی کوپی ئه‌بزام داناه له‌شوینی خۆم، عومه‌ر فه‌رمووی: عه‌بدو ره‌حمانی کوپی ئه‌بزا کییه‌ وا من نایناسم؟ نافیع فه‌رمووی: دو‌ستیکی ئازاد کراوی بنه‌ماله‌ی ئیمه‌یه. عومه‌ر فه‌رمووی: به‌نده‌یه‌کی ئازاد کراوت کردوو به‌سه‌رو‌کشار، به‌سه‌ر دانیش‌توانی مه‌ککه‌وه، که‌زوربه‌یان خانه‌دان و بنه‌ماله‌ی ناودارن، واته: چۆن کۆنه به‌نده‌یی ده‌ست ده‌دا بو‌سه‌رو‌کی شاره‌وانی شاری، که‌زوربه‌ی خه‌لکه‌که‌ی خانه‌دان و به‌گژاده‌و پشتاو پشت ئازادو سه‌ربه‌ست بن؟

نافیع فه‌رمووی: ئه‌ی فه‌رمان‌ره‌وای موسو‌لمانان؟ من له‌به‌رئهم دوو ره‌وشته باشه ئه‌و کۆنه‌به‌نده‌یه‌م کردوو، به‌ سه‌رو‌کی شاری مه‌ککه، چونکه‌ یه‌که‌م

قورئانخوینیکی چاکه و نامه‌ی خودای گهوره و سه‌روه‌ری به‌باشی خویندوه، دووه‌میش فهرائیززانیکی چاکه و زانستی که له‌پور دابه‌شکردن به‌جوانی ده‌زانی. عومه‌ریش (هم‌زاد ده‌ممتی خودا له‌مهموویان بی) فهرمووی: ده‌ی کارئ بشت کردوه، چونکه موحه‌مه‌ده‌ی پیغه‌مبه‌رمان (دروودی خوی له‌سه‌ربن) ده‌فهرمووی: به‌بیگومان که خودای گهوره و سه‌روه‌ر، کومه‌لانی خه‌لک، به‌هوی خزمه‌تی ئه‌م قورئانه‌وه، که نامه‌ی خودایه، پایه و پله‌یان له‌هه‌ردوو جیهان دا به‌رزده‌کاته‌وه، وه‌هه‌روه‌ها پله و پایه‌ی کومه‌لانی خه‌لکی تر، به‌هوی بی خزمه‌تی یان بو ئه‌م قورئانه‌ نزم و نه‌وی ده‌کاته‌وه؟. (ریاض ۳/ ز ۱۸۰ ژ ۹۹۶).

۱۶۶۸- باسی گهوره‌یی فیرکردنی قورئان (۱۸۶۹-۱۸۷۰)

باب: فضل تعلیم القرآن

۲۱۰۳- عَنْ عُقْبَةَ بْنِ عَامِرٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ خَرَجَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَنَحْنُ فِي الصُّفَّةِ فَقَالَ « أَيْكُمْ يُحِبُّ أَنْ يَغْدُوَ كُلَّ يَوْمٍ إِلَى بُطْحَانَ أَوْ إِلَى الْعَقِيقِ فَيَأْتِيَ مِنْهُ بِنَاقَتَيْنِ كَوْمَاوَيْنِ فِي غَيْرِ إِيْمٍ وَلَا قَطْعِ رَحِمٍ؟ ». فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ كُنَّا نَحِبُّ ذَلِكَ. قَالَ: « أَفَلَا يَغْدُو أَحَدُكُمْ إِلَى الْمَسْجِدِ فَيَعْلَمُ أَوْ يَقْرَأُ آيَتَيْنِ مِنْ كِتَابِ اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ خَيْرٌ لَهُ مِنْ نَاقَتَيْنِ وَثَلَاثِ خَيْرٌ لَهُ مِنْ ثَلَاثٍ وَأَرْبَعٍ خَيْرٌ لَهُ مِنْ أَرْبَعٍ وَمِنْ أَعْدَادِهِنَّ مِنَ الْإِبِلِ ». (الحدیث ۱۸۷۰ شیخا = ۱۸۴۲ فم = فتح الملهم).

عوقبه‌ی کوپی عامیر (هم‌زاد خوی لسی بی) فهرمووی: ئیمه له‌صوفه‌ بووین، که‌سه‌کۆیی بوو له‌ژیر ساباتیکا، له‌مزگه‌وته‌که‌ی مه‌دینه‌ بوو، میوانخانه‌ی هه‌ژاران بوو.

پیغه‌مبه‌ر (دروودی خوی له‌سه‌ربن) هات بو‌ناومان، فهرمووی: کامتان چه‌زده‌که‌ن که‌هه‌موو روژی بچن بو‌شیوی بو‌طحان، یا برون بو‌ شیوی عه‌قیق، وه‌له‌وی دوو و شتری مینگه‌ی دووگ قه‌وی به‌ینه‌وه‌ بو‌خوتان، به‌بی ئه‌وه‌ی که‌به‌هوی ئه‌وه‌وه

تووشى تاوانى بىن لەلەي خودا، يا تووشى دڭرەنجاندىنى كەسوكارتان بىن و پەيوەندىي خىزمەتەي بېسىن؟.

گوتمان: قوربان! ئەي پىغەمبەرى خودا! ھەموومان ھەز لەدەستكەوتى و اباش دەكەين، كى بى ھەز لەخىر و بىرى و انەكات! ھەرمووى (دروودى خوای لەسەربىن): دەسا ھەريەكى لەئىو، ھەر رۆژى بچىت بۆ مزگەوت، لەوئ دوو ئايەت لەقورئان فىربىي، كەنامەي خوداي تەوانا و مەزن و شكۆمەندە، ئەو لەدو و شتر باشترە بۆي! وەسئ ئايەت فىربىي لەسئ و شتر باشترە بۆي، ھەروا چوار ئايەت لە چوار و شتر باشترە بۆي، ئىتر ھەروا بزمىرە، زياترى فىربوونى ئايەت لەزياترى دەسكەوتنى و شتر باشترە.

روونكر دىنەو:

١. صوففە سەكۆيەكى گەورە بوو، لەلەي پىشتى مزگەوتەكەي پىغەمبەرەو بوو، لەمەدىنە لەسەرەتاو جىگەي ھەوانەو ھى كۆچكارە ھەزارمەكان بوو كە ژمارەيان لەدەورى ھەشتا كەس دا بوو، بەرە بەرە بوو بەمىوانخانەي ميانانى ئىسلام، كەبى ژن و مالى و منال بوون و سەلتەزەلام بوون، ژمارەيان جار بەجارى دەگەيشتە دووسەد كەس، گەلى جارىش دەچوون بۆغەزا، يا پىغەمبەر (دروودى خوای لەسەربىن) دەيناردن بەم لاو بەولادا، ھەتا موسوئلمانان فىرى قورئان بكەن، ژمارەيان كەم دەبوو.

٢. بوطحان ناوى شىويكە لەمەدىنە، لەبەريانى و پۆرى پىي دەلئىن بوطحان چونكە (بطح) واتە: پەلى و پانيو پۆرىي.

٣. عەقيق شىويكە سى مىلى لەمەدىنەو دوورە، جىگە بازارى فروشتنى و شتر بوو.

باب: مثل من يقرأ القرآن ومن لا يقرؤه

ئەبومووساي ئەشعەرى (بەزاي خۇاي لى بىن) فەرمووى: خۆشەويست (دروودى خۇاي لەسەربىن)

دەفەرموى: ويىنەي ئەو موسولمانەي كەقورئان دەخوينى و لەهەمان كاتا كارى پىدەكا وەك لىمۆ وايە، هەم بۆنى خۆشەو هەم تامى خۆشە، ويىنەي ئەو موسولمانەي كە قورئان زۆر نەخوينى بەلام كارى پى بكا، وەك خورما وايە، هەرچەند بۆى نىيە بەلام تامى خۆشە، ويىنەي پياوى دوو پرووى قورئانخوين وەك رېحانە وايە، هەرچەند بۆنى خۆشە بەلام تامى تالە! ويىنەي دوو پرووى قورئان نەخوينىش وەك گووزالک وايە، بۆنى خۆشى نىيەو تامىشى تال و ناخۆشە). (تاج/۴ ز/۷۶ ژ/۳۵۹۲ – گەورمى قورئان) + (رياضى الصالحين/۳ ز/۱۸۰ ژ/۹۹۵).

روونکردنه‌وه:

۱. ئوتروجه ميديه كه له جوړی ليمۆيه، له عه ره بى ره شوکی دا پيى ده ليئى (الكباد).
۲. ئەم فەرموودمى به لگه يه له سه رئه وه، كه زه ربوله ئهل، بۆ تيگه يشتنى ته واو له بابيه ته كه كارى په سه نده، وه موسو ئلمانان پايه به رزو پايه نزميان هه يه، وه هه لگرانى قورئان خاومنى پله و پايه ي بلندن له لای خودا.

١٦٧٠- پلهو پایهی کهسی قورنانی رهوانه و کهسی که نه رک ده کیشی بۆ

رهوانکردنی (١٨٥٧-١٨٦٠)

باب: فی الماهر بالقرآن والذي يشتد عليه

٢١٠٥- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «الْمَاهِرُ بِالْقُرْآنِ مَعَ السَّفَرَةِ الْكِرَامِ الْبَرَّةِ وَالَّذِي يَقْرَأُ الْقُرْآنَ وَيَتَتَعْتَعُ فِيهِ وَهُوَ عَلَيْهِ شَاقٌّ لَهُ أَجْرَانِ». (الحديث ١٨٥٩ شيحا = ١٨٢٩ فم = فتح الملهم. تجريد البخاري/ ٤ رقم/ ١٧١٣ = ٤٩٣٧ فتح الباري ل/ ٥١١. أبوداود. صلا/ ١٤٥٤. ترمذي. فضائل القرآن: ٢٩٠٤ ابن ماجه. أدب: ٣٧٧٩ تحفة الأشراف: ١٦١٠٢).

عائیشه ی هاوسهری پیڅه مبهه (دروودی خوادا له سهر پیڅه مبهه رو رهزای خودا لههه موو هاوهل و هاوسهره کانی) فهرمووی: خوښه ویست (دروودی خوی له سهری) دهفه رموی: نموونه ی ئه و قورئانخوینه ی که به رهوانی قورئانی له به ره و کارو رهفتاری پی دهکا، له پایه ی ئه و فریشته ریژدارو فروستاده و چاکه خوازانه دایه، که له جیهانی بالآو عالمی مه له کووتدا، سه ره رشتی قورئان دهکهن و په یامه کانی خودا دهینن بۆ خه لکان و خودا له م دوئیاهه دا باسیانی کردوه که دهفه رموی: {بأیدی سفره، کرام برزّه} (سوره عبس، ١٥-١٦).

واته: ئه م قورئانه له جیهانی بالآدا، و له دهستی کومه ئی فریشته ی فروستاده ی ریژداردا، که فهرمان به رو چاکه خوازن و زۆر به ریژو فه دروه سه ره رشتی دهکهن و ئه مینداری خودان له سهر سرووش و له کات و ساتی دیاریکراودا، نامه کانی خودا ده بهن بۆ پیڅه مبهه ران).

ئه و جا خوښه ویست (دروودی خوی له سهری) فهرمووی: وه ئه و که سه شی که خه ریکه دهیخوینی و به گران بوی له بهر دهگری و له کاتی خویندن و دهر کردنه وه دا، زمانی پیوه ی ته ته له دهکا، ئه م جوړه که سه شیش له باتی یه ک پاداش دوپاداشیان بۆ هه یه. (تاج/ ٤ ز/ ٧٦ ل/ ٥ چ/ ٤ ژ/ ٣٥٩١ + ریاض/ ٣ ژ/ ١٨٠ ژ/ ٩٩٤ چ/ ٢).

١٦٧١- له کاتی خویندنی قورئان دا فریشته ی ره حمهت داده بارین (١٨٥٣-١٨٥٦)

باب: تنزل السکینه لقراءة القرآن

٢١٠٦- عَنِ الْبَرَاءِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كَانَ رَجُلٌ يَقْرَأُ سُورَةَ الْكَهْفِ وَعِنْدَهُ فَرَسٌ مَرْبُوطٌ بِشَظْطَيْنِ فَتَغَشَّتْهُ سَحَابَةٌ فَجَعَلَتْ تَدُورُ وَتَدْنُو وَجَعَلَ فَرَسُهُ يَنْفِرُ مِنْهَا فَلَمَّا أَصْبَحَ أَتَى النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَذَكَرَ ذَلِكَ لَهُ فَقَالَ « تِلْكَ السَّكِينَةُ تَنْزَلَتْ لِلْقُرْآنِ ». (الحديث ١٨٥٣ شيعا= ١٨٢٣ فم = فتح الملهم. تجريد البخاري بالكوردي ٤/ل ١٢٢ رقم/١٤٣٩=٣٦١٤، ٤٨٣٩، ٥٠١١. تحفة الأشراف/١٨٣٦).

بهرائی کورپی عازیب (رمزای خوی لی بی) فهرمووی: جاری پیاوی، که ئوسهیدی کورپی حوضهیر دهبی، سوورهتی که هف دهخوینی، لهوکاته دا ماینه که ی له لایا به دوو گوریس به سرا بووه، له کاتی قورئان خویندنه که دا په ئه هه وری ده دا به سه ریداو، دهیگریته ناوو ده ست ده کا به گر خواردن به ده وری داو لی ی نزیک ده بیته وه، ماینه که شی که ئه مه ده بین سلی لی ده کاو خوش خوش هه ل ده سله میته وه. جا بو به یانی هاته خرمه تی پیغه مبه ر، ئه مه ی گیراپیه وه بو ی، فهرمووی (دروودی خوی له سه ری): ئه وه ئارامی و فریشته ی ئاسایش بوون، له به ر خاتری قورئانه که داباریون، هه تا ئارامی و دنیایی په خشه وه بکه ن! (تاج/٤ ز/٨٠ ژ/٣٦٢٨ + ریاضی صالحین/٣ ز/١٨٠ ژ/٩٩٨ ل/٤٣ ج/٢) + (تجريد/٤ ژ/١٤٣٩ = ٣٦١٤).

روونکردنه وه:

به پیی رافه نامه (شه رحه) کان، ئه م به هرانه له م فهرمووده یه وهرده گیرین:

١. مروقی موسولمان دروسته فریشته ببین. (بروانه: تاج/٣ ز/٦٠ ژ/٢٩٧٧، ٢٩٧٨ - باسی پزیشکایه تی..).

٢. که وری ده ورکردنه وه ی قورئان و خویندنی.

٣. له کاتی خویندنی قورئان دا، به م بو نه پیروزمیه وه فریشته داده بارن و گو ی ده گرن له قورئانه که و ئاسایش و ره حمه ت و دنیایی په خشه وه ده که ن و پیت و فهرده باری. (بر: ته جرید/١ ژماره/١٥٩ = ٢١٦ فتح الباری، لاپه ره/١٧٢ ج/١).

٤. گوینگرتن له قورئان سوننه ته.

٥. فريشته چه ند جوړيكيان هه يه، وهك سه كينه و فريشته ي ړه حمه ت و فريشته ي سزاو فريشته ي سرووش و نيگا و... تاد.

٢١٠٧- عن أبي سعيد الخدري (رضي الله عنه): أَنَّ أَسِيدَ بْنَ حُضَيْرٍ بَيْنَمَا هُوَ لَيْلَةً يَقْرَأُ فِي مَرَبِدِهِ إِذْ جَاءَتْ فَرَسُهُ فَقَرَأَ ثُمَّ جَاءَتْ أُخْرَى فَقَرَأَ ثُمَّ جَاءَتْ أَيْضًا قَالَ أَسِيدٌ: فَخَشِيتُ أَنْ تَطَّأَ يَحْيَى فَقُمْتُ إِلَيْهَا فَإِذَا مِثْلُ الظِّلَّةِ فَوْقَ رَأْسِي فِيهَا أُمْتَالُ السُّرُجِ عَرَجَتْ فِي الْجَوْ حَتَّى مَا أَرَاهَا - قَالَ -: فَغَدَوْتُ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ بَيْنَمَا أَنَا الْبَارِحَةَ مِنْ جَوْفِ اللَّيْلِ أَقْرَأُ فِي مَرَبِدِي إِذْ جَاءَتْ فَرَسِي. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) « أَقْرِ ابْنَ حُضَيْرٍ ». قَالَ فَقَرَأْتُ ثُمَّ جَاءَتْ أَيْضًا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) « أَقْرِ ابْنَ حُضَيْرٍ ». قَالَ: فَقَرَأْتُ ثُمَّ جَاءَتْ أَيْضًا. فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): « أَقْرِ ابْنَ حُضَيْرٍ ». قَالَ: فَانْصَرَفْتُ. وَكَانَ يَحْيَى قَرِيبًا مِنْهَا خَشِيتُ أَنْ تَطَّأَهُ فَرَأَيْتُ مِثْلَ الظِّلَّةِ فِيهَا أُمْتَالُ السُّرُجِ عَرَجَتْ فِي الْجَوْ حَتَّى مَا أَرَاهَا فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): « تِلْكَ الْمَلَائِكَةُ كَأَنَّهُ تَسْتَمِعُ لَكَ وَلَوْ قَرَأْتَ لِأَصْبَحَتْ يَرَاهَا النَّاسُ مَا تَسْتَتِرُ مِنْهُمْ ». (الحديث ١٨٥٦ شيحا = ١٨٢٦ فم = فتح الملهم. تجريد البخاري بالكوردي = مختصر صحيح البخاري/ ٤ رقم: ١٧٣١ = ٥٠١٨. تحفة الأشراف/ ٤١٠٠).

ټه بو سه عيدي خودري (ږمزي خواي لي بي) فه رمووي: ټوسه يدي كوري حوضه ير (ږمزي خواي لي بي) فه رمووي: جاريكيان شهو بوو، له مشتاخ (مربدي خورما كه ما، سووره تي به قه ږه م ده خویند، ټه سپه كه م له لا ما، به دوو گوري سي دريژ به ستر ابووه، له پريكا ټه سپه كه م ږاچه ني و هه ل سله مييه وه، ټيتر منيش كه مي بي دهنك بووم، ټه سپه كه يش بي دهنك بوو، وه داسه كنا، كه من دهستم كرده وه به قورئان خویندن، ديسان ټه سپه كه ږاچه له كييه وه، كه من بي دهنك بوومه وه وهستم هه لگرت، ديسان ټه سپه كه يش هيمن بوويه وه، هه تا چه ند جاري ټه م كاره دووباره بوويه وه، ټيتر دهستم له قورئان خویندنه كه م هه لگرت.

ئوسەيد فەرمووی: یەحیای کورپیشم منال بوو، لەماینەکەووە نزیک بوو، ترسام ئەگەر ئەم حالەتە بەردەوام بێ، ئەسپەکە کورپەکەم بشیڵی، لەبەرئەووە یەحیام راکیشاو دوورم خستەووە لەئەسپەکەووە، کەسەرم هەلپری واشتی وەك کاژە هەوور لەپاسەرم وا بەئاسمانەووە، هەرته مەشکرد هەتا دوورکەوتەووە لەبەرچاوم ون بوو، کاژە هەوورکە کەبەپاسەرمەووە بوو دەجووڵاو دەخولایەووە، چراگەلیکی درەخشانی تیدا بوو، بریتی بوون لەگیانگەلیکی نوورانی ناسک و رووناك، بەرەبەرە بەرزەووە بوون بۆ حەوا، تانەمان لەبەرچاوا!

فەرمووی: جا بۆبەیانێ چووم بۆ خزمەتی پیغەمبەر و ئەم داستانەم عەرزیکرد. ئەو پیغەمبەری خودا! ئەم شەو، لەجەرگە شەودا لەناوجیگە خەرمانی خورماکەم دا، قورئانم دەخویند، کەچی لەنکاودا ئەسپەکەم راجەلەکی. خوشەویست (دروودی خۆی لەسەربێ) فەرمووی: ئەو کورپی حوضەیر! دەبوو بتخویندبايە. منیش عەرزیم کرد: ئەو پیغەمبەری خودا! مەترسی ئەووم هەبوو، کە ئەسپەکە یەحیای کورم بشیڵی، چونکە لەنزیکیەووە بوو، لەبەرئەووە چووم بەلای یەحیاووە، دیسان پیغەمبەر (دروودی خۆی لەسەربێ) فەرمووی: ئەو کورپی حوضەیر! دەبوو بتخویندبايە، هەتا لەپیت و فەری دابەزینی فریشتە ی رحمت زیاتر بەشدار بوویتایە!

جا چەند جارێ پیغەمبەر (دروودی خۆی لەسەربێ) چەند جارێ وەهای فەرموو، منیش هەروەها وەلامم داوەووە، هەتا دواجار عەرزیمکرد، ئەو پیغەمبەری خودا! بۆیە دەستم لەقورئان خویندەنەکەم هەلگرت، چونکە چووم بەلای یەحیای کورمەووە. مەبادا ببێ بەژیر پێی ئەسپەکەووە، چونکە زۆر نزیک بوو لێیەووە، جالەو کاتەدا چراخانیکم لەناو کاژە هەووریکا بینی، بەحەواوە بوو، بەرە بەرە بەرزەووە بوو بۆئاسمان، هەتا تەواو دوورکەوتەووە لەبەرچاوم نەما. جا خوشەویست (دروودی خۆی لەسەربێ) فەرمووی: ئایا دەزانی ئەووەچی بوو؟ گوتم: نە، فەرمووی: ئەوانە فریشتە بوون، بۆ گویگرتن لەقورئانخویندەنەکە ی تۆ نزیکبوونەتەووە، گویان لەدەنگە

خۆشەكەى تۆ گرتووه، ئەگەر تۆ بەردەوام بوويتايە لەسەر قورئانخویندەكەت، بەيانى بەبى پەردە خەلكان، بەچاوى خۆيان تەماشای ئەو پۆلە فریشتەیان دەکرد، لەسەرئەو حالەتەى كە گوڤيان لەدەنگى تۆ گرتبوو، وەخۆيان لەوان نەدەشاردەوه!.

(تاج/ ۴/ ز ۸۰/ ژ ۳۶۲۸ + رياض الصالحين/ ۳/ ل ۴۳/ ژ ۹۹۸/ ج ۲/ + تجريد/ ۴/ ژمارە/ ۱۴۳۹ = ۳۶۱۴، ۴۸۳۹، ۵۰۱۱).

روونکردنەوه:

پەكەم: ئەم بەهرانە لەم فەرموودەى وەردەگیرىن:

۱. ئوسەيد دەنگى زۆر خوشبووه، هاوێلى پيڤەمبەر بووه.
۲. لەناو يارانى پيڤەمبەردا، كەرامات رووى داوه، بپروانه: ئەم شوپيانە: تەجريدى بوخارى، ژمارە/ ۳۰، ۴۹، ۶۶، ۷۵، ۸۳، ۸۹، ۹۷، ۱۱۷، ۲۸۵، ۳۴۹، ۴۳۴، ۴۱۹).
۳. موسولمانى خواناس فریشتە دەبينى: (بپ: ژمارە/ ۱۴۴۴ تەجريد) + (بپروانه: ژمارە/ ۲۱۰۶ لەپيشهوه).
۴. ئاژەل و ولاخ و وەلس فریشتە دەبينن. (بپ: ژمارە/ ۱۵۰۷ تەجريد) لەگيرانهوهيهكى بوخارى دا: (وَالْإِلَى جَانِبِهِ حِصَانٌ) ديارە كە حيسان ئەسپى رەسەنى چاكە.
۵. قورئانخویندن بەدەنگى خوش، لەگەل صەلاح و تەقوادا، ريخوشكەرە بو خيرو بيرو بيت و فەرى زۆر، وەك دابارىنى سەكینه و ديتنى فریشتە و رۆشنبوونهوى دل و دەروون و چاو و گەيشتن بەپاىه و وىلايهتى شەرى. (بپ: ۱۴۹۲ تەجريدى بوخارى بەكوردى).
۶. لەفەرموودەى ساخ دا، كۆمەللى بەلگەى رۆشن و فەرموودەى ساخ هەيه، ئەم جوړە بابەتە دەسەلینى، بيجگە لە مرووف و فریشتە و جنۆكە و پەرى و شەياتینى، شتگەلى تريس هەستيان هەيه، قسەدەكەن، لەشت تىدەگەن، دەروون، تەسبيحات دەكەن، وەك تەسبيحاتى خۇراك و دارو بەردو قسەكردنى ئاژەل و

تىگەيشتىيان لەزۇرشت، تەنەنەت گريان و پېكەننىشىيان لى روودەدات. (بىر: تاج/۳ ز/۱۰۷ ژ/۳۱۸۱ + ز/۱۰۹ ژ/۳۱۸۳، ۳۱۸۴ + تاج/۳ ز/۱۱۰ ژ/۳۱۸۵ + تەجرىدى بوخارى/۴ ژ/۱۶۹۷ = ۴۸۴۸، ۴۸۵۰، ۱۴۴۹ فتح البارى + ۱۶۹۸ = ۴۸۴۸، ۴۸۴۹ + پوختەي صەحىحى موسلىم، ژمارە/۱۵۲۸ = ۵۸۹۸ صحيح مسلم بشرح النووى + ژمارە/۱۵۳۸ = ۷۴۳۷ شرح النووى + ژمارە/۱۵۴۲ = ۵۶۶۹ شرح النووى + پوختەي صەحىحى موسلىم، ژمارە/۱۶۲۴ = ۶۱۲۳ شرح النووى + ژمارە/۱۶۲۴ = ۶۱۵۴ + ژمارە/۱۶۴۶ = ۶۱۹۸ ترقىم شىخ خەلىل مامون شىخا لصحىح مسلم بشرح الإمام النووى + ۱۶۶۸ = ۶۲۵۴ + ژمارە/۱۶۷۶ = ۶۲۶۵ + ۱۶۹۷ = ۶۲۰۵ شرح النووى).

دووم: ئوسەيدى كۆرى حوزەير (پەزى خۇاى لى يى) يەككە لەگەورە ھاۋەلانى پېغەمبەر (دروودى خۇاى لەسەربىن). باۋكى ئوسەيد (واتە: حوزەير) پياۋيىكى سوارچاك بوو، سەرۋكى ھۆزى ئەوس بوو، بەموسولمانى مردوۋە، لەرۋژى ھەراى بوغات دا، خۇى سەرۋكى ھۆزەكەى بوو، بۇ ھەۋال سەبارەت بەرۋژى بوغات بېروانە: تەجرىدى بوخارى بەرگى چوارەم، ژمارە/۱۴۸۱ = ۳۷۷۷، ۳۸۴۶، ۳۹۳۰ فتح البارى + تاج/۳ ز/۹۲، ۹۳، ۹۴ لەژمارە (۲۱۳۷) ۋە ھەتا ژمارە (۲۱۴۲).

ئوسەيد يەككە لەموسولمانە ھەرە پېشىنەكان، لەشەۋى پەيمانى بەيەتولەقەبەى دووم دا، يەكك بوو لەنەقىبەكان، لەسەردەستى موصەبى كۆرى عومەيردا ئىسلام بوو، لەكاتى بەستنى پەيمانى برايەتى دا، پېغەمبەر (دروودى خۇاى لەسەربىن) داينا بەبراي زەيدى كۆرى خارىتە.

لەرۋژى ھەراى ئوحددا، كە موسولمانان پىشتى پېغەمبەريان چۆل كىرد، ئەۋ لەخزمەتى دا مايەۋە خۇگربو، ۋە ھەۋت بىرىنى لەۋ شەرەدا لى كرا، ئەۋەندە ئازاۋ نەبەرد بوو، كۆمەللى فەرموودەى ھەيە لەصەحىح دا.

ئوسەيد پياۋيىكى ژىرى ھۆشمەندى كاملى خاۋەن راۋ بۇچوون بوو، پياۋيىكى زۆر دەنگ خۇش بوو، لەشەۋدا بەدەنگىكى خۇش لەشەۋ نوپۇدا قورئانىكى زۆرى بەدەنگى بەرز دەخوئىند، جارى ۋا دەبوو، سوورەتى بەقەرەى بەتەۋاۋى دەخوئىند،

بەپىيى ئەم فەرموودەيە فريشته دەھاتنە خزمەتى و گوپيان لەدەنگە خوشەكەي دەگرت، لەكاتى قورئانخويندن دا.

لەسەردەمى جىنشيني پيشەوا عومەردا، حەزرەتى ئوسەيد (پەزى خەلىق لى بىن) فەرمانى حەقى بەجىيەناو مەرگ بوو بەميوانى و بەمردنى خودا مرد، لەمانگى كۆلە مانگ دا لەسالى بىستى كۆچى دا، ئىمامى عومەر نوپىزى لەسەر تەرمەكەي كرد.

بەفەرمانى ئىمامى عومەر، دوو ريز لەنەوەي بەنى ئەشەهل، كە ئوسەيد لەوبەرە بابە بوو، هەليان گرت هەتا گۆرستانى بەقىع و لەوئى بەخاكيان سپارد، راسپىرى بۆ عومەر نوسىبوو، عومەر تەماشاي راسپىرىنامەكەي كرد، چوار هەزار لىرەي زىر قەرزار بوو، رەزە خورماي لەمەدينە هەبوو، عومەر فرۆشتنى و قەرزەكەي سەرى دايەوە لىي، دەلىن: ئىمامى عومەر خۆيشى چووتە زىر تەرمەكەي، كاتى دەيبەن بۆگۆرستان.

لەرياض صالحين دا، دەفەرموى:

ئەنەس (پەزى خەلىق لى بىن) دەفەرموى: ئوسەيدى كۆرپى حوضەيرو عەبىبادى كۆرپى بيشر (پەزى خەلىق لى بىن) شەوئى لەخزمەت پىغەمبەردا دەبن، هەتا شەو درەنگ دەبى، كەلە لاي پىغەمبەر (دروودى خەلىق لەسەربىن) دەردەچن و بەرەوماى دەگەرپنەو، هەركەسەيان سەرودار دەستيان بەدەستەو دەبى، ئىتەر بەفەرمانى خودا، لەرپىگا داردەستى يەككىيان دەبى بەچراو رۆشنايى يان بۆدەكاو، لەبەر شەوقەكەي دەرپۆن هەتا رىگەيان لەيەكتر جيا دەبىتەو، ئەوجا داردەستى ئەوى تريان دەبى بەچراو، رۆشنايى دەكا بۆى ئىتەر هەريەكەيان لەبەر شەوقى داردەستى خۆي دەرپا، هەتا دەگاتەو مالى خۆي. ئىمامى بوخارى (پەجمەتى خوداي لى بىن) گىراپويەتەو. (رياض ۳/ ز: ۲۵۳، ۱۵۰۸/ + (تاج/ ۳/ ز ۱/ ژ ۳۲۲۵) + (تاج/ ۳/ ز ۴۶/ ژ ۳۴۷۰).

سەيەم: بۆنەوەي كەبەباشى بزائين كەخەوارىق و كەرامات لەناو هاوولانى پىغەمبەردا، چەندە زۆر بوو، بەپىچەوانەي ئەو قەسەئۆكەو كە گوايە كەرامەت،

لهناو یاران و هاوړپیانې پیغهمبهردا کهم بووه، بهم مه بهسته ئاماژه ده که یېن بوئهم شوینانه:

ته جریدی بوخاری بهرگی یه کهم: ژماره/٤٣، ٨٩، ٩٠، ١٢٦، ١٥٩، ١٦٣، ٢٢٠، ٢٤٠، ٢٦٩، ٢٧١، ٢٨٥، ٣١٥، ٤٦٨، ٤٧٩، ٥٥٤، ٥٧٧، ٥٧٩. بهرگی دووهم: ژماره/٦٠٩، ٦١٧، ٦٣٨، ٦٥٤، ٦٦٣، ٧٢١، ٧٥٠، ٧٥٥، ٧٨٨، ٩٣١. بهرگی سییه م: ژماره/١٠٤٧، ١٠٦٣، ١١١١، ١١٧٣، ١٢٠٠، ١٢٠٦، ١٣٥٠، ١٤٤٤، ١٤٧٣، ١٥١٣.

١٦٧٢- **حه سوودی (بهواتا خوژگه) له دووشتا په سنده (١٨٩١-١٨٩٥)**

باب: لا حسد إلا في اثنتين

٢١٠٨- عن سالم عن أبيه (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) عن النبي (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قال: « لَا حَسَدَ إِلَّا فِي اثْنَتَيْنِ: رَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ الْقُرْآنَ ، فَهُوَ يَقُومُ بِهِ آتَاءَ اللَّيْلِ وَأَنَا النَّهَارِ، وَرَجُلٌ آتَاهُ اللَّهُ مَالًا فَهُوَ يُنْفِقُهُ فِي آتَاءِ اللَّيْلِ وَأَنَا النَّهَارِ. (الحديث ١٨٩١ = ١٨٦٣ فم تجريد البخاري/٤ رقم ١٧٣٢ = ٥٠٢٦، ٧٢٣٢، ٧٥٢٨. ترمذي. بر وصلة: ١٩٣٦. ابن ماجه: زهد: ٤٢٠٩ تحفة الأشراف/٦٨١٥).

سالم فهرمووی: باوکم عهبدو لای کوری عومهری کوری خه طاب (رهحمه تی خودای لی بی) فهرمووی: خوښه ویست (دروودی خوی له سهری) فهرمووی: هه سوودی و به خیلی (بهواتا خوژگه پی بردن) به کهس دروست نییه، بهم دوو کهسه نه بی: یه کهم: پیاوئ خودا فیری قورئانی کردبی و ئهم خه لاتمه مه زنه ی پی به خشیبی، ئه ویش دریغی لی نه کاو به شه و بهروژ پی هه لده ستی و کارو رهفتی پی ده کاو دهوری ده کاته وهو له نویژو شهو نویژ دا دهیخوینی.

دووهم: به پیاوئ که خودا مالی رهحمه تی پی ببه خشی، ئه ویش دریغی لی نه کاو، به راستو به چه پا، به شهو و بهروژ خیرو چاکه ی لی بکا. (ریاض صالحین/٢ ز/٦٤ ژ/٥٧٢ + تاج/١ ز/١٥ ژ/١١٤ چ/٤) + (ریاض/٣ ز/١٨٠ ژ/٩٩٧) + (تجريد/١ ز/٦٥ = (٧٣).

روونكر دىنەھ:

۱- وشەى (پىاو) و وشەى (فېركردن) و ھەروھەا وشەى (مال) ئەم وشانە لەم جوړە شوینانەدا بۆقەيدىنن، بەلكوو بۆ نمونەن، چونكە ئەگەر قەيدو مەرج بن، دەبى برپارى خۆزگە پيخواستن، ھەربەپىاو دروست بى و ھەربۆ ماليش دروست بى، بەلام چونكە قەيدىنن، خۆزگە بەژنى قورئانپەرورەريش، چ لەلايەنى ژنەود، چ لەلايەنى پىاووودە دروستەو رەوايەو كاريكى پەسەنديشە، ھەروھەا ئەگەر كەسى خۆزگە بەئىمامى بوخارى، يا بەئىمامى موسليم بخوارزى، لەو پروودەو كە خرمەتيكى گەورەى سوننەتى پيغەمبەريانكردوودە جيگەى خۆپەتى، وەھەر وەھا كەسى خۆزگە بەموسولمانى بخوازى لەسەرئەودە كە مروقىكى دل ئالوودەى مزگەوتە، ياشەو نوپژيكي جوان دەكا، يا رۆژووگريكي باشە، يا ھاوسايەكى پاك و پيرۆزە، يادووكاندريكي حەقانى و حەلألخوازو مامەئە خوڤە، يا مەلايەكى چاكە، كاري پەسەندە.

بەلام ئەودەندە ھەيە: (ھەميشە نموونە باسكراوھەكان، ھەميشە لەپيشى پيشەودەن لەوباسەدا، كەواتە: خۆزگە بەقورئانخوينى باش، سەرگوئى ئەم بابەتەيە، ھەروەك خۆزگە خواستن بەپىاوى خواپيداوى سەخى نموونەى بالائى ئەم بابەتەيە). (تاج/ ۱/ ز/ ۱۲/ ژ/ ۹۱ - ئادەمىزاد لەسەر نيازى باشى...) + (رياض الصالحين/ ۳/ ز/ ۱۸۰/ ژ/ ۹۹۸).

۱۶۲۳- فەرمانكردن بەسەرپەرشتى قورئان و دەوركردنەودەى بەزۆرىي

(۱۸۳۴-۱۸۴۱)

باب: الأمر بتعاهد القرآن بكثرة التلاوة

۲۱۰۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُمَرَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ « إِنَّمَا مَثَلُ صَاحِبِ الْقُرْآنِ كَمَثَلِ الْإِبِلِ الْمُعَقَّلَةِ إِنْ عَاهَدَ عَلَيْهَا أَمْسَكَهَا وَإِنْ أَطْلَقَهَا ذَهَبَتْ ». (الحديث ۱۸۳۶ = ۱۸۰۶ فم. تجريد البخاري بالكوردي ۴/ رقم ۱۷۳۴ = ۵۰۳۱ فتح الباري).

عەبدوللای كورپى عومەر (پەزىلەتلىك خەلىپە ئىبنى) فەرەمۇوى: پەيغەمبەر (دروودى خەلىپە لەسەربىن)

فەرەمۇوى: نەمۇنەنى قورئانخوین، وەك نەمۇنەنى خاوەن وشتى مەپەندىگراو وایە، چۆن ئەو ئەگەر سەرەمۇكارى وشتەكەى بکا، ئەوا وشتەكەى بۆ دەمىنى، بەلام ئەگەر بەرەلای بکا، ئەوا وشتەكە بەلەسەدەبى و لەدەستى دەردەچى، قورئانىش ھەرودەھا، ئەگەر خاوەنەكەى خەرىكى بى و چاودىرى بکا، ئەوا لەبەرى دەمىنى بەرەوانى، دەنا بەرەبەرە لەبىرى دەچىتەووە لەبەرى نامىنى. (رياض الصالحين/ ۳ ز/ ۱۸۱ ژ/ ۱۰۰۳) + (تاج/ ۴ ز/ ۷۷ ژ/ ۳۶۰۷).

۲۱۱۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «بِئْسَ مَا لَأَحَدِهِمْ يَقُولُ: نَسِيتُ آيَةَ كَيْتَ وَكَيْتَ بَلْ هُوَ نَسَى، اسْتَذْكِرُوا الْقُرْآنَ فَلَهُمْ أَشَدُّ تَفْصِيًا مِنْ صُدُورِ الرِّجَالِ مِنَ النِّعَمِ بِعُقُلِهَا». (الحديث ۱۸۳۸ = ۱۸۰۸ فم. تجريد البخاري/ ۴ رقم/ ۱۷۳۵ = ۵۰۳۹، فتح الباري. ترمذي قراءات: ۲۹۴۲. نسائي. افتتاح: ۹۴۲. تحفة الأشراف/ ۹۲۹۵).

عەبدوللای كورپى مەسعود (پەزىلەتلىك خەلىپە ئىبنى) فەرەمۇوى: خۆشەويست (دروودى خەلىپە لەسەربىن)

دەفەرەمۇوى: چەندە خراب و ناشىرىنە بۆ ئادەمىزاد كەبلى: من ئەو ئايەتە، يا ئەو سوورەتەم لەبىر چۆتەووە، بەلكوو ئەو چارەنووسى خوداىى لە بىرى بردۆتەووە، كەوابوو بابلى: فیسارە ئايەتەم، يا فیسارە سوورەتەم، لەبىر براووتەووە!

دەى ھەمىشە دەورى قورئان بکەنەووە بىكەن بەویردى سەرزمانتان و پىشەى ھەمىشەتان، ئەگىنا چۆن وشترو مالات كەلەپەت بەربوون، ئەگەر چاودىرى نەكرىن، بەرە بەرە كۆوى و بەلەسە دەبن و ئىتر زەوت ناکرىن، قورئانىش ئاوا، بگرە خىرا تریش لەسىنگى قورئان خوینەكان ئااشنا دەبى، ئەگەر بۆتو سەرو مەر دەورى نەكریتەووە. (تاج/ ۴ ز/ ۷۷ ژ/ ۳۶۰۹) + (رياض/ ۳ ز/ ۱۸۰ ز/ ۱۰۰۳).

١٦٧٤- قورئانخويندن بە دەنگى خوڤ (١٨٤٢-١٨٥٢)

باب: تحسين الصوت بقراءة القرآن

٢١١١- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّهُ سَمِعَ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ: « مَا أَذِنَ اللَّهُ لشيءٍ مَا أَذِنَ لِنَبِيٍّ حَسَنَ الصَّوْتِ بِالْقُرْآنِ يَجْهَرُ بِهِ ». (الحديث ١٨٤٤ = ١٨١٤ ف.م. بخاري. توحيد: ٧٥٤٤، أبوداود. صلاة: ١٤٧٢ تحفة/١٤٩٩٧).

ئەبۇھورەيرە (پەزەي خۇي لى بىن) فەرەمۇوى: خۆشەويست (دروودى خۇي لەسەرىي) فەرەمۇوى: خودا لەهەيچ شتئ ئاوا بەحوسنى رەزا گوى ناگرئ، وەك گوى دەگرئ لەپيغەمبەرىكى دەنگخۆش، كەبەئاوازى خۆش و بەمەقامى جوان، قورئان بخوينئ و بەشەوقەو دەنگى لى هەلپرى. (رياض صالحين ٣/ ١٨٢ ز/ ١٠٠٤ + تاج/ ٤ ز/ ٧٨ ز/ ٣٦١٧).

٢١١٢- عَنْ أَبِي بُرْدَةَ عَنْ أَبِي مُوسَى قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لِأَبِي مُوسَى: « لَوْ رَأَيْتَنِي وَأَنَا أَسْتَمِعُ لِقِرَاءَتِكَ الْبَارِحَةَ لَقَدْ أُوتِيتَ مِزْمَارًا مِنْ مِزَامِيرِ آلِ دَاوُدَ ». (الحديث ١٨٤٩ شيحا = ١٨١٩ ف.م. تجريد البخاري بالكوردي = مختصر صحيح البخاري = الترجمة الكردية/المجلد الرابع الرقم: ١٧٣٨ = ٥٠٤٨ فتح الباري. تحفة الأشراف/ ٩١٠١).

ئەبۇبوردەي كورى ئەبو موساى ئەشەرى (پەجمەتى خوداى لى بىن) فەرەمۇوى: باوكم فەرەمۇوى: خۆشەويست (دروودى خۇي لەسەرىي) فەرەمۇوى پيىم: ئەي ئەبو موسا! خۆزگە ئەمشەو ئاگات لەمەن دەبوو، كەتۆ بەو دەنگە خۆشەت قورئانت دەخويند، چۆن بەدل و بەداو گويم لىت گرتبوو! شادمان دەبوى ئەي ئەبوموسا! بەراستى خوداى كەورە، دەنگ و ئاوازيكى خۆشى پى داويت، دەلييت دەنگ و ئاوازه خۆشەكەى داوود پيغەمبەرە (دروودى خۇي لەسەرىي). (رياض صالحين ٣/ ١٨٢ ز/ ١٠٠٥ + تاج/ ٣ ز/ ٦٣ ز/ ٣٥٣١ + تاج/ ٤ ز/ ٧٨ ز/ ٣٦١٥).

روونکردنه‌وه:

ئه‌بوداود ناوی حاریشی کوری ئه‌بومووسای ئه‌شعه‌رییه، باوکیشی ناوی عه‌بدووللای کوری قه‌یسه (بروانه: ژماره‌ ٢١) هه‌ندی ده‌فه‌رموون: ناوی عامیر بوو، هه‌ندی ده‌فه‌رموون: ناوی ئه‌بو بورده بوو، واته: ناوو که‌سناو (کونیه) که‌ی یه‌ک بووه. یه‌کئ بوو له‌فه‌قی و شاگرده‌ کانی ئه‌بومووسای باوکی، گیرانه‌وه‌ی زۆره، هاوته‌مه‌نی عوروه‌ی کوری زوبه‌یره، گیرانه‌وه‌ی لییه‌وه‌ ئه‌نجام داوه.

پیاویکی راستگۆی متمانه‌ پیکراو بوو، له‌پیاوانی شه‌ش په‌راوه‌ ناوداره‌کانی فه‌رمووده‌یه که ١- بوخاری ٢- موسلیم ٣- ئه‌بوداود ٤- ترمذی ٥- نسائی ٦- ئیبنوماجه.

قازی کووفه‌ بوو، ته‌مه‌نی درێژ بوو، کاتی ئه‌بومووسای باوکی میری سه‌ر به‌صره‌ بوو، له‌سه‌رده‌می عومه‌ردا، ئه‌بو بورده له‌دایک بوو. له‌ته‌مه‌نی هه‌شتاو هه‌ندا، له‌سائی سه‌دو چواری کوچی دا مردوووه. العجلی ده‌فه‌رموئ: له‌پاش مه‌رگی قازی شوره‌یح ئه‌بو بورده بوو به‌قازی کووفه، نووسه‌ره‌که‌ی سه‌عیدی کوری جوبه‌یر بوو.

١٦٧٥- خۆی‌دنی قورئان به‌سۆزو ئاوازه‌وه (١٨٤٢-١٨٥٢)

باب: الترجیع فی قراءة القرآن

٢١١٣- عَنْ مُعَاوِيَةَ بْنِ قُرَّةَ قَالَ سَمِعْتُ عَبْدَ اللَّهِ بْنَ مَغْفَلٍ الْمُزَنِيَّ يَقُولُ: قَرَأَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَامَ الْفَتْحِ فِي مَسِيرٍ لَهُ سُورَةُ الْفَتْحِ عَلَى رَاحِلَتِهِ فَرَجَعَ فِي قِرَائَتِهِ. قَالَ مُعَاوِيَةُ: لَوْلَا أَنِّي أَخَافُ أَنْ يَجْتَمَعَ عَلَى النَّاسِ لَحَكَيْتُ لَكُمْ قِرَاءَتَهُ. (الحديث ١٨٥٠ = ١٨٢٠ فم. تجرید ٤/ رقم: ١٥٨٦ = ٤٢٨١، ٤٨٣٥، ٥٠٣٤، ٧٥٤٠ تحفة الأشراف/ ٩٦٦٦).

موعاوییه‌ی کوری قوره (په‌حه‌متی خودای لئ بئ) فه‌رمووی: بیستم له‌ عه‌بدووللای کوری موغه‌فقه‌لی ئه‌ل-موزه‌نی (په‌زای خوای لئ بئ) ده‌یفه‌رموو له‌پروژی ئازادکردنی مه‌که‌دا، پیغه‌مبه‌رم بینی به‌پۆه، به‌سواری وشتره‌ مینگه‌که‌ی خوئی، سوورته‌ی فه‌تحي

دەخویند، لەکاتی خویندەگەدا، بە دەم روشتنەوه، دەنگی خۆی بەسۆزو بەئاوازەوه دەلەرانیوه، بەتێرو تەسەلی گۆی بەپیتەکان دەکرد.

موعاویەیی کۆری قوررە (رەحمەتی خودای لێ بێ) فەرمووی: دەتسرم خەڵک کە لەکەم لێ بکەن، ئەگینا ئیستا بەجوانی، لاسایی شیوەی قورئانخویندەگەیی عەبدوللای کۆری موغەففەلەم بۆدەکردنەوه وەك چۆن ئەو لاسایی شیوەی دەنگ لەرانەوهکەیی پیغەمبەری دەکردەوه. (تاج/ ٤/ ز ٧٨/ ژ ٣٦٦ - ئادابو دەستوورەکانی قورئانخویندن و دەورکردنەوهی).

١٦٧٦- لەشەودا خویندنی قورئان بە دەنگی بەرزو گۆی لیگرتنی (١٨٣٤-١٨٤١)

باب: الجهر بالقراءة باللیل والإستماع لها

٢١١٤- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا): أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): سَمِعَ رَجُلًا يَقْرَأُ مِنَ اللَّيْلِ فَقَالَ: «يَرْحَمُهُ اللَّهُ لَقَدْ أَذْكَرَنِي كَذَا وَكَذَا آيَةً كُنْتُ أَسْقِطُهَا مِنْ سُورَةِ كَذَا وَكَذَا». (الحديث ١٨٣٤ = ١٨٠٤ ف.م. تجريد البخاري ٣/ رقم: ١١٢٠ = ٢٦٥٥، ٥٠٣٧، ٥٠٣٨، ٥٠٤٢، ٦٣٣٥، ٥٠٣٨. أبوداود. صلاة: ١٣٣١ تحفة الأشراف: ١٦٨٠٧).

عائیشە هەوسەری پیغەمبەر (دروودی خودا لەسەر پیغەمبەر و پەزای خودا لەهەموو هەول و هەوسەرانێ بێ) فەرمووی: شەوێ پیغەمبەر (دروودی خۆی لەسەربێ) لەمائی مە بوو، خەریکی شەونویژ بوو، پیاویکیش لەناو مەزگەوتا، شەونویژی دەکردو قورئانی تیا دا دەخویند پیغەمبەر (دروودی خۆی لەسەربێ) گۆیی لە دەنگی قورئانخویندەگەیی بوو، لەمنی پرسى: ئەى عائیشە! ئەمە دەنگی عەبەبەدی کۆری بێشەر؟ گوتە: بەئێ، ئەوه دەنگی ئەوه، فەرمووی: رەحمەتی خودای لێ بێ، ئەم پیاوه فیسارە نایەتی لەفیسارە سوورەت یاد خستەوه، کە ئەو نایەتەم لەیاد برباویوه!. (تاج/ ٤/ ز ٧٧/ ژ ٣٦١٠).

۱۶۷۷- قورئان به ههوت شیوه خویندنه وهی جوان هاتۆته خواره وه (۱۸۹۶-۱۹۰۴)

باب: أنزل القرآن على سبعة أحرف

۲۱۱۵- عن عَمَرَ بْنِ الْخَطَّابِ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ - قَالَ: سَمِعْتُ هِشَامَ بْنَ حَكِيمِ بْنِ حِزَامٍ يَقْرَأُ سُورَةَ الْفُرْقَانِ عَلَى غَيْرِ مَا أَقْرَأُهَا ، وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - أَقْرَأَ نَبِيَّهَا ، وَكَدْتُ أَنْ أُعْجَلَ عَلَيْهِ ، ثُمَّ أَمَهَلْتُهُ حَتَّى انْصَرَفَ ، ثُمَّ لَبَّبْتُهُ بِرِدَائِهِ فَجِئْتُ بِهِ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي سَمِعْتُ هَذَا يَقْرَأُ سُورَةَ الْفُرْقَانِ عَلَى غَيْرِ مَا أَقْرَأْتَنِيهَا ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: « أَرْسِلْهُ ، اقْرَأ » . فَقَرَأَ الْقِرَاءَةَ الَّتِي سَمِعْتُهُ يَقْرَأُ ، فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ -: « هَكَذَا أُتْرِلَتْ » . ثُمَّ قَالَ لِي: « اقْرَأ » . فَقَرَأْتُ ، فَقَالَ: « هَكَذَا أُتْرِلَتْ . إِنَّ هَذَا الْقُرْآنَ أَنْزَلَ عَلَى سَبْعَةِ أَحْرَفٍ فَاقْرَأُوا مَا تيسَّرَ مِنْهُ » . (الحديث ۱۸۹۶ = ۱۸۶۹ فم. تجريد/ ۴ رقم/ ۱۷۲۴ = ۴۹۹۲ ، ۲۴۱۹ ، ۵۰۴۱ ، ۶۹۳۶ ، ۷۵۵۰ . أبوداود. الصلاة. ۱۴۷۵ . ترمذي. قراءات: ۲۹۴۳ . نسائي. إفتتاح: ۹۳۵ . تحفة الأشراف: ۱۰۵۹۱ ، ۱۰۶۴۲) .

عومه‌ری کوری خه‌تتاب (پرمزای خوای لی بی) فه‌رمووی: جارێ به‌سه‌رینی پی‌غه‌مبه‌ر خۆی (دروودی خوای له‌سه‌ربین) له‌مزگه‌وت، گویم له‌هیشامی کوری هه‌کیمی کوری حیزام بوو، له‌نویژ دا سوورته‌ی فوورقانی ده‌خویند، شیوه‌ی خویندنه‌که‌ی ئه‌و جیا‌بوو له‌گه‌ڵ شیوه‌ی خویندنه‌که‌ی من، منیش قورئانه‌که‌م له‌لای پی‌غه‌مبه‌ر خۆی خویندبوو، له‌به‌رئه‌وه‌ دنیابووم له‌په‌روانی شیوه‌ی زاری خۆم، جا خه‌ریک‌بووم هه‌ر له‌ناو نوێژه‌که‌ی دا په‌لاماری بده‌م، که‌ بۆوا ده‌خوینن، به‌لام مؤله‌تیم دا هه‌تا سلاوی نوێژه‌که‌یی دایه‌وه‌، ئه‌وسا توند یه‌خه‌یم گرتو به‌روکی پۆشاکه‌که‌یم لوول دا به‌م‌لیه‌وه‌و به‌و شیوه‌یه‌ به‌راکێشان بردم بۆلای پی‌غه‌مبه‌ر (دروودی خوای له‌سه‌ربین) گوتم: قوربان! ئه‌مه‌ سوورته‌ی فوورقانی ده‌خویند، به‌شیوه‌یه‌ی ده‌خوینن جیا‌یه‌ له‌گه‌ڵ ئه‌وه‌دا که‌من له‌لای تو‌ خویندوو‌مه‌! وه‌ به‌قه‌سه‌ی خو‌شی بی‌ ده‌لێ گوایه‌ ئه‌م سوورته‌ی له‌سه‌ر ئه‌م شیوازه‌ له‌لای تو‌ خویندوو‌وه‌و تو‌ پێیت په‌وان‌کردوو‌وه‌! فه‌رمووی (دروودی خوای له‌سه‌ربین): تو‌جارێ یه‌خه‌ی به‌رده‌، ئه‌ی هیشام! ئاده‌ی بخوینه‌.

جا ئەویش لەسەرئەو شیۆهیهی کەمن گویم لئی بوو خویندنی، پێغه مبهەر
(دروودی خۆی لەسەربێ) فەرمووی: (ئاوههائیش هاتۆتە خوارەوه). ئینجا بەمنیشی فەرموو:
ئادە تۆیش ئەو عومەر! بخوینە. منیش لەسەر شیۆهکە ی خۆم کە لەپێغه مبهەر
وەرگرتبوو خویندم، فەرمووی (دروودی خۆی لەسەربێ) ئاوههائیش لەسەرئەم شیۆه زارەیش
هاتۆتە خوارەوه، ئەمەیش قەیدی نییە، چونکە ئەم قورئانە بە حەوت شیۆه
شیوازو لکەزار هاتۆتە خوارەوه بۆمن، جائیۆه بە کام شیۆه خویندنی بە ئاسانی
بۆتان دەخوینری، بەو شیۆهیه بیخوینن! (تاج/ ۴/ ز/ ۹۲/ ژ/ ۳۶۸۱ + تەجریدی بوخاری =
مختصر صحیح بوخاری = پوختە ی صەحیحی بوخاری بە کوردی، بەرگی سییەم،
ژمارە/ ۱۰۰۱، ۳۲۱۹، ۴۹۹۱ - فتح الباری).

۱۶۷۸- پێغه مبهەر (دروودی خۆی لەسەربێ) لەلای هەندێ لە یاران ی خۆی دەرسی
قورئانی خویندوو

باب: قراءة النبي (صلى الله عليه وسلم) القرآن على غيره (۱۸۶۱-۱۸۶۳)

۲۱۱۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
لَأُبَيِّ بْنِ كَعْبٍ: «إِنَّ اللَّهَ أَمَرَنِي أَنْ أَقْرَأَ عَلَيْكَ (لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا)». قَالَ وَسَمَّانِي
قَالَ «نَعَمْ» فَبَكَى. (الحديث ۱۸۶۲ = ۱۸۳۳ فم. تجريد البخاري/ ۴/ رقم: ۱۴۹۳ =
۳۸۰۹، ۴۹۵۹، ۴۹۶۰، ۴۹۶۱، تحفة الأشراف: ۱۲۴۷).

ئەنەس ی کوری مالیک (رفەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: پێغه مبهەر (دروودی خۆی لەسەربێ) بە
ئوبەییە کوری کە عەبی فەرموو: (خودای گەورەو سەرورەر فەرمانی پێ کردووم کە
سوورەتی {لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا} کە ناسراوە بە سوورەتی ئەلبەیینە، لەلای تو
بە دەرس بخوینە!.

ئوبەیی فەرمووی: بە ناوی خۆم ناوی هێنام بۆتو خودا پێی فەرمووی: ئەو
موحەممەد سوورەتی {لَمْ يَكُنِ الَّذِينَ كَفَرُوا} لەلای ئوبەییە بخوینە؟!
فەرمووی: بەئێ، ئەنەس فەرمووی: جا لەخۆشیانا ئوبەییە دەستی کرد
بە گریان. (تاج/ ۴/ ز/ ۷۹/ ژ/ ۳۶۲۷).

روونکردنەوه:

١ - لەرافەنا مەکانا، بەتایبەتی نەوهوی و عەللامە ی عەینی، دەفەر موون: بەپێی

دەقی ئەم فەرموودەیە، ئوبەیی تەنیا کەسێ بوو، لەهاوەلانی پێغەمبەر (دروودی

خوای لەسەری) کە شانازی ئەوهی پێ براوه کە پێغەمبەر دەرسی قورئانی لەلا

خویندوو.

٢ - هەروا رافەکاران دەفەر موون: مەبەستی پێغەمبەر لەم کارە ئەوه بوو، کە ببێ

بەپێشەواو سەرمەشقی جوان لەم بوارەدا، بۆ هاوێل و یارەکانی هەتا نیشانیان

بدا بە کردووه، کە دەرسی قورئان خویندن و فێربوونی زانست لەخزمەتی

مامۆستای زانادا کارێ پەسەند و جوانەو، نابێ کەس نکووتی لێ بکاو بلی من

لەوه گەورەترم کە دەرس لەلای ئەم و ئەو بخوینم.

٣ - پێغەمبەر (دروودی خوای لەسەری) دەرسی قورئانی هەموو لەلای جوبرائیل خویندوو،

بەتایبەتی لەمانگی رەمەزاند، دوو بەدوو مۆراجەعو دەوری قورئانیان

دەکردووه، هەتا پێغەمبەر بەجوانی قورئانەکە رەوان بکا، بەتەجویدەوهو

بەهەموو قیرائەتەکانیەوه.

٤ - ئوبەیی مامۆستایەکی قورئان خوینی گەورە بوو، وەسەر چاودەیهکە

لەسەر چاودەکانی تیلاویتی قورئان لەناو نەتەوهی ئیسلام دا بۆ ژياننامە ی

ئوبەیی پروانە ژمارە (٢٤٢) کە لەپێشەوه رابورد.

٥ - گەلی لەمامۆستا بەرێزەکان، لەبەر چەندین هۆی لەباری جیا جیا دەرس و

وانەیان لەلای فەقیحانی خۆیان خویندوو، دەلێن: مەلا عەبدو رەحمانی

پێنجوینی کە یەکیک بوو لەمەلا گەورەکانی کوردستان، کە گۆرەکە ی

لەمزگەوتی گەورە ی پێنجوینە، کە من خۆم چوو مەتە سەر گۆرەکە ی، کە

پەراویزی گرنگی لەسەر گەلەنبەوی ئاداب و گەلەنبەوی بورهان و زۆر پەراوی

ترەهیە، دەلێن: ئەم مامۆستا مەزنە لەکاتی پیری دا گەلی شتی لەیاد نامی،

تهنانهت زۆر لهو پهراویزه گرانانهای که له سهر کتیبه کان نوسیووی
 مه عناکه یانی نه ده زانی، سهر له نوئ له فقه قی و شاگرد هکانی خوئی ده پرسییه وه.
 له جه نابی خوالیخوشبوو ماموستا مه لا عهبدو لّای چور و ستانیم بیست
 دهیفره رموو (ههزار پهحمهت لهوو له ماموستای ئیبنو لقهره داغی و ماموستای
 پینجوینی بئ) له سهره مهرگ دا، فقه قیکانی مه لای پینجوینی ده بینن که ماموستا
 رووی گهش و نوورانی و خوشه، به پیچه وانهی کاتی ژیانی، که هه میسه خه مبارو
 خه فقه تبار بووه، که له م بارهیه وه پرسیاری لی ده کهن، له وه لامدا ده فرمووی:
 له ئا ئارا هاتوو که عهبدی سوفیان، که یه کیکه له پیکورهکانی جه جال، مه لایه کی زۆر
 زیره ک و بلیمه ته، ناوی خوئی و ناوی باوکی وه ک ناوی من و ناوی باوکم وایه،
 له خو ره لات ه وه پهیدا ده بی، له ئاخری ته مه نی دا خودا سهری لی ده شوینی و ده بی
 به پیش ره وی کۆمه لهی جه جال، جا ئیستا له م کاتی گیانه لاو سهره مهرگه دا، موژده ی
 نه وه م پئ دراوه که سوپاس بو خودا له سهر ئیمان ده مرم و نه وه له منه وه دووره و
 دنیا بووم که من نه و مه لا عهبدو ره حمانه چاره ره شه نیم، جا بویه کاتی خوئی ناوا
 په ست و خه مبار بووم و ئیستا ناوا دلشاد و شادمانم (ذیکری صالحین پهحمهتی
 وایی).

هه روا جه نابی ماموستا مه لا عهبدو لّای چور و ستانی گیرایه وه بو ئیمه ی
 فقه قیکانی، فهرمووی: جاری کۆمه لی فقه قی باش بووین، له خزمه تی ماموستا شیخ
 عومه ری قهره داخی دا دهرسمان ده خویند، شوینه که زۆر سهخت و گران بوو
 پهراویزی مه لای پینجوینی به سهره وه بوو، ناو به ناو ماموستا شیخ عومه ر
 ره خنه ی توندی له پهراویزهکانی ماموستا مه لا عهبدو ره حمانی پینجوینی ده گرت.
 ماموستا مه لا عهبدو لّا که خوئی موحازی شیخی ئیبنو لقهره داغی بوو،
 فهرمووی: نه م مه لا حه مه مینه شیته یش که ئیستا له خانه قا ده زی له وی بوو،
 له کۆره که دا دانیشتبوو، رووی کرده ماموستا شیخ عومه رو پئی فهرموو: قوربان! تو
 ئیستا زمانت ته رو پاراوه مه لا عهبدو ره حمان باری خاکی له سهر دل باره، به خوا

ئه‌گهر ئیستا مه‌لا عه‌بدوهره‌حمان له‌ده‌رگای خانه‌قاوه‌ دهرده‌که‌وت، تو له‌ترسا ده‌سنوێژده‌که‌ت ده‌شکا.

به‌خزمه‌ت زۆر له‌مه‌لاو زاناو پیاوچاکان گه‌یشتووم، به‌لام که‌سم نه‌دیوه‌ که وه‌ک مامۆستا مه‌لا عه‌بدووللای چوپرستانی راستگوو زمانپاک بی، هه‌موو سیفاتی راوی سه‌حیحین له‌و مامۆستا به‌پێژه‌ خواناسه‌دا هه‌بوو (هه‌زار ره‌حمه‌تی خودا له‌ هه‌موویان بی).

۱۶۷۹- پیغه‌مبه‌ر (دروودی خوای له‌سه‌ری) قورئان به‌سه‌ر کۆمه‌لی نوینه‌ری

جنۆکه‌دا ده‌خوینی (۱۰۰۵-۱۰۱۰)

باب: قراءة النبي (صلى الله عليه وسلم) القرآن على الجن

۲۱۱۷- عَنْ عَامِرٍ (هُوَ الشَّعْبِيُّ) قَالَ: سَأَلْتُ عَلْقَمَةَ هَلْ كَانَ ابْنُ مَسْعُودٍ شَهِدَ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- لَيْلَةَ الْجَنِّ؟ قَالَ فَقَالَ عَلْقَمَةُ أَنَا سَأَلْتُ ابْنَ مَسْعُودٍ فَقُلْتُ: هَلْ شَهِدَ أَحَدٌ مِنْكُمْ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- لَيْلَةَ الْجَنِّ؟ قَالَ: لَا وَلَكِنَّا كُنَّا مَعَ رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- ذَاتَ لَيْلَةٍ فَقَدْنَاهُ فَالْتَمَسْنَاهُ فِي الْأَوْدِيَةِ وَالشَّعَابِ فَقُلْنَا اسْتَطِيرَ أَوْ اغْتِيلَ - قَالَ - فَبِتْنَا بِشَرِّ لَيْلَةٍ بَاتَ بِهَا قَوْمٌ فَلَمَّا أَصْبَحْنَا إِذَا هُوَ جَاءَ مِنْ قَبْلِ حِرَاءٍ - قَالَ - فَقُلْنَا: يَا رَسُولَ اللَّهِ فَقَدْنَاكَ فَطَلَبْنَاكَ فَلَمْ نَجِدْكَ فَبِتْنَا بِشَرِّ لَيْلَةٍ بَاتَ بِهَا قَوْمٌ. فَقَالَ: « أَتَانِي دَاعِي الْجِنِّ فَذَهَبْتُ مَعَهُ فَقَرَأْتُ عَلَيْهِمُ الْقُرْآنَ ». قَالَ: فَانْطَلَقَ بِنَا فَأَرَانَا آثَارَهُمْ وَآثَارَ نِيرَانِهِمْ وَسَأَلُوهُ الزَّادَ فَقَالَ: « لَكُمْ كُلُّ عَظْمٍ ذَكَرَ اسْمُ اللَّهِ عَلَيْهِ يَقَعُ فِي أَيْدِيكُمْ أَوْفَرَ مَا يَكُونُ لَحْمًا وَكُلُّ بَعْرَةٍ عَلَفَ لِدَوَابِّكُمْ ». فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- « فَلَا تَسْتَنْجُوا بِهِمَا فَإِنَّهُمَا طَعَامُ إِخْوَانِكُمْ ». (الحديث ۱۰۰۶ = ۹۹۹م).

عامیر واته (شه‌عی) (ره‌حمه‌تی خودای لی بی) فه‌رمووی: له‌عه‌لقه‌مه‌م پرسى ئایا

ئه‌ه‌شه‌وه‌ی که جنۆکه‌کان به‌خزمه‌تی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خوای له‌سه‌ری) گه‌یشتن، ئیبنو

مه‌سه‌عوودی له‌گه‌لا بوو یان نا؟ عه‌لقه‌مه‌ (ره‌حمه‌تی خودای لی بی) فه‌رمووی: بو‌خۆم له‌ئیبنو

مه‌سه‌عوودم پرسى: ئایا که‌سى له‌ئیوه‌ی یارانى پیغه‌مبه‌ر (دروودی خوای له‌سه‌ری) له‌شه‌وى

جىنۇگەكان دا لەگەل پىڭەمبەردا ئامادە بوون؟ فەرمووى: نە، بەلام ئىمە شەوېكىيان لەخزمەتى پىڭەمبەردا بووين، ئەوئەندەمانزانى لىمان ون بوو، ئىمەيش كەوتىنە گەرەن بۆى و ناوشوو دۆلەكانى دەوربەرمانى بۆ گەرەين، بەلام نەمان دۆزىيەو، لەناو خۆمان دا گوتمان: ئەرى چى لىيات، جىنۇگە نەيفراندېى، يا بە دزىيەو نەكوژرابى؟

ئىبنو مەسعوود فەرمووى: جا ئەوشەو هەر لەئىمە برەوا، ئەوئەندە پەرۇشى پىڭەمبەر بووين، شەوى و ناخۆش و خراب كەس نەيدىو؟ كاتى بەيانى بوو، تەشرىفى لەلاى حيرائەو هاتەو.

ئىبنو مەسعوود فەرمووى: عەرزىمانكرد: قوربان! ئەى پىڭەمبەرى خودا! ئەمشەو گومبووئى لىمان، گەلى گەرەين بۆت نەمان دۆزىتەو، زۆر پەرۇشبووين بۆت، شەوى و ناخۆش كەس نەيبىنى!

خۆشەويست (دروودى خەوى لەسەربى) فەرمووى: نوپنەرى جىنۇگە هات بۆلام، بانگى كردم بۆلاى خۆيان، منىش لەگەلىا چووم، لەوى قورئانم بۆ خويىندى!

ئىبنو مەسعوود فەرمووى: جا پىڭەمبەر (دروودى خەوى لەسەربى) ئىمەى برد لەگەل خۆى، شوپنەوارى جىنۇگەكان و شوپنەوارى ئاگرەكانيانى پى نىشانداين.

شەعبى فەرمووى: هەرئەو شەو جىنۇگەكان داواى خۆراك و توپشووئان لەپىڭەمبەر كرد: كەچى حەلالە بۆمان؟

پىڭەمبەر (دروودى خەوى لەسەربى) پىيان دەفەرموئى: هەموو ئىسكى كەهى ئازەلى بى، بەپى شەرع و ياسا نامەى خودا سەربرابى و لەكاتى سەربىرەن دا ناوى خوداى لى هينرابى، كاتى بكەوئە دەستى ئىو، ئەو تىشو و خۆراكى ئىو، لەهەمان كاتا گوشتى زۆر تەواوئىشى پىو بى، ئەمە بۆ خۆراك بۆخۆتان، بۆ ئالى و لاخ و ئازەلەكانىستان گشت پشقل و تەپالە و تەرسى بى بەئالف و ئالىك بۆيان، تازەبىنەو وەك پىش خواردنەيان!

شہابی فہرمووی: پیغہ مبہر (دروودی خوی لہسمرین) پاشان دہفہرمووی: دہی بہ تہ پالہو
 پشقلو تہرسو ئیسقان تارات مہگرن و خوٲانیان پی پاک مہکەنہوہ، چونکہ
 نہوانہ خوٲراکی جنوگہکانی براتانن و ئالفی ولاخ و ناژہلہکانیانن! (تاج/ ۱/ ز/ ۲۵
 ز/ ۲۰۴، ۲۰۲ - تاراتگرتن + تاج/ ۴/ ز/ ۵۵ ژ/ ۴۸۹ - سورہتی جین + تاج/ ۴/ ز/ ۱۰ ژ/ ۴۲۹۵
 - پاشہکی + ژمارہ: ۴۲۹۶ تاکوٲایی زنجیرہکە). (بروانہ: ژمارہ: ۲۱۷۲ لہدواوہ).
 ۲۱۱۸- عَنْ مَعْنٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبِي قَالَ سَأَلْتُ مَسْرُوقًا مِّنْ أَذْنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ
 وَسَلَّمَ) بِالْحِنْ لَيْلَةً اسْتَمَعُوا الْقُرْآنَ فَقَالَ حَدَّثَنِي أَبُوكَ - يَعْنِي ابْنَ مَسْعُودٍ - أَنَّهُ أَذْنَتْهُ بِهِمْ
 شَجَرَةً. (الحديث ۱۰۱۱ = ۱۰۰۲ فم. تجريد البخارى ۴/ رقم/ ۱۵۰۷ = ۲۸۵۹ فتح البارى.
 تحفه الشراف/ ۹۵۷۲).

مہعنئ کورپی عہبدورہحمانئ کورپی عہبدوللای کورپی مہسعوودی (رہحمہتی
 خودایان لی بی) فہرمووی: لہعہبدورہحمانئ باوکم بیست دہیفہرموو:
 لہمہسرووقم پرسئ: ئەو شہوہی کہ نوینہری جنوگہکان گوئ لہقورئانہکە دەگرن
 کہ پیغہ مبہر (دروودی خوی لہسمرین) دہیخوینئ، ئەو شہوہ کئ پیغہ مبہر ئاگادرا دہکاتہوہ
 لہوہ؟ مہسرووق فہرمووی: باوکت (واتہ: ئیبنو مہسعوود) فہرمووی پیم: درہختئ
 جنوگہکان ئاشکرا دہکا لہپیغہ مبہر، دار سہمورہیئ عہرزئ دہکا، کہ کوٲمہئئ
 جنوگہ گوئیان لہقورئانہکە گرت. (تاج/ ۴/ ز/ ۲۹ ژ/ ۴۰۹۶، ۴۰۹۷ - سوورہتی
 ئەحقاف).

۱۶۸۰- پیغہ مبہر گوئ دہگری لہقورئانخویندنئ کہ سیکی تر (۱۸۶۴-۱۸۶۸)

باب: إستماع النبي (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) القرآن من غيره

۲۱۱۹- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى
 اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): « أَقْرَأْ عَلَى الْقُرْآنِ ». قَالَ: فَقُلْتُ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَقْرَأُ عَلَيْكَ وَعَلَيْكَ
 أَنْزَلَ؟ قَالَ: « إِنِّي أَشْتَهِي أَنْ أَسْمَعَهُ مِنْ غَيْرِي ». فَقَرَأْتُ النِّسَاءَ حَتَّى إِذَا بَلَغْتُ (فَكَيْفَ
 إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا) رَفَعْتُ رَأْسِي. أَوْ غَمَزَنِي رَجُلٌ

إلى جَنَبي، فرفعت رأسي، فرأيتُ دموعه تَسِيلُ. (الحديث/ ۱۸۶۴ = ۱۸۳۵ ف.م. تجريد البخاري بالكوردي/ ۴ رقم/ ۱۶۵۲ = ۴۵۸۶، ۵۰۴۹، ۵۰۵۰، ۵۰۵۵، ۵۰۵۶. أبوداود. علم/ ۳۶۶۸. ترمذي. تفسير: ۳۰۲۴. تحفة/ ۹۴۰۲).

عہ بدوللای کوری مہ سعوود (رہزای خوی لئ بین) فہرمووی: پیغہ مبہر (دروودی خوی لہسہ ربین) فہرمووی پیم: ہندی قورنائم بؤ بخوینہ. گوتم: قوربان! قورئان بؤ تۆھاتوودو من بؤتی بخوینم؟! فہرمووی: حہ زدہ کہم کہ سیکی تر بیخوینئی و گوئی لئ بگرم. منیش سوورہتی نیسائم بؤی خویند، ہتا گہیشتمہ سہر ئەم ئایہتہ: {فَكَيْفَ إِذَا جِئْنَا مِنْ كُلِّ أُمَّةٍ بِشَهِيدٍ وَجِئْنَا بِكَ عَلَى هَؤُلَاءِ شَهِيدًا} (سورة النساء - ۴/۴۱).

واتہ: جا ئەبئی حالی ئەو کافرہ بیروایانہ لہرؤژی ژینہ وەدا چۆن بئ، لہوکاتەدا کہ لہہموو گەلئ، لہہموو نەتەوہیی، شایہتی دہینین، کہ شایہتی بدا لہسہر بیڈینی و بئ بروایی و نامہردیی ئەوان، وە تۆیش ئەی موحمەد! دہینین بؤ شایہتی دان لہسہریان، وە بؤشایہتی دان بۆیان.

ئیبنو مہ سعوود فہرمووی: ئیت کہ گہیشتمہ ئیرہ، خۆشەویست (دروودی خوی لہسہ ربین) فہرمووی پیم: ئیت بہسہ. فہرمووی: کہسہرم ہەلپری، یا فہرمووی: پیاوئ لہ تەنیشتمہ وە بوو، تیوہی ژەندم، کہسہرم ہەلپری، تەماشام کرد: ہۆن ہۆن ئەسر بەچاوەکانی خۆشەویست دا (دروودی خوی لہسہ ربین) دہاتہ خوارەوہ. (تاج/ ۴ ز/ ۷۹ ژ/ ۳۶۲۹) + (ریاض/ ۲ ز/ ۵۴ ژ/ ۴۴۶).

۲۱۲۰- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مسعود (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: كُنْتُ بِحِمَصَ فَقَالَ لِي بَعْضُ الْقَوْمِ اقْرَأْ عَلَيْنَا. فَقَرَأْتُ عَلَيْهِمْ سُورَةَ يُوسُفَ (عليه السلام) - قَالَ - فَقَالَ: رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ وَاللَّهِ مَا هَكَذَا أُنْزِلَتْ. قَالَ: قُلْتُ: وَيْحَكَ وَاللَّهِ لَقَدْ قَرَأْتُهَا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ لِي: «أَحْسَنْتَ». فَيَيْنَمَا أَنَا أَكْلِمُهُ إِذْ وَجَدْتُ مِنْهُ رِيحَ الْخَمْرِ قَالَ فَقُلْتُ: أَتَشْرَبُ الْخَمْرَ وَتُكَذِّبُ بِالْكِتَابِ؟ لَا تَبْرَحْ حَتَّى أَجْلِدَكَ - قَالَ -: فَجَلَدْتُهُ الْحَدَّ. (الحديث ۱۸۶۷ = ۱۸۳۹ ف.م = فتح الملهم. تجريد البخاري = مختصر صحيح البخاري/ ۴ رقم: ۱۷۲۷ = ۵۰۰۱ تحفة الأشراف: ۹۴۲۳).

عەلقەمە (پەرمووی خەوای لى بىن) فەرمووی: جارى لەشارى حومس بووين، کەوا لەشام خەلکە کە بەئىبنو مەسعووديان گوت: هەندى قورئانمان بۆ بخوینە، ئىبنو مەسعوود سوورەتى یووسفى خویند. پیاوی گوتى: بەخودا ئەم سوورەتە بەم شیوەیە نەهاتۆتە خوارەوه! ئىبنو مەسعوود (پەزای خەوای لى بىن) فەرمووی: ئەم سوورەتەم لەخزمەتى پێغەمبەر خۆی دا خویند، لەسەر ئەم شیوەیە کە ئیستا خویندم، فەرمووی پێم: ئافەرىن بۆخۆت، زۆر بەجوانى دەمخوینى!

ئىبنو مەسعوود، لەکاتى گوفتوگۆ لەگەڵ کابرا، سەرنجى دا کە کابرا بۆنى مەى و بادەى لى دى، جا پێى گوت: تۆ لەلایە کەوه بەنەزانی دەم لەنامەى خودای کەوره دەکوێ و لافى مامۆستایى لەنامەى خودادا لى دەدەى، لە لایە کى تریشەوه رەفتارت بەپێچەوانەى گوتارتە، چونکە ئەومتا ئارەقت خواردۆتەوه، ئەمە چەنى بەچەنە؟ جا پاش ئەوهى کە کابراى رەخنەگر، ددانى بەوه دانا کە بادەى نۆشیوه، ئىبنو مەسعوود دارى حەددى ئارەقخواردنەوهى لى دا.

١٦٨١- هەرهەشە لەجیاوازیی لەخویندنى قورئان دا (٦٧١٧-٦٧٢٥)

باب: الرَّجْرَجُ عَنِ الْإِخْتِلَافِ فِي الْقُرْآنِ

٢١٢١- عَبْدَ اللَّهِ بْنُ عَمْرٍو (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: هَجَرْتُ إِلَى رَسُولِ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يَوْمًا - قَالَ -: فَسَمِعَ أَصَوَاتَ رَجُلَيْنِ اخْتَلَفَا فِي آيَةٍ فَخَرَجَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- يُعْرِفُ فِي وَجْهِهِ الْغَضَبُ فَقَالَ: « إِنَّمَا هَلَكَ مَنْ كَانَ قَبْلَكُمْ بِاخْتِلَافِهِمْ فِي الْكِتَابِ ». (الحديث ٦٧١٨ = ٦٧٣٢ فم. تجريد ٤ / رقم ١٧٤٢ = ٥٠٦٠، ٥٠٦١. تحفة الأشراف / ٨٨٣٩).

عەبدوللای کورێ عەمری کورێ عاص (پەزای خودا لەخۆی و لەباوکی بى) فەرمووی: بەیانى زوو، روژێ چووم بۆ خزمەتى پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەربىن) پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەربىن) لەژووورەوه بوو، گوێی لەدوو پیاو بوو، سەبارەت بەئایەتیکی قورئان بوو بەکێشەو بەرەیان، جا پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەربىن) هاتە دەرەوه بۆلامان، بە روویا دیار بوو کە بەهۆی دووبەرەکی ئەو دوو پیاووه

تووړه بوو، فهرمووی (دروودی خوی لهسهرې): نهته وهکاني پيش نيوه به هوۍ ناکوکی و دوو بهر هکیانه وه له نامه ئاسمانییه کانیانا له ناو چوون! (تاج/ ٤/ ز ٧٨/ ژ/ ٣٦١٩).

٢١٢٢- عَنْ جُنْدَبِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ الْبَجَلِي (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): « اَقْرَءُوا الْقُرْآنَ مَا اَثْلَفَتْ عَلَيْهِ قُلُوبُكُمْ ، فَإِذَا اخْتَلَفْتُمْ فَمُومُوا عَنْهُ ». (الحديث ٦٧٢٠ = ٦٧٣٤ فم. تجرید/ ٤ رقم: ١٧٤٢ = ٥٠٦٠، ٥٠٦١. تحفة الأشراف: ٣٢٦١).

جوندوبی کوری عېدوللای ئه لېبه جهلی (ږمزی خوی لى بى) فهرمووی: خوښه ویست (دروودی خوی لهسهرې) فهرمووی: ئه وهنده قورئان بخوینن، که دلتان لهسهریه تی، به لام که بى تاقهت بوون و دلتان له لای خویندنه که تان نه ما، یا قورئان خویندنه که تان سهری کیشا بؤ ناکوکی و دوو بهر هکی و شتی تری و، ئیتر هه لسن و له وکاته دا واز له قورئان خویندن بهینن و نه و کؤړو کؤمه لای که وای، چؤلی بکه و به جی بهیلن! (تاج/ ٤/ ز ٧٨/ ژ/ ٣٦١٩).

روونکر دنه وه:

ذیکری صالحین ږه جمه تی وای

مامؤستا مه لا مه جیدی مزگه وتی سه لاهه ددین که له وى ئیمام و پيشنويز خوینبوو، پیاویکی تا بلئی خاوهن ته قواو راستگو بوو، وتار خوینیکى جوان بوو، فهرمووی (ږه جمه تی خوی لى بى): کؤمه لى فه قى هاوته مه ن بووین، رؤزى چووین بؤناو ږه زى بؤ تری خواردن، چاره نووسی خودایى و ابوو، کورپکی لاوی مامؤستا مه لا عارفی چنگنیانیمان له گه لا بوو، نه ویش فه قى بوو، له ته مه نی گول دا بوو، هم به شیوه و هم به ږه فتار یووسفی دووهم بوو بؤخوی، فهرمووی: له ناو باخه که دا نه و لاوه نازداره مارى پیوه دی دا، په توی پى نه بردو یه کسهر کوشتی، ئیتر ئیمه ویش به داره تهرمى به سهر شان بردمانه وه بؤ گونده که ی خوینان، که گه یشینه جى، خه لکی گونده که هه موو هاتن به پیر تهرمه که وه بردمان بؤ مزگه وت، کاتى گه یشینه مزگه وت له حه وشه که دا، له قه راخ حه وزه که دا تهرمه که مان دانا، مامؤستا

مەلا عارف لەژوووردو لەمیحرابەگەدا، لەپاش نوێژی عەصر، وەك یاسای ھەموو رۆژیکی دانیشتبوو، بەشە قورئانی ئەو پاش عەصرە دەخویند، مامۆستا مەلا مەجید فەرمووی: من و مامۆستایی لەتەمەنی مامۆستا مەلا عارف دا، چووین بۆ خزمەتی بەھیمنی و بەزیرانە عەرزمان کرد: قوربان! قەدەری قەوماوە، خەلكەكە چاوەڕوانی جەنابت دەكەن بھەرموو كە بچینە دەرەو.

مامۆستا مەلا عارف، لەسەر خۆ بەشینەیی فەرمووی: دەزانم كە كۆرەكەم مردوو، بۆیە ئیوە ئاوا پەشوكاوو پەرۆش و شلەژاون، بەلام بەخودا ھەتا حیزبی ئەم پاش عەصرەم لەقورئانخویندەكەم تەواو نەكەم نایەم بۆ سەر تەرمەكە. ئیتر دەستی كردووە بەقورئانخویندەكە ھەتا تەواویكرد، ئەوجا فەرمووی: دەی ئەمجا بابچین.

مامۆستا مەلا مەجید فەرمووی: ئیتر مامۆستا مەلا عارف بەدەستی خۆی، كۆرەكەى شۆردو بەدەستی خۆی كفنی كردو خۆی نوێژی لەسەر كردو چووشە ژێر تەرمەكەى كەبردیان بۆ گۆرستان و خۆی تەلقینەكەى خویند!!

مامۆستا مەلا مەجید فەرمووی: لەژیانما داستان و پروداوی زۆرم دیوە، بەلام ھەرگیز شتی وەك ئەو ھەلۆیستەى مامۆستا مەلا عارف، وا پڕشكۆو سامو شكۆمەندیم نەیدو.

ئەم چیرۆكى مامۆستا مەلا عارف و كۆرەكەى، مامۆستا مەلا مەجید بەو بۆنەییوە گێڕایەووە بۆم كاتى كاوەى كۆرەم شەھید بوو، من زۆر پەرۆش و شلەژابووم. (پەحمەتى خودا لەھەموو لایەكمان بێ. ئامین ۲/۲/۲۰۱۱).

نامه‌ی تفسیر - کتاب التفسیر

برپروانه: ته‌جریدی بوخاری، به‌رگی چواره‌م، له‌ژماره: ۱۶۳۰ وه هه‌تا ژماره: ۱۷۲۱
له‌ژماره: ۴۴۷۴ وهه‌تا ژماره: ۴۹۷۷ فتح الباری + تاجول ئوصول/ ۴ زنجیره: ۱ هه‌تا
زنجیره: ۹۲ له‌ژماره/ ۳۶۸۶ هه‌تا ژماره ۴۲۳۸.

۱۶۸۲- سه‌باره‌ت به‌فه‌رمایشتی خودای گه‌وره {وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةٌ} باب: فی قوله تعالى: {وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةٌ}

۲۱۲۳- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ « قِيلَ لِبَنِي إِسْرَائِيلَ (اَدْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةً يَغْفِرَ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ) فَبَدَلُوا، فَدَخَلُوا الْبَابَ يَزْحَفُونَ عَلَى أَسْتَاهِهِمْ ، وَقَالُوا: حَبَّةٌ فِي شَعْرَةٍ ». (الحديث ۷۴۳۹ = ۷۴۷۵ فم. تجريد البخاري بالكوردي = مختصر صحيح البخاري/ ۴ رقم: ۱۶۳۳ = ۳۴۰۳، ۴۴۷۹، ۴۶۴۱. تحفة الأشراف: ۱۴۶۹۷).

ئەبو هورەیره (بەزای خۆای لێ بێ) فه‌رمووی: خۆشه‌ویست (دروودی خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌ری له‌سه‌ربێ و سه‌رو مال و حال و منال و باوک و دایک و هه‌ست و نه‌ست هه‌مووی به‌قوربانی گه‌ردی به‌رپێی سه‌ردانیکه‌رانی گۆری پیرۆزی بێ) فه‌رمووی: گو‌ترا به‌نه‌وه‌ی ئیسرائیل {وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةً يَغْفِرَ لَكُمْ خَطَايَاكُمْ} (البقرة/ ۵۸-۲):

واته: کاتی نه‌وه‌ی ئیسرائیل له‌مووسایان داواکرد، که له‌باتی گه‌زۆو گوشتی شولا‌قه، به‌روبوومی زه‌وییان دهرخوارد بدات خودا فه‌رمانی پێ کردن که بچنه‌ ناو شارێ، له‌کاتی چوونه‌ ژووره‌وه‌دا کورن‌ووش بو‌ خودا بیه‌ن و بلێن: خودایه‌ له‌گونا‌هه‌کانمان ببورمه‌ گونا‌هه‌کانمان لێ هه‌لوه‌رینه‌، ئه‌گه‌ر وابکه‌ن له‌تاوانه‌کانتان خۆش ده‌بم.

که چی نهوان به پیچه وانه وه، له باتی نه وهی به ملکه چی و کورنووشه وه بچنه ژووره وه، به قنگه خشکی چوونه ژووره وه له باتی نه وهی که بلین: (حیططه: خودایه! گوناوه کانه مان لئ هه لوره ینه) زمانیان گوړی و گوتیان (حیططه، حه ببه فی شه عهره، که له سهر فهر مایشتی عه للامه ی عه ینی، نه مه قسه یه کی بئ واتایه.

۱۶۸۳- سه باره ت به فهر مایشتی خودای گه وره {وَلَيْسَ الْبِرُّ.....}

باب: فی قوله تعالى {وَلَيْسَ الْبِرُّ...}

۲۱۲۴- عَنْ أَبِي إِسْحَاقَ قَالَ: سَمِعْتُ الْبَرَاءَ يَقُولُ: كَانَتْ الْأَنْصَارُ إِذَا حَجُّوا فَرَجَعُوا لَمْ يَدْخُلُوا الْبُيُوتَ إِلَّا مِنْ ظُهُورِهَا - قَالَ - فَجَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْأَنْصَارِ فَدَخَلَ مِنْ بَابِهِ فَقِيلَ لَهُ فِي ذَلِكَ، فَنَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ: (لَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا). (الحديث ۷۴۶۵ رقم الحديث في شرح الإمام النووي لصحيح مسلم، حَسَبَ تَرْقِيمِ الشَّيْخِ خَلِيل مَأْمُونٍ شَيْحًا = ۷۵۰۱ فم. بخاري. تفسير: ۱۸۰۳، ۴۵۱۲. تحفة الأشراف: ۱۸۷۴).

نه بو ئيسحاق فهر مووی: له به رائم بیست دهیفه رموو: جاران یاریده دهران (الأنصار) که حه جیان ده کردو ده گه پانه وه، له قنگه بانه وه ده لاقه یه کیان ده کرده خانوو ده کیان و له وکوونه وه له پشته وه ده چوونه ماله وه، هه تا جاری پیاوی، له یاریده دهران له حه ج ده گه پرېته وه وه له دمرگاوه ده چیتته وه ماله وهی، نه وانیس سه رزه نشتی ده که ن و ده لئین بوچی واکرد؟ جا به م بوئنه یه وه نه م نایه ته هاته خواره وه: {وَلَيْسَ الْبِرُّ بِأَنْ تَأْتُوا الْبُيُوتَ مِنْ ظُهُورِهَا} (البقرة- ۱۸۹/۲)

واته: چاکه و کرده وهی باش نه وه نییه که هاتنه وه بو ماله وه له قنگه بانه وه له پشته خانوو وه بچنه ژووره وه، به لکوو چاکه نه وه یه که پیاو له خودای گه وره بترسئ و پاریز له نافه رمانی نه و بکا، له دمرگای ناسایی ماله کانتانه وه بچنه ژووره وه هامو شوبکه ن و بو هه موو مه به ستئ له دمرگاو ریگه ی ناسایی خو یانه وه برؤن.

۱۶۸۴- له باره‌ی فرمایستی خودای گه‌وره { رَبِّ اَرْنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى }
باب: فی قوله تعالى: { رَبِّ اَرْنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى }

برپاوه ژماره: ۱۶۰۸، فەرمووده‌که‌ی ئەبوهورمیره، له‌نامه‌ی (الفضائل) دا رابورد.

۱۶۸۵- له باره‌ی فرمایستی خودای گه‌وره‌وه { وَإِنْ تُبْذَرُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخَفَوْهُ }
يُحَاسِبُكُمْ بِهِ اللَّهُ { (۳۲۵-۳۲۷)

باب: فی قوله تعالى: { وَإِنْ تُبْذَرُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخَفَوْهُ يُحَاسِبُكُمْ بِهِ اللَّهُ }

۲۱۲۵- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (لِلَّهِ مَا فِي السَّمَوَاتِ وَمَا فِي الْأَرْضِ وَإِنْ تُبْذَرُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخَفَوْهُ يُحَاسِبُكُمْ بِهِ اللَّهُ فَيَغْفِرُ لِمَنْ يَشَاءُ وَيُعَذِّبُ مَنْ يَشَاءُ وَاللَّهُ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ قَدِيرٌ) قَالَ: فَاشْتَدَّ ذَلِكَ عَلَى أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَاتَّوَأَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) ثُمَّ بَرَكُوا عَلَى الرُّكْبِ فَقَالُوا: أَيُّ رَسُولُ اللَّهِ كَلَّفْنَا مِنَ الْأَعْمَالِ مَا نُطِيقُ الصَّلَاةَ وَالصِّيَامَ وَالْجِهَادَ وَالصَّدَقَةَ، وَقَدْ أُنْزِلَتْ عَلَيْكَ هَذِهِ الْآيَةُ وَلَا نُطِيقُهَا. قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): « أَتُرِيدُونَ أَنْ تَقُولُوا كَمَا قَالَ أَهْلُ الْكِتَابِينَ مِنْ قَبْلِكُمْ: سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا، بَلْ قُولُوا: سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ ». قَالُوا: سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ. فَلَمَّا اقْتَرَأَهَا الْقَوْمُ ذَلَّتْ بِهَا أَلْسِنَتُهُمْ فَأَنْزَلَ اللَّهُ فِي إِثْرِهَا: (أَمَّنَ الرَّسُولُ بِمَا أُنْزِلَ إِلَيْهِ مِنْ رَبِّهِ وَالْمُؤْمِنُونَ كُلٌّ آمَنَ بِاللَّهِ وَمَلَائِكَتِهِ وَكُتُبِهِ وَرُسُلِهِ لَا نُفَرِّقُ بَيْنَ أَحَدٍ مِنْ رُسُلِهِ وَقَالُوا سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ) فَلَمَّا فَعَلُوا ذَلِكَ نَسَخَهَا اللَّهُ تَعَالَى فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ (لَا يُكَلِّفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تُؤَاخِذْنَا إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا) قَالَ نَعَمْ (رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا) قَالَ نَعَمْ (رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ) قَالَ نَعَمْ (وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ) قَالَ نَعَمْ. (الحديث ۳۲۵ = ۳۴۱ فم. بخاري. تفسير: ۴۵۴۵. تحفة الأشراف: ۱۴۰۱۴)

ئەبوهورمیره (و‌م‌زای‌ خ‌و‌ای‌ ل‌ی‌ ب‌ێ) فەر‌م‌و‌وی: ک‌ه‌ئ‌ه‌م‌ ن‌ای‌ه‌ت‌ه‌ ه‌ات‌ه‌ خ‌و‌ار‌ه‌وه: {وَإِنْ تُبْذَرُوا

مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخَفَوْهُ يُحَاسِبُكُمْ بِهِ اللَّهُ} (البقرة-۲/۲۸۴):

واته: ههرچی وا له ناسمان و زهوی دا، هه مووی هی خودایه و موئک و دروستکراوی خویهتی، وهه ههرچی والهناو دل و دهرونتانا، چ ئاشکرای بکه و چ بشارنه وه، خودا له رۆژی ژیا نه وه دا، مو حاسه بهی ئه وه تان دهکا و پیتانی دهو ره دهکاته وه، ئه وسه به ئاره زوی خویهتی: هه رکه سی خواستی له سه ری بی چاو پۆشی لی دهکا، هه رکه سی خواستی له سه ر بی، ئه شکه نه جهی ده دا، چونکه خودا ده سه لات ی به سه ر هه موو شتی کا ده شکی.

فه رمووی: که ئه مه هاته خواره وه، یاران ی پیغه مبه ر (دروودی خوی له سه ری) ته وا و سه خله ت بوون، چوون بو خزمه تی و به چۆک دا هاتن و عه رزیان کرد ئه ی ره وانه کراوی خودا! ئه ی پیغه مبه ری ئازی ز! هه تا ئیستا خودای گه وه ئه وه ئه رکانه ی دا وه به سه رمانا و، ئه م کرداران ه ی کردو وه به ئه رکی سه رشانمان، وه ک نوێ ژو رو ژوو و خه بات و زه کات. وه بو ئه مانه ئی مه سه رمان پی وه نه بو وه، لاری مان نه بو وه، چونکه ته وانای ئه وانه مان بو وه، وه له ووزه مانا بو وه، به لام ئه وه تانی ئه م ئایه ته ت بو هاتو وه، به راستی توانای ئه مه مان نییه! چونکه زۆر له و خه یال و دل په راو کیانی ه ی که به دل مانا را ده بوورن به دهستی خو مان نییه!

ئه ویش (دروودی خوی له سه ری) فه رمووی: هه ی هه ی! وادیاره که ئی وهیش ده تانه وئ که وه ک میله تهی جووله که، که خاوه نی ته وراتن، وه وه ک میله تهی نه صارا که خاوه نی ئینجیلن، وادیاره که ئی وهیش وه ک ئه م دوو گه له، که له پی ش ئی وه وه بوون، ده تانه وئ وه ک ئه وان بلین: {سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا} (البقرة - ۹۳/۲)

واته: که چی ئه وان له پاش ئه وه خودا فه رمان ی پی کردن که فه رمانه که ی خودا به جی بهینن و به گوئی بکه ن، گو تی ان: خودایه! فه رمانه که تمان وه رگرت و به گوئی خو مان گو یمان لی بوو، به لام به گو ی ت نا که ی ن. واته: به کوردی و کورتی: گو یم لی ته به لام به گو ی ت نا که م. هه زره ت (دروودی خوی له سه ری) فه رمووی: نه که ن شتی وابکه ن، به لکو و بلین:

{سَمِعْنَا وَأَطَعْنَا غُفْرَانَكَ رَبَّنَا وَإِلَيْكَ الْمَصِيرُ} (البقرة - ۲/۲۸۵)

ئەوانىش تەسلىم بوون بەدەم ئەمەيان گوتو بەدل قەبووليانكرد، كەئەمە واتاو رافەكەيەتى، واتە: پېغەمبەرى خۇشەويست ئيمان و باومېرى ھەيە بەو نامەيە كە پەرورەدگارى لەلایەنى خۇيەو بەو ناردوو، كە قورئانى پىرۆزە، ھەرودھا موسولمانەكانىش باومېر ئيمانىيان بەو نامە پىرۆزە ھەيە، ھەموويان باومېريان ھىئاو بەخودا بەفرىشتەكانى و بەنامە و پەرأودەكانى و بەپېغەمبەرەكانى، كەخۇى ناردوويانى، بۆتەمى و نامۆزگارى ھۆشياران، گشتيان دەلئىن: ئىمە جياوازی ناكەين لەنيوانى ھىچ يەكئ لەپېغەمبەرەكانى خودادا، لەودا كەيەك بەيەك بەپېغەمبەرى خودايان دەزانين، ھەروا دەلئىن: ئەى خوداى پەرورەدگار! فەرمانەكانى تۆمان بىست، بەھۆى موخەممەدى پېغەمبەرمانەو، گەردن كەج بووين بۆ ئەو فەرمانانەو، داواى ئەو دەكەين لەتۆ كە بەكەرەم بەخىشتى خۆت چاوپۆشى بكەى لەتاوانەكانمان، ئەگەر داواى چاوپۆشى لەتۆنەكەين ئەى لەكېى بكەين! لەپاشە رۆژدا لەقيامەت دا، مەصىرو سەرئەنجامان ھەربۆلاى تۆيەو، بەبى دەسەلاتى و بەدەستەوسانى، دەولەمەندو گەدامان دېينەو بەردەستى خۆت. چاكە ئەمەيان بەجئ ھىئا، خودا بىرپارو حوكمى ئەو ئايەتەى سىپىيەو و لاىبردو، ئەم ئايەتەى تىرى ناردە خوارەو.

{لَا يَكْلَفُ اللَّهُ نَفْسًا إِلَّا وُسْعَهَا لَهَا مَا كَسَبَتْ وَعَلَيْهَا مَا اكْتَسَبَتْ رَبَّنَا لَا تَأْخِذْنَا إِن نَّسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا رَبَّنَا وَلَا تَحْمِلْ عَلَيْنَا إَصْرًا كَمَا حَمَلْتَهُ عَلَى الَّذِينَ مِن قَبْلِنَا رَبَّنَا وَلَا تُحَمِّلْنَا مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ وَاعْفُ عَنَّا وَاعْفِرْ لَنَا وَارْحَمْنَا أَنْتَ مَوْلَانَا فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ} (سورة البقرة- ۲/۲۸۶).

واتە: خودا ئەركىكى وانا بەسەرشانى كەسىكا كەشانى ھەلى نەگرئ و داوايى لەيەكئ ناكە لەتاقەتيا نەبى، ئەوەى چاكە بكا دەبى بەچەكى دەستى و سوودى چاكەكەى ھەربۆخۇيەتى، ھەروا ئەوەى خراپەبكا دەبى بەملۆزمى گيانى و زيانى خراپەكەى ھەربۆ خۇيەتى.

ئەى موسولمانىنە! ئىپوھىش وەك ياران بىكەن و كىردارو گەفتارى ئەوان بىكەن بەسەر مەشق و پەيپەم و بۇخۇتان، ئەونزاو پارانەۋەى ئەوان كىردىان ئىپوھش بىكەن، ئەوان كەئەركى لەۋزە بەدەر (تەكلىفى مالا يوطاق) يان لەسەر ھەلگىرا، لەسوپاسى خودادا لەسەر پارانەۋەكەى خۇيان رۇيشتن و گوتيان: ئەى خودايە! ئەگەر ھەنى لەئەركى سەرشانى خۇمان لەبىر چوو، يا بەھەلە كىردمان، تۆلىمان مەگرە لەسەرئەۋە سزاو ئازارمان مەدە، ئەى پەرۋەردىگارى ئىمە! بارى قورس مەھاۋىژە سەرشانمان وەكوو خۇ كوشتن بۇگىرا بوونى پەشىمانى و بىرىنى پارچە بەركى كەپىس بووبى، وەك ئەۋبارە قورسەت دابوو بەسەرشانى گەلى جوولەكەدا، كەلەپىش ئىمەدا بوون، ئەى پەرۋەردىگارى ئىمە! ھەروا دەردو بەلاو ئازاۋەو ئاشوبىكى وامان بەسەردا مەدە كە لەبارمانا نەبى، شوپنەۋارى تاوان و گوناھەكانمان كۆپر كەرەۋەو ئازارمان مەدە، وەعيب و نەنگمان بېۋشەو كىردەۋەى باشمان دەرېخە، وە بەلوتف و كەرەمى خۇت رەھمان پى بىكەو نازو بەھەرەو رەھمەت بىرژە بەسەرمان دا، ھەرتۆى سەردارى ئىمەو جگە لەتۆ، پشت و پەناى ترمان نىيە، سەرەپاى ئەمانەش يارمەتىمان بدە بۇ خەبات و تىكۆشان و زالمان بىكە بەسەر كۆمەلەى كافرو بى برۋاكانا، ياران كاتى ئەم دووعايانەيان دەكرد، خوداى گەۋرەو مەزن لەم چۈارشوپنەدا دەيفەرموو بەللى باشە نزاو پارانەۋەكەتان قەبوول دەكەم:

يەكەم: لەپاش وشەى: {إِنْ نَسِينَا أَوْ أَخْطَأْنَا}

دوۋەم: لەپاش وشەى: { عَلَى الَّذِينَ مِنْ قَبْلِنَا }

سىيەم: لەپاش وشەى: { مَا لَا طَاقَةَ لَنَا بِهِ }

چۈارەم: لەپاش وشەى: { فَانصُرْنَا عَلَى الْقَوْمِ الْكَافِرِينَ }

(تاج/ ۴/ ز ۳/ ژ ۳۷۵۳ — ئەۋەى لەبارەى سوورەتى بەقەرەۋە ھاتوۋە).

سوورده تی نالی عیمران (سورة آل عمران)

١٦٨٦- له باره ی فهرمایستی خودای گه وړه: {هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ

مُحْكَمَاتٌ} (٦٧١٧-٦٧٢٥)

باب: فی قوله تعالى: {هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ}

٢١٢٦- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ تَلَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) {هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ هُنَّ أُمُّ الْكِتَابِ وَأُخَرُ مُتَشَابِهَاتٌ فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ وَمَا يَعْلَمُ تَأْوِيلَهُ إِلَّا اللَّهُ وَالرَّاسِخُونَ فِي الْعِلْمِ يَقُولُونَ آمَنَّا بِهِ كُلٌّ مِنْ عِنْدِ رَبِّنَا وَمَا يَذَّكَّرُ إِلَّا أُولُو الْأَلْبَابِ} قَالَتْ قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) «إِذَا رَأَيْتُمُ الَّذِينَ يَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ فَأُولَئِكَ الَّذِينَ سَمَى اللَّهُ فَاحْذَرُوهُمْ». (الحديث ٦٧١٧ شيحا = ٦٧٣١ فم. تجريد البخاري ٤/ رقم ١٦٤٣ = ٤٥٤٧. أبوداود. سنة ٤٥٩٨. ترمذي. تفسير القرآن: ٢٩٩٣. تحفة الأشراف: ١٧٤٦٠).

عائیشه (رږزای خوی لى بڼ) فهرمووی: پیغهمبه ر (دروودی خوی لهسهرېن) نهم نایه ته ی خوینده وه له پاشا فهرمووی: کاتى نهو کهسانه ت دی، که شوینى نهو نایه تانه ده که ون، که چهن واتای هه ل ده گرن، که پییان ده گوتړی: نایه ته موته شابیهه کان وړواله تی نهو نایه تانه ده که ن به به هانه و مه هانه و چاو وړاوی له مهر دووم پی ده که ن و خه لکی پی له خسته ده بن، نه ی گویدار! نه ی که سی که نهم فهرمووده یه ی منت پی ده گات! بزانه که نه وانه نه و کهسانه ن، که خودا ناوی بردوون و دربارمیان له قورنانا فهرموویه تی: {فَأَمَّا الَّذِينَ فِي قُلُوبِهِمْ زَيْغٌ فَيَتَّبِعُونَ مَا تَشَابَهَ مِنْهُ ابْتِغَاءَ الْفِتْنَةِ وَابْتِغَاءَ تَأْوِيلِهِ ...}.

واته: ده غز له دله کان له دووی نایه ته چهند واتا هه لگره کان ده گهړین و به شوین نهو نایه تانه دا ده گهړین که له یه که ده چن و مانای جوړاو جوړ هه لده گرن، به نیازى نه وه ی که نازاوه و ناشووب به رپاکهن و به که یفی خوږیان و اتایان لى بدنه وه.

جا حه زره ت (دروودی خوی لهسهرېن) فهرمووی: جا که واته نه ی گه ل نیسلام! خو تانایان لى بپاریزن و مه ترسیتان لییان هه بڼ! (تاج/ ٤/ ز/ ٤/ ژ/ ٢٧٥٤ - سوورده تی نالی عیمران).

۱۶۸۷- لهبارەى فەرمايشتى خوداى گهوره { لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا

وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا } (٦٩٥٥-٦٩٧٥)

باب: في قوله تعالى: { لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا }

٢١٢٧- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ رَجُلًا مِنَ الْمُنَافِقِينَ فِي عَهْدِ

رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَانُوا إِذَا خَرَجَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِلَى

الْغَزْوِ تَخَلَّفُوا عَنْهُ وَفَرَحُوا بِمَقْعَدِهِمْ خَلْفَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَإِذَا قَدِمَ

النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) اعْتَذَرُوا إِلَيْهِ وَحَلَفُوا وَأَجْبُوا أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا

فَنَزَلَتْ (لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ

بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ). (الحديث ٦٩٦٤=٦٩٨٨ فم. تجريد البخاري بالكوردي/٤ رقم:

١٦٤٧ = ٤٥٦٧ فتح الباري):

ئەبوسەعیدی خودری (رهزای خوای لئ بن) فەرمووی: لەسەر دەمی پیغەمبەر خۆی دا

(دروودی خوای لەسەربێ) چەند پیاوی هەبوون، ناپاک (منافق) بوون، کاتی پیغەمبەر (دروودی خوای

لەسەربێ) دەچوو بۆغەزا، ئەوان بەفیل و فەرەج خۆیان دەدزییەو لەمالهوه دەمانەو،

نەدەچوون بۆ ئەو غەزایە، بەپێچەوانەى حەزەرتهوه (دروودی خوای لەسەربێ) وه بۆ دزایەتى

ئەو، بەم هەلۆیستە ناپاکەیان کەیفخۆش دەبوون، کاتیکیش کە پیغەمبەر (دروودی خوای

لەسەربێ) دەهاتەو لەغەزاگە، دەچوونە خزمەتى و بەهانەو مەهانەى درۆیان

دەهێنایەو، سویندیان دەخواردو کەیفیان بەو دەهات، کە بەبەلاش لەسەر شتى

کەنەیانکردوو سوپاس و ستایش و تاريف بکړين!

نیت بەم بۆنەیهوه ئەم نایەتە پیرۆزە دابەزى کە دەفەرموى: { لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ

يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِنَ الْعَذَابِ وَلَهُمْ

عَذَابٌ أَلِيمٌ } (سورة آل عمران-٣-١٨٨).

واتە: ئەى پیغەمبەرى خۆشەوێست! وەتۆیش ئەى موسوڵمانى بەرێز! وامەزانە

ئەوانە گەوا دلشادو شادمان بەگەردەوێ ناشیرینی خۆیان و حەزەدەگەن

کە لەسەرشتیکی باش، کە بەدرۆ دەلێن: ئەو شتە باشەمان کردوو، بەلام لەراستی

دا ئەو نیشەیان نەکردوو، حەزەدەگەن کە لەسەر ئەو شتە باشە، بەهۆی ئەو

درۆيانه وه، به به لاش، سوپاس و تارييف بكرين، قهت وامه زانه كه نه وانه و وينه ي نه وانه، بهم ساخته كار به و بهم فرت و فيله، له دهست توله و سزاو قاري خوداي گه وه قوتار ده بن و، له په نايه كا ئاسو وده و سهر فراز ده بن و ئوقره و ستار ده گرن، قهت شتي وا نيه، به لكوو بو نه وانه و بو وينه ي نه وانه، ههيه سزاي به سوئ و ئازاري ئيش به ناو په رهي د لگه يينه را! (تاج/ ٤/ ز/ ٤/ ٣٧٩٠).

٢١٢٨ - عن حُمَيْدِ بْنِ عَبْدِ الرَّحْمَنِ بْنِ عَوْفٍ أَنَّ مَرْوَانَ قَالَ: اذْهَبْ يَا رَافِعُ - لِإِبْرَاهِيمَ - إِلَى ابْنِ عَبَّاسٍ فَقُلْ: لَئِنْ كَانَ كُلُّ امْرَأٍ مِنَّا فَرِحَ بِمَا أَتَى وَأَحَبَّ أَنْ يُحْمَدَ بِمَا لَمْ يَفْعَلْ مُعَذِّبًا لِنُعَذِّبِ أَجْمَعُونَ. فَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: مَا لَكُمْ وَلِهَذِهِ الْآيَةُ؟ إِنَّمَا أُنْزِلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ فِي أَهْلِ الْكِتَابِ. ثُمَّ تَلَا ابْنُ عَبَّاسٍ: (وَإِذْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ) هَذِهِ الْآيَةُ وَتَلَا ابْنُ عَبَّاسٍ: (لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا) وَقَالَ ابْنُ عَبَّاسٍ: سَأَلَهُمُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنْ شَيْءٍ فَكَتَمُوهُ إِيَّاهُ وَأَخْبَرُوهُ بِغَيْرِهِ فَخَرَجُوا قَدْ أَرَوْهُ أَنْ قَدْ أَخْبَرُوهُ بِمَا سَأَلَهُمْ عَنْهُ وَاسْتَحْمَدُوا بِذَلِكَ إِلَيْهِ وَفَرَحُوا بِمَا أَتَوْا مِنْ كِثْمَانِهِمْ إِيَّاهُ مَا سَأَلَهُمْ عَنْهُ. (الحديث ٦٩٦٥ شيحا = ٦٩٨٩ فم. تجريد البخاري بالكوردي/ ٤/ رقم: ١٦٤٨ شيحا = ٤٥٦٨ فتح الباري. ترمذي. تفسير القرآن: ٣٠١٤. تحفة الأشراف: ٥٤١٤).

حه ميدي كوري عهبدو په حمانی كوري عهوف (په ممتی خودای لى بن) فهرمووی: كاتى كه مهروانى كوري حه كه م سهردارى سهرشارى مهدينه بوو، به دهر كه وانه كه ی خو، كه ناوی رافيع بوو، گوت: نه ی رافيع! ئاده ی برؤ بولای ئيبنو عه عباس، پيى بلئ: خو نه گهر هه موو كه سئ سزاو ئازار بدریئت له سهر نه وه كه شادمان بئ به وه ی كه دهستی ده كه وئ و حه ز بكات كه به خو پايی سوپاس بكرئ له سهر شتي كه خو ی نه يكر د بئ خو نه گهر نه مه وابئ، نه وا كه سمان له قيامهت دا رزگارمان نابئ و، هه موومان سهر جه م سزاو ئازار ده دریين، چونكه كئ ههيه مه گهر به ده گمه ن، كه مال و منال و ئايه و مايه و پايه و وه سپی راست و درؤ پي خوش نه بئ؟

جاگاتئ کهرافیع ئهم په یامه ی مهروانی به ئیبنو عهباس راگه یاند، ئیبنو عهباس (همزای خوی لن بئ) له وده لām دا فهرمووی: ئیوه چیتانه به سهر ئهم باسه وه؟ ئهم نایه ته هاته خواره وه له شانی خاوه ن نامه گان دا، جارئک پیغه مبه ر (دروودی خوی له سهر بئ) جووله که گانی بانگ کردو پرسیری شتیکی لیان کرد، ئه وان شته که یان شارده وه و هشاری وده لām راسته که یان داو، به پیچه وانه ی ئه وه وه شتیکی تریان پی گوت، ئه نجا وایان نیشانی هه زرت ددها، که وده لāmی پرسیاره که ی ئه وایان به پراستی داوه ته وه و که وایی ده بی هه زرت (دروودی خوی له سهر بئ) سوپاس و ستایشیان بکات، وه شادمان و دلشاد بوون به وه ی که پراستیه که یان شارده بووه و که تمی حه قیقه ته که یان کردووه، ئه و جا ئیبنو عهباس ئهم دوو نایه ته ی خوینده وه، نایه تی:

{رَادْ أَخَذَ اللَّهُ مِيثَاقَ الَّذِينَ أُوتُوا الْكِتَابَ لَتُبَيِّنُنَّهُ لِلنَّاسِ وَلَا تَكْتُمُونَهُ} (سورة آل عمران- ۱۸۷/۳)

واته: ئه وسا خودا په یمان و به ئینی له وکه سانه وهرگرت که خاوه ن نامه ی ئاسمانین، که به مه ردومی رابگه یه نن و هشاری نه دهن، په یمانی له زانا کانیان وهرگرت که به باشی مه به ست و مانای ئه و نامه ی خودایه رووناک بکه نه وه بو هه موو که سی وده له که سی نه هشار نه وه. وه ئیبنو عهباس ئهم نایه ته یشی خوینده وه:

{لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرَحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا فَلَا تَحْسَبَنَّهُمْ بِمَفَازَةٍ مِّنَ الْعَذَابِ} (سورة آل عمران- ۱۸۸/۳). (تاج/ ۴/ ۴/ ز/ ۳۷۹ - سوورده تی ئالی عیمران - ژماره/ ۲۱۲۷).

سوورده تی نیساء (سورة النساء)

۱۶۸۸- له باره ی فهرمایشتی خودای که ورده وه {وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَمَامَى} وه فهرمایشتی {وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ} (۷۴۳۹-۷۴۷۹)

باب: فی قوله تعالى: {وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَمَامَى} وقوله: {وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ}

۲۱۲۹- عن عروة بن الزبير: أَنَّهُ سَأَلَ عَائِشَةَ - رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا - عَنْ قَوْلِ اللَّهِ تَعَالَى {وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَمَامَى فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مَثْنَى

وثلث وربع}. فَقَالَتْ يَا ابْنَ أُمِّتِي هِيَ الْيَتِيمَةُ تَكُونُ فِي حَجَرٍ وَلِيَّهَا تُشَارِكُهُ فِي مَالِهِ ،
 فَيُعْطِيهِ مَالُهَا وَجَمَالُهَا ، فَيُرِيدُ وَلِيَّهَا أَنْ يَتَزَوَّجَهَا بِغَيْرِ أَنْ يُقْسِطَ فِي صَدَاقِهَا ، فَيُعْطِيهَا
 مِثْلَ مَا يُعْطِيهَا غَيْرُهُ ، فَهُوَ أَنْ يَنْكِحُوهَنَّ إِلَّا أَنْ يُقْسِطُوا لَهُنَّ وَيَبْلُغُوا بِهِنَّ أَعْلَى
 سُنَّتِهِنَّ مِنَ الصَّدَاقِ ، وَأَمُرُوا أَنْ يَنْكِحُوا مَا طَابَ لَهُمْ مِنَ النِّسَاءِ سِوَاهُنَّ . قَالَ عُرْوَةُ:
 قَالَتْ عَائِشَةُ: ثُمَّ إِنَّ النَّاسَ اسْتَفْتَوْا رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بَعْدَ هَذِهِ الْآيَةِ
 بَيْنَهُنَّ فَأَنْزَلَ اللَّهُ (وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ) إِلَى قَوْلِهِ (وَتَرْغَبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ) وَالَّذِي
 ذَكَرَ اللَّهُ أَنَّهُ يُتْلَى عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ الْآيَةُ الْأُولَى الَّتِي قَالَ اللَّهُ فِيهَا (وَأِنْ خِفْتُمْ أَنْ لَا
 تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَى فَانْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ) قَالَتْ عَائِشَةُ وَقَوْلُ اللَّهِ فِي
 الْآيَةِ الْأُخْرَى (وَتَرْغَبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ) يَعْنِي هِيَ رَغْبَةُ أَحَدِكُمْ لِيَتِيمَتِهِ الَّتِي تَكُونُ فِي
 حَجَرِهِ ، حِينَ تَكُونُ قَلِيلَةَ الْمَالِ وَالْجَمَالِ ، فَهُوَ أَنْ يَنْكِحُوا مَا رَغِبُوا فِي مَالِهَا وَجَمَالِهَا
 مِنْ يَتَامَى النِّسَاءِ إِلَّا بِالْقِسْطِ مِنْ أَجْلِ رَغْبَتِهِمْ عَنْهُنَّ . (الحديث ٧٤٤٤ شيبه = ٧٤٨٠
 فم. تجريد البخاري بالكوردي/ ٤ رقم: ١٦٤٩ = ٤٥٧٤ ، ٢٤٩٤ ، ٢٧٦٣ ، ٤٥٧٣ ، ٤٥٧٤ ، ٤٦٠٠ ، ٥٠٦٤ ، ٥٠٩٢ ، ٥٠٩٨ ، ٥١٢٨ ، ٥١٣١ ، ٥١٤٠ ، ٦٩٦٥).

عوروہی کوری زوبہیر (رحمہم اللہ) خودای لہی بی) فہرمووی: پرسیارم لہعائیشہی پوورم
 کرد: لہبارہی فہرمایشتی خودای گہورہوہ، کہ دمہرمووی: {وَأِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي
 الْيَتَامَى فَانْكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ مِثْنَى وَثُلَاثَ وَرُبَاعَ} (سورة النساء- ٣/٤).
 واتہ: ئەگەر ترستان لہوہ ھەبوو کہ عەدالەت و دادپەرورەری نەکەن لەگەڵ
 ئەو کچە ھەتیوانەدا، کەوان لەژێر چاودیڤری ئیوہدا، ئەگەر بێتو مارەیان بکەن
 بوخۆتان، ئەگەر ئەم مەترسییەتان ھەبوو، ئەوا بچن ژنی تر مارەبکەن بوخۆتان
 کەبەدلتان بێو ھەتا توشی ناھەقی و نادادی نەبن بەھۆیانەوہ، وە واز لہو کچە
 ھەتیوانە بھێنن باتوشی ناھەقی و نادادی نەبن.

وہ دہتوانن ژنی، یان دوو ژن، یان سێ ژن، یان چوار ژن، بەپێی یاسانامە
 خودا بوخۆتان بھێنن، بەمەرجی (کە بەمەرجی سەرەکی دادەنرێت) کە بتوانن
 عەدالەت و دادپەرورەری بەجی بھێنن لہنیوانیان دا.

عوروه فەرموۋى: پورم عائىشە فەرموۋى: ئەي خوشكەزاي خۇم! ئەم ئايەتە ھاتە خوارەو ھەشانی كچانى بى باوك دا كەلەلەي ھەقداریان بن، واتە: لەلەي ئامۇزاو كورانی ئامۇزایان بن، ۋە ئەو ھەقدارە بچى لەبەرسامان و مالى كچەكە، يالەبەر جوانىيەكەي مارەي بكات لەخۇي، بەلام ئەۋەندەي كەباوبى لەناو كۆمەلا، ئەۋەندە مارەي پى نادا، جا خودا نەھى لى کردن لەکردنى شتى وا ناھەق، مەگەر بەمەرچى كەناھەقيیان لىنەكەن و ۋەك ژنانى تر مارەي و مافیان بۆ دابنن، ئەۋە دەبى، دەنا خودا فەرموۋىەتى پىيان كە برۆن لەژنانى تر بەدلى خۇتان بەيىنن و وازبەيىنن لەۋان.

عوروه فەرموۋى: عائىشە فەرموۋى: خەلكەكە لەپاش ھاتنى ئەم ئايەتە، داۋاي فەتۋايان لەپىغەمبەر كىرد، كەبۇيان روون بكاتەۋە، خودا لەۋەلام دا ئەم ئايەتەي ترى نارد، {وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ قُلِ اللَّهُ يُفْتِيكُمْ فِيهِنَّ وَمَا يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ فِي يَتَامَى النِّسَاءِ اللَّاتِي لَا تُؤْتُونَهُنَّ مَا كُتِبَ لَهُنَّ وَتَرْغَبُونَ أَن تَنْكِحُوهُنَّ} (سورة النساء- ۱۲۷/۴).

ۋاتە: داۋاي فەتۋاۋ روونكىردنەۋەي بىرپارەكانت لى دەكەن، سەبارەت بەژنان، تۆ ئەي پىغەمبەر! لەۋەلاميانا بلئ: خودا فەتۋاتان بۆ دەداۋ، ھەرۋەھا ئەو ئايەتانەي كە دەخوینىرنەۋە لەقورئانا فەتۋاتان بۆدەدەن، كەبەيانى ھالى ژنە بى باوكەكان دەكەن، كە ئەو مافەي بىرپار دراۋە بۇيان و لەياسانامەي خوادا نووسراۋە بۇيان، پىيان نادەن، ۋەلەھەمان كاتا بەپىي بەرژەۋەندى خۇتان ھەزدەكەن كەمارەيان بىكەن لە خۇتان، ياھەزدەكەن كەمارەيان نەكەن لەخۇتان و نەشەيلىن كە بۆخۇيان شووبەكەن!

عائىشە (رەزاي خۋاي لى بن) فەرموۋى: مەبەست لەم رىستەيە كەلەم ئايەتەي پىشەۋەدا دەفەرموۋى: {يُتْلَىٰ عَلَيْكُمْ فِي الْكِتَابِ} تايەتى يەكەمى ئەم پىرسىارو ۋەلامەي من و تۆ بوو كە خودا تىايدا دەفەرموۋى: {وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَىٰ فَانكِحُوا مَا طَابَ لَكُمْ مِنَ النِّسَاءِ}.

ههروا عائیشه (دېزای خوی لږ بڼ) لهسهر روونکردنه وهکې خوی پوښتو فهرمووی:
 نهوهیش که خودای گه وره له نایه ته که ی تردا ده فهرموی: {وَتَرْغَبُونَ أَنْ تَنْكِحُوهُنَّ}
 که به شیکه له نایه تی وه لامي داوای فه تواو پرسیاره که یان مه به ست له م رسته یه
 نه مه یه:

نه گهر که سئ له نیوه، کچیکې هه تیوی خوی، له چاودیږی نه و دابوو، چونکه
 ناموزای بوو، وه مالی که م بوو، وه جوانیش نه بوو، نه واه زناکا که ماره ی بکا
 بوخوی، به لام نه گهر که هه تیوه که یان، که واه له ژیر چاودیږیان دا مال و سامان و
 جوانی هه بوو، نه واه له بهر بهر ژه وهندی خو یان ماره یان ده که م بوخویان و مافی
 ته واهوای خو یان یان پڼ نادهن، چا خودا ریگه ی شتی وایان پڼ نادا، مه گهر پابه ندبن
 به یاسای دادپه روه رییه وه). (تاج/ ٤/ ز/ ٥/ ٣٧٩٤ - سوورده تی نیساء).

١٦٨٩- له باره ی فهرمايشتی خودای گه وره وه {وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَنْ كَانَ
 فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ} (٧٤٣٩ - ٧٤٧٩)
 باب: في قوله تعالى: {وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ}
 ٢١٣٠- عن عائشة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ (وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا
 فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ) قَالَتْ: أُنْزِلَتْ فِي وَالِي الْيَتِيمِ الَّذِي يَقُومُ
 عَلَيْهِ، وَيُصْلِحُهُ إِذَا كَانَ مُحْتَاجًا أَنْ يَأْكُلَ مِنْهُ. (الحدیث ٧٤٤٩ شیحا = ٧٤٨٥ فم. بخاری.
 وصایا: ٢٧٦٥. تحفة الأشراف: ١٧٠٨٦)

عائیشه (دېزای خوی لږ بڼ) فهرمووی: نه م نایه ته: {وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَنْ
 كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ} (النساء- ٤/ ٦)

واته: هه رکه سئ له نیوه ده و له مه ندبڼ، باخوی دوور بگری له مالی نه و هه تیوانه،
 به لام نه گهر که سئ ناتاج و نه دارابوو، باله و ماله بخوات به پیی باوی جوانی ناو
 کومه لگا).

عائیشه فهرمووی: نه م نایه ته سه باره ت به سه رپه رشتیاری سه رمال و سامانی
 هه تیو دابه زیوه، که سه رپه رشتی سامانه که ی ده کاو به خوی ده کاو به ره می

دهیښنۍ، نهگهر هم سهرپهرشتیاره ناتاج بوو نهوه دروسته که بهقهی خزمهتی مالهکه، بهپیی شهرع لیی بخوات دهنه نا). (تاج/۲ ز/۱۴ ز/۲۰۰۳ + تاج/۴ ز/۵ ز/۳۷۹۵).

۱۶۹۰- لهبارهی فهرمایشتی خوداوه: {فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِتْنَةٍ}

(۶۹۵۵-۶۹۷۵) باب: في قوله تعالى: {فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِتْنَةٍ}

۲۱۳۱- عَنْ زَيْدِ بْنِ ثَابِتٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) خَرَجَ إِلَى أُحُدٍ، فَرَجَعَ نَاسٌ مِمَّنْ خَرَجَ مَعَهُ، فَكَانَ أَصْحَابُ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِيهِمْ فِرْقَتَيْنِ، قَالَ بَعْضُهُمْ: نَقْتُلُهُمْ، وَقَالَ بَعْضُهُمْ: لَا، فَنَزَلَتْ (فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِتْنَةٍ). (الحديث ۶۹۶۲ شيحا = ۶۹۸۶ فم. بخاري. فضائل المدينة. ۱۸۸۴، ۴۰۵۰، ۴۵۸۹، فتح الباري).

زهیدی کوړی ثابت (د مزای خوی لښ) فهرمووی: کاتۍ پیڅه مبهرو یارانۍ له مه دینه وه دهرکه و تنو بهروو چپای ئو خود که و تنه پړی، بو غه زه، له پړیگه کوومه لښ له وانه ی که له سوپاکه ی پیڅه مبهردا بوون، به سهرو کاپه تی عه بدوللای کوړی ئوبه یی کوړی سه لوول، گه پړانه وه نه یانویست که له و غه زایه دا به شداریی بکه ن، که گه پړانه وه هاو له کانی حه زره ت بوون به دوو تاقمه وه، تاقمیکیان گوتیان: که گه پړانه وه له و غه زایه ده یانکوژین، تاقمه که ی تریشیان گوتیان: نایانکوژین. جا به م بوئنه یه وه هم نایه ته هاته خواره وه: {فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِتْنَةٍ} (النساء- ۸۸/۴).

واته: له بهرچی له باره ی هم ناپاک و مو نافقانه وه بوون به دوو دهسته وه: دهسته یه کتان ده لښ: نه وانه ناپاک و ناموسو لمان، له بهر نه وه ده یانکوژین، دهسته یه کتان ده لښ: نه وانه موسو لمان، نایانکوژین، بوچی هه مووتان به یه ک دهنگ نالښ: نه مانه نا موسو لمان، چونکه ناپاک و مو نافیقن.

١٦٩١- له باره‌ی فه‌رمایشتی خودای گه‌وره: {وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا}

(٧٤٣٩-٧٤٧٩) باب: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: {وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا}

٢١٣٣- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: لَقِيَ نَاسٌ مِنَ الْمُسْلِمِينَ رَجُلًا فِي غَنِيمَةٍ لَهُ، فَقَالَ: السَّلَامُ عَلَيْكُمْ. فَأَخَذُوهُ فَقَتَلُوهُ، وَأَخَذُوا تِلْكَ الْغَنِيمَةَ، فَنَزَلَتْ: (وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْفَى إِلَيْكُمْ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا) وَقَرَّاهَا ابْنُ عَبَّاسٍ (السَّلَامَ). (الحديث ٧٤٦١ شичا = ٧٤٩٦ ف.م. ف.م = فتح الملهم شرح صحيح مسلم. بخاري. تفسير: ٤٧٦٢. نسائي. تحريم الدم: ٤٠١٢. تحفة الأشراف: ٥٥٩٩).

سه‌عیدی کوری جوبه‌یر (په‌حمه‌تی خودای لښ بڼ) فه‌رمووی: له‌شانی ئەم نایه‌ته‌دا، خه‌لکی کووفه‌ قسه‌یان جیا جیا بوو، منیش سواربووم چووم بۆلای ئیبنو عه‌بباس، که‌له‌م باره‌یه‌وه‌ لایم پرسی، فه‌رمووی: ئەم نایه‌ته‌ {وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا} دواشته‌ که‌له‌م باره‌یه‌وه‌ هاته‌ خواره‌وه‌، وه‌ هیچیش هه‌لی نه‌وه‌شاندۆته‌وه‌و حوکمو بریاره‌که‌ی وه‌ک خۆی ماوه‌).

گه‌ته‌ی ئەبه‌وداوود، که‌له‌باسی فیتنه‌دا ئەم فه‌رمووده‌یه‌ ده‌گیڕیته‌وه‌ ئاوايه‌:

کاتئ ئەم نایه‌ته‌ دابه‌زی که‌له‌سوورته‌ی فورقان دایه‌، که‌ده‌فه‌رموی: {وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا} (سورة الفرقان- ٦٨/٢٥).

به‌نده‌باشه‌کانی خودای میهره‌بان په‌وشتیکی به‌رزنی تریشیان هه‌یه‌ که‌ ئەوه‌یه‌: به‌س خودای گه‌وره‌و مه‌زن ده‌په‌رستن و داوای هه‌مووشتئ هه‌ر له‌خودا ده‌که‌ن، وه‌که‌سئ که‌ خودا کوشتنی ئەوی قه‌ده‌غه‌ کردبئ ناکوژن، مه‌گه‌ر له‌به‌ره‌وێه‌کی په‌وای هه‌ق به‌پێی شه‌رع، وه‌له‌هه‌مان کاتا داوینپییسی ناکه‌ن و، داوینپاک و رووپاک و رووسورن، کاتئ که‌ئه‌م نایه‌ته‌ هات، هاوبه‌ش په‌یداکه‌ره‌کانی مه‌که‌که‌ گوتیان: ئیمه‌ ئەم تاوانانه‌مان هه‌موو کردووه‌، که‌واته‌ ئیسلام بوونمان چی سوودی هه‌یه‌ بۆئیمه‌، جا خودای گه‌وره‌ ئەم نایه‌ته‌ی ناردە خواره‌وه‌:

{إِلَّا مَنْ تَابَ وَآمَنَ وَعَمِلَ عَمَلًا صَالِحًا فَأُولَٰئِكَ يُبَدِّلُ اللَّهُ سَيِّئَاتِهِمْ حَسَنَاتٍ وَكَانَ اللَّهُ غَفُورًا رَحِيمًا} (سورة الفرقان- ٢٥/٧٠).

کهواتای وایه: ههرکه سئ یه کئ له تاورانه بکا، دهگا به تو له ی سه ختی تاوانی خوئ، مه گهر نه وکسه نه بی که له پاشکردنی نه م گونا هانه ته و به بکا وازیان لی بهیئی و موسولمان ببی و چلکی کوفر به نووری نیسلام بشوړی و دهست بکا به کردنی کرده و ی باش و کردار و رډفتاری خوئ باش بکا، نه وه نه مانه خودای مه زن گونا هه کانیا ن ده پوښی و خراپه کانیا ن بو دهکا به چاکه و خودای میهره بان و گه و ره همیشه میهره بان و تاوان به خش بو وه و هه روا یش ده بی و دهرگای رډحه مته ی له نه زه له وه هه تا نه به د هه روا زه!

ئیبنو عه بباس (رډزای خوای لی بی) فهرمووی: دهی نه م نایه ته یه بو شه رخی حالی نه مانه بو، هه تا ریگه ی نیسلام بوونیا ن بو خوش بکا، به لام نه و نایه ته ی که له سوورته ی نیساء دایه، که ده فهرموئ:

{وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا فَجَزَاؤُهُ جَهَنَّمُ خَالِدًا فِيهَا وَغَضِبَ اللَّهُ عَلَيْهِ وَلَعَنَهُ وَأَعَدَّ لَهُ عَذَابًا عَظِيمًا} (سورة النساء- ٩٣/٤).

واته: ههرکه سئ موسولمانی به نارډوا، به قهستی بکوړی، نه وه پاداشی نه و بکوړه سزای دو زه خه، هه تا هه تايه له وسزا سه خته دا ده مینیت ته وه، سهره رای نه وه پشه خودا رقو قاری لی ده گری و په یتا په یتا نه فرمت و نه فرینی لی ده کاو هه تا بیټ دوورتری ده خاته وه له میهره سوژی خوئ، وه به دهستی خوئ سزایه کی پرئیش و نازاری بو ناماده کردو وه.

به لام نه م نایه ته حیا یه له وه ی پی شو، نه مه بو که سیکی وایه که له پاش نه وه شاره زای یاسا نامه ی نیسلام ببی، بچی به نارده وو، به قهستی، به نارډوا، موسولمانی بکوړی، دهی نه م بکوړه به لای منه وه، سزای ناگری دو زه خه، ته و به و په شیمانی بو نییه، راوی (قسه گیره وه) ده لی: به لام که نه م قسه یه م باس کرد بو مواهیدو پی م گوت که ئیبنو عه بباس رای وایه و ده لی بکوړ ته و به ی بو نییه، مواهید فهرمووی:

(ھەر كەسنى لەھەرتاۋاننى تەۋبە بىكا تەۋبەى گىرايە!). (تاج/ ۴/ ز/ ۵/ ۳۸۱ - سوورەتى نىسائ).

روونكر دىنەۋە:

ئىمامى مۇجاھىد مۇفەسسىرىكى گەۋرە ناسراۋە، يەككە لەشاگرە ناۋدارەكانى ئىبنو عەبباس، ناۋى تەۋاۋى (مۇجاھىدى كۆرى جەبرى المكى المرقى) لەسالى بىستو يەكى كۆچى دا، لەسەردەمى جىنشىنى عومەردا لەدايك بوۋە، گىرپانەۋەى لەھاۋەلانى زۆرەۋە ھەيە، ۋەك عائىشەۋ ئوم سەلەمەۋ جوۋەيرىيەۋ ئەبو ھورەيرەۋ جابرى كۆرى عەبدوللاۋ ھەرچۈر عەبدوللاكان ۋ ھاۋەلانى تىرىش، ھەروا كۆمەلنى لەتابىعنىش گىرپانەۋە لەمۇجاھىدەۋە ئەنجام دەدەن، ۋەك عەطاء ۋ عىكرىمەۋ قەتادەۋ ئەعمەش ۋ خەللىكى زۆرى تىرىش، لەپىياۋ (رجال) شەش پەراۋەكەيە، كە ناسراۋن بە بوخارى ۋ موسلىم ۋ ئەبوداۋد تەرمەزى ۋ نەسائى ۋ ئىبنو ماجە.

زاناتىن كەس بوۋ بەتەفسىرى قورئانى پىرۋز لەسەردەمى خۆى دا، فەضلى كۆرى مەيمون دەفەرمۇئ: لە مۇجاھىد بىست دەيفەرمۇو: (۲۰) سىى جار دەۋرى قورئانم كىرەتەۋە بۇ ئىبنو عەبباس، ھەتا بەجۈانى پەۋانى بىكەم ۋ واتاكەى بەباشى بزانم. سەلەمەى كۆرى كەھىل دەفەرمۇئ: كەسم نەدىۋە ۋەك ئەم سى كەسە، كەزانست ۋ عىلمەكەيان ساخ لەبەر پەزى خۇدائى. عەطاء ۋ طاۋس ۋ مۇجاھىد.

كەئەم سى كەسە لەشاگرەۋ فەقى باشەكانى ئىبنو عەبباس بوۋن، ئەعمەش دەيفەرمۇو: مۇجاھىد دەيفەرمۇو، ئەگەر فىرى قىرائەتى ئىبنو مەسعود بىۋامىيە، پىۋىستەم بەۋە نەبوۋ، كە پىرسىار لەئىبنو عەبباس بىكەم، لەبارەى زۆر لەمەعنەى ئايەتەكانى قورئان!.

مۇجاھىد خۆى دەفەرمۇئ: سى جار سەراسەر قورئانم دەۋر كىرەۋە بۇ ئىبنو عەبباس، ئەۋىش گۆپى لى دەگرتەم، لەسەر ھەمۇ ئايەتە دەۋەستام پىرسىارى

ئەو دەکرد، کەبەچی بۆنەیه کەو هاتوو دەبەزیو، وە ئایەتە کە چۆنەو جییە. ئیبراھیمی کوری موھاجیر دەفەر موو: مو جاهیید دەیفەر موو: گە لئ جار کاتی ئیبنو عومەر سواری وڵاخە کە دەبوو، من ئاوەزەنگیە کە یم دەگرت بۆ! قەتادە دەیفەر موو: باشترین کەس لە پیشینانە تەفسیر زانەکان کە مابو مو جاهییدە.

مو جاهیید زانایەکی گەورە ی شەر عزان بوو، زۆر بە تەقوا بوو، زۆر خوا پەرست بوو. نەتەو ی ئیسلام بە کو ی دەنگ مو جاهیید بە پیشەوای خو یان دادەن ی و فەرما یشت و راو بو چو ونەکانی جیگە ی متمانە یانە و بە لگە سازیان پئ دەکەن. راجیایی لە سائی کو چی دوایی دا هە یە. ئیبنو حیبان دەفەر موو: سائی سە دو دوو، یا سە دو سی کو چی، لە مە ککە، لە تە مە نی هە شتاو سی سائی دا کو چی دوایی دەکا و بە بە هە شتی بەرین شاد دەبی خوی لئ خو ش بی.

١٦٩٢- لە بارە ی فەرما یشتی خوی گەرە: {وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمُ السَّلَامَ} (٧٤٣٩ - ٧٤٧٩) باب: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: {وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمُ السَّلَامَ} ٢١٣٣- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ قَالَ لَقِيَ نَاسًا مِنَ الْمُسْلِمِينَ رَجُلًا فِي غُنِيمَةٍ لَهُ فَقَالَ السَّلَامُ عَلَيْهِمْ. فَأَخَذُوهُ فَقَتَلُوهُ وَأَخَذُوا تِلْكَ الْغُنِيمَةَ فَتَرَكْتُ (وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمُ السَّلَامَ لَسْتُ مُؤْمِنًا) وَقَرَأَهَا ابْنُ عَبَّاسٍ السَّلَامَ. (الحديث ٧٤٦٤ ترقیم الشیخ خلیل مأمون شیخا لصحیح مسلم بشرح الإمام النووي = ٧٥٠٠ فم = ف.م. = فتح الملهم لشرح صحیح الإمام مسلم. بخاری. تفسیر: ٤٥٩١. أبوداود. الحروف والقراءات: ٢٩٧٤).

ئیبنو عەبباس (پەزای خوی لئ بی) فەر موو: پیاو یکی بە نی سە لە مە یی، رانە مەر یکی خو یی پئ دەبی، لە لای دە ستە یی لە یاران ی پیغە مەر وە رادە بووری (دروودی خودا لە سەر پیغە مەر و پەزای خودا لە یاران ی بی) پیاو کە سلاویان لئ دەکا، کە چی یارەکانی پیغە مەر لە ناو خو یانە دەل ی: ئەم سلاو ی بۆ یە کا لئ کردین، تا خو ی پئ رزگار بکا لە ئیمە. جا هە ل دە ستن بۆ ی و دە یکوژن و رانە کە ی دە بەن و دە یه ینن بۆ

جا بهم بؤنه یه وه ئه م ئایه ته دابه زی: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا إِذَا ضَرَبْتُمْ فِي سَبِيلِ اللَّهِ فَتَيَّنُوا وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمُ السَّلَامَ لَسْتَ مُؤْمِنًا} (سورة النساء - ۴/۹۴).

واته: ئه ی موسولمانینه! کاتئ سه فه رده که ن و ده چن بؤ خه باتگی پان ئاگاتان له خوتان بیو، بچنه بنج و بنه وانی کاروبارو، ئه وسای بریار بدهن، نه کا به هه له وه ناهه ق تووشی بی دادی و نار ه وایی بب، وده مه ئین به وکه سه به سلاوی ئیسلام سلاوتان لی ده کا. تۆ موسولمان نیت، مه گهر به لگه یه کی روشن به ده ستانه وه بی که موسولمان نییه. وشه ی (السلام) له م جیگه یه دا، به سی شیوه ده خوینریته وه به (سه له م) و به (سه لام) و به (سیلم). یه که م: (سه له م) قیرائه تی نافع و ئیبنو عامیرو حه مزیه، دووهم: (سه لام) قیرائه تی خاوه ن قیرائه ته کانی تره، سییه م: (سیلم) قیرائه تی عاصمی کوپی نه بو نه جووده ریوایه تکراره، ئیبنو عه بباس به قیرائه تی (السلام) ده یخوینده وه که قیرائه تی دووهمه.

۱۶۹۳- له باره ی فه رمایه ستی خودای که و ره: {وَإِنْ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا} (۷۴۳۹ - ۷۴۷۹)

باب: فی قوله تعالى: {وَإِنْ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا}

۲۱۳۴- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ: (وَإِنْ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا) قَالَتْ: نَزَلَتْ فِي الْمَرْأَةِ تَكُونُ عِنْدَ الرَّجُلِ فَلَعَلَهُ أَنْ لَا يَسْتَكْثِرَ مِنْهَا وَتَكُونُ لَهُ صَحْبَةً وَوَلَدَ فَتَكْرَهُ أَنْ يَفَارِقَهَا فَتَقُولُ لَهُ: أَنْتَ فِي حُلٍّ مِنْ شَأْنِي. (الحديث ۷۴۵۳ شيحا = ۷۴۸۹ فم. بخاري. مظالم. ۲۴۵۰، ۲۶۹۴، ۴۶۰۱، ۵۲۰۶. أبوداود. نكاح: ۲۱۳۵، نسائي. السنن الكبرى: ۳۲۹/۶. تحفة الأشراف: ۱۷۰۵۸، ۱۷۰۵۹).

عائیشه (زوی خوی لی بی) له باره ی ئه م ئایه ته وه {وَإِنْ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُوزًا أَوْ إِعْرَاضًا} (النساء - ۴/۱۲۸) واته: یه زدانی مه زن له قورئانی پیروژدا، له سووره تی نیسه دا، له ئایه تی سه دو بیست و هه شت دا ده فه رموی: ئه گهر ژنی ده ترسا له وه که میرده که ی لی بیزار بیو به ره به ره به ته وای دوور بکه ویته وه لی، وه یا خود هه زی له وه نه ماوه وه زی له ژنیکی تر کردووه، وه یا خود له به ره هه ره هه یه کی تر

دوورنیه، که می‌رده‌ک‌ه‌ی دهستی له‌دهستی بییته‌وه، ئه‌وه له‌م کاتانه‌دا گونا‌هیان نا‌گا ئه‌گه‌ر له‌ناو خۆ‌یا‌نا بسازین و ری‌که‌ه‌ون و صولج بکه‌ن، چونکه صولج و ری‌که‌ه‌ون هه‌میشه هه‌ر خیر بووه‌و هه‌ر خیریش ده‌بی.

جا عایشه له‌بار‌ه‌ی ئه‌م ئایه‌ته‌وه ده‌فه‌رمو‌ی: ئه‌م ئایه‌ته وه‌ک ئه‌وه پیاو‌ی ژنیکی هه‌بی، خۆ‌ی تی نه‌گه‌یه‌نی و بیه‌و‌ی ته‌لاق بدا‌و، ژنیکی تر به‌ینی، ژنه‌که‌یش ته‌مه‌نی له‌گه‌ل می‌رده‌ک‌ه‌ی دا ژیا‌وه‌و منالی لی‌ی هه‌یه، له‌به‌رئه‌وه هه‌ز نا‌کا لی‌ی جیا‌بیته‌وه‌و پی‌ی ده‌لی: به‌یله‌و به‌ره‌لام مه‌که‌و بو‌خوت ژنیکی تر به‌ینه‌و بو‌ ئازووقه‌و خه‌رجی و نۆ‌ره‌کاری شه‌ویش گه‌ردنت ئازاد‌بی، مه‌به‌ست ئه‌مه‌یه که‌خودای گه‌وره له‌ قورئانا ده‌فه‌رمو‌ی: { فَلَا جُنَاحَ عَلَيْهِمَا أَنْ يُصْلِحَا بَيْنَهُمَا صُلْحًا وَالصُّلْحُ خَيْرٌ وَأُحْضِرَتِ الْأَنْفُسُ الشُّحَّ وَإِنْ تُحْسِنُوا وَتَتَّقُوا فَإِنَّ اللَّهَ كَانَ بِمَا تَعْمَلُونَ خَبِيرًا } (سورة النساء - ۴/ ۱۲۸). (تاج/ ۲ ز/ ۵۲ ژ/ ۲۱۸۰ - دروسته ژن ده‌ست له‌ مافی خۆ‌ی هه‌لب‌گ‌ری).

سو‌وره‌تی مانیده = سو‌ره المائدة

۱۶۹۴- له‌بار‌ه‌ی فه‌رمایش‌تی خودای گه‌وره‌وه: { الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ }

(۷۴۷۹-۷۴۳۹) باب: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: { الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ }

۲۱۳۵- عَنْ طَارِقِ بْنِ شِهَابٍ قَالَ: جَاءَ رَجُلٌ مِنَ الْيَهُودِ إِلَى عُمَرَ فَقَالَ لَهُ يَا أَمِيرَ الْمُؤْمِنِينَ، آيَةٌ فِي كِتَابِكُمْ تَقْرُؤُهَا لَوْ عَلَيْنَا نَزَلَتْ مَعْشَرَ الْيَهُودِ لَاتَّخَذْنَا ذَلِكَ الْيَوْمَ عِيدًا. قَالَ: وَأَيُّ آيَةٍ؟ قَالَ: (الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتَمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا). فَقَالَ عُمَرُ: إِنِّي لِأَعْلَمُ الْيَوْمَ الَّذِي نَزَلَتْ فِيهِ وَالْمَكَانَ الَّذِي نَزَلَتْ فِيهِ نَزَلَتْ عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِعَرَفَاتٍ فِي يَوْمِ جُمُعَةٍ. (الحديث ۷۴۴۳ شي‌خا = ۷۴۷۹ فم. تجريد البخاري/ ۱ رقم/ ۴۲ = ۴۵، ۴۴۰۷، ۴۶۰۶، ۷۲۶۸. ترمذی. تفسير القرآن. ۳۰۴۳. نسائي. مناسك: ۳۰۰۲. تحفة/ ۱۰۶۶۸).

طاریقی کوری شه‌هاب (ره‌مه‌تی خودای لی‌ بی) فه‌رمو‌ی: پیاو‌یکی جووله‌که هات بو‌لای پی‌شه‌وا عومه‌ر (ره‌زای خۆ‌ای لی‌ بی) گو‌تی: ئه‌ی فه‌رمان‌ره‌وای موسو‌لمانان! ئایه‌تی

له قورئانه كه تاندا ههيه، دهوړی دهكه نه وه، نه گهر نه و ئايه ته بو ئيمه بهاتبايه كه كؤمه لى جووله كه ين، روژى هاتنى نه و ئايه ته مان هه موو سالى ده كرد به جه ژن نيماى عومه ر فهرمووى: كام ئايه ته يه؟ گوتى: {الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ وَأَتِمَمْتُ عَلَيْكُمْ نِعْمَتِي وَرَضِيتُ لَكُمُ الْإِسْلَامَ دِينًا} (سورة المائدة - ٣/٥).

واته: نه مړو من دهستوورى ئايينى ئيوه ته واو كرد بو تان و نازو به هره و نيعمه تى خو مم ر ژاند به سهرتانا، وه ئايينى پيرو زى ئيسلام هه لې ژارد بو تان و كردم به ئاينتان.

عومه ريش فهرمووى: دهى ئيمه يش زو ر به باشى ده زانين كه نه و روژده و نه و شوينه و نه و حال و بارو دوخه ي كه نه م ئايه ته ي تيا هاته خواره وه بو پيغه مبه ر (دروودى خواى له سهرين) كه ي بوو، وه چو ن بوو، روژ روژى هه ينى بوو، كات كاتى جه ژنى قوربان بوو، شوين سهركيوى عه ر ف ه بوو، پيغه مبه ر (دروودى خواى له سهرين) له وى را وه ستا بوو، سهر گهر مى نه نجامدانى حه جى مالاوايى بوو. (تاج ١/ ٤/ ز ٣٠ - باسى كه وړه يى ئايين).

روونكردنه وه:

يه كه م: واته: ئيمه يش كه گه لى ئيسلامين، له چه ندين لاه و نه و روژده مان كړدو وه به جه ژن، كه نه م ئايه ته ي تيا هاتو ته خواره وه:

١- هه موو روژى هه ينييه ك جه ژنى موسولمانانه.

٢- گه وړه ترين جه ژنى موسولمانان جه ژنى قوربانو و روژى عه ر ف ه يه.

٣- گه وړه ترين ئاهه نگو كو بوونه وه و به رز كړنه وه ي دروشمى خدا له چياى عه ر ف ه نه نجام دده رى له كاتى حه جا.

دووه م: نه م فهرمووده يه با شترين به لگه يه له سهر نه وه: كه زانايانى ئيسلام و فهرمانر هوا دادپه روه ركه انى موسولمانان به پيى نه م فهرمووده يه ده توانن: كه هه ر روژى، يا هه ر شوينى، رووداويكى گرنگى واى تيا دا رووبدات، كه ببى به هوى

به هرهى گهوره و يادگارى جوان و سهرمه شقى باش، بؤ گهلى ئىسلام و ببى به مايهى شانازى و سهر به رزى موسولمانان، دروسته كه ئه و رۆژه بكرى به جهژن و هه موو سالى يادى بكرىته وه.

له راستى دا ئه و قسه يه كه ده لى: هه رشتى پيغه مبه ر نه يكر دى، ياراي له سهرى نه بو و بى، بى ده ته و نادر وست و نار ه وايه.

له راستى دا ئه م قسه يه كۆسپىكى گهوره يه، له به رده م گه شه كردن و پيشخستنى ره وره وى به ره و پيشچوونى ئايىنى پىرۆزى ئىسلام، چونكه به م قسه يه بى ده بى:
 ۱- ده رگاي ئيجته يه اد داخري، ديارو ئاشكرايه كه زياتر له نيوهى بىر ياره كانى شهرع، به ئيجته يه اد زاناكان چه سپاون و بوون به به شى له ياسانامه ي خودا، ته نانه ت له به شى په رستش و خودا په رستى دا.

۲- له م رۆژگار ده دا ده بينىن، زۆرينه ي دروشم و نموونه كانى ئايىنى پىرۆزى ئىسلام گه شه يان پى كراوه، گۆرانكارىيان تيا كراوه، ناچارى خوى سه پاندووه و به هۆيه وه زاناكان كار ه گرانه كانيان ئاسانكردووه، بابه ته به رته سكه كانيان پان و پۆرو به رىن كردووه. ته ماشاى چه ج بكه:

۱- ئايا ئىستا ته و افى به يت و سه عى به ينى سه فاو مه روه و ره جمى شه يتان و وه ستان له كۆى عه رفه وهك سه رده مى پيغه مبه ر خوى ماوه، يا گه شه يه كى گهوره ي پى كراوه، ئايا مزگه وتى مه سجد و له حه رام و مزگه وته كه ي پيغه مبه ر وهك سه رده مى پيغه مبه ر ماون يان گهوره كراون و له هه ر چوارلاوه، له خاكى كه له سه رده مى پيغه مبه ردا، يا بازار بوون، يامال بوون، خراوته سه ريان و ئىستا بوون به به شى له يه كى له دوو مزگه وته كه.

۲- ئايا نوئىزى ته راويح وهك سه رده مى پيغه مبه ر ده كرى، هه موو ره مه زانى دوو سى شه وى به چه ماعه ت له مزگه وت ده كرى و به س؟

سووره تی نه نعام = سورة الأنعام

١٦٩٥- له باره دی فهرمایستی خودای گه وره: {الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ

بِظُلْمٍ} (٧٤٣٩ - ٧٤٧٩)

باب: فی قوله تعالى: {الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ}

٢١٣٦- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ لَمَّا نَزَلَتْ (الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ) شَقَّ ذَلِكَ عَلَى أَصْحَابِ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَقَالُوا: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَيْنَا لَا يَظْلِمُ نَفْسَهُ فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «لَيْسَ كَمَا تَظُنُّونَ، إِنَّمَا هُوَ كَمَا قَالَ لُقْمَانَ لِابْنِهِ (يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ)» (الحديث ٣٢٣ شicha = ٣٣٩ فم. تجريد البخاري بالكوردي ١/ رقم: ٣٠ = ٣٢، ٣٣٦، ٣٤٢٨، ٣٤٢٩، ٤٦٢٩، ٤٧٧٦، ٦٩١٨، ٦٩٣٧):

عبداللای کوری مه سعوود (دژای خوای لښ بڼ) فهرمووی: که نه مه نایه ته هاته خواره وه: {الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ} (الأنعام-٦/٨٢)

که نه مه رافه و واکه یه تی: موسولمانی راست و دروست به پیی دستوره کانی نایین، نه و پروادارانن که باوهرپکی ساخی ره سای بی گهر دو باشیان هیه به خودای خویان و به هه مو پیغه مبه رانی پیش چه رخی خویان و به پیغه مبه ری سهرده می خویان، باوهرپکی په تی واکه تیکه لی سته م و زور و سته م نه بی، نه وانه ناسایش و نارامی و هیمنی و دلنایای داده بارئ به سهریانا، خوشیان شارده ای ریگه ی راستن و خواست مرازو نیازیان هاتوته دی.

عبداللای کوری مه سعوود د فهرمووی: کاتئ که نه مه نایه ته، که نه مه واکه ی بوو، هات بو پیغه مبه ر، بوو به هووی سه خله تی و نیگه رانی بوون بو یارانی پیغه مبه ر (دروودی خوای له سه ربڼ) و مه ترسی نه و دیان لی نیشته که به ر به هره ی ناسایش و نارامی و دلنایای و شارده ا بوون له ریگه ی راست نه که ون، بویه گوتیان نه ی پیغه مبه ری خودا! ده بی کئ بی له نیمه که زور و سته م و ناهه قی له خودی خوئی نه کردبڼ؟ که واته: نه م موزده یه به نیمه چی؟ به لکوو به پیچه وانه وه نه مه

هه‌ره‌شه‌یه له‌ئیمه، چونکه هه‌موو که‌سێ له‌ئیمه، که‌م و زۆر، به‌شی خۆمان
سته‌مان‌کردووه؟

ئەویش (دروودی خۆی له‌سه‌رین) فه‌رمووی: مه‌به‌ست ئەوه‌نییه که ئیوه تی‌ی گه‌یشتوون،
به‌لکوو مه‌به‌ست له‌و زولم و زۆرو سته‌مه‌یه که‌له‌م ئایه‌ته‌دا باس‌کراوه، شیرک و
هاوبه‌ش دانانه بۆ خوداو، له‌و چه‌شنه زولم و سته‌مه‌یه که لوقمان ئامۆژگاری
کۆرپه‌که‌ی خۆیی ده‌کرد که توخنی نه‌که‌وێ، که قورئان ده‌یگێرێته‌وه‌و ده‌فه‌رموی:
{يَا بُنَيَّ لَا تُشْرِكْ بِاللَّهِ إِنَّ الشِّرْكَ لَظُلْمٌ عَظِيمٌ} (سورة لقمان- ۳۱/۱۳).

واته: رۆله‌ی خۆشه‌ویستم! ئە‌ی کۆری شیرینم! هه‌رگیز نه‌که‌ی هه‌له‌ی وا گه‌وره
به‌که‌ی، که هاوبه‌ش و هاوه‌ل و هاو‌پێ بۆخودا ب‌پیار ب‌ده‌ی، چونکی زولم و زۆرو
سته‌م و ناهه‌قی پێشه‌ی مله‌وو‌رو خودا نه‌ناسه‌کانه، هاوبه‌ش دانانی‌ش بۆ خودا
گه‌وره‌ترین زولم و زۆرو سته‌مه.

۱۶۹۶- له‌باره‌ی فه‌رمایشتی خودای گه‌وره‌وه: { لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ
مِنْ قَبْلُ } (۷۴۳۹-۷۴۷۹)

باب: في قوله تعالى: { لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ }

۲۱۳۷- عن أبي هريرة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
« ثَلَاثٌ إِذَا خَرَجَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا
خَيْرًا): طُلُوعُ الشَّمْسِ مِنْ مَغْرِبِهَا وَالدَّجَالُ وَدَابَّةُ الْأَرْضِ ». (الحديث ۳۹۶ شيعا =
۱۰۴۱م).

ئە‌بو هوره‌یه‌ره (پە‌زای خۆ‌ای لێ‌ بێ) فه‌رمووی: چه‌زهره‌ت (دروودی خۆ‌ای له‌سه‌رین) فه‌رمووی: ئە‌م
سێ شتانه کاتی‌ که‌پروویان دا ئیتر ئە‌و رۆژگاره‌یه که‌خودای گه‌وره‌و سه‌روه‌ر له‌م
ئایه‌ته‌دا پوونی کردۆته‌وه که ده‌فه‌رموی: {يَوْمَ يَأْتِي بَعْضُ آيَاتِ رَبِّكَ لَا يَنْفَعُ نَفْسًا
إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا قُلِ انتَظِرُوا إِنَّا مُنْتَظِرُونَ}
(سورة الأنعام- ۶/۱۵۸).

واتە: لەو رۆژەدا كەئەو بازە نیشانەى ھەلسانى رۆژى قىامەت دىت، باوەرھىنان و موسوئلمانبوونى ئەو كەسانە سوودى نىيە كە لەو دەپىش ئىمان و باوەرپان نەھىنابى، بەلام لەو دەپىش ئەگەر كەس تەنیا باوەرپى رووتى ھىنابى، با ھىچ كەردەو دەھەكى چاكەيشى نەبى، ئەو ئەو باوەرھىنانەى لەو رۆژەدا سوودى دەبى بۆى، وەلى ئىمان و كەردەو ھى چاكە كەلەپاش ھاتنى ئەو رۆژە رووبەدەن داد ناخۆن و سوودىيان نىيە بۆ كەس كە لەپىش دا، ناموسوئلمان بووبى. ئەمە ئەوسى شتەيە، كە پىغەمبەر فەرموويەتى ھەركاتى روويان دا ئىتر باوەرھىنان سوودى نىيە:

۱- ھەلھاتنى خۆر لەخۆرئاواو.

۲- سەرھەلەدانى جەجال. (ب: ژمارە/۲۰۴۱ ھەتا ۲۰۵۷).

۳- دەرچوونى دابىەتولئەرض (ب: ۲۰۳۷). (تاج/ ۴: ز: ۷: ۳۸۶۵).

۲۱۳۸- عَنْ أَبِي ذَرٍّ أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ يَوْمًا « أَتَدْرُونَ أَيْنَ تَذْهَبُ هَذِهِ الشَّمْسُ؟ ». قَالُوا اللَّهُ وَرَسُولُهُ أَعْلَمُ. قَالَ: « إِنَّ هَذِهِ تَجْرِي حَتَّى تَنْتَهِيَ إِلَى مُسْتَقَرِّهَا تَحْتَ الْعَرْشِ فَتَخِرُّ سَاجِدَةً وَلَا تَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى يُقَالَ لَهَا: ارْتَفِعِي ارْجِعِي مِنْ حَيْثُ جِئْتِ فَتَرْجِعُ فَتُصْبِحُ طَالِعَةً مِنْ مَطْلِعِهَا ثُمَّ تَجْرِي حَتَّى تَنْتَهِيَ إِلَى مُسْتَقَرِّهَا تَحْتَ الْعَرْشِ فَتَخِرُّ سَاجِدَةً وَلَا تَزَالُ كَذَلِكَ حَتَّى يُقَالَ لَهَا ارْتَفِعِي ارْجِعِي مِنْ حَيْثُ جِئْتِ فَتَرْجِعُ فَتُصْبِحُ طَالِعَةً مِنْ مَطْلِعِهَا ثُمَّ تَجْرِي لَا يَسْتَنْكِرُ النَّاسُ مِنْهَا شَيْئًا حَتَّى تَنْتَهِيَ إِلَى مُسْتَقَرِّهَا ذَاكَ تَحْتَ الْعَرْشِ فَيُقَالَ لَهَا: ارْتَفِعِي أَصْبِحِي طَالِعَةً مِنْ مَغْرِبِكَ تَحْتَ الْعَرْشِ فَتُصْبِحُ طَالِعَةً مِنْ مَغْرِبِهَا ». فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) « أَتَدْرُونَ مَتَى ذَاكُم؟ » ذَاكَ حِينَ « لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا ». (الحديث ۳۹۷ شيحا = ۴۱۱ فم. تجريد البخاري/ ۳ رقم: ۱۲۹۱ = ۳۱۹۹، ۴۸۰۲، ۴۸۰۳، ۷۴۲۴، ۷۴۳۳. أبوداود. الحروف والقراءات: ۴۰۰۲. ترمذي. فتن: ۲۱۸۶. تحفة الأشراف:

(۱۱۹۹۴).

ئەبو زەر (رەزاي خوي لى بى) فەرمووى: لەكاتى ئاوابوونى خۆردا، رۆژى لەمزگەوت لەخزمەتى خۆشەويست دا بووين، فەرمووى پيمان: ئايا دەزانن كەئەم خۆرە بۆكۆى دەچى و لەكۆى ئاوا دەبى؟ گوتيان: خوداو پيغەمبەرى خودا خۇيان دەزانن. فەرمووى: ئەم خۆرە ھەروا دەرواتو ھەموو رۆژى ئەمە ئىشپەتى دەچىت لەژىر عەرشا كورنوشو نووچ دەباو، داوا لەخودا دەكاتەو: كە ديسانەو رىگای پى بداتەو تا لەشويىنى ئاسايى رۆژانەى خۆيەو ھەلبىتەو، ھەر لەكورنوشو دا دەبى ھەتا خودا رىگەى پى دەداو پى دەفەرموى: بەرزەو بە لەكورنوشو لەجىگەى ئاسايى خۆتەو ھەلبىرەو، ئىتر وەك جارى جاران لەشويىنى خۆيەو ھەلبىتەو، جا بەردەوام رۆژانە ئەمە ئىشپەتى، وە خەلك شتىكى ئاسايى لى نابىنن، ھەتا رۆژى خۆر دەچى وەك جارى جارانى لەژىر بارەگا (عەرش) دا، لەئارامگاگەى خۆى دا، كورنوشو دەباو، داواى مۆلەت دەكا كەوەك جاران لەشويىنى خۆيەو ھەلبىتەو، خودا رىگەى پى ناداتو دەفەرموى پى: بەرزەو بە لەژىر بارەگاوە بەسەر شۆپى خۇتا رىك بگەرپەرەو دواو، لەو شوپنەو ھەلبى كە لى ئاوا بووى، ئىتر خۆر لەخۆرئاواو ھەلبىتەو خۆشەويست (دروودى خوي لەسەرىن) فەرمووى: ئايا دەزانن كەئەمە كەى دەبى؟ ھەرخۆى وەلامى خۆى دايەو فەرمووى: ئەمە ئەو كاتەيە، كە خودا لەقورئانا، لەبارەيەو دەفەرموى: { لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيْمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ أَوْ كَسَبَتْ فِي إِيْمَانِهَا خَيْرًا } (سورة الأنعام- ۱۵۸/۶). ➔ (ژ: ۲۱۳۷). (تاج/ ۴/ ز/ ۷/ ۳۸۶۴) + (تاج/ ۴/ ز/ ۱۹/ ۴۰۶۰ + ژمارە: ۲۱۶۰ كە لەزنجیرە/ ۱۷۱۷ دا دىت).

سوورەتى ئەعراف = سورة الأعراف

۱۶۹۷- لەبارەى فەرمايشتى خودای گەرەو: { خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ }

باب: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: { خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ }

۲۱۳۹- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ: كَانَتْ الْمَرْأَةُ تَطُوفُ بِالْبَيْتِ وَهِيَ

عُرْيَانَةٌ فَتَقُولُ: مَنْ يُعِيرُنِي تَطَوُّافًا تَجْعَلُهُ عَلَيَّ فَرْجَهَا وَتَقُولُ:

الْيَوْمَ يَبْدُو بَعْضُهُ أَوْ كُلُّهُ فَمَا بَدَا مِنْهُ فَلَا أَحِلُّهُ

فَنَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ (خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ). (الحديث ٧٤٦٧ شيعا = ٧٥٠٣ فم):

ئيبينو عه بيباس (پرهزای خودا له خووی و بابی بئ) فهرمووی: جاران ئافرمت به پرووتی ته وافی به یتیان دهکرد، چونکه نه ده بوو به جلەکانی خوڤیه وه ته وافی بکا، له بهر ئه وهی گوناھی پښیه وه کردووه، جا یا ده بوو دهستی بهرگی ته وافی له قورەیش به کړی بگری، یا به پرووتی هه ل ده سووړا به گردی کابه داو دهیگوت: کی دهستی جلکی ته وافی به خواسته مه نی ده داتی، جا جلەکه ی ده دا به سهر شهرمگای داو دهیگوت به دهنگی بهرز:

الْيَوْمَ يَنْدُرُ بَعْضُهُمْ أَرْكَلُهُ
فَمَا بَدَأَ مِنْهُ فَلَا أَجْلُهُ

واته:

ئهمرۆ له جهسته م هه رچی ده رکه وئ، ئیتر
حه لانی ناکه م بۆکه سی جاریکی تر

به په خشانیش واته:

ئهمرۆکه به وهی و نه مه وئ، له شم بازیکی یا هه مووی ده رده که وئ، جا ئه وهی له له شم ئهمرۆ ده رکه وئ، ئیتر بۆکه سی حه لانی ناکه م جا به م بۆنه یه وه ئه م ئایه ته هات:

{خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ} (سورة الأعراف-٣١/٧).

واته: ئه ی نه وهی ئاده م! بهرگی پاک و خاوینی جوان له بهر بکه ن بۆ داپۆشینی شهرمگاتان، به تاییه تی کاتی ده چن بۆ مزگه وت، چی بۆ ته وافی بچن، وه چی بۆ نوێژبی یا په رستش).

۱۶۹۸- له باره دی فه رمایستی خودای گه وره {وَنُودُوا أَنْ تِلْكَ الْجَنَّةُ أُرِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ} (۷۰۶۱-۷۰۹۲)

باب: فی قوله تعالى: {وَنُودُوا أَنْ تِلْكَ الْجَنَّةُ أُرِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ}

۲۱۴۰- عَنْ أَبِي سَعِيدٍ الْخُدْرِيِّ وَأَبِي هُرَيْرَةَ (رضي الله عنهما) عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ « يُنَادِي مُنَادٍ إِنَّ لَكُمْ أَنْ تَصِحُّوا فَلَا تَسْقُمُوا أَبَدًا وَإِنَّ لَكُمْ أَنْ تَحْيُوا فَلَا تَمُوتُوا أَبَدًا وَإِنَّ لَكُمْ أَنْ تَشَبُّوا فَلَا تَهْرَمُوا أَبَدًا وَإِنَّ لَكُمْ أَنْ تَنْعَمُوا فَلَا تَبْتَسِسُوا أَبَدًا ». فَذَلِكَ قَوْلُهُ عَزَّ وَجَلَّ {وَنُودُوا أَنْ تِلْكَ الْجَنَّةُ أُرِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ}. (الحديث ۷۰۸۶ شیحا = ۷۱۱۳ فم.)

ئهو سه عیدی خودری و ئه بهوره دیره (درویدی خویان لئ بی) فه رموویان: خو شه ویست (دروودی خوی له سه ربین) فه رمووی: له به بهشتا جارچی جار ددها، ئه ی دانیشتوانی به بهشتا خه لاتی خودای گه وره یه بو ئیوه هه تا هه تایه ساخلم دهن و له شتان ساخ ده بی و قهت نه خو ش ناکه ون، موژده بی لی تان که هه تا هه تایه به شادی و خو شی ده ژین و قهت نامرن، وده هه تا هه تایه جه هیل دهن قهت پیر نابن، وده هه تا هه تایه له خو شی و نازو نیعمه تا دهن و قهت هه ژارو که ساس ناکه ون، ئه مه ئه وه یه که خودای گه وره فه رموویه تی: {وَنُودُوا أَنْ تِلْكَ الْجَنَّةُ أُرِثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ} (الأعراف-۷/۴۳). واته: فریشته ی به بهشت بانگی به بهشتییه کان ده کن: ئه واهم به بهشتی به رینه بوو به مالی هه تا هه تایتان، به هو ی کرده وه باشه کانتانه وه، وهک ماله میراتی بوو به ی ئیوه. (تاج/ ۴/ ز/ ۸/ ز/ ۲۸۶۸ - سوورده تی ئه عراف). (بروانه: ژماره: ۲۱۴۹ که له زنجیره /۱۷۰۵ دا دیت).

سوورده تی نه نفال - سورة الأنفال

۱۶۹۹- له باره دی فه رمایستی خودای گه وره وه: {وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ}

باب: فی قوله تعالى: {وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ}

۲۱۴۱- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ أَبُو جَهْلٍ: (اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأْمَطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِنَ السَّمَاءِ أَوْ اثْنًا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ) فَنَزَلَتْ (وَمَا

كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ * وَمَا لَهُمْ أَنْ لَا يُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ (الْحَدِيث ٦٩٩٥ شَيْخًا = ٧٠٢٠ فم. بخاري. تفسير: ٤٦٤٨، ٤٦٤٩. تحفة الأشراف: ٩٧٩).

ئەنەسى كورى مالىك (پەزىلى خەلىل بىن) فەرەمۆى: ئەبۇجەھل گوتى: خودايە! ئەگەر ئەم قورئانە راستەو ھەقەو نامەى تۆيە، ئەوا ئىمە باوەرمان پىي نىيەو ھەبوولمان نىيە، دەى لەتۆلەى ئەو بىباوەرپىيەدا بەردەبارانمان بکەو بەردەبارىنە بەسەرمانا، يا سزايەكى زۆر سەختمان بۆ بنىرە، چونکە ئىمە پەسەندى ناکەين، وەلىمان روونە کەئەمە لەلایەنى تۆو نىيە، بۆيە وا ئەم دووعاو نزای شەرە لەخۆمان دەکەين.

فەرەمۆى: کە ئەبۇجەھل و کۆمەلە پيسەکەى، ئەم نامە قولئىيەيان کرد، خودای گەورەو سەرورەر ئەم ئايەتەى ناردە خوارەو:

{وَإِذْ قَالُوا اللَّهُمَّ إِنْ كَانَ هَذَا هُوَ الْحَقُّ مِنْ عِنْدِكَ فَأَمْطِرْ عَلَيْنَا حِجَارَةً مِّنَ السَّمَاءِ أَوْ ائْتِنَا بِعَذَابٍ أَلِيمٍ، وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ وَمَا كَانَ اللَّهُ مُعَذِّبَهُمْ وَهُمْ يَسْتَغْفِرُونَ، وَمَا لَهُمْ إِلَّا لِيُعَذِّبَهُمُ اللَّهُ وَهُمْ يَصُدُّونَ عَنِ الْمَسْجِدِ الْحَرَامِ وَمَا كَانُوا أَوْلِيَاءَهُ إِنْ أَوْلِيَائِهِ إِلَّا الْمُتَقُونَ وَلَكِنَّ أَكْثَرَهُمْ لَا يَعْلَمُونَ} (سورة الأنفال- ٣٢-٣٤).

واتە: ئەوانامەردانە دەئىن: خودايە! ئەگەر موخەممەد پىغەمبەرى تۆيەو ئەم قورئانە راستەو فەرەمۆودەى تۆيە، ئەوا لەئاسمانەو بەردە بارانمان بکەو تازوو بەنەپرمان بکە، بەھەر سزاو تۆلەيەكى سەخت کە تۆ بۆمان بنىرى پىي ھاييلين، بەلام ئەى پىغەمبەرى خۆشەويست! تۆ مايەى رەحمەت و خىرو خۆشى بۆعالەم، لەبەر ئەو خۆداشتى واناكاو ھەتا تۆ ماوى و تۆ لەناويانابيت، بەپىت و فەر و بەرەكەتى و جوودى تۆو خودا سزايان نادات، ھەرودھا لەبەرئەوھيش سزاو عەزابيان نادا، چونکە لەکاتى تەوافو ھەئسووران، بەدەورى کابەدا، کەمالى خودايەو خانەى مېھربانەو جىگەى ئەمن و ئاسايش و ھىمىنيە، لەخودا دەپارپنەو داواى لى خۆشبوونى لى دەکەن، دەنا ئەگەر لەفەر و بەرەكەتى تۆو

له پیت و فهړی دوو عای ئیستیغفار وه نه بی، ئه م نه گبه تانه چی چاکه و
 بییاو دتیه کیان هیه که له بهر نه وه خودا سزایان نه دا، به پیچه وانه وه نه ک
 هر چاکه یان نییه به لکوو خراپه شیان زوره و به پیی سه گه، نه وه تانی سه ره رای
 کو فرو فره خوا بی، ریگهی هاموشو و ته وافی تو و موسولمانان قه دهغه ده که نه له وه:
 که به سه ره به ستی له ناو مه سجد و لحه راما په رستشی خو تان بکه نه، له گهل نه وه شا
 که نه مانه نه و حه قه یان نییه، چونکه خو نه وان خاودن کارو کار به ده ستی که عبه
 نین، چونکه سه ره رشتیارو کار به ده ستانی نه و خانه پیر و زه ده شی له خودا
 تر سه کان بن و نه وانیش زور له خودای گه و ره دو ورن! به لام دلنیا به نه ی پیغه مبه ری
 خو شه ویست! که زور به ی نه وانه سه رکه شی و لاساری کویری کردو و نه م زانسته
 جوانه نازانن. (رېک وه ک مله وړه کانی نه م سه رده مه ی ئیمه). (تاج/ ٤ ز/ ٩، ژ/ ٣٨٨٣ –
 سو و رده تی نه نفال).

روونکر د نه وه:

پوخته ی رافه ی نه م نایه ته نا وایه:
 ١- بیبا و ده رانی مه ککه، به سه ره و کایه تی نه بوجه هل و نه ضری کوړی حاریث،
 ته حه ددای پیغه مبه ریان کردو گوتیان: خودایه یادی نی ئیمه، یا دینی مو حه ممه د،
 نه گهر دینی مو حه ممه د راسته ئیمه پی رازی نین و به چی سزایان ده ده دیت پی
 رازین.

٢- خودای گه و ره به م شی و دیه وه لامی دانه وه:

أ- دینی مو حه ممه د راسته و له مننه وه هاتو وه بو ی.

ب- ئیوه شایانی سزای تو له ی سه ختن، چونکه ئایینی راست و دروستی من
 قه بو و ل ناکه و به رپه رچی ده ده نه وه.

ج- ئیوه شایسته ی سزای سه ختن چونکه پیغه مبه ری من و په یر ده وانی له ته وافی
 خانه ی خودا و په رستش له نا ویا قه دهغه ده که نه، بی نه وه که ئیوه مافی نه و

قہدہغہ کردنہ تان ھہ بی، چونکہ ئیوہ خاوندانی کاروباری کہ عہہ نین، بہ لکوو خاوندانی کاروباری کہ عہہ ئہ وانہن، کہ لہ خودا دہ ترسن، پاریز لہ گوناہ دہ کھن بہ لام ئیوہ تا بینہ قافاتان نوقمہ لہ گوناہ و تاوانا.

۳- بہ لام ھوی ئہ وہ کہ خودا سزایان ناداو نزا شہرہ کہ یان کہ لہ خوئیانی دہ کھن گیراناکا، دہ گہریتہ وہ بو ئہم دوو ھوکارہ:

ا- لہ بہرئہ وہی کہ تو لہ ناویاندا ی لہ بہرہ کہ تی بوونی تووہ، سزادانا باری بہ سہریانا، چونکہ تو (رَحْمَةً لِّلْعَالَمِينَ) ی ئہی موخہ ممہد!

ب- لہ بہرئہ وہیش سزانداری، چونکہ لہ کاتی تہ وافا بہدہوری کہ عہہ دا لہ خودا دہ پارینہ وہو داوای لیبووردنی لی دہ کھن.

واتہ: ئہ گہر بہ ھوی ئہم دوو ھوکارہ وہ نہ بی ئہ وان شایانی سزای سہختن، بہ لام بہ ھوی ئہم دووشتہ وہ سزاندارین!

سوورہ تی بہرائہ = سورۃ برّۃ

۱۷۰۰- لہ بارہی فہرمایشتی خودای گہورہ {وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِّنْهُمْ مَّتَّ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ}

باب: فی قولہ تعالیٰ: {وَلَا تُصَلِّ عَلَى أَحَدٍ مِّنْهُمْ مَّتَّ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ}

فیہ حدیث ابن عمر، وقد تقدم فی فضائل عمر (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) (→ رقم: ۱۶۳۶)

بروانہ ژمارہ (→ ۱۶۳۶) کہ لہ پیئشہ وہ لہ باسی گہورہیی عومہری کوری خہتاب دا رابورد.

۱۷۰۱- لہ بارہی سوورہ تی (بہرائہ) و (ئہنفال) و (حہش) وہ (۷۴۳۹-۷۴۷۴)

باب: فی سورۃ براءۃ والآنفال والحشر

۲۱۴۲- عَنْ سَعِيدِ بْنِ جُبَيْرٍ قَالَ قُلْتُ لَابْنِ عَبَّاسٍ سُورَةُ التَّوْبَةِ؟ قَالَ: التَّوْبَةُ قَالَ: بَلْ هِيَ الْفَاضِحَةُ، مَا زَالَتْ تَنْزِلُ وَمِنْهُمْ وَمِنْهُمْ. حَتَّى ظَنُّوا أَنْ لَا يَبْقَى مِنْهَا أَحَدٌ إِلَّا ذُكِرَ فِيهَا.

قَالَ: قُلْتُ: سُورَةُ الْأَنْفَالِ؟ قَالَ: تِلْكَ سُورَةٌ بَدْرٌ. قَالَ: قُلْتُ فَالْحَشْرُ؟ قَالَ: نَزَلَتْ فِي بَنِي النَّضِيرِ. (الحديث ۷۴۷۴ = ۷۵۱۰ فم. بخاري. تفسير: ۴۶۴۵، ۴۸۸۲، ۴۸۸۳، ۴۰۲۹، تحفة الأشراف: ۵۴۵۴).

سه عیدی کوری جوبهیر (رحمتهی خودای لی بن) فهرمووی: گوتم بهعه بدوللای کوری عه بباس که ناموزای پیغه مبهره (دروودی خودا له سهر پیغه مبهرو رهزای خودا له ئیبنو عه بباس بی) هوی هاتنی سووردهتی تهوبه چی بوو؟ فهرمووی: سووردهتی تهوبه چی؟! بو نائی سووردهتی نابرو بردن و ریسوا کردنی ناپاک و مونافقه کان! له کاتی خوی دا هه موو جاری که نایه ته کانی ئه م سووردهته ده هاتنه خواره وه کۆمه ل کۆمه ل ناپاکه کانیان که شف ده کردو ده یانفه رموو: هه ندیکیان حالیان ئه مه یه و هه ندیک یی تریان حالیان ئه وه یه و واوایه، ناپاکه کان زهنده قیان ده چوو، له دل هوه ده یانگوت: واپروات که سمان لی دهرناکا، یه ک به یه کمان، هه موومان که شف ده کاو په ردهی نیفاق له پروومان لاده باو ریسوامان ده کا.

گوتم: ئه ی هوی هاتنی سووردهتی ئه نفال چی بوو؟ فهرمووی: له باره ی جهنگی به دروه هاته خواره وه. گوتم: ئه ی سووردهتی چه شر؟ فهرمووی: له باره ی جووله که کانی هوزی به نی نه ضیره وه هاته خواره وه. (تاج/ ۴/ ز/ ۴۲/ ژ/ ۴۱۵۶ - سووردهتی چه شر).

سووردهتی هوود - سورة هود

۱۷۰۲- له باره ی فه رمایشتی خودای که وره وه {إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ}

(۶۹۳۲-۶۹۳۸)

باب: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: {إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ}

۲۱۴۳- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ جَاءَ رَجُلٌ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنِّي عَالَجْتُ امْرَأَةً فِي أَقْصَى الْمَدِينَةِ وَإِنِّي أَصَبْتُ مِنْهَا مَا دُونَ أَنْ أَمْسَهَا فَأَنَا هَذَا فَاقْضِ فِيَّ بِمَا شِئْتَ. فَقَالَ لَهُ عُمَرُ: لَقَدْ سَتَرَكَ اللَّهُ، لَوْ سَتَرْتَ نَفْسَكَ - قَالَ - فَلَمْ يَرِدْ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) شَيْئًا فَقَامَ الرَّجُلُ فَأَنْطَلَقَ فَاتَّبَعَهُ النَّبِيُّ

(صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) رَجُلًا دَعَاهُ وَتَلَا عَلَيْهِ هَذِهِ الْآيَةَ (اقِمِ الصَّلَاةَ طَرَفِي النَّهَارِ وَزُلْفَا مِنْ اللَّيْلِ إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ ذَلِكَ ذِكْرَى لِلذَّاكِرِينَ) فَقَالَ رَجُلٌ مِنَ الْقَوْمِ: يَا نَبِيَّ اللَّهِ هَذَا لَهُ خَاصَّةٌ؟ قَالَ: « بَلْ لِلنَّاسِ كَافَّةٌ ». (الحديث ۶۹۳۵ ترقیم الشیخ خلیل مأمون شیخا لصحیح مسلم بشرح الإمام النووي = ۶۹۵۹ فم = ف.م = ترقیم فتح الملهم بشرح صحیح الإمام مسلم. تجرید البخاری بالکوردی = مختصر صحیح البخاری / ۱ رقم: ۳۱۱=۵۲۶، ۴۶۸۳ ترقیم فتح الباری. أبوداود. حدود: ۴۴۶۸. ترمذی. تفسیر القرآن: ۳۱۱۲. تحفة الأشراف / ۹۱۶۲).

عهبدووللای کوری مهسعوود، که ناسراوه به ئیبنو مهسعوود (پهزای خوای لئ بئ) فهرمووی: جارئ پیاوی ماچئ له ئافرهتئ دهسهئئ، لهپاشان هات بولای پیئغه مبه ر (دروودی خوای لهسه ربئ) گوئی: ئه ی پیئغه مبه ری خودا! لهوپه ری مه دینه وه، رامبوارد لهگل ژئئ، هه موو شتیکم له گهل دا کرد، وهک ماچ و موچ و دهستکردنه مل، ته نیا زینام له گهل دا نه کرد، جا ئه وه تام له بهردهستی تو دا، ملکه چم بو فهرمانی خودا، سه بارهت بهم تاوانه ی خو م، بریارهت چیه له باره ی منه وه سه بارهت بهم گونا هه م ملکه چم بو ی؟!

عومه ری کوری خهتتاب (پهزای خوای لئ بئ) فهرمووی: خودا بو پیوشیویت، خو زیا خوشت په رده ی خودات له سه ر خو ت لانه بردبایه و خو تت بیوشیایه!

فهرمووی: پیئغه مبه ر (دروودی خوای لهسه ربئ) هیچ وهلامی نه دایه وه، هه تا کابرا هه ئسا رویشته، پیئغه مبه ر (دروودی خوای لهسه ربئ) پیاویکی نارد به شوینی دا، بانگی کرده وه، جا پیئغه مبه ر (دروودی خوای لهسه ربئ) ئه م ئایه ته ی به سه ردا خوینده وه: {واقم الصلوة طرفی النهار وزلفا من الليل إن الحسنات يذهبن السيئات} (سورة هود- ۱۱/۱۱۴).

واته: هه موو شه وو پوژئ پیئنج نوێژه فهرزه کان له کاتی دیاریکراوی خو یانا، به رپیکوپیک بکه ن، دنئیابن که ئه م نوێژانه له کرده وه هه ره ماشه کانی ئیومن، به راستی کاریکی فره جوان و شیرین، بزائن که یاساسه کی دامه زراوی خوداییه، که

همیشه کرده‌وی باش و کاری چاکه و رَه‌فتاری جوان، کرده‌وی خراپ و تاوان لادده‌بن و گونا ده‌سرنه‌وه.

بیایو یَکیش له‌کۆره‌که گوتی: ئە‌ی پی‌غه‌مبه‌ری خودا! ئە‌مه به‌تایبه‌تی هەر بۆ ئە‌م وایه؟.

فهرمووی: (ئه‌ه، هەر بۆ ئە‌م وانیه، به‌لکوو ئە‌م بریاره، که چاکه خراپه لادده‌بات، بۆ گشت ئۆمه‌ته‌که‌مه، بۆ هه‌موویان هه‌روایه!). (تاج/ ۱ ز/ ۴۲ ز/ ۳۳۰).

روونکردنه‌وه: ئە‌و به‌هرانه‌ی له‌م فهرمووده‌یه وهرده‌گیرین:

۱- گوناو کرده‌وی خراپه، ئە‌گه‌ر خودا پۆشی بۆ‌که‌سی، چاری ئە‌وه‌یه که‌لیی دووربه‌کووته‌وه و ته‌وبه‌ی لی بکاو بۆ‌که‌س باسی نه‌کاو په‌رده‌ی خودا له‌سه‌ر خۆی هه‌ل نه‌داته‌وه.

۲- کاره‌باشه‌کان ده‌بن به‌که‌فاره‌ت و داپۆشه‌ر بۆ کرده‌وه خراپه‌کان، له‌به‌ره‌وه به‌نده هه‌تا ده‌توانی له‌کرده‌وی چاکه کۆتایی نه‌کا، کرده‌وی چاکه باب‌ه‌تیکی به‌روالایه، هه‌موو جوړه چاکه‌یه‌که ده‌گریته‌وه، له‌باوه‌ر، له‌نویژ، له‌حه‌ج و عه‌مه‌ره، له‌خێرو زه‌کات و رۆژوو، له‌چاکه له‌گه‌ل دایک و باوک و منال و ژن و که‌سوکار، له‌غه‌زاو تی‌کۆشان، له‌فی‌ربوونی زانست.

سوره‌تی سوبحانه = سورة سبحان

۱۷۰۳- له‌باره‌ی فهرمایشتی خودای گه‌وره‌وه: {وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ} (۶۹۹۰-۶۹۹۵)

باب: في قوله تعالى: {وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ}

۲۱۴۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ قَالَ: بَيْنَمَا أَنَا أُمْشِي مَعَ النَّبِيِّ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- فِي حَرْثٍ وَهُوَ مُتَكِيٌّ عَلَى عَصِيْبٍ إِذْ مَرَّ بِنَفَرٍ مِنَ الْيَهُودِ فَقَالَ بَعْضُهُمْ لِبَعْضٍ: سَلُوهُ عَنِ الرُّوحِ، فَقَالُوا: مَا رَأَيْنَاكُمْ إِلَيْهِ لَا يَسْتَقْبِلُكُمْ شَيْءٌ تَكْرَهُوْنَهُ؟ فَقَالُوا: سَلُوهُ، فَقَامَ إِلَيْهِ بَعْضُهُمْ فَسَأَلَهُ عَنِ الرُّوحِ، قَالَ: فَاسْكَتَ النَّبِيُّ -صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ- فَلَمْ يَرِدْ عَلَيْهِ شَيْئًا، فَعَلِمْتُ أَنَّهُ يُوحَى إِلَيْهِ، قَالَ: فَقُمْتُ مَكَانِي، فَلَمَّا نَزَلَ الْوَحْيُ قَالَ: (وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا). (الحديث ۶۹۹۰ = ۷۰۱۵)

فم. تجرید البخاری/ ۱ رقم: ۱۰۳ = ۱۲۵، ۴۷۲۱، ۷۲۹۷، ۷۴۵۶، ۷۴۶۲ فتح الباری
للعسقلانی شرح صحیح البخاری. ترمذی. تفسیر القرآن. ۳۱۴۱. تحفة الأشراف: (۹۴۱۶).

عبداللّای کوری مهسعوود، که ناسراوه به ئیبنو مهسعوود (درویدی خوی لئ بئ)
فهرمووی: جاری له مه دینه له خزمه تی خوشه ویست دا بووم (دروودی خوی لهسهرین) له ناو
باخه خورمایه کا دهرؤیشتین، پیغه مبه ر (دروودی خوی لهسهرین) په لکه دار خورمایه کی پی
بوو، له کاتی رؤیشتن دا، خوی دها بهسهری دا، له لای دهسته یی جووله که وه رابورد،
بازیکیان گوتیان: بو پرسیارئ له موحه ممد نه کهین، بازیکی تریان گوتیان:
پرسیاری لئ مه کهن، نه بادا وه لامه کهیتان به دل نه یی، له پاش دا گوتیان: نه ی
باوکی قاسم! قسه ی رؤحمان بو بکه، رؤح (که گیانی گیانله به ره) چیه؟

جا پیغه مبه ر (دروودی خوی لهسهرین) تاوی راوه ستاو پاما، نه و جا سهری بهرز کرده وه،
زانیم که نه وه سرووشی بو هات، نه و جا فهرمووی: {وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ قُلِ الرُّوحُ
مِنْ أَمْرِ رَبِّي وَمَا أُوتِيتُمْ مِنَ الْعِلْمِ إِلَّا قَلِيلًا} (سورة الإسراء- ۱۷/۸۵).

واته: پرسیارت لئ ده کهن له حه قیقه ته و راستینه ی رؤح، له کونهو ماهیه ته و
چییه تی نه و شته که پی ده لئین گیان، که گیاندار به بوونی نه و شته گیاندار وه
زیندووه و به نه بوونی نه و شته بی گیانه و مردووه، له وه لامیانا بلئ: رؤح
له و شتانه یه که به هو ی فهرمانی خودا وه پهیدا ده یی، ئیوه نایزانو تی ناگه ن،
له سنووری هو ش و فامی ئیوه به دهره، له مهیش سهرتان سوورنه مینئ، چونکه
نه وه ی ئیوه ده یزان له چا و نه وه ی که خودا ده یزانئ زور زور که مه). (تاج/ ۴ ز ۸/
ژ/ ۳۹۶۹ ج ۴).

۱۷۰۴- له باره ی فهرمایشتی خودای که وره وه: {أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ

رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ} (۷۴۳۹ - ۷۴۷۹)

باب: فی قوله تعالى: {أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ}

۱۲۴۵- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ: {أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَىٰ رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ}

قَالَ كَانَ نَفَرٌ مِنَ الْإِنْسِ يَعْبُدُونَ نَفَرًا مِنَ الْجِنِّ فَاسْلَمَ النَّفَرُ مِنَ الْجِنِّ. وَاسْتَمْسَكَ الْإِنْسُ

بِعِبَادَتِهِمْ فَنَزَلَتْ {أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ}. (الحديث ۷۴۷۱ = ۷۵۰۷ فم. بخاري. تفسير: ۴۷۱۴، ۴۷۱۵).

عبدالوللای کوری مهسعوود، کهناسراوه به ئیبنو مهسعوود (رهزای خوی لئ بئ) فهرمووی: چهن کهسئ لهکۆمهلهی ئادهمیزاد، چهنده کهسیکیان دهپهرست لهکۆمهلهی جنۆکه، جا جنۆکهکانیان بوخویان ئیسلامبوون، کهچی مروقهکان ههر یهخهی ئایینه پووچهکهی خویانیان بهرنهدهدا، جا بهم بۆنهیهوه خودای گهوره ئهم نایهتهی نارد هواردهوه: {أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ أَيُّهُمْ أَقْرَبُ وَيَرْجُونَ رَحْمَتَهُ وَيَخَافُونَ عَذَابَهُ إِنَّ عَذَابَ رَبِّكَ كَانَ مَحْذُورًا} (سورة الإسراء- ۵۷/۱۷)

واته: ئهوانهی ئهوان بهندهییان بۆدهکهن ئیسلام بوون و خویان منهیی هوکاری دهکهن و مشووری شتئ دهخۆن کهله خوداوه نزیکیان بکاتهوه، کامیان که بهبیری خهلکی که زیاتر له خوداوه نزیکتره لهههموویان زیاتر دهگهڕئ بهشوین شتئ ببئ بهمایهیی رهزای خوداوه ئومیدی رهمهتی خودای لئ بکری، کهواته: ئهوهی نزیك نهبئ دهبئ حالی چۆن بئ، ئهوان بههيوای رهمهتی خودان و لهسزاو ئیش و ئازارو زهمهتی ئهه زاته بئ باکه دهترسن، کهواته چۆن ههلهی وا گهوره دهکهن خویان بکهن بهخوا دروینه! ههقیشیانه کهله مهکرو عهزابی خودا ئهمین نهبن، چونکه بهراستی ئهوهی هۆش و گوژی ههبئ لهسزای خودای تۆ دهترسی.

۱۷۰۵- لهبارهی فهرمایشتی خودای گهورهوه: {وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتُ بِهَا}

(۱۰۰۰-۱۰۰۲) باب: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: {وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتُ بِهَا}

۲۱۴۶- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ (وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتُ بِهَا وَابْتَغِ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا) قَالَ: نَزَلَتْ وَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مُتَوَارِ بِمَكَّةَ، فَكَانَ إِذَا صَلَّى بِأَصْحَابِهِ رَفَعَ صَوْتَهُ بِالْقُرْآنِ فَإِذَا سَمِعَ ذَلِكَ الْمُشْرِكُونَ سَبُّوا الْقُرْآنَ وَمَنْ أَنْزَلَهُ وَمَنْ جَاءَ بِهِ فَقَالَ اللَّهُ تَعَالَى لِنَبِيِّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ) فَيَسْمَعُ الْمُشْرِكُونَ قِرَاءَتَكَ (وَلَا تُخَافِتُ بِهَا) عَنْ أَصْحَابِكَ أَسْمِعُهُمُ الْقُرْآنَ وَلَا

تَجَهَّرَ ذَلِكَ الْجَهْرُ وَابْتَغَ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا يَقُولُ بَيْنَ الْجَهْرِ وَالْمَخَافَةِ. (الحديث ۱۰۰۰ شیحا = ۹۹۳ فم = فتح الملهم شرح صحیح مسلم. تجرید البخاری بالكوردی / ۴ رقم: ۱۶۷۲ = ۷۷۲۲، ۷۴۹۰، ۷۵۲۵، ۷۵۴۷ فتح الباری شرح صحیح البخاری. ترمذی. تفسیر القرآن: ۳۱۴۵، ۳۱۴۶. نسائی. افتتاح: ۱۰۱۰، ۱۰۱۱. تحفة الأشراف: ۵۴۵۱).

عہدوللای کوری عہبباس، کہناسراوہ بہئیبنو عہبباس (رہزای خودا لہ خوئی و لہباوکی) لہبارہی رافہی ئەم ئایہتہوہ لییان پرسى، کہدہفہرموی: {وَلَا تَجَهَّرْ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافَتْ بِهَا وَابْتَغَ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا} (سورة الإسراء- ۱۷/۱۱۰).

کہواتای وایہ: لہقورئانخویندنی ناو نوپژ دا، نہزۆر دہنگ بہرز بکہرہودو نہزۆریش نزم، لہو نیوانہدا ریگہیہکی ناوہندی ھەلبرہ.

ئیبنو عہبباسیش لہوہلامی پرسیارہکہدا فہرموی: ئەم ئایہتہ لہکاتیکی وادا دابہزی، کہ پیغہمبەر (دروودی خوای لہسەربئ) لہمەککە لہترسی ناموسولمانہ ھاوبەشپەیداکہرہکان خوئی دہشاردەودو، خوئی دہرنەدەخست، پیغہمبەر (دروودی خوای لہسەربئ) دہستووری وابو کہبەر نوپژى بو ھاوپیکانی دہکرد، لہکاتی قورئانخویندن دا دہنگی بہرز دہکردەودو، جاکاتی کہ ناموسولمانہ بتپەرستەکان دہنگیان دہبیست، جنیویان دہدا بہقورئان و بہو کہسەش کہناردووپیہتی و بہو کہسەش کہہیناویہتی بۆسەر زہوی (واتہ: جمینیان بہخودا و قورئان و پیغہمبەر و جوبرائیل) دہدا.

ئیتیر خودای مەزن ئەم ئایہتہی ناردو فہرموی بہپیغہمبەری خوئی: {وَلَا تَجَهَّرْ بِصَلَاتِكَ} واتہ: بہدہنگی بہرز لہناو نوپژدا قورئان مەخوینہ، تا کافرہکان نہیبیستن و جنیو نہدەن بہقورئان، {وَلَا تُخَافَتْ بِهَا} وە ئەوہندەیش دہنگ نزم مەکہرہوہ کہ ھاوپیکانت نہیبیستن و سەریان لی تیک بجی، ئەوہندە دہنگ ھەلبرہ کہھاوہلانت گوئیان لیت بیت و گوئیان لہقورئانخویندەکہی تۆبی و بەس {وَابْتَغَ بَيْنَ ذَلِكَ سَبِيلًا} بەلکوو بہدہنگی بیخوینہ کہلہناوہندی ئەم دووپایەدا بی، نہزۆر بہرزو نہزۆر نزم. (تاج/ ۴/ ز ۱۸/ ژ ۳۹۷۳ - سوورەتی ئیسراء).

۲۱۴۷- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: (وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافُتِ بِهَا) قَالَتْ: أُنْزِلَتْ هَذِهِ فِي الدُّعَاءِ . (الحديث ۱۰۰۱ شیحا = ۹۹۴ فم = فتح الملهم).

عائیشه‌ی هاوسه‌ری پیغه‌مبه‌ر (دروودی خودا له‌سه‌ر پیغه‌مبه‌رو رده‌زای خودا له‌هه‌موو هاوده‌لان و له‌گشت هاوسه‌ر ده‌کانی) فه‌رمووی: ئه‌م ئایه‌ته بو روونکردنه‌وه‌ی چوئیتی نزو پارانه‌وه هاتووه، که ده‌فه‌رمووی: { وَلَا تَجْهَرُ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافُتِ بِهَا } (سورة الإسراء- ۱۷/ ۱۱۰).

سوورته‌ی که‌هف = سورة الكهف

۱۷۰۶- له‌بارهی فه‌رمایشتی خودای که‌وره‌وه { فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزْنًا } (۶۹۷۶-۶۹۸۴)

۲۱۴۸- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَ: « إِنَّهُ لَيَأْتِي الرَّجُلَ الْعَظِيمُ السَّمِينُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ لَا يَزُنْ عِنْدَ اللَّهِ جَنَاحُ بَعُوضَةٍ وَقَالَ اقْرَأُوا (فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزْنًا) ». (الحديث ۶۹۷۶ شیحا = ۷۰۰۰ فم. تجرید البخاری با‌کوردی/ ۴ رقم: ۱۶۷۳ = ۴۷۲۹. تحفة الأشراف/ ۱۳۸۷۷).

ئه‌بوهوره‌یره (ده‌زای خوای لی‌بن) فه‌رمووی: خو‌شه‌ویست (دروودی خوای له‌سه‌ری) فه‌رمووی: له‌روژی قیامه‌ت دا، پیاوی زل زل، قه‌له‌و قه‌له‌و ده‌هینن، له‌لای خودا سه‌نگی بالی می‌شووله‌یه‌ک قورس نین و به‌قه‌د تو‌سقالی ده‌گه‌رو قه‌درو ری‌زیان بو دانانری. (ئه‌م ئایه‌ته بخوینن بو پشتیوانی ئه‌م باسه که ده‌فه‌رمووی: { فَلَا نُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزْنًا } (سورة الكهف- ۱۸/ ۱۰۵).

واته: له‌روژی ژینه‌وه‌دا، نرخ و بایه‌خ و ده‌گه‌رو ری‌ز بو ئه‌و سه‌ر لی‌شیواوه رهنجه رو‌یانه به‌قه‌د تو‌سقالی دانانیین! (تاج/ ۴/ ز ۱/ ژ ۳۹۷۹ - سوورته‌ی که‌هف ج/ ۴).

(٧٠٩٣ - ٧١٢٥) باب: في قوله تعالى: {وَأَنذَرَهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ}

ئەبۇ سەئىدى خۇدرى (پەزىلەتلىك خەلىپە) فەرمانى: خۇشەيىست (دەردى خەلىپە) فەرمانى: لەپەزى ژىنەھەدا مەردەن دەھىنەن، لەشەيە بەرەنەيى تەودا، دەھەينەن لەسەر شەورەكەي نەوانى بەھەشتە دۆزەخ، كەپەي دەگوتەي: ئەەرەف، رەيدەگەن، ئەوجا جارچى جار ھەلەدەدا بەدەنگى بەرز بانگەواز دەكا: ئەي خەلگى بەھەشت! ئەي بەھەشتىيەكان! گەي بەگەن، ئەوانىش گەي قەلەخ دەكەنە دەنەوارەن، جارچىيەكە دەلەي: ئەي ئەمە دەناسەن؟ دەلەين: بەلەي، ئەو مەردەنە، ھەركەسەشەيان لەجەگەي خەيەو بەباشى چەوي لەبەرەنەكەيە، كە نەمەيشى مەردەن دەكا، ئەنجا جارچىيەكە بانگ دەكا، ئەي دانەشتەوانى دۆزەخ! ئەي دۆزەخىيەكان! گەي بەگەن، ئەوانىش ھەمەو گەي قەلەخ دەكەنە دەنەوارەن بۆي، جارچىيەكە دەلەي: ئەي ئەمە دەناسەن؟ دەلەين: ئەي، ئەو مەردەنە، ھەركەسەشەيان لەشەيەنە خەيەو بەباشى چەوي لەبەرەنەكەيە، كە نەمەيشەي بۆ مەردەن.

جا يەحيای كۆرى زەكەريا (سالاو دروودی خودا لەخۆی و لەباوکی بێ) بهرانهکه پال دەخاو سەری دەبێ ئەبەرچاویان. ئەو جا جاپرکیش بانگەواز هەل دەدا. ئەي خەلکی بەهەشت خۆشی لەئێوه، مژدەتان لێ بێ، ئیتر مردن نەما، هەتا هەتایە لەبەهەشتا بەخێرو خۆشی و بە شادی و کامەرانی دەژین!

وئەي دۆزەخنشینەکان! قوربەبانی چاوتان، دەرگای ئومیدتان لێ داخرا، ئیتر مردنیش نەما، که بەمردن رزگارتان بێ لەئیش و ئازاری دۆزەخ، هەتا هەتایە ئەمە شوینتانه!.

جا خۆشەویست (دروودی خودای گەورەي لەسەربێ و سەر و مال و منال و دایک و باوک و کەسوکار و هەست و نەست گشتی بەقوربانی گەردی بەرپیی دینیکارانێ نارامگای پیرۆزی بێت) خۆیندیهوه:

{وَأَنْذِرْهُمْ يَوْمَ الْحَسْرَةِ إِذْ قُضِيَ الْأَمْرُ وَهُمْ فِي غَفْلَةٍ وَهُمْ لَا يُؤْمِنُونَ} (سورة مريم- ۳۹/۱۹).

واته: وه ئەو کافرانە بترسینهو هەرهشی ئەو رۆژەیان لێ بکه، که رۆژی داخ و خەفەت و ئاه و هەناسەي سەرد هەلکێشانە، لەو دەمە ناسک و لەو هەلۆیستە ئالۆزو شلۆفەدا، که کار لەکار دەرەزای و ئیش و برپیار هەموو دەبێتەوهو، خەلکی دۆزەخ لەخەلکی بەهەشت جوی دەرکێنەوه، بەلام ئەم بێ برۆا بێ گۆییانە، ئیستا وان لەحالهتی کاسی و بێ ئاگایی و نەقامی داو، گالتەیان بەقسەي هەقی رەهەبەران دیتو، لەبارو دۆخی ئەو رۆژە سەخت و دیزوارە تی ناگەن، کەسێ قسەي خێریان بۆبکا، ئەوان بەشیتی دەرزان، لەبەرئەم سەر لێشیواوییه بەچاوی دۆژمن سەیری ئامۆژگاری دلسۆزو ناصیحی ئەمین دەکەن! (وهك: لەزەتپەرستەکانی کوردستانی ئەمرۆ).

خۆشەویست (دروودی خۆای لەسەربێ) فەرمووی: ئەوانەي کەئیستا وان لەم حالەتی بێ ئاگایی و نەقامییەدا ئەوانەن که بۆدنيا مردوون و دنیا پەرستن. (تاج/ ۴/ ز/ ۲/ ۳۹۸۴ ج/ ۴) + (بڕوانه: ژماره: ۲۱۴۰ که لە زنجیره: ۱۶۹۸ دا رابورد).

۱۷۰۸- له باره ی فه رمایشتی خودای گه وره وه: {أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا}

(۶۹۹۵-۶۹۹۰) باب: فی قوله تعالى: {أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا}

۲۱۵۰- عَنْ حَبَابٍ قَالَ: كَانَ لِي عَلَى الْعَاصِ بْنِ وَائِلٍ دَيْنٌ فَأَتَيْتُهُ أَتَقَاضًا فَقَالَ لِي: لَنْ أَقْضِيكَ حَتَّى تَكْفُرَ بِمُحَمَّدٍ، قَالَ: فَقُلْتُ لَهُ: إِنِّي لَنْ أَكْفُرَ بِمُحَمَّدٍ حَتَّى تَمُوتَ ثُمَّ تَبْعَثَ. قَالَ: وَإِنِّي لَمَبْعُوثٌ مِنْ بَعْدِ الْمَوْتِ! فَسَوْفَ أَقْضِيكَ إِذَا رَجَعْتَ إِلَى مَالٍ وَوَلَدٍ! قَالَ وَكَيْعٌ: كَذَا قَالَ الْأَعْمَشُ قَالَ: فَتَزَلَّتْ هَذِهِ الْآيَةُ (أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِينَ مَالًا وَوَلَدًا) إِلَى قَوْلِهِ (وَيَأْتِينَا فَرْدًا). (الحديث ۶۹۹۳ = ۷۰۱۸ فم. تجريد البخاري بالكوردي = مختصر صحيح البخاري ۴/ رقم: ۹۴۹=۲۰۹۱، ۲۲۷۵، ۲۴۲۵، ۴۷۳۲، ۴۷۳۳، ۴۷۳۴، ۴۷۳۵. تحفة الأشراف: ۳۵۲۰).

خه ببابی کوری ئه ره دت (دەزای خوای لی بی) فه رمووی: له سه رده می نه فامی دا، له مه کهه ئاسنگه ر بووم، شمشیریکم بو عاصی کوری وائیلی ئه لسه همی به قهرز دروست کرد، دواپی چووم داوای هه قده سته کهیم لیی کرد، پیی گوتم: ناتده می هه تا له موحه ممه د هه ئه گه ریپته وه منیش گوتم پیی: به خودا قهت له ئایینی موحه ممه د هه ئه ناگه ریپمه وه، نه به زیندویی و نه به مردویی و نه ئه وکاته یش که خودا تو دهم ریئو و له پاشا له قیامهت دا زیندووت ده کاته وه!

عاص گوتی: بوشتی وا هه یه، گوایه که من له پاش مردن زیندوو بکریپمه وه؟ کهوا بوو ئیستا وازم لیبه یئنه هه تا دهمرمو زیندوو دهمه وه، ئه گه ر ئه مه وابی و راست بی، ئه وکاته یش مال و منالم ده بی، جا ئه و حه له وده وه قهرزه کهت ده ده مه وه! جابه م بوئه یه وه ئه مه دابه زی:

{أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا وَقَالَ لَأُوتِينَ مَالًا وَوَلَدًا، أَطَّلَعَ الْغَيْبَ أَمْ اتَّخَذَ عِنْدَ الرَّحْمَنِ عَهْدًا، كُلًّا سَنَكْتُبُ مَا يَقُولُ وَنَمُدُّ لَهُ مِنَ الْعَذَابِ مَدًّا، وَنَرِثُهُ مَا يَقُولُ وَيَأْتِينَا فَرْدًا} (سورة مريم- ۷۷/۱۹-۸۰).

ده بی حاالی شری ئه و کابرایه چۆن بی، که گالته ی به قه برو قیامهت دی و، به ته وسه وه و به ته ئفیسیه وه به موسولمانان ده لی: من له قیامه تیشا مال و منالم

دهبی، ئەگەر مافى، قەرزى، ھەقیقتان لەسەر من ھەيە، پەلەم لى مەكەن، لەوى دەتاندەمەو!.

دیارە کەئەم کابرایە غەیبزان نییەو، ئەوئەندەش پیاویکی پاكو پیرۆزنییە، کەبەئین و پەیمانی وای لەخودای میهرەبان وەرگرتبى، کەواتە با گائەى بەئایینی ئیمە کردبى، رۆژى دەبى لەدیوانى خوادا خوى بەتاوانبارى دەبینیتەووە بەبى مالى و منالى داماوو کەساس و بى کەس دیتەووە بەردەستى خۆمان، فریشتە نووسەرەکانى ئیمە ئەم قسانەى ھەموو دەنووسن، کەدەبن بەمایەى سزای زۆر تر، وەمال و منالەکەى ھەموو لى دەسەننەووە بەتاق و تەنیا، بەسەلتە زەلامى دیت بو دیوانى دادگایى خودایى). (تاج/ ٤/ ز/ ٢/ ژ/ ٣٩٨٨ - سوورەتى مەریەم چ/ ٤ = چاپى چوارەم).

سوورەتى ئەنبیاء - سورة الأنبياء

١٧٠٩- لەبارەى فەرمايشتى خودای کەرەووە {کَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ}

(٧١٢٦-٧١٣١)

باب: في قوله عز وجل: {كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ}

٢١٥١- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) قَالَ قَامَ فِينَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِمَوْعِظَةٍ فَقَالَ: « يَا أَيُّهَا النَّاسُ إِنَّكُمْ مَحْشُورُونَ إِلَى اللَّهِ عَزَّ وَجَلَّ حُفَاةَ عُرَاةٍ غُرُلًا - ثُمَّ قَالَ - (كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدَّا عَلَيْنا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ) إِلَى آخِرِ الْآيَةِ - ثُمَّ قَالَ - أَلَا وَإِنَّ أَوَّلَ الْخَلْقِ يُكْسَى يَوْمَ الْقِيَامَةِ إِبْرَاهِيمُ (عليه السلام)، أَلَا وَإِنَّهُ يُجَاءُ بِرِجَالٍ مِنْ أُمَّتِي فَيُؤْخَذُ بِهِمْ ذَاتَ الشَّمَالِ ، فَأَقُولُ يَا رَبِّ أَصِيحَابِي!. فَيَقَالُ: إِنَّكَ لَا تَدْرِي مَا أَحْدَثُوا بَعْدَكَ . فَأَقُولُ كَمَا قَالَ الْعَبْدُ الصَّالِحُ: {وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ. إِنْ تَعَذَّبَهُمْ فَإِنَّهُمْ عِبَادُكَ وَإِنْ تَغْفِرْ لَهُمْ فَإِنَّكَ أَنْتَ الْعَزِيزُ الْحَكِيمُ} فَيَقَالُ لِي: إِنَّهُمْ لَمْ يَزَالُوا مُرْتَدِّينَ عَلَى أَعْقَابِهِمْ مِنْذُ فَارَقْتَهُمْ » . (الحديث ٧١٣٠ ترقیم الشیخ خلیل مأمون شیحا لصحیح مسلم بشرح الإمام النووی = ٣١٥٦ ترقیم فم = فن = فتح الملهم بشرح صحیح الإمام

مسلم. تجريد البخاري = مختصر صحيح البخاري/المجلد الرابع الرقم: ۱۳۴۳ = ۳۳۴۹، ۳۴۴۷، ۴۶۲۵، ۴۶۲۶، ۴۷۴۰، ۶۵۲۴، ۶۵۲۵، ۶۵۲۶. ترمذی. صفة القيامة: ۲۴۲۳. نسائي. جنائز: ۲۰۸۱. تحفة الأشراف/۵۶۲۲).

ئىبنو عەبباس (رەزى خاويان لى بىن) فەرمووى: خۆشەويست (دروودى خواى لەسەربىن) لەدوانىكا پەندو ئامۆزگارىيەكى شىرىنى كرىدىن، فەرمووى: ئەى خەلكە! ئەى مەروفيىنە! ئەى كۆمەلەى ئادەمىزادىنە! دۇنيابىن لەو كە ئىو لەقيامەت دا، لەپاش مردنى جىهان، زىندوو دەكرىنەوو، بەپىخاوسى بەرووتو قووتى و بەسوننەتەنەكراوى حەشر دەكرىن و كۆدەكرىنەوو دەبرىن بۆ مەيدانى مەحشەرو لىپرسىنەوو، بۆلای خودای گەورە).

ئەوجا خۆشەويست (دروودى خواى لەسەربىن) ئەم ئايەتەى بۆ پىشتىوانى ئەم مەبەستە خويندەوو: { كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ نُعِيدُهُ وَعَدًا عَلَيْنَا إِنَّا كُنَّا فَاعِلِينَ } (سورة الأنبياء- ۱۰۴/۲۱)

واتە: خودا لەم ئايەتەدا دەفەرموى: لەروژى ژيانەوو، وەك چۆن خودای گەورە لەسەرەتاو، مەروفي دروست كردوو، كەلەسكى دايكى دەكەوئەتە خواروو، رووت و قووت و خەتەنە نەكراوو، بى مال و بى پارەو پوولە، ئاوەهايش بەبى كەم زىاد، لەسەر هەمان شىووە حالى رووتوقووتى و پىخاوسى و سوننەتەنەكراوى خودا سەرلەنوى دروستى دەكاتەوو.

ئىنجا خۆشەويست (دروودى خودای لەسەربىن و سەرو مال و منال و هەست و نەست گشتى بەقوربانى گەردى گۆرى پىروژى بى) فەرمووى: بزائى! روژى ژينەوو يەكەم كەسى كە پۆشتە دەكرىتەوو بەرگى لەبەر دەكرىتەوو ئىبراھىمە، ھۆشياربى! كە چەن پىاوى لەگەلى ئىسلامى من دەھىنن و، بەرەولای چەپ، بەرەو ناو ئاگرى دۆزەخ بەكىشيان دەكەن، ئەوانە لەتاقمەى ئەم ئايەتەن كەدەفەرموى: { وَأَصْحَابُ الشَّامِلِ مَا أَصْحَابُ الشَّامِلِ } (سورة الواقعة- ۵۶/۴۱)

خۆشەويست (دروودى خواى لەسەربىن) فەرمووى: كاتى بە بەرچاومەوو ئەوانە بەكىش دەكرىن بەرەو دۆزەخ، بەسەرسامى دەليىم: ئەى پەروردگارم! خۆ ئەمانە لەكن

خۇيان ھاۋرىيى من بوون، ئەۋە بۇ كوييان دەبەن؟ دەفەرمۇي: ئەي موحەممەد! تۆ ئاگات لى نىيە، كەئەمانە لەپاش مەرگى تۆ جى فەرتەنەيەكيان بەرپاكرد بوو، ئەۋجا منىش ۋەك بەندەي فرەباش، عيساي كورى مەريەم دەلېم: {وَكُنْتُ عَلَيْهِمْ شَهِيدًا مَّا دُمْتُ فِيهِمْ فَلَمَّا تَوَفَّيْتَنِي كُنْتُ أَنْتَ الرَّقِيبَ عَلَيْهِمْ وَأَنْتَ عَلَى كُلِّ شَيْءٍ شَهِيدٌ} (سورة المائدة- ۱۱۷/۵).

عيساي كورى مەريەم، لەرۋۆزى ژينەۋەدا، ۋەلامى پەرۋەردگارى خۇي دەداتەۋە، كەلىي دەپرسى ئەي عيسا! ئايا تۆ كاتى پېغەمبەر بووى بەۋ خەلگەت گوتوۋە: كە من ۋ دايكىشىم بىكەن بەخوداۋ ۋەك خودا من ۋ دايكم بېەرستىن؟ عيسا لەسەر ئەم شىۋەيە ۋەلامى ئەم پىرسىيارەي پەرۋەردگار دەداتەۋە: پەرۋەردگار! من ھەتا لەناويانا بووم ئاگادارىم دەكردن ۋ چاۋدېرىم دەكردن، ئەم دەھىشت كەشتى ۋا نابەجى بىكەن، بەلام كاتى تۆ منت بىردەۋە بۇلاي خۆت ئىتر تۆ خۆت چاۋدېربووى بەسەريانەۋە، ھەرۋەك خۆت چاۋدېرى بەسەر ھەموو شتىكى ترەۋە، خۆت دەزانى ئەي خودايە! كەشانىيان چى ھەل دەگرى، ئەگەر سزايان دەدەي ئەۋا ديارە سزاۋارى ئەۋەن ۋ مولك مولكى خۆتە، چى لى دەكەيت رەۋايە، كەس ھەقى قسە ۋ رەخنەي بۇنىيە، خۆ ئەگەر بەمىھرەبانى خۆشت لىيان دەبوورىت، ئەۋا گەۋرەيى خۆتە، بەراستى تۆ ئەي خودايە! دلتىام كەتەۋانا لىزان ۋ داناۋ زاناۋ كاردروستى، كارى نابەجى ۋ ھەلە لەتۋە دوۋرە.

خۆشەويست (درودى خۋاي لەسەرىن) فەرمۇي: جا منىش ۋەك عيسا دەلېم: خودايە! من ھەتا لەناويانا بووم چاۋدېرىم كىردوون، لەپاش مەرگم خۆت ئاگات لىيانە، سزايان دەدەي كەيفى خۆتە، لىيان خۆش دەبى، فەرمان فەرمانى تۆيە.

خۆشەويست (درودى خۋاي لەسەرىن) فەرمۇي: لەپاش ئەم پىرسىيارو ۋەلامە، دەفەرمۇي بېم: ئەي موحەممەد! ئەمانە ھەر لەگەل تۆ مردىت ۋ لىيان جىابوۋىتەۋە، پاشەۋ پاش لەنايىن ھەلگەرپانەۋەۋە پاش گەز بوونەۋە! (تاج/۴ ز/ ۶ ز/ ۳۸۵۱ - سوورەتى مائىدە) + (رياض/۱ ز/ ۱۶ ز/ ۱۶۵ + رياض/۲ ز/ ۵۱ ز/ ۴۲۵).

سوورتهی جهج = سورة الحج

۱۷۱۰- له باره‌ی فهرمووده‌ی خودای گه‌وره‌وه: { هَذَانِ خُصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رِبِّهِمْ }

(۷۴۳۹-۷۴۷۹)

باب: فی قوله تعالى: { هَذَانِ خُصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رِبِّهِمْ }

۲۱۵۲- عَنْ قَيْسِ بْنِ عُبَادٍ قَالَ: سَمِعْتُ أَبَا ذَرٍّ يُقْسِمُ قَسَمًا إِنَّ (هَذَانِ خُصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رِبِّهِمْ) إِنَّهَا نَزَلَتْ فِي الَّذِينَ بَرَزُوا يَوْمَ بَدْرٍ حَمَزَةً وَعَلَى وَعُبَيْدَةَ بْنِ الْحَارِثِ وَعُثْبَةَ وَشَيْبَةَ ابْنَا رَبِيعَةَ وَالْوَلِيدُ بْنُ عُثْبَةَ. (الحديث ۷۴۷۸ حسب ترقيم الشيخ خليل مأمون شيحا = ۷۵۱۴ ترقيم فتح الملهم بشرح صحيح مسلم. بخاري. مغازي. ۳۹۶۶، ۴۹۶۸، ۳۹۶۹، ۴۷۴۳. ابن ماجه. جهاد. ۲۸۳۵. تحفة الأشراف: ۱۱۹۷۴).

ئهم فهرمووده‌یه له‌تاجول ئو‌صولاً ئاوا‌یه، ده‌یکه‌ین به رافه‌و روونکردنه‌وه بو ئیره:

ئیمامی عه‌لی (ره‌زای خو‌ای لئ بئ) ده‌فه‌رمو‌ئ: له‌پرۆژی ژینه‌وه‌دا، من یه‌که‌م که‌س ده‌بم، که‌له‌به‌رده‌می خودای گه‌وره‌و میهره‌بان به‌چۆکا دیم و سکا‌لای حا‌لی خو‌م ده‌که‌م له‌ده‌ست ناحه‌زه‌کانی خو‌م.

قه‌یسی کو‌ری عوباد (ره‌حه‌مه‌تی خودای لئ بئ) ده‌یفه‌رموو: له‌ئه‌بو زه‌رم بیست ده‌یفه‌رموو (ره‌زای خو‌ای لئ بئ): سو‌یندی ده‌خوارد له‌سه‌ره‌ئه‌وه که‌ئه‌م ئایه‌ته: { هَذَانِ خُصْمَانِ اخْتَصَمُوا فِي رِبِّهِمْ } (الحج/۲۲/۱۹) له‌شانی ئهم دوو ده‌سته‌یه‌دا هاته‌ خواری، که‌ له‌پرۆژی غه‌زای به‌دردا چوونه مه‌یدان بو‌یه‌که‌تری، ده‌سته‌ی موسو‌لمانه‌کان، عه‌لی و هه‌مزو عوبه‌یده بوون، ده‌سته‌ی بیا‌وه‌ره‌کانیش شه‌یبه‌ی کو‌ری ره‌بیعه‌و عوتبه‌ی کو‌ری ره‌بیعه‌و وه‌لیدی کو‌ری عوتبه‌ بوون. (تاج/۴/ز ۵/ژ ۳۹۹۸- سوورته‌ی جهج). ئهم فهرمووده‌یه دوا‌هه‌مین فهرمووده‌یه له‌سه‌حیحی موس‌لیم.

سووره تى نوور = سورة النور

١٧١١- له باره دى فەرمايشتى خوداى گهوره وه: {إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ

مَنْكُمْ} (٦٩٥٣-٦٩٥١)

باب: في قوله تعالى: {إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ}

٢١٥٣- عَنِ الزُّهْرِيِّ أَخْبَرَنِي سَعِيدُ بْنُ الْمُسَيَّبِ وَعُرْوَةُ بْنُ الزُّبَيْرِ وَعَلْقَمَةُ بْنُ وَقَّاصٍ وَعُبَيْدُ اللَّهِ بْنُ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُتْبَةَ بْنِ مَسْعُودٍ عَنْ حَدِيثِ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) زَوْجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حِينَ قَالَ لَهَا أَهْلُ الْإِفْكِ مَا قَالُوا فَبَرَّأَهَا اللَّهُ مِمَّا قَالُوا وَكُلُّهُمْ حَدَّثَنِي طَائِفَةٌ مِنْ حَدِيثِهَا وَبَعْضُهُمْ كَانَ أَوْعَى لِحَدِيثِهَا مِنْ بَعْضٍ وَأَثْبَتَ اقْتِصَاصًا وَقَدْ وَعَيْتُ عَنْ كُلِّ وَاحِدٍ مِنْهُمْ الْحَدِيثَ الَّذِي حَدَّثَنِي وَبَعْضُ حَدِيثِهِمْ يُصَدِّقُ بَعْضًا ذَكَرُوا أَنَّ عَائِشَةَ زَوْجَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَتْ كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أَرَادَ أَنْ يَخْرُجَ سَفَرًا أَقْرَعَ بَيْنَ نِسَائِهِ فَأَيَّتُهُنَّ خَرَجَ سَهْمُهَا خَرَجَ بِهَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَعَهُ - قَالَتْ عَائِشَةُ - فَأَقْرَعَ بَيْنَنَا فِي غَزْوَةِ غَزَاهَا فَخَرَجَ فِيهَا سَهْمِي فَخَرَجْتُ مَعَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَذَلِكَ بَعْدَ مَا أُنْزِلَ الْحِجَابُ فَأَنَا أُحْمَلُ فِي هَوْدَجِي وَأُنْزَلُ فِيهِ مَسِيرَنَا حَتَّى إِذَا فَرَعَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ غَزْوِهِ وَقَفَلَ وَدَتُونَا مِنَ الْمَدِينَةِ آذَنَ لَيْلَةً بِالرَّحِيلِ فَقُمْتُ حِينَ آذَنُوا بِالرَّحِيلِ فَمَشَيْتُ حَتَّى جَاوَزْتُ الْجَيْشَ فَلَمَّا قَضَيْتُ مِنْ شَأْنِي أَقْبَلْتُ إِلَى الرَّحْلِ فَلَمَسْتُ صَدْرِي فَإِذَا عِقْدِي مِنْ جَزَعِ ظَفَارٍ قَدْ انْقَطَعَ فَرَجَعْتُ فَالْتَمَسْتُ عِقْدِي فَحَبَسَنِي ابْتِغَاؤُهُ وَأَقْبَلَ الرَّهْطُ الَّذِينَ كَانُوا يَرَحِلُونَ لِي فَحَمَلُوا هَوْدَجِي فَرَحَلُوهُ عَلَى بَعِيرِي الَّذِي كُنْتُ أُرْكَبُ وَهُمْ يَحْسُبُونَ أَنِّي فِيهِ - قَالَتْ - وَكَانَتِ النِّسَاءُ إِذْ ذَاكَ خَفَافًا لَمْ يُهَيَّلْنَ وَلَمْ يَغْشَهُنَّ اللَّحْمُ إِنَّمَا يَأْكُلْنَ الْعُلُقَةَ مِنَ الطَّعَامِ فَلَمْ يَسْتَنْكِرِ الْقَوْمُ ثِقَلَ الْهُودَجِ حِينَ رَحَلُوهُ وَرَفَعُوهُ وَكُنْتُ جَارِيَةً حَدِيثَةَ السِّنِّ فَبَعَثُوا الْجَمَلَ وَسَارُوا وَوَجَدْتُ عِقْدِي بَعْدَ مَا اسْتَمَرَ الْجَيْشُ فَجِئْتُ مَنَازِلَهُمْ وَلَيْسَ بِهَا دَاعٍ وَلَا مُجِيبٌ فَتِمَمْتُ مَنْزِلِي الَّذِي كُنْتُ فِيهِ وَظَنَنْتُ أَنَّ الْقَوْمَ سَيَفْقِدُونِي فَيَرْجِعُونَ إِلَيَّ فَبَيْنَا أَنَا جَالِسَةٌ فِي مَنْزِلِي غَلَبَتْنِي عَيْنِي فَنِمْتُ وَكَانَ صَفْوَانُ بْنُ الْمُعْطَلِ السُّلَمِيُّ ثُمَّ الدَّكْوَانِيُّ قَدْ عَرَّسَ مِنْ وَرَاءِ الْجَيْشِ فَادَّلَجَ فَاصْبَحَ عِنْدَ مَنْزِلِي فَرَأَى سَوَادَ إِنْسَانٍ نَائِمٍ فَأَتَانِي فَعَرَفَنِي حِينَ رَأَى وَقَدْ كَانَ يَرَانِي قَبْلَ أَنْ يُضْرَبَ الْحِجَابُ عَلَيَّ فَاسْتَيْقَظْتُ

بِاسْتِرْجَاعِهِ حِينَ عَرَفَنِي فَحَمَرْتُ وَجْهِي بِجِلْبَابِي وَوَاللَّهِ مَا يُكَلِّمُنِي كَلِمَةً وَلَا سَمِعْتُ مِنْهُ
كَلِمَةً غَيْرَ اسْتِرْجَاعِهِ حَتَّى أَنَاخَ رَاحِلَتَهُ فَوَطِئَ عَلَى يَدِهَا فَرَكِبْتُهَا فَانْطَلَقَ يَقُودُ بِي الرَّاحِلَةَ
حَتَّى أَتَيْنَا الْجَيْشَ بَعْدَ مَا نَزَلُوا مُوْغِرِينَ فِي نَحْرِ الظَّهِيرَةِ فَهَلَكَ مَنْ هَلَكَ فِي شَأْنِي وَكَانَ
الَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ أَبِي ابْنِ سَلُولٍ فَقَدِمْنَا الْمَدِينَةَ فَاشْتَكَيْتُ حِينَ قَدِمْنَا
الْمَدِينَةَ شَهْرًا وَالنَّاسُ يُفِيضُونَ فِي قَوْلِ أَهْلِ الْإِفْكِ وَلَا أَشْعُرُ بِشَيْءٍ مِنْ ذَلِكَ وَهُوَ يَرِيئُنِي
فِي وَجَعِي أَنِّي لَا أَعْرِفُ مِنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) اللَّطْفَ الَّذِي كُنْتُ أَرَى
مِنْهُ حِينَ أَشْتَكِي إِنَّمَا يَدْخُلُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَيَسْلَمُ ثُمَّ يَقُولُ « كَيْفَ
تِيكُمْ ». فَذَلِكَ يَرِيئُنِي وَلَا أَشْعُرُ بِالشَّرِّ حَتَّى خَرَجْتُ بَعْدَ مَا نَقِهْتُ وَخَرَجْتُ مَعِيَ أُمُّ مِسْطَحٍ
قَبْلَ الْمَنَاصِعِ وَهُوَ مُتَبَرِّزُنَا وَلَا نَخْرُجُ إِلَّا لَيْلًا إِلَى لَيْلٍ وَذَلِكَ قَبْلَ أَنْ نَتَّخِذَ الْكُنفَ قَرِيبًا
مِنْ بُيُوتِنَا وَأَمَرْنَا أَمْرَ الْعَرَبِ الْأَوَّلِ فِي التَّنَزُّهِ وَكُنَّا نَتَّخِذُ بِالْكُنفِ أَنْ نَتَّخِذَهَا عِنْدَ
بُيُوتِنَا فَانْطَلَقْتُ أَنَا وَأُمُّ مِسْطَحٍ وَهِيَ بِنْتُ أَبِي رُحْمٍ بِنِ الْمُطَّلِبِ بْنِ عَبْدِ مَنَافٍ وَأُمُّهَا ابْنَةُ
صَخْرٍ بِنِ عَامِرٍ خَالَةُ أَبِي بَكْرٍ الصَّدِيقِ وَأَبْنُهَا مِسْطَحُ بْنُ أَثَاثَةَ بْنِ عَبَادٍ بْنِ الْمُطَّلِبِ
فَاقْبَلْتُ أَنَا وَبِنْتُ أَبِي رُحْمٍ قَبْلَ بَيْتِي حِينَ فَرَعْنَا مِنْ شَأْنِنَا فَعَثَرْتُ أُمُّ مِسْطَحٍ فِي مِرْطَهِهَا
فَقَالَتْ تَعَسَ مِسْطَحٌ. فَقُلْتُ لَهَا بِئْسَ مَا قُلْتَ أَتَسْبِيحِينَ رَجُلًا قَدْ شَهِدَ بَدْرًا. قَالَتْ أَيْ هُنْتَاهُ
أَوَلَمْ تَسْمَعِي؟ مَا قَالَ قُلْتُ وَمَاذَا قَالَ: قَالَتْ: فَأَخْبَرْتَنِي بِقَوْلِ أَهْلِ الْإِفْكِ فَازْدَدْتُ مَرَضًا
إِلَى مَرَضِي فَلَمَّا رَجَعْتُ إِلَى بَيْتِي فَدَخَلَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَسَلَّمَ ثُمَّ
قَالَ: « كَيْفَ تِيكُمْ ». قُلْتُ أَتَأْذَنُ لِي أَنْ أَتِيَ أَبَوَيَّ؟ قَالَتْ: وَأَنَا حِينَئِذٍ أُرِيدُ أَنْ أَتَيِّقَنَّ
الْخَبَرَ مِنْ قَبْلِهِمَا. فَآذَنَ لِي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَجِئْتُ أَبَوَيَّ فَقُلْتُ لَأُمِّي:
يَا أُمَّتَاهُ مَا يَتَحَدَّثُ النَّاسُ؟ فَقَالَتْ: يَا بَنِيَّةُ هَوْنِي عَلَيْكَ فَوَاللَّهِ لَقَلَّمَا كَانَتْ امْرَأَةً قَطُّ
وَضِيئَةً عِنْدَ رَجُلٍ يُحِبُّهَا وَلَهَا ضَرَائِرُ إِلَّا كَثُرْنَ عَلَيْهَا - قَالَتْ - قُلْتُ: سُبْحَانَ اللَّهِ وَقَدْ
تَحَدَّثَ النَّاسُ بِهَذَا؟! قَالَتْ: فَبَكَيْتُ تِلْكَ اللَّيْلَةَ حَتَّى أَصْبَحْتُ لَا يَرِقُّ لِي دَمْعٌ وَلَا أَكْتَحِلُ
بَنَوْمٍ ثُمَّ أَصْبَحْتُ أَبْكِي وَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلِيَّ بْنَ أَبِي طَالِبٍ
وَأَسَامَةَ بْنَ زَيْدٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) حِينَ اسْتَلَبْتُ الْوَحْيَ يُسْتَشِيرُهُمَا فِي فِرَاقِ أَهْلِهِ -
قَالَتْ - فَأَمَّا أَسَامَةُ بْنُ زَيْدٍ فَأَشَارَ عَلَيَّ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِالَّذِي يَعْلَمُ

مِنْ بَرَاءَةِ أَهْلِهِ وَبِالَّذِي يَعْلَمُ فِي نَفْسِهِ لَهُمْ مِنَ الْوَدِّ فَقَالَ: يَا رَسُولَ اللَّهِ هُمْ أَهْلُكَ وَلَا نَعْلَمُ إِلَّا خَيْرًا. وَأَمَّا عَلَى بْنُ أَبِي طَالِبٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) فَقَالَ: لَمْ يُضَيِّقِ اللَّهُ عَلَيْكَ وَالنِّسَاءُ سِوَاهَا كَثِيرٌ وَإِنْ تَسْأَلِ الْجَارِيَةَ تَصُدُّكَ - قَالَتْ - فَدَعَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) بِرَبِيرَةَ فَقَالَ « أَى رِبِيرَةُ هَلْ رَأَيْتِ مِنْ شَيْءٍ يَرِيبُكَ مِنْ عَائِشَةَ؟ ». قَالَتْ لَهُ رِبِيرَةُ: وَالَّذِي بَعَثَكَ بِالْحَقِّ إِنْ رَأَيْتُ عَلَيْهَا أَمْرًا قَطُّ أَغْمَصُهُ عَلَيْهَا أَكْثَرَ مِنْ أَنْتََا جَارِيَةً حَدِيثَةً السَّنَّ تَنَامُ عَنْ عَجِينِ أَهْلِهَا فَتَأْتِي الدَّاجِنُ فَتَأْكُلُهُ - قَالَتْ - فَقَامَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَلَى الْمِنْبَرِ فَاسْتَعْدَرَ مِنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي إِبْنِ سَلُولٍ - قَالَتْ - فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ عَلَى الْمِنْبَرِ: « يَا مَعْشَرَ الْمُسْلِمِينَ مَنْ يَعْذِرُنِي مِنْ رَجُلٍ قَدْ بَلَغَنِي أَذَاهُ فِي أَهْلِ بَيْتِي فَوَاللَّهِ مَا عَلِمْتُ عَلَى أَهْلِي إِلَّا خَيْرًا وَلَقَدْ ذَكَرُوا رَجُلًا مَا عَلِمْتُ عَلَيْهِ إِلَّا خَيْرًا وَمَا كَانَ يَدْخُلُ عَلَى أَهْلِي إِلَّا مَعِيَ؟ ». فَقَامَ سَعْدُ بْنُ مُعَاذٍ الْأَنْصَارِيُّ فَقَالَ: أَنَا أَعْذِرُكَ مِنْهُ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنْ كَانَ مِنَ الْأَوْسِ ضَرْبِنَا عَنْقُهُ وَإِنْ كَانَ مِنْ إِخْوَانِنَا الْخَزَرَجِ أَمَرْتَنَا فَفَعَلْنَا أَمْرَكَ - قَالَتْ - فَقَامَ سَعْدُ بْنُ عُבَادَةَ وَهُوَ سَيِّدُ الْخَزَرَجِ وَكَانَ رَجُلًا صَالِحًا وَلَكِنْ اجْتَهَلْتَهُ الْحَمِيَّةُ فَقَالَ لِسَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ: كَذَبْتَ لَعَمْرُ اللَّهِ لَا تَقْتُلُهُ وَلَا تَقْدِرُ عَلَى قَتْلِهِ. فَقَامَ أُسَيْدُ بْنُ حُضَيْرٍ وَهُوَ ابْنُ عَمِّ سَعْدِ بْنِ مُعَاذٍ فَقَالَ لِسَعْدِ بْنِ عُبَادَةَ: كَذَبْتَ لَعَمْرُ اللَّهِ لَنَقْتُلَنَّه فَإِنَّكَ مُنَافِقٌ تُجَادِلُ عَنِ الْمُنَافِقِينَ فَشَارَ الْحَيَّانِ الْأَوْسُ وَالْخَزَرَجُ حَتَّى هُمَا أَنْ يَقْتَتِلُوا وَرَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَائِمٌ عَلَى الْمِنْبَرِ فَلَمْ يَزَلْ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُخَفِّضُهُمْ حَتَّى سَكَتُوا وَسَكَتَ - قَالَتْ - وَبَكِيَتْ يَوْمِي ذَلِكَ لَا يَرِقًا لِي دَمْعٌ وَلَا أَكْتَحِلُ بِنَوْمٍ ثُمَّ بَكِيَتْ لَيْلَتِي الْمُقْبِلَةَ لَا يَرِقًا لِي دَمْعٌ وَلَا أَكْتَحِلُ بِنَوْمٍ وَأَبَوَايَ يَظُنَّانِ أَنَّ الْبُكَاءَ فَالِقُ كِبْدِي فَبَيْنَمَا هُمَا جَالِسَانِ عِنْدِي وَأَنَا أَبْكِي اسْتَأْذَنْتُ عَلَى امْرَأَةٍ مِنَ الْأَنْصَارِ فَأَذِنَتْ لَهَا فَجَلَسَتْ تَبْكِي - قَالَتْ - فَبَيْنَمَا نَحْنُ عَلَى ذَلِكَ دَخَلَ عَلَيْنَا رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَسَلَّمَ ثُمَّ جَلَسَ - قَالَتْ - وَلَمْ يَجْلِسْ عِنْدِي مِنْذُ قِيلَ لِي مَا قِيلَ وَقَدْ لَبِثَ شَهْرًا لَا يُوحَى إِلَيْهِ فِي شَأْنِي بِشَيْءٍ - قَالَتْ - فَتَشْهَدُ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) حِينَ جَلَسَ ثُمَّ قَالَ: « أُمَّا بَعْدُ يَا عَائِشَةُ فَإِنَّهُ قَدْ بَلَغَنِي عَنْكَ كَذَا وَكَذَا فَإِنْ كُنْتِ بَرِيئَةً فَسَيَبْرُئَكَ اللَّهُ وَإِنْ كُنْتِ أَلَمَّتْ بِذَنْبٍ فَاسْتَغْفِرِي

اللَّهُ وَتَوْبَى إِلَيْهِ فَإِنَّ الْعَبْدَ إِذَا اعْتَرَفَ بِذَنْبٍ ثُمَّ تَابَ تَابَ اللَّهُ عَلَيْهِ ». قَالَتْ فَلَمَّا قَضَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَقَالَتَهُ قَلَصَ دَمْعِي حَتَّى مَا أَحْسُ مِنْهُ قَطْرَةً فَقُلْتُ لِأَبِي أَجِبْ عَنِّي رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِيمَا قَالَ. فَقَالَ: وَاللَّهِ مَا أَدْرَى مَا أَقُولُ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقُلْتُ لِأُمِّي: أَجِيبِي عَنِّي رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَتْ: وَاللَّهِ مَا أَدْرَى مَا أَقُولُ لِرَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقُلْتُ وَأَنَا جَارِيَةٌ حَدِيثَةُ السِّنِّ لَا أَفْرَأُ كَثِيرًا مِنَ الْقُرْآنِ إِنِّي وَاللَّهِ لَقَدْ عَرَفْتُ أَنَّكُمْ قَدْ سَمِعْتُمْ بِهَذَا حَتَّى اسْتَقَرَّ فِي نَفُوسِكُمْ وَصَدَقْتُمْ بِهِ فَإِنْ قُلْتُ لَكُمْ إِنِّي بَرِيئَةٌ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَنِّي بَرِيئَةٌ لَا تُصَدِّقُونِي بِذَلِكَ وَلَكِنْ اعْتَرَفْتُ لَكُمْ بِأَمْرٍ وَاللَّهُ يَعْلَمُ أَنِّي بَرِيئَةٌ لَتُصَدِّقُونَنِي وَإِنِّي وَاللَّهِ مَا أَجِدُ لِي وَلَكُمْ مَثَلًا إِلَّا كَمَا قَالَ أَبُو يُوسُفَ: (فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ). قَالَتْ ثُمَّ تَحَوَّلْتُ فَاصْطَجَعْتُ عَلَى فِرَاشِي - قَالَتْ - وَأَنَا وَاللَّهُ حِينَئِذٍ أَعْلَمُ أَنِّي بَرِيئَةٌ وَأَنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ مُبَرِّئِي بِرَاءَتِي وَلَكِنْ وَاللَّهِ مَا كُنْتُ أَظُنُّ أَنْ يُنْزَلَ فِي شَأْنِي وَحَى يُتْلَى وَلِشَأْنِي كَانَ أَحْقَرَ فِي نَفْسِي مِنْ أَنْ يَتَكَلَّمَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ فِيَّ بِأَمْرٍ يُتْلَى وَلَكِنِّي كُنْتُ أَرْجُو أَنْ يَرَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فِي النَّوْمِ رُؤْيَا يُبْرِئُنِي اللَّهُ بِهَا قَالَتْ: فَوَاللَّهِ مَا رَأَى رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَجْلِسَهُ وَلَا خَرَجَ مِنْ أَهْلِ الْبَيْتِ أَحَدٌ حَتَّى أَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى نَبِيِّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَخَذَهُ مَا كَانَ يَأْخُذُهُ مِنَ الْبُرْحَاءِ عِنْدَ الْوَحْيِ حَتَّى إِنَّهُ لَيَتَحَدَّرُ مِنْهُ مِثْلُ الْجَمَانِ مِنَ الْعَرَقِ فِي الْيَوْمِ الشَّاتِي مِنَ ثِقَلِ الْقَوْلِ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْهِ - قَالَتْ - فَلَمَّا سَرَى عَنْ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ يَضْحَكُ فَكَانَ أَوَّلَ كَلِمَةٍ تَكَلَّمَ بِهَا أَنْ قَالَ: « أَبْشِرِي يَا عَائِشَةُ أَمَّا اللَّهُ فَقَدْ بَرَّأَكَ ». فَقَالَتْ لِي أُمِّي قَوْمِي إِلَيْهِ فَقُلْتُ: وَاللَّهِ لَا أَقُومُ إِلَيْهِ وَلَا أَحْمَدُ إِلَّا اللَّهَ هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ بِرَاءَتِي - قَالَتْ - فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ { إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُمْ بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ } عَشْرَ آيَاتٍ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ هَؤُلَاءِ الْآيَاتِ بِرَاءَتِي - قَالَتْ - فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ (رضي الله عنه) وَكَانَ يُنْفِقُ عَلَى مِسْطَحٍ لِّقَرَابَتِهِ مِنْهُ وَفَقْرِهِ وَاللَّهُ لَا أَنْفِقُ عَلَيْهِ شَيْئًا أَبَدًا الَّذِي قَالَ لِعَائِشَةَ. فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ (وَلَا يَأْتِلِ أَوْلُو الْفُضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولَى الْقُرْبَى) إِلَى قَوْلِهِ (أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ) قَالَ حَبَّانُ بْنُ

مُوسَى قَالَ عَبْدُ اللَّهِ بْنُ الْمُبَارَكِ هَذِهِ أَرْجَى آيَةٍ فِي كِتَابِ اللَّهِ. فَقَالَ أَبُو بَكْرٍ: وَاللَّهِ إِنِّي لِأُحِبُّ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لِي. فَرَجَعَ إِلَى مِسْطَحِ النَّفَقَةِ الَّتِي كَانَ يُنْفِقُ عَلَيْهِ وَقَالَ لَا أَنْزِعُهَا مِنْهُ أَبَدًا. قَالَتْ عَائِشَةُ: وَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سَأَلَ زَيْنَبَ بِنْتَ جَحْشٍ زَوْجَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) عَنْ أَمْرِي: « مَا عَلِمْتَ أَوْ مَا رَأَيْتِ؟ ». فَقَالَتْ: يَا رَسُولَ اللَّهِ أَحْمِي سَمْعِي وَبَصْرِي وَاللَّهِ مَا عَلِمْتُ إِلَّا خَيْرًا. قَالَتْ عَائِشَةُ: وَهِيَ الَّتِي كَانَتْ تُسَامِينِي مِنْ أَزْوَاجِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَعَصَمَهَا اللَّهُ بِالْوَرَعِ وَطَفِيقَتُ أُخْتِهَا حَمْنَةُ بِنْتُ جَحْشٍ تُحَارِبُ لَهَا فَهَلَكَتْ فِيمَنْ هَلَكَ. قَالَ الزُّهْرِيُّ فَهَذَا مَا انْتَهَى إِلَيْنَا مِنْ أَمْرِ هَؤُلَاءِ الرَّهْطِ. (الحديث ٦٩٥١ ترقيم الشيخ خليل مأمون شيحا لصحيح مسلم بشرح الإمام النووي = ٦٩٧٥ فم = ف.م. = فتح الملهم. تجريد البخاري بالكوردي ٣/ رقم: ١١٢١ = ٢٦٦١، ٢٦٣٧، ٢٦٨٨، ٢٨٧٩، ٤٠٢٥، ٤١٤١، ٤٦٩٠، ٤٧٥٠، ٤٧٤٩، ٤٧٥٧، ٥٢١٢، ٦٦٦٢، ٦٦٧٩، ٧٣٦٩، ٧٣٧٠، ٧٥٠٠، ٧٥٤٥ + ژماره: ١١٠٧ = تجريد. تحفة الأشراف: ١٦١٢٦).

نیمامی زوهری (رحمتمی خودای لب بئ) فهرمووی: ئەم کۆمەڵە لەعائیشەیی ھاوسەرێی پێغەمبەرەوه (دروودی خودا لەپێغەمبەرەو پەزای خودا لەهەموو ھاوێل و ھاوسەرەکانی بئ) ئەم داستانەیان گێڕایەوه بۆم، کەباسی ئەو بوختانە گەورەییە دەکا، کە بۆعائیشە کرا، وەخودای گەورە بەئایەتی قورئان پاکانەیی بۆ عائیشە کردو پاکو پاکیزەیی ئەوی لەشتی و ناشایستە راگەیاندا، ئەمانە گشتیان کۆمەڵی لەقسەکانی عائیشەیان گێڕایەوه بۆم، بازئ لەم کۆمەڵەییە باشتر قسەکانی عائیشەیان پەوان بوو، وە زیاتر شارەزاییان لێی هەبوو، وەمن بەش بەحالی خۆم زۆر بەباشی لەفەرموودەیی یەک بەیەکی ئەوان، کەبەمنیان دەفەرموو لەم بارەییەوه، زۆر بەباشی لەووحالی بووم و پەوانم کرد، قسەکانی ئەوان سەبارەت بەم بابەتە، لەناو خۆیاندا تەبابوون و بەلگەیی راستیی یەکتری بوون، جا ئەم کۆمەڵەییە کەئەم زاتانە بوون: سەعیدی کورێ موسەییەبو عورووی کورێ زوبەیری وەلقەمەیی کورێ وەققاص و عوبەیدوللای کورێ وەبدوللای کورێ عوتبەیی کورێ مەسعوود

بوون، فەرموویان: عائیشەى ھاوسەرى پېغەمبەر (دروودی خودا لەسەر پېغەمبەر و
 ڕەزای خودا لە ھەموو ھاوسەر و ھاوێلانێ بێ) فەرمووی: پېغەمبەری خودا (دروودی خواى
 لەسەربێ) دەستوورى وابوو: کاتى دەرفیشت بۆ سەفەر، لەنیوانى خێزانەکانى دا
 تیروپشكى دەکرد، ئیتر بەناوى ھەركامىکیانەو پشك دەربجوايه ئەو ژنەى لەگەڵ
 خۆى دا دەبرد بۆ ئەو سەفەر، وە لەسەر ئەم یاسایە جارى پېغەمبەر (دروودی خواى
 لەسەربێ) پشكى خست لەنیوانمان دا، دەیویست بچى بۆ غەزای بەنى موصطەلەق، و
 ڕێكەوت پشك بەناوى منەو دەرجوو، وەمن لەخزمەتى دا چووم بۆ ئەو غەزایە،
 ئەم سەفەرەیش پاش ئەو بوو كە ئایەتى حىجاب و حىجابگرتنەو پەچەپۆشى
 ژنان ھاتبوو خوارەو، دەر بەدى ھاوسەرەکانى حەزرت (دروودی خواى لەسەربێ) لەبەر ئەو
 من بەبەرگى حىجابەو لەناو كە ژاوەیەكا ھەلیان دەگرتەو دەیانخستە سەر پشتى
 و شترەكەم و ھەر بەكە ژاوەكەیشەو لەو شترەكە دایان دەگرتە، رۆشتین ھەتا
 حەزرت (دروودی خواى لەسەربێ) لە غەزاكەى لى بۆو، گەرايەو و گەیشتىنە نزىكى
 مەدینە. لەویدا لەشەو دا پېغەمبەر (دروودی خواى لەسەربێ) دەستوورى دا كە بکەونە ڕى و
 بەرەو مەدینە بجمین، منیش لەو كاتەدا كە خەلكەكە خەرىكى باركردن بوون،
 ھەستام چووم بۆ سەراو و دووركەوتەو لەقەرەبالغى سوپاكە، كاتى سەراو كەم
 تەواو كردو دەستم بەناو گەیاندا، ھاتمەو بۆلای شوینەكەى خۆم، تەماشام كرد
 گەردانەى كى بەردەشەو ى ظەفارم ھەبوو، پسا بوو، پچرا بۆو، وەچەند دانەى كى
 لى داكەوتبوو، منیش بەرپێگەكەى خۆما گەرامەو و گەرام بۆ ملەوینكەكەم، جا ئەم
 گەران و خەرىكبونەم درەنگى بەسەرھێنام و لەگە ژاوەكەم بى ناگابووم، تەمەز
 ئەوانەى كە خزمەتى ئیمەیان دەكردو، و شترەكەیان بۆم كۆپان دەكرد، ھاتوون
 كە ژاوەكەى منیان بەخالى ھەلگرتوو و ناویان تە سەر پشتى و شترەكەم، بەبیری
 خۆیان وایانزانىو كە من وام لەناویدا، فەرمووی: ئەو سەردەمەیش ژنان ھىشتا
 سووكەلە بوون و قەلەو و گۆشتن و قورس نەبوو بوون، چونكە خواردنیان كەم بوو،
 بەقەد بەركۆلئ دەبوو نەدەبوو، سەرەرای ئەو ھەیشە من خۆیشم ئەو ھەلە ھىشتا

كچۆلە بوومو كەنىشكىكى مائالكار بوومو تەواو سووكەلە بووم، ئىتر لەبەرئەم ھۆيانەو، ديارە چارەنووسى خودايى وابووه، كاتى پياوھكان كەزاوہ خالتيەكەى من ھەلدەگرنو دەينين لەوشترەكەى ژيرمن ھەست بەسووكى و چۆلتىيەكەى ناكەنو يەكسەر وشترەكە ھەلدەسیننو دەرۆن، كاتى ملەوانەكەمم بەتەواويى دۆزيەوہ رۆيشتەوہ بۆ شوپن ھەوارى سوپاكە، تەماشام كرد كەسى لى نەماوہ، ئىتر رۆيشتەم بۆسەر شوپنەپيشووەكەى خۆم و بەناچارى لەوى دانىشتەم، بەھىواى ئەوہ كە ھاوپىكانەم درەنگ يا زوو ئاگادار دەبن لەوہكە من لە كەزاوہكەدا نيم و ھەلەى خۇيان بۆدەردەكەوى كە كەزاوہكە بەتالەو من لەبەر ھەر ھۆيەك بى گوم بوومو دەگەرپنەوہ بەشوپنما.

كەمى مامەوہ لەوشوپنەداو خەوم پياكەوت، كە چاوم كەردەوہ صەفوانى كورى موعەططەلى سولەمى زەكوانى كەلەپاش سوپاكەوہ بوو ھات، صەفوان لەبەرە بەيانا سەر خەوى دەشكىنى و لەپاشا شەو لەناو شەو دەگرى بەدەمەوہو دەكەويٹە رى و لەدەمى بەيان دا گەيشتە لای من، صەفوان عادەتى وادەبى ھەموو جارى لەسوپاكە دوا دەكەوى تادەرۆن ئەوجا بەسەر شوپنەوارى سوپاكەدا تى دەپەرئ ئەگەر شتى لەسوپاكە دا كەوتبى ھەلى دەگرپتەوہو شوپنيان دەكەوى، كە نزيك دەبپتەوہ لەمن لەدوورەوہ رەشايى و تارمايى مەروفيكى نوستوو دەبينى، كە دپتە پيشەوہو دەگاتە سەرم، تەماشام دەكا دەمناسپتەوہ، چونكە لەپيش ئەوہدا كەپەچەو چارشىو گرتەوہ دابى و بەرگى حىجاب بەپيى ياساى ئىسلام پەيدا ببى، ئەو منى دەدى. كەدەمناسپتەوہ دەست دەكا بەگوتنى: (إنا لله وإنا إليه راجعون) وەك باوہ لەكاتى رووداويكى ناخۆش دا ئەم ئايەتە پىرۆزە دەگوترى، ئىتر لەدەنگى ئەم وشەيە خەبەرم بۆوہ، كەچاوم كەردەوہ صەفوان دەيگوت: (إنا لله وإنا إليه راجعون). ئىتر من خۆم يەكسەر داپۆشى و گورج چارشپوہكەى خۆمم دا بەرووى خۆم دا، بەزاتى خودا يەك وشە چيە قسەى ترى لەگەلدا نەكردم، جگە لەو ئايەتە زياترم لى نەبيست، ئەوھنەبى كە كيشاى بەدەستى وشترەكەى داو يىخى داو، منيش بەبى ياريدەى ئەو

که با لم بگری، یا قاجم هه لبرێ، سواری و شتره که بووم، جا که وته پڕی و جلّه وی و شتره که ی بۆ راده کیشامو، هه تا له سه ر ئهم حاله ته گه یشتینه وه به سوپاکه، که له قرچه ی گه رمای نیومرۆدا بۆ وچان لایان دابوو، جا ئیتر سه بارمت به من تیاچوو ئه وه ی که تیاچوو، وه ک ده لئین: باوێلکه بایه کی به سه، داخ له دله کانیش ئه مه یان به هه لزانو به نیازی ئابرۆ بردنی هه زرم تو تانه دان له خانه وهاده ی پاک و مه ردو داوینپاک، ویستیان خه نجه ره کۆل و کوله که ی خۆیان تامشتوو ره زیوه که ی بدن له کۆله ی ئیسلام، بۆیه کا سه رۆکی ناپاکه کان عه بدو لّای کورێ ئوبه یی، که پێشی ده گوتری: عه بدو لّای کورێ سه لوول، چونکه دایکی ناوی سه لووله، ئه و سه رچۆبی گۆبه نی هه لات و بوختانه زله که ی ده کیشاو، خۆش خۆش ئاگری ئازاوه که ی به ده سه ته چیه خۆش ده کرد، کاتێ گه یشتینه وه مه دینه ی نازدار وارپکه وت من یه ک مانگی ره به ق نه خۆش که وتم ئیتر له به ر ئازاری خۆم ئاگام له و خه لکه نه بوو، که له ناو خۆیا نا باسی ئه و بوختانه ده که ن، که ده سه ته ی هه لات بازه کان هه لّیان به سه تبوو بۆمن، وه کردبوویان به بنیشته خۆشه ی خۆیان، سه ره پای ئیش و ئازاری نه خۆشینه که شم من له کراسی خۆما پاک بووم، هیچ ئاگام له م که ی نه و به ینه نه بوو، به لّام له وه دوو دلّ بووم که پێغه مبه ر (دروودی خوی له سه ربێ) له و نه خۆشینه م دا، وه ک نه خۆشینی جارانه نازی نه ده گرتم و ئه و میهره بانیه ی جارانی له گه لمانه ما بوو.

جار جار ده هاته به ره درگای هۆده که م و سلّوی لیّ ده کردین و ده یفه رموو به دایکم که بۆچاودپیری له لام بوو: نه خۆشه که تان چۆنه؟ ئیتر ده رپۆشت، به سه له مه دوو دلّ بووم، به لّام هه سه تم به شتی خراپ نه ده کرد، هه تا رۆژی پاش ئه وه ی تۆژی بووژامه وه که من چاکه وه بووم، له گه لّ دایکی میس طه ح دا، که پوو رزای باوکم بوو، چوومه ده ره وه بۆ مه ناصیع، که جیگه ی سه راومان بوو، شه واو شه ونه بوایه ده رنه ده چووین، ئه و کاته هیشتا ئاوده سه تمان له نزیک ماله کانمانه وه دروست نه کردبوو، له سه ر عاده تی عه ره به پێشینه کان له چۆله وانی سه راومان

دهکرد، چونكى ئەوسا ئاودەستى لای مال ئازارى دەداين! بەبۆنى ناخۆش. جا كاتى سەراوەكەمان تەواو كردو گەپاينەووە بۆمالەووە، دايكى ميسطەح لەپڤگە قاجى لەعەباكەى گيڤراو پيى هەنگەوت و نزاىەكى خراپى لە ميسطەحى كورپى كردو گوتى: ميسطەح سەرنگرئ بئو لەناوبچى؟ ئەم دايكى ميسطەحە ناوى سەلا بوو، كچى ئەبو رەھمى كورپى موططەليبي كورپى عەبدوڵمەناف بوو، دايكى سەلمايش كچى سەخرى كورپى عامير بوو، پووورى هەقى ئەبوبەكرى سەديق بوو، ميسطەحى كورپى سەلمايش كورپى ئونائەى كورپى عەببەدى كورپى موططەليب بوو. كەواتە: ميسطەح پورزازاى ئەبوبەكرى سەديقە. كەدايكى ميسطەح ئەو دووعاى شەرى لە ميسطەحى كورپى كرد، پييم گوت: بۆنزاى شەرى لى دەكەى؟ ميسطەح لەبەشدارانى جەنگى بەدرەو پياوى باشە، قسەى خراپ هەتتاگرئ؟ ئەویش گوتى: ئەى هينە! ئەى گيلە! تۆنازانى ئەوچى گوتوو؟ گوتەم: بۆچى؟ چى گوتوو؟ جا بەدووور و دريژى باسى داستانى بوختانەكەى بۆگيڤرامەووە ئيتەر نەخۆشەكەم لى زيندوو بوەووە، بارم گرانتەر بوو، كە چوومەووە بۆمالەووە كاتى حەزەرت (دروودى خواى لەسەربىن) هاتەووە بۆلام وەك جاران سلاوى كردو فەرمووى: ئەووەكەتان چۆنە؟ واتە: نەخۆشەكەتان چۆنە؟ عەرزيم كرد: رڤگەم دەدەى كە برۆمەووە بۆلاى باوك و دايكەم؟ عائيشە دەيفەرموو: مەبەستم ئەووەبوو كە ئەم دەنگ و باسە لەلاى ئەوان روون بكەمەووە بچمە بنچ و بنەوانى، جا حەزەرت (دروودى خواى لەسەربىن) رڤگەى ئەوەى پييم داو، منيش رۆيشتەووە بۆلاى باوك و دايكەم. جا عەرزى دايكەم كرد: دايكە! ئەو قسانە چين، خەلكى دەيانكەن؟ ئەویش گوتى: كچەكەم لەسەرەخۆبەو گوڤى پئ مەدە، پەتى درۆ كورتە، زوو دمرەكەوئ، بەخودا بەدەگمەن رڤ دەكەوئ كەژنى شوخ و شەنگ و جوانبى و لەلاى ميڤرەكەى نازدارو خۆشەويست بئو و هەويباريش بئ، وەك حالى حازرى ئيستاي تۆ، بەلام لەپلارو توانچ و زمان و دەمى هەويكان و كەسانى سەربەهەويكانى، رزگارى ببئ و قسەى زۆرى بۆ هەلنەبەستن. منيش گوتەم:

سۇبجانەللا! لەم سەيرە! ئايا شتى وا رىيى تى دەچى، كە ئەوخەلگە ئەوئەندە دەربەستى رەزاي خۇداو پىغەمبەر نەبن و قەسى وانارەوا بکەن؟! ئىتر شەوگەردى و من کردم، ئەو شەوہ تا شەبەقى دا ھەرگىرام و فرمىسکم وشك نەبۆوہو خەونە چووە چاوم، وەھەتا سبەينى سەرو مې ھەردەگىرام!

جا لەبەر ئەوہى كەلەوكتەدا سرووش نەدەھات بۆ پىغەمبەر (دروودى خۇاى لەسەربىن) لەم لایەنەوہ نىگا درەنگ ھات بۆ پىغەمبەر (دروودى خۇاى لەسەربىن). ھەزەرت (دروودى خۇاى لەسەربىن) ەلى كۆرى ئەبوتالىب و ئوسامەى كۆرى زەيدى بانگ کرد. وە بۆ جىابوونەوہ لەھاسەرى خۆى كەمنەم، راويژى پىيانکرد، ئوسامە (رەزاي خۇاى لى بىن) زۆر بەجوانى ئەوہى كەدەيزانى لەپاكى و پاكيزەيى و مەردايەتى خىزانەكەى ھەزەرت (دروودى خۇاى لەسەربىن) بەياني کرد، بەھۆى ئەو دۆستى و دلسۆزيەى كەلەناو دەروون و ناخى دلى خۆى دا ھەستى پىن دەکرد بەرابەر بەخىزانەكانى پىغەمبەر (دروودى خۇدا لەسەر پىغەمبەر و رەزاي خۇداى گەورە لەھەموو ھاوئەلەكان و لەسەر گشت ھاوسەرەكانى بىن) جالەم رەوانگەيەوہ ئوسامەى كۆرى زەيد فەرمووى: ئەى پىغەمبەرى خۇدا! خىزانى خىزانى تۆبى خراب نابى و ھەر قابىل بەخۆتەو، دلت چەكەرە نەكاو، ئىمە بەش بەحالى خۆمان ئەوہى باش نەبى لىمان نەديوہ.

بەلام ەلى (رەزاي خۇاى لى بىن) فەرمووى: قوربان! خۆ خۇدا دەرووى ژنەينانى لى نەبەستوووت و ژنى تريس زۆرن لەدنيدا، ئەى پىغەمبەرى خۇدا! ئەوہ نەبى لەم قەسەيە مەبەستم ئەوہبى خوانەخواستە من دلم لەئاستى رەوشتى بەرزى عائيشە گەردى گرتى، يا ھەزم لەوہبى كەتۆ دەستبەردارى ببىت، نە، مەبەستم ئەوہيە كە تۆ بەھەرھالى خۆت بەباشى دەزاني كە فەرامۆشيت بۆبى، دەنا ئەگەر ھەز دەكەى كە بەباشى لەھالەكە حالى ببى ئەوامنیش لەتۆ باشتى لى نازانم، بۆ ئەمە ئەگەر پرسیار لەبەريەرە بکەى كە كەنيزيەتى و لەگەلى ھەلس و كەوت دەكا، ئەو قەسى راست بۆدەكا، دەلى: جا ھەزەرت (دروودى خۇاى لەسەربىن) بەريەرى بانگ کردو فەرمووى: ئەى بەريەرە! ھىچت لەعائيشە ديوہ جيگەى گومان بى؟ بەريەرە گوتى

پېي: سويندم بەۋكەسەي تۆي بەرپاستى ناردوۋوھو كىردوۋىتى بەيغەمبەرى راستو درووست هيچى وام لېي نەديۋە كە خوانەخواستە مايەي سوۋكى بى بۆ پايەۋ شانۋ شوپنۋ جىگەي ئەۋ، تەنيا ئەۋە نەبى كە كەنىشكىكى منالكارە هيشتا ھەلسوكەۋتى لەمنال دەكا، چونكە جارو بار كە ھەۋىر دەشيلئ بەسەر ھەۋىرەكەۋە خەۋى لى دەكەۋى، گەلى جار ئازەلى ناۋمال دېن ھەۋىرەكەي دەخۇن!

جا پېغەمبەر (درودى خۋاي لەسەرىن) كە تۆزى دلى ئارام بوۋ، ھەر ئەۋ رۆژە رۆيشت بۆ مزگەۋتو تەشرىفى رۆيشتە سەر دوانگەۋ سكالاي حالى كىرد لەدەست سەرۋكى ناپەكەكان كە عەبدوللاي كورپى ئوبەيى كورپى سەلوولەۋ فەرموۋى: ئەي گەلى موسولمانىنە! كى ھەقم دەداتىۋ يارمەتيم دەداۋ لەسەرم دەكاتەۋە، ئەگەر بچم بەگژ ئەم پياۋە ناپاۋەدا، كە شەرمو شكو لەخودا ناكاو بەخوتو خۇپايى، ئازار بەخۇم خىزانم دەگەيەنىۋ بوۋە بە دېكى مەمۇ زىن ليمان، دەسا بەزاتى خودا من بەش بەحالى خۇم كە پېغەمبەرى خودامو لەقسەي راستو لەشايەتى ھەق بەموۋ لانادەم، شايەتى دەدەم بۆ خىزانى خۇم ئەۋەدى باشەۋ چاكە نەبى لەۋ خىزانى خۇمە نەمدىۋە، ھەروەھا ئەۋپياۋەيش كەبە خراپە ناۋى دەبەن لەۋيشت ئەۋەدى باش نەبى نەمدىۋە لەگەل خۇمانەبى سەرى بەمالى مندا نەكردوۋە.

جا سەعدى كورپى موعاۋى ئەنصارى، كە سەرۋكى خىلى ئەۋس بوۋ، مەردانە ھەستاۋ گوتى: ئەي پېغەمبەرى خودا! من يارمەتيت دەدەم ھەقت پى دەدەم لەسەر تۆ دەچم بەگژىدا، ئەگەر ئەۋ نامەردە گىرەشۋىنە لەھۋزى ئەۋسە كەخۇم سەرۋكىانەم، ئەۋا بەس تۆ فەرمان بفرموۋ ھەتا بدەم لەگەردنى، خۇ ئەگەر لەبرا خەزرەجىيەكانمانە، ئەۋە ھەرچىمان لەبارەيەۋە فەرمان پى بفرموۋى جى بەجى دەكەين!

كەچى لەۋىدا سەعدى كورپى عوبادەي سەرۋكى خىلى خەزرەج راستەۋە بوۋ، بەرپەرجى سەعدى كورپى موعاۋى دايەۋەۋ گوتى: درۆت كىرد! بەزاتى خودا نايكوۋزىۋ ناتۋانى بيكوۋزى! عائىشە (رەزى خۋاي لى بىن) فەرموۋى: لەۋدەبەر سەعد پياۋىكى

فره‌باش بوو، به‌لام له‌وکاته‌دا ده‌مارو ته‌نگه گرتبووی، کۆنه قینی که‌له‌نیوانی هۆزی ئه‌وسو له‌نیوانی هۆزی خه‌زرجدا هه‌بوو، هیشتا کاریگه‌ری مابوو، جاروبار کی‌شه‌ی له‌نیوانی ئه‌م دوو هۆزه‌دا دروست ده‌کرد، گه‌رجی له‌پیت و فه‌ری ئیسلامه‌وه ئه‌وکی‌شه‌ کۆنه ته‌واو کز بوو بوو. جا له‌وی‌دا ئوسه‌یدی کو‌ری حوضه‌یر راسته‌وه بوو، که ئامۆزای سه‌عدی کو‌ری موعاذ بوو، گو‌تی به‌سه‌عدی کو‌ری عوباده: تۆ درۆ ده‌که‌ی! سا به‌گه‌وره‌یی خودا ده‌یکو‌ژین، به‌راستی تۆ له‌ناپاک و مونا‌فیکانی، ئه‌وه‌تانی به‌ئاشکرا له‌سه‌ر ئه‌وان ده‌که‌یته‌وه‌و پاسی ناپاکان ده‌که‌ی، چۆن موسو‌لمان پستی پی‌غه‌مبه‌ر به‌رده‌داو پستی دژه‌که‌ی ده‌گری، تۆ چاو بکه‌ره‌وه ئه‌ی موسو‌لمانی خودا! ده‌زانی قسه‌که‌ت کو‌ی ده‌گری‌ته‌وه‌؟!

جا له‌وی‌دا هه‌ردوو هۆزی ئه‌وسو خه‌زرج شه‌ژان و ووروژان و نزیك بوو که بقه‌ومئ و بچنه‌وه به‌گزی یه‌کتر داو په‌لاماری یه‌کتری بدن، وه‌ک سه‌رده‌می نه‌زانی، خه‌زرجتیش هه‌ر له‌سه‌ر مینه‌به‌ره‌که راوه‌ستاو له‌وی‌وه به‌فه‌رمایشتی شیرین خه‌ریک بوو هی‌دی ده‌کردنه‌وه، هه‌تا به‌ره به‌ره خاوی کردنه‌وه‌و بی‌ ده‌نگو ئارام بوون‌و، خۆشی خامۆش و ئارام بوو!

عائیشه (سه‌د هه‌زار هه‌زار جار په‌زاو په‌حمه‌تی خودای لی‌ بی) که خودا کردوویه‌تی به‌هۆی ئه‌م ئایه‌ت و فه‌رمایشته شیرین و به‌سوودانه، که به‌زمانی پی‌رۆزی خۆی بۆمان ده‌گی‌رپه‌ته‌وه فه‌رمووی: ئه‌و په‌ژمه‌ش که‌ئهم هه‌رایه رووی دا، دیسانه‌وه سه‌رو مپ گریام و خه‌ونه چووه چاوم، فره‌می‌سکم وشک نه‌کرده‌وه، وه‌باوک و دایکم هه‌ربه‌لامه‌وه بوون، وه‌من دووشه‌وو روژی هه‌رده‌گریام، ته‌نانه‌ت باوک و دایکم له‌دلسۆزی خۆیان بۆمن، له‌و باوه‌رده‌دا بوون، که‌من له‌به‌ر گریان سویم ده‌بی‌ته‌وه‌و گریان جگه‌رم له‌ت له‌ت ده‌کا، جا له‌وکاته‌دا که‌باوک و دایکم له‌لام دانیشتبوون و من له‌سه‌ر ئه‌و حاله هه‌رده‌گریام، ژنیکی ئه‌نصاری مۆله‌تی خواست که‌بی بۆ لام، منیش ری‌گه‌م پی‌ی دا، ئه‌ویش هات دانیش‌ت له‌گه‌لماو ده‌ستی کرد به‌گریان!

عائیشه (رَمزای خَوای لى بى) فەرمووی: لەم کاتەدا کە لەسەر ئەم بارو دۆخە بووین، تەماشام کرد پێغەمبەر (دروودی خَوای لەسەربى) ھاتە مائەوە بۆلامان و سلاوى کردو دانىشت، لەو رۆژەووە کە ئەو قسانە دەربارەى من گرابوون، ئەووە یەكەم جار بوو کە لەلام دابنیشی، ئەوا بوو بوو بەمانگىكى رەبەقیش کە لەم بارەووە سەرووش و نیگای بۆ نەھاتبوو، جا ھەزەرت (دروودی خَوای لەسەربى) لەپاش دانىشتن شایەتەمانى ھێناو فەرمووی: لەپاش سوپاس و ستایشى خودا، ئەى عائیشە! دەربارەى تۆ ھەندى قسەى ناشایستەم بێستۆتەووە، ئەگەر تۆ پاك بى و لەوانە دووربى، ئەوا خودا بەزوووى پاکى تۆ ئاشکرا دەکات، ئەگەر قەرەى گوناھىکیش کەوتبووى ئەوا ژيان بەرەووە لى و تەو بەى لى بکەو داواى لىخۆشبوون لە خودا بکە، دانیابە لەووە کە خودا بەسۆزو مێھەربانە لەگەڵ بەندەى خۆى دا، ھەرکاتى بەندەى گوناھى بکاو تەو بەى لى بکا، وەپى لەگوناھى خۆى بنى، ئیتەر خوداى گەورە تەو بەو پەشیمانى لى گىرا دەکا.

عائیشە (رَمزای خَوای لى بى) فەرمووی: کاتى ھەزەرت (دروودی خَوای لەسەربى) فەرمایشتەکەى خۆى تەواو کرد، فرمیسک لەچاوما قەتیس ماو وشک بوو، ھەستم بەتنۆکى ئەشک نەکرد، چونکى خەم و خەفەت و پەژارە کەزۆرى ھینا، دەرگای فرمیسک دەبەستى! ئەو کاتە دڵ لەباتى چا و تەك تەك خوینى لى دەتکى!

جا بەباوکم گوت: باو! تۆ لەباتى من وەلامى پێغەمبەر (دروودی خَوای لەسەربى) بەدەرەووە بۆ ئەم قسەى کە دەیفەرمووی، باوکم فەرمووی: بەخودا نازانم وەلامى چى بەدەرەووە، جا گوتەم بەدایکەم: دەى دایکە! تۆ وەلامى ھەزەرت (دروودی خَوای لەسەربى) بەدەرەووە، ئەویش فەرمووی: نازانم چى ەرزى ھەزەرت بکەم.

عائیشە (رَمزای خَوای لى بى) فەرمووی: من ئەو کاتە کە نیشکى منالکار بووم و زۆرىشم لەقورئان نەخویندبوو، لەبەرئەووە لەبەر پەرىشانى دلى خۆم، ناوى ھەزەرتى یەعقوبى باوکى ھەزەرتى یوسف لەبەر چوو بوو، بەلام لەگەڵ ئەو ویش دا خوداى گەورە سەرى خستەم کە بەگوساخى و زمانپاراوى وەلامى ھەزەرت (دروودی خَوای لەسەربى) بەدەرەووە.

بۆيەكا گوتىم: بەخودا مەن باش باش دەزانم كەئىيۇ ئەۋەندە ئەم قەسەۋ باسە
چوۋە بەگۈيچكەتانا، لەدلتانا چەسپىۋە باۋەرتان پىن كەردوۋە، جائەگەر مەن پىشتان
بلىم: مەن پاك و بەرى و بىن ئاگاۋ بىن گەردم لەم بوختانە، ئىيۇ باۋەرم پىن ناكەن،
ھەرچەند خودا بەۋبەنى سەرۋە بۇخۇى دەزانى و باش باش ئاگادارەكە مەن لەگۈل
پاكترم و لەمەنالى ساۋابى تاۋانترم، بەلام ئەگەر بەدروپىيىنم لەكەردنى كارى كە
نەمكەردوۋە، ئەۋا ئىيۇ باۋەرم پىن دەكەن، بەلام سەبۋورم بەۋەدى كەخودا بۇخۇى
ئاگادارە دەزانى كەمەن ۋەك دەنكى تەرەزە پاكەم و بىن گەردم، سۈيىندم بەخوداى بانى
سەر لەم ھەلۋىستە ناسكەدا، كە جەنگەى خەم و خەفەت و پەژارەيەۋ، خورپەم لى
كەۋتوۋە، لەتاۋ ھىرشى بوختان و، شالۋى ناھەق، سۈيىندم بەخودا لەئاۋا
ھەلۋىستىكا، باشتىن داستانى كە بىكەم بەسەر مەشق و كە بشى و دەست بەدا بۇ
سەرمەشق بۇمەن و، بۇبەيانى ھالى مەن و ھالى ئىيۇ، فەرماشتەكەى باۋكى
جەزەرتى يوسفە، كە كۆرەكانى پىلانپان لەيوسفى براپان كەرد، بەدروپ پاكەنەيان
بۇ باۋكىان كەرد گوتيان: كۆرەكەت گورگ خواردويەتى و سەرمەپراى ئەۋەيش ئەۋان
تانەى ئەۋەيان لەباۋكىان دەدا، كە گۈايە ئىمە قەسەى راستت بۇدەكەين و تۆلەبەر
ئەۋەى كەدلت پىسە لەئىمە برۋامان پىن ناكەى، ئەۋەيش لەم بارودۇخە ئالۋزەدا، كە
لەدوۋلاۋە جەرگى داخ كرابوۋ، ۋەك ئەم ھالەى ئىستەى مەن، كارى خۇى سپارد
بەخوداۋ فەرموۋى: { فَصَبْرٌ جَمِيلٌ وَاللَّهُ الْمُسْتَعَانُ عَلَى مَا تَصِفُونَ } (سۇرە يوسف -
۱۲/۱۸).

ۋاتە: بەش و بارى مەن سەبر و ئارامىكى جۈانە، لەبەر بارى خوداى گەۋرەدا،
ھەر خودايە داۋاى يارمەتى لى دەكرى و دەتۋانى كەسەبۋورى دلم بەداۋ تۋانايىم پىن
بەدا بۇ ھەلگەرتنى ئەم بارە قورسەى كەئىيۇ دەيلىن.

عائىشە (پەزىلەتلىك خەلىپە) دەفەرەمۇ: ئىتر لەۋ شۈيىنە ھەستام و رۈيشتەۋە بۇ سەر
نۈيىنەكەى خۇم و لەسەرى پالگەۋتمەۋە!

عائىشە (رەزى خەلىپە) فەرموۋى: مەن ھەرئەۋگاتە، سۆيىندىم بەخۇدا، زۆرباش دەمزانى مەن پاكىم، دەمزانى كەخۇداي گەۋرە پاكى و پاكىزەيى مەن پادەگەيەن، زوۋ يا دەرەنگ ئەو تۆمەتە ناھەقە بەدرۇ دەخاتەۋە، مەن ئەمەم بەباشى دەزانى، بەلام بەخۇدا زەينەم بۆلەۋە نەدەچۈۋ كە خۇدا ئايەتى قورئان لەشانى مەندا بىئىرئە خوارەۋە ئەو ئايەتەنە، لەناۋ قورئانى پىرزا بىمىنن و ھەتا ھەتايە ئەو ئايەتەنە دەۋر بىكرىنەۋە لەھەموۋ لايى!

بەلام ھىۋام ۋابوۋ كە پىغەمبەر (دروۋدى خەلىپە) لەخەۋدا خەۋى بىيىنى و ھالى بىكرى كە مەن بەدوۋرم لەشتى ۋا ناشايستە. فەرموۋى: جا سۆيىندىم بەخۇدا ئىتر ھەر لەۋىدا پىغەمبەر (دروۋدى خەلىپە) لەشۋىنى خەۋى نەبزوۋت، ۋەكەسەش لەدانىشتۋانى ناۋ كۆرەكە لەمال دەرەنەچۈۋ، ھەتا (نىگا=سرووش=ۋەحى) ھاتەخوارەۋە، پىغەمبەر (دروۋدى خەلىپە) ۋەك ھەموۋ جارى، ھالەت و بارودۇخى ھاتنى سرووش دايگىرت، ۋەك ھەموۋ جارى كە سرووشى بۆدەھات، ئەمجارەش ناۋا قورسى بارودۇخى ھاتنى سرووش دايگىرت، ۋەك تايەكى گران و جەستەي پىرۋىزى نىشتە سەرنارەق، تەنەتە دلوپى نارەق دانە دانە ۋەك گۆى مروارى بەروخسارى پىرۋىزى جەستەي نازادارىدا، بەرودوا دلوپ دلوپ دەھاتە خوارى، ئەۋەش لەبەر زەبرو قورسى ۋەحى و سرووشەكە، لەگەل ئەۋەش دا كەئىمە ئەو ھەلە لەھەرەتى سەرمەي زىستان دا بوۋىن و رۆژەكەشى رۆژىكى تۆفى توۋشى ساردى سەخت بوۋ.

لەگىرانەۋەيەكى ئىبىنئىسحاق دا: عائىشە فەرموۋى: ئالەم بارودۇخە ناسكەدا مەن بەش بەھالى خەۋم ھىچ باكم نەبوۋ، چۈنكە مەن لەكراسى خەۋما پاك و بىتاۋان بوۋم، ھەق دەمزانى كەخۇدا زۆرو ناھەقىم لى ناكاو، ھاتنى ۋەحى بۆ رووسوۋرى مەن دەبى و لەدژم نابى، بەلام باۋك دايكم، ھەتا سرووشەكە ھات و پىغەمبەر فەرامۇشى بۆھات و مۆژدەي پاكى و رووسوۋرى داۋىنپاكى مەن پاكەيەن، ئالەم ماۋەيەدا، باۋك دايكم لەترسى ئەۋە مەبادا خەۋانەخۋاستە، ئەۋەي كە

بوختانچییه‌کان دمیلتین راست دمرچی، له‌وماوه‌یه‌دا وه‌خته بوو دلیان بته‌قی و گیانیان دمرچی؟

جا کاتی پیغه‌مبهر (دروودو سه‌لاتو سه‌لامو ر‌حمه‌تو سوژو میهره‌بانی خودای گه‌وره‌و سه‌روم‌ری له‌سه‌ربی و سه‌رو مال و روح و هست و نه‌ست گشتی به‌قوربانی گه‌ردی به‌ربی دینیکارانی گۆری پیروزی بی) فه‌رامو‌شی بو‌هاتو سروشه‌که‌ی و مرگرتو هاته‌موه سه‌ربار و دۆخی ئاسایی خو‌ی، له‌پیش هه‌موو شتی‌کا، له‌خو‌شییانا پیکه‌نی و فه‌رمو‌وی: ئه‌ی عائیشه! موژده‌یی لی‌ت، ئه‌وا خودای گه‌وره‌و سه‌روم‌ری خست که تو‌پاک و داوین‌پاک و دووری له‌وتاوانه.

جا دایکم فه‌رمو‌وی: ئه‌ی عائیشه! هه‌ئسه‌ بجۆ بو‌لای حه‌زره‌ت (دروودی خو‌ی له‌سه‌ربی) له‌خزمه‌تیا دانیشه، له‌خو‌شی ئه‌م موژده‌ خو‌شه‌یه، منیش گوتم: به‌خودا ناچم بو‌لای و سوپاسی خودا نه‌بی سوپاسی که‌س ناکه‌م، که به‌میهره‌بانی و گه‌وره‌یی خو‌ی، ئالای رووسووری و سه‌ربه‌رزیی بو‌من هه‌لکرد. ئیتر خودای گه‌وره‌و سه‌روم‌ری ئه‌م ده‌ نایه‌ته‌ی ناره‌ده‌ خو‌اره‌وه:

{إِنَّ الَّذِينَ جَاءُوا بِالْإِفْكِ عُصْبَةٌ مِّنْكُمْ لَا تَحْسَبُوهُ شَرًّا لَّكُم بَلْ هُوَ خَيْرٌ لَّكُمْ لِكُلِّ امْرِئٍ مِّنْهُمْ مَا اكْتَسَبَ مِنَ الْإِثْمِ وَالَّذِي تَوَلَّى كِبْرَهُ مِنْهُمْ لَهُ عَذَابٌ عَظِيمٌ..... هه‌تا وَلَوْ لَا فَضْلُ اللَّهِ عَلَيْكُمْ وَرَحْمَتُهُ وَأَنَّ اللَّهَ رَؤُوفٌ رَّحِيمٌ} (سورة النور- ۲۴/۱۱-۲۰).

واته: ئه‌وه‌که‌سانه‌ی که‌ئه‌وه‌ هه‌لاته‌ هه‌ره‌ گه‌وره‌یه‌یان هه‌لبه‌ست تاقمه‌یی بوون له‌خوتان، به‌لام ئیشی خودا پره‌ له‌دانایی و نه‌ینی خودایی، که‌واته‌ به‌هه‌له‌دامه‌چن و گومان مه‌به‌ن که‌ئه‌م درۆ بوختانه‌ شه‌ر بوو بو‌ئۆوه‌و زیان له‌قه‌لای قایمی ئیسلام ده‌دا، به‌لکوو خودا کردی به‌مایه‌ی خێرو خو‌شی بو‌ئۆوه‌و بو‌ هه‌موو گه‌لی ئیسلام، له‌ لایه‌که‌وه‌ بوو به‌ داپۆشه‌رو په‌رده‌و که‌قفاره‌تی گوناوه‌و، له‌لایه‌که‌وه‌ بوو به‌هۆی هاتنی هه‌ژده‌نایه‌تی پیروزی قورئان، که‌شتی و خێرو نرخ‌ی قه‌ت ته‌واو نابێ، ئه‌وه‌ هه‌لاتبازانه‌یش هه‌رکه‌سه‌یان به‌پی‌ی به‌شداریی خو‌یان، له‌دروستکردنی ئه‌م تاوانه‌

دهستهه ئېهسته دا، سزای په وای تاوانی خوږیان ودرده گرن، به تایبه تی عېدوللای
کورې سه لوول که کیشی تاوانه که ی هاوېشته سهرشانی خوږی!

ئهی موسو لمانینه! دېوو همرله سهره تاوه که ئهم هه لاته ناهه مواره تان بیست،
گورج پیاوو ژنتان بتانگو تبايه: دروږی که له کیشا نه بی، ئه قل نایگری، ئهم بوختانه
گه ورهیه، که به حهره می پیغه مبه ری خودا گراوه، ئیمه که موسو لمانین باوهرمان
وايه که خودا بیرپزی ناهینئ به شانی موحه ممه دداو، ئاېرووو نامووسی خوږی و
خانه واده ی و که سوکاری له هه موو گه ردو لکه و نهنگی دېارپزی.

که واته: ئهمه دروږیه کی ئاشکرایه، ئهو درو هه ئېه ستانه کواشایه تیان، کوا
به لگه و نیشانیان، ئه گه راست ده که و درو ئا که و درو ژن نین، با چوار شایه تیان
له سهر دوا که یان راست بکرا ديه ته وه، یا راست بکه نه وه، جا ماده م شایه تیان نییه،
دیاره مبه سستان گیره شیوینییه و، مبه سستان روو خاندنی قه لای قایمی ئیسلامه،
وه خوا بوخو ی باش دهرانی که ئه وانه درو ده که و ئه وانه به درو ژن له قه ئهم دراو،
له فه زل و سایه ی خوا وه بوو، که به سوژو په حمه تی بی پایانی خوږی له جیهان و ئهو
جیهان ئیوه ی پاراست، دنا له توله ی ئهم وتی وتییه دا، که سهرتان تی کرد بوو،
دهمتان تیژمندبوو، سزایه کی گه لی گه وره چرزه ی لی هه ئده ستان دن! به تایبه تی
له گهرمه ی ئه وکاته دا که ئهم دروږیه تان کردبوو به بنیشته خو شه ی بن دانتان، واتان
دهرانی که ئهمه شتیکی سووک و ئاسان و ئاساییه، گه ستنی نامووسی موسو لمانان و
زامارکردنی هه ست و دل و دهر وونیان و نامووسیان هه روا به دهم خو شه، به لام شتی
وا له یاسای خودا دا به تاوانی کی گه لی گه وره داده نری، دېوو هه رله یه که مجاره وه
باوهرتان پی نه کردایه و به درو تان بختبایه ته وه و بتانگو تبايه: خوانه کا که ئیمه
قه سی وا ناروا به سهر زمانمانا بی، سو بجان هه لا له درو عه نتيکه یه، ده ئی شاخ و
گوږی هه یه، ئه وهنده هه لاتیکی زل و گه وره یه، به راستی درو ی شاخدار هه روا دېی،
بوختانی رووتی بی به لگه و نیشان و شایه ت هه روا دېی!

خودا لەپرووی سۆزو میهرەبانی و جەرگسۆزییەو تەمى و ئامۆژتان دەکا: کە جارىکى تر هەلەى وانەکنەو، هەتا هەتايەو بېراى بېراى نەبن بەکۆمەكى، بۆ بەکرىگىراوانى شەيتان، بۆ بلاو کردنەوى تۆوى ئاژاوە نەو بەناو گەلى ئىسلاما، ئەگەر ئیو بەپراستى خاوەنى ئیمان و باوەرى ساخن.

خودا هەمیشە وەك مامۆستايەكى میهرەبانی دلسۆز گوئى لەدەورو وانەو دەرستان دەگرئو، بەنەزاكەت هەلەتان بۆپراست دەكاتەو، ياساو نیشانەو ئايەت و حوكمى خۆيتان بۆ پروون دەكاتەو، چونكە خودا دانايە بەحال و زانیە لەكارى خۆیدا، دەزانئى شانى بەندەى خۆى چى هەلەدەگرئى.

كەسانئى كە حەزدەكەن قاوى ناشیرین دابكەوئى و ئابرووی موسولمانان بەخوت و خۆپایى لەكەدار بکەن و بەدرۆو بەپراست شەن و كەوى باس و خواسى ناشیرین بکەن، لەهەر دوو جیهانا سزای خۆيان وەردەگرن، خودا خۆى هەمووشتئى بەباشى دەزانئى، بەلام ئیو گەلئى شت هەیه لەخۆتانەو نایزانن، مەگەر كەسئى فیرتانى بکا، قسەى پوخت و پالفتەى فەرمايشت ئەمەیه: لەسایەى فەزل و ڕەحمەتى خوداوە، لەبەر خاترى بوونى پیغەمبەر (دروودى خۆى لەسەربى) لەناوتانا، لەبەر ئەمانە ئەمجارە لەم قوورت و سەخلەتییە رزگارتان بوو، وەخودا لەوانە خوش بوو كە لەبەر ساویلکەیی و كەمتەرخەمى، ئەم دەنگوباسە پیسەیان دەماو دەم دەقۆستەو، دەنا كەستان لەسزای سەختى ئەم تاوانە قوتارتان نەدەبوو.

كاتئى خودای گەورە ئەم ئایەتانەى ناردە خوارەو بۆ دەربرینی پاکی و بیتاوانیى من، باوكم ئەبوبەكرى صەدیق (ڕەزای خۆى لى بن) فەرمووی: بەخودا، چونكە مەستەح ئەوێ بەعائیشەى كچم گوتوو، ئیتەر نابئى كە هیچ خەرج و مەسەرەفێكى بۆبكەم، بۆیە وایگوت چونكە لەوێبەر مووچانەى بەمەستەح دەدا، لەبەرئەو، كەهەم خزمى بوو، هەم هەژار بوو، تاخودای گەورە ئەمەى ناردە خوارەو: {وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَى وَالْمَسَاكِينَ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ

اللَّهُ وَلِيَعْفُوا وَلِيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ وَاللَّهُ غَفُورٌ رَحِيمٌ { (سورة النور- ۲۴/۲۲)

واتە: با خاۋەنى پايەى ئايىنى و خاۋەن مايەى جىھانى ئىۋە، بەھۋى ئەم رووداۋە ناخۇشەۋە، لەخىرکردن و پىاۋەتى كردن، دلىان سارد نەبىتەۋە، سوپند خواردن و شتى وانەكەن بەمەھانە بۆتەۋەى موۋچەو بەراتى خزم و خويش و ھەزاران و ئەوانەى لەمەككەۋە لەبەر رەزاي خودا، كۆچيان كردوۋە بۆ مەدىنە، باپىاۋ باشانى ئىۋە بەھۋى ئەم جۆرە مەھانەيەۋە موۋچەو بەراتى ئەۋكەسانە نەبىر كەناۋ ھىنران، لەناۋ خۆتانا بەھەۋەلەو نەرمونيان بن، چاۋپوشيتان ھەبى، لىۋوردنتان ھەبى، نابى لەسەر ھەموو شتى دەست بەدەنە شىرو تىر لەيەكترى ساۋىن، گەلى شت ھەيە لەسەرەۋە تالە، لەزىرەۋە شىرىنە، ئىۋەيى كەئەۋەندە رق ئەستووربن، نەتانەۋى لەكەسى خۆش بىن، كەھەلەيەكتان لەگەل دەكا، ئىتر بەچ روۋيەكەۋە لەخودا داۋادەكەن كە لە تاۋانەكانتان خۆش بىى، دەى باش باش بزەنن كەخودا ھەم تاۋانپۇشەۋە ھەم بەرەحم و مېھربانە، كەۋاتە: ئىۋەيش رەفتارتان رەفتارى رەحمان بى، دووربن لە ھەنگاۋەكانى شەيتان، كە پەخشەۋەكردنى رق و كىنە و دەغەزو دوژمنايەتتە لەناۋاتان دا.

جا ئەبۋبەكر (رەزاۋ رەحمەتى خودا لەخۆى و لەمنالى و لەباۋكى و لەھاۋسەرى) فەرموۋى: بەلى، بەخودا ھەزدەكەم كەخودا لە گوناھم خۆش بى. ئىتر ئەو خەرجى و مەسرىفەى دەيكرد بۆ مېستەح گەراندەيەۋە بۆى و فەرموۋى: بەخودا ئىتر ئەم خەرجى و مەسرىفەى ھەتا سەر، پى دەدەم و قەت نايىر!

عائىشە (رەزاي خۋاى لى بى) فەرموۋى: پېغەمبەر (دروۋدى خۋاى لەسەربىن) بۆ مەسەلەكەى من، پىرسىارى لەزەينەبى كچى جەحشىش كرد، فەرموۋى: ئەى زەينەب! چى لى دەزانىت؟ يا چىت دىۋە لە عائىشە؟ زەينەب (رەزاي خۋاى لى بى) دەفەرموۋى: ئەى پېغەمبەر! خودا! من بەگوۋى خۆم ھىچى خراپە لەبارەى ئەم ئافرەتەۋە

نەبىستوو، وە بەچاۋى خۇم ھىچى ناشىرىنەم لى نەدىو، ئىتر لەخۇمەوۋە درۆى چى بىكەم، كەۋاتە گۆۋ چاۋى خۇم لەدرۆۋ بوختان و ئاگرى دۆزەخ دەپارىزما!
 من خىرو چاكە نەبى، ھىچى ترم لەعائىشە نەدىو، ئەعائىشە (دروودى خودا لەمىردى بىو رەزاو رەخمەت و سەلاۋى خودا لەخۆۋى و باۋكى و دايكى و خوشكى و براى و باپىرى بى) فەرموۋى: لەناو ھاوسەرەكانى پىغەمبەر (دروودى خۆى لەسەربى) ھەر زەينەب ھەبوو كەھاۋتاي من بكاو وەك من لەلاى پىغەمبەر (دروودى خۆى لەسەربى) نازو خاترى ھەبىو بەجۋانىي خۆى لەلاى پىغەمبەر بنازىو، شان لەشانى من بەلام خودا ھەقە، بەھۆى دىندارىي و لەخودا ترسيى خۆيەوۋە خوداپاراستى و باشى گوت و خراپى نەگوت و قسەى ھەقى كرد، بەلام ھەمنەى خوشكى وەك ئاگرى بىنكا، لەخۆيەوۋە لەسەر زەينەبى خوشكى، شەرى بەمن دەگىراو، ئاگرى ئازاۋەكەى خۆش دەكرد، تا لەسەر حىسابى من پايەو پلەى زەينەبى خوشكى بەرزىكاتەوۋە، ئەو ھەبوو ئەۋىش (ۋاتە: ھەمنە) تياچوو، لەگەل ئەۋانەدا كەتياچوون، وەدارى ھەددى بوختانىان لى درا لەگەل چەند كەسىكى تردا. (تاج/ ۴/ ز/ ۷/ ژ/ ۴۰۰۸ - سوورەتى نوور، چاپى چوارەم).

۲۱۵۴- عَنْ أَنَسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ): أَنَّ رَجُلًا كَانَ يُتِّهَمُ بِأَمٍّ وَلَدَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لِعَلَى «إِذَا هَبَّ فَاضْرِبْ عَنْقَهُ». فَأَتَاهُ عَلَى فَإِذَا هُوَ فِي رَكْعَةٍ يَتَبَرَّدُ فِيهَا فَقَالَ لَهُ عَلَى اخْرُجْ. فَنَاقَلَهُ يَدَهُ فَأَخْرَجَهُ فَإِذَا هُوَ مَجْبُوبٌ لَيْسَ لَهُ ذَكَرٌ فَكَفَّ عَلَى عَنْهُ ثُمَّ أَتَى النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ يَا رَسُولَ اللَّهِ إِنَّهُ لَمَجْبُوبٌ مَا لَهُ ذَكَرٌ. (الحديث ۶۹۵۴ ترقيم الشيخ خليل مأمون شيحا لصحيح مسلم بشرح الإمام النووي = ۶۹۷۸ ترقيم فتح الملهم شرح صحيح الإمام مسلم).

ئەنەسى كۆرى مالىك (رەزى خۆى لى بى) فەرموۋى: پىاۋى ھەبوو قىبىلى بوو، لەگەل ماريىەى قىبىلى دا، كە دايكى ئىبراھىمى كۆرى پىغەمبەر بوو، لەبەرئەۋەى كە ھەردووكيان خەلكى يەك ۋلات بوون جاروبار قسەيان بەيەكەوۋە دەكرد، ئەمەبوو،

به‌هویِ نه‌وه که گومانی خرابییان پی بری، که گوايه به‌دزییه‌وه دستیان
 تیکه‌لگردی، کاتیِ نه‌م باسو خواسه گه‌شته‌وه به پیغه‌مبه‌ر (دروودی خوی له‌سهری)
 فهرمووی به‌نیمای عه‌لی: بچو بدله‌گردنی نه‌و کابرایه. عه‌لی چوو که بیکوژی،
 تهماشایکرد، که کابرا واله‌ناو بیریکی ناوداردا، خهریکه خوی فینک ده‌کاته‌وه، عه‌لی
 فهرمووی پی: وهره دهره‌وه، نه‌ویش ده‌ستی عه‌لی گرتو عه‌لی له‌بیره‌که به‌رووتو
 قووتی هه‌لیک‌شایه دهره‌وه تهماشای کرد چووکی له‌بنا خشتکراوه و نه‌ندای نی‌ری
 نه‌ماوه کیری نییه، له‌به‌رنه‌وه عه‌لی وازی لی‌هیناوه نه‌یکوشتو له‌پاشا هاته‌وه بۆلای
 پیغه‌مبه‌رو پی فهرموو: قوربان! نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! کابراکه له‌بنا چووکی
 برپاوه خشت کراوه، بی کیره له‌به‌رنه‌وه نه‌مکوشت، چونکه دهرکه‌وت که نه‌م
 قاوه‌یه‌ی داکه‌وتوووه بوختیانوه دروی په‌تییه!

۱۷۱۲- له‌بارهی فهرمایشتی خودای گه‌وره‌وه: {وَلَا تُكْرِهُوا فَتِيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ}

(۷۴۷۹-۷۴۳۹) باب: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: {وَلَا تُكْرِهُوا فَتِيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ}

۲۱۵۵- عَنْ جَابِرٍ أَنَّ جَارِيَةَ لِعَبْدِ اللَّهِ بْنِ أَبِي بَنٍ سُلُوفٍ يُقَالُ لَهَا مَسِيكَةٌ وَأَخْرَى يُقَالُ
 لَهَا أُمِيمَةٌ فَكَانَ يَكْرَهُهُمَا عَلَى الزَّانَا، فَشَكَّتَا ذَلِكَ إِلَى النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)
 فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى: {وَلَا تُكْرِهُوا فَتِيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا} إِلَى قَوْلِهِ: (غُفُورٌ
 رَحِيمٌ). (الحدیث ۷۴۶۸ حسب ترقیم الشیخ خلیل مأمون شیخا لصحیح مسلم بشرح
 النووي = ۷۵۰۴ ف.م. = ف.م. = حسب ترقیم فتح الملهم لشرح صحیح مسلم).

جابیری کوپی عه‌بدوللا (ره‌زای خوادا له‌خوی و باوکی بی) فهرمووی:
 عه‌بدوللا کوپی ئوبه‌یی، که‌ناسراوه به عه‌بدوللا کوپی سه‌لوول، چونکه دایکی
 ناوی سه‌لوول بوو، نه‌م نارمه‌رده دوو که‌نیزه‌کی هه‌بوو، ناویان موسه‌یکه‌و ئومه‌یمه
 بوو، ده‌چوو به‌زۆر ده‌یدان به‌کری بۆ نیشی خراپو به‌پاره داوینپسی پیان
 ده‌کرد، جا نه‌م دوو که‌نیزه سته‌مبارانه چوون له‌لای پیغه‌مبه‌ر (دروودی خوی له‌سهری)
 سکالای حالیان کرد، عه‌رزیان کرد: نه‌ی پیغه‌مبه‌ری خودا! ئیمه‌ دووژنی

موسولمانىن و ئەم بەدەرەشتەش بۇ پوول و پارە بەزۇرى زۇردارى زەلامان دەكاتە پال!

جا بەم بۇنەوہ ئەم ئايەتە دابەزى:

{وَلَا تُكْرِهُوا فَتِيَاتِكُمْ عَلَى الْبِغَاءِ إِنْ أَرَدْنَ تَحَصُّنًا لِّتَبْتَغُوا عَرَضَ الْحَيَاةِ الدُّنْيَا وَمَنْ يُكْرِهِنَّ فَإِنَّ اللَّهَ مِنْ بَعْدِ إِكْرَاهِهِنَّ غَفُورٌ رَحِيمٌ} (سورة النور-۲۴/۳۳)

واتە: شەرم و شەكۆ لەخودا بکەن و ریزی بەندەو دروستکراوانی خودای گەورە بگرن، بۇ ریتوپیت و پرووپیتی جیهانی بى بەقاو بۇ رابواردنی چەند رۆژی، خودا لەخوتان مەرەنجین و ژيانى نەبراوہى بەهەشت لەکيس خوتان مەدەن، کەواتە: ئەو کەنیزانەتان کە حەزبان لەمەردى و رووسوورى و سەربەرزىيەو، بەدەمى خویان ھاواردەکەن: یامردن بەمەردى، یا ژيان بەسەربەرزى!

ئەم جۆرە ئافەرەتە ژیر دەستانە، کە حالیان وایە، زیاتر شایانی ئەوہن کە ناھەقیان لى نەکرئ و قەدر و ریزی ئەو مەردایەتیەیان را بگری، بەزۇرى زۇردارى ئیشی خراپیان پى مەکەن و مەیانکەن بەماشەو مەقاش و پەیزە بۇ وەدەستەینانی ئارەزووبازى خوتان، وەکەسى لەخودا نەترسى و بەزۇرى زۇردارى ئیشی خراپ و داوینپىسى بەژنى مەردبکا، چ کەنزىبى، چ ژنى سەربەستى ئازادبى، ئەوہ خودا پاشایەکی بەدادو ھەقانییە، ئەرکی نەتوانراو نادا بەسەرکەسا، داواى کارى لەکەسى ناکا کەلەوزەیدا نەبى، لەبەرئەوہ چاوپۆشى لەو جۆرە ژنە ستەمبارانە دەکاو، بەرەحمەت و مېھربانى خۆشى ھەقى ئەم داماوپیەیشی بۆدەکاتەوہ! (تاج/۴ ز/ ۷ ژ/ ۴۰۱/ چ/ ۴).

سوورەتى فورقان = سۇرۃ الفرقان

۱۷۱۳- لەبارەى فەرمايشتى خودای گەورەوہ {وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ}

(۳۱۷-۳۱۸) باب: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: {وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ}

۲۱۵۶- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ نَاسًا مِنْ أَهْلِ الشَّرْكِ كَانُوا قَدْ قَتَلُوا وَأَكْثَرُوا وَزَنَوْا وَأَكْثَرُوا ، ثُمَّ أَتَوْا مُحَمَّدًا (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالُوا: إِنَّ الَّذِي تَقُولُ

وَتَدْعُو إِلَيْهِ لِحَسَنٍ وَلَوْ تُخِيرُنَا أَنْ لِمَا عَمِلْنَا كَفَّارَةً . فَتَنَزَلَتْ: {وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا} وَتَزَلْ (قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَى أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ) الْآيَةَ.
(الحديث ۳۱۸ = ۳۳۴ فم. تجريد البخاري بالكوردي = مختصر صحيح البخاري المجلد الرابع الرقم: ۱۶۸۸ = ۴۸۱۰ فتح الباري شرح صحيح البخاري).

ئيبينو عه بياس (رهزای خودا له خوئی و له باوکی بئ) فه رمووی: کۆمه ئی له بته پرسته کان، خه لکیکی زۆریان به ناهه ق کوشتبوو، وه زیناو داوینپسی زۆریان کردبوو، جا به پیی خویان هاتنه لای پیغه مبهه (دروودی خوای له سه ربی) گوتیان: ئه ی موحه ممه! ئه مه ی تۆ ده یلیت و خه لک بانگ ده که ی بو سه ری، شتیکی زۆر جوان و شیرینه و لیی جوانترو باشتر نییه، به لام خۆت ده زانی که ئیمه حاله که مان ئاوايه: تاوانیکی زۆرمان تۆ گوشیوه، پیاوی زۆرمان کوشتوو، داوینپسیمان کردوو، جا ئایا ئه م کرده وه خراپانه ی که ئیمه کردومان، که فارهت و بریتی و پاکبوونه وه یان بو هه یه، ئه گهر ئیمه موسلمان بووین یانا؟!

جا به م بو نه یه وه ئه م ئایه ته دابه زی: {وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ وَلَا يَقْتُلُونَ النَّفْسَ الَّتِي حَرَّمَ اللَّهُ إِلَّا بِالْحَقِّ وَلَا يَزْنُونَ وَمَنْ يَفْعَلْ ذَلِكَ يَلْقَ أَثَامًا} (سورة الفرقان- ۲۵/۶۸).

واته: به نده باشه کانی خودای گه و ره میه ره بان، په وشیکی به رزی تریشیان هه یه، که ئه وه یه، به س خودای گه و ره مهن ده پرستن و داوای هه مووشتی هه ره له خودا ده که ن، وه که سی که خودا کوشتنی ئه و ی قه دهغه کردبی نایکوژن، مه گهر له به ره و یه کی په وای هه ق، به پیی یاسانامه ی خودا، وه له هه مان کاتا داوینپسی و شهروالپسی نا که ن و داوینپاک و روو سوورن).

کاتی که ئه م ئایه ته هات هاو به شه یدا که ره (موشریک) ده کانی مه که که گوتیان: ئیمه ئه م تاوانانه مان هه موو کرده وه، که واته ئیسلامبوونمان چی سودیکی هه یه؟

جا خودا ئەم ئایەتەى نارد: { قُلْ يَا عِبَادِيَ الَّذِينَ أَسْرَفُوا عَلَىٰ أَنْفُسِهِمْ لَا تَقْنَطُوا مِنْ رَحْمَةِ اللَّهِ إِنَّ اللَّهَ يَغْفِرُ الذُّنُوبَ جَمِيعًا } (سورة الزمر- ٣٩/٥٣).

واتە: ئەى موحەممەد! ئەى پێغەمبەرى خۆشەویست! بفرموو بەبەندەکانى من لەسەر زمانى من: ئەى بەندەکانى من! ئەى ئەو کەسانەى کەستەم و تاوانىكى زۆرتان کردوو، بارى دواپۆزى خۆتان قورسو و گران و دیشوار کردوو، ئائۆمید مەبن لەرەحمەتى خودا، ئەگەر ئیوه بە راستى پوو لەخوداکەن و خۆتان فری بدەنە بەرقاپى ئەو پادشا گەورەو میهرەبانە، دنیابن، کە لیتان خوش دەبى، چونکە خودا ئەگەر ئارەزوو بکا لەهەموو گوناھى خوش دەبى، کەسى نییه کەبالا دەستى بىو رینگەى ئەوەى لى بگرى. (تاج/ ٤/ ٢٢/ ٤٠٧١).

سوورەتى ألم تنزیل السجده = سورۃ ألم تنزیل السجده

١٧١٤- لەبارەى فەرمايشتى خودای گەورەو: { فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ } (٧٠٦١-٧٠٩٢)

٢١٥٧- عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): « قَالَ اللَّهُ أَعَدَدْتُ لِعِبَادِي الصَّالِحِينَ مَا لَا عَيْنٌ رَأَتْ ، وَلَا أُذُنٌ سَمِعَتْ ، وَلَا خَطَرَ عَلَى قَلْبِ بَشَرٍ ذُخْرًا ، بَلْهُ مَا أَطْلَعَكُمْ اللَّهُ عَلَيْهِ. ثُمَّ قَرَأَ : (فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُم مِّنْ قُرَّةِ أَعْيُنٍ) . (الحديث ٧٠٦٥ حسب ترقيم الشيخ خليل مأمون شيحا لصحيح مسلم بشرح الإمام النووي = ٧٠٩٠ حسب ترقيم فتح الملهم لشرح صحيح مسلم. تجريد البخاري بالكوردي/ ٤ رقم: ١٦٧٩ = ٤٧٧٩ ، ٤٧٨٠ ، ٣٢٤٤ ، ٧٤٩٨ ، تحفة الأشراف/ ١٢٥٠٩).

ئەبوهورەیره (پەزەى خەوای لى بى) فەرمووی: پێغەمبەر (دروودی خەوای لەسەرى)

لەفەرموودەیهکی پیرۆزین دا، دمهفرموی: خودای گەورەو سەرور دمهفرموی: ئەو بەهرەو نازو نيعمهت و خوشی و شادییه، کە خۆم ئامادەم کردوو، هەلەم گرتوو بەتایبەتى بۆ بەندە باش و خاسەکانى خۆم، ئەوەندە باش و نایابن، نەباچاو بینراوان و نەبە گۆی بیسراوان و، نەبەدلى کەس دا هاتوون و نەبەخەيالى دا

رأبووردوون، سهره‌رای ئهم گشته نازو بههرمو خووشی و موژدانهی که خوٚتان
ئاگاداریانو و له‌قورئانو و فهرموودمو سوننه‌تدا باسکراون بوٚتان.

ئه‌نجا خوٚشه‌ویست (دروودی خوای له‌سهری) فهرمووی: بوٚ پشتیوانی ئهم فهرمایشته‌ی
خودا: { فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّنْ قُرَّةٍ أَعْيُنٍ جَزَاءِ بِمَا كَانُوا يَعْمَلُونَ } (سورة
السجدة- ۳۲/۱۷).

واته: کهس په‌ی نابات به‌و هه‌مکه خێرو خوٚشییه، که چاوو دلی خاوه‌نه‌کانیان
روشن ده‌که‌نه‌وه، که بوٚچاکان و خواناسان ئاماده‌کراون، له‌پاداشتی کرده‌وه‌ی باشی
خوٚیان دا. (تاج/ ۴/ ز ۱۵/ ژ ۴۰۳۳).

۱۷۱۵- له‌باره‌ی فهرمایشتی خودای گه‌وره‌وه: { وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنَ الْعَذَابِ الْأَدْنَىٰ
دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ } (۶۹۹۷-۷۰۰۱)

باب: فی قوله تعالى: { وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنَ الْعَذَابِ الْأَدْنَىٰ دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ }
۲۱۵۸- عَنْ أَبِي بِنِ كَعْبٍ (رضي الله عنه) فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ { وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنَ
الْعَذَابِ الْأَدْنَىٰ دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ } قَالَ: مَصَائِبُ الدُّنْيَا، وَالرُّومُ، وَالْبَطْشَةُ، أَوِ الدُّخَانُ.
شُعْبَةُ الشَّاكِّ فِي الْبَطْشَةِ أَوِ الدُّخَانِ. (الحديث ۷۰۰۱ حسب ترقيم الشيخ خليل مأمون
شيحا = ۷۰۲۶ حسب ترقيم فتح الملهم شرح صحيح مسلم).

ئوبه‌یی کوری که‌عب (رهمزای خوای لئ بئ) سه‌بارمت به‌فهرمایشتی خودای گه‌وره:
{ وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنَ الْعَذَابِ الْأَدْنَىٰ دُونَ الْعَذَابِ الْأَكْبَرِ } (السجدة- ۳۲/۲۱).

واته: ئیمه لهم ژيانه‌دا به‌م بی‌باوه‌رانه جو‌ره‌ها ئی‌ش و ئازاریان پی ده‌چی‌ژین،
وه‌ک قاتوق‌ری و تالو سو‌یری و نه‌خووشی و هه‌ژاری و شتی زو‌ری لهم باب‌ه‌تانه
که‌ئه‌مانه له‌چاو سزای گه‌وره‌ی رو‌ژی دوا رو‌ژدا سووکه‌له‌و ئاسان، به‌ه‌یوای ئه‌وه
که ئه‌مانه له‌بیرو باوه‌ری نابارو کرده‌وه‌ی ناهه‌مواری خوٚیان بگه‌رپ‌ینه‌وه‌و
ده‌سه‌برداربنن.

ئوبه‌یی سه‌بارمت به‌م ئایه‌ته فهرمووی: (الْعَذَابُ الْأَدْنَىٰ) که‌له‌م ئایه‌ته‌دا باسکراوه،
که به‌واتا سزای سووکه‌له‌و ئاسانه، بریتییه له‌ناخووشی و قورت و وه‌ی و ناکامی

جیہان، لہ گہلِ نایہ تی رۆم و دەست لی وەشاندنەکە ی رۆژی غەزای بەردرا، کە قورئان پێی دەلی: (البَطْشَةُ الْكُبْرَى) لہ گہلِ داستانەکە ی نایہ تی دوخان دا، کە دەفەر موی: {فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مُّبِينٍ} (سورة الدخان/۱۰).

وشە ی قورئانی هەموو سەرگۆن

وینە ی شاگوئی بەرزی سەرچان!

هەر وشە یەکی بەحرێکە بۆخۆی

یا گۆنزاریکە، زۆر بەرەنگ و بۆی

وشە ی پرواتنا، ناسک و نازدار

بوونەکە دەستە ی دستە ی خۆش لہ زار

وہک سەجدە و ئەحزاب، سەبەء و فاطر

صافات و صاد و، زومەر و غافر

لەگویدا خاوەن ئاوازی خۆش

دلبەرزوین و، هەست خروشن

هۆش دەلاوینن، چاودەکەن رۆشن

بۆ هەر پێنج هەستە، میسکی بۆنخۆشن

سوورەتی ئەحزاب = سورة الأحزاب

۱۷۱۶- لەبارە ی فەرماشتی خودای گەرەو: {إِذْ جَاءُوكُم مِّنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ

مِنْكُمْ} (۷۴۳۹ - ۷۴۷۹)

باب: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: {إِذْ جَاءُوكُم مِّنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ}

۲۱۵۹- عَنْ عَائِشَةَ رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: (إِذْ جَاءُوكُم مِّنْ فَوْقِكُمْ وَمِنْ

أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ) قَالَتْ: كَانَ ذَلِكَ يَوْمَ الْخَنْدَقِ .

(الحديث ۷۴۵۲ حسب ترقیم الشیخ خلیل مأمون شیخا لصحیح مسلم بشرح الإمام

النووي = ۷۴۸۸ ف.م. = ف.م. = فتح الملهم بشرح صحیح مسلم. بخاری. مغازی: ۴۱۰۳).

عائیشە هاوسەری پیغەمبەر (دروودی خودا لەپیغەمبەر و پەزاو پەحمەتی

خودا لەهەموو هاوێ و هاوسەرەکانی بێ) فەرمووی لەبارە ی نایە تی: {إِذْ جَاءُوكُم

مَنْ فَوْقَكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنْكُمْ وَإِذْ زَاغَتِ الْأَبْصَارُ وَبَلَغَتِ الْقُلُوبُ الْحَنَاجِرَ وَتَظُنُّونَ بِاللَّهِ الظُّنُونَا { (سورة الأحزاب- ۳۳/۱۰) .

واته: یادی ئەو رۆژه سەخت و دیژوارە بکەنەوه، کە لەشکری دوژمن، لەبیاوێهانی مەککەو لەجوو لەکەکانی مەدینەو لەخێل و هۆزەکانی دەووروبەرتان، لەهەر چوارلای، لەخۆر هەلات و لەخۆر ئاواوە، لەسەر و خوارووە، گە لەکۆمەکیان لێ کردن و هێرشیان هێنا بۆسەرتان و، لەناو شاری مەدینەدا ئابڵوقەیان دان و گەمارۆیەکی قائیمیان دان، تەنانەت هەلۆیست و ئالۆز بوو، لەسام و بیمی ئەو رۆژه چاوان ئەبەلق دەبوون و، دلان دەلەرزین و گیان گەیبوووە گەروو و سەر لێو، یادی ئەوه بکەنەوه کە ئالەم کات و ساتە درێژوارەدا، ئا لەم کات و ساتی تەنگانەو سەخڵەتییهدا، کە چەندین گومان و بۆچوونی حیاچیا لەلاتان دروست بوو، کەسانێ دەیانگوت: قەلاجۆمان دەکەن و کەسمان لێ دەرنایێ، کەسانێ دەیانگوت: ئەمە ئەزموون و تاقی کردنەوهی خودایە، کەسانێ دەیانگوت سەرکەوتن بۆ سوپای ئیسلامە، یادی ئەوه بکەنەوه کە ئالەم کاتە ناسکەدا، خودا هات بەهاوارتانەوه و ئێوهی سەرخست و لەشکری دوژمنی تێک شکاند و نازو بەهرەو نێعمەتی بێ پایانی خۆی پێشاندا بەسەرتانا.

عائیشە (بەزوی خۆی لێ بن) فەرمووی: ئەم داستانە بایسی داستانێ غەزای رۆژی خەندەقە.

سوورەتی یاسین = سورة يس

۱۷۱۷- لەبارەى فەرمايشتى خودای گەورەوه {وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا}

(۴۰۰-۳۹۴)

باب: في قوله تعالى: {وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا}

۲۱۶۰- عَنْ أَبِي ذَرٍّ (رضي الله عنه) قَالَ: سَأَلْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ)

عَنْ قَوْلِهِ تَعَالَى (وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا) قَالَ « مُسْتَقَرُّهَا تَحْتَ الْعَرْشِ » .

(الحديث ۴۰۰ حسب ترقيم الشيخ خليل مأمون شيحا لصحيح مسلم بشرح الإمام النووي)

= ۴۱۴ حسب ترقیم فم = ف.م = فتح الملهم بشرح صحيح الإمام مسلم. تجريد البخاري بالكردي = الترجمة الكردية، المجلد الثالث الرقم: ۱۲۹۱ = ۳۱۹۹، ۴۸۰۲، ۴۸۰۳، ۷۴۲۴، ۷۴۳۲. أبوداود. الحروف والقرءات: ۴۰۰۲. ترمذي. فتن: ۲۱۸۶. تحفة الأشراف: (۱۱۹۹۴).

ئەم فەرموودەيە لەتەجریدى بوخاریدا ئاوايە، دیکەین بە رافە بو ئەم گێرپانەوێ نێمامی موسلیم (پەحمەتی خودا لەنێمامی بوخاری و لەنێمامی موسلیم بێ).

ئەبو زەرپری غیفاری (پەزای خۆی لێ بێ) فەرمووی: لەکاتی ئاوابوونی خۆردا، لەمزگەوت لەخزمەتی خۆشەویست دا بووم، فەرمووی: ئەی ئەبو زەرپر! ئایا دەزانی کە ئەم خۆرە بو کۆی دەچێ و لەکۆی ئاوا دەبێ؟

گوتە: خودا و پێغەمبەری خودا باشتەر دەزانن، من نازانم، فەرمووی: ئەم خۆرە ھەروا دەروات و ھەموو روژی ئەمە ئیشیەتی، دەچێت لەژێر تەخت و بارەگا (عەرش) دا کورپنووش و نووج دەباو، داوا لەخودا دەکاتەو، کە دیسانەو رێگای پێ بداتەو و مۆلەتی بدات، ھەتا لەشوینی ئاسایی روژانە ی خۆیەو ھەلبێتەو، ئێتر ھەر لەکورپنووش دا دەبێ ھەتا خودا مۆلەتی دەداو رێگە ی پێ دەداو، سەر لەنوێ وەك جاری جاران لەشوینی خۆیەو ھەلبێتەو.

ئەوجا خۆشەویست (دروودی خۆی لەسەری) فەرمووی: بەلام ھاكا ئەو روژەھات کە خۆر دەچێ وەك جاران کورپنووش دەباو لێ قەبوول ناکرێ و داواي مۆلەت دەکا، کە وەك جاری جاران لەشوینی خۆیەو، لەخۆرەلاتەو ھەلبێتەو، بەلام خودا رێگە ی ئەوێ پێ نادا و پێی دەفەرموێ: بەسەر شوپی خۆتاریك بگەرپرەو دواو، لەوشوینەو ھەلبێ کەلێ ئاوابووی، ئێتر خۆر لەخۆرئاواو ھەلدی، مەبەست ئەمەيە لەو ئایەتە ی قورئان کە دەفەرموێ: {وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَهَا ذَلِكَ تَقْدِيرُ الْعَزِيزِ الْعَلِيمِ} (سورة يس- ۳۶/۳۸).

واته: گۆی خۆر ئەم یاسای هاتوچۆی خۆیه که ئیستا ههیه، هه‌موو روژی به‌رێکو پێکی به‌رده‌وام ده‌بێو، دێو ده‌چیو، له‌خۆر هه‌لاته‌وه هه‌لدێو، له‌خۆر ئاواوه ئاوا ده‌بێ، هه‌تا ئەو ده‌مه‌ی که‌بۆی دیاریکراوه. (تاج/ ۲/ ز/ ۱۰۵/ ژ/ ۱۵۸۴ + تاج/ ۴/ ز/ ۱۹/ ژ/ ۴۰۶۰ - سوورده‌تی یاسین + ژماره‌/ ۲۱۳۸ که له‌زنجیره‌/ ۱۶۹۶ دا له‌پیشه‌وه رابورد).

سوورده‌تی زومه‌ر = سووره‌ الرُّمَر

۱۷۱۸- له‌باره‌ی فه‌رمووده‌ی خودای که‌وره‌وه: {وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ} (۶۹۷۶ - ۶۹۸۴)
باب: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: {وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ}

۲۱۶۱- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مَسْعُودٍ (رضي الله عنه) قَالَ: جَاءَ حَبْرٌ إِلَى النَّبِيِّ -صلى الله عليه وسلم- فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ أَوْ يَا أَبَا الْقَاسِمِ إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى يُمَسِّكُ السَّمَوَاتِ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عَلَى إصْبَعٍ، وَالْأَرْضِينَ عَلَى إصْبَعٍ، وَالْجِبَالَ وَالشَّجَرَ عَلَى إصْبَعٍ، وَالْمَاءَ وَالشَّرَى عَلَى إصْبَعٍ، وَسَائِرَ الْخَلْقِ عَلَى إصْبَعٍ، ثُمَّ يَهْزُهُنَّ فَيَقُولُ: أَنَا الْمَلِكُ أَنَا الْمَلِكُ. فَضَحَكَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- تَعَجُّبًا مِمَّا قَالَ الْحَبْرُ تَصْدِيقًا لَهُ، ثُمَّ قَرَأَ: {وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ بِيَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ}. (الحديث ۶۹۷۷ حسب ترقيم الشيخ مأمون شيحا = ۷۰۰۱ حسب ترقيم فتح الملهم. تجريد البخاري = مختصر صحيح البخاري = الترجمة الكردية/ ۴ رقم: ۱۶۸۹ = ۷۴۱۵، ۷۴۱۶، ۷۴۵۱، ۷۵۱۳).

عه‌بدووللای کوری مه‌سه‌وود (بمزای خوای لێ بێ) فه‌رمووی: یه‌کێ له‌زانا که‌وره‌کانی جووله‌که هاته خزمه‌تی پێغه‌مبه‌ر (دروودی خوای له‌سه‌ربێ) گوتی: ئە‌ی موحه‌مه‌د! یا گوتی: ئە‌ی باوکی قاسم! له‌ ته‌هوراتی ئێمه‌دا هه‌یه: که‌خودای که‌وره له‌روژی قیامه‌ت دا، ئاسمانه‌کان داده‌نی له‌سه‌ر په‌نجه‌یی و زه‌وییه‌کان داده‌نی له‌سه‌ر په‌نجه‌یی و جیاو دارو دره‌خت داده‌نی له‌سه‌ر په‌نجه‌یی و، ئاوو خاک داده‌نی له‌سه‌ر په‌نجه‌یی و، هه‌موو دروستکراوه‌کانی تریش داده‌نی له‌سه‌ر په‌نجه‌یی. واته: ب‌وونه‌وه‌ر سه‌رو خواری، به‌ده‌ستی توانایی خو‌ی، وه‌ک تو‌پێ ده‌گریو، ئە‌وجا ب‌و نواندنی

جەبرەو شان و شکۆی و بەیانی یەکتایی خۆی و بئ نموودی و دەستەوسانی پادشاو
قەرالەکانی جیهان، رایاندهوهشیینی و دوو جار دهمه رموی: پادشای تاک و تەنیا هەر
خۆم، پادشاکانی سەر زەمین و ناو جیهان کوان و لەکوین؟ با بیئە مهیدان.
ئیبنو نەسعوود فەرمووی: پیغەمبەریش (دروودی خوی لەسەربن) بۆ پشٹیوانی ئەم

قسە ی مالوومە کەو بۆ سەر سورمان لیی پیکەنی و ئەوجا ئەمە ی خۆیندەوه:
{ وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ وَالْأَرْضُ جَمِيعًا قَبْضَتُهُ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَالسَّمَاوَاتُ مَطْوِيَّاتٌ
بِیَمِينِهِ سُبْحَانَهُ وَتَعَالَى عَمَّا يُشْرِكُونَ } (سورة الزمر- ۳۹/۶۷).

واتە: شان و شکۆی خودا گەلی گەورەو مەزنە، ئەو کافرە دل و چاو کۆرانە،
وەک پیۆیست بئ و شیای ریزی بارەگای خوداوەندی بئ، ئاوا قەدر و ریزی نازان،
دلمردوو چوو زانی سۆزو ئەشق چییە؟ میثال و نموونە ی بۆ ئەو ی کە ئیو
لەگەورە ی و دەسەلاتی خودا تی بگەن، ئەمە ی: ئەم زەویە هەمووی، یەک مووی
کەم نەبئ، لەگەل هەموو ئاسمانەکانا، وەک گوئی، وەک هەلماتی، وایە لەناو چنگی
خودادا، خودا پاک و بئ گەردو گەلی گەورە ی و بەدوورە لەم لاژگە لاژگی
بتپەرستانە، کە بریاری هاو دل و کور و کچ و هاوسەر بۆ خودا دەدن. (تاج/ ۴ ز/ ۲۲
ژ/ ۴۰۷۳، ۴۰۷۴، ۴۰۷۴م).

سوورەتی حامیمی سەجدە = سورة حم السجدة

۱۷۱۹ لەبارە ی فەرماشتی خودای گەورەوه: { وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَنْ يَشْهَدَ

عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ } الآية: (۶۹۵۵ - ۶۹۷۵)

باب: فی قوله تعالى: { وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ } الآية

۲۱۶۲- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: اجْتَمَعَ عِنْدَ الْبَيْتِ ثَلَاثَةٌ نَفَرٍ:
فُرْشِيَانِ وَثَقْفِيٌّ أَوْ ثَقْفِيَّانِ وَقُرَشِيٌّ، قَلِيلٌ فَقَهُ قُلُوبِهِمْ، كَثِيرٌ شَحْمٌ بَطُونِهِمْ فَقَالَ أَحَدُهُمْ أَتَرَوْنَ
أَنَّ اللَّهَ يَسْمَعُ مَا نَقُولُ؟ وَقَالَ الْآخَرُ يَسْمَعُ إِنْ جَهَرْنَا وَلَا يَسْمَعُ إِنْ أَخْفَيْنَا وَقَالَ الْآخَرُ: إِنْ
كَانَ يَسْمَعُ إِذَا جَهَرْنَا فَإِنَّهُ يَسْمَعُ إِذَا أَخْفَيْنَا. فَأَنْزَلَ اللَّهُ تَعَالَى (وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَنْ
يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ) الآية. (الحديث ۶۹۶۰ حسب ترقیم

الشیخ خلیل مأمون شیحا لصحیح الإمام مسلم بشرح النووي = ۶۹۸۴ حسب ترقیم فتح الملهم بشرح صحیح مسلم. بخاری. تفسیر: ۴۸۱۶، ۴۸۱۷، ۷۵۲۱. ترمذی. تفسیر القرآن: ۳۲۴۸ تحفة الأشراف: (۹۳۳۵).

عہدو لّای کوړی مه سعوود که ناسراوه به ئیبنو مه سعوود (رمزای خوای لى بى)
 فهرمووی: له لای بهیتا، دوو قورپه یشی و یهک شهقه فی، یا دوو شهقه فی و یهک
 قورپه یشی کوډه بنه وه، به لهش قه بهو قه له وو فیله تهن، به دل و هو ش و گو ش
 که و دهن و نادان، یه کیکیان ده لى: ئایا ئیوه له و با و ده دان، که خودا گو یی لییه که
 نیمه چی ده لیین؟ یه کیکی تریان ده لى: نه گهر به دهن گی بهرز قسه بکه یین
 ده بیستى، به لام نه گهر به په نهانی قسه بکه یین نایبیستى! ئه وى تریشیان ده لى:
 نه گهر به دهن گی بهرز قسه بکه یین گو یی لى بى، به په نهانی ش قسه بکه یین هر گو یی
 لى ده بى! جا خودای گه و ره و مه زن نه مه ی نارد:

{وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَتِرُونَ أَنْ يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ وَلَا أَبْصَارُكُمْ وَلَا جُلُودُكُمْ وَلَكِنْ ظَنَنْتُمْ
 أَنَّ اللَّهَ لَا يَعْلَمُ كَثِيرًا مِمَّا تَعْمَلُونَ} (سورة فصلت- ۴۱/۲۲).

سوورده تی دوخان = سورة الدخان

۱۷۲۰- له باره ی فهرما یشتی خودای گه و ره وه {فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ
 مُبِينٍ} (۶۹۹۷-۷۰۰۱)

باب: فی قوله تعالى: {فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مُبِينٍ}

۲۱۶۳- عَنْ مَسْرُوقٍ قَالَ: كُنَّا عِنْدَ عَبْدِ اللَّهِ جُلُوسًا وَهُوَ مُضْطَجِعٌ بَيْنَنَا فَاتَّاهُ رَجُلٌ
 فَقَالَ يَا أَبَا عَبْدِ الرَّحْمَنِ إِنَّ قَاصًّا عِنْدَ أَبْوَابِ كِنْدَةَ يَقْصُ وَيَزَعُمُ أَنَّ آيَةَ الدُّخَانِ تَجِيءُ
 فَتَأْخُذُ بِأَنْفَاسِ الْكُفَّارِ وَيَأْخُذُ الْمُؤْمِنِينَ مِنْهُ كَهَيْئَةِ الزُّكَّامِ فَقَالَ عَبْدُ اللَّهِ وَجَلَسَ وَهُوَ
 غَضْبَانٌ يَا أَيُّهَا النَّاسُ اتَّقُوا اللَّهَ مَنْ عِلْمٍ مِنْكُمْ شَيْئًا فَلْيَقُلْ بِمَا يَعْلَمُ وَمَنْ لَمْ يَعْلَمْ فَلْيَقُلْ
 اللَّهُ أَعْلَمُ فَإِنَّهُ أَعْلَمُ لِأَحَدِكُمْ أَنْ يَقُولَ لِمَا لَا يَعْلَمُ اللَّهُ أَعْلَمُ فَإِنَّ اللَّهَ عَزَّ وَجَلَّ قَالَ لِنَبِيِّهِ
 (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) (قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ) إِنَّ رَسُولَ
 اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) لَمَّا رَأَى مِنَ النَّاسِ إِدْبَارًا فَقَالَ «اللَّهُمَّ سَبِّحْ كَسَبْعِ يَوْسُفَ».

قَالَ فَأَخَذْتُهُمْ سَنَةً حَصَّتْ كُلُّ شَيْءٍ حَتَّى أَكَلُوا الْجُلُودَ وَالْمَيْتَةَ مِنَ الْجُوعِ وَيَنْظُرُ إِلَى السَّمَاءِ أَحَدُهُمْ فَيَرَى كَهَيْئَةِ الدُّخَانِ فَأَتَاهُ أَبُو سُفْيَانَ فَقَالَ: يَا مُحَمَّدُ إِنَّكَ جِئْتَ تَأْمُرُ بِطَاعَةِ اللَّهِ وَبِصِلَةِ الرَّحِمِ وَإِنَّ قَوْمَكَ قَدْ هَلَكُوا فَادْعُ اللَّهَ لَهُمْ - قَالَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ (فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ يَغْشَى النَّاسَ هَذَا عَذَابٌ أَلِيمٌ) إِلَى قَوْلِهِ (إِنَّكُمْ عَائِدُونَ). قَالَ: أَفَيُكْشَفُ عَذَابُ الْآخِرَةِ؟! (يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنْتَقِمُونَ) فَالْبَطْشَةُ يَوْمَ بَدْرٍ وَقَدْ مَضَتْ آيَةُ الدُّخَانِ وَالْبَطْشَةُ وَاللِّزَامُ وَآيَةُ الرُّومِ. (الحديث ٦٩٩٧ حسب ترقيم الشيخ خليل مأمون شيحا لصحيح مسلم بشرح الإمام النووي = ٧٠٢٢ حسب ترقيم فتح الملهم شرح صحيح مسلم. تجريد البخاري بالكوردي/ ١. رقم: ٥١٨ = ١٠٠٧، ١٠٢٠، ٤٦٩٣، ٤٧٦٧، ٤٧٧٤، ٤٨٠٩، ٤٨٢٠، ٤٨٢١، ٤٨٢٢، ٤٨٢٣، ٤٨٢٤، ٤٨٢٥. ترمذي. تفسير القرآن: ٣٢٥٤. تحفة الأشراف: ٩٥٧٤).

مهسرووق (رحمتهى خودای لى بن) فهرمووى: لهز مهت چه زرهتئ ئیبنو مهسعوود دانیشتبووین، نهو لهنیوانمانا راکشا بوو، پیای هات بۆلای گوتئ: نهی باوکی نه وره مان! نامۆزگاریخوینئ لهدهروازهی کینه، که دمرگایه که لهدهرگاکی شاری کووفه، وهعظو نامۆزگاری دهخوینئ، دهئئ گوايه: نیشانه گه وره کهی دووکه له که، که لهم نایه تهدا باسکراوه {يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُبِينٍ} دهئئ: نهم نیشانهی دووکه له هیشتا نه هاتوو، له مهو دوا دئ، کاتئ دئ بهری هه ناسه ناموسولمان دهگری و پشووی لئ دهبری وهک سهرخوشی لئ دهکا، دووکه له کونه لووتئ و گوچه کهی و کوومی دهردهچئ، بو موسولمانیش وهک هه لامهتئ بگری وایه. مهسرووق فهرمووی: جا ئیبنو مهسعوود تورمبوو لهم قسهیه و هه لسا ریک دانیشت و فهرمووی: نهی موسولمانه کان! نهی خه لکینه! لهخودا بترسن، لهخوتانه وه، به بی به لگهی روشن، شت به دهم خودا و پیغه مبهروه بلا و مهکه نه وه، ههرکه سئ لهئوه که شتئ دهزانئ، بابیلئ و به خه لکی تری رابگهیه نئ به جوانی، به لام نه گهر که سئ شتیکی نه دهزانئ باشهرم نه کاو بلئ نایزانم، خوا بوخوی دهیزانئ، چونکه نیشانهی زانایی و دانایی که سئ لهئوه نه وهیه: شتئ که خوی

نايزانى بلى: خوا ئەيزانى. (تاج/۴ ز/۲۱ ژ/۴۰۶۹ - سوورەتى ص). ئىبنو مەسعوود
فەرمووى: ئەوھتا خوداى گەورە لەم ئايەتەدا بەوھ فەرمانمان پى دەكاو دەفەرموئ:
{قُلْ مَا أَسْأَلُكُمْ عَلَيْهِ مِنْ أَجْرٍ وَمَا أَنَا مِنَ الْمُتَكَلِّفِينَ} (سورة ص-۳۸/۸۶)

واتە: ئەى خۆشەويست! ئەى موخەممەد! بفەرموو: داواى كرى و مزوشتى
واتان لى ناكەم، لەباتى راگەياندىنى قۇرئان و پەيامى ئىسلام بەئىوھ، لەھەمان كاتا
من لەو جۆرە كەسانە نيم، شتى كە ئەيزانم، بەزۆر بلىم دەيزانم!

ئىبنو مەسعوود فەرمووى: قسەى راست و دروست سەبارت بەم دووگەلەى
كەلەم ئايەتەدا باسكراوھ، ئەمەيە كە من پوونى دەكەمەوھ بۆتان: پىغەمبەر (دروودى
خوای لەسەربىن) كاتى پوانى كە قورپىش و خەلكى مەككە مل نادەن و درەنگ ئىسلام دەبن،
نزای شەرى لى كردن و فەرمووى: خودايە! تۆ لەحياتى من چارى ئەم لەخودا
ياخييانە بكەو بەحەوت سال قاتوقرى ياريدەم بدە بەسەريان، كەوھك حەوت سالە
گرانىيەكەى كاتى يووسف پىغەمبەر وابى. ئيتىر نزاكەى پىغەمبەريان لى گىرابوو،
وھ تووشى وشكە سالى و گرانى و قاتوقرىيەكى وھها بوون ھەرمەپرسە، قرى خستە
ھەموو شتىكيان، تەنانەت لەبرسانا كەول و پىستەو مردارو كەلاكى گەنيويان
دەخوارد. وھلەبەر بى ھىزى و برسىتى، مرقۇ چاوى ريشكەو پيشكەى دەگرد،
بەپەنگىكى وا كەتەماشای ئاسمانى دەگرد، لەبرسانا لەبەرچاوى تەم و دووگەلى
دەگرد.

ھەتا ئەبوسوفيان، كە ئەوگاتە سەرۆكى بتيەرستەگانى مەككە بوو ھاتە لاى
پىغەمبەر (دروودى خوای لەسەربىن) گوتى: ئەى موخەممەد! خۆتۆ لەلای خۆت، فەرمان
دەكەى بەفەرمانبەرى و تاعەتى خودا، ھەروا بەخزم دۆستى و پەيوەندى
خزمایەتى، كەچى بەپىچەوانەوھ، وا بەھوى نزای شەرى تۆوھ، زۆركەس لەھۆزى تۆ
لەبرسانا ھەوتان و لەناو چوون، دەى ئەمەت لەچى و ئەوھت لەچى، كەواتە تازووھ
بۆيان بپارپرموھ كەخودا بارانيان بۆ ببارىنى.

جا خودای گه وره بهم بۆنه یه وه ئهم ئایه ته ی نارد ه خواره وه: {فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُّبِينٍ، إِنَّا كَاشَفُو الْعَذَابَ قَلِيلًا إِنَّكُمْ عَائِدُونَ} (الدخان-۴۴/۱۰-۱۵)

واته: جا تو چاومنوا ری ئه و رۆژمیه بکه، که له بهر وشکه سالی و بی بارانی، ته و مژو ته پوتۆزیکی رهشی به درهزا، له چه شنی دوو که ل، رووی ئاسمان داده گری، مه ردوم ده گری ته ناوو دایان ده پۆشی، له تاوانا ده لێن: ئهمه سزایه کی خودای ئاشکرایه، به ئیش و به سوئی یه، ئه ی خودای ئیمه! نه گهر ئهم سزایه مان له سه ر لابه ری، ئه و باوه ر ده هی نین به موحه ممه دی پیغه مبه ری تو، به لام دلتیابن کاتی ئهم سزایه هات بۆیان، دیسان باوه ر ناهینن، نه گهر بیشی هی نن سوودی نابێ بۆیان، چونکه ئه وان به و هه موو به لگه و مو عجیزه گه و رانه ی که موحه ممه د بۆیه یان، له بارو دۆخیکی ئاساییدا، به وانه باوه ر یان نه هی ناو به لکوو ده یانگوت: لایکی بیانی ئهم قسانه ی فیر ده کاو ئهم قورئان و دینه قسه ی خو ی نییه و خه لکی تر فیری ده که ن، یا ده یانگوت: موحه ممه د شیت بووه، ده نا چۆن قسه ی واده کا، ده ی له بارو دۆخی ئاسایی دا ئهمه قسه یان بی و باوه ر نه هی نن ده بی له بارو دۆخی په ریشانی و شیرزیی دا چی بلێن و چۆن موسولمان ببن؟

ئه ی موحه ممه د! به پیت و فه ری نزای تو وه، که له خودا داوات کرد که وشکه سالییه که یان له سه ر لابه رین، که می ئهم سزایه یان له سه ر لاده به یین، وه ئیوه ئه ی بی باوه رینه! به بیگومان ده گه رینه وه بۆ سه ر کوفرو بیباوه ر پییه که تان.

مه سرووق فه رمووی: جا ئیبنو مه سه عوود له پاش ئهم روونکردنه وه یه، فه رمووی: که واته ئهم سزای دوو که له ئهمه یه که من روونم کرده وه که له سه ر ده می پیغه مبه ر خو ی دا بووه و هاتوو وه رویشتوو وه ته و او بووه، نه ک وه ک ئهمه ی ئهم نامۆزگاری خوینه ده یلی، که سزایه ک بی له سزاکانی قیامهت، چونکه سزای قیامهت که هات لاناچی و ناروا و ته و او نابێ.

ئه و جا ئیبنو مه سه عوود (رهزای خوی لێ بی) فه رمووی: مه به ست له {البُطْشَةُ الْكُبْرَى} له م ئایه ته دا که ده فه رموی: {يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى إِنَّا مُنْتَقِمُونَ} (سوره

الدخان-۱۶/۴۴). که خودا هه‌ره‌شه‌ی پێ ده‌کا له‌ناموسوڵمانه‌کان، ئه‌و هه‌له‌مه‌ته‌ که‌وره‌یه‌ بوو که‌ له‌پوژی غه‌زای به‌دردا رووی دا، که‌ خودا زه‌برو زه‌نگیک‌ی وا نواندو، گورزیک‌ی جه‌رگ‌پ‌ری وه‌های وه‌شاند له‌ناموسوڵمانه‌کان، پێی ته‌مه‌ی خوارده‌بوون!

ئه‌وجا ئیبنومه‌سعوود فه‌رمووی: دیاره‌ که‌ ئه‌لبه‌طشه‌تولکو‌براو گورزه‌ جه‌رگ‌پ‌ره‌که‌یش، وه‌ک مه‌سه‌له‌ی دوو‌خان و ته‌مو مژوو و دوو که‌له‌که‌و، مه‌سه‌له‌ی (اللزّام) که‌له‌م ئایه‌ته‌دا ئاماژه‌ی بو‌ کراوه‌، که‌ده‌فه‌رموی: {فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا} (سوره‌ الفرقان/۷۷).

هه‌روا داستانی شه‌ری رووم و فورس که‌له‌م ئایه‌ته‌دا ده‌فه‌رموی: {غَلَبَتِ الرُّومُ، فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِّنْ بَعْدِ غَلَبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ} (سوره‌ الروم/۲-۳) دیاره‌ که‌ ئه‌م کو‌مه‌له‌شتانه‌، که‌ هه‌ریه‌که‌یان له‌شوینیک‌ا، له‌ قورئانا ئاماژه‌یان پێ‌کراوه‌، هه‌موویان له‌مه‌و پێش روویان داوه‌و ته‌واو بوون و چاوه‌پ‌روان نا‌کرین!. (تاج/۴/ ز/ ۱۳/ ژ/ ۳۹۲۹ - سوره‌ی یوسف) + (ته‌ج‌ریدی بو‌خاری/ ۴ ژماره‌/ ۱۶۷۸ = ۴۷۷۴ فتح الباری).

۲۱۶۴- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ مسعود (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: خُمُسٌ قَدْ مَضَى الدُّخَانُ وَاللِّزَامُ وَالرُّومُ وَالْبَطْشَةُ وَالْقَمَرُ. (الحديث ۶۹۹۹ حسب ترقيم الشيخ خليل مأمون شيحا لصحيح مسلم بشرح الإمام النووي = ۷۰۲۴ حسب ترقيم فتح الملهم بشرح صحيح مسلم. بخاري. تفسير: ۴۷۶۷، ۴۸۲۰، ۴۸۲۵. تحفة الأشراف: ۹۵۷۶).

عه‌بدو‌للا‌ی کو‌ری مه‌سعوود (په‌زای خ‌وای له‌ بێ) فه‌رمووی: ئه‌م پێنج شته‌ له‌مه‌و پێش روویان داوه‌و که‌س چاوه‌پ‌روانی روودانیان نه‌کات (پروانه‌ فه‌رمووده‌ی ژماره‌: ۲۱۶۳ که‌وا له‌پێش ئه‌م ژماره‌یه‌وه‌):

۱- دوو‌که‌له‌که‌، که‌ له‌سوورته‌ی دو‌خان دا، له‌ئایه‌ته‌کانی (۱۰-۱۱-۱۲-۱۳-۱۴-۱۵-۱۶) دا با‌سکراوه‌. {فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُخَانٍ مُّبِينٍ}.

۲- هه‌روا (اللزّام) که‌ له‌ئایه‌تی (۷۷) ی سوورته‌ی فو‌رقان دا با‌سی‌کراوه‌: {فَسَوْفَ يَكُونُ لِزَامًا}.

۳- شهری روم و فارسه‌کان، که له‌سهره‌تای سوورته‌ی روم دا باسیکراوه: {غَلِبَتْ الرُّومُ، فِي أَدْنَى الْأَرْضِ وَهُمْ مِّنْ بَعْدِ غَلِبِهِمْ سَيَغْلِبُونَ}.

۴- به‌طشه‌ی کوبرا، که له‌نایه‌تی (۱۶) ی سوورته‌ی دوخان دا باسیکراوه: {يَوْمَ نَبْطِشُ الْبَطْشَةَ الْكُبْرَى}.

۵- له‌تبوونی مانگ، که له‌سهره‌تای سوورته‌ی قه‌مه‌ردا باسی کراوه به‌نایه‌تی: {اقْتَرَبَتِ السَّاعَةُ وَانْشَقَّ الْقَمَرُ} (القمر/۱).

(بروانه: ژماره/۱۵۳۸، ۱۵۳۹ که‌له‌پیشه‌وه رابوردن).

سوورته‌ی فتح = سورة الفتح

۱۷۲۱- له‌باردی فه‌رمایشتی خودای که‌وره‌وه: {وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ} (۶۵/۱)

باب: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: {وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ}

۲۱۶۵- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) أَنَّ ثَمَانِينَ رَجُلًا مِنْ أَهْلِ مَكَّةَ هَبَطُوا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مِنْ جَبَلِ التَّنْعِيمِ مُتَسَلِّحِينَ يُرِيدُونَ غِرَّةَ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَأَصْحَابِهِ فَأَخَذَهُمْ سَلْمًا فَاسْتَحْيَاهُمْ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: (وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ). (الحديث ۴۶۵۶ = ۴۶۴۴ فم).

ئه‌نه‌س (د‌م‌زای خ‌وای لی‌ ب‌ن) فه‌رم‌و‌وی: ج‌اری له‌ ح‌ود‌ه‌ی‌ب‌یه، هه‌شتا زه‌لام‌ی پ‌ر‌چه‌ك، له‌كات‌ی ك‌رد‌نی نو‌ی‌ژ‌ی به‌یانی دا، له‌ج‌ی‌ای ته‌نعیم‌ه‌وه د‌اب‌ارین به‌سهر پ‌ی‌غه‌م‌به‌رو ی‌اران‌ی دا، ده‌یان‌ویست که‌له‌نا‌ئا‌گا بی‌ان‌کوژن، به‌لام هه‌موویان به‌ب‌ئ شه‌رو شو‌ر به‌گ‌رتن گ‌یران و به‌یده‌ست و یه‌خ‌س‌یر کران، له‌پ‌اشا پ‌ی‌غه‌م‌به‌ر (د‌رو‌ودی خ‌وای له‌سهر‌ب‌ن) هه‌موویانی ئازاد‌کرد، ج‌ا خودای گه‌وره بو‌ تو‌مار‌کرد‌نی ئه‌م د‌استانه ئه‌م نایه‌ته‌ی ن‌ارده خ‌واره‌وه: {وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ وَأَيْدِيَكُمْ عَنْهُمْ بِبَطْنِ مَكَّةَ مِنْ بَعْدِ أَنْ أَظْفَرَكُمْ عَلَيْهِمْ وَكَانَ اللَّهُ بِمَا تَعْمَلُونَ بَصِيرًا} (س‌وره‌ الف‌ت‌ح- ۴۸/۲۴).

واته: خودا ئه‌و می‌ه‌ره‌بان‌ه‌یه، که له‌نزیک‌ی ش‌اری مه‌که‌ده‌دا، ده‌ستی ک‌اف‌ره‌کان‌ی گ‌رت‌و نه‌یه‌ی‌شت که‌ده‌ست در‌ی‌ژ‌ی له‌ئ‌ی‌وه ب‌که‌ن، وه‌پ‌اش ئه‌وه‌ی که ئ‌ی‌وه‌ی ز‌ال‌ کرد

به‌سهر نه‌وانا، ده‌ستی ئیوه‌یشی گرت و نه‌یه‌یشت که ئیوه‌یش ئازاری نه‌وان بدهن، نه‌وه بوو ئازادتان کردن، وه نه‌م پیاوه‌تییه‌ی ئیوه‌یه بوو به‌هه‌وینی نه‌و ریکه‌وتنه پیرۆزه‌یه، بزانه که خوا بینایه به‌هه‌موو کارو کرده‌ویه‌کتان. (تاج/ ۴/ ز/ ۳۱/ ژ/ ۴۱۰۵ — سوورته‌ی فه‌تخ: بروانه: ژماره: ۱۱۷۶ که له‌زن‌جیره/ ۹۳۷ دا، له‌پیشه‌وه له‌م کتیبه‌دا رابورد).

سوورته‌ی هوجرات = سورة الحجرات

۱۷۲۲- له‌بارهی فه‌رمایشی خودای که‌وره‌وه: { لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ

النَّبِيِّ } (۳۱۰-۳۱۳)

باب: في قوله تعالى: { لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ } الآية

۲۱۶۶- عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: لَمَّا نَزَلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ (يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ) إِلَى آخِرِ الْآيَةِ جَلَسَ ثَابِتُ بْنُ قَيْسٍ فِي بَيْتِهِ وَقَالَ: أَنَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ. وَاحْتَبَسَ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَسَأَلَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) سَعْدَ بْنَ مُعَاذٍ فَقَالَ « يَا أَبَا عَمْرٍو مَا شَأْنُ ثَابِتٍ أَشْتَكِي؟ ». قَالَ سَعْدٌ: إِنَّهُ لَجَارِي وَمَا عَلِمْتُ لَهُ بِشَكْوَى. قَالَ فَأَتَاهُ سَعْدٌ فَذَكَرَ لَهُ قَوْلَ رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ ثَابِتٌ أُنْزِلَتْ هَذِهِ الْآيَةُ وَلَقَدْ عَلِمْتُ أَنِّي مِنْ أَرْفَعِكُمْ صَوْتًا عَلَى رَسُولِ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَأَنَا مِنْ أَهْلِ النَّارِ. فَذَكَرَ ذَلِكَ سَعْدٌ لِلنَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَقَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) « بَلْ هُوَ مِنْ أَهْلِ الْجَنَّةِ ». (الحديث ۳۱۰ حسب ترقیم الشیخ خلیل مأمون شیحا لصحیح مسلم بشرح الإمام النووي = ۳۲۶ فم = فتح الملهم بشرح صحیح مسلم. تجرید البخاری بالكوردي = مختصر صحیح البخاری = الترجمة الكردية، المجلد الرابع الرقم ۱۴۳۸ = ۳۶۱۳، ۴۸۴۶، فتح الباری. تحفة الأشراف: ۳۴۳).

نه‌نه‌سی کوری مالیک (پرمزای خوی لی بن) فه‌رمووی: کاتی نه‌م نایه‌ته هاته خواره‌وه له‌قورنانی پیرۆزدا: { يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ }.
واته: نه‌ی خاوه‌ن باوه‌ره‌کان، نه‌ی موسولمانه‌کان! له‌کاتی قسه‌و گو‌فتو‌گو‌دا، ده‌نگ به‌رزمه‌که‌نه‌وه به‌سهر ده‌نگی پی‌غه‌مبه‌ر دا، به‌لکوو به‌وپه‌ری ری‌زه‌وه‌و

بەھیمنی و نەرمی لەخزمەتی دا، قسەو باسو گوشتوگۆبکەن، تانەبێ بە مایە ی بێ
رێزی و ئازار بۆی. سەرەنجام کردووە باشەکانتان بەم ھۆیەو پووج ببیتەو.

ئەنەس فەرمووی: کاتێ ئەم ئایەتە ی خویندرایەو ھات، ئابیتی کورێ قەیس
(پەمزی خوای لێ بێ) لەمالەوێ کزومات دانیشتو نەھات بۆ خزمەتی پێغەمبەر بۆ
مزگەوت، وە گوتی: من دۆزەخیم. جا حەزەرت (دروودی خوای لەسەربین) لەسەعدی کورێ
موعادی پرسی و پێی فەرموو: ئە ی سەعد! ئە ی باوکی عەمر! ئابیتی کورێ قەیس
دیارنییە، خۆ نەخۆش نییە؟ سەعد فەرمووی: ئابیت دراوسییم، شتی وام
نەبیستوو کە نەخۆشبێ.

فەرمووی: جا سەعد دەچێ بۆلای ئابیت و ھەوال پرسییەکە ی پێغەمبەر ی پێ
گوت و پێی گوت: پێغەمبەر دەفەرموو: خێرە و ئابیت دیارنییە؟

ئابیت فەرمووی: بەراستی خراپم لێ قەوماو ھەرچی کردووە ی چاکم ھەیە،
ھەموویم بەفەرۆ داناو، بۆخۆم بووم بە دۆزەخی، بێ ویلیم لەخزمەت حەزەرت دا
کردوو و پاداشی باشی خۆم بەزایە داو، چونکە من پیاویکی دەنگ گەورەم و
کە لەخزمەتی حەزەرت دا قسەدەکەم دەنگم لەدەنگی ئەو بەرزترە، خودایش
دەفەرموو: {يَا أَيُّهَا الَّذِينَ آمَنُوا لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ وَلَا تَجْهَرُوا لَهُ
بِالْقَوْلِ كَجَهْرِ بَعْضِكُمْ لِبَعْضٍ أَن تَحْبَطَ أَعْمَالُكُمْ وَأَنتُمْ لَا تَشْعُرُونَ} (سورة الحجرات-
۲/۴۹).

ئەو ھەتا بەپێی ئەم ئایەتە دەنگە دەنگو قسە ی بەرز لە خزمەت پێغەمبەر دا
دەبێ بە مایە ی پووجبوونەوێ کردووە ی باش بەبێ ئەو ھاوئەکە ی بەو بزانئ!
ئابیت فەرمووی: ئەو لەبەرئەو ھەو ھەم لەمالەو ھەرگام لەخۆم داخستوو و
کزومات و داماو دانیشتووم! بۆ خوشتان دەزانن کەم دەنگم زۆر بەرزو گەورەم
دەنگم سەردەنگی پێغەمبەر دەکەوئ، کەواتە بەپێی ئەم ئایەتە بەبۆچوونی خۆم
من دۆزەخیم!!

جا سەعد كە ھاتەو ھە خەزەتە پەغەمبەر (دروودی خەوای لەسەربەن) ئەم داستانەى
 ئابىتەى كۆرە قەيسى گەپراپەو ھە بۆى، كە ئابىت لەبەر ئەمەيە كە ديارنەيە.
 خۆشەويست (دروودی خەوای لەسەربەن) ھەرمووى: ئەى سەعد! بچۆرەو ھە بۆلای ئابىت و موژدەى
 ھەرى: كە تۆ دۆزەخى نەيت، ھەلگۆو ھە پەچەوانەو ھە تۆ ھەشتەيت! (تاج/ ۴/ ز/ ۳۲
 ژ/ ۴۱۰۸، ۴۱۰۹ — سوورەتەى حوجرات).

روونکردنەو:

لەتەفسىرى ئەم ئايەتەدا، لەتەفسىرى: تەفسىرى كوردى لەكەلامى خوداوەندى
 دانراوى مەلای گەورە (مەلا موحەممەد كۆيى) دەفەرموئ: ھەكى زومەخشەرى
 ئەفەرموئ: ئايەت دەلالەت ئەكا لە سەردوو چشتى ھائىل (سامناك ھە) يەكەى كە
 ھەعضى گوناھ، عەمەلى خەير ھەفەساد ئەبا، دووھم: گوناھى واھەيە فاعىل نازانى
 ئەعمالى ھەھەدر ئەدا (لَعَلَّهٗ عِنْدَ اللّٰهِ مُحِيطٌ)، كەوابى ئىنسان لەتەقوادا، ھەكى
 كەسەى ھەرى دەرگاوى دا ھەروا، ئەبەى زۆر ھە ئىحتىرازو تەوھەققى و تەھەفۇظ ھە.
 ئەمە قەسەيە زۆرجوانە، مەقبوولە، موئەمىن لازەمە رەياعەتەى بكا (تەفسىرى كوردى
 لەكەلامى خوداوەندى ھەركەى/ ۹ سوورەتەى حوجرات، ئايەتەى دووھم).

۲- ئابىت كۆرە قەيسى كۆرە شەمماس ئەنصارىيە، خەزەرجىيە وتارىيەزى
 ئەنصارەكان ھەو، نازناوى خەطىبەى رەسولەللا ھەو، ھەكوو ھەھەسانى كۆرە ئابىت
 دەگوترا: شاعىرى پەغەمبەر.

كاتى لەسەفەرى كۆچ دا، خۆشەويست گەشتە مەدينە، ئابىت ھەم بۆنەيەو،
 وتارى ھەخەراتەنى خۆپەندەو ھە تەيادا گوتى:

ھەك چۆن خۆمان و مالا و مەلئمان دەپارىزين لەھەموو پەشھاتەى، ئاوەھا تۆيش
 دەپارىزين، لەتۆلەى ئەم خەزەتەدا لەلای خوداى گەورە چى پاداشەى ھەش بۆ ئەيمە
 ھەيە؟ ھەرمووى (دروودی خەوای لەسەربەن): ھەھەشت. گوتيان قەبوولمانە.

لەرۆزى (ئەلحەررە) دا سەى كۆرە ئابىت، ھەناوى: موحەممەدو يەحياو عەبدوللا
 شەھىد ھەوون. ئەبەو ئەتەر (رەھمەتەى خوداى لى ھەن) لەنەھايە دا، دەفەرموئ: رۆزى ئەلحەررە،

رۆزىكە ناسراۋە لەمىژوۋى ئىسلاما، لەسەردەمى يەزىدى كۆرى موعاۋويەدا روۋى داۋە، سوپايەكى زۆرى لەخەلگى شام نارد، بەسەر كەردەمى موسلىمى كۆرى ئەلوپرى، لەمانگى قوربانى سالى شەستو سىيى كۆچى دا (۶۳) دەستيانكرد بە كوشتوبىرى خەلگى مەدىنە، وەشارى مەدىنەيان تالان كەرد، وە صەحابەو تابىعينيكى زۆريان شەھىد كەرد، حەررە خەرە بەرداۋىيەكە، وا لەدەۋرى مەدىنە، بەردىكى پەشى زۆرى والى، جەنگەى كوشتارەكە لەۋىدا روۋى دا (بىروانە: تەجىرىدى بوخارى بەكوردى، بەرگى سىيەم، چاپى يەكەم، لاپەرە: ۳۳۶، ژمارەى فەرموۋدە: ۱۲۱۳ = ۲۹۵۹ ھەتا كۆتايى راقەو شىكردنەۋە)كە.

ثابت لەخزمەت پىغەمبەردا ئامادەى جەنگى ئوحدو جەنگەكانى تىرى پاش ئوحدو بوۋە، ثابت لەجەنگى يەمامەدا كەلە دژى موسەيلەمەى كەززاب كرا شەھىد بوو، وەك لەبوخارى پىرۆزدا دەفەرمۇى: ئەنەسى كۆرى مالىك (پەزەى خۋاى لى بىن) فەرمۇى: رۆزى رووداۋى يەمامە، كە موسولمانان لەجەنگىكى بى سامانا، ئابلۇقەى موسەيلەمەى كەززابان دابوو، چووم بۆلەى ثابتى كۆرى قەيسى كۆرى شەمماس، ھەردوۋ پانى خۋى ھەئمالىيوون و خەرىكىبوو بۆنى گىراۋەى كفىنى مردوۋانى دەدا لەخۋى، وەك كەسى خۋى بۆ مردن و شەھىد بوون ئامادەبكا، وەك چۆن ھەندى كەس ئىستا كەدەچن بۆ شەر كفن لەبەردەكەن... جا ثابت لەم شەپەدا شەھىد بوو، زىيەيەكى گرانبەھەى دىزابوو، پىاۋى لەخەۋى دا دەيىنى، ثابت پىي دەلى: زىيەكەم والەناو مەنجهلىكا، وا لەژىر كورتانىكا، وا لەفىسارە شوين دا، وەچەند راسپىرىيەكى تىرى دەكا، وەپىشى دەلى: ئەمە راسپىرى و ۋەسىتى مە بۆتۋى دەكەم نەكەى بلىي ئەمە خەۋنەو جى بەجىي ناكەم، بىرۋ بۆلەى خالىدى كۆرى ۋەلىد، كە سەركردەى لەشكرەكەيە، لەسەر زمانى مە پىي بلى كە ئەو زىيە لەسەر ئەم ناوو نىشانەيە ۋەربگرىتەۋە، ھەروا كە چوۋىتەۋە بۆ مەدىنە بىرۋ بۆلەى ئەبۋبەكرى صەدىق، عەرزى بىكە ئەو راسپىرىيانەى ترم جى بەجى بكا، ثابت چۆنى فەرمۇى بوو، زىيەكە لەۋىدا بوو، دۆزىيانەۋە لەكابرەى دىزان سەندەۋە، ھەروا راسپىرى و

ناموژگارييه كانى ترى دهقاو دهق وابوون، وهك خوئى فهرموو بووى، نه بوبه كر هه مووى جئ به جئ كردن، يه كه م راسپيڙى بوو كه خاوه نه كهى له پاش مهرگى بيكاو جئ به جئ بكري. (بروانه: ته جريدى بوخارى/ ۳ ژماره/ ۱۱۷۳ = ۲۸۴۵ فه تحولبارى).

سوره تى قاف = سورة القاف

۱۷۲۳- له بارهى فهرمايشتى خوداى گه وره وه: { يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأَتْ

وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ } (۷۰۹۳-۷۱۲۵)

۲۱۶۷- عن عَبْدِ الْوَهَّابِ بْنِ عَطَاءٍ فِي قَوْلِهِ عَزَّ وَجَلَّ (يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأَتْ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ) فَأَخْبَرَنَا عَنْ سَعِيدٍ عَنْ قَتَادَةَ عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ عَنِ النَّبِيِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) أَنَّهُ قَالَ: « لَا تَزَالُ جَهَنَّمُ يُلْقَى فِيهَا وَتَقُولُ (هَلْ مِنْ مَزِيدٍ) حَتَّى يَضَعَ رَبُّ الْعِزَّةِ فِيهَا قَدَمَهُ فَيَنْزَوِي بَعْضُهَا إِلَى بَعْضٍ وَتَقُولُ قَطُّ قَطُّ بِعِزَّتِكَ وَكَرَمِكَ. وَلَا يَزَالُ فِي الْجَنَّةِ فَضْلٌ حَتَّى يُنْشِئَ اللَّهُ لَهَا خَلْقًا فَيُسْكِنَهُمْ فَضْلَ الْجَنَّةِ ». (الحديث ۷۱۰۸ حسب ترقيم الشيخ خليل مأمون شيحا لصحيح مسلم بشرح الإمام النووي = ۷۱۳۵ فم = فتح الملهم شرح صحيح مسلم. تجريد البخاري/ ۴ رقم: ۱۶۹۷ = ۴۸۴۸ فتح الباري. تحفة الأشراف: ۱۱۷۷) + (۱۶۹۸ ته جريد = ۴۸۵۰ فتح).

له بارهى فهرمايشتى خوداى گه وره وه سهروره وه: { يَوْمَ نَقُولُ لِجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأَتْ وَتَقُولُ هَلْ مِنْ مَزِيدٍ } (ق- ۳۰/۵۰).

واته: روژى قيامهت دهليين به دوزخ: ئه رى پر بووى؟ دهلى ئه گهر ماوه بابى. عه بدولوه ابى كورى عطاء له بارهى ئه م ئايه ته وه فهرمووى: سه عيد فهرمووى: قه تاده فهرمووى: ئه نه سى كورى ماليك فهرمووى: پيغه مبه ر (درودى خوى له سه ربين) فهرمووى: له روژى قيامه تا دهسته دهسته خه لك برك دهده نه ناو دوزه خه وه، به لام دوزه له بهر گه وره يى و پان و پوړى خوئى هه ر پر نابى، جا گشت جارى كه به دوزه دهليين: ئايا پر بوويت؟ ئايا ماوته كه پر بى؟ ئه ويش دهلى: ئايا هى تر ماوه؟ ئه گهر هى تر هه يه بابى!

ئەم حال و پرسىيارو وەلامە ھەروا بەردەوام دەبى، ھەتا خوداى پاك و پىرۈزو مەزن پىيى عىززەتى دادەننى لەسەرى، ئەو دەمە وازدېنىي و دەلى: سويند بەگەورەيى و بەخشندەيى تو، ئيتىر بەسە، ئيتىر بەسە، جىگە نەما، ئەوجا پىر دەبى و پيش دەخواتەو دەپەچنى بەسەريەگا، لەناو خۇيدا دەپيشى و پەنگ دەخواتەو بەسەر يەگا.

دىارە كە خوداى گەورەو خاوەن شكۆ زۆرو ستەم و ناھەقى لەكەس ناكە لەدروستكراوانى خۇي، وە ھەروەھا بەھەشتىش ھەر پىرنايى و پەيتا پەيتا ھەر خەلك دى و دەچنە ناوى و ھەر جىگەى چۆلى دەمىنى، ھەتا خودا لەنوى خەلكى تىرى بۆ درسوت دەگا و بەو خەلكە نۆيە پىرى دەگا. (تاج/ ۴/ ز ۲۳/ ژ ۴۱۱۶، ۴۱۱۷).

سۈورەتى اقترېت الساعۋ = سورة اقترېت الساعۋ

۱۷۲۴- لەبارەى فەرمايشتى خوداۋە: { فەل مېن مۇدكېر } (۱۹۱۱ - ۱۹۱۶)

باب: فى قولە تعالى: { فەل مېن مۇدكېر }

۲۱۶۸- عن أبى إسحاق قال: رأيت رجلاً سأل الأسود بن يزيد وهو يعلم القرآن فى المسجد فقال: كيف تقرأ هذه الآية (فهل من مذكر) أذلاً أم ذالاً؟ فقال: بل ذالاً، سمعت عبد الله بن مسعود يقول: سمعت رسول الله - صلى الله عليه وسلم - يقول: «مذكر» ذالاً. (الحديث ۱۹۱۱ حسب ترقيم الشيخ خليل مأمون شىخا لصحيح مسلم بشرح الإمام النووي = ۱۸۸۴ حسب ترقيم فتح الملهم بشرح صحيح الإمام مسلم. بخارى. كتاب الأنبياء: ۳۳۴۱، ۳۳۷۶، ۴۸۶۹، ۴۸۷۰، ۴۸۷۱، ۴۸۷۳. تحفة الأشراف: ۹۱۷۹).

ئەبو ئىسحاق فەرموۋى: ئەسۋەدى كورى يەزىد لەمزگەوت قورئانى فىرى خەلك دەگرد، پىاويكەم دى لىي پىرسى: ئەم ئايەتە چۆن بخوينىن {فەل مېن مۇدكېر} بەدال بىخوينىن و بلىن {مېن مۇدكېر} يا بەدال بىخوينىن و بلىن {مېن مۇدكېر}؟

ئەسۋەد (دەجمەتى خوداى لى بىن) فەرموۋى: نە، بەدال مەيخوينە، بەلكو بەدال بىخوينە، بىستەم لەعەبدوللاى كورى مەسعوود دەيفەرموو: {مۇدكېر} بەدال دەيخويند نەۋەك بەدال.

سوره تی ره حمان = سورة الرحمن

۱۷۲۵- له باره ی فه رمایشتی خودای گه وره وه: {وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَّارِجٍ مِنْ نَارٍ} (۷۴۲۰-۷۴۲۵)

باب: فی قوله تعالى: {وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَّارِجٍ مِنْ نَارٍ}

۲۱۶۹- عَنْ عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) « خُلِقَتِ الْمَلَائِكَةُ مِنْ نُورٍ وَخُلِقَ الْجَانُّ مِنْ مَّارِجٍ مِنْ نَارٍ وَخُلِقَ آدَمُ مِمَّا وُصِفَ لَكُمْ ». (الحديث ۷۴۲۰ حسب ترقیم الشيخ خليل مأمون شيحا = ۷۴۵۵ حسب ترقیم فتح الملهم = ف.م. = ف.م. بشرح صحيح الإمام مسلم).

عائیشه (همزای خوی لئ بن) فه رمووی: خو شه ویست (دروودی خوی له سه ربین) فه رمووی: فریشته کان له نوور، (له پرووناکی) دروست کراون، وه جان که باوکی ره گه زی جنوکه یه و ناوی ئیبلیه له گری ئاگری بی دوو که ل دروست کراوه، ئاده میس که بابا گه وره ی ئیویه له وه دروست کراوه که له قورئان دا باس کراوه بوئان له چه ند نایه تیکا وه که له م نایه ته دا دمفه رموی: {وَلَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ مِنْ سُلَالَةٍ مِنْ طِينٍ} (سوره المؤمنون- ۱۲/۲۳). واته: به ئی له کاتی خو ی دا ئاده ممان دروست کرد له ئه ندازه یی گئی پوخته ی ته پرکراو به ئاو. (تاج/ ۴ ز ۸۵ / ژ ۵۴۷۷ - پایانی. باسی سه ره فتای دروست بوونی بوونه وه).

سوره تی نه له دید = سورة الحديد

۱۷۲۶- له باره ی فه رمایشتی خودای گه وره وه: { أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ } (۷۴۲۹-۷۴۷۹)

باب: فی قوله تعالى: { أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ }

۲۱۷۰- عَنْ ابْنِ مَسْعُودٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: مَا كَانَ بَيْنَ إِسْلَامِنَا وَبَيْنَ أَنْ عَاتَبَنَا اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ بِهَذِهِ الْآيَةِ (أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ) إِلَّا أَرْبَعُ سِنِينَ. (الحديث ۷۴۶۶ حسب ترقیم الشيخ خليل مأمون شيحا لصحيح مسلم بشرح الإمام مسلم = ۷۵۰۲ حسب ترقیم فتح الملهم بشرح صحيح مسلم. تحفة الأشراف: ۹۳۴۲).

ئىبنو مەسعوود (پەزىلەتلىك خەلىپە ئىبنى ئەبى ئىسھاق): ھەرموۋى: لەئىۋانى موسولمان بوۋنى ئىمە و
 گەلى خۇدادا لەئىمە، كەوا ئەو گەلىيە لەم ئايەتەدا باسكراۋە تەنیا چوار سال بوو،
 كەدەھەرموۋى: {أَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا أَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللَّهِ} (الحديد-۵۷/۱۶).
 واتە: ئايا كاتى ئەو نەھاتوۋە كە ئەى موسولمانەكان! دل دابھىنن بو يادى
 خۇداى مېھربان.

سۇرەتى ھەشر = سۇرە الحشر

۱۷۲۷- لەبارەى ھەرمایشى خۇداى گەورەۋە: {وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ
 رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ} (۷۴۷۹-۷۴۳۹)
 باب: فى قوله تعالى: {وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا
 الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ}

۲۱۷۱- عن عُرْوَةَ قَالَ: قَالَتْ لى عَائِشَةَ (رضي الله عنها) يَا ابْنُ أُخْتى أُمِرُوا أَنْ
 يَسْتَغْفِرُوا لِأَصْحَابِ النَّبِىِّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) فَسَبُّهُمْ. (الحديث ۷۴۵۵ حسب ترقيم
 الشيخ خليل مأمون شيحا لصحيح مسلم بشرح الإمام النووي = ۷۴۹۱ حسب ترقيم فتح
 الملهم لصحيح مسلم).

عورۋە (پەجمەتى خۇداى ئىبنى ئەبى ئىسھاق): ھەرموۋى: كاتى عائىشە (پەزىلەتلىك خەلىپە ئىبنى ئەبى ئىسھاق): بىستى كە خەلگى
 مىسر قسەى خراپ سەبارەت بە ئىمامى عوئمان دەكەن و ئەھلى شام قسە بەعەلى
 دەللىن و ھەروورىيەكان قسە بە ھەموۋيان دەللىن كاتى ئەمە روۋى دا عائىشە
 بەمنى ھەرموۋ: ئەى خوشكەزى خۆم، ئەمانە بەپى ئايەتى: {وَالَّذِينَ جَاءُوا مِنْ
 بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ} (الحشر-۱۰) خۇداى
 گەورە بەپى ئەم ئايەتە پىرۋزە ھەرمانى پىيان كىردوۋە كە داۋاى لى بوردن و
 لىخۆشبوۋن لەخۇدا بکەن، بو ھاۋەلانى پىغەمبەر (دروۋدى خۇدا لەسەر پىغەمبەر و
 پەزىلەتلىك خۇدا لەھەموو ھاۋەلەكانى بى) كەچى ئەوان بەپىچەۋانەى ھەرمانەكەى
 خۇداۋە دەچن جىئويان پى دەدەن! واتى ئايەتەكە: چىن لەدوا چىن لەموسولمان
 كە لەپاش كۆچكاران و يارىدەدەران دىنە دىناۋە، لەخۇدا داۋا دەكەن و لى

دهبارینه وه و دهلّین: خودایه! هم له نئیمه و هم له پیشینانی دوورو نزیکى نئیمه خوشبه، وه ئهمه داوایانه ههتا روژی قیامهت.

سووره تی جینن = سورة الجن

۱۷۲۸- له باره ی فهرمایشتی خودای گه وره وه: { قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ

الْجِنِّ } (۱۰۰۵-۱۰۱۰)

باب: في قوله تعالى: { قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ }

۲۱۷۲- عَنِ ابْنِ عَبَّاسٍ (رضي الله عنهما) قَالَ: مَا قَرَأَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- عَلَى الْجِنِّ وَمَا رَأَهُمْ، انْطَلَقَ رَسُولُ اللَّهِ -صلى الله عليه وسلم- فِي طَائِفَةٍ مِّنْ أَصْحَابِهِ عَامِدِينَ إِلَى سُوقِ عُكَاظٍ، وَقَدْ حِيلَ بَيْنَ الشَّيَاطِينِ وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ وَأُرْسِلَتْ عَلَيْهِمُ الشُّهُبُ، فَرَجَعَتِ الشَّيَاطِينُ إِلَى قَوْمِهِمْ، فَقَالُوا: مَا لَكُمْ؟ قَالُوا: حِيلَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ، وَأُرْسِلَتْ عَلَيْنَا الشُّهُبُ. قَالُوا: مَا ذَاكَ إِلَّا مِنْ شَيْءٍ حَدَثَ، فَاضْرِبُوا مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا، فَانْظُرُوا مَا هَذَا الَّذِي حَالَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ. فَانْطَلَقُوا يَضْرِبُونَ مَشَارِقَ الْأَرْضِ وَمَغَارِبَهَا فَمَرَّ النَّفَرُ الَّذِينَ أَخَذُوا نَحْوَ تِهَامَةٍ - وَهُوَ يَنْخُلُ - عَامِدِينَ إِلَى سُوقِ عُكَاظٍ وَهُوَ يُصَلِّي بِأَصْحَابِهِ صَلَاةَ الْفَجْرِ، فَلَمَّا سَمِعُوا الْقُرْآنَ اسْتَمِعُوا لَهُ وَقَالُوا: هَذَا الَّذِي حَالَ بَيْنَنَا وَبَيْنَ خَبَرِ السَّمَاءِ. فَرَجَعُوا إِلَى قَوْمِهِمْ، فَقَالُوا: يَا قَوْمَنَا (إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا، يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ، فَاْمَنَّا بِهِ وَلَكِنْ نُشْرِكُ رَبَّنَا أَحَدًا). فَانْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ عَلَى نَبِيِّهِ مُحَمَّدٍ -صلى الله عليه وسلم-: { قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ }. (الحديث ۱۰۰۵ حسب ترقيم الشيخ مأمون شيحا لصحيح الإمام مسلم بشرح الإمام النووي = ۹۹۸ حسب ترقيم فتح الملهم بشرح صحيح الإمام مسلم. تجريد البخاري = الترجمة الكردية/ ۱ رقم: ۴۲۰ = ۷۷۳، ۴۹۲۱، فتح الباري شرح صحيح البخاري. ترمذي. تفسير: ۳۳۲۳. تحفة الأشراف/ ۵۴۵۲). (راجع الرقم: ۲۱۱۷ سبق في تسلسل/ ۱۶۷۹).

ئيبنو عه بباس (رهزای خودا له خووی و باوکی بئ) فه رمووی: پیغه مبهه (درودی

خوای له سه ربین) نه قورئانی خویندوه و بۆ جنۆکه و نه بینویانی، به لکوو پیغه مبهه (درودی

خوای له سه ربین) له گه ل دهسته یی له هاوه لانی دا، له مه که که وه ده رچوون بۆ بازاری عو کاظ،

که شوینی کۆبوونهوهی سالانهی کۆمهلالانی عه‌ره‌ب بوو، له‌و سه‌رده‌مه‌دا، هه‌تا سوود له‌و بۆنه‌یه‌ وه‌ربگرێ، بۆ په‌خشی ئیسلام، عه‌ره‌به‌کان بانگ بکا بۆ سه‌ر ئایینی پیرۆزی ئیسلام، ئه‌مه‌ له‌و کاته‌دا بوو که شه‌یاتینی رێگهی ئه‌وه‌یان لێ گیرابوو که به‌ئاسمانا سه‌رکه‌ون بۆ هه‌وال و ده‌نگوباس، هه‌ر شه‌یتانی هه‌ولێ ئه‌وه‌ی بدایێ، بلیسه‌ی ئاگرو برووسکه‌و چه‌خماخه‌ به‌ره‌نگاری ده‌بوو، جاکاتی شه‌یتانه‌کان به‌ناو می‌دی ده‌گه‌رانه‌وه، هۆزه‌که‌یه‌ان پێیان ده‌گوتن: ئه‌وه‌ چیتانه؟ ده‌یانگوت: ده‌نگو باسو هه‌والی ئاسمانان لێ قه‌ده‌غه‌ کراوه‌و که‌ده‌چین بۆ هه‌واله‌ییان بۆ ئاسمان، ده‌درێینه‌ به‌ر شوولێ ئاگرو برووسکه‌. جا شه‌یتان ده‌لێ: دیاره‌ که‌شتی رووی داوه‌ له‌جیه‌انا، بۆیه‌ رێگهی ئاسمانتان لێ گیراوه‌، ده‌ساده‌ی کون و قوژبنی سه‌رزه‌وی، چ له‌رۆژ هه‌لات و چ له‌رۆژئاوا، بگه‌رپێن و بزانی چ رووی داوه‌، که‌ بووه‌ به‌هۆی ئه‌م ئاگر بارانه‌.

جا ئه‌وانیش به‌هه‌رچوار لادا بۆ ئه‌م مه‌به‌سته‌ ده‌رده‌چن و ده‌که‌ونه‌ هه‌له‌په‌و جم و جوول و سوسه‌کردن، تا ئه‌وانه‌ی که‌به‌ره‌و مه‌که‌هاتن له‌به‌طنونه‌خله‌ تووشی پیغه‌مبه‌ر (دروودی خ‌وای له‌سه‌ری) ده‌بن، خه‌ریک ده‌بن به‌رنوێژی نوێژی به‌یانی بۆ هاوڕێکانی ده‌کا، کاتی قورئانه‌که‌ ده‌بیستن، به‌وردی گوێی لێ ده‌گرن و ده‌لێن: ئه‌م قورئانه‌یه‌ که‌ بووه‌ به‌هۆی ئه‌وه‌ی که‌ ناهێلێ ئێمه‌ وه‌ک جاران به‌ئاسمانا سه‌ربه‌که‌وین و هه‌وال بگرین. ئه‌وسا ده‌گه‌رپێنه‌وه‌ بۆلای گه‌له‌که‌یان و ده‌لێن: ئه‌ی گه‌لی ئێمه‌! {إِنَّا سَمِعْنَا قُرْآنًا عَجَبًا، يَهْدِي إِلَى الرُّشْدِ فَآمَنَّا بِهِ وَلَنْ نُشْرِكَ بِرَبِّنَا أَحَدًا} (سورة‌ الجن ۷۲/۱-۲).

واته‌: ئه‌ی گه‌لی ئێمه‌! ئێمه‌ قورئانی‌کمان بیستوو، جیگه‌ی سه‌رسووپانه‌، ئه‌وه‌نده‌ دلگیر و جوانه‌، رێگه‌ی هه‌ق‌ناسین نیشانی کۆمه‌لی ئاده‌میزاد و به‌ره‌ی په‌ری ده‌دا، ئێمه‌یش باوه‌رمان پێ کردو چوینه‌ سه‌ر ئه‌و ئایینی یه‌کتا په‌رستییه‌، که‌ ئه‌م قورئانه‌ بانگه‌وازی بۆ ده‌کا، له‌به‌ر ئه‌وه‌ هه‌رگیز که‌س ناکه‌ین به‌هاوبه‌ش و هاوڕێ بۆخودای په‌روه‌ردگارمان. جا خودای گه‌وره‌ ئه‌مه‌ی نارد و خواره‌وه‌ بۆ سه‌ر

پیغمبره‌ری خو‌شه‌ویست خو‌ی (دروودی خو‌ای له‌سهرین) { قُلْ أُوحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِّنَ الْجِنِّ } (الجن-۱). واته: ئە‌ی ره‌به‌ری خو‌شه‌ویست! تۆ ب‌فه‌رموو: له‌لایه‌نی خو‌داوه‌ سرووش و وه‌حیم بۆ هاتوو، که کۆمه‌لی له‌به‌ره‌ی جنۆکه گۆییان لی راکرتووم له‌کاتی ده‌وری قورئان دا.

تا ته‌واوی داستانه‌که، که‌وا له‌سه‌ره‌تای سووره‌تی جین دا، که قسه‌و گو‌فتو‌گو‌ی جنۆکه‌کان به‌ده‌ق به‌نیگا بۆ پیغمه‌به‌ر هاتبوو. (تاج/ ۴ ز/ ۵۵ ژ/ ۴۸۹-سو‌ره‌تی جین).

سو‌وره‌تی قیامه‌ت = سو‌ره‌ القیامه

۱۷۲۹- له‌باره‌ی فه‌رمایشتی خو‌دای که‌وره‌وه: { لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ }

(۱۰۰۳-۱۰۰۴)

باب: عن قول الله تعالى: { لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ }

۲۱۷۳- عَنْ ابْنِ عَبَّاسٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) فِي قَوْلِهِ تَعَالَى (لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ) قَالَ كَانَ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُعَالِجُ مِنَ التَّنْزِيلِ شِدَّةً ، وَكَانَ يُحَرِّكُ شَفَتَيْهِ - فَقَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ أَنَا أُحَرِّكُهُمَا لَكَ كَمَا كَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يُحَرِّكُهُمَا فَحَرَكَ شَفَتَيْهِ. فَقَالَ سَعِيدٌ أَنَا أُحَرِّكُهُمَا كَمَا كَانَ ابْنُ عَبَّاسٍ يُحَرِّكُهُمَا فَحَرَكَ شَفَتَيْهِ - فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ (لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ * إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ) قَالَ جَمْعُهُ فِي صَدْرِكَ ثُمَّ تَقْرُوهُ . (فَإِذَا قَرَأْنَاهُ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ) قَالَ فَاسْتَمِعَ لَهُ وَأَنْصَتَ ثُمَّ إِنَّ عَلَيْنَا أَنْ تَقْرَأَهُ . قَالَ فَكَانَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِذَا أَتَاهُ جِبْرِيلُ - عَلَيْهِ السَّلَامُ - اسْتَمَعَ فَإِذَا انْطَلَقَ جِبْرِيلُ قَرَأَهُ النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) كَمَا أَقْرَأَهُ . (الحديث ۱۰۰۴ حسب ترقیم الشیخ خلیل مأمون شیحا لصحیح الإمام مسلم بشرح الإمام النووي = ۹۹۷ حسب ترقیم فتح الملهم بشرح صحیح الإمام مسلم. تجرید البخاری بالكوردي = الترجمة الكوردية. المجلد الرابع. الرقم: ۵ = ۵، ۴۹۲۷، ۴۹۲۸، ۴۹۲۹، ۵۰۴۴، ۷۵۲۴. ترمذی. تفسیر القرآن: ۳۳۲۹. تحفة الأشراف/ ۵۶۳۷).

ئیب‌نو عه‌بباس (ره‌زای خو‌دا له‌خو‌ی و له‌باوکی) فه‌رموو: له‌پیش دا کاتی جو‌برائیل (دروودی خو‌دای له‌سه‌ر بئ) سرووش (وه‌حی) ده‌هینا بۆ پیغمه‌به‌ر (دروودو

سەلام و سەلاۋاتى خۇداۋ فرىشتەمۇ ئەھلى ئىمانى لەسەر بىۋ سەرو مال و منال و دايىك و باۋك و كەسۈكارو ھەست و نەست گشتى بەقوربانى گەردى بەرپىي دىنيكارانى گۆرى پىرۋى بى) گەلى جار پىغەمبەر (دروودى خۋاى لەسەرىي) پەلە پەلى دەکردو خۆش خۆش لىۋو زمانى خۋىي بۆدەبزواندو، ئەم حالە زۆر پەرىشانى دەکرد، لەبەر ئەۋە ئەم حالەى پىۋە دياربۋو، ئىبنو عەبباس بەسەعیدى كۆرى جوبەيرى فەرموو: ۋەكوو چۆن پىغەمبەر (دروودى خۋاى لەسەرىي) لىۋى بۆ ئەجۋولان، منىش ئاۋا لىۋ بۆ تۆ دەجوۋلىنم، ھەتا لەۋ حالەتەى پىغەمبەر (دروودى خۋاى لەسەرىي) بەباشى حالى بىي، ۋە ئىبنو عەبباس بەھەمان شىۋە لىۋەكانى خۋى جۋولان.

سەعیدى كۆرى جوبەيرىش بەمووساى كۆرى ئەبۋ عائىشەى فەرموو: منىش ۋەكوو چۆن ئىبنو عەبباس، لىۋەكانى خۋىي دەجوۋلاند، منىش ئاۋەھا لىۋەكانى خۆم بۆ ئىۋە دەجوۋلىنم، ۋە سەعید لىۋەكانى خۋى بزواند.

جا خۇداى بالادەست و خاۋەن شىكۆ، ئەم ئايەتانەى ناردە خوارمۋە بۆى: { لَا تُحَرِّكْ بِهِ لِسَانَكَ لِتَعْجَلَ بِهِ، إِنَّ عَلَيْنَا جَمْعَهُ وَقُرْآنَهُ } (سورة القيامة: سورەتى ژمارە ۷۵ ئايەتى ژمارە ۱۶ و ۱۷).

ۋاتە: لەكاتى ۋەرگرتنى قورئان دا، كاتى جوبرائىل بە سىرووش دەپھىنى بۆت، پەلە پەلى لى مەكەۋ، دەمت نەيەت بەيەكاۋ مەترسى ئەۋەت نەبى كە بۆت رەۋان ناكرى، چونكە ئىمە بەپىي بەئىنىك كەداۋمانە پىت، لەئايەتى { سَنَقُرُّكَ فَلَا تَنسَى } دا، بەپىي ئەم بەئىنە لەسەرمانە كە كۆى بكەينەۋەو لە فەۋتان رىزگارى بكەين و زۆر بەجۋانىش بەتۋى رەۋان بكەين!

ئىبنو عەبباس (رەزى خۇدا لەخۋى و باۋكى) فەرموۋى: ۋاتە: ئىمە لەسەرمانەۋ بەئىنەۋ دەيدەين بەتۆ كە ئەم قورئانە بەجۋانى بەتۆ رەۋان بكەين و لەسەر زمانت ئاسانى بكەين، بەدل باش باش تىي بگەيت، ھەتا تۋىش گەلى خۆت، سەرجمەى موسولمانان، فېرى خويندن و ۋاتاو ماناى قورئان بكەى؟

ئیبنو عه بیاس (پهزای خودایان لی بی = پهزای خودا له خوئی و له عه بیاسی باوکی) فهرمووی: ئیتر له وه دوا کاتی جو برائیل سرووشی بوئی دهینا، به پیئی ئهم نایه ته: {فَإِذَا قَرَأْتَ فَاتَّبِعْ قُرْآنَهُ} کاتی جو برائیل دهیخوینده وه بو پیغه مبهه (دروودی خوی له سه ربین) پیغه مبهه مات ده بوو، گوئی ده گرت و قسه ی نه ده کرد، کاتی جو برائیل ده رویشته، پیغه مبهه (دروودی خوی له سه ربین) قورئانه که ی زور به جوانی و به رهوانی و به شینه یی ده خویند، ده ق وهک نه وهی که جو برائیل پیی خویند بوو، وهک خودا به ئین و موژده ی نه وهی پیی دابوو! (تاج/ ۴/ ز/ ۵۸/ ژ/ ۱۹۵ - سوورده تی قیامهت).

سوورده تی {وَيْلٌ لِلْمُطَفِّينَ} = سورة: {وَيْلٌ لِلْمُطَفِّينَ}
 ۱۷۳۰ - له باره ی فهرمایشتی خودای گه ورده وه: {يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ}
 (۷۱۳۲ - ۷۱۳۵)

باب: فی قوله تعالى: {يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ}
 ۲۱۷۴ - عن ابن عمر (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُمَا) أَنَّ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ): «(يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ) ، قال: (حتى يَقُومَ أَحَدُهُمْ فِي رَشْحِهِ إِلَى أَنْصَافِ أَذُنَيْهِ) .
 (الحديث ۷۱۳۲ حسب ترقیم الشيخ خليل مأمون شيحا = ۷۱۵۹ حسب ترقیم فتح الملهم شرح صحيح الإمام مسلم. تجريد البخاري بالكوردي/ ۴ رقم: ۱۷۱۴ = ۴۹۳۸ ، ۶۵۳۱ فتح الباري).

عه بدوللای کوری عومهه (پهزای خودایان لی بی = پهزای خودا له خوئی و له عومهه ری باوکی) فهرمووی: پیغه مبهه (دروودی خوی له سه ربین) فهرمووی: ئهم نایه ته که ده فهرمووی: {يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ} (المطففين - سوورده تی ژماره: ۸۳ نایه تی ژماره: ۶) واته: ئهو روژه روژیکی گه لی گه ورده یه، ئهو خه لکه سه رجه م له بهه باره گای په روه ردگاری هه ردوو جیهان دا، بو پرسینه وهو دادپرسی، دهسته و نه زهه راده وهستن.

فهرمووی: له کاتی روودانی راوه ستانی ئهم روژدها هه لو یست و نالوز ده بی و، ئه وهنده به پیوه راده وهستن و ئه وهنده ماندوو و شه که ت ده بن، هی وایان هه یه

ئەوھەندە دەوھەستی، ھەتا بنا گوئی لەئارەقی خوئی دا دەچەقی. (تاج/ ۴ ز ۶۶ ژ/ ۴۲۰۵
— سورەتی موطنەففییضین).

سورەتی نینشیقاق = سورە الإنشقاق

۱۷۳۱- لەبارە ی فەرماشتی خودای گەورەو: { فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا }
(۷۱۵۷-۷۱۵۴)

باب: في قوله تعالى: { فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا }

۲۱۷۵- عن عائشة (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهَا) قالت: قال رسول الله (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) « مَنْ حُسِبَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عُذْبٌ » . فَقُلْتُ أَلَيْسَ قَدْ قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: (فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا) ؟ فَقَالَ: (ليس ذلك الحاسب، إنما ذاك العرض، مَنْ نُوقِشَ الْحِسَابَ يَوْمَ الْقِيَامَةِ عُذْبٌ). (الحديث ۷۱۵۴ حسب ترقيم الشيخ خليل مأمون شيحا = ۷۱۸۱ حسب ترقيم فتح الملهم بشرح صحيح الإمام مسلم. تجريد البخاري = مختصر صحيح البخاري = الترجمة الكردية/ ۱. الرقم: ۸۷ = ۱۰۳ ، ۴۹۳۹ ، ۶۵۳۶ ، ۶۵۳۷ فتح الباري).

عائيشە (ڕەزای خۆی لى بێ) فەرمووی: بەگوێی خۆم گویم لى بوو کە پێغەمبەر (درودی خۆی لەسەر بێ) دەیفەرموو: ھەرکەسێ لەقیامەت دا موھاسەبە بکړئ سزا دەدرئ، منیش عەرزیم کرد: ئەى پێغەمەرى خودا! خودا بمکات بەقوربانئ! ئەى ئەوھ نىیە، کە خودای گەورە دەفەرموئ: { فَأَمَّا مَنْ أُوتِيَ كِتَابَهُ بِيَمِينِهِ، فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا } (سورە الإنشقاق- ۷/ ۸-۸).

واتە: ھەرکەسێ بەدەستی راستی نامەى کردارى خوئی لەقیامەت دا وەرېگرئ، بەئاسانى حیسابو لىپرسینەوھى لەگەل دا دەکړئ.

کەواتە: تۆ مەبەستت چىیە کە دەفەرمووی: ھەرکەسێ لەقیامەت دا موھاسەبە بکړئ سزادەدرئ؟

خۆشەویست (درودی خۆی لەسەر بێ) بۆ لاگردنى ئەم پرسە فەرمووی: ئەوھى کە لىرەدا، وادەفەرموئ، مەبەست دەورکردنەوھو ڕانواندنیکى سەرەتایىیە، کە خودا لەگەل بەندەکەدا، دوو بەدوو چاوی بەنامەى کرداریدا دەخشیئ و پىی دەفەرموئ: ئایا

پى دەنييت لەم گوناخە، ئەويش عەرزی دەکا: بەلى، خودايش دەفەرموى پىي: مەترسى، من لەجيهان دا ئەم گوناھانەم بۆ پۆشيويت، ئەوا ئەمروکەيش خوش دەم لىت، لەو گوناھانە، ئەمەيش بەس بەديمەن حىساب و لىپرسىنەو، دىنا ھەرکەسى لەحىساب و لىکۆلنەو، لە گەلى دا بکۆلنەو بەرباد دەي و بەفاتارەت دەچى. (تاج/ ۴ ز ۶۷ ژ ۴۴۰۷ - سوورەتى ئىنشيقاق).

سوورەتى وَاللَّيْلِ = سۇرە وَاللَّيْلِ

۱۷۳۲ - لەبارەى فەرمايشتى خوداى گەرەو: { وَالذَّكْرِ وَالْأُنْثَى } (۱۹۱۱-۱۹۱۶)

باب: في قوله تعالى: { وَالذَّكْرِ وَالْأُنْثَى }

۲۱۷۶ - عَنْ عَلْقَمَةَ قَالَ قَدِمْنَا الشَّامَ فَأَتَانَا أَبُو الدَّرْدَاءِ (رضي الله عنه) فَقَالَ أَفِيكُمْ أَحَدٌ يَقْرَأُ عَلَى قِرَاءَةِ عَبْدِ اللَّهِ؟ فَقُلْتُ نَعَمْ، أَنَا. قَالَ: فَكَيْفَ سَمِعْتَ عَبْدَ اللَّهِ يَقْرَأُ هَذِهِ الْآيَةَ (وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى؟) قَالَ: سَمِعْتُهُ يَقْرَأُ: (وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى وَالذَّكْرَ وَالْأُنْثَى). قَالَ: وَأَنَا وَاللَّهِ هَكَذَا سَمِعْتُ رَسُولَ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقْرؤها وَلَكِنْ هَؤُلَاءِ يُرِيدُونَ أَنْ أَقْرَأَ: (وَمَا خَلَقَ الذَّكَرَ وَالْأُنْثَى). فَلَا أَتَابِعُهُمْ. (الحديث ۱۹۱۳ حسب ترقيم الشيخ خليل مأمون شيخا = ۱۸۸۶ حسب ترقيم فتح الملهم بشرح صحيح الإمام مسلم. بخاري. تفسير: ۴۹۴۳، ۴۹۴۴).

عەلقەمە (پەرحەمەتى خوداى لى بىن) فەرمووى: رۆيشتىن بۆ شام، كە گەيشتە ديمەشق چوومە مزگەوت، دوو ركات نوپژم كردو گوتم: ئەى خودايە! ھاونشينيكي باشم بۆپرەخسینە، جا چاوم لى بوو پیرەمیردئ ھات، كە نزيك بوو دەو گوتم: ھيوام وايە كە خودا تكاكەى گيرا كړدبیتم، تاھات لەتەنیشتمەو دەدانیشت، پرسیم: ئەمە كییه؟ گوتیان: ئەبو دەردايە (پەزى خواى لى بىن) گوتم پىي: لەخودا پارامەو كە ھاودەمىكى باشم بۆ بنیرئ، خودا تووى ناردبۆم، فەرمووى: توو خەلكى كوییت؟ گوتم: خەلكى كووفەم، فەرمووى: لەقسەتەو وادیارە كە فیرخوازی و ویلى بەشوین زانینا، خو ئەو پیاوہى كە سۆل و كەوش و سەرین و مەتارەكەى پیغەمبەرى ھەل دەگرت و سەرپەرشتى دەكردن، كە ئیبنو مەسوودە لەلای ئیوہ بوو، ھەروا ئەو پیاوہشى كە

خودا په‌نای داوه له‌شه‌یتان له‌سهر زمانی پېغه‌مبهر خوۍ له‌لای نېوه‌یه. واته: عه‌ممار، هه‌روا ئه‌و پیاوه‌شی که‌هه‌ر خوۍ نه‌ینیه تاییه‌تیه‌کانی ده‌زانی که‌هه‌رمت خوۍ پېی گوتبوو، که‌هه‌ر ده‌یفه‌ی کورۍ یه‌مانه، ئه‌ویش هه‌ر له‌لای نېوه‌بوو، که‌هه‌واته: زانای که‌هه‌وره گه‌وره له‌لای خو‌تان زوره، ئیتر چی پېویسته شت له‌من بېرسیت. عه‌لقه‌مه‌هه‌رمووی: له‌پاش دا ئیختیاره‌که‌هه‌رمووی: ئیبنو مه‌سعوود { وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى } ی چو‌ن ده‌خوینده‌وه؟ منیش گوتم: ئاوی ده‌خوینده‌وه { وَاللَّيْلِ إِذَا يَغْشَى، وَالنَّهَارِ إِذَا تَجَلَّى، وَالذَّكْرِ وَالْأُنْثَى }.

پیره‌می‌رد هه‌رمووی: پېغه‌مبهر (دروودو سه‌لاواتو سه‌لامو ره‌حه‌ه‌تو به‌ره‌کاتی خودای که‌هه‌ره‌ی له‌سهر بئ) به‌زاری پیرۆزی خوۍ ئه‌م سووره‌ته‌ی پئ گوتووم و ئه‌م سووره‌ته‌م به‌ده‌می خو‌م له‌ده‌می خوۍ وه‌رگرتوو، که‌چی ئیسته ئه‌مانه هه‌روازیان لئ نه‌ده‌هینامو ده‌یان ویست که‌منیش به‌نه‌هه‌ر قیرائه‌تو شپوه‌ خوینده‌وه‌ی خو‌یان و له‌باتی رسته‌ی { وَالذَّكْرِ وَالْأُنْثَى } وه‌ک ئه‌وان به‌خوینمه‌وه: { وَمَا خَلَقَ الذَّكْرَ وَالْأُنْثَى }. ئه‌مه‌ ده‌قی گپ‌رانه‌وه‌ی تاحول ئوصوله‌ که‌له‌بوخارییه‌وه ریوایه‌تی ده‌کات (تاحول ئوصول به‌رگی/ ۳ زنجیره‌ ۲۸/ ۵ ژماره‌ ۳۴۰۴ - چاکیتی عه‌بدوللای کورۍ مه‌سعوود).

سووره‌تی ضوحا - سورة الضحی

۱۷۳۳- له‌باره‌ی هه‌رمایشتی خودای که‌هه‌روه‌ه: { مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى } (۶۵۰- ۶۳۷)

باب: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: { مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى }

۲۱۷۷- عَنِ الْأَسْوَدِ بْنِ قَيْسٍ قَالَ: سَمِعْتُ جُنْدُبَ بْنَ سُفْيَانَ يَقُولُ: اشْتَكَى رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ - فَلَمْ يَقُمْ لَيْلَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثًا، فَجَاءَتْهُ امْرَأَةٌ فَقَالَتْ: يَا مُحَمَّدُ إِنِّي لَأَرْجُو أَنْ يَكُونَ شَيْطَانُكَ قَدْ تَرَكَكَ، لَمْ أَرَهُ قَرِيبَكَ مُنْذُ لَيْلَتَيْنِ أَوْ ثَلَاثٍ. قَالَ فَأَنْزَلَ اللَّهُ عَزَّ وَجَلَّ: (وَالضُّحَى وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَى مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى). (الحديث ۶۳۳ حسب ترقیم الشيخ خليل مأمون شيجا = ۶۲۱ حسب ترقیم فتح الملهم بشرح صحيح الإمام مسلم.

تجرید البخاری = مختصر صحیح البخاری = الترجمة الكردية = المجلد الأول، الرقم: ۵۶۰ = ۱۱۲۴، ۱۱۲۵، ۴۹۵۰، ۴۹۸۳ فتح الباری).

ئەسودەدی کوری قەیس (پەحمەتی خودای لێ بێ) دەیفەرموو: خۆشەویست (دروود و سەلاوات و سەلام و پەحمەت و بەرەکات و پیرۆزیی خودای گەورە و لەسەر بێ و سەر و مال و منال و رۆح و چاو و دل و کەسوکار و هەست و نەست گشتی بەقوربانی گەردی بەرپێی دینیکارانێ ئارامگای پیرۆزی بێ) تۆزێ ناساخ بوو، دووشەو یا سێ شەو هەلنەسا بۆ شەونۆیژ، جا عەورای ژنی ئەبو لەهەبی لەعەنتی، هاتە گیانی حەزەرت و گوتی: ئەی موحەممەد! دەنگت نییە، ئەمە دوو سێ شەو نابییم شەیتانەکەت سەرت لێ بدات، ئومێد دەکەم کەوازی لێ هیئابیت. ئیتر خودا ئەمە ی نارد: {وَالضُّحَىٰ، وَاللَّيْلِ إِذَا سَجَىٰ، مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَىٰ} (الضحى - ۹۲/۱-۲).

واتە: سوێند بەکاتی چێشتەنگاو کە جوانترین کاتە، وە سوێند بەشەو کەتەوا و دەزەنگیتەوهو، بەتاری پەشی تاریکی خۆی هەموو شت دادەپوشتی و کاتی ئەوه دێ ماندوو بچەسپیتەوهو هەموو شت ئارام بگرێ. ئەی موحەممەد! خودای تۆ کەتۆی پەرورە کردوو، هەمیشە هەتا هەتایە وازت لێ ناهێنی و دەست بەردارت نابێ، تۆ خۆشەویستی منی، قەت لێت زیزو دلگیر نابم، چجای ئەوهی رقم لێت بێ). (تاج / ژ / ۴ / ز ۷۶ / ژ ۴۲۱۶ - سوورەتی ضوحا).

سوورەتی تەکاثر = سورة التَّكْوِيْنِ

۱۷۳۴ - لەبارەى فەرماشتى خودای گەورەوه: {الْهَاقُمُ التَّكْوِيْنِ} (۷۲۴۳-۷۲۸۸)

باب: فِي قَوْلِهِ تَعَالَى: {الْهَاقُمُ التَّكْوِيْنِ}

۲۱۷۸- عَنْ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ الشَّخِيرِ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: أَتَيْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) وَهُوَ يَقْرَأُ {الْهَاقُمُ التَّكْوِيْنِ} قَالَ « يَقُولُ ابْنُ آدَمَ مَالِي مَالِي - قَالَ - وَهَلْ لَكَ يَا ابْنَ آدَمَ مِنْ مَالِكَ إِلَّا مَا أَكَلْتُ فَأَفْنَيْتُ أَوْ لَبَسْتُ فَأَبْلَيْتُ أَوْ تَصَدَّقْتُ فَأَمْضَيْتُ ».

(الحديث ۷۳۴۶ حسب ترقیم الشیخ خلیل مأمون شیحا = ۷۳۸۰ حسب ترقیم فتح الملهم بشرح صحیح الإمام مسلم)

عہدوللای کوری شہ خیر (پہزای خوای لئی بئ) فہرمووی: چوومہ خزمہتی ہزہرتی خوشہویست (دروودو صہلاواتو سہلامو پرحمہتو بہرہکاتی خودای گہورہو سہروہری لہسہر بئ) خہریک بوو سوورہتی {الْهَآكُمُ التَّكَاثُرُ} ی دہخویند. فہرمووی (دروودی خوای لہسہربئ): ئادہمیزاد ہہر ہہلپہو ہاوارہتی بوآل و دہلئ: مالہکہم واو، مالہکہم وا! ئایا پیّم نالئی ئہم مالہی تو کامہی ہی توّیہ، جگہ لہوہی کہ دہیکہی بہخیرو چاکہو لہپیش خوّتہوہ دہنیئرئ بوّئہو حیہان، یا دہیخوی و لہناوی دہبہی لہپیش مردنتا، یالہبہری دہکہیت تا کوّن دہبئ و دہدرئ. (تاج/۴ ز/۸۴ ژ/۴۲۲۴ - سوورہتی تہکاثور).

سوورہتی نہصر = سورة النّصر

۱۷۳۵ - لہبارہی فہرمایشتی خودای گہورہ: {إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ} (۷۴۳۹ - ۷۴۷۹)

باب: في قوله تعالى: {إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ}

۲۱۷۹ - عَنْ عُبَيْدِ اللَّهِ بْنِ عَبْدِ اللَّهِ بْنِ عُثْبَةَ قَالَ قَالَ لِي ابْنُ عَبَّاسٍ تَعْلَمُ - وَقَالَ هَارُونُ تَدْرِي - آخِرُ سُورَةٍ نَزَلَتْ مِنَ الْقُرْآنِ نَزَلَتْ جَمِيعًا؟ قُلْتُ نَعَمْ. (إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ) قَالَ صَدَقْتَ. (الحديث ۷۴۶۲ حسب ترقیم الشیخ خلیل مأمون شیحا = ۷۴۹۸ حسب ترقیم فتح الملهم بشرح صحیح الإمام مسلم. تحفة الأشراف. ۵۸۳۰).

عوبہیدوللای کوری عوتبہ (پہزای خوای لئی بئ) فہرمووی: ئیبینو عہبباس (پہزای خودایان لئی بئ) = پہزای خودای گہورہ لہخوی و لہ عہبباسی باوکی) فہرمووی پیّم: ئایا دہزانیت کہ کام سوورہتہ دواہہمین سوورہتہ کہہہمووی بہیہکہوہ، بہیہکجار، ہاتبیّتہ خواریوہ؟ گوتم: بہلئ، سوورہتی {إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللَّهِ وَالْفَتْحُ} . فہرمووی: راست دہکہیت.

مامۇستای گەورە سەرور (الحافظ زکى الدين عبدالعظيم بن عبد القوی بن سلامة المنذري الدمشقي) دەفەرمۇ: لەپۇژى دووشەممە ریکەوتى بیست و دووی مانگی شەعبانى سالى شەشەدو سىی و نۆ (۶۳۹) ى کۆچى لە (دار الحديث الکاملية) لەم موختەصرى صحیحى ئىمامى موسلىمە (رەحمەتى خودا لەهەموویان بى) لى بوومەو.

بەندەیش لیردا عەرزى ئازیزانى خۆم دەکەم، ئەم دەمە کە سەعات حەوتى بەیانى رۆژى ۲۰۱۱/۱/۱ ز = ۲۶ موخەرەمى ۱۴۳۲ کۆچییە، لەمالى خۆمان، لەگەرەکی مامۇستایان، لەشارى سلیمانى، لەکوردستانى عیراق، لە وەرگیپران و بەکوردی کردن و روونکردنەوێ ئەم (مختصر صحیح مسلم - للحافظ المنذرى) یە، لەسایەى خوداوە لى بوومەو.

بەکولى دل لەخودای گەورە سەرور داوادمەکەم کە ببى بەمایەى رەحمەتى دین و دونیامان، بۆخۆمان و مال و مائالمان و نەو و دەچەمان و بۆ خوینەر و چاپکار و بۆ ولات و شارمان. ... ئامین ..

نیو سەدە زیاترە کەمەن سەرگەرمى خزمەتى سوننەتى پیغمبەرم، زۆر خوشى و ناخۆشیم لەم ماویدا دیو، بەلام بەهیچ شتى وەك ئەم جیهاد و کۆششە پیرۆزە بەردەوامە لەخزمەتى سوننەتى حەزرىت دا، شادو کامەرەن و دلشاد نەبووم، لەخودای گەورە سەرور داوادمەکەم کە بیکە بە مایەى شانازى و سەر بەرزى دین و دونیامان.... ئامین

لەم ماویدا، بەواتای وشە ئەم زاتانە، یارمەتییان داوم و بەپێى تەوانا کارناسانیان بۆ کردووم، حەزدەکەم لەم شوینە پیرۆزەدا ناویان تۆماربکەم، هەتا بەدوعای خیر یاد بکړین ... ھاوسەرى زۆر بەرپۆرم ﴿حاجى مەلا زەکیە خان مەلا کەرىم عەلى مروارى تەنگى سەرى قەرەداغ﴾. ﴿صەلاح الدین و کامەرەن و ئازاد و ئاسۆ لەگەل کەژال و گەشاو و ئاواز و نەورۆز و سۆزان﴾ کە ھەر نۆیان مالى خۆم

له حاجی زه کیمن. خوا دهست به حال و مال و ته مهن و صلاح و دین و دنیایان بگریو له کیشمو بهر و موشکیله بیانپاریزی.

به تایبه تی کچه زایه کی زور خوشه ویست و ژبروو وریام ههیه ناوی ﴿تانیان خان کاروان عه بدوره حمانه﴾، زور شتم بو ده خوینیته وه یارمه تیم دهدا، له سهر داوای خو، که بهو منالیهی خو هیست دهکا که نه م جوړه کتیه خیر و بهر که ت و پر حمه ته، جا له سهر داوای خو لیږده ناوم هینا، عه مری دریژی و به باوک و دایک که وره بی و رووی له پر حمه تی خودا بی له گه ل ﴿توانا﴾ ی برای و ﴿تینا﴾ ی خوشکی. شایانی باسه که له م شوینه پیرو زدها، دوعایه کی خیر بو جه نابی ﴿ماموستا محمود احمد محمد﴾ بکه م، که به راستی نه م زاته خزمه تی نه م بهر هه مه قه له مییه پیرو زانه ی بهنده ی هه ژاری کردووه.

هه روا له کو تادا، له خوای گه وره دوا ده که م که بهر که ت بخاته قه له م و زمان و دل و چاومان، بو خزمه تی دینه پیرو زه که ی هه تا ناخر له حظه ی ژیانمان نامین نیستایش له م شوینه پیرو زدها، به ئومیدی گرا بوون و قه بوول بوون و وهر گرتنی نه م طاعه تی خزمه تی سوننه تی پیغه مبه ره نه م چامه یه دهنووسم:

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

سوپاس بوخودا، سالاو له حه زره ت

دروود لیه یاران، ره حمه ت له ئوممه ت

خوشه ویستی خوا، نه حمه دی نازدارا!

تا جه که ره و چووز شین ده کا به هار

تا بانگ ده دری، له دیهات و شار

سه لوات له تو، به سه ده دان هه زار

تا گول له گو تشه ن ده شه کیته وه

به شه نؤی ره حمه ت دل ده شه نیته وه

شه ونم به هه تاو، ده شه ئوریته وه!

بسم ارانی دروود دا تگریته وه!

تامه ل ده خوینی له سهه چلی دار
 به شنه ی باوه دل ده بی بی دار
 به شه و به رۆز بی حه د و شو مار
 بو گیانی پاکت سلاوی بوئدار

ئه ی خوشه ویستی گه لی کورد زمان!
 نه حمه دی سهروه تاجی سهه سهه زمان!
 به قهه گه لا و گیاو گوئی کوردستان
 بهارانی ره حمه ت بهدا له گوپتان
 کوتری نامه بهه! شنه بای ره حمه ت!
 رابه ری نیوان حه زره ت و ئوممه ت
 تکام نه مه یه که به بی زه حمه ت
 ئه م نامه بهه ری بو خزمه ت حه زره ت
 له پاش بهیانی عه رزی سالاوم
 ئاواتی گه ورم ئه ی نووری چاوم!
 به سههیری دیدار بریژم چاوم
 به لکوو بینابی، هه تاکوو ماوم!
 قوربان! کوردیکم نه شقی قورئانت
 نه ک جاری سهه جار به به قوربانت
 ته شریفی بینه بو کورد ستانت
 دوعای بو بکه، ده ستتم دامانت
 وا له باوه شیا، زور له یارانت
 تامه زروئن له بو میهه ری جارانت
 وان له نامیزیان نوینهه ری جوانت
 له خرم و دوست و نه وه و باوانت!
 بو کوردان بوونه چهتری ئه مانت
 چاوه ری ئه بو ته شریف هیئانت
 کاتی ته واو بوو گه شت و سههیرانت

بمبہ لہ گہل خوت بوؤ دہرکہ وانت
 کاتی کوردی ہات بوو بہ میوانت
 نہ گہر نہ یزانی کاکہ زمانت
 بفہرموو دہم بہ تہ رجومات
 خودا بمکاتہ بالآ گہردانت
 رۆج بہ قوربانت، سہر بہ قوربانت
 چاو بہ قوربانت، دل بہ قوربانت

وَصَلَّى اللّٰهُ تَعَالٰى عَلَى سَيِّدِنَا مُحَمَّدٍ وَآلِهِ وَصَحْبِهِ أَجْمَعِينَ وَسَلَامًا.
 غَفَرَ اللّٰهُ لِي وَلِوَالِدَيَّ وَلِسَائِرِ الْمُسْلِمِينَ، وَآخِرُ دَعْوَانَا أَنَّ الْحَمْدَ لِلّٰهِ رَبِّ الْعَالَمِينَ.

به ئومییدی دوعای خیرتان

دوعا گوٲان
 نوری فارس حەمە خان حەسەن مۆستەفا حەنیف
 خادم الغلماء و المشايخ والفقراء
 سلیمانی - کوردستان - مامۆستایان - مائی خۆمان
 ۲۰۱۱/۱/۱ = ۲۶/محرم/۱۴۳۲ کۆچی

پېرسىيە سەرە باسەكان

لاپەرە

بابەت

- ۵۲- نامەى كردهوۋى چاكەو بەسەر كردهوۋى خزم و كەسوكارو باشبوون بۆيان: ۱
- ۱۳۳۵) باسى باشبوون و چاكە كرده لەگەل باوك و دايك، وەكاميان لەپېشترەو زياتر شايانى ئەوھىيە كەزۆر بەجوانى ھاوړىتى بكرىت. (۶۴۴۷ - ۶۴۵۴)
- ۱۳۳۶) باشبوون و چاكە كرده لەگەل باوك و دايكا لە پەرسىش و عىبادەتى سوننەت باشترە. ۲
- ۱۳۳۷) نەجوون بۆ غەزا لەبەر چاكە كرده لەگەل باوك و دايك. (۶۴۴۷ - ۶۴۵۴) ۷
- ۱۳۳۸) فەرمائىشتى خۆشەويست (دروودى خوداى لەسەر بى): (خودا دل رەنجاندنى دايكانى ھەرام كردهوۋە). (۴۴۵۶ - ۴۴۶۱) ۷
- ۱۳۳۹) لووتى ئەوكەسە بەقورداچى، كە دايك و باوكى، ھەردوو كيان يا يەككىيان لەكاتى پىرىدا دەكەونە لاى و بەھەشت بۆ خۆى مەسۆگەر ناكە. (۶۴۵۵ - ۶۴۵۹) ۹
- ۱۳۴۰) چاكە كرده لەگەل دۆست و خزم و كەسوكارى باوك و دايك. (۶۴۶۰ - ۶۴۶۲) ۱۰
- ۱۳۴۱) چاكە كرده لەگەل كچاندا. (۶۶۳۶ - ۶۶۳۸) ۱۱
- ۱۳۴۲) بەسەر كردهوۋى كەسوكارو خزم تەمەن درىژ دەكات. (۶۴۶۵ - ۶۴۷۲) ۱۲
- ۱۳۴۳) پاراستنى پەيوەندى خزمائەتتى، با لايەنەكەى تىرىش بىيچرىنى. ۱۳
- ۱۳۴۴) باسى پايەندىبون بە پيوەندى خزمائەتتییەو پچراندنى ئەو پيوەندىيە. ۱۴
- ۱۳۴۵) پايەى دالدى ھەتتو لە بەھەشتا. (۷۲۹۳ - ۷۲۹۴) ۱۶
- ۱۳۴۶) تىكۆشان لە پىناوى بيوەژن و ھەزاردا. (۷۲۹۳ - ۷۲۹۴) ۱۶
- ۱۳۴۷) كەسانى لەبەر رەزاي خودا يەكتىريان خۆش دەوى. (۶۴۹۴ - ۶۴۹۵) ۱۷
- ۱۳۴۸) مەرقۇ لەقىمەتدا لەگەل خۆشەويستى خۆى دەبىت. (۶۶۵۲ - ۶۶۶۲) ۱۸
- ۱۳۴۹) كاتى خودا بەندەيەكى خۆشويست لەلاى بەندەكانى خۆى خۆشەويستى دەكات. (۶۶۴۲ - ۶۶۴۷) ۱۹
- ۱۳۵۰) گيانەكان سەربازى مەشق دىدەن. (۶۶۵۰ - ۶۶۵۱) ۲۰
- ۱۳۵۱) موسولمان قەلایە بۆ موسولمان. (۶۵۲۸ - ۶۵۳۳) ۲۱
- ۱۳۵۲) موسولمانان لەناو خۆيانا دەبى وەك برا يەك دل و ھاوسۆزىن. ۲۱
- ۱۳۵۳) موسولمان براى موسولمانە، نابى زۆرو ناھەقى ئى بكا. (۶۴۸۹ - ۶۴۸۷) ۲۲
- ۱۳۵۴) پەردەى خودا لەسەر بەندەى خۆى. (۶۵۳۷ - ۶۵۳۸) ۲۴
- ۱۳۵۵) تەكاي ھاوئىشان. (۶۶۳۴) ۲۴
- ۱۳۵۶) نەموونەى ھاوئىشانى باش. (۶۶۳۵) ۲۵
- ۱۳۵۷) مافى دراوسى و راسپىرى باش دەربارەى. (۶۶۲۸ - ۶۶۳۲) ۲۵
- ۱۳۵۸) بەسەر كردهوۋى ھاوسى بەخىر كرده لەگەلیدا. (۶۶۲۸ - ۶۶۳۲) ۲۶
- ۱۳۵۹) باسى شىنەيى و نەرم و نىانى. (۶۵۴۱ - ۶۵۴۶) ۲۷

- ۲۸ (۱۳۶۰) خۇدای گەۋرە نەرمونىيانى پېئىخۇشە. (۶۵۴۱ - ۶۵۴۶)
- ۲۹ (۱۳۶۱) سەبارەت بەسزى خۇ بەزلزان. (۶۶۲۳)
- ۳۱ (۱۳۶۲) سزى كەسئ بەناھەق سۆيىند بەسەر خۇدا بخوات. (۶۶۲۴)
- ۳۱ (۱۳۶۳) باسى خۇسازى و خۇگونجان لەگەل خەلك، بەتايىبەتى لەترسى زمانى بەدىان
- ۳۲ (۱۳۶۴) باسى چاۋ پۇشى و لىبووردن. (۶۵۳۵)
- ۳۲ (۱۳۶۵) خۇگرتن لەكاتى توۋرەمبوندا. (۶۵۸۴ - ۶۵۹۱)
- ۳۳ (۱۳۶۶) پەناگرتن بەخۇدا لەكاتى توۋرەمپیدا. (۶۵۸۴ - ۶۵۹۱)
- ۳۵ (۱۳۶۷) مەرۋفە بەسروشت وا دروست كراۋە كە خۇى پئ رانەگىرى. (۶۵۹۲ - ۶۵۹۳)
- ۳۶ (۱۳۶۸) چاكە و تاۋان. (۶۴۶۳ - ۶۴۶۴)
- ۳۷ (۱۳۶۹) لاپردنى ئازارى سەرەرپئ، ۋەك بەردو دارو شتى ترى وا. (۶۶۱۲ - ۶۶۱۷)
- ۳۸ (۱۳۷۰) ھەرجى ئازارئ توۋشى موسولمان دەبئ لە دېكىكەۋە بېگەرە، ھەتا قۇرتىكى گەۋرە.
- ۳۹ (۱۳۷۱) ھەرجى توۋشى موسولمان دەبئ لە خەم و پەژارە و كفتى و شەكەتى.
- ۴۰ (۱۳۷۲) پېئىشگىرى لە بەخىلى بردن و، لە رەقەبەرى و پشتكردنە يەكتىرى.
- ۴۰ (۱۳۷۳) باشتىنيان ئەۋمىيانە كە لەپېئىشدا سلاۋ دەكا. (۶۴۷۸ - ۶۴۸۱)
- ۴۱ (۱۳۷۴) باسى قىنەبەرى و قسە لەيەك داپران. (۶۴۹۰ - ۶۴۹۳)
- ۴۱ (۱۳۷۵) پېئىشگىرى لە سىخۇرى و بەر بەردەكانى و گومانى بەد. (۶۴۸۲ - ۶۴۸۶)
- ۴۳ (۱۳۷۶) ھەۋلەدانى شەيتان بۇ تىكبەردانى نوئىژكەران. (۷۰۳۴ - ۷۰۴۱)
- ۴۴ (۱۳۷۷) ھەموۋ نادەمىزائى شەيتانىكى لەگەلدايە. (۷۰۳۴ - ۷۰۴۱)
- ۴۴ (۱۳۷۸) پېئىشگىرى لە پاشملە گۆيى. (۶۵۳۶)
- ۴۵ (۱۳۷۹) نەيىكردن لەدوۋ زمانى. (۶۵۷۹)
- ۴۶ (۱۳۸۰) دوۋزمان ناچىتە بەھەشت. (۲۸۶ - ۲۸۸)
- ۴۷ (۱۳۸۱) باسى دوۋ روۋ - باب: في ذي الوجھين
- ۴۷ (۱۳۸۲) باسى راستى و درۋ، كە يەكەم چەند جوانە و دوۋەم چەند ناشىرىنە.
- ۴۷ (۱۳۸۳) درۋى رەۋا. (۶۵۷۶ - ۶۵۷۸)
- ۴۹ (۱۳۸۴) پېئىشگىرى لە بانگەۋازى سەردەمى نەقامى. (۶۵۳۵ - ۶۵۳۷)
- ۵۰ (۱۳۸۵) نەيىكردن لە شەرە جنىۋو جەئىندان بە يەكتىرى. (۶۵۳۴)
- ۵۱ (۱۳۸۶) نەيىكردن لە جنىۋدان بە رۇژگار. (۵۸۲۳ - ۵۸۷)
- ۵۴ (۱۳۸۷) نەيىكردن لە روۋكردنى چەك لەبراى موسولمان. (۶۶۰۹ - ۶۶۱۱)
- ۵۴ (۱۳۸۸) دەست گرتن بەنوۋكى تىرەۋە لەناۋ مژگەۋتا. (۶۶۰۴ - ۶۶۰۸)
- ۵۵ (۱۳۸۹) نەيىكردنى لە لىدانى دەم و چاۋ. (۶۵۹۴ - ۶۵۹۹)
- ۵۶ (۱۳۹۰) ھەرەشە كردن لە نەفرىن و نەحلەتكردن لە ئازەل. (۶۵۴۷ - ۶۵۵۶)
- ۵۷ (۱۳۹۱) فرە ناباشە كەپپاۋ نەفرىنكەربى. (۶۵۴۷ - ۶۵۵۶)

- ۵۸ (۱۲۹۲) باسی كەسنى بەنارەۋا تانەى خراپوون لە خەلك بىدا. (۶۶۲۶ - ۶۶۲۷)
- ۵۸ (۱۲۹۲) ئەۋانەى شت زۆر قوول دەكەنەۋە تىادەچن. (۶۷۱۷ - ۶۷۲۵)
- ۵۹ (۱۲۹۴) نزاو دووعاى شەرى پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بىن) لە ئيمانداران، دەبىتە مايەى پاگەۋەبوون و سۆزو مېھرىبانى بۇيان. (۶۵۵۷ - ۶۵۷۲)

۵۳- نامەى زۆرۈستەم

- ۶۳ (۱۲۹۵) باسى نارەۋاىى زۆرۈستەم ۋەرمەنكردن بە پارانەۋە تۆبە كردن.
- ۶۶ (۱۲۹۶) مۆلەتدانى پىاۋى زۆردارو ستەمكار. (۶۵۱۷ - ۶۵۲۴)
- ۶۷ (۱۲۹۷) باپىاۋ بە ھەقو بە ناھەق يارىدەى براى خۇى بىدا. (۶۵۲۵ - ۶۵۲۷)
- ۶۸ (۱۲۹۸) سزاى ئەۋانە كە نازارى خەلك دەمدەن لەجىھانا. (۶۶۰۰ - ۶۶۰۳)
- ۷۰ (۱۲۹۹) مەرۋنە ناۋ ۋلاتو نىشتەمەن و جىگەى زۆرۈستەم لەخۆكەرەنەۋە، مەگەر بەگريانەۋە.
- ۷۱ (۱۴۰۰) ناۋ ھەلگۆستەن لەبىرى سزادراۋان. (۷۳۸۹ - ۷۳۹۲)

- ۷۱ (۱۴۰۱) تۆلە سەندەنەۋە دانەۋەى مافەكان لە رۆژى دوايىدا. (۶۵۱۷ - ۶۵۲۴)
- ۷۳ (۵۴- نامەى خواكردو چارەنووسى (قەزاۋ قەدەر)

- ۷۳ (۱۴۰۲) ۋەرمەيشتى خوداى گەۋرە: {إِنَّا كُلُّ شَيْءٍ خَلَقْنَاهُ بِقَدَرٍ}. (۶۶۹۳ - ۶۶۹۴)
- ۷۴ (۱۴۰۳) ھەموو شتئ بەپىئى نەخشەى چارەنووسە. (۶۶۹۳ - ۶۶۹۴)
- ۷۴ (۱۴۰۴) ۋەرمەن بە تەۋانايى و ۋازەيتان لە تەمبەلئى. (۶۷۱۶)
- ۷۵ (۱۴۰۵) لەپىش دروستبوونى بوونەۋەردا چارەنووسى ھەموو شتئ نووسراۋە سەرنوشتى ديارىكراۋە براۋەتەۋە. (۶۶۸۱ - ۶۶۹۱)

- ۷۶ (۱۴۰۶) چەسپانى چارەنووس و دەمە قالىئى ئادەم و مووسا (دروودى خودايان لەسەر بىن).
- ۷۷ (۱۴۰۷) دەستپىشكەرىى چارەنووس و باسى ۋەرمەيشتى خوداى گەۋرە: {وَتَنَسَّيْ رَمًا سَرَّاهَا فَأَلْهَمَهَا فُجُورَهَا وَتَقْوَاهَا}. {۶۶۶۵ - ۶۶۸۳}

- ۸۰ (۱۴۰۸) باسى چارەنووس و چارە رمشى بەختەۋەرى. (۶۶۶۵ - ۶۶۸۳)
- ۸۲ (۱۴۰۹) كەردەۋە بەپىئى سەرنەجاميەتى. (۶۶۶۵ - ۶۶۸۳)
- ۸۲ (۱۴۱۰) ئاكام و رزق و رۆژى ھەر لەسەرەتاۋە ديارىكراۋەن و سنوورىان بۇ دانراۋەن.
- ۸۴ (۱۴۱۱) جۆنىتى دروستكردنى ئادەمىزادو باسى بەدبەختى و بەختەۋەرى.

- ۸۸ (۱۴۱۲) ھەموو ئادەمىزادئ بەشى خۇى داۋىتپىسى لەچارەى نووسراۋە.
- ۸۹ (۱۴۱۳) جەلەۋى دل و لەمدەستى خودادا، چۆن ئارەزوۋ دەكا ھەلئ دەسوورپىئى.
- ۸۹ (۱۴۱۴) ھەموو مەندالئ، كاتئ لەدايك دەبى، بە سروشت، بە خودا كرد، ئامادىيە بۇ خواناسين.
- ۹۰ (۱۴۱۵) جى لەبارەى مەنالاىى بىياۋەپان و بىتپەرستانەۋە ھاتوۋە. (۶۶۹۷ - ۶۷۱۱)

- ۹۳ (۱۴۱۶) باسى ئەۋ مېردە مەندالەى كە ھەزەرەتى خەدى زىندە كوشتى، ھەك لە سوورەتى كەھفا باسكراۋە. (۶۶۹۷ - ۶۷۱۱)

- ۹۳ (۱۴۱۷) كەسانىك ھەر لەپشتى باوكيانا بۇ بەھەشت دروست كراۋەن، كەسانىكىش ھەر لەپشتى باوكيانا

بۆ دۆزدخ دروستکراون. (۶۶۹۷ - ۶۷۱۱)

۵۵- نامەى زانین

- ۹۷ (۱۴۱۸) لەناخر زەمانا زانست لادەبرئ و نامیئ، ئەزانى باوى دەبئ.
- ۹۷ (۱۴۱۹) یاسى وەرگرتنەوى زانین. (۶۷۲۶ - ۶۷۴۰)
- ۹۸ (۱۴۲۰) نەمانى زانین بەهۆى نەمانى زانایانەو. (۶۷۲۶ - ۶۷۴۰)
- ۹۹ (۱۴۲۱) کەسئ لەسەردەمى ئیسلاما رەوشت و یاسایەکی جوان، یا ناشیرین دابھێنئ. (۶۷۴۱ - ۶۷۴۵)
- ۱۰۰ (۱۴۲۲) کەسئ رێگەى راست نیشانى خەلک بدات یا رێگەى خراپ. (۶۷۴۱ - ۶۷۴۵)
- ۱۰۲ (۱۴۲۳) یاسى نووسەرانی قورئان و ھەرەشەکردن لە درۆکردن بەدەم پیغەمبەرەو (دروودی خودای لەسەر بئ). (۷۴۳۴ - ۷۴۳۵)

۵۶- نامەى نزاو پارانەو

- ۱۰۴ (۱۴۲۴) ناوھ پیرۆزەکانى خودا و کەسئ سەرژمیریان بکا. (۶۷۵۰ - ۶۷۵۱)
- ۱۰۵ (۱۴۲۵) نزاو پارانەوى پیغەمبەر (دروودی خودای لەسەر بئ). (۶۸۳۳ - ۶۸۵۰)
- ۱۱۰ (۱۴۲۶) نزاو پارانەوى ... خودایە! لێم ببووړو و رحەم بئ بکەو ئاسوودەییەم بئ ببەخشەو رزق و روژى باشم بەدەرئ. (۶۷۸۳ - ۶۷۹۲)
- ۱۱۲ (۱۴۲۷) نزاو پارانەوى ... خودایە! لەھەردوو جیھانا باشمان بۆبکەو لەسزای دۆزدخ بمانپاریزە.
- ۱۱۳ (۱۴۲۸) نزا بۆ رینمایى و شارمزاى. (۶۸۳۳ - ۶۸۵۰)
- ۱۱۳ (۱۴۲۹) کردنى کارى چاکە لەکاتى نزاو پارانەو، بەدەست کەلاو بەهۆى گیرابوونى
- ۱۱۶ (۱۴۳۰) نزاى کاتى مەینەتى و سەخەلتى. (۶۸۵۸ - ۶۸۶۱)
- ۱۱۷ (۱۴۳۱) نزاى بەندە گیرادەبئ بەمەرچئ پەلەنەکا. (۶۸۶۹ - ۶۸۷۱)
- ۱۱۸ (۱۴۳۲) بەجەخت نزاکردن و نەلئ: ئەگەر حەزدەکەیت. (۶۷۵۲ - ۶۷۵۴)
- ۱۱۹ (۱۴۳۳) ھەموو شەوئ کازیریکى تايبەتى واتیادا نزاى تیا گیرایە. (۱۷۱۴ - ۱۷۷۵)
- ۱۱۹ (۱۴۳۴) ھاندان لەسەر نزاو یادى خودا لەکۆتایى شەودا و گیرابوونى نزا تیايدا.
- ۱۲۰ (۱۴۳۵) نزا لەکاتى خویندنى کەلەبابدا. (۶۸۵۷)
- ۱۲۰ (۱۴۳۶) خیر و باشى نزایئ کە لەروو نەبئ. (۶۸۶۶)
- ۱۲۱ (۱۴۳۷) ناباشى نزای پێشخستنى تۆلە لە جیھاندا. (۶۷۷۶ - ۶۷۷۹)
- ۱۲۲ (۱۴۳۸) خۆزگە خواستن بۆ مەرگ لەکاتى ناخۆشیدا ناباشە، بەلکوو لەھەموو دۆخیکا نزاى باش باشە. (۶۷۵۵ - ۶۷۶۰)

۵۷- نامەى یادى خودای گەورە

- ۱۲۹ (۱۴۳۹) ھاندان لەسەر یادى خودا و خۆ نزیك کردنەو لێو بەردەوامى یادى خودا
- ۱۳۰ (۱۴۴۰) بەردەوامبوون لەسەر زیكرو یادى خودا وازنەھێنان لێی. (۶۹۰۰ - ۶۹۰۳)
- ۱۳۲ (۱۴۴۱) کۆبوونەو بۆ خویندن و دەورکردنەوى نامەى خودای گەورە کە قورئانى پیرۆزە.
- ۱۳۳ (۱۴۴۲) کەسانئ کە کۆر دەبەستن بۆ یاد و سوپاسى خودا، خودا شانازییان پێو دەکات بەسەر

فریشته‌گاندا. (۶۷۹۲ - ۶۷۹۷)

۱۲۵ (۱۴۴۳) باسی خیری گوږی زیکری خودای گه‌وره و سه‌روه و باسی نزاو پارانه‌وه و داوای لی‌بووردن و لی‌خوشبوونی گونا‌هو تاوان. (۶۷۸۰)

۱۲۷ (۱۴۴۴) نه و پیاو و ژنانه‌ی که سه‌رگه‌رمی یادو زیکری خودان. (۶۷۴۹ - ۶۷۴۹)

۱۲۸ (۱۴۴۵) لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ کردن و ته‌لیله کردن. (۶۸۳۲ - ۶۸۵۰)

۱۲۹ (۱۴۴۶) ده‌نگ به‌رزگردنه‌وه له‌یادی خودا. (۶۸۰۲ - ۶۸۰۹)

۱۴۰ (۱۴۴۷) نزی ئی‌واران. (۶۸۳۲ - ۶۸۵۰)

۱۴۲ (۱۴۴۸) گوته‌ی گاتی نو‌ستن و راکشان له‌سه‌رجی. (۶۸۵۱ - ۶۸۵۶)

۱۵۳ (۱۴۴۹) سو‌بیحانه‌للا کردن له‌پاش نویژی به‌یانی. (۶۸۵۱ - ۶۸۵۶)

۱۵۷ (۱۴۵۰) خیری به‌هره‌ی (سُبْحَانَ اللَّهِ) کردن. (۶۷۸۲ - ۷۹۲)

۱۵۸ (۱۴۵۱) له‌باری (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ) و (الْحَمْدُ لِلَّهِ) و (اللَّهُ أَكْبَرُ) کردنه‌وه. (۶۷۸۲ - ۶۷۹۲)

۱۶۰ (۱۴۵۲) خۆشه‌ویست‌ترین ویرد له‌لای خودا، یادی (سُبْحَانَ اللَّهِ وَبِحَمْدِهِ) به.

۱۶۱ (۱۴۵۳) که‌سی روژی سه‌دجار بلی: (لَا إِلَهَ إِلَّا اللَّهُ وَحْدَهُ لَا شَرِيكَ لَهُ). (۶۷۸۲ - ۶۷۹۲)

۱۶۲ (۱۴۵۴) که‌سی سه‌د ته‌سبیحات بکات له‌روژی‌کا. (۶۷۸۲ - ۶۷۹۲)

۱۷۰ **۵۸- نامه‌ی په‌ناگرتن به‌خودا و شتی تریش**

۱۷۰ (۱۴۵۵) په‌ناگرتن به‌خودا له‌شه‌ری نازاوه گه‌ل. (۶۸۱۰ - ۶۸۱۹)

۱۷۱ (۱۴۵۶) په‌ناگرتن به‌خودا له‌ ته‌مه‌لی و ته‌وه‌زه‌لی. (۶۸۱۰ - ۶۸۱۹)

۱۷۲ (۱۴۵۷) په‌ناگرتن به‌خودا له‌ چاره‌نووسی خراب و له‌ تو‌وشبوونی نه‌گه‌ته‌ی. (۶۸۱۰ -)

۱۷۳ (۱۴۵۸) په‌ناگرتن به‌خودا له‌ پشت تی‌کردنی به‌هره و نازو نی‌عمه‌تی خودا.

۱۷۳ (۱۴۵۹) نزی باش بو پزمیو که سو‌پاسی خودای کرد. (۷۴۱۱ - ۷۴۱۹)

۱۷۵ **۵۹- نامه‌ی په‌شیمانی و قه‌بوونی په‌شیمانی و به‌روا‌لایی سۆزو به‌زه‌یی خودا و**

شتانی تریش

۱۷۵ (۱۴۶۰) فه‌رمان‌کردن به‌ ژیوانبو‌نه‌وه و ته‌وبه‌کردن. (۶۷۹۹ - ۶۸۰۱)

۱۷۶ (۱۴۶۱) هاندان له‌سه‌ر ژیوانبو‌نه‌وه. (۶۸۸۷ - ۶۸۹۶)

۱۷۸ (۱۴۶۲) باسی ته‌وبه‌ی و راست و دروست و فه‌رمایشی خودای گه‌وره: {وَعَلَى الثَّلَاثَةِ الَّذِينَ خَلَفُوا}.

۱۹۷ (۱۴۶۳) ته‌وبه‌ی پیاو و مر‌گراوه که سه‌د که‌سی گوشت‌وه. (۶۹۳۹ - ۶۹۴۱)

۲۰۰ (۱۴۶۴) که‌سی له‌پیش نه‌وه‌دا ته‌وبه‌کا، که خۆر له‌ خۆر‌ناواوه هه‌ل دی، ته‌وبه‌ی گه‌رايه. (۶۷۹۹ - ۶۸۰۱)

۲۰۱ (۱۴۶۵) ته‌وبه قه‌بوول ده‌کری له‌که‌سی چی به‌شه و خرابه بکا و چی به‌روژ خرابه بکا.

۲۰۱ (۱۴۶۶) سه‌بارت به‌ لی‌خوشبوونی گونا‌هه‌گان. (۶۸۹۷ - ۶۸۹۹)

۲۰۲ (۱۴۶۷) باسی گو‌شادی و بی سنووری ره‌حمه‌ت و می‌هره‌بانی خودای گه‌وره، ره‌حمه‌تی رق و خه‌می

ده‌به‌زینی. (۶۹۰۳ - ۶۹۱۸)

۲۰۳ (۱۴۶۸) هه‌م ره‌حمه‌تی خودا زۆره هه‌م تو‌له‌ی. (۶۹۰۳ - ۶۹۱۸)

- ۲۰۳ (۱۴۶۹) خۇدا لەدايك بە رحمتەرە بە بەندەكانى خۇى
- ۲۰۴ (۱۴۷۰) كەس كىردەۋى خۇى رىزگارى ناك. (۷۰۳۴ - ۷۰۴۱)
- ۲۰۵ (۱۴۷۱) كەس ۈك خۇداى گەۋرە سەرۋەر ئارام ناگرى لەسەر ئازار. (۷۰۱۱ - ۷۰۱۳)
- ۲۰۶ (۱۴۷۲) كەس ۈك خۇداى گەۋرە بەتەنگەۋە نايى. (۶۹۲۳ - ۶۹۳۱)
- ۲۰۷ (۱۴۷۳) رازى نەپتى و دىئاننانى بەندە بە گوناهەكانىدا. (۶۹۴۲ - ۶۹۴۶)
- ۲۰۸ (۱۴۷۴) دەۋر كىردەۋى بەخشەكانى خۇدا، لە رۆزى قىامەتدا بۇ بەندە بىباۋەر، يا بەندە ناپاك.
- ۲۱۰ (۱۴۷۵) ئەندامەكانى مەرۇف خۇى دەين بەشايت لەسەرى، لەرۆزى قىامەتدا.
- ۲۱۱ (۱۴۷۶) ئەۋەپەرى ترسان لەخۇداى بالا دەستو شكۆمەندو ترسانى زۆر لە تۆلەى سەختى.
- ۲۱۲ (۱۴۷۷) كەس ئەپاش گوناھ كىردن لەخۇا داۋاى لىخۇشبوون بكا. (۶۹۱۹ - ۶۹۲۲)
- ۲۱۴ (۱۴۷۸) كەس تۈۋشى گوناھى بىن و لەپاشا دەستۈيۇز بگرى و لەپاشان نوپۇزىكى فەرزىكا.
- ۲۱۶ (۱۴۷۹) لەرۆزى قىامەتدا لەتۆلەى ھەموو موسولمانىكا بىپرواىيەك دەخىرئە ناو ناگرى دۆزەخەۋە.
- ۲۱۹ **۶۰- نامەى ناپاكەكان**
- ۲۱۹ (۱۴۸۰) فەرمایشى خۇداى گەۋرە: {إِذَا جَاءَكُ السَّافِقُونَ} ھەتا {حَتَّى يَنْفَضُّوا}.
- ۲۲۲ (۱۴۸۱) دوو روۋەكان بىزىيان نايە داۋاى لىبوۋردن لە پىغەمبەر بكەن.
- ۲۲۳ (۱۴۸۲) نىشانەى دوو روۋەكان. (۶۹۵۵ - ۶۹۷۵)
- ۲۲۴ (۱۴۸۳) باسى دوو روۋەكانى شەۋى ملەكەى كەۋا لەسەر رىگەى تەبوۋك — مەككەداۋ باسى ژمارمىيان.
- ۲۲۶ (۱۴۸۴) نەموۋەى دوو روو ۈك مەرى ئاۋەكى وايە، كە لەنىۋانى دوو رانا سەرگەردان بى.
- ۲۲۷ (۱۴۸۵) ھەلكردى بايەكى سەخت بەيۋەى مردنى دوو روۋەكەۋە.
- ۲۲۷ (۱۴۸۶) سەختى سزى دوو روو لەدوا رۆژدا. (۶۹۵۵ - ۶۹۷۵)
- ۲۲۸ (۱۴۸۷) دوو روۋەكى پاشگەز گۆز ناگرىتە خۇى. (۶۹۵۵ - ۶۹۷۵)
- ۲۳۵ **۶۱- نامەى نىشانەكانى قىامەت**
- ۲۳۵ (۱۴۸۸) لەرۆزى قىامەتدا خۇداى گەۋرە گۆى زەۋى دەكات بەيەك چىنگ.
- ۲۳۶ (۱۴۸۹) شىۋەى زەۋى لەرۆزى دوايىدا. (۶۹۸۶ - ۶۹۸۷)
- ۲۳۶ (۱۴۹۰) بەندە لەسەرچى حالى مردوۋە لەسەرئەۋە زىندو دەكرىتەۋە.
- ۲۳۷ (۱۴۹۱) زىندو كىردەۋە لە قىامەتدا بەپى كىردەۋمىيە. (۷۱۵۴ - ۷۱۵۷)
- ۲۳۷ (۱۴۹۲) مەردوۋم بەروۋتو ۋوۋتو بە پىخاۋسىو بە سۈنەت نەكراۋى ھەشر دەكرىن
- ۲۳۸ (۱۴۹۳) مەردوۋم بەس كۆمەل كۆدەكرىنەۋە بۇ ھەشر. (۷۱۲۶ - ۷۱۳۱)
- ۲۳۹ (۱۴۹۴) لەرۆزى قىامەتدا بىباۋەرەن لەسەر روخسارىيان لى دەخۇررىن بۇ دەشتى مەشەر.
- ۲۴۰ (۱۴۹۵) رۆزى ژىنەۋە ھەستانەۋە خۆر تەۋاۋ نىزىك دەپىتەۋە لە دروستكراۋان.
- ۲۴۱ (۱۴۹۶) زۆرىي ئارەقى لەش لە رۆزى ھەستانەۋەدا (قىامەت). (۷۱۳۲ - ۷۱۳۵)
- ۲۴۳ **۶۲- نامەى چۈنىتى ژيانى بەھەشت**
- ۲۴۳ (۱۴۹۷) يەكەم دەستە كەدەچنە بەھەشت. (۷۰۶۱ - ۷۰۹۲)

- ۲۴۸ (۱۴۹۸) ھەممۇ كەسى كاتى دەجىتە بەھەشتەۋە لەسەر شىۋەى ئادەمە.
- ۲۴۹ (۱۴۹۹) خەلگىنى دەجەنە بەھەشت لەدئەرمى و سام و ترسدا، وەك مەل و ئالندەوان. (۷۰۶۱ - ۷۰۹۲)
- ۲۴۹ (۱۵۰۰) رۋاندنى خۇشئوۋىدىي خۇدا بەسەر دانىشتوانى بەھەشتدا.
- ۲۵۰ (۱۵۰۱) بەھەشتىيەكان كە تەماشاي دانىشتوانى ئاۋ بالەخانەكان دەكەن، كەۋان لە ھاتەكانى سەرەۋە دەئىي چاۋ بۇ ئەستىرە دەگىرپ. (۷۰۶۱ - ۷۰۹۲)
- ۲۵۲ (۱۵۰۲) خۇراكى بەھەشتىيەكان لە بەھەشتا. (۷۰۶۱ - ۷۰۹۲)
- ۲۵۲ (۱۵۰۳) دىارى دانىشتوانى بەھەشت. (۷۱۴ - ۷۱۵)
- ۲۵۴ (۱۵۰۴) نازو بەھرەى بەھەشت بۇ دانىشتوانى بەھەشت ھەمىشەيىن.
- ۲۵۵ (۱۵۰۵) لە بەھەشتا درەختى ھەيە، سوار سەد سال بە سىبەرەكەيدا دەرواۋ ناگاتە ئەۋپەرى.
- ۲۵۶ (۱۵۰۶) باسى جۈنئىتى خىۋەتگاكانى بەھەشت. (۷۰۶۱ - ۷۰۹۲)
- ۲۵۷ (۱۵۰۷) بازارەكەى بەھەشت. (۷۰۶۱ - ۷۰۹۲)
- ۲۵۷ (۱۵۰۸) ئەۋ روبارانەى جىھان كە سەرچاۋەكەيان لە بەھەشتەۋەيە. (۷۰۶۱ - ۷۰۹۲)
- ۲۵۸ (۱۵۰۹) بەھەشت بە ئارەحتەى دەۋرە دراۋە. (۷۰۶۱ - ۷۰۹۲)
- ۲۵۹ (۱۵۱۰) زۇن كەمترىن دانىشتوانى بەھەشتن. (۶۸۷۲ - ۶۸۸۳)
- ۲۶۰ (۱۵۱۱) نىشانەى بەھەشتى، يا دۆزەخى لە جىھاندا. (۷۰۹۳ - ۷۱۲۵)
- ۲۶۶ (۱۵۱۲) جاۋيدانى ھەتا ھەتايى و نەمرىي خەلك و دانىشتوانى بەھەشت و دۆزەخ.
- ۶۳- نامەى جۈيىتى دۆزەخ**
- ۲۶۹ (۱۵۱۳) باسى ھەۋسارەكانى دۆزەخ. (۷۰۹۳ - ۷۱۲۵)
- ۲۶۹ (۱۵۱۴) سەختى گەرمى ئاگرى دۆزەخ. (۷۰۹۳ - ۷۱۲۵)
- ۲۷۰ (۱۵۱۵) زۇر قوۋلى بنى دۆزەخ. (۷۰۹۳ - ۷۱۲۵)
- ۲۷۱ (۱۵۱۶) سوۋكترىن سزاي دۆزەخ
- ۲۷۲ (۱۵۱۷) ئاگرى دۆزەخ ھەتا كۈيى دۆزەخىەكان دېت
- ۲۷۲ (۱۵۱۸) ملھورە ستەمكارەكان دەجەنە دۆزەخ و بى ئەۋاۋ لازىمبوۋنانىش دەجەنە بەھەشت. (۷۰۹۳ - ۷۱۲۵)
- ۲۷۴ (۱۵۱۹) سزاي ئەۋكەسە كەبۇ يەكەمجار لە جىھاندا (سائىبەى داھىنا.
- ۲۷۵ (۱۵۲۰) باسى زلىتى كاكىلەى بىباۋەر لەناۋ ئاگرى دۆزەخدا. (۷۰۹۳ - ۷۱۲۵)
- ۲۷۶ (۱۵۲۱) سزاي ئەۋ كەسانەى كەلەم جىھاندا ئازارى خەلكى بى تاۋان دەدەن.
- ۲۷۷ (۱۵۲۲) نازدارترىن كەس، لە ناموسۇلمانەكان، لە جىھاندا، لە قىامەتدا ھەل دەكىشرى لەسزاي دۆزەخ، بىنازترىن كەسپىش لە موسۇلمانەكان، لە قىامەتدا ھەل دەكىشرى لەناز و بەھرەى بەھەشت.
- ۶۴- نامەى فەرەنە كەل و ئازاۋەكان**
- ۲۹۱ (۱۵۲۳) نىزىكبوۋنەۋەى فەرەنە و ئازاۋە گورەكان و سەر تىاچوۋن و لەناۋچوۋن كاتى گەندەلى و
- چەپەلى بەرمى سەندو زۇر بوو
- ۲۹۳ (۱۵۲۴) دابارىنى ئازاۋە و ئاشوۋب وەك لىزمەى باران. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)

- ۲۹۴ (۱۵۲۵) ئاشوب ۋەك نەخش لە دل دىكىشىرىۋ دەبىي بەخالى رەش بۇي.
- ۲۹۶ (۱۵۲۶) شەيتان كۆمەل كۆمەل لەشكرى خۇي بۇ تىكەدان ۋ تىكەبەردانى خەلك لە يەكتىرى دىنىرى.
- ۲۹۸ (۱۵۲۷) ئاشوب ۋ شۆۋەكانى. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)
- ۳۰۱ (۱۵۲۸) باسى ئاشوب ۋ ئىۋانەي كە كاتى ئاشوب ۋەكانىان دىزانى. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)
- ۳۰۲ (۱۵۲۹) سەرەتاي ئازاۋەكان لەلەي خۇرەلەتلى شارى مەدىنەۋە سەر ھەل دەدەن.
- ۳۰۴ (۱۵۳۰) گەنجى گەنجىنەي كىسراۋ قەيسەر دەست موسولمانان دىكەۋىۋ لە رىگەي خودادا بەخت دىكرىن. (۷۲۲۶ - ۷۲۵۷)
- ۳۰۵ (۱۵۳۱) لەناۋچوۋنى گەلى ئىسلام بەھۋى شەرى براكوزىيەۋە. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)
- ۳۰۷ (۱۵۳۲) بىست بەبىست لاسكايى رەقتارى نەتەۋەكانى پىش خۇتان دىكەنەۋە.
- ۳۱۱ (۱۵۳۳) گەلى ئىسلامى مەن بەدەستى دەستىيەكى دىمىرۋوت لە ھۈزى قورەيش لەناۋ دىچەن، خۇتانىان ئى بىارىن. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)
- ۳۱۱ (۱۵۳۴) ئازاۋە گەلى دىقەۋمىن ھەتا لىيان دىۋىرى كەمە
- ۳۱۳ (۱۵۳۵) كاتى دىۋ موسلمان بە شىۋىرەۋە روۋبەروۋى يەكتىرى ۋەستان، بىكۆۋ كۆۋراۋ لە دۆزەخدان.
- ۳۱۴ { ۱۵۳۶ } غەممەرى كۆرى ياسىر دەستەي لە خودا ياخى دىكۆۋى. { ۷۱۶۴ - ۷۲۷۲ }
- ۳۱۵ (۱۵۳۷) قىيامەت ھەلئەسە ھەتا دىۋ بەرەي زۆر گەۋرە دىچەن بەگىز يەكتىرە، داۋاي ھەردىۋ لاشيان ھەر يەك شتە. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)
- ۳۱۶ (۱۵۳۸) قىيامەت ھەلئەسە، تاۋاي لى دى پىاۋ دىدا بە لاي گۆردا، دىلئى: خۆزگە مەن لە شۆيىنى ئەم مىرۋەۋە بوۋمايە. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)
- ۳۱۶ (۱۵۳۹) دىۋا رۆۋ بەرپا نەبى ھەتا كۆشت ۋ بىرىن زۆر دەبى. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)
- ۳۱۷ (۱۵۴۰) قىيامەت ھەلئەسە ھەتا دەبى بە ئاخوران ۋ بىخورانىكى ۋا بىكۆۋ نازانى لەبەر چى خەلك دىكۆۋى. (۷۱۶۵ - ۷۲۷۲)
- ۳۱۷ (۱۵۴۱) دىۋا رۆۋ بەرپا نەبى ھەتا ئاگرى لە خاكى حىجاز دىردەچى
- ۳۱۸ (۱۵۴۲) ھەتا جارىكى تر ھۈزى دىۋس بوتى زولخەلەسە نەپۋەرسىتەۋە قىيامەت ھەلئەسە.
- ۳۱۹ (۱۵۴۳) قىيامەت ھەلئەسە ھەتا دىۋبەرە ۋەك جارانى سەردەمى بوتى لات ۋ بوتى عوززا دىپەرسىتەۋە!
- ۳۲۱ (۱۵۴۴) قىيامەت ھەلئەسە ھەتا شارى غەز ۋ دىكرى، لايەكى لە دىريادايەۋ لايەكەي ترى لە ۋشكانىدەيە
- ۳۲۲ (۱۵۴۵) ھاكا لەبن روۋبارى فورەتەۋە كىۋى زىپ دىركەۋى. (۷۲۶۴ - ۷۲۷۲)
- ۳۲۳ (۱۵۴۶) قىيامەت ھەلئەسە ھەتا دىچەن بەگىز ھۈزىكا، روۋمەت گۆۋپىن.
- ۳۲۳ (۱۵۴۷) قىيامەت ھەلئەسە ھەتا پىاۋى لەبەرەي قەحطانى بىپىرى يەمەنىيەكان پەيدا دەبى.
- ۳۲۴ (۱۵۴۸) قىيامەت ھەلئەسە ھەتا پىاۋى دەبى بە پادشا ناۋى جەھجەھ دەبى.
- ۳۲۴ (۱۵۴۹) قىيامەت ھەلئەسە ھەتا ناۋى خودا لەسەر روۋى زەۋى نامىنىۋ كەسنى نەبى بلى: ئەللا ئەللا
- ۳۲۵ (۱۵۵۰) لە يەمەنەۋە خودا نەرمە بابى دىنىرى گىيانى ھەمۋو موسلمان دىكەشنى. (۳۰۸)

- ۳۲۵ (۱۵۵۱) ھەتتا مەردوم ھەموو گەندو بەد نەبىن قىيامەت ھەئىئەسى. (۷۲۳۸ - ۷۲۳۹)
- ۳۲۶ (۱۵۵۲) قىيامەت ھەئىئەسى ھەتتا كۆمەلەن پېغەمبەرە درۋزىنە پەيدا دەبن.
- ۳۲۷ (۱۵۵۳) شەرى موسولمان و جوولەكە. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)
- ۳۲۸ (۱۵۵۴) كاتى قىيامەت ھەل دەستى رۇم لەھەموو كەسى زۆرتىن. (۷۱۶۴ - ۷۲۰۸)
- ۳۳۰ (۱۵۵۵) شەرى روومو زۆرى كۈشتىن لەكاتى دەر چوونى جەجالدا. (۷۱۶۴ - ۷۲۱۰)
- ۳۳۲ (۱۵۵۶) باسى ئەو سەرگەوتىن و ولات نازادكردنەنى كە بەر لە ھەئىئەسى جەجال موسولمانان بەدەستى دەھىن. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)
- ۳۳۵ (۱۵۵۷) نازادكردنى قۈستەنتەنىيە. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)
- ۳۳۷ (۱۵۵۸) لەشكرى پەلامارى بەيتوللا دىدات رۇدەچىن بەناخى زەويدا.
- ۳۳۸ (۱۵۵۹) باسى نىشتەجىبوون لە مەدىنە و گەشەكردنى خانوبەرە لىلى لەپېش داھاتنى قىيامەتدا.
- ۳۳۹ (۱۵۶۰) پىپاۋىكى دوولاق بارىكى حەبەشەيە كەعبە دەر ووخىن. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)
- ۳۳۹ (۱۵۶۱) ھاكا خەلكى عىراق پارەو پوول و سەرئەكەسى سەريان نەدەن.
- ۳۴۰ (۱۵۶۲) سىپاردە ھەل دىگىرى (ئەمانەت نامىنى) بىروا لەدل دەسپىتەو.
- ۳۴۲ (۱۵۶۳) لەپېش ھاتنى ئاخىر زەمانا جىنشىنى دەپى مال بە چىنگو مىشت، بەپى شومار بە خەلك دەبەخش. (۷۱۶۴ - ۷۲۷۲)
- ۳۴۲ (۱۵۶۴) باسى ئەو نىشانەو ھەوالە سەر سورھىنەرانەنى كە لەپېش ھاتنى قىيامەتدا دەقەومىن.
- ۳۴۴ (۱۵۶۵) بە كىردەۋى باش دەست پېشكەرى لە قەومانى ئەو فەرتەنەو ئاشووبانە بىكەن كە ۋەك شەۋە زەنگ خەلك دادەگىرن. (۳۰۹)
- ۳۴۵ (۱۵۶۶) بە كىردەۋى باش پېش دەستى لەشەش شت بىكەن. (۷۲۳۵ - ۷۲۳۸)
- ۳۴۶ (۱۵۶۷) خواپەرستى لەكاتى ئاخوران و بخورانا. (۷۲۳۶ - ۷۲۳۷)
- ۳۴۶ (۱۵۶۸) سەر گوزەشتەى ئىبىنو سەيپاد. (۷۲۷۲ - ۷۲۸۷)
- ۳۷۰ (۱۵۶۹) يەكەم نىشانە لە نىشانە گەورەكانى ھاتنى قىيامەت ھەلھاتنى خۆرە لە خۇرناۋاۋە.
- ۳۷۱ (۱۵۷۰) نىشانەكانى جەجالە كۆرە، كە گەورەترىن فەرتەنەيەو باسى پەيداۋوونى و داستانى جەسسەسە. (۷۳۱۲ - ۷۳۱۷)
- ۳۸۰ (۱۵۷۱) ھەفتا ھەزار كەس لە جوولەكەنى ئەسپەھان شوپىن جەجال دەكەون.
- ۳۸۱ (۱۵۷۲) خەلك لەتاۋ جەجال رەودەكەن بۇ كىۋەكان، لەو رۇزگارەدا عەرب كەم دەبن. (۷۲۳۵ - ۷۲۳۸)
- ۳۸۱ (۱۵۷۳) لەو ھەلەۋە كە خۇدا ئادەمى دروست كىردوۋە، ھەتتا ئەو دەمە كە قىيامەت ھەل دەستى، ئازاۋەى گەورەى ۋەك جەجال نەبوۋە نەدەپى. (۷۳۳۵ = ۷۳۳۸)
- ۳۸۲ (۱۵۷۴) عىسا (دروۋدى خۇداى لەسەر بى) لە ئاسمان دېتە خوارەۋە خاچ دەشكىنى و بەراز دەكوۋى.
- ۳۸۵ (۱۵۷۵) مەن و قىيامەت ۋەك ئەم دوو پەنجەيەم ئاۋا بەرودوا ھاتوۋىن. (۷۲۳۸ - ۷۲۳۹)
- ۳۸۶ (۱۵۷۶) ھاتنى قىيامەت زۆر نىزىكە (۷۲۳۸ - ۷۲۳۹)
- ۳۸۷ (۱۵۷۷) قىيامەت لەپەر ھەلەدەستى، ھەيە وشتەكەنى دەدۇشنى، بەلام فرىا ناكەۋى ئەو شىرە بخواتەۋە

قىيامەت ھەللىستى! (۷۳۲۸ - ۷۳۲۹)

۳۸۸ (۱۵۷۸) نىۋانى دوو فوۋەكە چلە، جەستەى مرۇقىش ھەموۋى دەرژى نوۋكى بىخى جوۋجكەى سمتى نەبى. (۷۳۴۰ - ۷۳۴۲)

۳۸۹ (۱۵۷۹) ژنان خراپترىن ئازاۋەو ئاشوۋىن بۇ پياۋان. (۶۸۷۲ - ۶۸۸۳)

۳۸۹ (۱۵۸۰) ھۇشيارى لەبارەى تەفرەى ژنانەۋە. (۶۸۷۲ - ۶۸۸۳)

۳۹۳ **۵- نامەى نەۋىستى (زۈھد) وگۈى بە جىھان نەدان و دل لاۋىنەكان**

۳۹۳ (۱۵۸۱) فەرمايشتى پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بى): (ئەى خودايە! رزق و رۇزى خانەۋادەى موخەممەد ئەۋەندە بدە كە سەرۋىەر پىي ھەللىكەن).

۳۹۳ (۱۵۸۲) سەختى گوزەرانى پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بى). (۷۳۴۳ - ۷۳۸۸)

۳۹۶ (۱۵۸۳) جارى ۋادەۋو كە پىغەمبەر (دروودى خوداى لەسەر بى) پىر بەسكى خۇى خورماى قەسپى دەست نەدەكەۋت. (۷۳۴۳ - ۷۳۸۸)

۳۹۷ (۱۵۸۴) ھەژارانى كۆچكاران پىش دەۋلەمەندەكان دەكەۋن بۇ بەھەشت.

۳۹۸ (۱۵۸۵) ھەژاران زۆرىنەى دانىشتۋانى بەھەشت. (۶۸۷۲ - ۶۸۸۳)

۳۹۸ (۱۵۸۶) جىھان نەۋىستى و بى بەھايى جىھان لەلاى خوداى گەۋرە. (۷۳۴۳ - ۷۳۸۸)

۴۰۰ (۱۵۸۷) مەترسى روو تىكرەنى خۇشى جىھان و پەلاماردانى. (۷۳۴۳ - ۷۳۸۸)

۴۰۱ (۱۵۸۸) كاتى جىھان دەگرىتەۋە مەترسى تى وروۋكان و بەخىلى بەيەكتەر دروست دەبى

۴۰۲ (۱۵۸۹) كورتى ماۋەى جىھان و برانەۋەى خۇشپىيەكەى، لەچاۋ بەردەۋامى قىيامەت و نەبرانەۋەى نازو نەغىم و خۇشپىيەكەى، ۋەك ئەۋە ۋاپە: پەنجەيە بكەى بە دەريايەكا. (۷۱۳۶ - ۷۱۳۱)

۴۰۳ (۱۵۹۰) گىرۋدەۋوۋ بە خۇشى جىھانەۋەو چۈنىتى كارو كىردەۋە لە جىھاندا.

۴۰۷ (۱۵۹۱) باسى نەۋوۋنى و كەم دەستى و نارامگرتن لەسەرى و لەتاۋ بىرسىتى گەلاى دار خواردن.

۴۱۰ (۱۵۹۲) كەسوكارو مال ئەگەر شوپن مردوۋش بكەۋن دەگرپىنەۋە، بەلام كىردەۋەكەى لەگەلى دەمىنى.

۴۱۱ (۱۵۹۳) تەماشاي خوار خۇتانەۋە بكەن. (۷۳۴۳ = ۷۳۸۸)

۴۱۷ (۱۵۹۴) خوداى گەۋرە بەندەى پارىزگارى لەخۋا ترسى داراۋ دەۋلەمەندى خۇشارەۋەى خۇشەۋى.

۴۱۸ (۱۵۹۵) كەسى كارى بكا و كەسىكى تر بكا بەھاۋبەشى خودا. (۷۴۰۰ - ۷۴۰۵)

۴۱۸ (۱۵۹۶) ھەركەسى بۇ ناۋبانگو شۆرمەت چاكە و خوا پەرسىتى بكات، لە رۇزى دوا رۇژدا خودا بە پەندى دەكا. (۷۴۰۰ - ۷۴۰۵)

۴۱۹ (۱۵۹۷) ۋادەبى گوتيار بەھۋى يەك قەسەۋە دەخىزىتە ناۋ ناگرى دۆزەخەۋە.

۴۲۰ (۱۵۹۸) كارى موسولمان گشتى ھەر خىرە. (۷۴۰۰ - ۷۴۲۵)

۴۲۱ (۱۵۹۹) نارامگرتن لەسەر بابەندىۋوۋ بە نايىنەۋە لەكاتى دوۋچار بوۋن و گرفتارىۋوۋن داستانى دەستەى خەندەكە ناگرىنەكان. (۷۴۳۶)

۵۷- نامەى گەۋرەى قورئانى پىرۋز

۴۲۹ ۱۶۶۰ باسى گەۋرەى سوۋرەتى فاتىحە، كە دادەنرى بەدىباجەى قورئان

- ۱۶۶۱- باسی خویندنی قورئان و سوورمتی بهقهرمو سوورمتی ئالی عیمران
 ۱۶۶۲- باسی گهورمیی ئایه ته لکوری (۱۸۸۰-۱۸۸۲)
 ۱۶۶۳- باسی گهورمیی کۆتاییه کانی سوورمتی بهقهره (۱۸۷۴ - ۱۸۷۹)
 ۱۶۶۴- باسی گهورمیی سوورمتی که هف (۱۸۸۰-۱۸۸۲)
 ۱۶۶۵- باسی گهورمیی خویندنی (قل هو الله أحد) (۱۸۸۳-۱۸۸۷)
 ۱۶۶۶- باسی گهورمیی خویندنی سوورمتی (قل أعوذ برب الفلق) و (قل أعوذ برب الناس) (۱۸۸۸-۱۸۹۰)
 ۱۶۶۷- کهسانی که خودای گهوره بههوی خزمهتی قورئانهوه، پلهوی پایهیان بهرزدمکاتهوه.
 ۱۶۶۸- باسی گهورمیی فیرکردنی قورئان (۱۸۶۹-۱۸۷۰)
 ۱۶۶۹- نموونهی کهسی قورئان بخوینی و کهسی قورئان نه خوینی (۱۸۵۷-۱۸۶۰)
 ۱۶۷۰- پلهو پایهی کهسی قورئانی رهوانه و کهسی کهئهرک دهکیشی بۆ رهوانکردنی (۱۸۵۷-۱۸۶۰)
 ۱۶۷۱- لهکاتی خویندنی قورئان دا فریشتهی رحمة دادهبارین (۱۸۵۲-۱۸۵۶)
 ۱۶۷۲- هسهوودی (بهواتا خۆزگه) له دووشتا پهسهنده (۱۸۹۱-۱۸۹۵)
 ۱۶۷۳- فهرمانکردن بهسه رهپرستی قورئان و دهورکردنهوی بهزوری
 ۱۶۷۴- قورئان خویندن بهدهنگی خۆش (۱۸۴۲-۱۸۵۲)
 ۱۶۷۵- خویندنی قورئان بهسۆزو ئاوازمه (۱۸۴۲-۱۸۵۲)
 ۱۶۷۶- لهسهودا خویندنی قورئان بهدهنگی بهرزو گوئی لیگرتنی (۱۸۳۴-۱۸۴۱)
 ۱۶۷۷- قورئان بهحهوت شیوه خویندنهوی جوان هاتوته خوارهوه (۱۸۹۶-۱۹۰۴)
 ۱۶۷۸- پیغه مبههر (دروودی خوی لهسه ربی) لهلای ههندی لهپارانی خوی دمرسی قورئانی خویندوهوه
 ۱۶۷۹- پیغه مبههر (دروودی خوی لهسه ربی) قورئان بهسه ره کۆمهلی نوینهری جنۆکه دا دهخوینی
 ۱۶۸۰- پیغه مبههر گوئی دهگرئ لهقورئان خویندنی کهسیکی تر (۱۸۶۴-۱۸۶۸)
 ۱۶۸۱- ههرشه لهجیاوازی لهخویندنی قورئان دا (۶۷۱۷-۶۷۲۵)
۵۸- نامه‌ی تفسیر - کتاب التفسیر
 ۱۶۸۲- سهبارت بهفهرمایشتی خودای گهوره {وَادْخُلُوا الْبَابَ سُجَّدًا وَقُولُوا حِطَّةٌ}
 ۱۶۸۳- سهبارت بهفهرمایشتی خودای گهوره {وَلَيْسَ الْبِرُّ}
 ۱۶۸۴- لهباری فهرمایشتی خودای گهوره {رَبِّ ارْنِي كَيْفَ تُحْيِي الْمَوْتَى}
 ۱۶۸۵- لهباری فهرمایشتی خودای گهوره {وَإِنْ تُبْدُوا مَا فِي أَنْفُسِكُمْ أَوْ تُخْفُوهُ يُحَاسِبْكُمْ بِهِ اللَّهُ}
 سوورمتی ئالی عیمران (سورة آل عمران)
 ۱۶۸۶- لهباری فهرمایشتی خودای گهوره: {هُوَ الَّذِي أَنْزَلَ عَلَيْكَ الْكِتَابَ مِنْهُ آيَاتٌ مُحْكَمَاتٌ}
 ۱۶۸۷- لهباری فهرمایشتی خودای گهوره {لَا تَحْسَبَنَّ الَّذِينَ يَفْرُحُونَ بِمَا أَتَوْا وَيُحِبُّونَ أَنْ يُحْمَدُوا بِمَا لَمْ يَفْعَلُوا} (۶۹۵۵-۶۹۷۵)
 سوورمتی نیساء (سورة النساء)
 ۱۶۸۸- لهباری فهرمایشتی خودای گهوره {وَإِنْ خِفْتُمْ أَلَّا تُقْسِطُوا فِي الْيَتَامَى} وه فهرمایشتی

{وَيَسْتَفْتُونَكَ فِي النِّسَاءِ} {۷۴۳۹-۷۴۷۹}

۴۷۸- له باره فہرمايشتی خودای گہورہ وہ {وَمَنْ كَانَ غَنِيًّا فَلْيَسْتَعْفِفْ وَمَنْ كَانَ فَقِيرًا فَلْيَأْكُلْ بِالْمَعْرُوفِ} {۷۴۳۹ - ۷۴۷۹}

۴۷۹- له باره فہرمايشتی خوداوه: {فَمَا لَكُمْ فِي الْمُنَافِقِينَ فِتْنَةٍ}

۴۸۰- له باره فہرمايشتی خودای گہورہ: {وَمَنْ يَقْتُلْ مُؤْمِنًا مُتَعَمِّدًا}

۴۸۳- له باره فہرمايشتی خوی گہورہ: {وَلَا تَقُولُوا لِمَنْ أَلْقَى إِلَيْكُمُ السَّلَامَ}

۴۸۴- له باره فہرمايشتی خودای گہورہ: {وَإِنْ امْرَأَةٌ خَافَتْ مِنْ بَعْلِهَا نُشُورًا أَوْ إِعْرَاضًا}

۴۸۵- سوورہتی مائیدہ = سورہ المائدہ

۴۸۵- له باره فہرمايشتی خودای گہورہ وہ: {الْيَوْمَ أَكْمَلْتُ لَكُمْ دِينَكُمْ}

۴۸۸- سوورہتی ئہنعام = سورۃ الأنعام

۴۸۸- له باره فہرمايشتی خودای گہورہ: {الَّذِينَ آمَنُوا وَلَمْ يَلْبِسُوا إِيمَانَهُمْ بِظُلْمٍ} {۷۴۳۹ - ۷۴۷۹}

۴۸۹- له باره فہرمايشتی خودای گہورہ وہ: {لَا يَنْفَعُ نَفْسًا إِيمَانُهَا لَمْ تَكُنْ آمَنَتْ مِنْ قَبْلُ}

۴۹۱- سوورہتی ئہعرا ف = سورۃ الأعراف

۴۹۱- له باره فہرمايشتی خودای گہورہ وہ: {خُذُوا زِينَتَكُمْ عِنْدَ كُلِّ مَسْجِدٍ}

۴۹۳- له باره فہرمايشتی خودای گہورہ {وَرُودُوا أَنْ تَلَکُمُ الْجَنَّةُ أَوْرَثْتُمُوهَا بِمَا كُنْتُمْ تَعْمَلُونَ}

۴۹۳- سوورہتی ئہنقال = سورۃ الأنفال

۴۹۳- له باره فہرمايشتی خودای گہورہ وہ: {وَمَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَأَنْتَ فِيهِمْ}

۴۹۶- سوورہتی بہرائہ = سورۃ بَرَاءة

۴۹۶- له باره فہرمايشتی خودای گہورہ {وَلَا تَصِلْ عَلَى أَحَدٍ مِنْهُمْ مَاتَ أَبَدًا وَلَا تَقُمْ عَلَى قَبْرِهِ}

۴۹۶- له باره سوورہتی (بہرائہ) و (ئہنقال) و (حشر) وہ {۷۴۳۹-۷۴۷۹}

۴۹۷- سوورہتی ھود = سورۃ ھود

۴۹۷- له باره فہرمايشتی خودای گہورہ وہ {إِنَّ الْحَسَنَاتِ يُذْهِبْنَ السَّيِّئَاتِ}

۴۹۹- سوورہتی سوېحانہ = سورۃ سُبحان

۴۹۹- له باره فہرمايشتی خودای گہورہ وہ: {وَيَسْأَلُونَكَ عَنِ الرُّوحِ}

۵۰۰- له باره فہرمايشتی خودای گہورہ وہ: {أُولَئِكَ الَّذِينَ يَدْعُونَ يَبْتَغُونَ إِلَى رَبِّهِمُ الْوَسِيلَةَ}

۵۰۱- له باره فہرمايشتی خودای گہورہ وہ: {وَلَا تَجْهَرْ بِصَلَاتِكَ وَلَا تُخَافِتْ بِهَا}

۵۰۳- سوورہتی کہف = سورۃ الکھف

۵۰۳- له باره فہرمايشتی خودای گہورہ وہ {فَلَا تُقِيمُ لَهُمْ يَوْمَ الْقِيَامَةِ وَزْنًا}

۵۰۴- سوورہتی مہریم = سورۃ مريم

۵۰۴- له باره فہرمايشتی خودای گہورہ وہ: {وَأَنْذَرُهُمْ يَوْمَ الْخُسْرِ}

۵۰۶- له باره فہرمايشتی خودای گہورہ وہ: {أَفَرَأَيْتَ الَّذِي كَفَرَ بِآيَاتِنَا}

سوورەتی ئەنبیاء = سورە الانبیاء

۵۰۷

۱۷۰۹- لەبارەیی فەرمايشتی خودای گەورەووە { كَمَا بَدَأْنَا أَوَّلَ خَلْقٍ تُعِيدُهُ }

۵۰۷

سوورەتی حەج = سورە الحج

۵۱۰

۱۷۱۰- لەبارەیی فەرموودەیی خودای گەورەووە: { هَٰذَا يَوْمَ تَأْتِي سُبْحَانَ فِي رَبِّهِمْ } (۷۴۷۹-۷۴۳۹)

۵۱۰

سوورەتی نوور = سورە النور

۵۱۱

۱۷۱۱- لەبارەیی فەرمايشتی خودای گەورەووە: { إِنَّ الَّذِينَ جَاؤُوا بِالْإِفْكِ غُصْبَةً مِّنْكُمْ } (۶۹۵۳-۶۹۵۱)

۵۱۱

سوورەتی فووقان = سورە الفرقان

۵۳۲

۱۷۱۳- لەبارەیی فەرمايشتی خودای گەورەووە { وَالَّذِينَ لَا يَدْعُونَ مَعَ اللَّهِ إِلَهًا آخَرَ }

۵۳۲

سوورەتی ئەم تنزیل السجدة = سورە ألم تنزیل السجدة

۵۳۴

۱۷۱۴- لەبارەیی فەرمايشتی خودای گەورەووە: { فَلَا تَعْلَمُ نَفْسٌ مَّا أُخْفِيَ لَهُمْ مِّن قُرَّةِ أَعْيُنٍ }

۵۳۴

۱۷۱۵- لەبارەیی فەرمايشتی خودای گەورەووە: { وَلَنُذِيقَنَّهُم مِّنَ الْعَذَابِ الْأَلِيمِ الَّذِي عَذَّبُوا بِهِ الْأَكْبَرِ }

۵۳۵

سوورەتی ئەحزاب = سورە الأحزاب

۵۳۶

۱۷۱۶- لەبارەیی فەرمايشتی خودای گەورەووە: { إِذْ جَاؤُوكُم مِّن فَوْقِكُمْ وَمِنْ أَسْفَلَ مِنكُمْ }

۵۳۶

سوورەتی یاسین = سورە يس

۵۳۷

۱۷۱۷- لەبارەیی فەرمايشتی خودای گەورەووە { وَالشَّمْسُ تَجْرِي لِمُسْتَقَرٍّ لَّهَا }

۵۳۷

سوورەتی زومەر = سورە الزمر

۵۳۹

۱۷۱۸- لەبارەیی فەرموودەیی خودای گەورەووە: { وَمَا قَدَرُوا اللَّهَ حَقَّ قَدْرِهِ } (۶۹۷۶ -)

۵۳۹

سوورەتی حامیمی سەجدة = سورە حم السجدة

۵۴۰

۱۷۱۹- لەبارەیی فەرمايشتی خودای گەورەووە: { وَمَا كُنْتُمْ تَسْتَوِرُونَ أَن يَشْهَدَ عَلَيْكُمْ سَمْعُكُمْ } الآية:

۵۴۰

سوورەتی دوخان = سورە الدخان

۵۴۱

۱۷۲۰- لەبارەیی فەرمايشتی خودای گەورەووە { فَارْتَقِبْ يَوْمَ تَأْتِي السَّمَاءُ بِدُحَانٍ مُّبِينٍ } (۶۹۹۷-۷۰۰۱)

۵۴۱

سوورەتی فتح = سورە الفتح

۵۴۶

۱۷۲۱- لەبارەیی فەرمايشتی خودای گەورەووە: { وَهُوَ الَّذِي كَفَّ أَيْدِيَهُمْ عَنْكُمْ }

۵۴۶

سوورەتی حوحرەت = سورە الحجرات

۵۴۷

۱۷۲۲- لەبارەیی فەرمايشتی خودای گەورەووە: { لَا تَرْفَعُوا أَصْوَاتَكُمْ فَوْقَ صَوْتِ النَّبِيِّ } (۳۱۳-۳۱۰)

۵۴۷

سوورەتی قاف = سورە القاف

۵۵۱

۱۷۲۳- لەبارەیی فەرمايشتی خودای گەورەووە: { يَوْمَ نَقُولُ لَجَهَنَّمَ هَلِ امْتَلَأْتَ وَتَقُولُ هَلْ مِن مَّزِيدٍ }

۵۵۱

سوورەتی اقترەب الساعە = سورە اقترەب الساعە

۵۵۲

۱۷۲۴- لەبارەیی فەرمايشتی خوداوە: { فَهَلْ مِنْ مُّذَكَّرٍ } (۱۹۱۱ - ۱۹۱۶)

۵۵۲

سوورەتی رەحمان = سورە الرحمن

۵۵۳

۱۷۲۵- لەبارەیی فەرمايشتی خودای گەورەووە: { وَخَلَقَ الْجَانَّ مِّن مَّارٍ مِّن نَّارٍ }

۵۵۳

- ۵۵۳ سورہتی ثلحہ دید = سورۃ الحديد
- ۵۵۳ ۱۷۲۶- لہبارہی فہرماہشتی خودای گہورہوہ: { اَلَمْ يَأْنِ لِلَّذِينَ آمَنُوا اَنْ تَخْشَعَ قُلُوبُهُمْ لِذِكْرِ اللّٰهِ }
- ۵۵۴ سورہتی حہشر = سورۃ الحشر
- ۵۵۴ ۱۷۲۷- لہبارہی فہرماہشتی خودای گہورہوہ: { وَالَّذِينَ جَاؤُوا مِنْ بَعْدِهِمْ يَقُولُونَ رَبَّنَا اغْفِرْ لَنَا وَلِإِخْوَانِنَا الَّذِينَ سَبَقُونَا بِالْإِيمَانِ } (۷۴۳۹-۷۴۷۹)
- ۵۵۵ سوورہتی جینن = سورۃ الجن
- ۵۵۵ ۱۷۲۸- لہبارہی فہرماہشتی خودای گہورہوہ: { قُلْ أَوْحِيَ إِلَيَّ أَنَّهُ اسْتَمَعَ نَفَرٌ مِنَ الْجِنِّ }
- ۵۵۷ سوورہتی قیامہت = سورۃ القیامہ
- ۵۵۷ ۱۷۲۹- لہبارہی فہرماہشتی خودای گہورہوہ: { لَا تَحَرَّكْ بِهِ لِسَانُكَ لِتَتَعَجَّلَ بِهِ }
- ۵۵۹ سوورہتی {وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ} = سورۃ: {وَيْلٌ لِّلْمُطَفِّفِينَ}
- ۵۵۹ ۱۷۲۰- لہبارہی فہرماہشتی خودای گہورہوہ: { يَوْمَ يَقُومُ النَّاسُ لِرَبِّ الْعَالَمِينَ }
- ۵۶۰ سورہتی ٹینشیقاق = سورۃ الإنشقاق
- ۵۶۰ ۱۷۳۱- لہبارہی فہرماہشتی خودای گہورہوہ: { فَسَوْفَ يُحَاسَبُ حِسَابًا يَسِيرًا }
- ۵۶۱ سوورہتی واللیل = سورۃ واللیل
- ۵۶۱ ۱۷۳۲- لہبارہی فہرماہشتی خودای گہورہوہ: { وَالذِّكْرِ وَالْأُنثَى } (۱۹۱۱-۱۹۱۶)
- ۵۶۲ سوورہتی ضوحا = سورۃ الضحی
- ۵۶۲ ۱۷۳۳- لہبارہی فہرماہشتی خودای گہورہوہ: { مَا وَدَّعَكَ رَبُّكَ وَمَا قَلَى }
- ۵۶۳ سوورہتی تہکاکور = سورۃ التَّكْوِي
- ۵۶۳ ۱۷۳۴- لہبارہی فہرماہشتی خودای گہورہوہ: { أَلِهَآكُمُ التَّكَاثُرُ } (۷۳۴۳-۷۳۸۸)
- ۵۶۴ سوورہتی نہصر = سورۃ النَّصْرِ
- ۵۶۴ ۱۷۳۵- لہبارہی فہرماہشتی خودای گہورہوہ: { إِذَا جَاءَ نَصْرُ اللّٰهِ وَالْفَتْحُ }